ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 75 Ֆ.	Հատը	0·30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ
1
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
VENDREDI
1er NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9849

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — Nº 9849

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԵԾ ՕՐԸ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

« ԵԿԱԾ ԵՄ ՈՂՋԱԳՈՒՐՈՒԵԼՈՒ ՄԵՐ ՄԵԾ ԵՂԲՕՐ ՀԵՏ »

Կ'ԸՍԷ ԽՈՐԷՆ Ա.

« ՑՈՑՈՎ ԿԸ ՍՊԱՍԷի ԱՅՍ ԵՐՋԱՆԻԿ ՕՐՈՒԱՆ : ԱՅՍ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԱՌԻԹՈՎ , ԻՄ ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔԸ ԿԸ ՀԱՄԱՐԻՄ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵԼ ՁԵՐԴ ՍՐԲՈՒԹԻՒՆԸ, ՁԵՐԴ ՍՐԲՈՒԹԵԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՕԾՈՒՄԸ ԻԲՐԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ »

ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ՎԱՂԳԷՆ Ա.

ԵՐԿՈՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐԸ ՄԻԱՍԻՆ ԱՂՕԹԵՑԻՆ ՎԱՍՆ ԱՆՍԱՍԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԿ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Երուսաղէմէն Ազգակի Թղթակիցը հեռաւոր մանրամասնութիւնները կուտայ Արքին Ա.ի Երուսաղէմ ժամանման եւ վազքն Ա.ի հետ ողջագուրման մասին : Իր պատմական արժէքին ու կարեւորութեան համար, կուտանք նոյնպէս բոլոր ժանրամասնութիւնները մեր այսօրուան եւ յաջորդական թիւերուն մէջ :

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը հանդիսաւոր չքախումբով հասնելէ ետք Պկրտութի Խաչէի օղակայանը, մեկնած է դէպի Ս. քաղաք :

Ամմանի հայ գաղութին կողմէ Խորէն Ա. եւ իր չքախումբը ղեմաւորուած են հինգ ինքնաշարժերով ատա (օդանաւի խանգարումի հետեւանքով) Թափօրը համբայ ելած է դէպի Երուսաղէմ, Յան Ը Ամմարի մէջ ղեմաւորուած է Շահէ վրդ. Աճէմեանի եւ մոթոսիքլիստ երկու ուսիկաններու կողմէ : Անթիլիասի նախկին միաբանը զրեթէ վազելով գացած է դէպի Խորէն կաթողիկոսը եւ ժամը 13·15ին, Աղարիէի մուտքին կիլիկիոյ կաթողիկոսը ղեմաւորուած է եղիշէ պատրիարքի, Միաբանութեան եւ Լիբանանի հիւպատոսին կողմէ : Ողջագուրումներէ եւ աջահամբոյրէն ետք Խորէն Ա. եւ եղիշէ Պատրիարք առաջնորդուած Ծորդանանի Հիւսէյն թագաւորի անձնական ինքնաշարժը որուն ետին մօտ 200 քաղքէն կազմուած թափօր մը, ճամբու եզրերը հաւաքուած խուռներամ բազմութեան մը մէջէն, ծափերու ու ծաղիկներ տու տակ, մուտք գործած է Սուրբ քաղաք :

Ժամը մէկը քսանըհինգ անց, Թափօրը հասած է Դաւիթի դուռը, ուր Վեհը Երուսաղէմի առաքելական Ս. Աթոռոյ բարեխնամ Պատրիարք Տ. Եղիշէ Արք.ը ու իր ուխտանուէր եւ պինուոր-եալ միաբանութիւնը եւ կը մաղթենք այս հոգեւոր Տան բարգաւաճում եւ յառաջդիմութիւն :

« Սրտագին շնորհակալութիւն կը յայտնենք ձեզի, ամենապատիւ Պատրիարք եղբայր, այս սիրալիր սրտագին ընդունելութեան համար :

« Կ'ողջունենք նաեւ քեզ՝ ժողովուրդ Աստուծոյ, քու այսքան խանդավառ եւ ցնծալից ընդունելութեան համար :

« Այս բոլորը ցոյց կուտան, որ հայ ժողովուրդը սիրով եւ հաւատարմական զգացումով կապուած է ու կը մնայ Հայց. Ս. Եկեղեցւոյ, որուն մէկ նեկայացուցիչը ըլլալու պատուին արժանացայ :

« Գորովալից եւ սրտալից ջերմ զգացումներով, եղբայրական ողջոյնս կ'ուղղեմ մեր սիրեցեալ մեծ եղբօր՝ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. Հայրապետին, որ ուխտի եկած է այս սուրբ վայրը : Կ'աղօթեմ Գլխաւորը մատուռը, իր ուխտը ըրած եւ ապա առաջնորդուած Մայր սեղան :

×

Եղիշէ Պատրիարքին հետ փոխն ի փոխ կարդալէ ետք աղօթքը, Պատրիարք Սրբազանը յանուն Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան եւ Յորդանանի պատուա-կան ժողովուրդի եւ կառավարութեան, բարի գալուստ մաղթելէ ետք Նորին Ս. Օծութեան, ըսած է.—

«Անճախընթաց օրն է՝ որ կը տօնենիք այսօր մեր պատմութեան : Մեր մէջ ու-նիիք նուիրապետական Աթոռներու գա-հակալները, որոնք եկած են այստեղ, այս սրբատեղեաց մէջ՝ նորոգելու իրենց ուխտը, ծառայելու համար Հայց. Ս. Ե-կեղեցւոյ եւ հայ ժողովուրդին :

« Շնորհակալութիւն կը յայտնենիք Ն. Վ. Թագաւորին եւ կառավարութեան, որ Ձեր շնորհաբեր այցելութեան առիթու ը-րին իրենց լաւագոյնը, որպէսզի յարգուի ձերդ վեհը եւ հայ ժողովուրդը : Բարի եկաք, բարիբով մնաք :

Խօսք առնելով, Խորէն Ա. ըսած է. «Ա-մենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայր Գերչ. Սրբազան հայրեր, սիրելի միա-բաններ եւ հաւատացեալ ժողովուրդ .

« Մեր կաթողիկոսական անդրանիկ այ-ցելութեան առթիւ խաղաղութեան քա-ղաք Ս. Երուսաղէմ, կ'ողջունենք բոլո-րըդ քրիստոնէական սուրբ սիրով եւ կ'աղօթենք ամէնուդ խաղաղութեան, քաջառողջութեան եւ երջանկութեան հա-մար :

«Սիրով եւ եղբայրական ողջագուրու-մով ու կարօտով կ'ողջունենք այս հոգե-ւոր Տան, Երուսաղէմի Առաքելական Ս. Աթոռոյ բարեխնամ Պատրիարք Տ. Եղի-շէ Արք.ը ու իր ուխտանուէր եւ պինուոր-եալ միաբանութիւնը եւ կը մաղթենք այս հոգեւոր Տան բարգաւաճում եւ յառաջ-դիմութիւն :

« Սրտագին շնորհակալութիւն կը յայտնենք ձեզի, ամենապատիւ Պատ-րիարք եղբայր, այս սիրալիր սրտագին ընդունելութեան համար :

« Կ'ողջունենք նաեւ քեզ՝ ժողովուրդ Աստուծոյ, քու այսքան խանդավառ եւ ցնծալից ընդունելութեան համար :

« Այս բոլորը ցոյց կուտան, որ հայ ժողովուրդը սիրով եւ հաւատարմական զգացումով կապուած է ու կը մնայ Հայց. Ս. Եկեղեցւոյ, որուն մէկ նեկայացուցիչը ըլլալու պատուին արժանա-ցայ :

« Գորովալից եւ սրտալից ջերմ զգա-ցումներով, եղբայրական ողջոյնս կ'ուղ-ղեմ մեր սիրեցեալ մեծ եղբօր՝ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. Հայրապետին, որ ուխտի եկած է այս սուրբ վայրը : Կ'աղօթեմ , որ բարձեալն Աստուած ընդու-նելի արասցէ իր ուխտը :

« Եկած եմ ողջագուրելու մեր մեծ եղբօր հետ եւ ծնրադիր այս սրբավայրին մէջ ջերմեռանդօրէն աղօթելու վասն ա-սասանութեան Հայց. Ս. Եկեղեցւոյ, սի-րոյ, միութեան եւ խաղաղութեան հա-մար : Կը մաղթեմ Նորին Սրբութեան, ի բոլոր սրտէ երկար եւ քաջառողջ կեանք եւ անսահման համբերութիւն, ուժ ու կորով, որպէսզի չէն ու խաղաղ պահէ հայ ժողովուրդի սրբութիւն սրբոց Ս. Էջմիածինը եւ Արարատի դաշտին վառ պահուած Լուսաւորչի կանթեղը միշտ վառ պահէ :

« Կ'աղօթեմ ի սրտէ, որ Աստուած լսէ մեր աղօթքները եւ խաղաղութեան ու սիրոյ ձայնը ուժգին իջեցնէ մեր ժողո-վուրդի սրտին մէջ. ամէն» :

ՈՂՋԱԳՈՒՐՈՒՄԻ ՅՈՒԶԻՉ ՊԱՀԸ

Ապա, վեհափառը թափօրով եւ «Երբ-որ բացուին դռներն յուսոյ» խմբերգով կ'առաջնորդուի Պատրիարքարան :

Ամենայն Հայոց Վազգէն Ա. կաթողի-կոս բազմած է աթոռին : Երբ Վեհ. Ռո-բէն կաթողիկոս տասը քայլի չափ մօտե-ցած է, Վազգէն կաթողիկոս ժպտերես ոտքի կ'ելլէ եւ երկու Վեհափառները ընդհանուր ծափերու եւ այնքան ապաս-ուած սրտագեղումով կ'ողջագուրուին ժամը երկուքը քսան անց :

Վեհափառ Տ. Տ. Վազգէն Ա. խօսք առնելով կ'ըսէ .—

« Շնորհազարդ եղբայր Տէր Խորէն, սրտի խորին մաղթանօք բարի գալուստ կը մաղթեմ ձերդ Սրբութեան : Այս կա-մարներուն տակ Ս. Տեղեաց ողջագուր-ուեցանք : Այս չատ յուզիչ եւ առաջին իսկ պահուն, կը փափաքիմ յայտնել ձերդ Սրբութեան եւ Միաբանութեան, որ բոլորիդ բերած եմ ողջոյն սիրոյ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնէն, մեր վեր-ծնած հայրենիքէն եւ Արարատէն, Օչա-կանի մեծ Սուրբին՝ Մեսրոպ Մաշտոցի գերեզմանէն, որու յիշատակին տօնը տօնուեցաւ այսօր : Սիրոյ ողջոյն նաեւ մեր Միաբանութենէն եւ Հայաստանի ժողովուրդէն :

« Շնորհազարդ եղբայր, Մայր Աթոռի միաբանութիւնը եւ ժողովուրդը պատ-ուար պիտի հանդիսանան, որ չարիքին առաջքը առնուի : Որպէսզի Հայց. Եկեղե-ցին կարենայ իսկապէս չարունակել իր առաքելութիւնն ու ծառայութիւնը, պէտք ունի իր գահակալներուն միջեւ եղբայրութեան եւ սիրոյ գործակցու-թեան :

« Ս. էջմիածնի, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, Երուսաղէմի եւ Պոլսոյ Պատրիարքա-կան Ս. Աթոռներու վեհափառ ու Սրբա-զան գահակալները, տարիներու ընթաց-քին, բոլոր դժուարութեանց առթիւ, մէկը միւսին օգտակար լրացուցիչները եղած են : Հոն ուր էջմիածինը չէ հասած, հասած է Կիլիկիան : Հոն ուր Կիլիկիան չէ հասած, հասած է Ս. էջ-միածինը :

« Ոչ մէկ անպատեհութիւն կայ, որ այսօր ալ նոյն եղբայրական վերաբերու-մը ցոյց տանք իրարու հանդէպ, երկու գահակալները ձեռք – ձեռքի տալով մեր ազնուական ժողովուրդին օրհնենք, պահպանենք, որպէսզի ան կարենայ իր ազգային նկարագիրը պահել ամուր հի-մերու վրայ, պահէ իր դոյութիւնը, որ կուգայ դարերու խորերէն :

« Ես ալ Վեհափառ եղբայր, բերած եմ ձեզի թեմերու, թեմակալ առաջնորդնե-րու, ազգային յարդարժան ժողովական-ներու, մեր մաքրակրօն քահանաներու, մեր միաբանութեան եւ ժողովուրդին յարգանաց հաւաստիքը, սէրն ու դուր-դուրանքը ձեր Վեհափառութեան առաջ :

« Յոյսով կը սպասէի այս երջանիկ օր-ուան : Այս հանդիսաւոր օրուան : Այս հանդիսաւոր առիթով, իմ եղբայրական նուիրական պարտքը կը համարիմ շնոր-հաւորելու Ձերին Սրբութիւնը, Ձերին Սրբութեան ընտրութիւնը եւ օծումը իր-րեւ Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ : Այս հաշտութեան մէջ, ոչ պարտուող կայ, ո՛չ ալ յաղթող, յաղթողը միայն հայ ժողովուրդն է :

« Կեցցէ Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցին, կեցցէ՛ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ պատմական եւ դարաւոր կաթողիկոսական Ս. Աթոռը :

« Ձեր սրբութեան պատգամաւորները, երբ քանի մը օր առաջ այստեղ եկան եւ բերին պատասխան այն զեղեցիկ նամա-կը, որ խմբագրուած էր սիրով, ուր կը փափաքէիք այս հանդիսաւոր հանդիպում-մը, մենք եւս կը փափաքէինք այս ող-ջագուրումը եւ այս սիրոյ եւ միութեան ողին, այլեւս չի բաժնուիր մեզմէ : Աստ-ուածային շնորհ մը կը նկատեմ ասիկա եւ կ'աղօթեմ որ այս շնորհը անբաժան ըլլայ մեզմէ եւ բարի գալուստ Ձեզի :

« Կեցցէ՛ Հայաստանեայց Տ Եկեղե-ցին» :

Ապա, խօսք կ'առնէ Խորէն Ա.:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՄԱՋԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՊԱՄԱՔՈՅԻ ՄԷՋ

ԱԼԺԵՐիՈՑ ԻՒ ՄԱՐՈՔի ՍԱՀՄԱՆԱՑԻՆ ՀԱՐՑԸ ԼՈՒԾՈՒԵՑԱՒ

Մալիի նախագահը եւ եթովպիոյ կայսրը յաջողեցան համոզել երկու թշնամի եղբայրները եւ դրական արդիւնքով մը վերջացնել Պամաքոյի ժողովը : Ձինադուլը պիտի դործադրուի Նոյեմբեր եր-կուքին 0 ժամին :

Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կը չեշտէ թէ Պամաքոյի մէջ, Հոկտեմբեր 29ին եւ 30ին հաւաքուած էին Հայլէ Սելասիէ, Մոտիպօ Քայթա, Հասան Բ. եւ Պէն Պելլա լուծում մը դտնելու համար այն պայքարին որ իրարու դէմ հանած էր երկու քոյր երկիրները : Ժողովին կը նախագահէր եթովպիոյ կայսրը : Այս խորհրդակցութեանց ընթացքին, պետա-կան չորս դեկավարները հետեւեալ որո-չումները տուին .—

Ա) Կռիւներու դադար եւ անմիջական դինադուլ , 1963 Նոյեմբեր 2, դերօ ժա-մուն :

Բ) Ալժերացի, Մարոքցի, Մալի եւ եթովպացի սպաներէ կազմուած յանձ-

(Շար.ը կարդալ 4րդ էջ)

զան գահակալները, տարիներու ընթաց-քին, բոլոր դժուարութեանց առթիւ, մէկը միւսին օգտակար լրացուցիչները եղած են : Հոն ուր էջմիածինը չէ հասած, հասած է Կիլիկիան : Հոն ուր Կիլիկիան չէ հասած, հասած է Ս. էջ-միածինը :

« Ոչ մէկ անպատեհութիւն կայ, որ այսօր ալ նոյն եղբայրական վերաբերու-մը ցոյց տանք իրարու հանդէպ, երկու գահակալները ձեռք – ձեռքի տալով մեր ազնուական ժողովուրդին օրհնենք, պահպանենք, որպէսզի ան կարենայ իր ազգային նկարագիրը պահել ամուր հի-մերու վրայ, պահէ իր դոյութիւնը, որ կուգայ դարերու խորերէն :

« Ես ալ Վեհափառ եղբայր, բերած եմ ձեզի թեմերու, թեմակալ առաջնորդնե-րու, ազգային յարդարժան ժողովական-ներու, մեր մաքրակրօն քահանաներու, մեր միաբանութեան եւ ժողովուրդին յարգանաց հաւաստիքը, սէրն ու դուր-դուրանքը ձեր Վեհափառութեան առաջ :

« Յոյսով կը սպասէի այս երջանիկ օր-ուան : Այս հանդիսաւոր օրուան : Այս հանդիսաւոր առիթով, իմ եղբայրական նուիրական պարտքը կը համարիմ շնոր-հաւորելու Ձերին Սրբութիւնը, Ձերին Սրբութեան ընտրութիւնը եւ օծումը իր-րեւ Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ : Այս հաշտութեան մէջ, ոչ պարտուող կայ, ո՛չ ալ յաղթող, յաղթողը միայն հայ ժողովուրդն է :

« Կեցցէ Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցին, կեցցէ՛ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ պատմական եւ դարաւոր կաթողիկոսական Ս. Աթոռը :

« Ձեր սրբութեան պատգամաւորները, երբ քանի մը օր առաջ այստեղ եկան եւ բերին պատասխան այն զեղեցիկ նամա-կը, որ խմբագրուած էր սիրով, ուր կը փափաքէիք այս հանդիսաւոր հանդիպում-մը, մենք եւս կը փափաքէինք այս ող-ջագուրումը եւ այս սիրոյ եւ միութեան ողին, այլեւս չի բաժնուիր մեզմէ : Աստ-ուածային շնորհ մը կը նկատեմ ասիկա եւ կ'աղօթեմ որ այս շնորհը անբաժան ըլլայ մեզմէ եւ բարի գալուստ Ձեզի :

« Կեցցէ՛ Հայաստանեայց Տ Եկեղե-ցին» :

Ապա, խօսք կ'առնէ Խորէն Ա.:

ԱՐՏԱՇԷՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 90ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ)

———o———

Արեւմտահայ գրականութեան ամէնէն պայծառ դէմքերէն է Ա. Յարութիւնեան: Գրական ասպարէզ մտած է 1890ական թուականներուն: Անոր առաջին գրուածքները տպագրուած են « Բուրաստան մանկանց » պարբերաթերթին մէջ, որ լոյս կը տեսնէր Կ. Պոլիս :

Ա. Յարութիւնեան ծնած է Թուրքիոյ Եւրոպական մասին՝ Մալկարա գիւղաքաղաքը, 1873 Հոկտեմբերին : Աւարտած է իր ծննդավայրին եօթնամեայ դպրոցը : Բայց յետեւողական եւ յամառ ինքնաչխատութեամբ զարգացած ու հասած է այնպիսի նախանձելի բարձրութեան մը, որ քիչերուն վիճակուած էր: Հետզհետէ աշխատակցած է Ա. Արփիարեանի « Հայրենիք»ին, « Բիւրակն»ին, «Արեւելեան մամուլ»ին, « Արեւելք»ին, «Մասիս»ին, «Անահիտ»ին , « Ձայն հայրենեաց»ին եւ այլ թերթերու: Մէկ խօսքով դրեթէ ամբողջ արեւմտահայ մամուլին :

Գրական անդաստան մտած է նախ իբրեւ ղեկավար, հովուերգակ, բնապաշտ բանաստեղծ: 1900ի գրական նոր սերունդին պատրաստուած ներկայացուցիչներէն էր: Ինքնօրինութեամբ սորված է ֆրանսերէն եւ քանի մը յօդուածներ գրած է Ֆրանսական թերթերու մէջ: Թղթակցութիւններ պահած է ֆրանսացի գրողներու, ի միջի այլոց՝ Անթոլ Ֆրանսի եւ Փիէռ Քիլեառի հետ, ինչպէս նաեւ՝ պելժ աչխարհածանօթ բանաս – տեղծ Էմիլ Վերհարընի եւ թատերակ Մօրիս Մեթերլինկի հետ :

Արեւմտահայ բանաստեղծութիւնը գեղարուեստական օրինակելի մակարդակի մը բարձրացնողներէն մէկը եղած է: Լեզուն եւ ոճը կատարելութեան հասնող պերճութիւն եւ չքեղութիւն մը ունին : Գրական այն դէմքերէն էր, որոնք կը պայքարէին այն առենուան չատ սովորական դարձած տափակ ոտանաւորնե – րուն դէմ: Եւ պէտք է դիտել տալ, թէ այդ պայքարը պսակուեցաւ յաղթանակի թափնիով՝ արեւմտահայ բանաստեղծութիւնը բարձրացաւ Մեծարենցի, Վարուժանի, Սիամանթոյի եւ Թէքէեանի գրական դէղեցկութիւններուն :

Ի հարկէ, Ա. Յարութիւնեան մեծ եւ ուրապէտող բանաստեղծ մը չդարձաւ՝ հակառակ իր փայլուն սկզբնաւորութեան եւ իր ընթերցողներուն ներչնչած խոստումներուն: Բայց եղաւ ու է արեւմտահայ գրականութեան չնորհալի բանաս – տեղծներէն մէկը, զոր կարելի չէ մոռնալ: Ժամանակին Յովհ. Թումանեան եւ Ղ. Աղայեան բարձր դնահատած են իր տաղանդը եւ «Հայ գրողներ»ու Բ. հատորին մէջ, որ նուիրուած էր արեւմտահայ գրողներու գործերուն, մեծ տեղ յատկացուցին Ա. Յարութիւնեանի բանաստեղծութիւններուն :

Եղերաբախտ քերթողը, Թուրքերու կողմէ մինչեւ իր նահատակութիւնը (1915), հրատարակեց բանաստեղծութիւններու երեք հատորներ՝ « Լըճակ – ուած քնար » (1902), «Երկունք» (1906), « Նոր քնար » (1912), որոնք գրական դեղեցիկ ծաղկեփունջեր են: Իր անունէն դատ, կը ստորագրէր նաեւ Մանիլակ, Կարօ, Ուրուական, Շահէն եւ Պան ծանօթ կանուններով :

Եթէ իբրեւ բանաստեղծ առաջնակարգ դիրքի մը չհասաւ, այնուամենայնիւ, իբրեւ քննադատ հասաւ այնպիսի բարձրութեան մը, որ իշխեց եւ դարձաւ քննադատական խօսքի ակնառու դրիչ մը :

Հինները, որոնք մենաչնորհակալ եւ չափազանցուած հեղինակութիւն ստեղծած էին իրենց շրջապատին մէջ, նորէն նոր քննադատական դատաստանի ենթարկեց, անաչառ կերպով ճշդեց անոնց տեղն ու արժէքը: Ե. Տէմիրճիպաչեանի մասին մտրմոքով դրեց — « Տէմիրճիպաչեան , աւա՛ղ, չեզաւ իր համբաւին մարդը » :

Եթէ հին կուռքերուն հանդէպ եղաւ խստապահանջ եւ վար իջեցուց իրենց պատուանդաններէն, նորերուն նկատմամբ եղաւ հոգատար, քաջալերող եւ հովանաւորող : Երբ Մ. Մեծարենցի հանդէպ բանի մը խմբագիրներ անիրաւ յարձակումներ կատարեցին՝ ուրանալով նորայայտ բանաստեղծին անուրանալի արժանիքները, ան չերմ կերպով պաշտպանեց Մեծարենցը՝ գրելով· « Այս նո – րեկին մէջ սրտագրաւ ու չերմաշունչ , տպաւնդաւոր բերթող մը կը յայտնուի , որ ապահովապէս գրական խիստ ուշադրաւ ապագայ մը կը խոստանայ » :

Այս ձեւի պաշտպանութեան արժանացան նաեւ իրենց գրական նախաքայլերնուն մէջ Զ. Եսայեան եւ Օննիկ Չիֆթէ Սարաֆ: Զ. Եսայեանը, երբ ոմանք կը համարէին անտաղանդ եւ բանադող, Ա. Յարութիւնեան գրեց « Տիկին Զապել Եսայեան ուշադրութեան արժանի տա – ղանդ մըն է մեր արդի գրականութեան մէջ »:

Բայց միւս կողմէ անչնորհ եւ ճրճռան նորերուն հանդէպ ալ, որոնցմէ ոչ մէկ չահ չէր կրնար սպասել հայ գրականութիւնը, եղաւ անողոք: Այդպիսիներուն համար արտայայտուած է այսպէս, ·· « Ծոյլ են , չեն աշխատիր , անընդունակ են, չեն կրնար իւրացնել, չունին ինքնուրոյն նկարագիր, չեն կրնար իրաւամբ յայտնուիլ: Շփացած եւ յաւակնոտ են»:

Արեւմտահայ քննադատութեան ասպարէզին մէջ մեծ դեր կատարած է: Իր ստորագրած «Գրական դիմաստուերներ – րը», «Գիրքեր ու դէմքեր», « Գրական քրոնիքը» յօդուածաշարքերը բարձրացուցին ընթերցողին գրական ճաչակը եւ քննադատութիւնը դրին գիտութեան եւ արուեստի բարձր աստիճանին վրայ :

Դարձեալ ինքն էր, որ տարիներ շարունակ գրեց եւ գրավէճեր ունեցաւ մերվաղուան գրականութեան հարցերուն եւ ուղիներուն պարզաբանութեան համար :

Ինքն էր, որ բանաձեւեց եւ չատապո – վեց գաւառական, ժողովրդական գրականութեան անհրաժեչտութիւնը: Չէր հա – ւատար, որ Պոլիս կրնար երկար ժամանակ արեւմտահայ գրականութեան ար – տայայտիչը ըլլալ: Ան յամառօրէն կը պնդէր, որ մեր վաղուան գրականութեան ներկայացուցիչները պէտք է գան գաւառէն, բնիկ ժողովուրդին ծոցէն , ուր մեր աւանդութիւնները եւ բարքերը, կեանք ու ապրումները անաղարտ ձեւով պահպանուած են: Ա. Յարութիւնեան մեծ ոգեւորութեամբ ողջունեց Դ. վա – րուժանը, որ նոյնպէս ժողովուրդին ծո – ցէն կուգար իրեն հետ բերելով կենսա – բաբախ եւ հարուստ «ցեղին սիրտը » :

Յարութիւնեանի արձակը, բնութեան նկարագրութիւն, կեանքի պատկերներ եւ, մանաւանդ, խմաստասիրական խո – հեր, իր գրականութեան լաւագոյն մա – սը կը կազմեն: « Մեծ մօրս մահը», արձակ էջը չքեղ եւ պատկերաւոր գրու – թիւն մըն է · գրուած պերճ եւ վճիտ լեզուով : Կեանքը խոր կերպով ճանչնալու կնիքը կը կրեն իրենց վրայ անոր «Հակասութիւններ » եւ « Թափառումներ » խորագիրներով տպուած հոյակապ էջերը, ուր կը յայտնուի նուրբ եւ խորաթափանց արուեստագէտը :

Իր թարգմանութիւններուն թիւը քիչ է, բայց արժէքաւոր: Ինքն է, որ արեւմտահայ ընթերցողներուն, առաջին ան – գամ երկար յօդուածով մը ծանօթացուց ռուս իրապաչտ գրականութեան հսկաներէն եւ հիմնադիրներէն մէկը՝ Մաքսիմ Կորկի, տպելով այս վերջինին մէկ եր – կար պատմուածքը՝ «Իմ ընկերը» (1909–ին), Կ. Պոլսոյ մէջ լոյս տեսնող «Ձայն Հայրենեաց» պարբերականին մէջ: Այս պատմուածքը աւելի ուշ՝ 1920ին, լոյս տեսաւ նաեւ առանձին գրքոյկով : Հե – տաքրքրական է անոր կարծիքը Մ. Կորկիի մասին· «Մաքսիմ Կորկի յայտնութիւն մը եղած է ռուս գրականութեան մէջ, որովհետեւ Կորկիի վիպակները պարզ եւ անկեղծ պատկերացումներ են ժողովուրդի կեանքին ու բարքերուն » : Շատ յաջող կերպով թարգմանած է նաեւ Օսկար Ուայլտի անմահ «Սոխակն ու Վարդը »:

Թարգմանողին դերին մասին հետեւեալը գրած է ·— « Գէչ թարգմանիչ մը , անիրաւող մը, ոճրագործ մըն է հեղի – նակին նկատմամբ »:

Իր նամակագրութիւնն ալ անպայման չահեկան մասը կը կազմէ իր ստեղծագործութեան : Ա. Յարութիւնեան երկար ու մեծ թիւով թղթակցութիւններ ունեցած է ոչ միայն հայ բազմաթիւ գրողներու հետ, այլեւ՝ ծանօթ օտարներու : Նամակներուն մեծ մասը կը բովանդակէն գրական հարցեր եւ տեսակէտներ, ինչպէս նաեւ օրուան գրական կեանքին մասին հետաքրքրական տեսակէտներ : Մեր այս կարծիքը կը հաստատեն իր Զ. Եսայեանին գրած մեծ թիւով նամակները: Ներկայիս Հայաստանի գրականութեան հիմնարկութեան մօտ կը գտնուին իր բազմաթիւ անտիպ նամակները: Ա. Յարութիւնեան չատ ճոխ դիւան մը ունեցած է, բայց ափսոս, այդ թանկագին գանձը, մեր անկայուն եւ վտանգալից կեանքին եւ մանաւանդ Պալքանեան պատերազմի ընթացքին, Մալկարայի հրդեհին ու Հայերու փախուստին պատճառով , ընդմիչտ կորսուեցաւ :

Հայագետ հրատ., որ արեւմտահայ գրողներու գործերը լայն հասարակութեան ծանօթացնելու ազնիւ եւ օգտակար գործն ալ կը կատարէ, որոշած է Ա. Յարութիւնեանի ընտիր գործերուն հատորը հրատարակել 1964ին:

Եւ այս կ'ըլլայ արժանի հատուցումը՝ նահատակ եւ անչիրիմ գրագէտին անմահ յիչատակին :

ՕՆՆԻԿ ՓԱՆԻԿԵԱՆ

ԶՈՐԼՈՒ

ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

———o———

(ՅՈՒՇԵՐ ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

(Է· եւ վերջին մաս)

Յաջորդ օր, առաւտեան ժամը 9ին, ընկերս՝ Պ. Պարսամեան լուր բերաւ ինծի թէ Գալկարիոյ թաղուհին Յարիկա է – լէոնորա, Հայոց հիւանդանոցի վերահսկուած գպրոցները եկած է, վերաւոր եւ հիւանդ զինուորներուն այցելելու համար: Անմիջապէս հագուեցայ եւ միասին գացինք եկեղեցւոյ բակը եւ սպասեցինք: Թաղուհին մանչերու գպրոցն էր, միւս գպրոցները այցելելու համար բաղձանք կէկեղեցւոյ բակը եւ սպասեցինք: Տասը վայրկեան ետքը թաղուհին երեւցաւ դռնէն: Պարզ հագուած էր, գլուխը համեստ գլխարկ մը, իսկ կուրծքին վրայ կարմիր խաչ մը կը կրէր, այնպէս որ, զինքը չճանչցող մը պարզ հիւանդապահուհի մը պիտի կարծէր, եւ ոչ թէ հինգ միլիոն Պուլկարներու թագուհի Էլէոնորան :

Թագուհին, երբ քանի մը քայլ յառաջացաւ, անմիջապէս դիմաւորեցինք եւ իր նիհար ու փափուկ ձեռքը մեր չորթունքներուն տանելով երկիւղածութեամբ համբուրեցինք :

Թագուհւոյն կ'ընկերանար թիկնապահ բժիչկ մը դնդապետ Տիմիթրոֆ, զինուրական համազգեստով եւ մէջքը կը կրէր վեցհարուածեան մը:

Երբ ցարուհին սկսաւ ֆրանսերէն խօսիլ մեզի հետ, Պ. Պարսամեան պատասխանեց զերմաներէն: Թագուհին ժպտեցաւ, եւ հարցուց թէ ո՞ւր սորված է զերմաներէնը :

— Հայաստանի Կարին մայրաքաղաքին

այս կարծիքը կը հաստատեն իր Զ. Եսայեանին գրած մեծ թիւով նամակները: Ներկայիս Հայաստանի գրականութեան հիմնարկութեան մօտ կը գտնուին իր բազմաթիւ անտիպ նամակները: Ա. Յարութիւնեան չատ ճոխ դիւան մը ունեցած է, բայց ափսոս, այդ թանկագին գանձը, մեր անկայուն եւ վտանգալից կեանքին եւ մանաւանդ Պալքանեան պատերազմի ընթացքին, Մալկարայի հրդեհին ու Հայերու փախուստին պատճառով , ընդմիչտ կորսուեցաւ :

Հայագետ հրատ., որ արեւմտահայ գրողներու գործերը լայն հասարակութեան ծանօթացնելու ազնիւ եւ օգտակար գործն ալ կը կատարէ, որոշած է Ա. Յարութիւնեանի ընտիր գործերուն հատորը հրատարակել 1964ին:

Եւ այս կ'ըլլայ արժանի հատուցումը՝ նահատակ եւ անչիրիմ գրագէտին անմահ յիչատակին :

ՕՆՆԻԿ ՓԱՆԻԿԵԱՆ

ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
— ՇԵՓՈՐ —

Բայց չհամարձակեցաւ ոտքի ելլել կամ ձայն բարձրացնել, որովհետեւ դողը դինուոր մը կարծեց : Այդ օրերուն չատ – ճախադէպ բան էր որ անօթի զինուորներ դողութիւն ընէին: Այնչարժ պառկած՝ Արթաքի էֆէնտի նայեցաւ ննջարանին բաց դրան դոր հետզհետէ աւելի լաւ կը նչմարէր: Եթէ դողը առնուազն վարը ըլլար, անչուչտ բան մը պիտի ընէր դեղադործը, բայց անոր այսքան մօտիկութիւնը զինքը կ'անչարժեցնէր: Չորս ոտքի վրայ քալելով եւ մեծ զգուչութեամբ՝ դողը վերջապէս ներս մտաւ: Դողը Ա – զանին էր: Չափազանց զարմացաւ դեղադործը եւ իր ծունկերը կծկուեցան վերմակին տակ, հակառակ իր կամքին : Ոտքի նետուիլ կ'ուզէր, բայց չուտով զսպեց ինքզինքը եւ չարունակեց իր չունչը բռնել՝ մեծապէս նեղուելով : « Արդեօք այս աղջիկը դիչերաչրջի՞կ է – զաւ » մտածեց, այնքան որ իրեն անհաւատալի կը թուէր դողութեան մը կարեւորութիւնը : Բայց արդէն Ազաւնի բազմոցին առջեւ ծունկի եկած դեղադործին հատուստները կը խառնէր : Գրպանները խուզարկեց, պղպտեց եւ յետոյ ըսկըսաւ հեռանալ միչտ չորս անդամներու վրայ :

Երբ որ ննջարանէն դուրս ելաւ, Արթաքի էֆէնտի կրցաւ արտաչնչել: Կըտնակն ի վար քրտնած էր: Անմիջապէս նստաւ անկողնին մէջ եւ իր սիրտը մեծ ադմուկ հանեց կուրծքին տակ : Կ'ըսէր ինքն իր մէջ — « Չէ՛, չէ՛, չէ՛, աս բանը չէի սպասեր . Ծօ արդէն եղա՞ծը ինչ է որ, քանի՞ փարա ունիմ դրպանս ... չէ՛, ըլլալիք բան չէ»: Եւ յանկարծ կատաղեցաւ: Ձիչեց որ նախորդ իրիկունը Ա – զանի տակը էր քիչ մը, ականջները կարմրած էին եւ ինք, Արթաքի՝ դուրդուրանք ցոյց տուած էր: Ցանձնարարած էր որ չուտով երթայ անկողին մտնայ , հանդչի: Այո, դեռ երէկ իրիկուն այսպէս դուրդուրանք ցոյց տուած էր, իսկ այժմ աս չունին ձագը... Վերմակը նետեց դեղադործը : Քաչեց չուտով տարաբեց եւ միաժամանակ նեղացաւ ինքզին – քին դէմ որովհետեւ այսպիսի խորհրդածութիւններով ժամանակ կորսնցուցած էր: Ամաչարանօք եւ ադմուկով սլացաւ անդուլներէն վար՝ զրեթէ ինքնիրմէ ելած :

. . . . . .

Տիկին Էլպիս բազմաթիւ անդամներ իր ամուսնին անունը պոռաց եւ քանի պատասխան չստացաւ, այնքան բարձրացուց իր ձայնը : Ոտքի ելլելով ուզեց ինքն ալ դեղարան իջնել, բայց այնքան մեծ էր իր դողը որ ծունկերը կոտրեցան եւ կինը նստաւ անկողնին եղրը : Սկսաւ կակաղել : Կը լսէր Ազաւնիին ճիչը, կը լսէր իր ամուսնին պոռպռոցը եւ իրեն այնպէս կը թուէր թէ երկուքը միաժամանակ օդհասական կռիւի բռնուած են դողերու հետ : Կ'ուզէր դոնէ լոյսը վառել, բայց ոչ լուցկին եւ ոչ ալ լամբարը մնացած էին իր դրած տեղը :

« Փսորճիկ մը, փսորճիկ մը առի» կը ճչար Ազաւնի որ քիչ յետոյ սկսաւ լալ : Էլպիս հանըմ խորհեցաւ որ դողի խնդիրը չկրնար ըլլալ քանի որ երկուքը իրարու հետ է որ կը խօսին : Թէեւ դժուարութեամբ , բայց կրցաւ վերջապէս դեղարան իջնել ինք ալ :

Երբ որ դեղարան հասաւ եւ իր ամուսինէն լսեց որ Ազաւնիին երէկ դիչեր – ուան ակարութիւնը ծանրացած էր եւ այժմ վար իջած էին բան մը առնելու նպատակաւ՝ սաստիկ բարկացաւ : Աննախընթացօրէն կատղեցաւ Էլպիս հանըմ : Նախ որ՝ ինք երէկ դիչեր իսկ ըսած էր թէ այս աղջկան ականջները « բանջար են » , եւ դուն, Արթաքի , պէտք է որ դեղ մը տաս : Խոստովանեցէք, ըսա՞ծ էր թէ ոչ : Բայց դիս մտիկ ընող չկայ · տոքթորը մինակ դուք էք: Եւ յետոյ՝ ինչո՞ւ համար դիս կէս գիչերներուն դողհանեցիք : Պիտի մեռնէի վախէս : Հապա դար անդամ Արթաքի պոռացի եւ ձայն հանող չկայ: Չէի՞ք կրնար «բան մը չկայ» ըսել: Մէլհոն տեսակ դէղ բաներ անցուցի միտքէս : Դուք մարդ չէ՞ք մեղքնար :

Էլպիս հանըմ նայեցաւ դեռնի փընթխունքին եւ լինկաւ աթոռի մը վրայ՝ յոդնաբեկ: « — ինչո՞ւ կուլաս խեղճ աղջիկ, ըսաւ Ազաւնիին: Քանի որ ես տուիր՝ ալ հոգ մըներ »: Եւ որովհետեւ Ազաւնիկ կը սաստկացնէր իր լացը, Էլպիս հանըմ աւելցուց — « քու տարիքդ եղած ատենս ես ալ քեզի պէս էի : Երբ որ փսխէի՝ կուլայի »:

Բնաւ դինքը լսող չկար սակայն : Ազաւնի աթոռին վրայ նստած կուլար հետզհետէ աւելի խոր անձկութեամբ, իսկ դեղադործը իր բազուկը նետած էր աղջկան ուսերուն չուրջ: Արթաքի էֆէնտի կ'ուզէր զսպել իր այդ բազուկը, բայց ան կը դողար : Չատ կը դողար :

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

(16 Շար·)

...ին, պատասխանեց Պ. Պարսամեան :

– Ուրեմն Հայաստանի մէջ բարձրա – ...ր վարժարա՞ն ունիք :

– Այնուամենայնիւ, Սանասարեան անունով , Հայ աղջին կը պարզեւէ բարձր ուս – ...համր զարգացած սերունդներ, ուսու – ...ներ :

Թաղուհին վախաքեցաւ եկեղեցին ...անել: Ժամկոչ եղիան խոյն բացաւ ...ները եւ ցարուհին մտաւ ներս, Ս. ...ածածնայ պատկերին առջեւ դնաց, ...անձնական ոսկի մը ձգեց եւ մոմ մը ...ելով վառեց, դեռեզեց աչտանակին ...յ, եւ ծունկի գալով՝ բազկատարած ...քմեռանդ սրտով աղօթեց : Ցետոյ ...աքի ելաւ եւ աչքերը սրբելով սկսաւ ...ղումներ ընել եկեղեցւոյ յախճա – ...կեայ պատերու մասին: Պ Պարսամ – ...ան պատասխանեց զոհացում տալով ա – ...նոր հետաքրքրութեան :

Երբ եկեղեցիէն դուրս ելանք, փոքրիկ ...ուհի մը զեղեցիկ ծաղկեփունջ մը ...ուիրեց թագուհիին, որ ժպտեցաւ եւ ...ցնց ու սիրեց փոքրիկը, եւ թիկնապա – ...ին քաւ որ քանի լէվանոց մը տայ ա – ...նոր :

Ապա մեզի դառնալով՝ չնորհակալու – ...թիւն յայտնեց «կոպտուին Ուէիվըլ»ին – ...ուս, եւ իր փոքրիկ պայուսակէն հանե – ...աւ, եւ իր փոքրիկ ...ով մէկ մէկ անձնաքարտ երկարեց մեզի, ...տաւրելով ներկայ ըլլալ Էսերնէի (Օս – ...րին) յաղթական դրաւման առթիւ Ցու – ...նաց Սիլոդոսին մէջ տեղի ունենալիք ե – ...թոյթին: Կրկին համբուրեցինք ցարի – ...յին մինինիկ ձեռքերը, եւ ան բաժ – ...նուեցաւ մեզմէ, այցելելու համար միւս ...իանդանոցները :

×

Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի գահլիճը, ...ր իշխանութիւնը ձեռք առած էր, պա – ...ակտիմբ չարունակելով հանդերձ՝ չկա – ...ղացաւ որեւէ նշանակելի յաջողութիւն ...ր ունենալ: Ընդհակառակն իրարու ե – ...ան ինկան Շքոտրա, Եանիա եւ Էսեր – ...ի բերդաքաղաքները: Ի վերջոյ Մահ – ...ուտ Շէվքէթ փաշայի գահլիճը ստիպ – ...ուցաւ ստորագրել Լոնտոնի ժամանա – ...կագիրը, որով Պուլկա – ...րիայ կը թողուէր Էսերնէն եւ Սահմա – ...նագիծ կ'ընդունուէր Միտիա – Էնոս գի – ...ծը :

Սակայն, երբ Պուլկարները , Սելանի – ...կի համար, հեռացին բանակին հետ բա – ...մունների ձեռնարկեցին, Սերպերն ալ ...ացան Հեռվնններուն, եւ միջադէնակ – ...ային պատերազմը ծայր առաւ: Պուլ – ...կարները, վստահելով Լոնտոնի համա – ...ձայնագրին պայմաններուն, Զաթալճա – ...ին սկսան դէպի նոր ճակատ՝ Մակեդո – ...նիա տեղափոխել իրենց բանակը գրեթէ ...ր բոլոր ռազմական –սարքաւորումնե – ...րով, Թրքական ճակատին վրայ ձգելով ...ստուրապէս քառասուն հազար զօրք :

Միջադէնակցային այս ընդհարման մի – ...ջոցին, Ռումանացիք եւս չարժման մէջ դնելով իրենց բանակը՝ գրաւեցին Տոպ – ...րուճան :

Այս խառնակ վիճակէն օգտուելով , Զաթալճայի Թրքական ուժերը սկսան յա – ...ռաջանալ դէպի Թրակիա, ոտնակոխ ը – նելով Լոնտոնի համաձայնագիրը :

Այլեւս կարելի չէր մնալ Զօրլու : Պ. Պարսամեան եւ Օր. Ադանի մեկնած էին արդէն: Որոչեցի ես ալ մեկնիլ, առժա – ...մապէս դէպի Ռոտոսթօ, արձակուրդս հոն անցընելու համար :

Ցուլիս մէկի առաւօտ, ընտանեօք ճամ – ...բայ ինկայ դէպի Ռոտոսթօ, Զօրլուցի կառապան Բարուշ անուն Հայուն կառ – ...քով, եւ կէս օրուան մօտ հասայ Գարէվ – ...լի կոչուած Թրքաբնակ գիւղը, որու բարձունքին վրայ տասնի մօտ Հայեր ի – րենց զործարանին մէջ պանիր կը պատ – ...րաստէին, շրջակայ գիւղերէն ստացուած կաթով: Անոնց մօտ կէս ժամ անցընելէ ետք չարունակեցինք ճամբան եւ ժամը 3ին հասանք Ռոտոսթօ :

Առաջին գործս եղաւ Առաքնորդարան երթալ եւ Առաջն. փոխանորդ Տոքէն Ա. – ...ւաք գտնյ. ճամձեանի հետ ներկայացանք հոն ուր կը տրուէր Պոլիս մեկնելու ար – ...տօնութիւնը :

Այդ գործողութեան ժամանակ ծանօ – ...թացայ տեղւոյն ոստիկանապետ Պուլկա – ...րացի Մկրտիչ Թէքիրթաղլեանի, որուն հրամանագրին վրայ միայն կընար ճամ – ...բայ ելլել չոգենաւը :

Ցետոյ երկու մօրեղբայրներս փնտռե – ...լու դացի Ս. Թագաւոր Թաղը, սակայն անոնք դաշտ դացած ըլլալով՝ ետ դար – ...ձայ: Հաղիւ կէս ճամբան հասած, երի – ...տասարդ մը հետ ի հետ գիս դիմաւորեց եւ ըսաւ — չուտ, ամապարեցէք, ոստի – կանապետը ծովեզերքը ձեզի կը սպասէ, վերջին չոգենաւն է որ պիտի մեկնի, կա – ...ցութիւնը տակն ու վրայ է : Եւ երիտա – ...սարդին հետ Առաքնորդարան երթալով ընտանիքս ու բեռներս առի ու չտապե – ...ցինք նաւամատոյց :

Սաստիկ տաքէն մարմինս քրտնած , վերջապէս հասանք ծովեզերք՝ զառիթա – ...փէն զրեթէ սահելով : Մկրտիչ մէկ ոտ – քը նաւակը, միւսը նաւամատոյցին վրայ՝ ըսաւ — Սմա – ...ղպղրիս, լնծի կը սպասէր. — Սմա – ...պարէ՛, քեղի համար ժամ մըն է հոս կը սպասեմ արեւին տակ: Թուրք չէթէները Գարէվլիի մէջ պանրագործ Հայերը ջար – ...դեր են եւ կը դիմեն Ռոտոսթօ, ծանր է կացութիւնը: Հոս 900 պուլկար ձիաւոր կար, գիւղերը անոնք ալ քաչուեր են, քա – ...քը Պուլկար չմնաց՝ բացի երեք հո – ...դէ :

Եւ բարձրացանք նաւ: Շոգենաւը լեց – ...ուած էր, տեղ չկար: Մկրտիչ յանձնա – ...բարեց իսալացի նաւապետին, որ մեզի յարմար տեղ մը յատկացնէ, «իմ բարե – կամներս են, ուսուցիչ է» ըսելով :

Ցաջորդ առաւօտ արշալոյսին հասանք Պոլիս :

Ուրեմն, մտածեցի, եթէ գիւղ մը աւելի մնայի Գարէվլիի մէջ, Թուրքերը մեզ եւս ...

Ցաջորդ առաւօտ թուրք չէթէները մը – ...տեր էին Ռոտոսթօ: Քաղաքը յանձնելու պայմանն ունեցող Պուլկար հարիւրապե – ...տը, անոր թիկնապահ գինուորը եւ ոս – ...տիկանապետ Մկրտիչը: Երբ կառավա – ...րատուն կը հասնին, ամէնէն առաջ կը ձերբակալեն Մկրտիչը եւ տեղւոյն վրայ իսկ կատր կատր կ'ընեն կը սպաննեն , իսկ կը վիրաւորեն պուլկար գինուորը , մազ մնացեր է, որ հարիւրապետն ալ գե – ...տին փռէին: Տեղւոյն Հայերը քաչուած իրենց տուները, դիմադրելու կազմ ու պատրաստ կը գտնուին, սակայն քաջու – ...թիւնը կը պակսի թուրքերուն, խոհեմա – ...բար կը վարուին եւ բախում տեղի չու – նենար քաղաքին մէջ, բայց, դաշտերու մէջ աչխատող 70ի չափ զժբախտ Հայեր գոհ կ'երթան անոնց դնդակնեռուն, ինչ – պէս նաեւ քանի մը Ցոյներ :

Մատհողութեան մէջ ինկած՝ Պոլիս հասայ: Ցաջորդ օր թերթերը կը յայտա – ...րարէին վրդովիչ լուրեր՝ տեղի ունեցող դէպքերու մասին, որոնք տեղի ունեցեր են Թուրքերու յառաջացման ընթացքին :

Ազգային պատուիրակութիւն մը, զբա – ...ղաւորութեամբ Երուանդ վրդ. Փէրատա – ...ճեանի, միանալով կառավարական քննիչ մարմնոյն, մեկնեցան Ռոտոսթօ՝ գրա – ...հաւորով մը: Խաղաղութիւնը վերահաս – ...տուեցաւ քաղաքին մէջ: Իսկ Էնվէր պէյ, զօրաց գլուխն անցած, իմ մեկնած երեկոյեան կը մտնէ Զօրլու, համաձայ – ...նութեամբ Զօր. Պոյաճիֆի, որ քաղա – ...քը խաղաղութեամբ կը յանձնէ անոր , պայմանագիր մը ստորագրել տալով, ո – ...րու ուժով, այնտեղ գտնուող ութ հա – ...րիւր պուլկար գինուորները իրենց դէն – քերով եւ կառախումբով պիտի մեկնէին Պուլկարիա: Իսկ Ցուլիս վեցին, Էնվէր կը վերադրաւէ Էսերնէն: Պուլկարները աճապարանքով կը մեկնին քաղաքէն՝ ա – ...ռանց թուրք բանակին դէմ կռուելու : Անոնց հետ չտապով կը մեկնին նաեւ 40– 50 հայ ընտանիքներ, որեւէ պատահարէ վախնալով: Պուլկարները Էսերնէն ձգե – լէ առաջ, հոն կը կազմակերպեն 400ի մօտ հայկական գունդ մը, գինելով զա – ...նոնք, պաշտպանելու համար քաղաքը :

Որեւէ դէպք տեղի չունենար բարեբախ – տաբար: Բայց յետոյ կարգ մը Հայերու դէմ հալածանք տեղի կ'ունենայ, մինչեւ խաղաղութեան վերահաստատութիւնը :

Ա.յսպէս, Պուլկարները, Սելանիկի ալ ձեռք ձգելու բաղձանքէն տարուած , յի – մարաբար պատճառ կը դառնան միջազ – ...գային կռիւին, եւ այսպէս ամբողջ Արեւելեան Թրակիան Թուրքերուն ձեռքը կ'իյնայ, իսկ Տօպրուճան ալ կը թողուն Ռումանիոյ :

Ես, նոյն տարւոյ Օգոստոսին սկիզբը վերադարձայ Զօրլու, պաշտօնիս գլու – ...խը: Սակայն տեւողութիւնը ծայր տուած էր գլխաւորաբար Հայոց դէմ :

Լ. ՃԵՐԱՀԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԱՆԱՅԻՍ – ԼՈՒԻԶ ՊՈՋԱՊԱԼԵԱՆ

Պելժիոյ Զայն – Պատկերասփիւռի Ֆը – լաման յայտագիրներու վերամուտի չար – քին բացումը կատարուեցաւ վերջին ծայր հետաքրքրական եւ յաջող նուա – գահանդէսով մը, որու ձայնաւոր բաժ – նին մենակատարն էր երգչուհի Լուիզ Պոզապալեան :

Հայազգի երգչուհիին ձայնն ու ար – ուեստը առաջին արժեւորողը եղած է Պրիւսէլի երգասէր հասարակութիւնը , որ երկու տարի առաջ մեծապէս գնահա – ...տած էր անոր արուեստին հասունութիւ – նը, երբ Մոնէ արքայական թատրոնի բեմին վրայ Լուիզա Պոզապալեան կը ստանձնէր իր առաջին մեծ դերը, Մո – ցարթի երկերուն ամէնէն նուրբ եւ դոր – ծագրութեամբ գժուարին՝ «Տոն Ժուա – ն»ի Էլվիրան մեկնարկելով :

Պրիւսէլի « Լը Սուար » օրաթերթին երաժշտական քննադատին խօսքերով, մայրաքաղաքին արուեստասէր ընտրա – նին հրճուանքով վերընդունուած է « այս արժէքաւոր երգչուհին, որ օժտուած է լայնաչունչ, ծաւալուն, քաղցրահունչ ձայնով մը, միջնակին մէջ տաք ու ոլոր՝ ճառագայթիչ դիր բարձրութեանց վրայ : Երաժշտական պատասխանութեամբ ինքնա – վստահ, խելացի եւ զգայուն մեկնարկու, իր ձայնին ամէն ճկում տալու արուեստը իւրացուցած է արդէն: Շնորհիւ այս բո – լորին, Լուիզ Պոզապալեան հաւասար յաջողութեամբ եւ իւրաքանչիւրին յա – տուկ զգացումով մեկնարկեց եւ յաջոր – դաբար երգեց Վերտիի՝ «Օթելլոյի » Ողջոյն ֆեզ Մարիամը, Ուռիի երգը, Վեպերի «Ֆրայշիւցի» Ակաթի եղանակը, եւայլն:

Միջազգային յաջողութեանց ճամբուն վրայ անոր հաստատաքայլ ընթանալուն ապացոյց մըն է եւ այն հրաւէրը, զոր Պերլինի օփերան ըրած է վերջերս հայ երգչուհիին՝ որպէսզի արեւմտեան Գեր – մանիոյ համբաւաւոր բեմին վրայ մեկ – նարկէ «Հօֆմանի Պատմուածքներուն » կանացի դերերուն գլխաւորը:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Լիոնէն կը հաղորդեն թէ մեծ յաջո – ղութեամբ տեղի ունեցած է Կապոյտ Խաչի օրուան ոտնակատարութիւնը Հոկ – տեմբեր 27ին, լեցուն սրահով եւ չատ դեղեցիկ յայտագիրով: Փարիզէն հրա – ւիրուած Տիկին Հուրի Իփէքեանի բա – նախօսութենէն ոգեւորուած՝ հանդիսա – կաններու ինքնաբուխ նուիրատուու – թիւններէն՝ ի նպաստ Կապոյտ Խաչի դաստիարակութիւններու ֆոնտին , գո – յացած է տեղւոյն վրայ 133·500 ֆրան – քի գումար մը :

ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ – ՈՐԴԻ

ՔԱՄԵԼԻԱՋԱՐԴԻ ԿԻՆԸ

Ժ.

Աղջիկ մը, որ ամուսնութեան մէջ եր – կու անրիծ սէրերու մխիթիւնը կը վըն – ...ոտէր, չատ անգամ կը սառնայ Փիլիք – կան սիրոյ յանկարծական յայտնութիւ – ...նը, հոգիին ամէնամաքուր տպաւորու – թիւններուն այդ բուռն եղրակացութիւ – ...նը :

Այս մտածումներով քնացայ: Արթըն – ցուցին դիս ու յանձնեցին լնծի Մար – կրեթի մէկ նամակը, որ սա բառերը կը պարունակէր .

« Ահա իմ հրամաններս: Այս իրիկուն ի վօտվիլ: Երրորդ միջնարարին եկէք : Մ. Կ.»

Այս տոմսակը դարակի մը մէջ դրի , որպէսզի իրականութիւնը միշտ ձեռքիս տակ ունենայի երբ տարակոյսը պաչարէր դիս, ինչպէս երբեմն կը պատահէր ին – ձի :

Ըսած չէր թէ ցորեկը երթամ տեսնեմ դինքը: Ուստի համաձակեցայ երթալ : Բայց իրիկուընէ առաջ իրեն հանդիպե – լու այնքան մեծ փափաք մը ունէի որ Շան գ'Էլիզէ գացի, ուր առջի օրուան պէս տեսայ զալը եւ երթալը :

Ժամը եօթնին Վօտվիլ էի :

Երբեք այդքան կանուխ գացած չէի թատրոն :

Բոլոր օթեակները հետզհետէ լեցուե – ցան : Մէկ հատը միայն պարապ կը մը – նար :

Երրորդ արարուածին սկիզբը լսեցի որ բացուեցաւ գուռը այդ օթեակին, որուն վրայ սեւեռած էի աչքերս: Մարկրիթ ե – րեւցաւ :

Անմիջապէս օթեակին առջեւ եկաւ, նը – ւաղախումբին մօտակայ նստարաններուն նայեցաւ , դիս տեսաւ եւ նայուածքովը չնորհակալութիւն յայտնեց ինծի :

Այդ իրիկունը հիանալի կերպով դեղե – ցիկ էր :

Արդեօք ինծի՞ համար էր պչրանքը : Արդեօք դիս չա՞տ կը սիրէր եւ կը կար – ծէր թէ աւելի՞ երջանիկ պիտի ըլլայի եթէ աւելի դեղեցիկ տեսնէի դինքը: Տա – կաւին չէի դիտեր: Բայց եթէ առիկա էր իր դիտաւորութիւնը , յաջողած էր, վասնզի երեւնալուն պէս բոլոր գլուխնե – րը չարժեցան եւ նոյն պահուն թատերա – բեմին վրայ դտնուող դերասանն անգամ նայեցաւ այն կնոջ որ այսպէս իր երե – ւումովը կը յուզէր ներկաները :

Եւ ես գրպանիս մէջ ունէի յարկաբաժ – նին բանալիքը այդ կնոջ որ երեք չորս ժամէն դարձեալ իմս պիտի ըլլար :

Դերասանուհիներու եւ պոռնիկներու համար իրենց հարստութիւնը փճացնող – ները կը մեղադրեն, իսկ ես կը գարմա – նամ թէ ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ անոնք քը – սանապատիկ աւելի չիմարութիւններ չեն գործեր այդ կիներուն համար: Ինծի պէս այն կեանքին մէջ ապրելու է դիտ – նալու համար թէ այդ ամենօրեայ փոք – րիկ անապարծութիւնները, գոր անոնք կատան իրենց սիրողին, ի՞նչպէս կը զո – րացնեն անոր սէրը :

Ցետոյ օթեակէն ներս մտան Բրիւտանս եւ մարդ մը: Այս վերջինը, որուն Ժ... կոմսը ըլլալը հասկցայ, մէկ անկիւնը նստաւ :

Զինքը տեսնելուս պէս սարսուռ մը ե – կաւ վրաս :

Մարկրիթ անշուշտ նչմարեց այն խո – րունկ տպաւորութիւնը, գոր այդ մար – դուն իր օթեակին մէջ ներկայ ըլլալը գործած էր իմ վրաս, վասն զի նորէն ժպտեցաւ, եւ կռնակը կոմսին դարձնե – լով, անանկ երեւցաւ թէ ամբողջ ուշա – դրութիւնը խաղին տուած է: Երրորդ միջնարարին եաին դարձաւ, բան մը ը – սաւ, կոմսը օթեակէն դուրս ելաւ եւ Մարկրիթ նչան ըրաւ որ գինքը տեսնելու երթամ :

— Բարեւ , ըսաւ ինծի երբ ներս մը – տայ :

Եւ ձեռքը երկնցուց :

— Բարեւ, պատասխանեցի խօսքս Մարկրիթին եւ Բրիւտանսին ուղղելով :

— Նստեցէք :

— Բայց ուրիշին տեղն է որ կը գրա – ւեմ : Ժ...ի Պ. կոմսը պիտի չվերա – դառնա՞յ :

— Այո, պիտի վերադառնայ, չաքարե – դէն առնելու գրկեցի, որպէսզի կարե – նանք վայրկեան մը առանձին խօսիլ: Տի – կին Տիւվէրնուա մեզմէ է եւ ամէն բան դիտէ :

— Այո, տքաղս, ըսաւ Բրիւտանս, բայց հոգ մի ընէք, մարդու բան չեմ ը – սեր :

— Ի՞նչ ունիք այս դիչեր, հարցուց Մարկրիթ ոտքի ելլելով եւ օթեակին մուխ կողմը գալով որ ճակատս համբու – րէ :

— Քիչ մը տկար եմ :

— Ուրեմն դացէք պառկեցէք, ըսաւ այն հեղնական դէմքով, որ այնքան կը վայլէր իր նրբամիտ դլխուն :

— Ո՞ւր պառկիմ :

— Ձեր տունը :

— Աղէկ գիտէք թէ քունս պիտի չտա – նի :

(Շար.)

նախումբ մը պիտի ճշդէ գօտի մը ուր պիտի քաշուին կառուղ զօրքերը : Այս ձեւով ստեղծուած գօտիին մէջ, Մալի եւ եթովպացի զէտերը պիտի հսկեն դին – ուորական չէզոքութեան եւ ապահովու – թեան վրայ :

Գ) Անմիջական կերպով զիմում պիտի ըլլայ որ հաւաքուին Ափրիկեան Միասնականութեան կազմակերպութեան Արտա – քին նախարարները իրաւարար մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմելու համար, Ատիս – Ապապայի մէջ որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ — Ուսումնասիրել հարցին խորքը (սահմանային հարց) եւ առա – ջարկները բերել երկու կողմերուն առկախ հարցին վերջնական կարգադրութեան համար :

Դ) Պետական չորս ղեկավարները ու – բեմն որոշած են՝ Նոյեմբեր մէկէն սկըս – եալ Ալժերիոյ եւ Մարոքի կողմէ պէտք է դադրին բոլոր յարձակումները մամուլի միջոցաւ : Պետութեանց ներքին գործե – րու մէջ ոչ – միջամտութեան սկզբունքը պէտք է յարգուի : Բանակցութեանց մի – ջոցաւ պէտք է կարգադրուին բոլոր տա – րակարծութիւնները ափրիկեան պետու – թեանց միջեւ :

– Պետական չորս ղեկավարներու միջեւ խօսակցութիւնները տեղի ունեցած են չատ սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ տօնին առթիւ Ցառաջ վաղը լոյս չի տեսներ եւ խմբագրատունը փակ է Ուրբաթ օր : Մեր յաջորդ թիւը՝ Կիրակի, Նոյեմբեր 3 :

ՀՈԳԵՀԱՆՍՏԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ ԵՒ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻ ԱՅՑ

(Հ · Յ · Դ · Օրուան առթիւ)

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ · Յ · Դ · Ս · Միութեան հնթակոմիտէին նախաձեռնութեամբ այս Կիրակի առաւօտ Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս · Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, իր չրջանին ողբացեալ ընկերներուն յիշատակին :

Պատարագէն վերջ ծաղկեպսակներու դնեդրում ընկերներուն եւ բարեկամնե – րու չերիմներուն վրայ : Կը հրաւիրուին ընտանեկան պարագաներն ու ընկերները յարգելու համար անոնց յիշատակը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ինչպէս նախորդ տարիները, այս կի – րակի Փարիզի Ս · Յովհ · Մկրտիչ եկե – ղեցւոյ մէջ, տեղի կ'ունենայ հոգեհան – գստեան պատարագ եւ պաշտօն Աղբա – տախնամի Մոնմորանսիի եւ Անթիլիի հանգստեան տուներուն մէջ վախճանած պատսպարեալներու հոգւոյն համար :

Կը նախագահէ ՍԵՐՈՎԲԻ ԱՐՔ.

Կը հրաւիրուին ննջեցեալներու պարա – գաները եւ բարեպաշտ հասարակութիւ – նը :

×

Այրի Տիկին Թագուհի Տէօքմէճեան, Տէր եւ Տիկին Մեհրան Պաղրճեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշ – տօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առա – ւօտ Ս · Յովհ · Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ իրենց քրոջ եւ անոր ամուս – նոյն ՄԱՔՐՈՒՀԻ (Ծնեալ Պաղրճեան) եւ ԱՐՄԵՆԱԿ ԽՐԻՄԵԱՆԻ յիշատակին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յի – շատակը յարգողները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՄԵՌԵԼՈՑԻ ԱՌԹԻՒ

Լիոնի եւ չրջականերու Հայ Ապր · Մի – ութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ, տեղւոյս «Կոմիտաս» երգչախումբին մասնակցու – թեամբ հանդիսաւոր պատարագ եւ հո – գեհանգիստ տեղի պիտի ունենայ՝ ղեկա – վարութեամբ Պ · Մ · Օֆլազի :

ՆՈՒԷՐ

Գրիգոր Մելիքեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Սարգիսեան եւ Տէր եւ Տի – կին Ինճէյեան տասնական ֆրանք կը նը – իրեն կապ · Աբէի Անիէտ – Պուա Քոլոմ – պի մասնաճիւղին : (Ստանալ Ցառաջէն) :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՑԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ իրիկուն :

Դասախօս՝ Ընկ · Յ · ԱՐԹԻՆԵԱՆ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ · Կ · Աբէի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստա – ցած է Տէր եւ Տիկին Կարապետեանէ 30 Ֆրանք, Այրի Տիկին Եղիսաբեթ Գրն – եաղեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

Ֆ · Կ · Աբէի Մարսէյլի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Զապէլ Պօղոսեանէ յիսուն Ֆրանք իր ա – մուսնոյն ապաքինման առթիւ :

Ֆ · Կ · Աբէի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Պ · Աւագ Ահարոնեանի իր կը – նոջ՝ Հեղինէ Ահարոնեանի կսկծալի մահ – ուան առթիւ :

×

Կապոյտ Աբէի Իսիի մասնաճիւղը չը – նորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին 3 պաղամեանէ քսան Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Առաքել Սերոբեանէ 30 Ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Գէնան Ազատեանէ դեղեցիկ վառարան մը դպրոցին համար :

×

Լիոնի Աղք · Տկնանց Միութիւնը չնոր – հակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Ոմն 20 Ֆրանք, Պ · Թով – մասեան 15, Պ · Յակոբ Եաղուպեան 50, (իր զոքանչ մօր մահուան առթիւ) Տի – կին Փափազեան 20 Ֆրանք :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծա – նուցանէ թէ՝ այս Կիրակի տարեկան մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատար – ուի եկեղեցին ողբացեալ նախկին վա – տակաւոր զպրապետ՝

ՅԱԿՈԲ ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ

յիշատակին, իր մահուան 8րդ տարեվի – ցին առթիւ, ինչպէս նաեւ իր ընտանե – կից Քիրազեան զերդաստանի ննջեցեալ – ներուն յիշատակին, ներկայութեամբ ընտանեկան պարագաներու :

ԳԵՐԵԶՄԱՆՕՐՀՆԻՔ ՏԻՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս Ուրբաթ Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ տեղւոյս հոգեւոր հովիւը կը կա – տարէ գերեզմանօրհնէք ամբողջ օրը, Տէ – սինի գերեզմանատան մէջ :

Կիրակի, 3 Նոյեմբեր Ամենայն Սրբոց տօնի առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ համայն ննջեցեալոց հա – մար : Պատարագի երգեցողութիւն տեղ – ւոյս երգչախումբին կողմէ :

Կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 5 Քիւսէի եւ ժամը 5էն 6 Փիլէի գերեզմանատանց մէջ գերեզմանօրհնէք Տէսինի հոգեւոր հովի – ւին կողմէ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՇԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԸ, Կիրակի, Մարտ 1, կէսօրէ վերջ, ժամը 14·30ին :

MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

GALERIE FRAMOND
3, Rue des Saints-Pères
PARIS (VIe)

ZAVARO
PEINTURES D'ISTANBUL

Heures d'ouvertures : 10 h. à 12,30
14 h. à 19

Métro : Palais-Royal ou
Saint-Germain des Près

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 3ին, Կիրակի կէսօ – րէ վերջ, ժամը 3ին Սերբլը Քաթոլիճի մէջ :

Կը նախագահէ ԸՆԿ · Ա · ԼՈՒՍԱՐԵԻԵԱՆ

Կը խօսի՝ ԸՆԿ · Յ · ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Մեներգ.— Տիկին Կարապետեան (Տէ – սինէն), *կը նուագեն Նոր Սերնդականները Պ · Հ · Էգուսեան (կիթառ) եւ ընկ · Յ · Պէրպէրեան (ջութակ) Լիոնէն : Իսկ Տէ – սինի Նոր Սերունդի պարախումբը իր մասնակցութիւնը կը բերէ հայկական պարերով, մոզական լապտերի վրայ կը ցուցադրուի յեղափոխական նկարներ՝* ընկ · Յարութիւնեանի կողմէ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 17ին :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Շրջ · կոմիտէին *եւ մասնակցութեամբ Հ · Յ · Դ · Նոր Սե – րունդին :*

Այս Շաբաթ երեկոյ, քաղաքապետա – րանի սրահը : Ժամը 8·30ին :

Կը նախագահէ ԸՆԿ · ԳԷՈՐԳ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Կը խօսի ԸՆԿ · ՄԻՍԱՔ – ՄԻՐՋԷ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, վալանսի եւ չրջանի Նոր Սերունդի խում – բերուն կողմէ :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

Մուտքը ազատ է :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 24, Կիրակի կէսօրէ վերջ :

×

Դաշնակցութեան Օրը Լիոնի մէջ կը տօնուի չաբաթ, Նոյեմ · 9ին, եկեղեցւոյ սրահը :

LYON

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԻՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Կազմակերպուած Լիոնի Հ · Յ · Դ · Նոր Սերունդի կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, 23 Նոյեմբեր երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

Aéroport Bron *ի սրահներուն մէջ*

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Վիէն.— Ֆ · Կ · Աբէի երեք դասըն – թացքները կը վերսկսին Նոյեմբեր 5էն սկսեալ — Երեքշաբթի իրիկունը Փոնթէ – վէք — Նոյեմբեր վեցին իրիկունը Փաս – քալի թաղը, ընկերուհի Եղ · Այանեանի խանութին մէջ.— Իսկ Հինգշաբթի օրը՝ կէսօրէն եառքը ժամը 1·30ին Համօ Օ – հանջեանեան ակումբին մէջ : Ուսուցիչ՝ Պ · Կ · Տէրմոյեան :

Ցարդելի ծնողքներուն կը մնայ իրենց զաւակները փութով արձանագրել տալ այս դասընթացքներուն եւ հսկել որ ա – նոնք հետեւին կանոնաւոր կերպով :

×

Ֆ · Կ · Աբէի Մարսէյլ քաղաքի մաս – նաճիւղը կը ծանուցանէ հայ ծնողքնե – րուն, որ արդէն վերսկսած են հայերէնի դասընթացքները, բոլորովին նոր մե – թոտներով ուսուցչութեամբ Պ · Յ · Ա.ր – թինեանի, ամէն Հինգշաբթի ժամը 4–6, Ահարոնեան Ակումբը, 26 Րիւ տէ Քոն – վալէսան : Կը խնդրուի հայ ծնողքներէն որ անտարբեր չզտնուին այս կոչին եւ անյապաղ արձանագրեն իրենց զաւակնե – րը, ինչ տարիքի ալ պատկանին :

Ամէն հայ ծնողքի գերագոյն պարտա – կանութիւնը պէտք է ըլլայ պատուախնդ – րութեամբ պաշտպանել մայրենի ոսկե – ղինիկ լեզուն, զայն սորվեցնելով իրենց զաւակներուն :

×

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՑ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ Փարիզի եկեղեցւոյ կից : րակնօրեայ դասընթացքները սկսած ըլ – լալով կը խնդրէ որ ծնողքները առաջ – նորդեն իրենց զաւակները 10էն 12 :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ · Յ · Դ · Շրջ · կոմիտէն ընդհ · ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները : կարե – ւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներ – կայութիւնը անհրաժեշտ է :

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի ըլ – լան Շրջ · կոմիտէի ներկայացուցիչները :

Համազասպ *խումբ*, 2 Նոյ · Շաբաթ, ժամը 21ին :

Հայաստան եւ Իշխան *խումբ*, 2 Նոյ · Շաբաթ, ժամը 21ին :

Քրիստափոր ենթակոմիտէ 9 Նոյեմ – բեր, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին :

Նիկոլ Դուման *խումբ*, 10 Նոյ · կիրա – կի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին :

Վարանդեան *խումբ*, 23 Նոյ · Շաբաթ, ժամը 21ին :

Մուրատ *խումբ*, 24 Նոյ · Կիրակի կէս – օրէ վերջ ժամը 3ին :

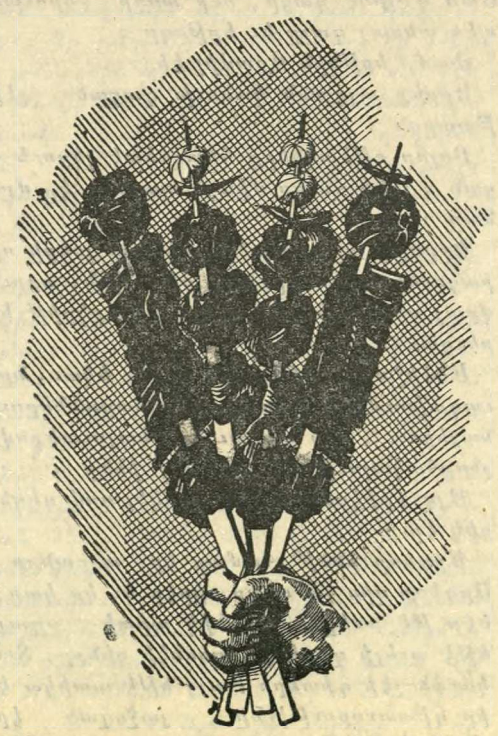
Գէորգ Զավուշ *խումբ*, 30 Նոյ · կիրա – կի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին :

Ակնունի ենթակոմիտէ, 23 Նոյ · Շա – բաթ, ժամը 21ին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ ՄԱՁի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ · ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 18էն 20 :

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵԱՐ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ
Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :
Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8^e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 75 Ֆ.	Հատը	0·30 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ
3
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
DIMANCHE
3 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

ՀԱՐ. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9850

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — Nº 9850

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏՃԻՒՆԵՐ ՀԻՒՍԷԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻ ԿՈՂՄԷ

ԵՐԿՈՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐԸ ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԻ

ԽՈՐԷՆ Ա. ՊԷՅՐՈՒԹ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

ՇՒԵՂ ՁԱՇ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

Երեկոյեան ժամը 8·30ին, ի պատիւ Խորէն Ա. Կաթողիկոսին եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան պատգամաւորներուն, Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ, տեղի ունեցաւ մեծ ճաշ մը։ Ներկայ էին երկու Գահակալները, Պատրիարք սրբազանը, արքեպիսկոպոսներ, եպիսկոպոսներ, վարդապետներ եւ պատգամաւորներ Կիլիկիոյ Աթոռին, ազգի քան քառասուն հոգի։

Վեհափառ Վազգէն Ա. Կաթողիկոս, տէրունական աղօթքը ընթերցէ ետք, ըսաւ.

« Պատմական նշանակութիւն ունեցող դէպքի մը ներկայ եղանք։ Երկու Գահակալներ իրարու հանդիպեցան, միասին աղօթք բարձրացուցին առ Աստուած, մեր Ս. Եկեղեցւոյ եւ ժողովուրդին ծառայելու ուխտով։ Կը հաւատանք որ իրօք յիշատակութեան արժանի նամբայ մը պիտի բացուի այսօրուընէ սկսեալ։ Առաջին պայմանն է որ ամուր պահենք այս ոգին, հիմնական մնանք մեր այս զգացումներուն վրայ, որպէսզի կարենանք կենսագործել մեր բոլոր եկեղեցականներ եւ ազգանուէր նպատակները, որ մեզմէ կը սպասէ հայ ժողովուրդը, Հայաստան աշխարհէն ներս եւ ի սփիւռս աշխարհի, իբրեւ մէկ եւ անբաժանելի ժողովուրդ, առաւել եւս՝ եկեղեցի։

« Լրիւ գիտակցութիւնն ունինք որ Հայաստանի եւ արտասահմանի փոխ – յարաբերութիւններուն մէջ տարակարծութիւններ կան։ Բայց ո՞ւր պիտի մնայ մեր արժանիքը, եթէ մեր կողմնակի շահերէն եւ նկատումներէն վեր չբարձրանանք եւ չգտնենք ուղի մը, նոյնիսկ եթէ տարբեր ձեւի կամ պայմաններու մէջ գործելու ըլլանք։ Բայց ինչ որ մենք երկուքս կրնանք ընել, մեր գործակիցներով, պէտք է առաւելագոյն չափով ընենք, մեր մէկ եւ անբաժանելի եկեղեցւոյն եւ ժողովուրդին համար»։

Ապա յոտնկայս բաժակ առաջարկեց Վեհափառ Խորէն Ա. Կաթողիկոսի արեւշատութեան համար։

Վեհափառին առաջարկով, խնդալատութեամբ եւ յուզումով խմբերդուեցաւ «Երբ որ բացուին դուռերն յուսոյ» (Կիլիկիա) երգը։ Ապա Սրբազան Պատրիարքի կենաց բաժակ առաջարկեց, ըսելով.

« Այս տունը Ս. Յակոբեանց, ճշմարտապէս լոյսի եւ հոգեւոր դիտակցութեան աղբիւր մը կը մնայ եւ այսօր ալ կանգուն է։ Ուրախ ենք Ս. Յարութիւնեան տաճարի նորոգութեան համար, որ այնքան վճռական է այս Աթոռի կեանքին մէջ։ Այս առաքելութեան դլուխը ան – ցած է մեր սրբազան եղբայրը։ Կը մաղթեմ արեւշատութիւն եւ առաւել բարգաւաճում այս Ս. Աթոռին համար»։

Այնուհետեւ խմբերդուեցաւ Ս. Յարութեանց միաբանութեան «Օրհնեսցէք զՏէր» հոգեւոր մաղթերգը։

Ապա առնելով, Պատրիարք Սրբազանը ըսաւ.

« Կրկնապէս բաղձանքս պիտի ըլլայ որ չուտով եւ անդամ մը եւս Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. ի կողքին դանուի Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Խորէն Ա.ը, որպէսզի Ս. Յարութեան տաճարի նաւակատիքը ըլլայ փառաւոր »։

Ապա բաժակ առաջարկուեցաւ Վեհափառ Խորէն Ա.ի հետ եկած պատուիրակներուն կենացը։

Յաջորդաբար խօսք առած են նաեւ Բիւզանդ Եղիայեան, Տոքթ. Եղիկ Գոնեալեան, Արամ Ղարիպ, ճարտարապետ Միքայէլ Մազմանեան (Հայաստան), Ժան Քիւրքճեան (Ամերիկայէն) եւ Շահէ վրդ.։

Ճաշին աւարտման, վերջին խօսքն առնելով Խորէն Ա., յիշատակով մը փակելու համար այդ դեղեցիկ օրը, իր կողմէ, թանկարժէք պանակէ մը նուիրած է Վազգէն կաթողիկոսի։

×

Կիրակի առաւօտեան հոգեհանդիստէն ետք, կէսօրէ վերջ ժամը 4էն 7, երկու կաթողիկոսները բոլորովին առանձին, մտերմիկ խօսակցութիւն մը ունեցած են Պատրիարքարանին մէջ։ Այդ խօսակցութենէն ետք երբ միասնաբար դահլիճ եկած են, երկուքին ալ տրամադրութիւնը չատ բարձր եղած է։

Ապա, երկու կաթողիկոսները, պատրիարքը, Բարեգործականի նախագահ Ալէք Մանուկեան եւ եկեղեցական ու աշխարհական պատգամաւորները, մօտ երկու ժամ մտքերու փոխանակութիւն ունեցած են։

Երկուշաբթի օր, Խորէն կաթողիկոս ընդունած է Հիւսէյն Թաղաւորին կողմէ եւ ստացած յորդանանեան աստղի Ա. կարգի չքանչանի։

Այս մասին եւ այլ մանրամասնութիւն – ներ մեր յաջորդ թիւով։

×

Երկուշաբթի օր Խորէն կաթողիկոս ընկերակցութեամբ Եղիշէ Պատրիարքի, Հայրիկ Եպիսկոպոսի, Ղեւոնդ Արք.ի, Տաճատ Արք.ի, Բարգէն Եպիսկ.ի, Գաբրիէլին Ծ. Վարդապետի, լիբանանեան հիւպատոսին եւ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու ընդունուած է Հիւսէյն Թաղաւորին կողմէ։

Այս առթիւ իր չնորհակալութեան խօսքին մէջ, Խորէն Ա. չէշած է թէ առաջին առթիւ երբ ոտք դրած է յորդանանեան հողին վրայ, արքայական ընտանիքին, յորդանանեան կառավարութեան եւ ժողովուրդին բարօրութեան, երջանկութեան եւ բարգաւաճման համար աղօթած է։

Կիլիկիոյ կաթողիկոսը յիշած է նաեւ թէ եղիշէ Պատրիարք յաճախ խօսած է Թաղաւորին ցոյց տուած սիրոյն եւ պաշտպանութեան մասին Յորդանանի բոլոր համայնքներուն եւ յատկապէս՝ հայ ժողովուրդին հանդէպ։

Հիւսէյն Թաղաւորը, ազդուած Խորէն Ա.ի խօսքերէն իր գոհունակութիւնը յայտնած է, ապա գոված հայ ժողովուրդը։ Եւ խօսքը վերջացնելէ ետք յորդանանեան Աստղի Առաջին կարգի չքանչանով պատուած է Խորէն կաթողիկոսը, որ իր կարգին Թաղաւորին նուիրած է դուռ արծաթեղէն կազմած մը ձեղքինի աշխատասիրութեամբ եւ թափչապատ տուփով։ Թաղաւորին նուիրած է սեղանի մետաքսէ ծածկոց մը, իսկ նորածին իշխանին մանուկի յատուկ արծաթեղէն կազմած մը, Թաղաւորական գահի դրոշմով բոլոր կտորներուն վրայ։

Փոխադարձ չնորհաւորութիւններէ ետք, տեսակցութիւնը վերջ գտած է ջերմ մթնոլորտի մը մէջ։

Խորէն կաթողիկոս Պէյրութ վերադարձած է երեքշաբթի իրիկուն։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ վիէթնամի մէջ պատահական դինուորական հարուած մը տեղի ունեցած է, 14 զօրավարներու զեկավարութեամբ։ Սայկոնի ձայնասփիւռը որ առաջնամբներուն ձեռքն է կը յայտնէ թէ Տիէմ անձնասպան եղած է։ Կատպղի կըռիւները տեղի կ'ունենան նախագահական պալատին չուրջ։ Ամերիկացիք առժամապէս զադրեցուցած են իրենց օժանդակութիւնը։

ԻԶՎԵՍՏԻԱ կը դրէ թէ հակակրօնական քարոզչութիւնը արդիւնք չի տար Խորհ. Միութեան մէջ։ Կառավարութեան պաշտօնաթերթը իբրեւ զարմանք կը թե – լադրէ « Գիտական Անաստուածութեան Տան » մը ստեղծումը Մոսկուայի մէջ, ուր քարոզչութիւն ընդունողները քանի մը տարուան դասընթացքներով կազմուին եւ պատրաստ ըլլան իրենց պաշտօնին։

ԱԼԺԵՐԻԱ տօնած է իր յեղափոխութեան իններորդ տարեդարձը։ Այս առթիւ արաբերէն եւ ֆրանսերէն արտասանած ճառերուն մէջ, Պէն Պելլա յայտարած է թէ Էվիանի համաձայնագրերը պէտք է բարեփոխուին, ուեւլցուցած է թէ ֆրանսական կառավարութիւնը չատ լաւ կը հասկնայ իրենց դիրքը։

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նոր նախարարը յայտարարած է «կ'ուզենք մեր կրցածին չափ Եւրոպացի ըլլալ »։

ԻՆՏԻԱՆԱՓՈԼԻՍԻ մէջ մահացու պայթում մը տեղի ունեցած է սանտուիչի կրպակի մը մէջ։ 63 մեռեալ եւ 365 վիրաւոր կայ։

«ԱՄՕԹ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ըսած է Տիկին Նհու անդրադառնալով Սայկոնի դինուորական պետական հարուածին։

ԽՐՈՒՇՉեւի երկու անդամ ընդունած է ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը՝ Կի Մոլէ։ «Թաս» գործակալութիւնը կը յայտնէ թէ խօսակցութիւնը տեղի ունեցած է չատ սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ։

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ նոր արբանեակ մը արձակած է որու գլխաւոր նորութիւնը այն է որ վարչն կարելի է ծիրը փոխել։ Կարեւոր հանդրուան մը կը նկատուի անջրպետի նուաճումին մէջ։

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ դժուարութիւնները դադալապէս պիտի ապրեն Նոյեմբերի առաջին չաբթուան վրայ։ Ելեկտրականութեան գործադուլը ամէն բան պիտի խանգարէ Զորեքշաբթի օր։ Առաջին հետեւանք՝ ոչ երկաթուղի, ոչ մեթրօ։ Նոյն օրը թղթատարը գործադուլի մէջ է ինչպէս նաեւ բոլոր պետական սպասարկութիւնները։

ՏՈՐՈՒՆԻ — ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՀԱՐԵՆՑ

Ցաւով կ'իմանանք որ Ուրբաթ առաւօտ, իր բնակարանին մէջ մեռած է Աստուածատուր Հարենց։

Բնիկ Պոլսեցի, զաւակը բաբեկեցիկ ընտանիքի մը, 90ամեայ մեր ծերունազարդ բարեկամը կը պատկանէր սերունդի մը որ անփոխարինելի է այլեւս չատ մը տեսակէտներով։ Աղնիւ հոգիի եւ մաքուր նկարագրի տէր, Աստուածատուր Հարենց իր տունը ընդունած է անմահ Կոմիտաս վարդապետը երբ ան Պոլիս վերադարձաւ դառն աքսորէ մը ետք։ Այդ թուականէն մինչեւ Վարդապետի մահը, Ա. Հարենց չէ դադրած իր հոդածութեան առարկայ ընելէ մեծ երաժիշտը։ Նախադահն էր արդէն Կոմիտասեան յանձնախումբին։

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանիքին։

ԱՍԿՂԵՊԻՈՍԻ ՊԱՐՏԻԶԻՆ ՄԷՋ

—o—

Դ.

« Քերականութիւն .. առանց ար–ցունքի »,— այս տարազը բան մը կը խօսի՞ ձեզի : Բազմաթիւ դիրքեր կան, նման վերտառութեամբ, որոնք կը յա–ւակնին ուսուցանել ամէնէն չոր գիտու–թիւնն անգամ ... չամիչ – լեզլեզի կեր–ցընելու ձեւով : Երբ կը նայիմ նորահաս դպրոցականներուն, որոնք ման կուգան պղտոտաներուն վրայ՝ աղուոր դասագիր–քերու ծրար մը իրենց թեւին տակ, կը յիշեմ դպրոցականի մեր կեանքը, որ ըս–կըսաւ «այբ – ծա Աստուած, լինի – մեն իմ, Աստուած իմ» հեգելով ու կարդա–լով, եւ յետագային՝ Թուաբանութեան այնպիսի դասերով, որոնք կը լացնէին մեզ դլուխ – չմոնող իրենց բացատրու–թիւններով : Երջանի՛կ սերունդ , կ'ըսեմ նորահաս դպրոցականներուն, ձեզի կը ներկայացուի դիտութիւնը ... առանց արցունքի : Արդի մանկավարժութիւնը ձեզի կ'ընծայէ ամէնէն չոր եւ տաղտա–լի ուսումն իսկ հաճելի ընթերցանութեան առարկայի մը վերածած :

Ճիշդ ա՛յդ փորձն է որ կը կատարեմ՝ դուարճալի դարձնելու համար լեզուա–կան այս դասերը : Ահա Երեւանի մէջ հրատարակուած Բառարանի մը սխալ – ները սրբագրելու նպատակով ճամբայ ե–լած՝ կը ջանամ, միաժամանակ, ճոխա–ցնել ընթերցողներուն բառի պաշարը , դրական, պատմական, դիւցարանական եւ այլապէս հետաքրքրական ծանօթութեանց յաւելումով :

Անցեալ անգամ խօսեցայ կեռասին մա–սին, եւ ըսի թէ հրկիզական կեռաս մըն ալ կայ, որ կեռաս չէ, այլ գրգռլոճրն է՝ Թրքական բառով : Աննշան պտուղ մը , անտառներու բնակիչ, բայց ծանօթ՝ ա–մէն մարդու : Ունի բազմաթիւ անուններ, պատուանուն, ծածկանուն, մականուն , խորթ կամ հարազատ :

Նախ տեսնենք թէ ի՛նչ կը դրէ Ծա–տուրեան՝ իր Ռուսաբանական Բառարա–նին մէջ.—

« Քոթոնէասքէր.— Ձմեռն, ցրտակիր, ռուսերէն՝ ֆիզկնիֆ» (էջ 43) :

Գո՛րծ ունինք : Սկսինք ռուսերէն բա–ռէն :

Ըսինք թէ Թուրքերէն գրգռլոճր կոչ–ուած լերան պտուղին մասին է խօսքը : Ռուսերը իւրացուցեր են բառը, բայց Ծատուրեանի դրած ձեւով՝ կը նշանակէ աւելի շատ «գրգռլոճր ծառի անտառ » քան միայն «գրգռլճրք ծառ» կամ «գրգռլ–ճրք պտուղ» : Կը բաւէր դրել միայն ֆի–զիլ (ինչպէս դրած է էջ 42), թէ իրրեւ պտղանուն, թէ իրրեւ ծառանուն : Կա–րեւոր չէ, բայց չկա՞ր ռուսերէն բառ :

Ես դտայ,— դերէն : Անչուշտ ծիծադե–լի պիտի ըլլար խորհիլն իսկ թէ կրնամ ռուսերէնի դաս տալ Երեւանցիին, բայց արդար է ցոյց տալ այսքան ափլոն, ոչ թէ կռիւի նոր դաշտ փնտռելու, այլ պարզապէս ըսելու համար թէ պատը ա–ռանձնաչնորհ չէ եւ առանձնաչնորհը պատ չէ :

Եւ ուրեմն դերէն կը նշանակէ գրգռլ–ճրք : Այս բառը ունին Դաղբաչեան, Մա–կարով, Թ. տը Վէյս – Շապօ եւ Եար – լոնակի : Շատ չէ՞ այսքան բազմութիւն , պիտի ըսէր Մեծն Տիգրան :

Վերջինը, որ հեղինակն է բժշկական ռուսերէն բառարանի մը (1958), կը յի–շատակէ տեսակներն ալ , 1.— Սիբիրս–կիի դերէն, լատիներէնն՝ fռոնինուս սիպե–րիճա, 2.— Ֆլորիդոսկիի դերէն, լատի–ներէնն՝ fռոնինուս ֆլորիտա :

Ձեմ դիտեր դերէն բառին կոճղը (ոչ թէ արմատը), բայց կայ դերն բառը, — վերիններուն կարդին՝ ունի Սոկոլովն անգամ (դրպանի բառարան) : Ֆրանսա – ցիք կը թարդմանեն կազոն, Հայերը՝ ճիմ, դունճ, խամ հող : Այս երկու բա–ռերը կապ չունին իրարու հետ, ինչպէս կապ չունին նաեւ տերն եւ տերէն բա–ռերուն հետ, ոչ արմատական, ոչ ալ ի–մաստաբանական : Տարբերութիւնը ... տատ մըն է միայն : Վերջին երկու բառե–րէն՝ միաւլանկը կ'արտայայտէ փուչի պաղպաղ ,— կազմած է բազմաթիւ այլ բառեր՝ իմաստի աճումով, ինչպէս պատ–մական փչապսակ բառը, զոր Ավդալբէգ–եան չէ մոռցած յիշատակել .. քրիս – տոնէաբար : Դարձեալ, փուչի դաղափա–րը պահելով, միաւլանկը կուտայ տերէն բառը, որ կը նշանակէ (նոյնիսկ տերն դրուած) մամուխի թուփ , լատիներէն՝ փրունուս սփինոզա : Այս առնկին պատու–դը Արմաչցիները կ'անուանեն մամուկ սալոր , իսկ Աստափաղարցիք՝ կէկէմ , — փչոտ թուփի մը պատուղն է , հասարակ ձիթապտուղէն քիչ մը փոքր : Երբ հա–սուն է , սեւ է , բայց վրան ման կազմը–ւած կ'ըլլայ՝ թէթեւակի ճերմակ : Սաս–տիկ թթու է ու լեղի , բերան փոթթող : Մեր հին մատենագրութեան մէջ իսկ ծա–նօթ (Փաւստոս Բիւզանդ , Դ. 14) : Դաղ–բաչեան կուտայ ֆիսլիի տերն բառն ալ , իրրեւ հասարակ ծորենի ,— կը կարծեմ թէ սխալ է , որովհետեւ ծորենին ֆիսլի չէ , թթու չէ :

Վերադառնանք... Դային : Դերէն կապ չունի տերէն բառին հետ , ինչպէս Դա տառը՝ Տիւն տառին հետ :

Դերէն կը նշանակէ ռուսերէն գրգռլ – ճրք : Նորագոյն ռուսերէն բառարաններ չունին այս բառը : Ձունի նաեւ Հայաս – տանի Լեզուի Ինստիտուտի քառահատոր բառարանը (1954), — թէեւ այս « բա – ռարանի մէջ մտցուած է Ռուսաց լեզուի բառապաշարը Պուշկինի դարաշրջանէց մինչեւ մեր օրերը», ինչպէս կը յայտա – րարեն կազմողները : Ձունի՝ անո՞ր հա–մար որ «բաց են թողնուած որոշ հնացած բառեր»,— առաջին անգամ է որ կը կարդամ թէ «հնացած բառերը» դուրս կը նետուին բառարաններէն :

Գանք հայերէն բառերուն :

Գրգռլճրք բառին կամ պտղանունին համապատասխան ունինք հոյն , դրուած է նաեւ հոն, ծառին անունը՝ հոնի կամ հոնենի : Ծատուրեան կը յիշատակէ զայն առանձին,— հոն՝ ռուսերէն ֆիզիլ , բայց ինչո՞ւ առանձին :

Մեր մատենագրութեան մէջ ծանօթ է նաեւ չում անունով, ասկէ՝ չմենի, ծա–ռին անունը : Ծաղումով՝ թաթարական բառ :

Ունինք նաեւ զոզալ բառը, ծառին ա – նունը՝ զոզալենի : Բառը պարսկերէնէ փոխառութիւն, — չչփոթել զուղալ բա – ռին հետ, նոյնպէս պարսկերէնէ, ածուխ նշանակութեամբ, (Գէորգ Դպիր կը դրէ զուղար), չփոթել նաեւ զաղալ բառին հետ, որ կը նշանակէ պտուղ թափելու ձող :

Ունինք դեռ պրրի բառը, եւ պրրենի՝ իրրեւ ծառանուն : Ծաղումը չեմ դիտեր :

Ժամանակ մը համանիշ ցոյց տրուեցաւ դալարս բառը, զրուած նաեւ դաւարս, (չչփոթել այս վերջին ուղղագրութեամբ՝ բայց կորեկ նշանակութեամբ այլ բառի մը հետ, ոչ ալ դաւարզ ուղղագրու – թեամբ՝ բայց դայլախազ նշանակու – թեամբ ծանօթ բառի մը հետ) : Եկաւ Ն. Բիւզանդացի եւ հաստատեց թէ դաւա – րայ բառն է որ սխալ կարդացուած է Բարսեղ Կեսարացիի վեցօրեակին ձե – ռագրին մէջ, իսկ Հ. Աբսէն Բագրատու–նի նուիրագործած է սխալը, դալարս դրելով Վիրգիլիոսի Մշակականիին թարգմանութեան մէջ (բ. 33) փոխանակ դրելու դաւարայ կամ չում կամ հոն : Ուրեմն դաւարայ բառը եւս հաշուել հո–մանիշներու թիւին մէջ :

Ծատուրեան համանիշ կուտայ ցրպակի : Այս բառը պէտք է դրել ցըռ – պակի՝ իրրեւ ծառանուն, ու պտուղին անունը՝ ցըռ – պտուկ, ինչպէս կ'ըսենք ցըռ–սա – լոր, կամ ցռիկ սալոր : Այս բառը կը դործածուի իրրեւ ընդհանուր անուն ա – մէն պտուղի , որուն ջուրը դուրս կը ցայտէ՝ երբ սեղմես :

Թախտաջեան կը դրէ ցռպակի եւ... կարճին , որ կը նշանակէ բուսաբմաս :

Վերջին համանիշ մըն ալ՝ կռի , պտու – ղը՝ կռան , — Աբաբները զայն առած են յունարէնէ , իսկ մենք արաբերէնէ՞ թէ յունարէնէ , դժուար է ճշդել :

Արաբացած այս բառը, ֆարաճիա (տես Մենինջի), յունարէնի մէջ ֆրանիա , արմատական իմաստով կը նշանակէ կարծր , ժայռի պէս , ատոր համար է որ բառը յատկանիշ արուած է իխակէի (հմմտ. Իլիական, Գ. 201) : Ու նոյն ի – մաստն մեկնելով՝ անուն արուած է դանկոսկրին կամ դանկին (հմմտ. Իլ. Ը. 84),— յետագային՝ եկեղեցական մատե–նագրութեան մէջ գործածուած դանկ ի – մաստով , այսպէս՝ fռանիոս թոփոս , որ կը համապատասխանէ Գողգոթային, բայց թարգմանութիւնը կը մատնէ բա – ռին ծագումը, «տեղի կառափելոյ» (Մարկ. ԺԵ. 22), աչխարհաբար՝ կա – ռափնատեղի , ֆրանսերէնն փլաս տիւ ֆը–ռան, (հայերէնն կառափ կը նշանակէ դանկ) :

Կարծրութեան նոյն դաղափարէն մեկ – նելով , կ'ըսեն լեզուաբանները, բառը գործածուած է իրրեւ ծառանուն, վասնզի գրգռլճրք ծառին փայտը կարծր է՝ ինչ – պէս երկաթը (Պլինիոս), կամ եղան կո – տոչը (Օլիվիէ տը Սեռ) : Այս կարծրու – թեան բաժնեկից են կեռասենին (ֆեռա – սիոն) եւ չմենին (ֆրանիոն) իրենց փայ–տերով (հմմտ. Իլ. ԺԲ. 767) : Կոտոչի կարծրութիւնը յիշեցնելուն համար՝ լա–տիներէն fռոնինուս, ասկէ՝ ֆրանսերէնը , fռոն կամ fռոնուլլ :

Դիցաբանութեան մէջ չատ ծանօթ , Հոմերոս քանիցս գործածած է այս ծա–ռանունը, բայց սխալ թարգմանած են իր թարգմանիչները : Հիւրմիւզ թարգմա–նած է կաղին (Ոդիսական, ժ. 242, տպ. Վենետիկ, 1847), իսկ Հ. Համբարձում–եան թարգմանած է փեկան (Իլիական , ԺԲ. 767, տպ. Երեւան, 1955) : Երկուքն ալ սրբագրել՝ հոնի :

Ծատուրեան այս ծառը կը դնէ fոթո – ռեւաքէր բուսաբանական ցեղին մէջ , անընդունելի՝ որովհետեւ բառը կը նշա–նակէ «աղուամաղի նմանութեամբ», ինչ–պէս սերկեւիլը կ'ըլլայ արտաքինով : Հոնը աղուամաղ չունի : Զարմանալի է որ Ծատուրեան նոյն ծառը կը դնէ հոն – ազգիներու ընտանիքին մէջ՝ հանդիպա – կաց էջին վրայ :

Երկարակեաց տունկ մըն է հոնին կամ չմենին,— դարե՞ր կ'ապրի :

Հայ լեզուին պէս՝ ֆրանսերէնն ալ ու–նի բազմաթիւ անուններ, օրինակ՝ թի – ռրլիո, վայրի կեռաս, Հրեայի կեռաս եւ ուրիշ անճանաչելի անուններ :

Ձմռոնանք, չումին ծառը սիրելի էր նոյնիսկ ... Աստուծոյ : Ժողովրդական աւանդութիւն մը կը պատմէ թէ Աստ – ուած եւ սատանան կը նստին խաղի՝ օր մը, երբ ալ ուրիչ դործ չունէին : Սա – տանան, նկատելով որ կանո՛ւխ կը ծագ–կի չմենին (Մարտ ամսուն, դեռ տերեւ – ները չբացած), իրեն սիրական ծառ կը յայտարարէ զայն, բայց Աստուած այն–պէս կը տնօրինէ որ պտուղ տայ չատ ուշ, երբոր ծառերն եռքը :

Հոնի ծառատեսակ մըն ալ կայ, որ կը կոչուի մլկան ծառ, որովհետեւ խիստ դարչահոտ է : Պտուղը սեւ, փայտը ա – մառը կարմիր, աչնան՝ մութ : Ժողո – վուրդը «չան փայտ» կ'անուանէ, կամ « մայր – ծեծող» , չեմ դիտեր՝ ինչո՛ւ, նաեւ «արիւն միղոց», ահա թէ ինչո՛ւ :

Դիցաբանական դրուագ մը կայ, զոր Վիրգիլիոս առեր կ'աւանդէ Ենէականի մէջ (Գ. գլուխ).— Երիտասարդ Պոլիւ–դորոս, հօրը կամքով, չի մասնակցիր Տրովադայի պատերազմին եւ հօրենական ամբողջ հարստութիւնը առած կը մեկնի դէպի բարեկամ թագաւորի մը երկիրը : Ճամբան կը սպաննուի նենտահար, նետո–րը՝ չումի փայտէ : Պողիւդորոս կը կեր–պարանափոխուի ծառի , նետերը արմատ կ'արձակեն եւ իչխանը կը դառնայ չումի ծառ : Երբ չումի ծառէն ճիւղ մը կտրեն, արիւն կը հոսի ճիւղէն :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԶՐՈՅՑ Մ. ԻՇԽԱՆԻ ՀԵՏ

—o—

Մ. Իշխան բանաստեղծ–ուսուցիչը որ Պէյրութի «Նշան Փալանճեան» ճեմարա–նի փոխ տնօրէնն է, վերջերս հանրու – թեան հրամցուց նոր հատոր մը՝ «*Ոսկի Աչուն*» խորագրով : Ստորեւ Մ. Իշխանի հետ «զրոյց»ի հարց–պատասխանները.

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Ե՞րբ եւ ո՞ւր ծնած էք.

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Ծնած եմ 1913ին , Սիվրի – Հիսար դիւղաքաղաքը , Ան–դարայի նահանգին մէջ, Թուրքիա :

Հ.— Ե՞րբ գրել սկսած էք. ի՞նչ բան կամ ո՞վ ձեզ մղած, բաջալերած է :

Պ.— *Սկսած եմ դրել չատ կանուխէն , երբ դեռ 14 – 15 տարեկան պատանի էի , բայց առաջին բանաստեղծութիւնս հրա – տարակուած է 1932ին, «Հայրենիք» ամ–սագրին մէջ : Գրականութեան հանդէպ սէրը իմ մէջ ծնած է բնականօրէն, ներ–քին զօրաւոր մղումով մը, տեսակ մը յափշտակութեամբ : Մանկութեան եւ պատանեկութեան շրջանին իմ հերոսներս եղած են հայ գրողները : Մասնաւոր քա–ջալերող մը չեմ ունեցած, թէեւ Յ. Օշա–կան, իրրեւ դրականութեան առաջին ու–սուցիչս, արձարձած է այն սէրը որ բոյն դրած էր իմ մէջ դրականութեան հան – դէպ :*

Հ.— Ի՞նչպէս կը գրէք. որեւէ արտա–քին պայմա՞ն...

Պ.— *Մասնաւոր արտաքին պայմանի պէտք չունիմ դրել կարենալու համար : Պայմանը ինծի համար ներքին է. այսին–քըն, պէտք է որ նիւթ մը հասունցայ , «ներշնչում» անունով ծանօթ արտա – դրութիւն մը ստեղծուի, յուղումի ալիք մը զարնէ կուրծքիս : Այնուհետեւ որեւէ տեղ եւ որեւէ թուղթի վրայ կը դրեմ : Գրելը երկրորդական դործողութիւն մըն է : Հիմնականը նիւթին ձեւաւորումն է ու պայծառացումը՝ ներքին աշխարհիս մէջ: Ձեմ փորձեր դրել երբ դրելու պահանջը չզդամ :*

Հ.— Որո՞նք են ձեր նախընտրած բա–նաստեղծները, որո՞նց ազդեցութիւնը կրած էք մասնաւորաբար :

Պ.— Նախընտրած բանաստեղծներս ե–ղած են մեր մեծերը — Դուրեան, Մեծա–րենց, Վարուժան, Թէքէեան եւայլն , բայց ասոնցմէ ոեւէ մէկը առանձին տի–րապետող չէ մնացած : Տարիքիս հետ , վերջին հետ, չրջան առ չրջան ,սիրած եմ մէկը կամ միւսը եւ իւրաքանչիւրին խառնուած քին առանձնայատկութիւնը ժամանակ մը դիս առած է իր հմայքին մէջ :

Հ.— Ի՞նչպէս կատարեցիք «Ոսկի Ա–շուն»ի բովանդակութեան ընտրութիւնը:

Պ.— *« Ոսկի Աչուն» հաւաքածոն հրա–տարակելու մտածումս արդիւնք էր զըլ–խաւորաբար բարեկամներուս թելադրու–թեան : Բանաստեղծութեան առաջին քա–նի մը հատորներս սպառած էին եւ ան–դառնալի : Հաւաքածոյին մաս կազմող վերջին երկու դիրքերը (Ձեռ ձեռքի եւ Հասկաբաղ) կը մնային անտիպ : Ամէնը մէկ կողքի տակ հաւաքելը բանաստեղ–ծութիւն փնտռող եւ սիրող ընթերցողնե–րու համար մեծ առաւելութիւն կը ներ–կայացնէր անշուշտ : Բաւական թիւով բանաստեղծութիւններ դուրս ձգած եմ՝ այսօրուան դատումիս լոյսին տակ : Նոտ–քիչ սրբագրութիւն կատարած եմ մը – նացեալներուն վրայ : Առհասարակ սրբա–գրել չեմ սիրեր :*

Հ.— Ձէ՞ք մտածեր նաեւ ձեր արձակի ժողովածուն պատրաստելու մասին :

Պ.— *Ցաճախ կը մտածեմ արձակներուս մէկ ժողովածուն հրատարակել, բայց չեմ համարձակիր՝ նիւթական դժուարու–թիւններու պատճառով : Ամէնէն տագ–կալի մասը մանուածոյ , հրատարակիչ ետք, սպառելու երկարատեւ ճիգն ու մը–տահոգութիւնն է :*

Հ.— Ե՞րբ սկսած էք դասաւանդել . ո՞րն է ձեր մասնագիտութիւնը :

Պ.— *Մօտ 27 – 28 տարիներէ ի վեր յարատեւօրէն կը մնամ ուսուցչական մասպարէզին մէջ, դասաւանդելով հայե–րէն , հայ դրականութիւն, մանկավար–ժութիւն, հոգեբանութիւն, եւայլն : կը սիրեմ ուսուցչութիւնը, թէեւ կ'ընդու–նիմ նաեւ թէ սպառիչ է : Կրթականամբողջ կեանքս ամփոփուած է ձեմարանի մէջ:*

Հ.— Աշակերտներուն հետ ի՞նչ դրա–ւարութեանց կը հանդիպիք հայերէնի ուսուցման առեն :

Պ.— *Մայրենի լեզուն հայ տղոց սո–վեցնելու առեն ամէնէն աւելի ուղղա–դրութիւնը ուսուցանելու դժուարութիւ–նը կը դրաւած է ուշադրութիւնս : Ապե–րախտ աշխատանք մը, բայց անհրա–ժեշտ :*

Հ.— Ի՞նչ բան ձեզ կ'ուրախացնէ ամէ–նէն աւելի. եւ ի՞նչ բան կը տխրեցնէ :

Պ.— *Ձիս ամէնէն աւելի կ'ուրախացնէ մարդ անհատի նկարագրին բարձրութիւ–նը, առաքինութիւնը, զոհողութեան օրի–նակ մը, անկեղծութեան պայծառ պա–տկեր մը , հերոսական արարք մը : Ձիս կը տխրեցնեն , ընդհակառակն, մարդկա–յին հոգիի դեւհկութիւնները, կեղծիքը, սուտը, ունայնամտութիւնը, չահամոլու–թիւնը, փառատենչութիւնը, որոնք կը պղտիկցնեն մարդս :*

Հ.— Ըստ ձեզի ի՞նչ է երջանկութիւ–նը. ի՞նչպէս ձեռք ձգել ...

Պ.— *Հոգիի խաղաղութիւնն է երջան–կութիւնը, զոր կարելի է ձեռք բերել կա–րիճ եւ պարտականութեանց իրաւոր – չումի :*

Հ.— Ունի՞ք չիրականացած երազ մը , իղձ մը ...

Պ.— *Այո՛, ունիմ չիրականացած իղձ մը.— դրական աւելի դեղեցիկ եւ լայ – նչունչ գործեր արտադրել, իղձ մը, որ աւա՛ղ, հետզհետէ աւելի կը հեռանայ*

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հայաստանի ակադեմիայի դրականու – թեան կաճառը մշակած է ծրագիր մը, ըստ որուն ձեւով նշելու համար Սայաթ – Նովայի ծննդեան 250ամեակը:

Մշակուած ծրագրին մաս կը կազմէ նոր գիրքերու հրատարակութիւնը:

Ինչպէս յայտնի է Սայաթ – Նովային ձեռք հասած են 2 արժէքաւոր ձեռա – գիրներ. առաջինը անոր խաղերուն ինք – նակիր հաւաքածոն է, ծանօթ «Տետրակը» («Դաւթարը»), որ ներկայիս կը գտնուի Հայաստանի դրականութեան եւ արուեստի թանգարանը, իսկ երկրորդ Սայաթ – Նովայի ընդօրինակած գրչա – գիր մատեանն է, իր արժէքաւոր յիշա – տակարաններով: Այս վերջինը կը գտնուի Մատենադարանին մէջ:

Հակառակ այն իրողութեան, որ Սա – յաթ – Նովայի երգերը արժանացած են բազմաթիւ հրատարակութիւններու, այսուհանդերձ «Տետրակը» դեռ կը կազմի մանրակրկիտ ուսումնասիրու – թեան: Արդարեւ վերջնականապէս չեն վերծանուած բոլոր, մասնաւորաբար ա – ղրբէջաներէն երգերը, յիշատակրու – թիւնները եւ յաւելուածները, կան տա – նանդարձման եւ վերծանման կարօտ գործեր: Հրատարակելով «Տետրակի»ն լուսապատկերը, գրականութեան կա – ճառը նպատակ ունեցած է ուսումնասի – րողներու տրամադրութեան տակ դնել մեծ աչուղին ինքնագիր հաւաքածոն:

Հայ գրողներէն ամէնէն աւելի Սայաթ Նովայի գործերով զբաղած է Ցովհաննէս Թումանեան: Շքեղ հրատարակութեամբ լոյս տեսած է Թումանեանի յօդուածնե – րու, ճառերու հատորը Սայաթ – Նո – վայի մասին: Սայաթնովագիտութեան լաւագոյն էջերը կը կազմեն Ց. Թուման – եանի այդ յօդուածները, որոնք մեծ օգ – տակարութիւն ունին աչուղին գործերուն խոր, բազմակողմանի ուսումնասիրու – թեան համար:

Ցօբելենական հրատարակութիւններուն մէջ բացառիկ տեղ կը զբաւէ Ց. Ալնա – եանի «Սայաթ – Նովան աշխարհի լեզու – ներով» մատենագրութիւնը: Այս աշխա – տութիւնը կը բովանդակէ լիակատար ցանկը տպագիր եւ անտիպ այն բոլոր նիւթերուն, որոնք կը վերաբերին Սա – յաթ – Նովային:

Ակադեմիային հրատարակութեամբ լոյս տեսած են նաեւ Մ. Սարգսեանի «Սայաթ – Նովա», Ա. Ղանալանեանի «Սայաթ – Նովայի ստեղծագործութեան ժողովրդական ակունքները» եւ Պ. Մու – րատեանի «Սայաթ – Նովան ըստ վրացա – կան ամրդիւրներու» դիրքերը:

Վերջապէս լոյս տեսաւ Վ. Բրիւսովի ռուսերէնի թարգմանած աչուղին հայե – րէն գործերը:

Ցառագիկային կաճառը պիտի պատ – րաստէ Սայաթ – Նովայի երկերուն ա – կադեմական հրատարակութիւնը երեք հատորով: Նաեւ հատոր մը, ուր զետեղ – ուած պիտի ըլլան Անդրկովկասի սայաթ – նովագէտներուն լաւագոյն աշխատու – թիւնները:

ՄԱՄՈՒԼ

Ի՞նչ պատկեր կը ներկայացնէ պարբե – րական մամուլը Հայաստանի մէջ: Այս հարցին մասնակի պատասխանը կուտայ մամուլի տարածման վարչութեան պետը՝ Մ. Գէորգեան, «Սով. Հայաստանի» Հոկ – տեմբեր 20ի թիւին մէջ:

Թերթերու եւ պարբերաթերթերու բա – ժանորդներու թիւը անցեալ տարուան համեմատութեամբ, այս տարի, աւել – ցած է 77·000ով. բաժանորդներու թի – ւը, հազար անձի վրայ միջին հաշուով եղած է 417: Անցեալ տարի՝ 388:

Այնուամենայնիւ, որոշ շրջաններու մէջ խիստ ցած է մամուլի տարածման այս տարուան ցուցանիշը: Մարտունի՝ հա – զար անձի վրայ 161, Կրասնոսելսկի՝ 253, Բասարգեչար՝ 254, Շամշադին՝ 238, Հրազդան՝ 268, Ապարան՝ 270, եւայլն:

Այս տարի, որոշ շրջաններու մէջ չատ քիչ տարածում գտած են դիւղատնտեսա – կան պարբերաթերթերը՝ «Ագրոտեխսոն – վետի կոլխոզամ ի սովխոզամ», «Ժիվոտ – նովոդստվո», «Օվցեվոդստվո», «Պտիցե – վոդստվո», «Պչելովոդտվո», «Սադո – վոդստվո», «Կուկուրուզա», «Կարտօ – ֆել ի օվոշչի», «Սախարնայա ավեկլա» եւայլն:

Ցօդուածագիրը, որ այս անուններուն թուարկումը կ'ընէ, չըսեր թէ սովխոզ – ներու կամ կոլխոզներու մէջ աշխատող հայ դիւղացիները ի՞նչպէս պիտի կար – դան ռուսերէնով լոյս տեսնող այս ամ – սագիրերը եւ թերթերը:

Հարց կը ծագի նաեւ, թէ Հայաստանի մէջ գոյութիւն չունի՞ հայերէն լեզուով դիւղատնտեսական պարբերաթերթ մը:

Միւս կողմէ, Ա. Գէորգեան անհրա – ժեշտ կը դտնէ, որ յատուկ ուշադրու – թիւն դարձուի կուսակցական – քաղա – քական պարբերաթերթերու եւ օրաթեր – թերու տարածումին: Այս առթիւ կը յի – շատակէ կարգ մը անուններ՝ «Կոմսու – նիստ», «Պարտիյնայիա ժիզն», «Ագի – տատոր», «Պոլիտիչեսկոյէ սամօօբրա – զովանիէ», «Լենինեան ուղիով» եւայլն: Բացի վերջինէն, բոլորն ալ ռուսերէն են:

Միեւնոյն առեն դիտել կուտայ, թէ «առանձին խմբագրութիւններ սիստե – մաթիկապաս խախտում են ամսագրերի լոյս ընծայման համար սահմանուած ժամկէտները»: Արդարեւ մեծ ուշացում – ներով լոյս կը տեսնեն «Ողնի», «Սովե – տական Հայաստան», «Սով. Արուեստ», «Սով. Մանկավարժ», «Լիտերատուր – նայեա Արմանիա», «Հայաստանի ժողո – վըրդական տնտեսութիւն» ամսաթերթե – րը:

Միւս կողմէ, այս տարի լոյս պիտի տեսնէին դիտական եօթը ամսաթերթեր, իւրաքանչիւրէն չորս – վեց թիւ, «սա – կայն մինչեւ այսօր լոյս չէ տեսել անոնց – մէ ոչ մէկը»: Նոյնպէս պիտի հրատա – րակուէր «Գիտութիւն եւ տեխնիկա» ամսաթերթը (9 թիւեր), բայց առաջին հատորը լոյս տեսած է Սեպտեմբերին միայն:

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ՑԱՑՏՆԱԲԵՐՈՒՄ ՄԸ

Գրաւոր դանազան հին ազբիւրներ կը յիշատակեն հին Հայաստանի տաճարնե – րուն մէջ գոյութիւն ունեցող աստուած – ներու քարակերտ, մետաղեայ եւ փայտէ բազմաթիւ քանդակներու գոյութիւնը: Ասոնց մէկ մասը քանդակուած է իրենց դտնուած վայրին մէջ, մէկ մասն ալ բերուած է Միջագետքէն, Փոքր Ասիա – յէն եւ Հելլադայէն:

Գառնիի ամրոցին, տաճարին եւ հայ թագաւորներուն ամառանոցը եղող չի – նութիւններու շրջագիծին մէջ պեղումնե – րու ժամանակ հնագէտները յաճախ կը դտնեն ճարտարապետական մարմարա – կերտ բեկորներ: Բայց միայն բեկորներ: Ամրոցը (չինուած է Ք. Ա. 3րդ դարուն) քանդուած է առաջին դարուն Հռոմէացի զօրավար Ֆորփուլոնի ձեռքով եւ հոն դտնուած բոլոր արժէքաւոր առարկաները (թերեւս նաեւ՝ քանդակները) կամ կո – ծրուած են եւ կամ կողոպտուած:

Հնագիտութեան եւ ազգագրութեան կաճառի հնագիտական աշխատանքը այս օրերուն, տաճարին, դաստակերտին եւ պալատին շրջագիծին մէջ յայտնա – բերեց արձանի մը իրանը, որ ծածկուած է հին յունական տարազով մը՝ ծալքերով պարեգօտի մը: Աշխատանքին դեկա – վարը Բարկէն Առաքելեանի ենթադրու – թեամբ՝ իրանը դերահաս աղջկան մը ար – ձանին մէկ կտորն է: Պարեգօտին ծալքե – րը ինքնատիպ են, որով արձանը կը տարբերի յունական հին քանդակագործ – ծութեան ծանօթ նմոյշներէն: Ընդհա – նուր առմամբ ասիկա Հայաստանի հեղ – լենական շրջանին պատկանող յուշարձան մըն է: Արձանը կամ դետեղուած էր որը – նախորշի մը մէջ եւ կամ՝ մաս կը կազ – մէր ընդհանուր քանդակախումբի մը: Այս արձանին չնորհիւ կը հաստատուի, որ հին Հայաստանի մէջ մեծ ծաւալ ըս – տացած էր քանդակագործութիւնը:

Տ. ՏԻՏԶՐՈՑԻ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ֆրանսացի մտաւորական եւ Համայնա – դիտարաններու հեղինակ Տընի Տիտըրոյի ծննդեան 250ամեակին առթիւ կազմա – կերպուած էր յիշատակի երեկոյ մը, ե – րեւանի մէջ:

Ասոք առնողները ներկայացուցած են Ֆրանսացի մտաւորականին դրական եւ մտաւոր արժէքները:

ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Հոկտեմբեր 20ին, Երեւանի մէջ դու – մարուած է միջազգային համագումար մը, քննելու համար բնակարաններու ա – ռողջապահական հարցերը: Այս համա – գումարը, որ տեղի ունեցած է առողջա – պահութեան համաշխարհային կազմա – կերպութեան թելադրանքով, տեւած է քանի մը օր:

Աշխատանքներուն մասնակցած են ի – րենց ներկայացուցիչներով Անգլիա, Ֆը – րանսա, Ճապոն, Պուլկարիա, Եուկո – սլաւիա, Պրազիլիա, Փերու, Չիլի, Վե – նեցուէլա, Եթովպիա, Սէյլոն, Հայիթի, Սուտան, Ուկանտա եւ այլ երկիրներ:

Հայաստանի ներկայացուցիչը եղած է առողջապահութեան նախարարը՝ Զ. Նարիմանով:

ԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Հոկտեմբեր 14–18ին Երեւանի մէջ դու – մարուած է դիտական համագումար մը, նուիրուած մեքենայական թարգմանու – թիւններուն:

Ասոր. Միութեան դանազան կեդրոննե – րէն եկած դիտնականները մեծ հետաքրք – րութեամբ քննած են հայ ուսողպէտ – մասնագէտներուն աշխատանքը մեքենա – յական թարգմանութեան ուղղութեամբ:

Գնահատուած է, յատկապէս, Երեւանի համալսարանին կողքին ստեղծուած այս ճիւղը, ուր կը պատրաստուին ուսողա – կան լեզուագիտութեան մասնագէտներ:

քանի տարիները կ'անցնին.

Հ.— Կը հետեւի՞ք եւրոպական եւ ամե – րիկեան արդի գրականութեան, ի՞նչ կը մտածէք այս մասին:

Գ.— Եւրոպական եւ ամերիկեան արդի գրականութեան այն չափով կը հետեւիմ որ չափով կրնամ՝ դասաւանդութիւններէ եւ արշաւոթիւններէ աւելցած ժամա – նակով: Բաւարար չէ անշուշտ, եւ ա – սիկա ցաւ է ինծի համար:

Հ.— Հայ գրքի տագնապի մասին շատ կը գրուի. ի՞նչ է ձեր կարծիքը:

Ժամուլը ամէն օր կ'արտայայտուի: Նոր

Գ.— Հայ գրքի տագնապի մասին մեր ժամուլը ամէն օր կ'արտայայտուի: Նոր բան մը չունիմ ըսելիք: Պայմանները ծա – նօթ են եւ ցաւը՝ համատարած:

Հ.— Ի՞նչպէս կը սահմանէիք բանաս – տեղծութիւնը. լաւ էերթուած մը ի՞նչ – պէս կը զանազանէիք:

Գ.— Բանաստեղծութիւնը ինծի հա – մար ամէնէն աւելի զղացումի արտայայ – տութիւն է, յուզական պատկեր. ապրու – մի երթեացում: Թէ քերթուած մը ըն – քերցողը վարակէ յուզումով, անոր հո – գիին ներս բանայ արձագանգներ, լաւ քերթուած է:

Հ.— Նոր սերունդին ուղղելիք խօսք մը ունի՞ք:

Գ.— Նոր սերունդին ուղղելով խօսքս, պիտի ուղէի հրապարակով ալ ըսել այն ինչ որ դասարաններուն մէջ կը կրկնեմ միշտ — սիրեցէք հայ դիրն ու լեզուն եւ ամէն կանդնեցէք մեր մշակութային ժա – ռանգութեան:

ՎՐԻԺ – ԱՐՄԷՆ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ – ՈՐԴԻ

ՔԱՄԵԼԻԱՋԱՐԴ

ԿԻՆԸ

Ժ.

— Այն առեն պէտք չէ որ այտերդ դա – լով դէմքերնիդ ծամածռէք, որովհետեւ մարդ մը տեսեր էք օթեակիս մէջ:

— Ատոր համար չէ:

— Ես կը հասկնամ, ատոր համար է: Իրաւունք չունիք: Ուստի ալ չիսօսինք ատոր վրայ: Ներկայացումին աւարտելէնետք Բրիւսոնեին տունը եկէք եւ հոն սպասեցէք մինչեւ որ կանչեմ ձեզ: Ի – մացա՞ք:

— Այո՛:

Մթթէ կրնայի՞ չհնազանդիլ:

— Տակաւին կը սիրէ՞ք զիս, աւելցուց:

— Կը հարցնէ՞ք:

— Իմ վրաս մտածեցի՞ք:

— Առտուընէ մինչեւ իրիկուն:

— Գիտէ՞ք թէ կը վախնամ որ կը սի – րահարիմ ձեզի: Հարցուցէք Բրիւսոնի – սին:

— Ահ, պատասխանեց տիկին Տիւվէր – նուա, դլուխս կը ցաւցնէ միշտ:

— Հիմա ձեր տեղը զարձէք, կոմսը ուր որ է կուդայ եւ հարկ չկայ որ ձեզ հոս գտնէ:

— Ինչո՞ւ:

— Վասնզի ահաճութիւն պիտի զդաք դինքը տեսնելով:

— Ոչ, միայն եթէ ինծի ըսած ըլլայիք թէ այս դիշեր վօտվիլ դալ կ'ուզէք, ես ալ կրնայի անոր պէս այս օթեակին տոմ – սակը զրկել ձեզի:

— Դժբախտաբար տոմսակը ինք բերաւ առանց իմ ուղելուս, եւ առաջարկեց ըն – կերանալ ինծի: Շատ ազէկ դիտէք թէ չէի կրնար մերժել: Ուրիչ բան չէի կրնար ընել բայց եթէ ուր երթալս իմացնել ձե – զի որպէսզի տեսնէք զիս: Ես ալ կը փա – փաքէի ժամ առաջ տեսնել ձեզ: Բայց քանի որ այս կերպով չնորհակալ կ'ըլլաք ինծի, կ'օգտուիմ այս դասէն:

— Անիրաւ եմ, ներողամիտ եղէք:

— Օն ուրեմն, լռիկ մնջիկ տեղերնիդ զարձէք եւ մանաւանդ ասկէ եառքը նա – խանձոտ մի ըլլաք:

Նորէն համբուրեց զիս եւ դուրս ելայ:

Ներքնայարկին մէջ հանդիպեցայ կոմսին, որ կը վերադառնար:

Ձիշդը ըսելով, Մ. տը Ժ...ին Մար – կրիթի օթեակը գտնուիլը ամենապարզ բան մըն էր: Ինք անոր սիրողը եղած էր, օթեակ մը վարձեր էր անոր համար եւ անոր հետ թատրոն եկած էր: Ասոնք խիստ բնական էին եւ քանի որ Մարկրի – թի պէս սիրուհի մը ունէի, պէտք էր ըն – դունէի անոր սովորութիւնները:

Ասանկ ըլլալով մէկտեղ, շատ դժբախտ եղայ մինչեւ ներկայացման աւարտիլը եւ խիստ տխրեցայ մեկնած առենս, տես – նելէ ետք Բրիւսոնները, կոմսը եւ Մար – կրիթը, որոնք դրանը առջեւ սպասող կառքը կը նստէին:

Եւ սակայն քառորդ ժամ մը ետքը Բրիւսոնի տունն էի: Անիկա ալ դեռ նոր եկեր էր:

ԺԳ.

— Գրեթէ մեղի չափ չուտ եկաք, ը – սաւ ինծի Բրիւսոնս:

— Այո, պատասխանեցի մեքենաբար: Ո՞ւր է Մարկրիթը:

— Իր տունն է:

— Մինա՞կ է:

— Ոչ, Մ. տը Ժ...ին հետ է:

Սրահին մէջ արագ քայլերով պտը – տեցայ:

— Էհ, ի՞նչ ունիք:

— Կը կարծէ՞ք թէ հաճելի ըլլայ ինծի սպասել հոս որ Մ. տը Ժ... մեկնի Մար – կրիթի փափէն:

— Իրաւունք չունիք: Գիտցէք ուրեմն թէ Մարկրիթի չի կրնար ճամբել կոմսը: Մ. տը Ժ... երկար առեն անոր սիրողը եղած եւ չատ ստակ տուած է եւ մին – չեւ այսօր ալ կուտայ: Մարկրիթի տարին հարիւր հազար ֆրանքէն աւելի կը ծախ – սէ: Շատ պարտք ունի: Դուքսը անոր ուղածին չափ ստակ կը ղրկէ, բայց Մարկրիթի չի համարձակիր իրեն պէտք եղածին չափ ստակ ուղելու: Պէտք չէ որ աւրուի կոմսին հետ, որ տարին առ նուազն տասը հազար ֆրանքի չափ ղրամ կուտայ իրեն: Մարկրիթի չատ կը սիրէ ձեզ, սիրելի բարեկամս, բայց Մարկրի – թի ու ձեր չահը կը պահանջէ որ անոր հետ ձեր կապակցութիւնը պէտք չէ որ լուրջ ըլլայ: Դուք ձեր 7 – 8 հազար ֆրանքի թոշակովը չէք կրնար այս աղ – ջիկան պերճանքին ղրամ հասցնել: Այդ ղրամերը կառքին ծախքին իսկ չի բա – ւեր: Մարկրիթը նկատեցէք իր իսկական վիճակին մէջ, այսինքն սրամիտ եւ աղ – ուոր աղջիկ մը: Իր սիրողը եղէք մէկ կան երկու ամիս: Ծաղկեփունջեր, չա – քարեղէններ, օթեակի տոմսեր տուէք անոր: Բայց աւելի բան մը մի ակնկա – լէք եւ ծախքերի նախանձութիւն ցոյց մի տաք:

(Շար.)

Տիկին Աստուածատուր Հարենց, պ. Գաբրիէլ Հարենց, Օր. Արմինէ Շամտանճեան, Տիկին Զարեհ Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Յակոբեան խոր ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց սիրեցեալ ա – մուսնոյն, հօր եւ մօրեղբօր՝

ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՀԱՐԵՆՑ

որ տեղի ունեցաւ 1 Նոյ. 1963, իր բնակարանը (192 Րիւ Արման Սիլվեսթր, Քուրպըվուա)։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի երեքշաբթի 4 Նոյ. Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ժամը 14ին։

Մասնաւոր մահագդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ ընդունիլ։

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆԻՆ

Ընկերուհի Էլէն Բիւզանդ եւ զաւակը Բենօ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Բժիշկ Քիւրքիւճեանի մահուան հինգերորդ տա – րելիցի առթիւ տասը տոլար կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի կայանին։

Վալանսէն Պ. Պալթայեան՝ 30 ֆր.։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ԿՐԹԱԿԱՆ ՖՈՆՏԻՆ

Վասիլ եւ Ռուբէն Տէր – Դաւթեան իրենց ծնողաց՝ Յովսէփ եւ Սաթենիկ Տէր – Դաւթեանի յիշատակին 500 ֆր. կը նուի – րեն։

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

★★

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

★★

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 8-ԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի «Խա – նասոր» խումբի պարահանդէսը՝ Նոյեմբեր 10ին։

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
ՄԱՐՏ 15ԻՆ

×

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի տարե – կան մեծ պարահանդէսը 16 Փետրուար, 1964, կիրակի, ժորժ Ե. ի չքեղ սրահնե – րուն մէջ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Ովսաննա Կարապետեան (ծնեալ Այվազեան) կը փնտռէ իր հօրեղբօր աղ – ջիկները, հօրը անունը՝ Ոսկան Այվազ – եան, Բաբերդի Վարդահան գիւղէն, կը կարծուի Պաքու ըլլալ։

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

Տեղեկացնել.—
GARABEDIAN
10, Vieille Route La Gavotte
MARSEILLE (B. du R.) — France

×

Rue d'Enghien

1933ին բնակող դերձակ Հանրի Իչ – խանեան, ծնեալ 1901ին։ Տեղեկացնել Յովսէփ Իչխանեանի՝
6, Bld. Montmorency, DEUIL (S. et O.)
Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերուն ու ենթակոմիտէները։ Կարե – ւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներ – կայութիւնը անհրաժեշտ է։

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի ըլ – լան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։

Քրիստափոր Ենթակոմիտէ 9 Նոյեմ – բեր, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին։

Նիկոլ Դումաս խումբ, 10 Նոյ. Կիրա – կի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին։

Վարանդեան խումբ, 23 Նոյ. Շաբաթ, ժամը 21ին։

Մուրատ խումբ, 24 Նոյ. Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին։

Գէորգ Զավուշ խումբ, 30 Նոյ. Կիրա – կի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին։

Ակնունի Ենթակոմիտէ, 23 Նոյ. Շա – բաթ, ժամը 21ին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 18էն 20։

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ
ԵՐԳԱՀԱՆՈՒՄԲ
ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻ
ՀԱՄԵՐԳ
ԿԻՐԱԿԻ՝ 8 ՄԱՐՏ, 1964, ԺԱՄԸ 17
ՍԱԼ ԿԱՎՕ

Հ.Մ.Ը.Մ. — ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ, Նոյեմբեր 16, ժամը 9էն մինչեւ լոյս։

Ալհամպրայի սրահներուն մէջ։

Նուագախումբ՝
ROGER BLANCHARD
et
SA NOUVELLE GRANDE FORMATION

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր սե – ղանները հետեւեալ հասցէներուն՝

ՈՒԱՃԻ՝
37, Rue des Dominicaines
Tél, : 20-71-10

ԳԱՌՆԻԿ ՏԷՐՈՑԵԱՆ՝
SELECT MOBILIER
41-43, Bd. Libération

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ յա – ռաջիկայ Նոյեմբեր 24ի կիրակի օրը կը կազմակերպէ գրական – գեղարուեստա – կան ցերեկոյթ մը, նուիրուած աչուղ Սայաթ – Նովայի մահուան 250ամեա – կին, որ տեղի պիտի ունենայ Ազգային Տան թատերասրահին մէջ։

Բանախօսութիւնները, արտասանու – թիւնները եւ երաժշտական ունկնդրու – թիւն՝ Մեծ երգիչին տեղծագործու – թիւններէն։

Մանրամասնութիւնները յետագային։

×

Հ. Բ. Ը. Մ.ի

Մարսէյլի Տիկնանց Յանձնախումբի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՍՓԼԱՆՏԻՏԻ ՄԷՋ
Նոյեմբերին 30ին։

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ (Նոյեմբեր 9) երեկոյեան ժամը 8·30ին, Ազգային Նորակառոյց տան մէջ, 295 Րիւ Պուալօ։

Կը նախագահէ Ընկ. ՄԻՍԱՔ–ՄԻՐԶԷ
Կը խօսի Ընկ. ՊԵՏՐՈՍ ՋՈՒՒԽՔՃԵԱՆ
Գեղարուեստական խնամուած բաժին։
Մեներգ՝ Տիկին Մ. Կարապետեան, Օր. Լ. Հաբէլեան, ընկ. Մ. Զափարեան։
Արտասանութիւն՝ Օր. Օր. Շաֆէ Ղա – զարեան, Ալիս Ալթունեան, Սիրան Տէր – տէրեան։
Ջութակ՝ Ընկ. Յ. Պէրպէրեան եւ փոք – րիկն Աբրահամեան։
Հայկական պարեր Նոր Սերունդի եւ « Արծիւ » պարախումբի կողմէ։
Հանդէսէն յետոյ տեղւոյն վրայ խըն – ջոյք մինչեւ ուշ ղիչեր։
Եւրոպական եւ հայկական պարեր։
Առատ կերուխում։
Մուտքը ազատ է։

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 17ին։

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 24, կիրակի կէսօրէ վերջ։

×

Դաշնակցութեան Օրը Լիոնի մէջ կը տօնուի շաբաթ, Նոյեմ. 9ին, եկեղեցւոյ սրահը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԸ, կիրակի, Մարտ 1, կէսօրէ վերջ, ժամը 14·30ին։
MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

LYON

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԵՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ
Կազմակերպուած Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ
Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, 23 Նոյեմբեր եր երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ
Aéroport Bron *ի սրահներուն մէջ*

2e chaîne
TELE-NETTE

MICHEL SAKAYAN
6, RUE DE TERRE-NEUVE
PARIS (20e)

ԿԸ ... ԾԱԽԷ,
– ԿԱԶՄԷ,
– ՁԵՒԱՓՈԽԷ,
– ՆՈՐՈԳԷ,
– ԽՆԱՄԷ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՈՐԾԻՔ,
– ՁԵՏԵՂԷ ԸՆԿԱԼՈՒՋ ՅՈՂԵՐԸ։

1 CHAINE 2

ԱՄԷՆ ԻՆՉ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ
ՎԿԱՅԵԼ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ
ՁՐԻ ՆԱԽԱՀԱՇԻՒ

Téléphone :

PYR. 33-15

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ·	» » »
«ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ·	» » »
ԾԱՆՈՒ Է	25 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշգրտուած ծառայով ազ – դերու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան։

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 75 Ֆ. Հատը 0·30 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
5
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MARDI
5 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9851

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9851

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ԱԿԻՆԵԱՆ

Այն պահուն, երբ ծանր տաղնապի են– թարկուած է հայապետութիւնը սփիւռքի մէջ, մեծ կորուստ մըն է Մխիթարեան Աբբահայր վարդապետին մահը հայ մշա– կոյթին համար :

Հ. Ներսէս վրդ. Ակինեան չուրջ վեց տասնեակ տարիներ նուիրուեցաւ Հայոց պատմութեան թաքուն ծալքերը քրքրե– լու, մութ մնացած կէտերը լուսաւորե– լու ապերախտ աշխատանքին :

Իր աքնային պրպտումներուն արդիւն– քը հետզհետէ հրատարակեց Հանդէս Ամսօրեայի մէջ, որուն խմբագրապետն էր : Երբէն լոյս տեսան անոնք իրերե– րէրք, ճոխացնելով Ազգային Մատենա– դարանի բանասիրական հրատարակու– թեանց շարքը :

Ամբողջ մատենադարան մը կրնան լե– ցընել իր հրատարակած դրքերը հայա– գիտական զանազան նիւթերու շուրջ :

Թանի մը տարի առաջ Հայութիւնը ա– ժնուրեք տօնեց իր յոբելեանը : Մամու– լի անվերապահ դրուատիքն ըրաւ բազ– մավաստակ վարդապետի գործին : Վեր հանեց անոր մանրակրկիտ պրպտողի եւ անխոնջ աշխատողի արժանիք– ները :

Հայր Ակինեան անխոնջ աշխատող մը եղաւ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին : Հոգատակ իր յառաջացեալ տարիքին ա– կիա չարունակեց մինչեւ վերջ պեղում– ներ կատարել հայ մշակոյթի անդաստա– նին մէջ, լոյս աշխարհ բերելու համար անդին դանձեր :

Իր յանդուգն տեսակէտները Ոսկեդա– րու մեր կարդ մը մատենագիրներու, յատկապէս Մովսէս Խորենացիի մա– սին, բաւական աղմուկ յարուցին ժամա– նակին : Ինք անյողդողդ մնաց քննադա– տութեանց հանդէպ : Փաստերով ու վա– ւերաթուղթերով հաստատեց իր նոր տե– սութիւնները, որոնք հիմնովին կը յեղա– շրջին մինչ այդ աւանդաբար ընդուն– ուած կարգ մը ճշմարտութիւններ :

Վիեննայի Մխիթարեան Հայրերու յարքին հանդուցեալ վարդապետը կը պատկէր երրորդութիւն մը՝ Հ. Արսէն Այտընեանի եւ Հ. Յակոբոս Տաշեանի հետ, իբրեւ բազմավաստակ, բեղնաւոր ու հեղինակաւոր պիտանականները, որոնց գործը անկորնչելի պիտի մնայ :

« Մատենագիտական հետազօտութիւն– ներու հինգ հատորներուն մէջ Հայր Ա– կինեան կը չօշափէ բազմաթիւ նիւթեր , ի յայտ բերելով բանասիրական լուրջ հմտութիւն :

Եղիշէի մասին լոյս ընծայեց երեք հա– տորներ պատմական, համեմատական ու– սումնասիրութիւններով :

Սիմէոն Դպիրի «Ուղեւորութիւն ի Լե– հաստան» երկասիրութիւնը հետաքրք– րութիւն առաջ բերաւ օտար պատմա– բաններու մօտ :

Պատմական, բանասիրական, լեզուա– կան, մատենագիտական եւ հայա– գիտական այլ նիւթերու մասին իր լոյս ընծայած բոլոր դրքերուն մէջ հանդուց– նել վարդապետը երեւան կուգայ իբրեւ գիտական միտք, եւրոպական իմաստով : Ողջացեալը իր մասնաւոր դուրգուրան– քին առարկայ դարձուց Մխիթարեան միաբանութեան պաշտօնաթերթ Հանդէս Ամսօրեայ բանասիրական պարբերակա– նը, որուն հիմնադրութեան (1887) 75 – ամեակը հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ 1962ին Վիեննայի վանքին մէջ, ուրիշ ե– րեք յոբելեաններու հետ միասին :

Հայր Ակինեան ամբողջ կէս դար վա– րեց հայագիտական այս պարբերաթերթը, որ պահ մը տնտեսական ծանր տագ– նապի էր մատնուած : Շուրջ տասը տա–

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԻԷՔՆԱՄԻ ՆՈՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՏԻԷՄ ԵՒ ԵՂԲԱՅՐԸ ՄԵՌԱՒ

Տակաւին կարելի չէ եղած ճշդել թէ ի՞նչ պայմաններու մէջ մեռած են Վիէթ– նամի նախկին նախագահը՝ Տիէմ եւ եղ– բայրը որ աւելի ծանօթ է իբրեւ ամու – սինը Տիկին Նհուի քան քաղաքական խորհրդատու :

Տիկին Նհու որ Լոս – Անճըլըսէ իր աղ– ջկան հետ չի հաւատար թէ ամուսինը անձնասպան եղած ըլլայ ինչպէս պնուու– րական նոր իշխանութիւնը հաղորդեց ա– ռաջին անգամ : Սայկոնի մէջ ալ անճ – նաստանութեան լուրը չատ հաւանական չէ նկատուած եւ աւելի այն կարծիքը կը տիրէ որ սպաննուած են պինուորական – ներու կողմէ : Առջի պիչեր, դաղտնի կերպով թաղուած են : Մարդ չէ կրցած տեսնել իրենց դիակները, բայց լուրեր չրջան ըրած են ըստ որոնց վէրքեր տես– նուած են երկու եղբայրներու մարմնին վրայ :

Ուղչինկթընէն Արտաքին նախարարու – թիւնը հեռագիր մը ղրկած է Տիկին Նհուի որով կը յայտնէ թէ իր երեք զա– ւակները ողջ – առողջ են եւ ըստ իր փա– փաքին Սայկոնէն Հոմ պիտի հասնին անմիջական կերպով :

Նոր կառավարութիւնը տակաւին չէ կազմուած Սայկոնի մէջ, բայց զօրա – վարներու յեղափոխական կոմիտէն ար – դէն իսկ յայտարարութիւն մը ըրած է ուր կը չեշտէ թէ իրենց միակ ծրագիրն է պայքարիլ համայնավարութեան դէմ : Քաղաքական դետնի վրայ փոփոխութիւն պիտի չըլլայ, չարժումին դեկավարը՝ 47 տարեկան է, պուտտայական է 3 ղաւկի տէր : Տիէմի պինուորական խորհրդատուն եղած է եւ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ բանակին մէջ : Նոր իշխանութիւ– նը կ'ուզէ ազատ աշխարհի չարքին մնալ, պահել դիւանագիտական յարաբերու – թիւնները ղրացի երկիրներու հետ , յար– դել բոլոր համաձայնագրերը եւ ուխտերը որոնք նախապէս ստորագրուած են , փորձել զարգացնել Ազգ. միաւնականու – թիւնը : Ծանօթ է որ Տիկին Նհու, Ուր– բաթ օր չատ կատաղի մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին մեղադրեց Ամերիկան որ կռնակէն դաչունահարած է իր երկիրը : Շեչտեց թէ առանց Միացեալ Նահանգ – ներուն օժանդակութեան եթէ ոչ պեկա – վարութեան նման ըմբոստութիւն մը կա– րելի չէր ըլլար : Մամուլին յանձնած մէկ հաղորդագրութեամբ, Տիկին Նհու կ'ըսէ նաեւ թէ երբ «Ամերիկացին ունե –

րի առաջ վարդապետը անձամբ եկաւ Փարիզ՝ բաժանորդներ գտնելու յոյսով : Արձանագրուողները յաջորդ տարին չնո – րեցին իրենց բաժնեգրութիւնը : Ո – մանք նոյնիսկ չվճարեցին առաջին տար– ուան բաժնեդին : Այժմ երկու բաժանորդ միայն ունի Թերթը Փարիզի մէջ,— Նու– պարեան Մատենադարանն ու հայագէտ Ֆրանսացի մը՝ Հայր Մէրսիէ :

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւ– նը քանի մը տարիէ ի վեր նիւթապէս կ'աջակցի անոր հրատարակութեան , փակուելու վտանգէն ազատելով զայն :

Ո՞վ պիտի յաջորդէ իրեն :

Որո՞նք պիտի լեցնեն մեզմէ առ յաւէտ բաժնուողներու ձգած բացը :

Հինները անդարձ կը մեկնին : Նորեր չեն հասնիր դրաւելու համար անոնց թափուր ձգած աթոռները :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԻՆ ՃԱՇԸ Ի ՊԱՏԻՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐՈՒՆ

«ՎԵՐՋ ՏԱԼ ԲՈԼՈՐ ՎԷՃԵՐՈՒՆ ԵՒ ՀԱՍ ՏԱՏԵԼ ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ԿԵԱՆՔ ՄԸ՝ Ի ՇԱՀ ԲՈԼՈՐ ՀԱՅԵՐՈՒՆ »

Կ'ԸՍԵՆ ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԵՒ ԽՈՐԷՆ Ա. ՄԻԱՑԵԱԼ ԿՈՉԻ ՄԸ ՄԷՋ

Երկուշաբթի առաւօտ Երուսաղէմէն ստացաւ Մայր Աթոռի հետեւեալ հա – դորդագրութիւնը .

Ամենայն Հայոց Հայրապետ Տ. Տ. Վազգէն Ա. Վեհափառ Կաթողիկոսը , համաձայն իր ուղեւորութեան ծրագրին, ժամանեց Ս. Երուսաղէմ յուխտ, Հոկ – տեմբերի 12ին եւ մինչեւ Նոյեմբերի 2ը եղաւ հիւրը Ամենապատիւ Տ. Եղիշէ Պատրիարքի եւ Սրբոց Յակոբեանց Մի – աբանութեան :

Նորին Սրբութիւնը Ս. Էջմիածնէն ող– ջոյն եւ օրհնութիւն տարաւ իր սիրեցեալ եղբօր Տ. Եղիշէ Պատրիարքին, Ս. Յա – կոբեանց Միաբանութեան եւ հայ հա – ւատացեալ ժողովուրդին եւ ծանօթացաւ Երուսաղէմի Հայոց Մայրավանքին եւ յարակից բոլոր կրթական հաստատու – թիւններին ինչպէս եւ Ս. Յարութեան Տաճարի նորոգութեան աշխատանքների ընթացքին :

Վեհափառ Հայրապետը Հոկտեմբեր 20ին Ս. Պատարագ մատոյց Ս. Յա – րութեան Տաճարի մէջ Քրիստոսի Ս. գերեզմանին վրայ, իսկ Հոկտեմբեր 27ին Ս. Յակոբայ Մայր Տաճարին մէջ :

Վեհափառ Հայրապետի նախագահու – թեամբ Հոկտեմբեր 15ին տեղի ունեցաւ ժողովը Ս. Յարութեան Տաճարի նորո – գութեան Համազգային Յանձնաժողովին, որը իր աշխատանքները աւարտեց յոյժ բարեյաջող արդիւնքներով :

Ամենայն Հայոց Հայրապետ Տ. Տ. Վազգէն Ա. Հոկտեմբեր 23ին ընդունուեց

նաս իբրեւ դինակից , թշնամի պէտք չունիս» : Տիէմի Արքեպիսկոպոս եղ – բայրը Հոմ կը դտնուի ուր մայ – րապետներու մօտ ապաստանած է եւ կը խուսափի այցելուներէ : Վատիկան ճըշ– դեց թէ Ս. Աթոռը երբեք զօրավիգ չէ եղած Տիէմի վարչակարգին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Աթինքի մէջ հինգ միլիոն վեց հարիւր հազար յոյն քուէարկողներ իրենց երես – փոխանները ընտրեցին կիրակի օր : Ներ– կայացող կուսակցութիւններն էին .— Ամատական Ազգ. Միութիւն զոր կը դե– կավարէ Քարամանլիս : Կեդրոնի Միու – թիւն, դեկավարութեամբ Ժորժ Փափան– տրէուի , Յառաջդիմական կուսակցու – թիւն, որուն դլուխն է՝ Մարքեզինիս եւ Համայնավարամիտ՝ Զախերու ժողովը – դապետական միութիւնը, նախագահ՝ Փասալիոէս :

Մարմարիցայի մէջ երեք թուրքեր ձեր – բակալուած են որոնք դմբեցուցիչի մաք– սանենգութիւն կ'ընէին :

Մարոքի եւ Ալժերիոյ սահմանային կռիւները չեն դադրած հակառակ Պամա– կոյի համաձայնութեամբ որոշուած դի – նադուլին : Ալժէրի պաշտօնական չրջա – նակները յանկարծակի կերպով փոխած են իրենց լեզուն Մարոքի նկատմամբ : Արտաքին նախարարը յայտարարեց .— Կը յարգեմ Մարոքեան փորձը եւ քոյր եր– կրին կառավարութեան դրութիւնը » :

Ամման արքայական պալատում , ուր Նո– րին Վեհափառութիւն Հիւսէյն Ա. թա – գաւորը պարդեւատրեց Ն. Սրբութիւնը արժանեաց Ա. կարգի չքանչանով :

Նորին Սրբութիւն Վազգէն Ա. Հայրա– պետի եղբայրական սիրոյ հրաւէրին պատասխանելով, Երուսաղէմ ժամանեց Հոկտեմբեր 26ին Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Շնորհազարդ Կաթողիկոս Տ. Տ. Խո– րէն Ա. :

Երկու Հայրապետները ողջագուրուե – ցին սուրբ զգացումներով եւ միասին աղօթեցին վասն հաստատութեան, խա – ղաղութեան եւ միութեան հայ եկեղե – ցւոյ : Այս առթիւ Տ. Տ. Վազգէն Ա. Վե– հափառ Հայրապետը շնորհաւորեց Տ. Տ. Խորէն Շնորհազարդ Հայրապետը իբրեւ նորընտիր եւ նորօծ Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ : Ամենայն Հայոց եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսների սուրբ ողջագուրումով, վերջ գտաւ Հայ Եկե – ղեցւոյ ծոցից ներս ծայր տուած տագ – նապը :

Երկու Հայրապետները, առաջնորդը – ւած մեր եկեղեցւոյ դարաւոր կանոննե – րով եւ Հայ հաւատացեալ ժողովուրդի ղերադոյն չահերով, եղբայրական ոգով լուծելու են նրանց առաջ դրուած եկե – ղեցական հարցերը եւ այսպէսով մի լու– սաւոր նոր էջ է բացուելու դէպի ապա – գայ համերաչխ ու միասնական գործակ– ցութիւն, ի մխիթարութիւն հայ հաւա – տացեալ ժողովուրդի :

Վեհափառ Հայրապետը Նոյեմբեր 2ին հրաժեշտ առնելով Սուրբ Քաղաքից իր չքախումբով ուղեւորուեց դէպի Եգիպ – տոս, չարունակելով իր ճանապարհոր – դութիւնը :

ԴԻՒՄԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌՈՑ

×

Նախքան իրենց մեկնումը, երկու կա – թողիկոսները ներկայ եղած են քաղաքա– պետին իրենց ի պատիւ տուած ճաշին :

Հայկերոյթին ներկայ եղած են նաեւ Եղիշէ Պատրիարք, բոլոր Արքեպիսկո – պոսները, աչխարհական պատգամաւոր – ները, Յորդանանի պինուորական չրջանի հրամանատարը, Երուսաղէմի ոստիկա – նապետը, դիւանագիտական մարմնի ան– դամները, յարանուանութեանց հոդեւոր պետերը եւ բարձրաստիճան անձնաւո – րութիւններ, չուրջ 160 հոգի :

Ճաշին վերջաւորութեան, քաղաքապե– տը չերմ զգացումներով արտայայտուած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողի – կոս Խորէն Ա.ի մասին իբրեւ հիւրերը Ս. Քաղաքի : Վազգէն Ա. չնորհակալութիւն յայտնած է, Իր եւ Խորէն Ա.ի կողմէ ե– ղած չերմ ընդունելութեան համար :

×

Մամուլի Ֆրանսական Գործակալու – թիւնը (Ափփ) կը հեռագրէ թէ աչխարհի բոլոր Հայերուն ուղղուած կոչ մը ար – ձակուած է միասնաբար Հայաստան – եայց եկեղեցւոյ երկու գահակալներուն կողմէ, որու մէջ Վազգէն Ա. եւ Խորէն Ա. կը պահանջեն «վերջ տալ բոլոր վէ – ճերուն եւ հաստատել եղբայրական նոր կեանք մը ի չահ բոլոր Հայերուն » :

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՆ ԵՒ ՄԵՐ ԱՆԵԼԻՔՆԵՐԸ

Ա.

Փակենք մի րոպէ մեր աչքերը (երբեմն օգտակար է աչքերը փակելը) եւ դնանք 250 տարի առ :

250 տարի առաջ, հին Թիֆլիզում, ծնուեց այսօրուայ եւ բոլոր ժամանակներուն յորելեար Սայաթ – Նովան :

Մեծ է, շատ մեծ մոռացուած բանաստեղծների եղբայրական դերեզմանը. եւ ոչ մի ազգութիւն չի կառուցել նրանց յիշատակին գոնէ մէկ յուշարձան՝ «Ան – յայտ բանաստեղծի յուշարձանը »:

Նրանք էլ աչխարհ են մտել սովորա – կան կարգով, երգեր են ըրել, գրքեր են տպել, յոյսեր են ներշնչել, որ կը դառնան իսկական գրիչներ եւ.. եւ ժամա – նակի անողոք երկաթէ ցախաւելը քչել է նրանց դէպի անյայտութիւն, ոմանց՝ իրենց կենդանութեան օրօք, աւելի բանի – մացներին՝ հէնց որ փակել են իրենց աչքերը յաւիտենական քնով, ուրիշներին՝ ժամանակի ընթացքում ...

Սայաթ – Նովան այն անուններից է, որոնք ժամանակի ընթացքում ոչ թէ նը – ւազում, այլ աճում են :

Նման դէմքերի մասին ասուած է. «ժամանակն աշխատում է յօգուտ նրանց »:

Ինչո՞ւ համար ժամանակը այդքան բարեհոգի է դառնում Սայաթ – Նովայի վերաբերմամբ: Միթէ՞ նա այդքան զեղեցիկ աչքեր է ունեցել ...

Ոչ, ժամանակը բանաստեղծների դէ – զեցիկ աչքերին չի նայում, ոչ էլ նրանց մազերին ու բոյ – բուսաթին :

Ինչ վերաբերում է Սայաթ – Նովա – յին՝ այս «ջրատարը» ոչ մի նկար կամ լուսանկար չի էլ թողել իր յետեւից : Իսկ մեր օրերի բանաստեղծն այնքան նկար կը թողնի իր գրքոցներում, որ կը բաւականացնի բոլոր գալիք սերունդ – ների գրասէրների հաւաքածոներին :

Բայց այս՝ ի միջի այլոց :

Տօնում ենք Սայաթ – Նովայի ծննդեան 250ամեակը: Սա մի առիթ է, որից պէտք է օգտուել ոչ միայն մեծարելու մեծ բանաստեղծին, այլեւ խօսելու մեր այսօրուայ գրական հոգսերից : Իսկ հոգսերը շատ են :

Ինչո՞վ Սայաթ – Նովան երկուքուկէս դար առաջ գարձաւ Սայաթ – Նովա եւ ինչո՞ւ նրանից երկուքուկէս դար անց, մենք չենք կարող ամբանալ եւ ծանրանալ մեր եղած ու չեղած կարողութիւն – ներով :

Թող երկինքը մեզ ազատի մեր ներկայ չափածոյ գրարուեստը թերագնահատե – լու միտումներ ունենալուց. այդ չէ բանը, մենք ունենք չողչողուն բանաստեղծ – ներ, լիարժէք բանաստեղծական գործեր, որոնք կարող են դիմանալ խստապահանջ ժամանակի ամենախիստ քննութեանը : Սխալւում են նրանք, որոնք կարծում են, թէ Զարենցից յետոյ ոչինչ չի ստեղծուել . մեծ հանդուցեալը, եթէ ապրէր մինչեւ մեր օրերը (նզովք նրանց, որոնք կրճատեցին նրա կեանքը), ուրախանալու շատ առիթ պիտի ունենար, թերթելով ժամանակակից բանաստեղծներից շատերի գրքերը . բայց չէ՞ որ ներկայ պոետների գործող բանակի թիւը, խիստ հա – մեստ հաշուումով՝ չիսունի մօտ է, իսկ դրանցից լաւագոյնների թիւը տասի չի հասնում :

Ճիշդ է, որ գործում է ժամանակի մաղը. 1957 թուականին, Երեւանում լոյս տեսաւ բանաստեղծական գործերի մի ժողովածու, ուր ներկայացուած էին խորհրդահայ ապրող բանաստեղծներից չուրջ 44ը : Ընդդծենք, որ ժողովածուն ռուսերէն էր, որն ըստ երեւոյթին նպատակ է ունեցել ներկայացնելու ռուս ընթերցողին այն լաւն ու ընտիրը, որն ստեղծել են մեր բանաստեղծները. բայց ահա երեք տարի յետոյ, 1960ին, այս անգամ հայերէն, լոյս է տեսնում մի նոր չափածոյ գործերի ժողովածու, ուր չէ – կան մի չարք բանաստեղծներ : Ուրեմն, մեզ մօտ գոյութիւն են ունեցել բանաստեղծներ, որոնց 1957 թուականին կարեւի էր ներկայացնել ռուս ընթերցողին, իսկ երեք տարի յետոյ անյարմար է համարուել անգամ հայ ընթերցողին հրամցնել : Ի հարկէ, այստեղ որոշակի դեր է խաղացել նաեւ տարբեր խմբագրական կազմի անդամների մօտեցումն ու ճաշակը: Այնուամենայնիւ կայ եւ անդուլ գործում է ժամանակի մաղը :

Հեռացանք բուն նիւթից : Խօսքը Սայաթ – Նովայի մասին էր, խօսքը բանաստեղծի դիմագկունութեան մասին էր: Թիֆլիզի բարբառն էր նրա բանաստեղծական դէնքը, պարզունակ, ինչպէս ընդունուած է ասել նախնական մի դէնք, որ Սայաթ – Նովայի մօտ ահաւոր ուժ էր ստացել, մի ուժ, որ գործել է իր ստեղծման օրհնեալ օրից եւ 250 տարուայ հեռուներից հասել է մեզ եւ կը դնայ գալիք սերունդներին, որպէս յաւերժական փոխանցիկ դրօշ, որի նրբահիւս կերպարը երբեք չի խամրիլ: Անկրկնելի է նաեւ այն տեսակէտից, որ գրել է երեք լեզուներով, հայերէն, վրացերէն եւ ադրբեջաներէն, մնալով հայ : Այո՛, Սայաթ – Նովան երիցս անգամ բանաստեղծ էր, երիցս մեծութիւն, երիցս վեհութիւն :

Պահանջել, որ ամէն բանաստեղծ մի Սայաթ – Նովա լինի, միամտութիւն է . բայց մեր օրերի բանաստեղծը պարտաւոր է առնուազն մի Դոդոխեան լինի կամ մի Պէչկէօթուրեան: Ցաւոքի է, որ այս բանաստեղծներից մէկը գրել է իր ան – մահ «Մխիթարնամ»ը, միւսը «Սրինդ»ը, որոնք կը մտնեն բոլոր ժամանակների բանաստեղծական ծաղկաքաղների մէջ, որպէս մնայուն գործեր: Մեր բանաստեղծներից չատերն այդ նուազագոյն միաւորից անգամ զուրկ են: Աւելին, յաճախ թերթում ես նոր լոյս տեսած բանաստեղծութիւնների մի գրքոյկ, անգամ ծանօթանում, ու չես գտնում ինքնատիպ մի պատկեր, զարմանալի , արտայայտութիւն, — բա ո՞նց կուլի մեր բանաստեղծը, ախ – պեր, — կ'ասէր հին Թիֆլիզեցին . .

Երբ մենք ասում ենք «Մխիթարնամ», դիտենք, որ դա Տէրեանին է պատկանում, ասում ենք « Հայրենիքիս հետ», Թումանեանի կերպարանքն է դալիս կանգնում մեր աչքերի դէմ, ասում ենք «Երգեր ու վէրքեր», Ղազարոսպատի Աւօն է մեր ուղեղում յառնում, կամ – րիք, չկայ լրիւ անունը տալու , ասա՛ « Ամբոխներ » եւ գպրոցական աշակերտն անգամ դլխի կ'ընկնի, որ խօսքը վերաբերում է Զարենցին. ներկայումս ապրող մի չարք բանաստեղծներ նոյնպէս չարք են բերել նման ճանաչման իրաւունք . օրինակի համար՝ «Զանգակատուն »ը նոյնացել է Պարոյր Սեւակի անուան հետ, բայց մենք ունենք երեք տասնեակ – կից անցնող բանաստեղծներ, որոնց ա – նունը տալիս՝ չես յիշում նրանց գրքերից մէկի անունը, լարում ես յիշողութիւնդ եւ ուզում ես յիշել գոնէ մի լաւ բանաստեղծութիւն, կամ գոնէ մի լաւ բանաստեղծութեան խորագիրը ... Չկա՛, չես գտնի, եւ ապարդիւն են քո բարի ջանքերը: Ի՞նչ է սա, զուարճալի ողբերգութի՞ւն, թէ ցաւ պատճառող կատա – կերգութիւն :

Հնում մեզ մօտ, երբ գրականութիւնը չէր վայելում պետութեան հովանաւորութիւնը, ուրիշ տեսակ էին դասաւորում գործերը: Ինչպէս միշտ, այն ժամանակ էլ պատանիներն ու երիտասարդները « սէրը սրտում՝ դաս էին սեր – տում ». իսկ որտեղ սէր՝ այնտեղ էլ բանաստեղծութիւն :

Ու գրում էին բանաստեղծութիւններ : Նրանցից երջանիկ բացառութիւնները կարող էին ընկնել ժամանակակից թեր – թերը, եւ այդ մեծ ուրախութիւն էր նրանց համար. հոնոնէրի, տողաւարձքի մասին խօսք անգամ չէր կարող լինել, ընդհակառակն, այդ չրատարները սիրով վերջին կոպէկները կը տային «Մշակ »ի խմբագրին, որպէսզի տպուին... Ցետադայում նրանք սեփական միջոցներով տպագրում էին իրենց գրքոյկները եւ – թէ հանդիպում էին անյայտղութեան , այսինքն երբ գիրքը չէր սպառւում եւ մամուլը լռում էր նրանց գոյութեան մասին, թողնում էին իրենց մուսաներին ե – րեսի վրայ եւ գնում աւելի օգտակար աշխատանքի ետեւից : Իսկ մեր օրերում ... բանաստեղծութիւն գրելը ոչ միայն հոգեկան, այլեւ մարմնական ուրախութիւն է ... Ահա թէ ինչու վերածում է բանաստեղծ « գառնալ » ցանկացողների թիւը : Բանաստեղծութիւնը չատերի համար ապրուստի միջոց է եւ «հէշտ » միջոց . . Մեր խմբագիրներն ու հրատարակչական մարմինները պէտք է լի – նեն զգօն եւ բանիմաց, չնորհունակներին միաւորից անգամ զուրկ են: Աւելին, յաճախ թերթում ես նոր լոյս տեսած բանաստեղծութիւնների մի գրքոյկ, անգամ ծանօթանում, ու չես գտնում ինքնատիպ մի պատկեր, զարմանալի , արտայայտութիւն, — բա ո՞նց կուլի մեր բանաստեղծը, ախպեր, — կ'ասէր հին Թիֆլիզեցին . .

Երբ մենք ասում ենք «Մխիթարնամ», դիտենք, որ դա Տէրեանին է պատկանում, ասում ենք « Հայրենիքիս հետ», Թումանեանի կերպարանքն է դալիս կանգնում մեր աչքերի դէմ, ասում ենք «Երգեր ու վէրքեր», Ղազարոսպատի Աւօն է մեր ուղեղում յառնում, կամ – րիք, չկայ լրիւ անունը տալու , ասա՛ « Ամբոխներ » եւ գպրոցական աշակերտն անգամ դլխի կ'ընկնի, որ խօսքը վերաբերում է Զարենցին. ներկայումս ապրող մի չարք բանաստեղծներ նոյնպէս չարք են բերել նման ճանաչման իրաւունք . օրինակի համար՝ «Զանգակատուն »ը նոյնացել է Պարոյր Սեւակի անուան հետ, բայց մենք ունենք երեք տասնեակ – կից անցնող բանաստեղծներ, որոնց ա – նունը տալիս՝ չես յիշում նրանց գրքերից մէկի անունը, լարում ես յիշողութիւնդ եւ ուզում ես յիշել գոնէ մի լաւ բանաստեղծութիւն, կամ գոնէ մի լաւ բանաստեղծութեան խորագիրը ... Չկա՛, չես գտնի, եւ ապարդիւն են քո բարի ջանքերը: Ի՞նչ է սա, զուարճալի ողբերգութի՞ւն, թէ ցաւ պատճառող կատակերգութիւն :

Երբ մենք ասում ենք «Մխիթարնամ», դիտենք, որ դա Տէրեանին է պատկանում, ասում ենք « Հայրենիքիս հետ», Թումանեանի կերպարանքն է դալիս կանգնում մեր աչքերի դէմ, ասում ենք «Երգեր ու վէրքեր», Ղազարոսպատի Աւօն է մեր ուղեղում յառնում, կամ – րիք, չկայ լրիւ անունը տալու , ասա՛ « Ամբոխներ » եւ գպրոցական աշակերտն անգամ դլխի կ'ընկնի, որ խօսքը վերաբերում է Զարենցին. ներկայումս ապրող մի չարք բանաստեղծներ նոյնպէս չարք են բերել նման ճանաչման իրաւունք . օրինակի համար՝ «Զանգակատուն »ը նոյնացել է Պարոյր Սեւակի անուան հետ, բայց մենք ունենք երեք տասնեակ – կից անցնող բանաստեղծներ, որոնց ա – նունը տալիս՝ չես յիշում նրանց գրքերից մէկի անունը, լարում ես յիշողութիւնդ եւ ուզում ես յիշել գոնէ մի լաւ բանաստեղծութիւն, կամ գոնէ մի լաւ բանաստեղծութեան խորագիրը ... Չկա՛, չես գտնի, եւ ապարդիւն են քո բարի ջանքերը: Ի՞նչ է սա, զուարճալի ողբերգութի՞ւն, թէ ցաւ պատճառող կատակերգութիւն :

ՍԻՄՈՆ ԶԱԻԱՐԵԱՆ

(ԴՐՈՒԱԳ ՄԸ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՅՈՒՇԵՐԷՆ)

Այն Հայերը, որոնք ապրած են վաստամբաւ Սութան Ապտիւլ Համիտի բռնակալ տիրապետութեան չրջանին, եւ դեռ ողջ են ու ալեւոր ինչպէս ես, կը յիշեն անշուշտ, թէ Թուրքիայի Հայերու համար գործադրուած անարդ, չարակամ սեղմումներու կարգին, արգիլուած էր նաեւ երթեւեկը օտար երկիրներ, ի մասնաւորի Ռուսաստան, եւ , միայն 1908ին Թուրքիոյ սահմանադրութեան «Հուրրիէթ – Ազատէթ – Մուսաւաթ » (ազատութիւն – արդարութիւն – հաւասարութիւն) հռչակումէն ետքն էր որ Հայերը եւս կրնային ազատօրէն ճամբորդել, ուր որ ուզէին , եւ այն առեն հայ մտաւորականներու ճամբորդութիւնները Պոլիսէն Թիֆլիզ եւ փոխադարձաբար մեծ թափ առին :

1911 կամ 1912 տարւոյ ամառնային դեղաձիծաղ երկար օրերէն մին էր, ֆրանսական «Փաքէ» չոգենաւային ընկերութեան մեծ նաւերէն «Իմերեթիին», արշալոյսին եկած խարսխած էր Սամսոնի նաւահանգիստը եւ նոյն երեկոյեան պէտք է մեկնէի Պոլիս եւ Մարսէյլ :

Ծովը չատ խաղաղ էր եւ օդը պայծառ:

Սոյն նաւուն վրայ ապրանք բեռնող վաճառականներէն՝ Պ. Մխիթարեանները մեր դրասենեակն էր եկած բեռնատոմսը առնելու: Այդ առթիւ ինծ ըսաւ. — «Ձեր նաւուն մէջն է Սիմոն Զաւարեանը, Պոլիս կ'երթայ. այս առտու կանուխ ցամաք իջաւ եւ մենք մի քանի ընկերներ, հետը տեսակցեցանք: Ինքը կէսօրուան ճաշի հրաւիրած ենք, ուստի 2ին վարժարանին հանդիսասրահին մէջ պիտի բանախօսէ »:

Իրաւցնէ ցաւ ղգացի, որ ամապարհալ գործերով կլանուած, կարելիութիւն չունէի ներկայ ըլլալու այդ բանախօսութեան :

Երեկոյեան նաւուն բեռնաւորումն ու քաջալերեն, հեչտացնեն նրանց կեանքի եւ ստեղծագործութեան ճանապարհը, միաժամանակ փակեն անկոչների , ինչ գնով ուզում է լինի՝ բանաստեղծ դառնալու մարմաջով բռնուածների մուտքը գրականութեան մէջ: Նմանների թիւը, ցաւօք սրտի, առանց այն էլ մեծ է : Կրկնենք , որ չի կարելի պահանջել, որ մեր բոլոր բանաստեղծները կամ ոտանաւորներ գրողները մի – մի Սայաթ – Նովա դառնան, բայց եթէ գոնէ անկրող են Դոդոխեանի կամ Պէչկէօթուրեանի պէս մի լաւ գործ թողնել, էլ ի՞նչ բանաստեղծ... Աւելի լաւ է գնան ... քարհատ դառնան :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՒԱԻՕՏԵԱՆ – ՇԵՓՈՐ –

Երկու կիները զատ զատ իրենց անկողինները դնելէ յետոյ կրկին դէղարան իջաւ Արթաքի էֆէնտի եւ լամբարը վեր բռնած երկարօրէն նայեցաւ դեռնի ապտեղութեան: Ցետոյ գնաց բոլորախոր – շին եառեւ ուր բազմաթիւ փոքր սրուակներ կային, բոլորն ալ սեւ էթիքէթով : Բաց էր նաեւ թոյներու ցուցարեղկը : Արթաքի էֆէնտի չիչերը տեղաւորեց եւ ցուցարեղկը կղպելէ վերջ կրկին վրան առաւ բանալին :

Այն բանալին զոր ժամ մը առաջ Ա – զաւնի զողցած էր իր բաճկոնակի դրը – պանէն :

Առանց չան հաշոցի գիշեր մըն էր, անլուսին՝ սակայն պայծառ: Գետինը փրուած էր Աղաւնիին անկողինը, պատու – հանին մօտ : Արթաքի էֆէնտի նստաւ ա – նոր եղրը ու նայեցաւ աղջկան թաց այ – տերուն : Երկարօրէն նայեցաւ ու յետոյ ծռելով համբուրեց Աղաւնին անոր երկու այտերէն : « Դուն իմ զաւակս ես » ը – սաւ : Այսքան միայն : Ուրիչ չատ մը բաներ կ'ուզէր ըսել եւ ընել, բայց չկրցաւ : Մինչ իր կինը քովի սենեակը կը խոր – ղար, դեղագործը երկարօրէն մնաց ան – կողնին եղրը, ուսերը սեղմած, մինչեւ որ Աղաւնի թմրեցաւ, մինչեւ որ լոյսը բացուեցաւ :

. . . . . .

Իրաւ է թէ դեղագործը անմիջապէս փոխել տալով վտանգը հեռացուցած էր, բայց մտահոգ էր տակաւին: Բարդութիւնէ մը կը վախնար եւ նոյնիսկ կը խորհէր Տօքթ. Փաշայեանը կանչել : Բազմաթիւ անդամներ հարցուց Աղաւնին թէ ի՞նչ քանակութեամբ թոյն ա – ռած էր: Աղաւնի կը կրկնէր միշտ «փոսրճիկ մը առի»: Եւ իր առջեւ թղթիկի մը վրայ թափած ալերուն մէջ ցոյց կուտար մեծութիւնը այդ «փոսրճիկ»ին: «Աչեսի էր, ճիշդ աչեսի էր »: Օրեր վերջ Արթաքի էֆէնտի պիտի ժըպտէր յիշելով մեծութիւնը այդ թոյնին , որով մուկ մը իսկ չէր կրնար սատկիլ : « Հէյ վախկոտ աղջիկ » ըսելով պիտի ժպտէր, բայց առ այժմ շատ հեռու էր այդ քմծիծաղէն: Ներսէսէն լուր առնելու պատրուակով իր կինը տունէն հեռացուց, եւ ինք անձամբ զբաղեցաւ Աղաւնիով :Օրուան մէջ միշտ վեր ելաւ ու նստաւ անկողնին եղերքը : Շատ մը բաներ ըսել կ'ուզէր դեղագործը բայց չէր կրնար ու կը լռէր: Միշտ կը վառէր նոր սիկառէթ մը եւ իր մտքին մէջ կը տաղնապէր երկդիմէութեան յիշատակը :

Աղաւնի կը նայի պատուհանէն դուրս , վարագոյրներէն անդին, վիղը ծուռ: Կը խօսի ալ, կարծէք ինքն իրեն: Կ'ըսէ թէ մենք չենք դիտեր սիրոյ ցաւին ահաւոր – բութիւնը : Մենք չենք դիտեր եւ չենք ալ կրնար ըմբռնել թէ ինչ ըսել է օրն ի բուն, անդադար եւ անվերջ մտածել նոյն նիւթին վրայ, յիշել նոյն բանը , ցանկալ նոյն բանը, անհամբերիլ եւ յուսալ չախչախուիլ նոյն արդելքներուն դէմ : Մենք չենք դիտեր, մենք լուր չունինք թէ Աղաւնի ինչ օրեր կ'ապրէր հոս: Ան ամէն դիշեր վար կ'իջնար, կ'երթար « պարտէզ » եւ կը նստէր հորին քով ուր այնքան յիշատակներ ունէր: Մենք այս բոլորը չենք դիտեր: Բան մը չկայ վարագոյրներէն անդին, եթէ ոչ տաք ու պարապ երկինք մը՝ երբեմն չատ հեռու, երբեմն չատ մօտիկ : Կը նստէր հորին քով եւ իր յուսահատութեանը մէջ կը ցանկար նոյնիսկ աղէտներ — կ'ուզէր որ դեղարանը այրի, ահաւոր հրդեհներ պատահին հոս եւ նոյնիսկ չատ հեռու արուարձաններէ հրչէջներ վազեն դան , Աւետիս վազէ դայ, Աղաւնին գրկած դուրս հանէ բոցերէն: Մենք այս բոլորը չենք դիտեր, որովհետեւ չենք սիրեր Աղաւնին: Դուք զայն ձեր մէջէն պիտի վռնտէք, այսօր կամ վաղը պիտի վռնտէք ու տուն գրկէք, բայց ան այլեւս չկրնար իր մայրիկին քով երթալ: Ան պիտի կը լքէ, բայց ես առանց ափսոր չեմ կրնար ապրիլ: Ոչ ոք, ոչ ոք չսիրեր Աղաւնին :

Դեղագործը խստօրէն բողոքեց այս ամբաստանութեան դէմ: Երկկ դիշեր – ուընէ ի վեր նոյն խօսքը ունկնդիր կ'ըլլայ : Ո՞վ ըսաւ թէ մենք քեղ չենք սիրեր: Դուն մեր մեծ աղջիկն ես. զաւակ մը կը վռնտուի՞: Դեղագործը զաւակ չունի եւ դուն իր մէկ հատիկն ես: Այլեւս պատերազմը լրանալու մօտ է . չուտով տունները պիտի փոխուին, տղաքը տուն պիտի դառնան եւ այն առեն Արթաքի էֆէնտին աւելի յարմար առիւին մը պիտի տայ իր աղջկան: Եւ այս անգամ ինք դործի խառնուի :

Անմիջապէս չէ որ երկուքը կը պատասխանէին մէկդմէկու խօսքի : Մտ – ծումները կը ծամէին, կ'որոճային եւ անսպասելի պահու մը Արթաքի էֆէնտի կուտար պատասխան մը, ճիշդ ինչպէս Աղաւնին : Եւ խօսակցութիւնը կը նմանէր յաւիտենականութեան նշանին՝ պահակած ութին: Եւ անշուշտ՝ տխուր էր: Գիծը կը վերադառնար, կը յառաջանար, բայց կ'իյնար կրկին: Անկարելի չէ որ նորէն նը – կատ ըսածդ: Անկարելի չէ որ նորէն նը – չանուիմ եւ այս անգամ աւելի զարդա – ցած, աւելի ունեւոր տղու մը հետ : Բայց կարելի չէ որ աւնոր պէս հատ մը ալ դտնեմ :

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

(17 Շար.)

ՆԱԽԱՀԱՅԿ ՏԻՄՈՆ - ՈՐԳԻ

ԿՈՒՐԿՈՎԱՅԻՆ

ԱՂՎԵՍ

Մարդիկ ամաչում էին դրանից։ Ես էլ ամաչում էի։ Ես էլ ուզում էի, որ ինձ էլ ծաղրեն։ Ես էլ ուզում էի, որ ինձ էլ ասեն, թե ես ինչ-որ բան եմ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԿԱՊ. Խաչէ Շաւիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հարիւր ֆրանք Պ. Պ. Տէր – Դաւթեան եղբայր – ներէ, իրենց մօր ընկերուհի Սաթենիկ Տէր – Դաւթեանի մահուան Բ. տարե – դարձին առթիւ, նոյնպէս շնորհակալու – թեամբ ստացած Տիկին Գոճակէօղեանէ տասը ֆրանք :

×

Փարիզի Մ. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը Պ. Հայկ Գըրըքճեանէ (Վեր – ոէօն) շնորհակալութեամբ ստացած է 200 ֆրանք, իր բարեպատակ ձեռնարկ – ներուն համար :

×

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչէ Լիոնի մասնա – ճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Երուանդ Վարդանեանէ 100 ֆրանք, նաեւ Տէր եւ Տիկին Հրաչ Վար – դանեանէ յիսուն, իրենց զաւկին եւ եղ – բօրորդւոյն, Վարուժանի ամուսնու – թեան առթիւ: Տէր եւ Տիկին Մ. Նա – ճարեանէ տասը ֆր. իրենց երկրորդ թոռնիկին ծննդեան առթիւ : Աբժ. Տէր Վռամշապուհ Աւագ քահանայէն տասը :

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչէ Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտ – նեն ընկերուհի Սրբուհի Հաճի – Դաւիթ – եանի իր մօր Տիկին Մարիամ Կիւմիճեա – նի ցաւալի մահուան առթիւ :

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

★★

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

★★

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 8-ԻՆ

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հասցէի վերջնական փոփոխութեանց համար մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին կցել անպայման հին հասցէն, (ի հարկին թերթին պանտը) եւ 3 ֆրանքի դրոշմաթուղթ :

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀԻՆ ՈՒ ՆՈՐ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

	ֆր.
Մեղեդիներ, մեղեդիներ	20
Բանե՛ր, բանե՛ր, ի՛նչ բաներ	15
Առաջնորդ Մայրերու	10
Լուսեղէն Շիրիմներ	10
Կանաչ Բաժակով	7,50
Զրվէժ	7,50
Վարդամատեան	7,50
Ծաղկամատեան	7,50
Նիզակամարտ Շաւարշանայ դաշտին վրայ	5
Ո՞ւր ես մայր իմ	3
Մեղուին ճառը	3
Ոգին Հայկազանց	3
Մատեան Հայկազանց	3
Բաժակ ի ձեռին	3
Որդիք ցասման	3

Առաքման ծախքը պնդողին վրայ: Դիմել հեղինակին Ցառաջի հասցէով

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ ժողովի կը հրաւիրէ «Արամ» ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Բացականները նկատի պիտի առնուին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները: կարե – ւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներ – կայութիւնը անհրաժեշտ է :

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի ըլ – լան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

Քրիստափոր ենթակոմիտէ 9 Նոյեմ – բեր, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին:

Նիկոլ Դուման խումբ, 10 Նոյ. կիրա – կի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին:

Վարանդեան խումբ, 23 Նոյ. Շաբաթ, ժամը 21ին:

Մուրատ խումբ, 24 Նոյ. կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին:

Գէորգ Զավուշ խումբ, 30 Նոյ. կիրա – կի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին:

Ակնունի ենթակոմիտէ, 23 Նոյ. Շա – բաթ, ժամը 21ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. — ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ, Նոյեմբեր 16, ժամը 9էն մինչեւ լոյս :

Ալհամպրայի սրահներուն մէջ:

Նուագախումբ՝
ROGER BLANCHARD
et
SA NOUVELLE GRANDE FORMATION

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր սե – դանները հետեւեալ հասցէներուն՝

ՌԱՖՖԻ՝
37, Rue des Dominicaines
Tél, : 20-71-10

ԳԱՐՆԻԿ ՏԻՐՈՑԵԱՆ՝
SELECT MOBILIER
41-43, Bd. Libération

ՀԱՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ
(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

կիրակի, Յունուար 26ին

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պաղտատէն Տիկին Հռիփսիմէ Զաքար – եան (Ծնեալ Սէմէրճեան) եւ ամուսինը Մարկոս Զաքարեան, կը փնտռեն Յով – հաննէս եւ Ցարուհի Սէմէրճեան (Տի – կին Հռիփսիմէի եղբայրները), Ատանայի կողմ Հասան Պէկցի, որոնք 1935 – 1936 թուականին կը բնակէին Լիոն քաղաքը եւ կ'աշխատէին մետաքսի գործարան, ան – կէ յետոյ փոխադրուած են Փարիզ, եւ անկէ վերջ նամակ չեն ստացած իրենցմէ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղե – կացնել Պ. Մանուկ Համբարձումեանի,

30, Rue Arago, DÉCINES (Isère) FRANCE

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Tél. : BEL. 19-37
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ (Նոյեմբեր 9) երեկոյեան ժամը 8·30ին, Ազգային նորակառոյց տան մէջ, 295 Րիւ Պուալօ :

ԿԸ նախագահէ Ընկ. ՄԻՍԱՔ–ՄԻՐՋԻ
ԿԸ խօսի Ընկ. ՊԵՏՐՈՍ ԶՊՈՒՐՃԵԱՆ
Գեղարուեստական խնամուած բաժին :
Մեներգ՝ Տիկին Մ. Կարապետեան, Օր. Լ. Հաբէլեան, ընկ. Մ. Զափարեան:
Արտասանութիւն՝ Օր. Օր. Շաէէ Ղա – զարեան, Ալիս Ալթունեան, Սիրան Տէր – տէրեան :
Ջութակ՝ Ընկ. Յ. Պէրպէրեան եւ փոք – րիկն Աբրահամեան :
Հայկական պարեր Նոր Սերունդի եւ « Արծիւ » պարախումբի կողմէ :
Հանդէսէն յետոյ տեղւոյն վրայ խըն – ջոյք մինչեւ ուշ գիշեր :
Եւրոպական եւ հայկական պարեր :
Առատ կերուխում :
Մուտքը ազատ է :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Ովսաննա Կարապետեան (Ծնեալ Այվազեան) կը փնտռէ իր հօրեղբօր աղ – ջիկները, հօրը անունը՝ Ոսկան Այվազ – եան, Բաբերդի վարչական դիւղէն, կը կարծուի Պաքու ըլլալ :

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

Տեղեկացնել.—
GARABEDIAN
10, Vieille Route La Gavotte
MARSEILLE (B. du R.) — France

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 17ին :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 24, կիրակի կէսօրէ վերջ :

×

Դաշնակցութեան Օրը Լիոնի մէջ կը տօնուի Շաբաթ, Նոյեմ. 9ին, եկեղեցւոյ սրահը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Խնիլ «Ա – նասար » խումբի պարանոցիկ երեկոյթը՝ Նոյեմբեր 10ին:

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ ՄԱՐՏ 15ԻՆ

×

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի տարե – կան մեծ պարահանդէսը 16 Փետրուար, 1964, կիրակի, ժողժ ե·ի չքեղ սրահնե – րուն մէջ :

×

Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիկնանց յանձ – նախումբը կը խնդրէ կազմակերպութիւն – ներէն նկատի ունենալ հետեւեալ թուա – կանները.—

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7, 8, 9, 10, «Բարենպա – տակ վաճառք »:

Ցառաջիկային պիտի տրուին մանրա – մասնութիւններ :

LYON

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Կազմակերպուած Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, 23 Նոյեմբեր երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

Aéroport Bron *ի սրահներուն մէջ*

ՅԱՌԱՋ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ, ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ԱՅՍ ԳԻՐՔԵՐԸ

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ	Օրեր եւ ժամեր
Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ	Բուռ մը Տոմս
Բ. ԹԱՇԵԱՆ	Ներածութիւն Հայ Գրականութեան Պատմութեան Լեզուական Հարցեր Լսարան Հայ Լեզուի
ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ	Նահանջը առանց երգի Յարալէզներու Դաւանանութիւնը
Մ. ԻՇԽԱՆ	Ոսկի Աշուն (*Բանաստեղծութիւն*)
ՎԱՀԷ ՔԱԶԱ	Կարթը

ԱՌԱՔՈՒՄԻ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՐԴԻՆ ՎՐԱՅ

ՅԱՌԱՋ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ·	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշգրտուած ծանուցումներու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՅԱՌԱՋ

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 75 Ֆ· Հատը 0·30 Ֆ·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
6
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MERCREDI
6 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9852

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9852

ՕՐՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱՅԿՈՆԻ ՄԷՋ

—o—

ՆՈՐԸՆ ԹՈՒԻՍԹ ԿԸ ՊԱՐԵՆ

—o—

Սայկոնի մէջ կազմուեցաւ նոր կառավարութիւն մը որուն կը նախագահէ նոյնը Թօ: Նոր վարչապետը ստանձնած է նաեւ տնտեսական եւ էմոտական նախարարութիւնը : Իրմէ զատ կան երեք փոխարարներ որոնք ստանձնած են Պաշտպանութեան, Ապահովութեան եւ տեղեկատուութեան նախարարութիւնները :

Նոր վարչապետը չէջնանային վարչական պաշտօնեայ եղած էր Ֆրանսական վարչակարգի օրով, մասնակցած էր նաեւ Տիէմի կառավարութեան եւ վերջապէս փոխ – վարչապետ նշանակուած :

Կացութիւնը դրեթէ բնականոն է կըրկին թէեւ պատերազմական վիճակ հրա – ւիրուած է առաջքն առնելու համար անկարգութիւններու : Եթէ քաղաքական կացութիւնը բաւական յստակ է, միշտ խորհրդաւոր կը մնան Տիէմի եւ եղբօր մահուան պարագաները : Հաւասար ազ – դիւններու համաձայն, երկու ղեկավար – ները սպանուած են Շարաթ առաւօտ Սայկոնի եւ Շոլոնի մէջեւ : Ապստամ – բած էին Սէն – Ֆրանսուա – կղավիէ եւ ղեղկին եւ Նհու փորձած է ձեռնախումբ մը առնել, բայց չյաջողած արդէն պըն – դակներու տարափի մը տակ ինկած է : Այն առեն Տիէմի ըսուած է որ անձնասպան ըլլայ , բայց մերժած է եւ պինուրական մը սպանած է զայն :

Տիէմի կառավարութեան անկումէն առք, քուիսթը կրկին երեւան եկած է : Աւրարեւ 1962 Մայիսին Տիկին Նհուի պնդումին վրայ բարոյականի վրայ օրէնք մը հռչակուած էր որ կ'արգիլէր ան – պարկեշտ նկատուած պարերը եւ ասոնց կարգին՝ քուիսթը :

Հաւատարիմ «պնա՛ մեռիր եկուր սի – րեմ » քաղաքականութեան , Նիւ – Եորք Հերըլտի մէջ, ձողէֆ Ոլսով կը զրէ թէ « պէտք չէ մոռնալ երախտապիտութեան պարտքը զոր ունինք Տիէմի հանդէպ : Միակը եղաւ որ քաջութիւնն ունեցաւ պատնեշելու այն աւազակները զորս Ֆը – րանսացիք իբրեւ պինակից կը դործա – ձին Հնդկաչինի պատերազմին առեն : Միայն Տիէմն էր որ հարկ եղած վճռա – կանութիւնն ունեցաւ թոյլ տալու համար Հարաւային Վիէթ Նամի ապագան ապա – հովել առաջին տարիներու քաոսէն եռք : Առանց Տիէմի , Սայկոն այսօր Հանոյի տիրապետութեան տակ կ'ըլլար »:

Հիւէի արքեպիսկոպոսը որ եղբայրն է Տիէմի Նիսէն Հոմ մեկնած է առջի օր: Օդանաւ բարձրանալէ առաջ, յայտարա – րած է.— « Եղբայրներս փառաւոր ձեւով ինկան պայքարելով ամէն օտար տիրա – պետութեան դէմ : Իրրեւ իսկական քր – իստոնեաներ իրենց կեանքը տուին վիէթնամի ամբողջական անկախութեան եւ միասնականութեան համար : Ներե – ցին իրենց թշնամիներուն , որովհետեւ անոնք չէին գիտեր թէ ի՞նչ կ'ընեն » :

Տիկին Նհու Միացեալ Նահանգներու պաշտպանութիւնը խնդրեց Սայկոն վե – րադառնալու համար: Հայրը որ Ուո – շինկթընի նախկին դեսպանն էր եւ չէր անսուներ, Լոս – Անճըլըս մեկնած է յայտնելով թէ ի վերջոյ տիկին Նհու զա – ւակն է եւ չատ դժբախտ է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ– եւ կազը պի – տի զադրին այս Զորեքշաբթի ժամը 9էն 17: Նոյն ժամանակամիջոցին եւ ատոր հետեւանքով կառախօսը եւ մեթրօ պի – տի չբանին :

ԿԱՐԻՆԱԼ ՎԻՇԻՆՍԿի բողոք մը ներ – կայացուցած է լեհական իշխանութեանց մօտ, որովհետեւ ըստ նոր որոշումի մը նորընծաները պինուորական ծառայու – թիւն պէտք է կատարեն :

ԱԼՃԵՐԻՈՅ մէջ ծխախոտը եւ լուցկին աղպյնացուեցան: Պէն Պելա տեսակցու – թիւն մը ունեցաւ Այթ Ահմէտի հետ , որ ինչպէս ծանօթ է ղեկավարն էր Քա – պիլոյ ըմբոստական չարժումին :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆի ընտրութիւնները Քա – րամանլիսի պարտութիւնը արձանագրե – ցին : Կեդրոնի կուսակցութիւնը ձայնե – րու 42 առ հարիւրը կ'առնէր , մինչ Ազդ· Միութիւնը միայն 39 առ հարիւրը: Այս կը նշանակէ թէ ոչ ոք ի վիճակի է դահ – լիճ մը կազմելու: Թաղաւորը սակայն փափաքորէն յանձնեց կառավարու – թիւնը կազմելու հոդը մինչ Քարամանլիս կը լքէր իր կուսակցութեան ղեկավարու – թիւնը :

ՊՈՆԷՆ կը հերքեն ըրիտանական աղ – բիւրէ տրուած այն լուրը ըստ որուն Պրուչչեւ Դաշնակցային Գերմանիա հրա – ւիրուած ըլլայ :

ՊԱՂՏԱՏԷՆ հասած լուրերու համա – ձայն Քասբմի 19 զործակիցներ Ցեզափո – խութեան դատարան պիտի քաշուին «կաշառակերութեան » յանցանքով : Ա – ռանց մէջ երեք նախարար կայ : Դատա – վարութեան թուականը չէ որոշուած :

ՓԱՔԻՍՏԱՆի կառավարութեան մէկ որոշումով, մամուլի օտար զործակալու – թիւնները այլեւս պիտի չկարենան լուրեր տալ փաքիստանի մէջ :

ԹԵՀՐԱՆի վերաքննիչ պինուրական ատեանը հաստատեց Զօր· Հեսայթի դատապարտութիւնը երկու տարուան բանտարկութեան: Ձեզնումներ կատա – րած էր պինուրական չինուիներու զործերուն մէջ :

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻՅի զրագէտը՝ Ալվէս Ռե – տոլ որ փորթուկալեան նոր իրապաշ – տութեան պարագլուխը կը նկատուի ձերբակալուած է ըստ ընդդիմադիր շըր – ջանակներու :

ՓՐԱՒՏԱ կը զրէ թէ օտար չուկաներու վրայ պնուած անհրաժեշտ արմտիքը եւ ձեռք առնուած միւս միջոցները թոյլ պիտի տան որ ուտեստեղէնի պեռնի վը – րայ ժողովուրդին բնական պարենաւս – րումը ապահովուի :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ազնական օրերուն 117 հոդի մեռան Ֆրանսայի ճամբանե – րուն վրայ կառքի արկածներու հետե – ւանքով եւ 1280 վիրաւոր կայ :

ՊԵԼԿՐԱՏԷՆ եռք Հայլէ Սելասիէ Գա – հիրէ հասած է երեք օրուան պաշտօնա – կան այցելութեան մը համար :

կի ՄՈՒԼԷ փարիզ վերադարձաւ եւ մա – մուլի ասուլիս մը պիտի տայ Ուրբաթ օր իր խորհրդային ճամբորդութեան մա – սին: Օդի հասած պահուն, ընկերվարա – կան կուսակցութեան ընդհ· քարտուղա – րը չատ կարճ յայտարարութիւն մը ը – րաւ . « Շատ լաւ տպաւորութիւն , հիւ – րասիրութիւն, անկեղծութիւն, քաղաքա – վարութիւն, վերջապէս օգտակար առա – քելութիւն» այս է կի Մոլէի կարծիքը :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ եւ Մարոքի սահմանային կռիւները դադրեցան առջի օր: Թնդա – նօթը լռած է երկուշաբթի առաւօտէն ի վեր: Մարոքի Արտաքին նախարարը Ախ – րիկեան կազմակերպութեան ժողով մը կը պահանջէ եւ այս առընչութեամբ դիր մը զրկած է Սենեկալի Արտաքին նա – խարարին :

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԻՆ

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՃԱՇԻՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՃԱՌԵՐԸ

«ՄԵՐ ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԸՐԱԾԸ, ԿՐՆԱՅԻՆՔ ԸՆԵԼ ԶԱՐԵՀ Ա· ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՕՐՈՎ, ԲԱՅՑ ՉԿՐՑԱՆՔ, ԱՏՈՐ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՑԱՒԻՄ, ԱՍՏՈՒԱԾ ԼՈՒՍԱՒՈՐԷ ՀՈԳԻՆ»:

Կ'ԸՍԷ ՎԱՋԳԷՆ Ա.

Օրը օրին արձագանգ հանդիսացած է – ինք Երուսաղէմի պատմական օրերու , պատմական դէպքերուն առանց կարենալ տալու մանրամասնութիւնները զորս կը չարունակենք ստանալ ամէն ժամ : Այս իսկ պատճառաւ , կը ստիպուինք քիչ մը ետ երթալ եւ մինչ երէկ ու առջի օր արդէն իսկ կուտայինք երկու – չաբթի (Հոկտ· 28) օրուան անցուդարձը եւ Մորէն Կաթողիկոսի Անթիլիաս վերա – դարձի լուրը (երեքշաբթի Հոկտ· 29), այսօր պիտի տանք Կիրակի, Հոկտ· 27ի երեկոյեան ճաշին մանրամասն նկարա – զրութիւնը այնպէս ինչպէս կուտայ « Այդ » :

« Պատմական էր այդ օրը :

Այս բառը այնքան ալ դիւրին արտա – սանուղ բառ մը թող չնկատուի ոչ ոքի համար :

Ոչ ոք պիտի կրնայ մոռնալ Հոկտեմ – բեր 28ի դիչերը:

Հայկերոյթին ներկայ դտնուղ ոչ մէկ ինդեցական կամ աչխարհական պատ – ուիրակ պիտի կրնայ մոռնալ այդ պահը: Սակայն, այդ բացառիկ պահերուն ապ – րումները չէին ղեղեցկանար միայն ան – հատական ըմբռնումներու ու զդացում – ներու ուժով, այլ այդ ապրումները կը ստանային համազդային ղոյն, խտացած մէկ անհատի մէջ: Ժողովրդային դիտակ – ցութիւն, որ կը բխէր միայն ու միայն մեր դարաւոր եկեղեցիին զօրավիդ կանդ – նելու եւ զայն անվթար պահելու խոր հաւատքէն ու ըմբռնումէն :

Տարօրինակ՝ բայց իրաւ ...

Հոն էր Ամենայն Հայոց Հայրապետ Վազգէն Ա.:

Հոն էր կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Դահակալը Մորէն Ա.:

Հոն էր Ս· Քաղաքի Սպիմական Միա – բանութեան հոդեւոր պետը՝ Եղիչէ Պատրիարք :

Եւ հոն էին ի սփիւռս աչխարհի ցըր – ուած մեր ժողովուրդին հոդեւոր պետ – րը, բարձրաստիճան եկեղեցականները, սկսած Հարաւային Ամերիկայէն, Քալի – ֆորնիայէն, Ֆրանսայէն, Կիպրոսէն, Սուրիայէն մինչեւ Լիբանան :

Եկեղեցական պատկառելի դէմքերէն եռք, հոն էին սփիւռքի Հայութեան աչ – խարհական ներկայացուցիչները, Ամե – րիկայէն մինչեւ Լիբանան :

Պատրիարքարանի չքեղ զահլիճը հազիւ պարփակեց այն ծաւալուն սեղանը , ո – րուն չուրջ դիրք զրաւած էին վերոյիչ – եալ անձնաւորութիւնները :

Բոլորին դէմքին վրայ ուրախութեան ճառագայթում մը կար: Այդ ուրախու – թեան կը միանար նաեւ խորազդայ յու – զումի ապրում մը, որ կը դրսեւորուէր այնքան պայծառութեամբ , այնքան յըս – տակութեամբ, այնքան պերճախօսօրէն :

Այդ արտայայտութիւններուն մէջ կա – րելի էր կարդալ մէկ բան· ՄԵՆՔ ՀԱՅ ԵՆՔ ԵՒ ՊԷՏՔ Է ՀԱՅ ԱՊՐԻՆՔ :

Հրճուանքի, յուզումի, խանդավառու – թեան, հայկական մաքուր մթնոլորտի մէջ սկսաւ Հայկերոյթը, Մորէն Կաթո – ղիկոսի «ճաշակեսցուք»ով :

Սեղանապետութիւնը (թամատա) յանձնուեցաւ Տոքթ· Ե· Գոնեալեանի :

Առաջին անդամ հրաւիրուեցաւ Ամե – նայն Հայոց Կաթողիկոսը, տալու իր վերջին խօսքը , Լիբանան եւ այլուր վե – րադառնալիք Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին , Անոր ընկերացող պատուիրակութեան եւ բոլոր ներկաներուն :

« Խոհերու եւ հոգեկան ապրումներու բացառիկ վիճակ մը կ'ապրիմ: Մեր այս ֆանի մը օրուան ապրած կեանքը սովո – րական երեւոյթ չէ, այլ բացառիկ: Ասի – կա աստուածային շնորհի մըն է, որուն պատուղները պիտի ճաշակենք: Այս երե – ւոյթը պէտք է նկատել համազգային նը – շանակութիւն ունեցող դէպք մը: Կը յայտարարեմ ճշմարտապէս , որ իմ մէջ ո՛չ սակարկութեան ոգի կայ , ո՛չ կողմ – նակի միտք , ո՛չ իսկ երկմտութիւն : Ես մեր մօտիկ տխուր անցեալէն ոչինչ կը յիշեմ կարծես : Ինքզինքս կը գտնեմ նոր ճանապարհի մը առջեւ : Ո՛չ Անթիլիասի խնդիր կայ , ո՛չ էջմիածնի : Մեր պատ – մութեան մէջ այս շրջանը պիտի յիշուի պայծառ կերպով :

« Ես որ ըստ օրէ առուել եւս կը հաս – կընամ էջմիածնի կատարելիք դերը : Պէտք է զօրացնել Ս· էջմիածինը: Այդ քանը կը սպասեմ Անթիլիասէն, մեր բո – լոր հոգեւորական դասէն ու ժողովուր – դէն :

« Հայ մարդիկ այլեւս գիրար թշնամի թող չնկատեն: կարծիքներու տարբերու – թիւն կրնայ գոյութիւն ունենալ, բայց ատիկա պէտք չէ նշանակէ թշնամու – թիւն , ոխ ու ատելութիւն: Մանաւանդ մենք հոգեւորականներս, պարտինք աշ – խատիլ, որպէսզի սիրոյ եւ խաղաղու – թեան ստեղծումը զոյատեւէ : Եթէ մենք չսիրենք զիրար, արդեօք արժանի՞ ենք Քրիստոսի հետեւորդները նկատուելու :

«Մեր մէկ ձեռքին Ս· Աւետարան եւ միւս՛ ձեռքին՝ Հայոց Պատմութեան աւե – տարանը , պէտք է կատարենք մեր պարտքը՝ խղճի հանդարտութեամբ , եւ՛ դէպի առ Աստուած , եւ՛ դէպի մեր ժո – ղովուրդը եւ՛ դէպի մեր հայրենիքը :

«Պէտք է մեր այս ուրախութեան մաս – նակից ըլլայ ամբողջ սփիւռհայութիւ – նը, որպէսզի ուրախութիւնը անսահման ըլլայ :

« Մեր այսօրուան ըրածը կրնայինք ը – նել Զարեհ Ա· կաթողիկոսի օրով, բայց չկրցանք, ատոր համար կը ցաւիմ ·· Աստուած հոգին լուսաւորէ »:

Հոս տիրեց չատ խոր մէկ յուզում բո – լորին սրտին վրայ, որ ոչ մէկ մեկնա – բանութեան կը կարօտէր: Առաքելատիպ այդ մարդուն խօսքը յուզեց բոլորը : Անոր ըրած կոչը միասնականութեան , սիրոյ եւ խաղաղութեան կը բխէր խոր հաւատքով : Նոյն պահուն բոլորն ալ սիրտով ու հոգիով կ'ուխտէին հետեւիլ այդ մեծ եկեղեցականին պատգամին, որ սէրն էր, որ համերաշխութեան ոգին էր, որ ազգային դիմադիծը անաղարտ պա – հելն էր, որ Հայց· Եկեղեցին յաւերժա – ցնելն էր :

(Միւս մասերը մեր յաջորդ թիւով)

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՆ ԵՒ ՄԵՐ ԱՆԵԼԻՔՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Նախքան մեր քննադատների մասին մի երկու խօսք ասելը, մենք ուզում ենք կանգ առնել եւս մի խնդրի վրայ, ոմանք մտածում են, որ հիւլէական մեր դարում բանաստեղծական նոր ձեւեր ու նոր տեխնիկա է հարկաւոր, «նորարարու – թիւն» է պէտք, դիմանալու համար ժա– մանակի քննութեանը : Զարմանալի բան: Սայաթ – Նովան դրել է իր Դաւթարը ուղտերի կարաւանների ղնդղնդոցի, նաւ– թի ու մոմի լոյսի տակ, դրել է նոյնքան նախնական թիֆլիզի բարբառով ու այ – սօր հիւլէական մեր դարում, երբ մարդը գնում է դէպի տիեզերական հեռուները եւ վերադառնում աստղերի չաղը թար– թիչների վրայ, արդի ժամանակների ա– ռաջաւոր մարդը ղբաղուած է Սայաթ – Նովայով: Մենք կուչ ենք անում դրել Սայաթ – Նովայի նման, բայց կուչ ենք անում դրել Սայաթ – Նովայի պէս, լի – նել, «ժամանակի չունչը», ժամանակի առաջաւոր մարդը: Մեզ հարկաւոր չեն կեղծ նորարարութիւններ եւ նորարա – րութիւն անուան տակ դրական ծամածը– ռութիւններ: Այս միտումը դոյութիւն ունի մասնաւորաբար երիտասարդու – թեան մէջ: Նրանցից ոմանք ոչ միայն Սայաթ – Նովային, այլեւ իրենց ժամա – նակակից անուանի բանաստեղծներին ան– դամ համարում են «հնացած»: Նրանք մոռանում են, որ իսկական բանաստեղ – ծըն ու բանաստեղծութիւնը բնաւ չեն հնանում, ինչպէս չի հնանում Սայաթ – Նովան, իսկ եթէ հնանում են, ապա հը– նանում են արեւելեան դորգի կամ դինու նման, այսինքն որքան հնանում են, այնքան յարգի են դառնում: Իսկ եթէ կան հնացած բանաստեղծներ եւ բանաս– տեղծութիւններ, ապա այդ նշանակում է, որ նրանք հին են եղել հէնց իրենց ծննդեան փուչ օրից :

Օգտուելով առիթից, մի անգամ եւս խօսինք ղրաքննադատութեան մասին : Ես ներողութիւն եմ խնդրում մեր այն քննադատներից, որոնք լուրջ ընդունեցին իմ քիչ առաջուայ արտայայտութիւնը, որ «կուչ» է անում անյայտ բանաստեղծ– ների, որ գնան, քննադատ դառնան : Քննադատութիւնը լուրջ եւ պատասխա – նատու գործ է, ամէն մարդու բան չէ : Քննադատների մէջ էլ չեն պակասել ձա– խողուածները: Եղել են ձախող քննա – դատներ, որոնք օգնելու փոխարէն վնա – սել են ղրականութեանը : Նրանց անուն– ները յիշւում են որպէս հոմանիշ ապի– կարութեան եւ անհասկացողութեան : Այսպէս, յիշւում են անմահ Միսաք Մե– ծարենցի «Քննադատներ Եռովք Արմէնը եւ ժագ Սալապալեանը, Թումանեանին գրագող համարող Դրամփեանը, Տէրեա– նին ազգային բանաստեղծ չհամարող Մ. Մատենգեանը: Բայց նրանցով մենք չենք չափում մեր ղրականագիտական մտքի կշիռն ու տարողութիւնը: Մենք ունեցել ենք առաջաւոր քննադատների մի փայ – լուն համաստեղութիւն եւ այժմ ունենք Ս. Ազաբաբեանի եւ Հ. Թամրազեանի նը–man կարող ուժեր, որոնք կանգնած են գիտական ղրաքննադատութեան մեծ ճա– նապարհի վրայ : Նրանք օգնել են մեր ղրողներին, երբեմն դառնացրել, պատա– հել է, որ ղէմ են գնացել իրենց ճաշա – կին ու համոզմունքներին, բայց միշտ ունեցել են ղրական առաջնութացին օգ – նելու աղնիւ ձգտում: Ինչ վերաբերում է Սայաթ – Նովային, նա իր կենդանու – թեան օրօք «եղած է գնացել» առանց քննադատի եւ մարդ է դարձել առանց քննադատների օգնութեան : Բայց դուք տեսէք, թէ այսօր, նրա մահից մինչեւ մեր օրերը, որքան բանասէրներ եւ քըն– նադատներ ղբաղուած են Սայաթ – Նո – վայով: Ակադեմական, դոցենտ, դոկտո– րական ղլուխներ յակուած են այսօր նրա երգերի վրայ և ուսումնասիրում են մեծ դուսանի ամէն մի տաղը, տողն ու տա – ռը: Ինչո՞վ հասաւ Սայաթ – Նովան այս մեծ պատուին: Միայն տաղանդո՞վ : Իսկ քանի – քանի տաղանդներ չեն կարողացել արժէքաւորել իրենց տրուած բնութեան պարգեւը, չեն կարողացել իրենց գտնել, հիմնաւորել: Ցամաք աչխատող, պըր – պըտող է եղել Սայաթ – Նովան: Թագա– ւորական պալատում թէ վանքի մղած պատերի մէջ, նա աքսել է իր անմահա– կան երգերի ամէն տողի ու բառի վրայ: Աբուհասը նուիրում է, նուիրում՝ ա – ռանց մնացորդի: Սայաթ – Նովան ապ – րել, այրուել է իր գործով եւ դիտակցել է կատարած գործի մեծութիւնը : Ա – ռանց այդ նուիրաբերութեան, առանց այդ դիտակցութեան, ոչ մի բանաստեղծ բանաստեղծ չի դառնայ, որքան էլ նա օժտուած լինի բնատուր քանքարով :

Մեծ դուսանի 250ամեակի յոբելեանա – կան այս օրերին, մեր ղէմի նոր նուա – ճումների հեռուն նայող հայեացքի ղէմ բարձրանում է նրա լեգենտային, պայ – ծառ կերպարանքը: Լինել մեր մեծ նախ– նիքների, մեր փոքր ժողովրդի մեծ գա – ւակների աւանդապահն ու աւանդատա – րը, լինել ղիմացկուն «խալխին համով դուլուղ» անող, ծառայել գալոց ժամա – նակներին, գալոց սերունդներին, գալոց մեծ արուեստին ու ղրարուեստին:

Այս է մեր անեւիքը, այս է պարտա – ւորեցնում մեզ 250 տարեկան երիտա – սարդ, մեր վարպետաց վարպետ, հայ ժողովրդի մեծ զաւակ, մեր սիրալի, մեր սքանչելի Սայաթ – Նովան :

ԳՈՒՐԳԻՆ ՄԱՀԱՐԻ

«Գրական թերթ»
25 Հոկտ.

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Ամէն տարի ամբողջ չարաթ մը աչ – խարհի չորս ծագերէն Ֆրանքֆուրթ կու– գան ղրքի հրատարակիչները եւ ցուցա – հանդէսի մը մէջ կը ներկայացնեն իրենց նոր հրատարակած ղրքերը :

Այս տօնավաճառին ընթացքին, դա – րակներու մէջ ցուցադրուած են ղրքերը եւ ամէն այցելու կրնայ զանոնք թղթա – տել եւ պարունակութիւնը տեղեկանալ: Անշուշտ տօնավաճառը ղրատունի տէրե– րու համար պատրաստուած է առաւել– պէս, որպէսզի անոնք ծանօթանան նոր հրատարակութիւններուն եւ իրենց ղրա– տան յարմար ղիրքերը ապսպրեն անմի– ջապէս, որպէսզի Ծնունդի եւ Նոր Տա – րիի պահանջքները կարենան լրացնել :

Այս տարի 2160 հրատարակիչներ՝ 36 երկիրներէ, հարիւր հազար նոր ղրքեր հրապարակ հանած են, որոնց 914ը ղեր– մանախօս երկիրներէ.— Գերմանիա 750, Աւստրիա 43 եւ Զուիցերիա 121 հրատա– րակիչներ: Մնացեալը եկած են ի մէջ այլոց Ֆրանսայէն՝ ղրեթէ բոլոր ծանօթ հրատարակչականները, Անգլիայէն, Ի – տալիայէն, Պելժիայէն եւ Հոլանտայէն, ինչպէս նաեւ երկաթեայ վարագոյրին ե– տեւի երկիրներէն՝ Հունգարիայէն, Լե – հաստանէն, Չեխոսլովաքիայէն եւ Խոր– հրդային Միութենէն, որուն ցուցաբաժի– նը մեծապոյներէն է ամբողջ տօնավա – ճառի սրահներուն մէջ :

Խորհրդային Միութեան ցուցադրած ղրքերուն մեծագոյն մասը ռուսերէն է հասկնալիօրէն. անոնց քով կարելի է գտնել այլալեզու ժողովուրդներու ղեր – քերն ալ, ինչպէս Վրացերէն եւ Հայե – րէն:

Հայերէն ղրքերը չարուած են մասնա– ւոր ցուցադարակի մը մէջ: Կարդացի հետեւեալ անուննները .—

Կամօ՝ Լ. Շահումեանէ,
Մարտիրոս Սարեան՝ Եղիշէ Կորդոյան,
Կենաց բաժին՝ Սարմէն,
Վաղարշակ Նորենց՝ երկու հատոր հա– ւաքածոյ,
Հ. Ա. Կնեազեան՝ Ազատագրական պայ– քարը Դաւիթ Բէկի ղէմաւորութեամբ,
Հայկական խոհանոց :

Անշուշտ այս հարիւր հազար ղրքերը բոլորն ալ ինքնուրոյն նորաստեղծ ղրքեր չեն, այլ անոնց մէկ կարեւոր մասը թարգմանութիւններէ կը բաղկանայ : Հաշուուած է որ վաթսուն տոկոսը եղած է անգլիերէնէ,

17·5 տոկոսը ֆրանսերէնէ,

7·5 տոկոսը երկաթէ վարագոյրին ե– տեւի երկիրներէ :

Վերջին տասնամեակին «ղրպանի ղիր – ք»երը առաջին դիրն վրայ էին հրատա – րակութեանց քանակին եւ տպաքանակին տեսակէտով, բայց վերջերս այսպէս կոչուած «Տոպրակ ղրքերը» տարածուե– լու վրայ են. այս ղրքերը ունին պարզ թուղթէ կազմ եւ սրակներու կապն ալ աւելի պարզ եւ աժան է : Այս տեսակ ղրքերը եկող տարիներուն հաւանաբար աւելի ընդհանրանան Եւրոպայի մէջ ալ, ինչպէս եղած է Միացեալ Նահանգներու մէջ :

ՏԻՐԱՑՐ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

GIUSEPPE VERDI

(ԾՆՆԴԵԱՆ 150ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Շատոնց ընդունուած սովորութիւն դարձած է, որ, երբ կը խօսին օփերայի արուեստին մասին, առաջին առթիւ կը յիշատակեն իտալացի մեծ երգահան Ճ. Վերտիի անունը: Եւ այս միանգամայն հասկնալի է: Օփերայի դործերը յօրինած տասնեակ մը երգահաններուն մէջ Վեր – տի թերեւս միակն էր, որ հասաւ ըս– տեղծագործական այնպիսի բարձրու – թեան մը, որ կարելի է բնորոշել մէկ բառով՝ կատարելութիւն :

Վերտի ապրեցաւ եւ ստեղծագործեց այնպիսի ժամանակաշրջանի մը մէջ, երբ իտալացի ժողովուրդը ականատես եւ մասնակից կը դառնար ցնցող իրա – դարձութիւններու: Պատմական ծաւա – լուն ժամանակաշրջան մըն էր, որ կ'ընդ– գրկէր աւելի քան կէս դար, 1830էն մին– չեւ 1890: Իտալացի ժողովուրդը այդ տարիներուն կ'ապրէր ազգային ինքնա – գիտակցութեան տրամադրութիւններով, կ'արձանագրէր նոր վերելք մը: Օտար – ներու դէմ եւ բռնակալութեան դէմ ծա – ւալ առացած պայքարին ընթացքին մէջ– տեղ կուգային նոր դէմքեր, ուժեղ ան – հատականութիւններ: Անոնցմէ մէկն էր՝ Վերտի: Ըլլալով բոցաշունչ հայրենա – սէր մը եւ իր ժողովուրդին անվերապահ վերապով նուիրուած անձնաւորութիւն մը, Վերտի իր գործերուն մէջ կը գովերգէ ազատութիւնը եւ անկախութիւնը, ար– դարութիւնը եւ հաւասարութիւնը, մարդկային ազնիւ ղիծերը : Իր օփերա – ներով եւ գործունէութեամբ մասնակից կը դառնար իր ազգակիցներուն ազատա– ղրական պայքարին, կը հրահրէր անոնց մարտական տրամադրութիւնները : Ահա թէ ինչու ղինքը անուանեցին «իտալական յեղափոխութեան մայեստրօն»:

Պատահական չէ, որ Վերտիի օփերա – ներուն մեղեդիներէն չատերը, առաջին օրէն իսկ մեծ ժողովրդականութիւն ը– ստան եւ դարձան պայքարի երգեր : Այդ– պէս պատահեցաւ 1841ին Վերտիի «Նա– բուղոդոնոսոր» օփերայի առաջին ներ – կայացումին առեն, երբ յուզուած եւ ո – ղեւորուած ժողովուրդը որոշ նղոտու – թիւններով եւ բացականչութիւններով քա– ջալերեց «Մարդ եմ» ըսաւ ղեղապործը եւ յե – տոյ ընդունեցաւ որ ինք յանցաւոր էր քանի որ փոխանակ Աւետիսի մը պէտ անկեղծօրէն յայտնելու իր մտածումնե – րը, կեղծած էր իր ամբողջ կեանքին մէջ եւ զոհացած մենախօսութեամբ : Բան – տարկուած էր ինքն իր մէջ եւ երկար ա– տեն կար որ այլեւս ղիւրութեամբ կը տանէր այդ վիճակը քանի որ սովորու – թիւն եղած էր: Ինք կը չորէր խանութի մէջ պետի քարերուն կազմած խաչերուն վրայ կռնկելով, խոստովանեցաւ որ ան – հունապէս մեծ է ցկեանս բանտարկեալ – ներու թիւը : Արդէն ամէն ոք առանձ կամ նուազ բանտարկեալ մըն է մտածելց եւ հոգիները մէկդիմէկ բաժնող պատ – ուարները դառաւ անխորտակելի : Մեծն ճառագայթն է որ առենը անդամ մը եւ մասամբ ... Եւ որովհետեւ քիչ մը չատ խօսքը ըրած էր ճառագայթի, ժպտեցաւ ղեղապործը եւ մտածեց ուրիշ խանութ – պաններու վրայ որ կեանքի նոյն բնու – թիւնները բացատրելու համար տարբեր խորհրդանշաններ պիտի առնէին: Մտա – ծեալ Թերեւս իր դանակները, ղե – ւաճառը Թերեւս իր դանակները, ձակը Թերեւս իր կոճակները :

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

(18 Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ «ԶԱՌԱԶ»Ը

ԱՌԱԻՕՏԵԱՆ
– ՇԵՓՈՐ –

Դուն չես դիտեր թէ մենք որ– քան շատ իրարու կը նմանէինք : Ճիշդ ու ճիշդ ինծի կը նմանէր Աւօս: Իմ բնա– ւորութիւնս, իմ խօսելակերպս, իմ ճա – շակս, իմ կատակներս, ճիշդ ու ճիշդ ... դուն չես դիտեր որ ...

Եւ Աղաւնիին աչքերը կը փայլէին միշտ արցունքով, անոր վիզը բարձին վրայ կը մնար ծուռ : Մեռնիլ կ'ուզէր Աղաւնին, այլեւս մեռնիլ կ'ուզէր: Կը յիշէր հրչէջ ղինուորին կատակները եւ կը ժպտէր տխրութեամբ :

Զանոնք բարձրաձայն չէր արտասա – ներ, որովհետեւ կը դժար թէ օտարի մը համար նոյն արժէքը պիտի չունենան եւ կը ժպտէր տխրութեամբ :

Գիշեր եղաւ նորէն եւ յաջորդ առաւօ– տուն Աղաւնիի ջերմութիւնն ալ մեղմա – ցաւ: Բայց չելաւ իր անկողնէն՝ դեղա – դործին պնդումներուն վրայ : Անոյժ էր աղջիկը եւ ինքզինքը աներեւակայելիօրէն պարպուած կը զգար : Ըսաւ թէ ինք ըս – կիզբնեը բնաւ չէր հաւատացած որ Ա – ւետիս կրնայ գինքը լքել : Նորապէս հա– մոզուած էր թէ ան պիտի վերադառնայ չուտով, շատ չուտով: Բայց ահա որ ե– րեք ամիս անցաւ մօտաւորապէս եւ չվե– րադարձաւ Աւօն: Դուք ինծի սուտ խօսե– ցաք ըսելով որ դրամի տէր այրի մը դտած է ան: Գիտեմ թէ սուտ խօսեցաք, որովհետեւ երբոր վերջին անգամ Գա – տրըվուղ գացի, Իսկուհիենցմէ լսեցի ամէն բան: Անոր դտածը ոչ այրի է եւ ոչ ալ ունեւորիկ: Եւ յետոյ՝ դեռ տասը օր չկայ որ գինքար կը ճանչնան եւ չեն նչա– նուած իսկ: Այո, դուք ինծի սուտ խօ – սեցաք :

Գլուխը կախ՝ դեղապործը ըսաւ մեղ – մութեամբ .

— Սոխպուած էինք աղուորս . .

— Ինչ ըսի՞ր ...

Աբթաքի էֆէնտի չատ ուրախացաւ այս հին բարեկամը տեսնելով : Սաստիկ հըր– ճուեցաւ եւ իր խնդուքը դրեթէ անմի – ջապէս փոխուեցաւ քահքահի: Աղաւնին ալ սկսաւ ժպտիլ, մինչ դեղապործը կը բացատրէր .

— Ալ ուղածիդ չափ «ինչ ըսիր» ըսէ ... քեզի խուպաճ խուպաճ փէրմաճ ... ալ չեմ նեղանար ..

. . . . . .

Ահաւասիկ դեղաբանին երկու ցուցա – բեղկերը եւ ահաւասիկ անոնց մէջ դըտ – նուող երկու մեծ ջրպուդները: Ձախ կողմինը դեղին, ալ կողմինը կապոյտ : Իր պարապ դեղատանին մէջ կեցած՝ Աբ– թաքի էֆէնտի կը նայի անոնց փոխն ի փոխ եւ կը խորհի որ արեւի ճառագայթ– ները մեծ դաս մը կուտան իրեն այսօր : Անոնք կ'ինդան դեղին ջրպուդին վրայ, դայն կը հրկիղեն եւ դունդը կը ճաճանչէ մեծ ադմուկով: Բայց կապոյտը երբեք այսպիսի այցելութիւն չընդունիր: դէմ – տուներուն մէկ քմահաճոյքին պատճա – ռաւ :

Հաղիւ թէ , ան ալ տարուան մէկ և – դանակին, ճառագայթները կը չդէն դժբախտ ջրպուդին փայտէ պատուան– դանը: Ոչ աւելի: Եւ մարդ չի դիտեր թէ ինչ ճանաչում պիտի ունենայ կապոյտն ալ եթէ վաղ, թէ ինչ տեսակ բոց մը կայ անոր ծոցը: Մարդ չի դիտեր եւ պի– տի չդիտնայ մինչեւ այն օրը երբ հրաշ– քով մը ճառագայթը այցելէ անոր ալ : Եւ դեղապործը կը խորհի որ եթէ անա – կընկալ դէպքեր այսպիսի հրձիգ ճառա – գայթի մը դեր չկատարէին, ինք միշտ պիտի չարունակէր անվիտանալ իսկու – թիւնը թէ Աղաւնիին եւ թէ Աւետիսին : Եւ սաստիկ տրամեցաւ խորհելով որ և – թէ երբեք ինք չէր ճանչցած իր չուրջին– ները, անոնք ալ բնաւ չէին կրցած դինքը ճանչնալ իր խկուհեանը մէջ: Ամէն ոք դինքը կը նկատէր սովորական խանութ – պան մը, սրամիտ եւ հեղնող մէկը, կարճ խօսքով զոմիճ Աբթաքին: «Բայց ես ու–

ԿՈՉ ԱԽՎԱՀԻՆ ՀՅՈՒՐԸՆԿԱՐԸ

(ՎԱՀԱՆ ՏԱՐՈՆԻ)

ՀԱՅՐԱՊԱՏՈՒՄ

Ա

Ես ծնվել եմ Տարոնի Կարին գավառում, ուր հայրս ունեցել է մի փոքրիկ կալվածք։ Մանուկ հասակիս հիշողությունները կապված են այդ կալվածքի հետ։ Հիշում եմ, որ հայրս ամեն տարի գարնան սկզբին մեկնում էր այնտեղ, և ես ուրախանում էի, որ նորից կտեսնեմ այդ գեղեցիկ վայրերը։ Ես սիրում էի ազատ օդը, ծաղիկները, ծառերը, ինչպես նաև գյուղացի երեխաները, որոնց հետ ես խաղում էի։ Ես սիրում էի նաև գյուղացի կանանց, որոնք ինձ շատ էին սիրում։ Նրանք ինձ համարում էին իրենց երեխաներից մեկը։ Ես սիրում էի նաև գյուղացի տղամարդկանց, որոնք ինձ հարգանքով էին վերաբերվում։ Ես սիրում էի նաև գյուղացի ծերերին, որոնք ինձ շատ էին սիրում։ Ես սիրում էի նաև գյուղացի մանուկներին, որոնք ինձ շատ էին սիրում։ Ես սիրում էի նաև գյուղացի կանանց, որոնք ինձ շատ էին սիրում։ Ես սիրում էի նաև գյուղացի տղամարդկանց, որոնք ինձ հարգանքով էին վերաբերվում։ Ես սիրում էի նաև գյուղացի ծերերին, որոնք ինձ շատ էին սիրում։ Ես սիրում էի նաև գյուղացի մանուկներին, որոնք ինձ շատ էին սիրում։

Ես սիրում էի նաև գյուղացի կանանց, որոնք ինձ շատ էին սիրում

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տիկին Գրնեաղեանի մահուան քառասունքին առթիւ կը նուիրեն.— Բազում-եան եւ Պահչէճեան ընտանիքները 40 ֆր։

Համազասպ Շահպազեանի մահուան քառասունքին առթիւ կը նուիրեն.— Տիկին Սիրվարդ Շահպազեանի քսան ֆր. Մշակոյթի Տան, քսան Իսիի կապ. Խաչին եւ տասը ֆր. «Հայ-Բոյժ»ին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Վարդուհի Նիկողոսեան (Ցունաստան) եւ զաւակները Սիրարփի, Ժիրայր, Գեղամ (Փարիզ) եւ Պետրոս (Կիպրոս), կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի՝ Նոյեմբեր 10, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍԵԴՐԱՔ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը կը յարգողները։

×

Հոգեհանգստեան պաշտօն՝ ի յիշատակ Հայկ Պապեանի զառնակսկիծ մահուան քառասունքին, յառաջիկայ Կիրակի՝ 10 Նոյեմբեր, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ։

Կը հրաւիրուին բարեկամք ու ազգա-կանք։ Այս առթիւ Պապեան եւ Անտոն-եան ընտանիքները կը խնդրեն Տիկնոջ Ողբախնամ Մխուեենէն, Աղբատախնամէն եւ Հայ կարմիր Խաչէն ստանալ Յառաջի խմբագրատունէն իրենց յատկացուած նուիրատուութիւնը։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Մկրտիչ Եաղճեան Ա. Հաբենցի մահուան առթիւ 50 ֆրանք կը նուիրէ Աղբատախնամին։ (Ստանալ Յառաջէն)։

×

Տիկին Բոլանթի Պայրամեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Դաւիթեան փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 50 ֆր. Մոնմորանսիի հանգստեան տան։ Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ԾԱԽՈՒ Է

Մեկնումի պատճառով ծախու է Դեր-ձակի եւ Շապկակարի խանութ մը, որ ունի 3, 6, 9 տարուան վարձակալի պայմանագիր։

BOUTIQUE TAILLEUR — CHEMISIER
ՇԱՀԱԻՈՐ ԳՈՐԾ՝
ՇԱՀԱԻՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ
Դիմել՝
27, Rue Hermel
PARIS (18e) — Tél. : ORN. 86-11

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն – Ժերոմի թաղականութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ողբ. Էլիզ Սէն Համբարձումեանի մահուան առթիւ։

Ժան Լուի կօշիկի գործարանի բանուորներէն յիսուն ֆր., Սիրունեան ընտանիք քսան, Կար. Սարեան տասը եւ Վարդգէս Աւիքեան հինգ ֆր. եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը իր յատկացուցած նուիրատուութիւնը կը յայտնէ ողբացեալին պարագաներուն։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ ժողովի կը հրաւիրէ «Արամ» ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինաս – եան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները։ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։

Քրիստափոր ենթակոմիտէ 9 Նոյեմբեր, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին։

Նիկոլ Դուման խումբ, 10 Նոյ. Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին։

Վարանդեան խումբ, 23 Նոյ. Շաբաթ, ժամը 21ին։

Մուրատ խումբ, 24 Նոյ. Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։

Գէորգ Զավուշ խումբ, 30 Նոյ. Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին։

Ակունքի ենթակոմիտէ, 23 Նոյ. Շաբաթ, ժամը 21ին։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱԻԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի հանդիսաւոր ժամերգու-թիւն եւ Ս. պատարագ կը մատուցուի։ Յաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի 1914 – 18ի եւ 1939 – 45ի պատերազմնե-րու մէջ ինկած բոլոր հայ ռազմիկներու հոգւոց հանգստեան համար։

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը իր ներկայութեամբ յարգել նահատակ զինուորներու յիշատակը։

Հ.Մ.Ը.Մ. — ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ, Նոյեմբեր 16, ժամը 9էն մինչեւ լոյս։

Ալհամպրայի սրահներուն մէջ։

Նուագախումբ՝
ROGER BLANCHARD
et
SA NOUVELLE GRANDE FORMATION

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր սե-ղանները հետեւեալ հասցէներուն՝

ՌԱՖՖԻ՝
37, Rue des Dominicaines
Tél, : 20-71-10

ԳԱՌՆԻԿ ՏԷՐՈՑԵԱՆ՝
SELECT MOBILIER
41-43, Bd. Libération

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Պլէվնի (Կարտանի մօտ) Ֆ. Կապոյտ Աչի շրջ. վարչութիւնը հայերէնի դպրոց մը կը բանայ Նոյեմբեր 7ին։ Դասերը տեղի կ'ունենան ամէն Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9էն 11, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Ուսուցիչ Պ. Կարօ Ցովսէփեան։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պաղատացէն Տիկին Հռիփսիմէ Զաքարեան (Ծնեալ Սէմէրճեան) եւ ամուսինը Մարկոս Զաքարեան, կը փնտռեն Ցովհաննէս եւ Ցարութիւն Սէմէրճեան (Տիկին Հռիփսիմէի եղբայրները), Առանձին կողմ Հասան Պէկցի, որոնք 1935 – 1936 թուականին կը բնակէին Լիոն քաղաքը եւ կ'աշխատէին մետաքսի գործարան, անկէ յետոյ փոխադրուած են Փարիզ, եւ անկէ վերջ նամակ չեն ստացած իրենցմէ։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղե-կացնել Պ. Մանուկ Համբարձումեանի,

30, Rue Arago, DÉCINES (Isère) FRANCE

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ (Նոյեմբեր 9) երեկոյեան ժամը 8·30ին, Աղգային նորակառոյց տան մէջ, 295 Րիւ Պուալօ։

ԿՐ Նախագահէ ԸՆԿ. ՄԻՍԱՔ-ՄԻՐՋԷ

Կը խօսի ԸՆԿ. ՊԵՏՐՈՍ ԶՊՈՒԿՃԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Մեներգ՝ Տիկին Մ. Կարապետեան, Օր. Լ. Հաբէեան, ընկ. Մ. Զափարեան։

Արտասանութիւն՝ Օր. Օր. Շաֆէ Պազարեան, Ալիս Ալթունեան, Սիրան Տէր-տէրեան։

Ջութակ՝ Ընկ. Յ. Պէրպէրեան եւ փոքրիկն Աբրահամեան։

Հայկական պարեր Նոր Սերունդի եւ «Արծիւ» պարախումբի կողմէ։

Հանդէսէն յետոյ տեղւոյն վրայ խըն-ջոյք մինչեւ ուշ գիշեր։

Եւրոպական եւ հայկական պարեր։

Առատ կերուխում։

Մուտքը ազատ է։

×

Դաշնակցութեան Օրը Լիոնի մէջ կը տօնուի չաբաթ, Նոյեմ. 9ին, եկեղեցւոյ սրահը։

ԼՈՆԴՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 7·30ին Տէրի Էնտ Թոմզի սրահին մէջ։

Կը խօսի՝ ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓէԿԵԱՆ

Մուտք եւ ընթրիք մէկ սթերլին։

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 17ին։

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 24, Կիրակի կէսօրէ վերջ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Ովսաննա Կարապետեան (Ծնեալ Այվազեան) կը փնտռէ իր հօրեղբօր աղջիկները, Հօրը անունը՝ Ոսկան Այվազեան, Բարերդի Վարդահան գիւղէն, կը կարծուի Պաքու ըլլալ։

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերն արտատպել։

Տեղեկացնել.—
GARABEDIAN
10, Vieille Route La Gavotte
MARSEILLE (B. du R.) — France

LYON

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԻՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

կազմակերպուած Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, 23 Նոյեմբեր երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

Aéroport Bron *ի սրահներուն մէջ*

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի խումբին կողմէ։

Այս Կիրակի, ժամը 17էն, **?**

10, Rue Messagerie, Paris. Métro : Cadet ou Poissonnière

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ

Պարախումբ, ձեռնադաչնակ եւ առաջին անգամ ըլլալով

«LES REBELLES DU CAUCASE» ԽՈՒՄԲԸ

BAR AMBIANCE BUFFET

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

GRAND HOTEL *ի հեթէ սրահներուն մէջ*

12, Bld. des Capucines

Կիրակի, Դեկտեմբեր 1, ժամը 17էն կէս գիշեր

Հաճելի գեղարուեստական բաժին

Երկու նուագախումբ

Մուտք 10 ֆր., քարտ ունեցող ուսանողներուն կէս գին

Սեղանները կ'ապահովուին հեռաձայնի կարգով

WAG. 38-54

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԵԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 ֆ.	մինչեւ 1/4	սիւեակ	
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 ֆ.	մինչեւ 1/8	սիւեակ	
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	»	»	»
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 ֆ.	»	»	»
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒԻՔ	20 ֆ.	»	»	»
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 ֆ.	»	»	»
ԾՆՈՒՆԴ	20 ֆ.	»	»	»
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 ֆ.	»	»	»
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 ֆ.	»	»	»
ԾԱԽՈՒ Է	25 ֆ.	»	»	»

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշգրտուած ծանուցումներու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան։

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

★★

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

★★

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 8-ԻՆ

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 75 Ֆ· Հատը 0·30 Ֆ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
7
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
JEUDI
7 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9853

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9853

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԻՆ

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՃԱՇԻՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՃԱՌԵՐԸ

« ՄԵՆՔ ԶԻՐԱՐ ՀԱՍԿՑԱՆՔ, ԹՈՂ ՈՉ ՈՔ ՄԻԶԱՄՏՆ »

Կ'ԸՍԷ ԽՈՐԷՆ Ա.

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ճառէն հոգ, խօսք առած է Եղիշէ Պատրիարք ։

« Գիտեմ թէ ինչ կատարուեցաւ Բանի մը օր առաջ· այդ զգացումը ոչ թէ զոյգ կաթողիկոսներունն է, այլեւ ամբողջ հայ ժողովուրդինը ։

« Մեզի համար կարեւորը ոգին է· եթէ կրցանք համերաշխութեան այդ ոգին ստեղծել ու պահել, այն ատեն յաղթած կ'ըլլանք չարիքներուն ։

« Մեր զոյգ Վեհափառները մեզի տը – ւին լաւագոյն օրինակը· հետեւինք ա – նոնց ։

« Թող ողջ ըլլայ Հայու հոգին» ։

Խօսք տրուեցաւ Բերիոյ Թեմի առաջ – նորդ Ղեւոնդ Արբեպիսկոպոսին : Ան իր հաւատարմութիւնը յայտնեց եւ խոստա – ցաւ իրեն յանձնուած Թեմին մէջ ստեղ – ծել այն մթնոլորտը , զոր ապրած էր Ե – րուսաղէմի մէջ : Իր խօսքին վերջաւո – րութեան Սրբազանը ըսաւ· «Օրհնեցէք մեզ Վեհափառներ, որպէսզի կարենանք մեր պարտականութիւնները կատարել» ։

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

«Երեսադէմը եղած է օրրանը մեծ դէպքերու : Եղած է սիրոյ բեմը : Երու – սաղէմը խորհրդանիշն է հոգեւորականու – թեան, սիրոյ, համերաշխութեան եւ խաղաղութեան ։

« Ամէնիս ալ յոգնած ենք տխուր դէպ – քերէն : Վերջ դնենք բոլորին ։

«Մենք բոլորս ալ մեծ պարտականու – թիւն ունինք մեր ժողովուրդին եւ մեր եկեղեցիին հանդէպ » ։

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. ՎԱՐԴԱՊԵՏ .— «Վեհա – փառ Տէր, Ձեր առաքելաշունչ խօսքերը մեր սրտերուն մէջ մեծ արձագանգ պի – տի ունենան : Ս· Էջմիածնի ամէն մէկ անկիւնին մէջ հայ արցունքէն ցող մը կայ որ խառնուած է հայ հողին : Ինչպէս չը – փառաբանենք մեր Ս· Էջմիածինը : Մենք լաւ հասկցանք Էջմիածնի դերը, լաւ հասկցանք, որովհետեւ մօտիկ էինք Էջ – միածնի, որովհետեւ չէինք կրնար հեռու ըլլալ Ս· Էջմիածինէն ։

« Եթէ եկանք այստեղ, եկանք սրտվե – լու որպէս աշակերտներ, մեր Վեհափառ – ներուն տուած մեծ դասը, որ Սիրոյ դա – սը էր : Մեր վերադարձին մենք պիտի փոխանցենք մեր ապրումները մեր աշա – կերտներուն ու մեր ժողովուրդին : Հոս եկանք եւ հասկցանք մեր պարտականու – թեան գիտակցութիւնը : Պիտի ջանանք այս մեծ դէպքը նշգրիտ կերպով թարգ – մանել ապագայի սերունդներուն ։

« Թեւեր ունինք , կեանք տանք անոնց , ու երազներ , կեանք տանք անոնց , ու խոչդներ , ճամբայ բանանք անոնց : Հոկտեմբեր 26ը անջնջելի պիտի մնայ մեր պատմութեան մէջ» ։

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ ՄԻՔԱՅԷԼ ՄԱՋՄԱՆԵԱՆ (Հայաստանէն) .— «Ձիս շատ յու – զեղ վազգէն Ա·ի խօսքը : Ձիներ շատ եմ լսած : Լսած եմ նաեւ շատ հռետորներու խօսքերը, սակայն այն յուզմունքը զոր առաջացուց այսօր անոր խօսքը, չեմ կրնար բառերով արտասանել ։

«Մեր եկեղեցին մեծ դեր ունի կատա – րելիք : Ան պէտք է հանդիսանայ մեզ առաջնորդող ուժը, որպէսզի արժանի ըլլայ կոչուելու Առաքելական եկեղեցի ։

« Պէտք ունինք կաթողիկոսներու գոր – ծակցութեան, որպէսզի կարելի ըլլայ ի – րականացնել հայ ժողովուրդի իտէալ – ները ։

« Պէտք է մեր մտերիմ բոլորովին հե – ռացնենք խորք տարիներու պատկերնե – րը, որոնք երբեմ պէտք չէ կրկնուին : Պէտք է սկսիլ նոր ոգիով, հայ եկեղեցիի ոգիով : Համերաշխութեան նոր դար – շրջան մը պիտի սկսի ի փառս հայ ժողո – վուրդի միասնականութեան : Ես իմ բա – ժակը կը բարձրացնեմ երկու կաթողի – կոսներու կենացը» ։

Խօսած են նաեւ Թորգոմ Եպս·, Ճոն Քիւրքճեան, փաստաբան Խաչիկ Պապիկ – եան եւ վերջապէս՝ Խորէն Կաթողիկոս ։

«ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱԹՈՌԸ ՁԵՐ ԿՈՂՔԻՆ Է, ՎԵՀԱՓԱՌ ՏԷՐ» ԿԸ ՇԵՇՏԷ ԽՈՐԷՆ Ա·

« Վեհափառ եղբայր, Պատրիարք Սբր – բազան, Սրբազան Արքեպիսկոպոսներ , հոգեշնորհ վարդապետներ եւ յարգելի սեղանակիցներ ։

« Նախ քան երկու խօսք ըսելս , ինծի համար հաճելի եւ քաղցր պարտականու – թիւն կը նկատեմ իմ եւ իմ հետեւորդնե – րուս անունով սրտագին եւ մանուկ – չնորհակալութիւնները յայտնելու Պատ – ւելի Հօրս, որոնք ջերմօրէն հիւրասիրեցին մեզ իրենց այս նուիրական յարկին տակ ։

«Վեհափառ Տէր, վաղը կէսօրէ ետք , իմ հոտեւորդներովս հրաժեշտ պիտի առ – նեմ ձեզմէ եւ պիտի վերադառնամ մեր Աթոռը : Այս առթիւ բարի ճանապարհ կը մաղթեմ Նորին Վեհափառութեանդ եւ յաջողութիւն ձեր բոլոր ծրագիրներուն եւ բարի նպատակներուն համար ։

« Վաղը պիտի բաժնուիմ այս տունէն, որ իմ տունս կը նկատեմ , յուզումով , սիրով եւ ուրախութեամբ, որովհետեւ , Հոկտեմբեր 26ի պատմական մեր ողջա – դուրումով, հիմնաքարը դրինք խաղա – ղութեան մեր չէնքին : Հոկտեմբեր 26ի ողջագուրումը մեր ազգային եկեղեցա – կան կեանքին մէջ լուսաւոր դրուագ մը պիտի ըլլայ, որուն համար ուրախ եմ , որովհետեւ մեր ժողովրդի հոգեկան խա – ղաղութիւնը ապահովեցինք ։

« Այո, ուրախ եմ որ ի վերջոյ այս խաղաղութիւնը եւ հաշտութիւնը իրա – գործուեցաւ , բայց շատ աւելի երջանիկ եւ ուրախ պիտի դայի ինքզինքս եթէ երջանկայիշատակ Ջարեհ Ա.ի օրով տե – սի ունենար ։

« Վատահ եղէք Վեհափառ եղբայր, որ ձեր փափաքին համաձայն, Անթիլիաս հասած երեկոյ իսկ, պիտի երթամ երա – նաշնորհ Տ· Տ· Ջարեհ Ա.ի դերեզմանին վրայ եւ ձեր անունով դլխահակ, սրտա – պին հոգւոյ մը պիտի կարդամ իր հոգ – ւոյն խաղաղութեան համար ։

« Երէկ, բարեկամ մը ինծի ներկայա – ցաւ եւ ըսաւ· « Վեհափառ, այս հայ – տութիւնը որ դոյացաւ, ո՞ր եկեղեցա – կանները, ո՞ր աշխարհականները աշխա – տեցան այս բոլորի կողմէ ցանկալի խա – ղաղութեան իրականացման համար » ։

« Պատասխանեցի այդ յարգելի ազ – գայինին, թէ այս ցանկալի խաղաղու – թիւնը իրականացաւ, երջանկայիշատակ Ջարեհ Ա. կաթողիկոսի վաղաժամ մահ – ուամբը : Եօթը տարիներ չհանգչեցաւ եւ անդադար պայքար մղուեցաւ իր դէմ : Եւ ահա, իր յանկարծակի վախճանը , բոլոր սրտերը յուզեց , կակուղցուց եւ փութացուց այս խաղաղութեան իրագոր – ծումը ։

« Վատահ եղէք, Վեհափառ Տէր, որ Կիլիկիոյ Ս· Աթոռը ձեր կողքին է եւ դօրավիգ պիտի կանգնի էջմիածնի պոյա – տեման եւ յաւէտ պահպանման ։

«Մենք ձեռք ձեռքի տալով պիտի բար – ձրացնենք մեր եկեղեցիին ու ժողովուր – դին խաղաղութեան պատը : Մենք, երկու կաթողիկոսներս, երկարօրէն, գլուխ գլխի խօսեցանք : Մենք զիրար հասկը – ցանք, քան ոչ ոք միջամտէ մեզի ։

« Այս առեղծուած մթնոլորտը կամաց – կամաց պիտի ճիւղաւորուի հայ ժողո – վուրդին մէջ եւ պիտի պտղաբերի ։

« Ես միշտ ըսած եմ : Էջմիածինը պէտք է զօրացնել : Անիկա հայ ժողովուրդի դա – րաւոր հաւատին սիւնն է : Պէտք է ա – մուր պահել զայն : Պէտք է ամուր պահել արտասահմանի Աթոռները, որպէսզի Էջ – միածինը աւելի զօրաւոր մնայ : Պէտք է թիկունք կանգնինք Էջմիածինի ։

« Սիրեցինք Էջմիածինը, բայց չատեցինք Անթիլիասը ։

«Սիրեցինք Անթիլիասը, բայց չատեցինք Էջմիածինը» ։

Հարկ չկայ ըսելու թէ ծափահարու – թիւնները ինչ մեծ պոռթկումով կը տե – ղային եւ բաժակները որքան անկեղծու – թեամբ կը բարձրանային՝ կենացները պարպելու համար ։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՎԱԶԳԷՆ Ա·ԻՑ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԽՈՐԷՆ Ա·Ի

Հայկերոյթի վերջաւորութեան, Վե – հափառ Տ· Տ· Վազգէն Ա· ըսաւ ·

« Հերթը մերն է, Վեհափառ եղբայր , որ քանի մը յիշատակներ յանձնենք ձե – ղի : Մեր մայր երկիրը Հայաստան, կը կոչուի նաեւ խաչքարերու երկիր : Կը նուիրեմ ձեզի հայկական խաչքարի նը – մոյշով արծաթէ մեծ խաչ մը, ոչ միայն նուէր ինձմէ, ոչ միայն նուէր Ս· Էջ – միածնէն, այլ մեր հայրերու երկրէն , մեր հայրերու սուրբ ձեռքերով քանդակ – ուած ։

« Անձնապէս կը նուիրեմ նաեւ ոսկիէ հայկական ձեռաց խաչ մը, որուն քա – զակուած էջմիածինը, որպէսզի օրհնէք մեր ժողովուրդը » ։

Երկու նուէրներու վրայ ալ փորագրը – ուած էր հետեւեալը ·

« Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Առաջինից՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթո – ղիկոս Խորէն Առաջինի : 26 Հոկտ· 1963» ։

Հայկերոյթի վերջաւորութեան վերջին բաժակները պարպեցին Ծորդանանի Հիւ – սէյն Թագաւորին կենացը, եւ արեւմ – տութիւն մաղթեցին հաչխմական մեծ ըն – տանիքին ։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Գ· Պ· 1000 ֆրանք կը նուիրէ : (Մտա – նալ «Յառաջ էն) ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼՈՅՏ ՔԱՂԱՔԸ ԱՌԱՆՑ ԼՈՅՏԻ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԻԼԸ ԵՒ ԻՐ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Էլեկտրականութեան պաշտօնէութեան գործադուլը Ջորեքշաբթի օր ժամը 8էն 17 խանգարեց ամբողջ քաղաքին կեանքը : Աբգարաւէ էլեկտրականութեան գործերը պատճառ կ'ըլլար որ գործերն նաեւ եր – կաթուղին ու մեթրօն եւ փողոցներու եր – թեւեկի ուղեցոյց լոյսերը ինչ որ բաւա – կան խճողում կը ստեղծէր մայրաքաղա – քին մէջ :

Գործադուլի այս չարժումին կը մաս – նակցին նաեւ օդային ճանապարհորդու – թեան, եւ Ֆեռի – Պոթերու պաշտօնէու – թիւնը : Թղթատարական սպասարկու – թիւններն ալ չէն բանիր, ոչ նամակի, ոչ թերթի ցրւում եւ դրասենեակներն ալ փակ են մեծ մասով : Գործադուլ ըրին նաեւ դասախօսները եւ ուսուցչական կազմը, ազգերը չհաւաքուեցան : Գոր – ծադուլի մէջ էին նահանգապետարանին – րու եւ թաղապետութեանց պաշտօնէու – թիւնը ինչպէս նաեւ պետական այլ գրա – սենեակները Ընկերային Ապահովութիւն եւն· : Վերջապէս աւելցնենք ծխախոտը եւ ճարտարարուեստական բազմաթիւ ձեռնարկները : Ցիշենք նաեւ որ բազմա – թիւ էին անոնք որոնք չկրցան աշխատիլ էլեկտրականութեան եւ կազի դադարին պատճառաւ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՐԼԻՆԻ ճամբուն վրայ նոր միջադէպ մը պատահած է : Երկուշաբթի առաւօ – տէն ի վեր խորհրդային իշխանութիւննե – րը կեցուցած են ամերիկեան դինուորա – կան կառաւան մը : Ամերիկացիք չատ ծանրակչիռ կը նկատեն այս նոր միջա – դէպը եւ կը յիշեցնեն թէ Միացեալ Նա – հանգները քննութեան իրաւունք չեն ճանչնար Ռուսերուն ։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարարը՝ Տին Ռուսք ցաւ յայտնեց Տիէմի եւ եղբօրը մահուան առթիւ աւել – ցնելով թէ յարդանքով կը յիշատակուի հարաւային — Վիէթնամի նախկին նա – խագահին անցեալ գործունէութիւնը : Տիկին Նհու Երեք զաւակները Հոոմի Ֆիւմիչինոյի օդակայանը հասան ուր դիրենք ընդունած է իրենց հօրեղբայրը՝ դեսպան Տին Թուկ : Տիկին Նհու իր կարգին Հոոմ մեկնեցաւ ։

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼ դիւանագիտա – կան միջադէպ մը ունեցան առջի օր : Ար – դարեւ խոպարութիւնը արդիլուած ըլլալով իսրայէլեան հողամասին վրայ , կառավարութիւնը հրահանգած էր որ Ֆրանսական մայրավանքին հարիւր խոզերը մորթուին : Ֆրանսական դեսպա – նատունը բողոքած է առարկելով թէ այդ խոզերը կ'օգտագործուէին օգնութեան փութալու համար աղքատ քրիստոնեանե – րու ։

ԱԼԺԵՐԻԱ առեւտրական համաձայնու – թիւն մը կնքեց Խորհ· Միութեան հետ ըստ որուն 1964ի համար առեւտրական փոխանակութեանց սակը հարիւր միլիոն ֆրանք նախատեսուած է ։

ՔԱՐԱՄԱՆԼԻՍ որ հրաժարած էր կու – սակցութեան ղեկավարի իր պաշտօնէն , ետ եկաւ իր որոշումին վրայ ։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութիւնը որ փո – խանցման չրջանի մը համար կազմուած էր հրաժարեցաւ , բայց Լէոնէ դործի դլուխ պիտի մնայ ընթացիք հարցերուն համար ։

ՀԻՄԱ ԱԼ ՍԿՍԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ... ՋԱՐԴԵԼ (*)

Դ.

— Ջուրս պղտորեցիր ...

Այս մեղադրանքն է որ կ'ընեն Թուրքերը, առուին տակը կանդնած, երբ կը յայտարարեն թէ Հայոց հանդէպ ցոյց տրուած ամէն բարբարոսութիւն հետեւանք էր հայկական ապստամբական եւ յեղափոխական չարժումներու, ինչպէս եւ ռազմագիտական պահանջներու, պաշտպանելու համար երկրին ապահովութիւնը եւ բանակին թիկունքը :

Գայլի աւետարան :

Ամպիւլ Համիտի վէպիրը, Քեամիլ փաշա, կը յայտարարէր կանուխ .—

« Եթէ Եւրոպայի մէջ մեր ծոցը օձ սընուցինք, պէտք չէ որ նոյն յիմարութիւնն ընենք ասիական Թուրքիոյ մէջ: Ներկայութիւնը ջնջել վերցնելն է այն ամէն տարրերը, որոնք օր մը կրնան նոյն վը տանդը պատճառել մեզի՝ օտար միջամտութեան դործիք դառնալով: Դէթ այսօր Անգլիոյ չահերն ալ կը պահանջեն, որ Փոքր Ասիոյ մէջ, (մենք եւ Անգլիա ոչ միայն չենք ճանչնար Հայաստան բառը, այլ եւ այդ անունը արտասանող կըզակները եւս կը ջախջախենք), մեր ներկիրը ազատ մնայ օտարին միջամտութենէն եւ միջամտութեան որեւէ առիթէ : Ուստի, այդ սուրբ նպատակին համար անհրաժեշտ է, եւ պետական իրաւունքը եւս կը պահանջէ, որ կասկածելի ամէն տարր անհետ ընենք, ապահովելու համար ապագան : Ուրեմն այդ հայ ազգը վերցնելու եւ անհետ ընելու ենք: Եւ ատիկա ի դլուխ հանելու համար բա'ն չի պակսիր մեզի, ամէն դործիք պատրաստած ենք,— կուսակալ, դատաւոր, հարկահաւաք, ոստիկան, վերջապէս ամէն բան : կը հրատարակենք կրօնական պատերազմ մը, դիւրի'ն պատերազմ, այնպիսի ազդի մը դէմ որ ոչ դէնք ունի, ոչ դինուոր, ոչ պաշտօն: Եւ եթէ այդ ազդը բնաջնջուի ու քրիստոնեայ Եւրոպան կրօնակից մը փնտռէ, չգտնէ այլեւս ասիական Թուրքիոյ մէջ: Այն ատեն հանդիստ կը թողուն մեզ և մենք կը դբաղինք մեր ներքին դործերով »:

Քեամիլ փաշայի կառավարութեան մըշակած այս հրէշային ծրագիրը յայտնուբէն կը դործադրուէր արդէն 1894–1896 Թուականներէն սկսեալ :

Այդ չրջանին երեք հարիւր հազար հոդի դոհ դացին կազմակերպուած ջարդեբու, աւելի քան երեք հազար հայկական դիւղեր հրկիզուեցան, հողին հաւասարեցան, ջարդերէն ամայացած վայրերու մէջ Թուրք դաղթականներ տեղաւորուեցան: Ջարդերէն դերծ չմնաց Պոլիսն անդամ :

1895 Սեպտեմբեր 22 Թուականիր տեղեկագրով մը ռուսական դեսպանատան դին. կցորդ գնդապետ Պէչկով կը հաղորդէ իր վրոյցը, որ ունեցած է «Երիտասարդ Թուրքերու» կազմակերպութեան ներկայացուցիչներուն հետ. «Ամպիւլ Համիտի հրամանով՝ ժողովուրդին տասանքներէն եւ ժանտարմաներէ կազմը եաձ մասնաւոր ջոկատներ կը դլխաւորէին Համիտի վախկոտութեան եւ արիւնարբութեան գոհ դարձած բոլորովին անմեղ եւ անպաշտպան մարդոց հանդէպ կատարուող խայտառակ դործողութիւնները: Այս «պատժական» ջոկատներուն մասնակցողներէն իւրաքանչիւրին խոստացած էր օրական քսան դրուչ եւ Թալանի եղանակով հարստանալու լայն միջոց, անպատիժ մնալու երաչխիքով: Դեռ աւելին, — երբ Օդոստոս 14ին պալատին կարդադրութենէն անտեղեակ՝ պատերազմական նախարարին կողմէ երկու դումարտակ զօրք դրկուեցաւ ջարդերուն վայրը, դադրեցնելու համար կոտորածները, Եըլտըզէն հրաման հասաւ «չմիջամտել դործերուն»: Եւ յետոյ ըսուեցաւ Թէ ջարդերուն հետեւանքով աւերուած է 800 տուն »:

Այժմ հետեւինք այն վկայութեանց, զորս կը հաղորդեն երկու վաւերական աղբիւրները: Ինչպէս դրեցինք, մէկը Հայոց տարագրութեան կոմիտէին Հալէպի չրջանի քարտուղարն է, Նայիմ պէյ, միւսը՝ Իթթիհատ – Թէրաքքը կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի անդամ՝ Մէվլան Զաուէն է: Առաջինը, որ իր յուչերը հրատարակեց Լոնտոնի մէջ, իր ձեռքին տակ ունի Հայոց տարագրութեան վերաբերեալ պաշտօնաթուղթեր: Երկրորդը, որ մասնակցած է Իթթիհատ – Թէրաքքը կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի նիստերուն, ներկայ գտնուած է մասնաւոր րաբար այն խորհրդակցութեանց, որոնք կատարուած են 1915 տարուան սկիզբը, մշակելու համար Հայերը բնաջնջելու ծրագիրը :

Այս վերջինը կը պատմէ Թէ այդ դաղտնի նիստին կը նախագահէր Թալէաթ, ու կը մասնակցէին Ենվէր, Տոքթ. Նազըմ, Տոքթ. Պէհաէտտին Շաքիր, Գարա Քեմալ, Հասան Ֆեհմի, Ճավիտ, Աղա Օղլու Ահմէտ: Հիմնական գեկուցումը բերողն է կեդր. կոմիտէի քար տուղար Տոքթ. Նազըմ, որ կ'արտայայտուի այսպէս .—

« Եթէ պիտի գոհանանք տեղական ջարդերով, այն ձեւով որ կազմակերպեցինք 1909ին՝ Ատանայի եւ այլ վայրերու մէջ, եթէ ընդհանուր եւ վերջնական պիտի չըլլայ այս մաքրագործութիւնը, օդուտ չունի, ընդհակառակն վնաս է : Պէտք է արմատախիլ ընել հայ ազգը, մեր հողերուն վրայ մէկ հոգի իսկ չթողուլ, պէտք է մոռցուի հայ անունը : Հիմա պատերազմի մէջ կը գտնուինք, ասկէ աւելի յարմար առիթ չենք կրնար գտնել: Մեծ պետութեանց միջամտութիւնը եւ Թերթերու բողոքի ձայնը չեն: կրնար նկատի առնուիլ: Եթէ նման փորձ մը կատարեն, կատարուած իրողութիւն կը դառնայ եւ խնդիրը կը փակուի : Այս անդամուան դործողութիւնը բնաջնջումի դործողութիւն մը պիտի ըլլայ, հայ մէկ անհատ իսկ չձդելու պայմանով պիտի կատարուի բնաջնջումը : Թերեւս ձեղմէ ոմանք ըսեն Թէ կարելի՞ է այսչափ վարդութիւն, երախաներէն, ծեր եւ անկար անհատներէն ի՞նչ վնաս կրնայ դալ, որ ամբողջական բնաջնջումի պահանջ կը ներկայացուի: Ով որ յանցաւոր է, ան կը պատժուի: Ինդրեմ, պարոններ, այսչափ տկար եւ դիմասիրտ մի' ըլլաք, դիմասըր – տութիւնը մահացու հիւանդութիւն է»:

Յետոյ անօրինակ Թուրք մարդակերը կը խօսի «Երիտասարդ Թուրքերու» յաջողութեան յանկութեանց եւ ծրագիրները մասին եւ յանկարծ կը հարցընէ .

— « Մենք այս յեղափոխութիւնը ին՞չ համար կատարեցինք, ի՞նչ էր մեր նպատակը: Սուլթան Ամպիւլ Համիտը եւ իր մարդիկը վա՞ր առնելու համար իրենց աթոռներէն եւ անո՞նց տեղը բաղմելու համար: Ես ձեղի ընկեր – եղբայր եղայ Թրքութիւնը կենդանացնելու համար: Ես կը վախնամ Թուրքին, միայն Թուրքին ապրիլը, այս հողերուն վրայ անկախ իշխանի մը պէս ապրիլը: Պէտք է բնաջնջուին բոլոր այն տարրերը, որոնք Թուրք չեն, ի'նչ ազդութեան ալ պատկանին, ո'ր կրօնքին ալ պատկանին : Պէտք է մաքրել այս երկիրը այն բոլոր տարրերէն, որոնք Թուրք չեն: Վա'յ մեզի, եթէ վերջնական մաքրագործութիւն չկատարենք, վերջնական բնաջնջում չըկատարենք »:

Յօսք կ'առնէ Տոքթ. Պէհաէտտին Շաքիր .

— « Մենք, յեղափոխականներս, օրէնքի իշխանութիւնը ձեռք առինք հիմնուելով Օսմ. պետութեան ազդային իտէալներուն վրայ՝ Թուրք ազդին հաչտոյն: Մեր ազդային կալուածին մէջ կըբնանք Թոյլ տալ միայն Թուրքին յառաջդիմութեան եւ բարդաւաճումին: Հինէն մնացած ազդերը, անհարազատ եւ վնասակար խոտերը արմատախիլ ընելով՝ անհրաժեշտ է որ մաքրենք մեր հողերը: Այս է մեր յեղափոխութեան նպատակը եւ ծրագիրը »:

Յօսք կ'առնէ Հասան Ֆեհմի .

— « Օրինական է մէկ Հայ իսկ չձդելու պայմանով կատարուած բնաջնջումը : Ինչպէս ըսուեցաւ, ծեր, կին, երախայ նկատի չառնել, բնաջնջե'լ բոլորը : Ես բնաջնջումի դիւրին եղանակ մը կ'առաջարկեմ : Պատերազմի մէջ կը գտնուինք: Հայերէն ով որ կրնանք վերցնելու տարիքին մէջ կը գտնուի, կը դրկենք ռազմաճակատ, որպէսզի երթան դիմաւորեն Ռուսերը : Անոնց առեւէն կը դրկենք մասնաւոր ուժեր եւ երկու կրակի միջեւ կ'առնենք, եւ այսպէս կը բնաջնջենք զանոնք: Տունը մնացած տկար անհատները, ծեր, կին, երախայ մաքրելու համար կոչ կ'ընենք մեր հաւատացեալներուն, անոնք Թէ կը ջարդեն, Թէ կը կողոպտեն » :

Հաւանութիւն տալով հանդերձ բնաջնջումի հրէշային ծրագրին՝ Էնվէր փաշա կուտայ Թէ «բնաջնջումի եղանակը որոշելը դործադիր մարմինին պատասխանատուութիւնն է»:

Յօսք կ'առնէ Ճավիտ .

— « Հայերը ի սպառ բնաջնջելու անհրաժեշտութիւնը կը բխի կառավարութեան ազդային քաղաքականութենէն : Հայերէն մէկ հոդի իսկ չձդելու պայմանով բնաջնջումը, մեր ազդ. քաղաքականութեան տեսակէտէն, կարեւոր է որքան իրրեւ անհրաժեշտութիւն, նոյնքան իրրեւ միջոց Թուրքին տնտեսական իշխանութիւնը հաստատելու»:

Այնուհետեւ Թալէաթ քուէի կը դնէ հարցը ըստ բանաձեւի: կը հաւաքուին քուէները, կը դաստուրուին: կը տեսնուի որ միաձայնութիւն գոյացած էր Հայոց ամբողջական բնաջնջումին մասին՝ մէկ անհատ իսկ ողջ չձգելու պայմանով :

X.

(*) «Հայ ժողովրդի նոր շրջանի պատմութեան նենգափոխումը թուրք պատմութեան մէջ», հեղինակ՝ Ե. Սարգսեան, Ռ. Սահակեան :

«ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ» (*)

1961ին, երեք հազար տպաքանակով լոյս է տեսած անմահ Դանիէլ Վարուժանի մասին վերլուծական մենադրութիւն մը՝ դրականագէտ Հեկ. Ռշտունիի հեղինակութեամբ :

Ռշտունին խոր հիացում եւ պաշտամունք ունի եղերաբախտ բանաստեղծին բազմալար քնարին հանդէպ: « Վարուժանը,— կը դրէ ան, բանաստեղծական վիթխարի երեւոյթ է, բազմազան, լայն եւ խոր ընդդրկման արուեստագէտ : Նրա պոէդիայի համար չկան բարձր ու ցածր առարկաներ, մոտիւների սահմանափակութիւն: Նա ընդդրկում է ամենատարբեր թեմաները, տարբեր միջավայրեր, ազդայինը եւ համամարդկայինը : Լինելով խորապէս ազդային բանաստեղծ, նա կարողանում է իր ժողովրդին կենսական խնդիրները կապել աշխարհի տառապող մարդկութեան ճակատագրին , բռնութեան տապալման եւ ազատութեան հարցերի հետ, մեծ դաղափարները տալով մեծ արուեստով կամ ինչպէս ինքն է ասում «չաղուել օգտակարն ու դեղեցիկը » (էջ 3):

Արդարեւ, Վարուժան մեր քնարերդութեան հսկաներէն մէկն էր, որ նահատակուեցաւ հայ մտաւորականներու խաչելութեան ճամբուն վրայ, երիտասարդ տարիքին: Ալիսի ափերուն, պեղչուկ հայ խրճիթ մը ծնաւ զայն, «հայ վիշտը օրօրեց եւ այդ վշտին չափ եղաւ մեծ », իր իսկ բառերով, որ նոյնքան կը պատշաճին իրեն :

Վարուժան ունէր մտաւորական խոր զարդացում , երեւակայութիւն , ներչնչում, նկարչագէղ պատկերներ, փարթամ լեզու եւ կուռ ոճ: Ան իր մեծութեան պատկառելի ուժն ունէր: Աստուածային կարակը զայն դարձուցած էր ինքնավստահ եւ անյողդողդ , երբ կը պատգամէր .— « Պէտք է ժայռին զարնել, ջախջախել քարը՝ երբ ան մեծ չէ»: Դարձեալ նոյն ինքնավստահութեամբ , իր նամակներէն մէկուն մէջ կը խոստանար «ապագային մարդերուն նուիրել այնպիսի հզօր երդ մը, որ հայրենիքը ինծի պէս արարած մը ծնած ըլլալուն դոնէ չղջայ »:

« Տանթէական Առասպել»ի ողբացեալ հեղինակը՝ Եղիշէ Զարենց, 1919ին, երեւան, ընկերական չրջանակի մը մէջ, դրեթէ, նոյնմաստ ձեւով կը բացատրէր ,— « Ես պիտէի իմ քերթուածներուն հզօրութիւնը »:

Մրրկաչունչ մեծ տաղանդներուն համար, պէտք չէ անբնական նկատել նման արտայայտութիւններ, որ անմահ երդեր կը պարդեւեն յաջորդական սերունդներուն: Այսօր, մեր հայրենիքը հպարտ է Թէ մէկով եւ Թէ միւսով :

×

Հ. Ռշտունի կրցած է թափանցել Վարուժանի հոդեկան բարդ ներաշխարհը, վերլուծել ,մեկնաբանել անոր ստեղծագործական մտորումները, ապրումները, դաղափարական Թռիչքներն ու վհատանձ ոստումները: Վարուժան այնպիսի դէմք մըն էր, որ մէկ տարիէն միւսը հսկայ վերիւք կ'արձանագրէր, կը բարեչրջուէր, կը կատարելադործուէր միշտ : Ռշտունին զուսպ բառերով կը նկարագրէ արեւմտահայ հատուածի քաղաքական պայմանները, ազդային ոգորումներն ու միջավայրի պահանջները, առանց վերապահութեան եւ առանց համապատասխան կարգերու երկրպադութեան խորանին առջեւ, բաղմիցս , ծնրադիր օրհներգութեան : Քայլ առ քայլ կը հետեւի բանաստեղծին ստեղծադործական ուղիին բոլոր հանդրուաններուն, սկսած անոր դեղչկական ծննդավայր Բրունիկէն, Պոլսէն, Վենետիկէն, Կանտ համալսարանէն, ուր այժմ դետեղուած է իր յուշատախտակը, վերստին իր ծննդավայրէն ու Պոլսէն, մինչեւ իր դաղղոթան ...

Ռշտունին բարեխիղճ եւ ձեռնհասօրէն օդտադործած է Վարուժանի մասին լոյս տեսած, դրեթէ, բոլոր հրատարակութիւններն ու աղբիւրները: Վստահաբար կարելի է ըսել, որ Ռշտունին եթէ ձեռքի տակ ունենար վերջերս Հայաստան դըրած դեղադործը : Բացարձակ եւ անկետաձգելի որոշումը տուաւ ջրադունդերուն տեղը վրոխելու : Այսօր իսկ կապոյտը պիտի տանի դեղինին տեղ, եւ դեղինը պիտի բերէ կապոյտին տեղ: Անպայման պիտի ընէ վաղն իսկ :

. . . . . .

Այլեւս Արթաքին էֆէնտիի մէջ մահրիմ մը դտած ըլլալով՝ Աղաւնի անոր կը պատմէր չատ բան ու կը հանդիսէր կարծես : Միայն չէր համարձակիր ըսել թէ ծես : Միայն չէր համարձակիր ըսել թէ օրուան մէջ կայ պահ մը որ ամէնէն աւելի դժնդակն է իրեն համար: Չէր ըսեր Թէ երբ որ արեւը ծագի՝ հրէշէ զօրանայ : Նոյնն առաւօտեան չափոր մը կը հնչէ : Արթաքի էֆէնտի չէր դիտեր Թէ առաւօտեան չափոր մը կը հնչէ : Թէ ան ազդայական ու անկապակից բաներ կ'ըսէ եւ երդում – պատառ կ'ըլլայ ըսածին ճըշմարտութեանը վրայ, հակառակ որ դառըունը մեռած է: Թէ Աղաւնի կը սարոյ վերմակին տակ եւ կը կծկուի փոսիկի մը պէս, որովհետեւ մինչեւ իր ոտքերուն ծուռը կը մտնէ ձայնը: Որովհետեւ միշտ ուժով կը փչէ Աւօն :

Աղաւնի վերմակին եղրը կը սեղմէր իր բերնին վրայ որպէսզի չլայ: կուլար , դրեթէ միշտ :

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

(19 եւ վերջ)

ԱՌԱԻՕՏԵԱՆ — ՇԵՓՈՐ —

ֆուած վարուժանի անտիպ ձեռագրերն ու դիւանը, բոլոր վարուժանագէտներուն մէջ, շատ աւելի կատարելագործուած եւ լրիւ աշխատութիւն մը պիտի տար հանրութեան: Բայց, ինչ որ տուած է, անտարակոյս, լաւագոյն ուսումնասիրու – թիւններէն մէկն է Վարուժանի մասին :

Գիրքը բաժնած է հինգ գլուխներու.— « կեանքի ուղին, , Տաղանդի հասունացման շրջանում, հայրենասիրական երգեր, ընթանում երգեր եւ ժողովրդի երազանքների հետ»:

Առաջին գլուխին մէջ, հեղինակը անդրադարձած է Վարուժանի մանկութեան, պատանեկութեան եւ մտաւոր կազմութեան. Բ. գլուխին մէջ քննութեան է ենթարկած Սարսուռները. Գ. գլուխին մէջ ցեղին սիրտը, Դ. գլուխին մէջ Հեթանոս երգերը եւ վերջին գլուխին մէջ Հացին երգը:

Դիւցազներգութիւն եւ քնարերգու – թիւն Վարուժանի ստեղծագործութեան հիմնական տարերն են կազմած, բայց ան չէր բաւականացած մխիթարի այդքանով: Ան, դրողին մեծութիւնը կը տեսնէր մայր ժողովրդի, անոր հոգեւոր եւ նիւթական մշակոյթի, պատմական դրուագներու, աշխատանքի եւ նահապետական դարաւոր կեանքի հետ ունեցած կապերուն մէջ: Գերազանցօրէն հայրենասէր էր: Հայ հոգին եւ ժողովրդին հետ չափած : Անոր «եղեգնեայ դրչով » քանդակած տաղերը, հին փառքերն ու Հայկն երգերը, սարսուռ կը քամեն ընթերցողին սրտէն :

Ինչպէս ալ գրական վկայութեամբ, Վարուժան հայ գրականութեան բերած է « բանաստեղծական արուեստի չգերազանցած նմոյշներ, արտայայտչական նոր միջոցների անսպառ հարստութիւն»:

Ափսոս , որ Հ. Ռշտունիի այս հետաքրքրական ուսումնասիրութիւնը աչքաթող Հայութեան լայն խաւերուն ուշադրութիւն չէ գրաւած , ի հարկէ , իրմէ անկախ պատճառներով :

ՎԻՆՀԱՐ

(*) Հեկտոր Ռշտունի, Երեւան, 1961:

ՓԻՉ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Լրագրող մը գնաց հարուստ Սկովտիացիի մը մօտ· գիշեր էր :

— Կ'ուզեմ լրագրին մէջ հրատարակել թէ դուք ի՞նչպէս այսքան հարստացեր էք :

— երկար պատմութիւն է· ճստեցէք որ աթոռին վրայ: Լոյսը կրնաք մարել նստելու համար հարկաւոր չէ :

— Հասկցայ, պատասխանեց լրագրողն ու տունէն դուրս ելաւ :

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲ.— Երուսաղէմի պատրիարքարանէն ստացանք հետեւեալ հաղորդագրութիւնը .

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վաղգէն Ա. Վեհափառ Հայրապետի երուսաղէմ այցելութեան առթիւ, տեղի ունեցաւ Ս. Յարութեան Տաճարի նորոգութեան Համագործակցական Յանձնախումբի առաջին ժողովը, Հոկտեմբեր 15ին, Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ :

Ժողովին մասնակցեցան .—

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վաղգէն Ա. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց , Ամեն. Տ. Եղիշէ Արքեպս. Պատրիարք Ս. Երուսաղէմի , Գերշ. Տ. Սիոն Արքեպս. Առաջնորդ Միացեալ Նահանգաց , Գերշ. Տ. Սերովբէ եպս. Կաթ. Պատուիրակ Եւրոպայի , Գերշ. Տ. Բարգէն եպս. Կաթ. Պատուիրակ Հարաւային Ամերիկայի , Գերշ. Տ. Թորգոմ եպս. Առաջնորդ Գալիֆորնիոյ , Գերշ. Տ. Հայկազուն Արք. Էջմիածնէն, Պ. Ալէքս Մանուկեան (Տիթրոյթ), Զօր. Սարգիս Զարդարեան (Պոսթըն) , Պ. Պ. Ճան Քիւրքճեան (Լոս Անճելըս), Եր – ուանդ Հիւսխեան (Միլանօ) , Եդուարդ Իւթիւճեան (Փարիզ), Միքայէլ Մազ – մանեան (Երեւան), Ստեփան Սրապեան (Միլանօ) եւ երկու նուիրակները Հոգ. Տ. Տ. Շահէ եւ Կիւրեղ վարդապետներ :

Ժողովը իր մնայուն դիւանը ընտրեց հետեւեալ կերպով .—

Ա. ատենապետ Գերշ. Տ. Սիոն Արք. Առաջնորդ Հայոց Ամերիկայի, ատենադպիր Գերշ. Տ. Բարգէն Եպիս. Կաթ. Պատուիրակ Հարաւային Ամերիկայի , դանձապահ Պ. Զարկ Գարակէօզեան , փոխ ատենապետներ՝ Պ. Հայկ Գալուստեան (Հիւս. Ամերիկայի Թեմին համար), Գերշ. Տ. Թորգոմ Եպիս. (Գալիֆորնիոյ Թեմին համար), Պ. Յովհաննէս Տիարպէքիրեան (Հարաւային Ամերիկայի Թեմին համար), Պ. Երուանդ Հիւսխեան (Եւրոպայի Թեմին համար):

Ժողովը նկատի առաւ ցարդ կատարուած հանգանակութեան արդիւնքը եւ որոշեց յատուկ կոչով բոլոր Թեմերու եւ եկեղեցիներու ուշադրութիւնը հրաւիրել համագործակցային այս հանգանակութեան կարեւորութեան վրայ, Հայ Եկեղեցւոյ դարաւոր իրաւունքներու եւ միջազգային դիրքին պաշտպանութեան տեսակէտով :

Ժողովը լսեց նուիրակ Հոգ. Տ. Շահէ վրդ.ի զեկուցումը Ամերիկա կատարուած հանգանակութեան մասին: Հանգանակութեան գործնական յաջողութեան համար, ժողովը դումարներ որոշեց իւրաքանչիւր Թեմի եւ եկեղեցիի համար, յորդորելով Թեմակալ Առաջնորդները որ իրագործեն նպատակադրուած դումարները:

Ժողովը որոշեց նաեւ որ հանգանակուած դումարները կեդրոնացուին Նիւ Եորքի գանձապահին մօտ եւ վճարուին մաս առ մաս երեք ազգերու (Հայ, Լատին եւ Յոյն) ներկայացուցիչներէն կազմը – ւած եւ վերաշինութեան հսկող Հասարակաց Մանուկպետական Գրասենեակի ստացագրերու հիման վրայ :

Ժողովը նկատի առաւ նաեւ հանգանակութեան թուականները իւրաքանչիւր Թեմի մէջ եւ ճշդեց գանոնք :

Ճարտարապետ Պ. Եդուարդ Իւթիւճեան ժողովին ներկայացուց Ս. Յարութեան Տաճարի նորոգութեան մասին մասնագիտական զեկուցում մը, ուր չեշտեց կատարուող աշխատանքին հնագէտական եւ պատմական կարեւորութիւնը:

Ժողովը փակուեցաւ դիշերուան ժամը 10ին, Վեհափառ Հայրապետի օրհնութեամբ :

ԴԻՒԱՆ Ս. ԱԹՈՌՈՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՊՈՐՏՈՑԻ ՄԷՋ

ՊՈՒՏՕ, Յառաջ).— Նոր Սերունդի « Նիկոլ Աղբալեան » խումբի բացման հանդէսը տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 27–ին: Բացումը կատարուեցաւ խմբերգով մը «Լուսին չկար» :

Օրուան նախագահուհին ընկերուհի Ա. – րաքսի Հալաճեան քանի մը տեղեկութիւններ տուաւ մեր խումբին աշխատանքներու մասին, եւ խօսքը վերջացուց ըսելով .—

« Մեր համեստ ճիդերուն մէջ մեր ծը – նողքներուն հետ միասին կը յուսանք որ, ամէն մէկ Հայ , որուն սրտին կը խօսի մեր գործը, միշտ մեզ պիտի քաջալերէ :

Ե. Ռըսթիկեան, Ս. Քէնտէրեան, Ա. Սուքիասեան, Հ. Հալաճեան, Ա. Հալաճեան, Ա. Տօնիկեան յաջող կերպով ներ – կայացուցին .— «Դեղին ձեռնոցը » կատակերգութիւն, զուարթ տրամադրութիւն ստեղծելով ներկաներուն մօտ :

Կարճ դադարէ մը վերջ, վարագոյրը բացուեցաւ մեր պարախումբին վրայ, որ պիտի պարէր «Քանաքեռ» դեկավարուհիով ընկերուհի Աստղիկ Հալաճեանի:

Մեր դաղութին համար անակնկալ մը եղաւ տեսնել մեր աղջիկներուն պարը , եւ հաղուստներուն դեղեցկութիւնը :

Հանդիսականներու ծափերու տարափին տակ, կրկին բեմ եկաւ պարախումբը :

Նախագահուհին բեմ հրաւիրեց կեդրոնական վարչութեան ներկայացուցիչը ընկեր Օննիկ Ալթունեան :

Ընկերը ամփոփ կերպով ըսաւ թէ՝ Պոստոյի Նոր Սերունդի վերակազմութեան հարցը, քանի մը տարիներէ ի վեր, կը մտահոգէր կեդրոնական վարչութիւնը, ի վերջոյ յաջողեցաւ վերակազմել Նոր Սերունդի խումբը :

Քաջալերական խօսքերէ վերջ մեր թատերախումբի եւ պարախումբի մասին , ճառը վերջացուց կոչ ուղղելով ծնողքներուն , որպէսզի անձամբ առաջնորդեն իրենց զաւակները, խոտացնելով Նոր Սերունդի չարքերը, ուր պիտի ջանան նը – պաստել, հայապահպանման գործին :

Երգչախումբը կրկին բեմ եկաւ եւ երգեց երկու խմբերգներ «Պտիկ եար» , « Չօ՛յ ման, թօ՛յ ման» : Հանդէսին պաշտօնական մասը վերջ գտաւ «Տարօն» պարով :

Եկաւ խնջոյքի ու կերուխումի ժամանակը : Բոլոր Նոր Սերնդականները ըստ պատարկութեամբ զբաղած էին եւ լրջօրէն կը վարէին իրենց գործը :

Խնջոյքը վարելու համար ընտրուեցաւ թամատա մը, մեր երէց ընկերներէն Պ. Հ. Թաշճեան, որ խանդավառ մթնոլորտ ստեղծեց, մեներգելու հրաւիրելով Ե. եւ Մ. Ռըսթիկեան, Պ. եւ Ե. Քէն – ճէրեան, Օ. Ալթունեան, Տ. Հալաճեան: Քանի մը խմբերգներէ ետք, խնջոյքը վերջ գտաւ, եւ ժողովուրդը սրահէն բաժնուեցաւ ուրախ տրամադրութեամբ :

Շ. ՔԻՆՏԻՐԵԱՆ

ԿԱՐԾԻՔ ԳԻՏՆԱԼ

ՈՐՔԱՆ ԾԵՐ՝ ԱՃՆՔԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

Հարաւային Պիրմանհոյ Մերկուրի արուեստական բնակիչները տարուէ տարի կ'երիտասարդանան: Այս երեւոյթը արդիւնք է թուաբանական պարզ դործողութեան մը : Կղզիներուն մէջ ծնած երախան իսկոյն կը համարուի վաթսուն տարեկան: Վերջացող ամէն մէկ տարին ոչ թէ կ'աւելնայ երախային տարիքին վրայ, այլ կը հանուի : Մէկ տարեկան տղան 59 տարեկան է : Այս ձեւով ամէնէն իմաստուն եւ յարդելի մարդը այսօրեայ 5 – 10 տարեկան է : Իսկ եթէ մէկը հասնի դէրօ տարիքին , վրան կ'աւելցնեն տասը տարի ալ եւ ան կրնայ առաջուան պէս՝ երիտասարդանալ :

ՀՍԿԻՉ ԱՂԱՒՆԻՆԵՐ

Սան – Ֆրանչիսկոյի բժիշկ մը՝ Թեմ Վերխեւ աղաւնիները կ'օգտագործէ իր դեղարաններուն մէջ իբրեւ հսկիչներ : Ծանօթ է, որ աղաւնիները սրատես են : Երբ անոնք կը տեսնան, որ դեղերուն գոյնը կամ չափը տարբեր է ընդունուած տիպարէն, անմիջապէս նշան կ'ընեն :

Աղաւնիներուն այս յատկութեան համար զանոնք կ'օգտագործէ նաեւ Հարաւային Ափրիկէի մէջ գործող տարրալուծարան մը, որ եկած է այն եզրակացութեան, թէ աղաւնիները սովորական հսկիչներէն աւելի ժամանի կը նստին :

նը, ի վերջոյ յաջողեցաւ վերակազմել Նոր Սերունդի խումբը :

Քաջալերական խօսքերէ վերջ մեր թատերախումբի եւ պարախումբի մասին , ճառը վերջացուց կոչ ուղղելով ծնողքներուն , որպէսզի անձամբ առաջնորդեն իրենց զաւակները, խոտացնելով Նոր Սերունդի չարքերը, ուր պիտի ջանան նը – պաստել, հայապահպանման գործին :

Երգչախումբը կրկին բեմ եկաւ եւ երգեց երկու խմբերգներ «Պտիկ եար» , « Չօ՛յ ման, թօ՛յ ման» : Հանդէսին պաշտօնական մասը վերջ գտաւ «Տարօն» պարով :

Եկաւ խնջոյքի ու կերուխումի ժամանակը : Բոլոր Նոր Սերնդականները ըստ պատարկութեամբ զբաղած էին եւ լրջօրէն կը վարէին իրենց գործը :

Խնջոյքը վարելու համար ընտրուեցաւ թամատա մը, մեր երէց ընկերներէն Պ. Հ. Թաշճեան, որ խանդավառ մթնոլորտ ստեղծեց, մեներգելու հրաւիրելով Ե. եւ Մ. Ռըսթիկեան, Պ. եւ Ե. Քէն – ճէրեան, Օ. Ալթունեան, Տ. Հալաճեան: Քանի մը խմբերգներէ ետք, խնջոյքը վերջ գտաւ, եւ ժողովուրդը սրահէն բաժնուեցաւ ուրախ տրամադրութեամբ :

Շ. ՔԻՆՏԻՐԵԱՆ

«ԾԱՌԱՉ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (48)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ – ՈՐԴԻ

ՔԱՄԵԼԻԱԶԱՐԴ ԿԻՆԸ

ԺԳ.

Փորձեցի Բրիւտանոյ վարդապետուն թիւնները դործադրել եւ երկու ընկեր – ներուս չափ դուարթ ըլլալ, բայց անոնց համար բնական եղածը ինծի համար ճիշդ արդիւնք էր եւ ջղային ծիծաղս, որմէ խնդուեցան, շատ մօտ էր արցունքի փոխուելու :

Վերջապէս ճաշը աւարտեցաւ ու ես Մարկրիթի հետ առանձին մնացի : Իր ազնուութեան համեմատ, դնաց նստաւ իր գործին վրայ, կրակին առջեւ, ու տրուած դէմքով մը դիտեց կրակարանին ցոլքերը :

Կը մտածէր: Ի՞նչ բանի վրայ: Չեմ դիտեր: Զինքը կը դիտէի սիրավառ աչքով եւ ըրեթէ սոսկումով երբ կը խորհէի թէ իրեն համար ինչ տառապանքներ կը պատրաստ էի :

— Գիտե՞ս թէ ինչ բանի վրայ կը մտածէի , ըսաւ ինծի :

— Ո՛չ :

— Կը մտածէի կարդադրութեան մը վրայ, դոր դուայ :

— Ի՞նչ կարդադրութիւն :

— Տակաւին չեմ կրնար ըսել , բայց կրնամ ըսել թէ անոր հետեւանքը ինչ պիտի ըլլայ: Սա պիտի ըլլայ որ ամիսէ մը աղատ պիտի ըլլամ, մէկուն պարտական պիտի չըլլամ եւ ամառը դիւղին մէջ պիտի անցնենք միասին :

— Չէ՞ք կրնար ըսել թէ ինչ միջոցով պիտի ըլլայ :

— Ոչ, միայն պէտք է որ դիս սիրես ինչպէս որ ես կը սիրեմ քեզ եւ ամէն բան պիտի յաջողի :

— Դուք ինքներ՞դ դառք այդ կարդադրութիւնը :

— Այո՛ :

— Եւ մինակնի՞դ պիտի դործադրէք զայն :

— Ես առանձին պիտի կրեմ անոր տաղտուկները , ըսաւ Մարկրիթ ժպիտով մը, դոր բնաւ պիտի չմոռնամ , բայց չհր մէջերնիս պիտի բաժնենք :

Այս «չհ» բառը լսելով կարմրեցայ : Ցիշեցի Մանօն Լէսքօն , որ Տէկրիէոյի հետ կերած էր Պ. տը Պ..ի դրամը :

Փիչ մը խիստ ձայնով եւ ոտքի ելլելով պատասխանեցի .

— Ներեցէք, սիրելի Մարկրիթա , որ իմ յղացած եւ չհաղորդած ձեռնարկներուս չհերուն միայն կը մասնակցիմ :

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք :

— Ըսել կ'ուզեմ թէ չատ կը կասկածիմ որ ժ...ի կոմսը ձեր ընկերակիցն ըլլայ այս բարեյաջող կարդադրութեան մէջ, որուն ոչ վնասը ոչ չհը կ'ընդունիմ :

— Դուք տղայ էք: Կը կարծէի թէ կը սիրէք դիս: Սխալեր եմ, աղէկ :

Եւ միեւնոյն ատեն ոտքի ելաւ, դաշնակը բացաւ եւ սկսաւ նուագել վալսի հրաւէրը մինչեւ այն հռչակաւոր մասը , որ ամէն ատեն կը չուարեցնէր դինքը:

Վարժութեան հետեւանքով էր որ նը – ւագեց այս կտորը, եթէ ոչ յիշեցնելու համար ինծի այն օրը, ուր դիրար ճանչցած էինք: Գիտցածս սա է միայն որ այն մեղեդին յիշատակներս արթնցուց եւ Մարկրիթի մօտենալով, դլուխը ձեռքերուս մէջ առի ու համբուրեցի :

— Կը ներէ՞ք ինծի, ըսի :

— Կը տեսնէք որ ներողամիտ եմ, պատասխանեց, բայց դիտցէք որ տակաւին երկրորդ օրն ենք եւ արդէն ձեզ ներելու կը սոխպուխիմ : Կոյր հնազանդութեան ձեր խոստումները աղէկ չէք դործադրեր :

— Ի՞նչ ընեմ, Մարկրիթ, չատ կը սիրեմ ձեզ եւ ձեր մտքէն անցած ամենաչնչին մը համար նախանձութիւն կը դդամ: Փիչ մը առաջ ձեր ինծի առաջարկածը ուրախութենէս խելքս դլխէս պիտի առնէր, բայց այդ ծրագրին դործադրութեան դաղտնիքը սիրտս կը սեղմէ :

— Փիչ մը տրամաբանեցէք , ըսաւ եր – կու ձեռքերս բռնելով ու երեսս նայելով այնպիսի սիրուն ժպիտով մը, որուն չէի կրնար դիմադրել, դիս կը սիրէք, այն – պէս չէ՞, եւ երջանիկ պիտի ըլլաք եթէ երեք կամ չորս ամիս դիւղին մէջ առանձին ըլլաք ինծի հետ : Ես ալ ոչ միայն երջանիկ պիտի ըլլայի, այլ առողջութեանս համար ալ պէտք ունիմ անոր : Ձեմ կրնար այսքան երկար առեն հեռանալ Փարիզէն, առանց դործերս կարգի դնելու , եւ ինծի պէս կնոջ մը դործերը միշտ խառնակ կ'ըլլան: Էհ ուրեմն, միջոց մը դտայ իրարու հետ հաշտեցնելու դործերս եւ, ձեզի համար ունեցած սէրըս, այո, ձեզի համար ունեցած սէրս, մի խնդաք , ձեզ սիրելու յիմարութիւնը ունիմ : Եւ ահա երեսնիդ կը ծռմռաք – կէք ու մեծ խօսքեր կ'ընէք: Դուք տղայ էք, երիցս տղայ: Ցիշեցէք միայն թէ կը սիրեմ ձեզ եւ ուրիշ բանի վրայ մի մտածէք : Որոշուեցա՞ւ :

— Աղէկ պիտէք թէ ձեր ուզածը ինծի համար ընդունուած է արդէն :

— Ուրեմն ամիս մը չանցած որեւէ դիւղ մը պիտի երթանք, պիտի պտըտինք ջուրին եզերքը, ու կաթ պիտի խմենք :

(Շար.)

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Անդիկ եւ Օր· Արմենուհի Պա – դըճեան, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Ար– շակ Պաղըճեանի մահուան Բ· տարելի – ին առթիւ փոխան հոգեհանգիստի 50ֆր· կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Օգափոխու – թեան կայանին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Իսկուհի Ծառուրօֆ եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգե – հանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Նոյեմբեր 10, Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ա– մուսնոյն եւ հօր՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԾԱՏՈՒՐՕՖ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին հանդուցեալին յիշա – տակը յարգողները :

×

Պ· Արա Եղիկեան, Տէր եւ Տիկին Վա– հէ Թուխիկեան կը ծանուցանեն թէ հո – գեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի առաւօտ , Նոյեմբեր 10, Փարի– զի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ ի – րենց մօր՝

ՎԱՐԴԻԹԵՐ ԵԶԻԿԵԱՆԻ

(Ծնեալ Գրիգորեան)

մահուան տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Հոգեհանգստեան պաշտօն՝ ի յիշա – տակ ՀԱՅԿ ՊԱՊԵԱՆի դառնակսկիծ մահ– ուան քառասունքին , յաւուրիկայ Կիրա– կի՝ 10 Նոյեմբեր, Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ :

×

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՄԵՌԵԼՈՅԻ ԱՌԹԻԻ

Այրի Տիկին Վեքթորիա Խաչմանեան , Տէր եւ Տիկին Միշէլ Խաչմանեան, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Խաչմանեան կը ծանու– ցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պի– տի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ ի յիշատակ իրենց ամուսնոյն եւ հօր ՑԱԿՈԲ ԽԱՇՄԱՆԵԱՆի, ինչպէս նաեւ ըն– տանիքին հանդուցեալ հարազատներուն :

Կը հրաւիրուին սոյն յիշատակը յար – գողները :

ԾԱԽՈՒ Է

Մեկնումի պատճառով ծախու է Դեր – ձակ եւ Շապկակարի խանութ մը, որ ունի 3, 6 , 9 տարուան վարձակալի պայմանագիր :

BOUTIQUE TAILLEUR — CHEMISIER
ՇԱՀԱԽՈՐ ԳՈՐԾ՝
ՇԱՀԱԽՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ
Դիմել՝
27, Rue Hermel
PARIS (18e) — Tél. : ORN. 86-11

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէնթ – Անթուանի , Ս· Թաղէոս եկե – ղեցւոյ Թաղական խորհուրդը շնորհակա– լութեամբ առացած է հետեւեալ նուիրա– տուութիւնները փոխան ծաղկեպսակի :

Այրի Տիկին Ֆիլօր Մինասեանի մահ – ուան առիթով հետեւեալ դրամարնները , Այրի Տիկին Ադարեան , Տէր եւ Տիկին Ցովհ Պալիկեան քառնական Ֆրանք , Պ· Պ· Զայրմար Ալիքսանեան, Ցովհան – նէս Տէրմիկեան, Մահիան Շօփեան, եւ Պօղոս Ադարեան տասնական, Մանուկ Մանուկեան 35 Ֆրանք :

Թաղականութիւնը իր յատկութիւն նները կը յայտնէ հանդուցեալին պարա – գաններուն :

×

Փարիզի Աղբ·ի վարչութիւնը շնորհա – կալութեամբ առացած է հետեւեալ նը – ւէրները.— Պ· Պերճ Զաքճեան, ողբ· Տէր եւ Տիկին Արամ Թէրզեանի յիշատա– կին հարիւր Ֆր·, Այրի Տիկին Մուրատ– եան, իր ամուսնոյն՝ ողբ· Լեւոն Մու – րատեանի յիշատակին հարիւր, Այրի Տի· կին Գազանճեան , իր ամուսնոյն՝ ողբ· Պօղոս Գազանճեանի յիշատակին 50, Տի– կին Մարի Խաչատուրեան, իր աղջկան եւ Թոռնիկին ինքնաշարժի ծանր արկա– ծէ մը ապաքինման առթիւ 50, Տիկին Ա– բաքահ Սիմոնեան (Ալֆորվիլ) ուխտի մը առթիւ երեսուն Ֆրանք :

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ·. Շրջ· կոմիտէն ընկերական ընդհ ժողովի կը հրաւիրէ «Արամ» ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, Մչակոյթի Տան մէջ: Բացականները նկատի պիտի առնուին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ· Յ· Դ· Ս· Մինաս – եան ենթակոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլ– լալ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները: Կարե – ւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներ – կայութիւնը անհրաժեշտ է :

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի ըլ – լան Շրջ· կոմիտէի ներկայացուցիչները :

Քրիստափոր ենթակոմիտէ 9 Նոյեմ– բեր, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին:

Նիկոլ Դումաս խումբ, 10 Նոյ· կիրա – կի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին:

Վարաւդեան խումբ, 23 Նոյ· Շաբաթ, ժամը 21ին:

Մուրատ խումբ, 24 Նոյ· կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին:

Գէորգ Զավուշ խումբ, 30 Նոյ· կիրա– կի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին:

Ակնունի ենթակոմիտէ, 23 Նոյ· Շա – բաթ, ժամը 21ին:

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ԿՐԹԱԿԱՆ ՖՈՆՏԻՆ

Կապոյտ Խաչի օրուան Լիոնի մօնակա– տարութեան առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Պահա – տուրեան՝ հարիւր ֆրանք, Տէր եւ Տի – կին Սանճեան (Վիլֆրանշէն) հարիւր , Տէր եւ Տիկին Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկին Ցովակիմեան, Տէր եւ Տիկին Սէ– բայտարեան, Տէր եւ Տիկին Աւագեան, Տէր եւ Տիկին Աբրահամեան (Սէնթ է – թիէն), Տէր եւ Տիկին Ֆիւրքճեան, Տէր եւ Տիկին Նահապետեան, Տէր եւ Տիկին Փողհարեան, Տիկին Փափազեան, Տիկին Ժ· Ներկիղեան, Տէր եւ Տիկին Յարու – թիւնեան, Տէր եւ Տիկին Զոպոյեան (Վիէն), Տէր եւ Տիկին Թոմմասեան , Տէր եւ Տիկին Մինասեան, Տէր եւ Տիկին Պօյաճեան, Ոմն, Տէր եւ Տիկին Ցով – հաննէսեան յիսունական Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Նահապետեան, Տէր եւ Տիկին Մխքճեան, Ոմն, Տէր եւ Տիկին Վարժա– պետեան, Տէր եւ Տիկին Զէքէեան, Տիկ· Թադէոսեան, Տիկին Անահիտ քսանական Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Փէհլիվանեան 30, Տէր եւ Տիկին Զուլլէրեան, Տէր եւ Տիկին Հարքէեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետեան, Պ· Նալչայեան, Տիկին մը, Տէր եւ Տիկին Տօնապետեան, Տէր եւ Տիկին Զէօմլէք – ճեան, Տէր եւ Տիկին Տէր – Մարտիրոս– եան, Տէր եւ Տիկին Հայտարծեան , Տէր եւ Տիկին Մարկոյեան, Ոմն, Տէր եւ Տիկին Մարդարեան տասնական, Տիկին Ալթունեան տասնըհինգ Ֆր· : (Գումար 1345 Ֆրանք):

GALERIE FRAMOND
3, Rue des Saints-Pères
PARIS (VIe)

ZAVARO
PEINTURES D'ISTANBUL

Heures d'ouvertures : 10 h. à 12,30
14 h. à 19

Métro : Palais-Royal ou
Saint-Germain des Près

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ (Նոյեմբեր 9) երեկոյեան ժամը 8·30ին, Ազգային Նորակառոյց տան մէջ, 295 Բիւ Պուալօ :

ԿԸ նախագահէ Ընկ· ՄԻՍԱՔ–ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի Ընկ· ՊԵՏՐՈՍ ԶՊՈՒՐՔԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Մեներգ՝ Տիկին Մ· Կարապետեան , Օր· Լ· Հաբէլեան, ընկ· Մ· Զափարեան:

Արտասանութիւն՝ Օր· Օր· Շաւէ Ղա– զարեան, Ալիս Ալթունեան, Սիրան Տէր– տէրեան :

Ջութակ՝ Ընկ· Յ· Պէրպէրեան եւ փոք– րիկն Աբրահամեան :

Հայկական պարեր Նոր Սերունդի եւ « Արծիւ » պարախումբի կողմէ :

Հանդէսէն յետոյ տեղւոյն վրայ խըն – ջոյք մինչեւ ուշ գիշեր :

Եւրոպական եւ հայկական պարեր :

Առատ կերուխում :

Մուտքը ազատ է :

×

Դաշնակցութեան Օրը Լիոնի մէջ կը տօնուի չաբաթ, Նոյեմ· 9ին, Եկեղեցւոյ սրահը:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի հանդիսաւոր ժամերգու – թիւն եւ Ս· պատարագ կը մատուցուի : Յաւարտ պատարագի, Հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի 1914 – 18ի եւ 1939 – 45ի պատերազմնե – րու մէջ ինկած բոլոր հայ ռազմիկներու հոգւոյ հանդստեան համար :

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուր– դը իր ներկայութեամբ յարգել նահա – տակ զինուորներու յիշատակը :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Պիվեռի (Կարտանի մօտ) Ֆ· Կապոյտ Խաչի շրջ· վարչութիւնը հայերէնի ղբաղ– րոց մը կը բանայ Նոյեմբեր 7ին: Դասե– րը տեղի կ'ունենան ամէն Հինգշաբթի ա– ռաւօտ ժամը 9էն 11, Հ· Յ· Դ· Տան մէջ: Ուսուցիչ Պ· Կարօ Ցովսէփեան :

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 7·30ին Տէրի Էնտ Թոմզի սրահին մէջ:

Կը խօսի՝ ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ Մուտք եւ ընթրիք մէկ սթերլին :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 17ին :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 24, Կիրակի կէսօրէ վերջ :

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

★★

ՏԱՐԵԿԱՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

★★

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 8-ԻՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պաղատանէն Տիկին Հռիփսիմէ Զաքար– եան (Ծնեալ Սէմէրճեան) եւ ամուսինը Մարկոս Զաքարեան, կը փնտռեն Ցով – հաննէս եւ Յարութիւն Սէմէրճեան (Տի– կին Հռիփսիմէի եղբայրները), Ատանայի կողմ Հասան Պէկցի , որոնք 1935 – 1936 Թուականին կը բնակէին Լիոն քաղաքը և կ'աշխատէին մեռաքսի գործարան, ան– կէ յետոյ փոխադրուած են Փարիզ, եւ անկէ վերջ նամակ չեն ստացած իրենցմէ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղե – կացնել Պ· Մանուկ Համբարձումեանի ,

30, Rue Arago, DÉCINES (Isère) FRANCE

LYON

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Կազմակերպուած Լիոնի Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, 23 Նոյեմբեր երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

Aéroport Bron ի սրահներուն մէջ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի Խսիի խումբին կողմէ :

Այս կիրակի, ժամը 17էն, ?

10, Rue des Messageries, Paris. Métro : Cadet ou Poissonnière

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ

Պարախումբ, ձեռնածուհիկ եւ առաջին անգամ ըլլալով

«LES REBELLES DU CAUCASE» ԽՈՒՄԲԸ

BAR AMBIANCE BUFFET

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

1964-Ի ԳՈՑԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՑՑԸ

Հատոտիբ նկարներով եւ ճոխ բովանդակութեամբ, գունաւոր կողք փարիզի համար դիմել Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի վարչութեան, 17 Բիւ Պէօ: եւ ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ղրաւունը:

Մարսէյլ Ա.Հարոնեան ակումբ 26, Բիւ տէ Ֆօնվալէսան եւ ընկերք Քէօսէեան (Ֆօթօ Ռէքս), Բիւ Պէռնար տիւ Պուա թիւ 2

ՀԱՏԸ 6 ՖՐԱՆՔ

ՀԱՅՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 75 Ֆ.	Հատը	0·30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ
8
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
VENDREDI
8 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9854

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9854

ՍՓԻՒՌՔԻ ԿԱՐՕՏԸ

—o—

Այս էջին վրայ կուտանք տպաղրաւոր ու հայաչունչ բանաստեղծ Յովհաննէս Շիրազի «Ուղերձ՝ Իղձերիս» կարօտը :

կարօ՛տ է՝ ամբողջութեամբ :

կարօ՛տ է՝ սրտի ու հոգիի խորերէն :

կարօ՛տ է՝ անիծապարտ դարերու ընդերքէն :

կարօ՛տ է՝ ազգային անկողոպտելի իրաւունքներու :

կարօ՛տ է՝ ազգային միութեան :

կարօտ մըն է, որ եթէ պատմուի հազար ձօնով, տակաւին չպատմուած հազար ձօն կը մնայ, կարօտ մըն է, որ եթէ երգուի հազար երգով, տակաւին չերգուած հազար երգ կը մնայ, կարօտ մըն է, որուն համար եթէ հազար «բառ» ըսես, տակաւին չգտնուած հազար «բառ» կը մնայ :

Որովհետեւ անմեկնելի եւ անիմանալի է Հայուն կարօտը :

եւ երբ կը կարդանք հայրենի հարց՝ այս քերթողին սրտառուչ ճիչը, նմանօրինակ ճիչ մըն ալ՝ անկանդնելի ու անդիմադրելի՝ մեր չրթներուն կը բար – ձրանայ .

— Հապա մե՞ր կարօտը, սիրելիդ դու հերթող հայ կարօտի ...

Հայութիւն մը ամբողջ, ցրիւ ու «կո – րած հազար կողմեր» , որ կարօտն իր հրթիռին սեղմած, զայն զարձուց տաճար, զայն զարձուց խորան :

Օտար երկրի մէջ աչխարհ եկած մա – նուկը հասակ նետեց սորվելու, որ մինչ ժամնով կը գտնուի Աթէնք, Փարիզ կամ Վատտան, ինք հոգիով հոն է, յաւեր – ժելոյս այն Աչխարհին մէջ, որ կը կոչ – ուի Հայաստան :

եւ մենք ալ մեր կարգին խնդրեցինք , որ մէն մի դեփիւռ, որ Հայաստան եր – թայ, մէն մի թռչուն, որ հոնկէ սաւառ – նի, մէն մի քամի, որ հոնկէ անցնի՝ պատմէ պատմութիւնը նաեւ մեր կարօ – տի :

Որովհետեւ մենք ալ, սիրելի ու թան – կագին պոետ, մենք ալ ծարաւ մնացինք ու թերեւս մեր պապական հոգիները չու – նեցան դէթ այն, որ դուք ունեցաք :

եւ արդեօքատո՞ր համար է, որ քու կարօտցած այդ Սփիւռքը հայ, չունեցաւ երգիչն իր կարօտի ..

Դուցէ Զարենց մըն էր հարկաւոր մե – զի, որ պատմէր երազը մեր կարօտցած պտի :

Այժմ եկուր, խառնենք լեռնացած մեր կարօտը՝ Արարատեան ձեր կարօտին , եկուր զոդենք պղպատակուռ մեր հա – տառքը՝ հաղարամեայ ձեր հաւատքին :

եւ հաւատանք, ինչպէս կ'ըսես դուն, որ այլեւս «չատ չենք մնար այսպէս պե – րի» մենք պաւակներս հաղարատանջ, հա – զարացաւ , հաղարակարօտ այս Սփիւռ – քի :

Հաւատանք, որ « պիտի զարթնի խիղ – ճըն ազգերի » որպէսզի Հայուն հոգը եւ տան Հայուն, որպէսզի Հայուն հորովելը կրկին լսուի թէ Վանի մէջ եւ թէ Ղարա – դաղի, որպէսզի Հայուն տունը կրկին կանգնի թէ Մուշի մէջ թէ Նախիջեւանի , որպէսզի Հայը կրկին ապրի ազատ թէ Պարսի մէջ թէ Երեւանի :

Հաւատանք, որ մօտ է օրը, երբ հա – ձայն հողը հայկական ազատ տաճար կը դառնայ եւ հոն ծունկ կը դնէ ՀԱՄԱՅՆ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ երկիւղած :

« ՅՈՒՍԱԲԵՐ »

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԲՈՂՈՔԷՆ ԵՏՔ

—o—

ԽՐՈՒՇՁԵՒ ՏԵՂԻ ՏՈՒԱԾ Է

Ամերիկա, Ֆրանսա եւ Անգլիա բուռն բողոք մը ներկայացուցին Մոսկուայի ա – մերիկեան դիւանագործական կառավարին մի – ջադէպին առթիւ, Պերլինի ճամբուն վը – րայ : Այս բողոքագրին մէջ, կը չեշտուի թէ բրիտանական, ամերիկեան եւ Ֆը – րանսական կառավարութիւնները Պերլին մտնելու իրաւունք ունին առանց սահմա – նափակումի , այդ իրաւունքը հաստատ – ուած է Զորսերու կողմէ ստորագրուած համաձայնութիւններով եւ խորհրդային իշխանութեանց չի պատկաներ սահմանա – փակումներ պարտադրել այդ մարդին մէջ միւս երեքներուն գործունէութեան վրայ : Բողոքագրին մէջ կ'ըսուի նաեւ թէ երեք կառավարութիւնները կը դատնեն թէ Մարիչնպորնի քննութեան կայանին մէջ խորհրդային արդելքը ամերիկեան կառավանին դէմ անընդունելի փորձ մըն է արեւմտեան իրաւունքին դէմ ազատո – րէն Պերլին մտնելու :

Մինչ Ուաչինկթընի մէջ Ամերիկացիք բացարձակապէս կը հերքեն որ դիջում – ներ ըրած ըլլան ճամբան չարունակելու իրաւունք ստանալու համար, Խրուչչեւ կը յայտարարէ .— « Պերլինի ամերիկեան կառավանները պէտք է մեր դիակներուն վրայէն անցնէին եթէ մերժած ըլլային համակերպիլ հաստատուած կարգադրու – թեանց քննութեան համար» : Խորհրդա – յին վարչապետը այս խօսքերը արտասա – նած է ամերիկացի քսան անձնաւորու – թեանց առջեւ որոնք կը պատկանին ճար – տարարուեստի ասպարէզին :

Խրուչչեւ արդէն պնդած է որ ամե – րիկեան, ֆրանսական եւ բրիտանական կառավաններու քննութիւնը հաստատ – ուած է խորհրդային անձնակազմին կող – մէ « ամէն անգամ որ ենթարկուին, ա – ռանց դժուարութեան կ'անցնին, բայց ամէն անգամ որ կը մերժեն այդ կար – գադրութիւնները արգելքներու կը հան – դիպին եւ յետագային ալ պիտի հանդի – պին » :

Այս միջադէպին զատ, Խրուչչեւի հար – ցումները եղած են նաեւ այլ հրատապ հարցերու մասին : «Թայմ»ի խմբագիրը որ կազմակերպիչն է այս համբորդու – թեան, հարց տուած է Գերմանիոյ վե – րամիացման մասին : Խրուչչեւ պատաս – խանած է որ չի մտածեր այդ վերա – միացման մասին ցորչափ ընկերվարական Ցեղափոխութիւնը չէ յաղթած արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ.— Կրնամ ըսել, չէ՞ւտած է Խրուչչեւ, որ եթէ Ընկերվա – րական Ցեղափոխութիւնը յաղթէր Արեւ – մըտեան Գերմանիոյ մէջ — ես չեմ կըր – նար ըսել թէ երբ կը պատահի — այն ա – տեն մեծ յոյսեր կ'ունենամ Գերմանիոյ վրամիացման մասին, բայց եթէ Ընկեր – վարական յեղափոխութեան մը հարցը առկախ կը մնայ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, այն ատեն հարցը հաւանաբար ան – լուծելի մնայ » :

Կրկին անդրադառնալով Պերլինի մէջա – դէպին Խրուչչեւ յայտարարած է «կ'ուզէք մեր ջիղերը փորձել, մենք ալ մեր կողմէ որոշեցինք մեր հրթռայիները ճամբուն մէջտեղը դնել տեսնելու համար թէ կը – րակ պիտի բանա՞ք եւ ուրախ ենք որ չբացիք » :

Այս ընդունելութեան ընթացքին խոր – հրդային վարչապետը ձագկած է նաեւ ամերիկացի մեծահարուստները որոնք « պերճանքի կեանք մը կը վարեն , խը – մելով , զուարճանալով կամ կին փոխե – լով » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԵԱՆ Յեղափոխութեան 46րդ տարեդարձին առթիւ, Պոսկորնի , որ կուսակցութեան պարապմունքներէն է, յայտարարած է թէ Խորհ. Միութիւնը անկեղծօրէն կը փափաքի բնականոն ըն – թացքի մէջ դնել իր յարաբերութիւննե – րը ժողովրդական Չինաստանի հետ :

ՉԻՆ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐԸ չնորհաւորական դիր մը ղրկած են Խրուչչեւի եւ Բրեժնե – ւի յայտարարելով թէ «մեր բարեկամու – թիւնը յաւիտենական է եւ անխորտակե – լի : Մարքս – Լենինեան եւ Միջազգայնու – թեան հիման վրայ, չին ժողովուրդը միչտ խորհրդային ժողովուրդին կողքին պիտի պահպանէ եւ ամրապնդէ ժողո – վուրդներու միասնականութիւնը, հա – մայնավար միջազգային չարժումին եւ ընկերվարական պլոքին միասնականու – թիւնը » :

ԷՏԿԱՐ ՅՕՒ Փարիզ վերադարձաւ հա – մայնավար Չինաստան կատարած ճամ – բորդութենէն : Այս ճամբորդութեան առթիւ չատ խօսուեցաւ Չինաստանի հա – ւանական ճանաչումի մը մասին Ֆրան – սայի կողմէ, բայց չատ անմիջական չի թուիր թէեւ մերձեցման մը ճամբան բաց է այլեւս :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆի Փօլ թագաւորը Փա – փանդրէուի յանձնեց նոր կառավարու – թեան կազմութիւնը : Իր կուսակցութիւ – նը երեք հարիւրի վրայ 140 աթոռ չահած է խորհրդարանին մէջ :

1963ի ԻՆԸ առաջին ամիսներուն դոր – ծադուլները 25 հազար տարիի աչխա – տանք կորսնցնել տուին : Արդարեւ հինգ միլիոն չորս հարիւր հազար աչխատանքի օր կորսուած է առանց հաչուելու հանրա – յին պաչտօնատուներու կորսուած օրե – րը : Նկատի առնելով որ միջին հաչուով տարի մը աչխատանքը կը ներկայացնէ 280 օր, ուրեմն գործադուլը տարւոյս սկիզբէն ի վեր կը ներկայացնէ 25 հազար տարի կամ 250 դար աչխատանքի կո – րուստ մէկ մարդու համար :

ՍԱՁԿՈՆԻՆ հասած լուրերու համա – ձայն Տիէմ եւ Նհու «արկածային անձ – նասպանութեան » մը դոհ գացած են ինչ – պէս կը յայտնէ պաչտօնական դէկոյցը : Ամերիկայի դեսպանը Փաւոթ Լոճ մեծ խանդավառութեամբ ընդունուեցաւ պուտտայականներու կողմէ :

ԻՐԱՔի մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ Սուրիոյ եւ Իրաքի տնտե – սական միութեան վերաբերող խօսակցու – թիւնները վերջնական փուլի մէջ մտած են :

ՓԱՐԻԶի մէջ երկու օթօպիւսներ ար – կածներ ունեցած են որովհետեւ գործա – դուլի հետեւանքով դեպիները որ կը սահէր չէր մաքրուած : 81 եւ 74 թիւ հանրակառ – քերն են որ արկած ունեցած են եւ որոնց հետեւանքով տասը վիրաւորներ կան :

ԱԼԺԵՐԻՈՑ մէջ 1800 անհետացած Ֆը – րանսացի կայ անկախութենէն ի վեր :

ՄԱՔՍԻՄՈՍ Դ. Պատրիարքը չատ յատկանչական ճառ մը արտասանեց Տիե – ղերական ժողովի վերջին նիստին, քըն – նադատելով Հռոմի եկեղեցապետութիւ – նը : Ըստ իրեն բուն Ս. Ժողովը պէտք է կազմուած ըլլայ Ա) պատրիարքներէն , Բ) կարդինալներէ , բայց ասոնք իրենց հովուապետի հանդամանքով եւ Գ) ե – պիսկոպոսներէ ընտրուած ժողովներու մէջ :

« Ձեզ հիւրասիրողն եմ, խնդրեմ մի ստիպէք որ ձեզմէ ամէն մէկուն գործով ղբաղիմ եւ տարցնեմ թէ քանի՞ կին ունի : Ձեր ղբամատէր բարեկամներէն մէկը՝ Ռոքֆելլէր իր վարկը կորսնցուց այդ պատճառաւ, չատ լաւ պիտէք» եղրակա – ցուցած է Խրուչչեւ, որ յայտնած է նաեւ թէ դէպի լուսին արշաւանքէ մը երբեք չեն հրաժարած , բայց .. :

ՈՒՂԵՐՁ՝ ԻՂՁԵՐԻՍ

—o—

Պանդուխտ կ'երթաւիք, հովերն ասին,
Ձամբայ բռնած հազար կողմեր ,
Թէ որ տեսնեիք մեր ճամբէիին
Հայեր՝ ցրուած հազար կողմեր՝
Ի՞նչ շշնջաւիք ականջներին ,
Քո տեղ հասած հազար կողմից :

— Ասէք ուրիշ բան չի ուզում՝
Ազիզ պահէք Հայոց լեզուն :
Պանդուխտ կ'երթաւիք, ջրերն ասին,
Մեր լեռներից հազար ծովեր ,
Թէ որ տեսնեիք մեր ճամբէիին
Հայեր՝ ցրուած հազար ծովեր ,
Ի՞նչ մրմնջաւիք ականջներին՝
Քո տեղ հասած հազար ծովեր :

— Ասէք ուրիշ բան չի ուզում՝
Մասիս պահէք Հայոց լեզուն :
Պանդուխտ կ'երթաւիք, հաւերն ասին
Մինչեւ գարուն, հազար կողմեր ,
Թէ որ տեսնեիք մեր ճամբէիին
Հայեր՝ կորած հազար կողմեր՝
Ի՞նչ դայլայլեիք կորածներին ,
Քո տեղ հասած հազար ծովեր :

— Ասէք նա ձեր գալն է ուզում ,
Որ ծովանայ մեր գետ լեզուն, —
Ասէք, Հայեր, ինչ էլ լինի՝
Դեռ ինչքան էլ պանդուխտ մնաք ,
Թուր կուլ տուէք, բայց մայրենի
Միակ լեզուն չմոռանաք :

Ով լիուն է իր հայ լեզուն՝
Նա իր ազգի մահն է ուզում :
Հովեր, ջրեր, հաւեր , թռէք ,
Գէթ դուք իմ ծով կարօտն առէք ,
Հայոց կարօտն Հայ Սփիւռքից,
Իմ Արարատ Հայոց կուռքից :

Ու թէ բան է՝ բիւր տեղերով
Անցնէք խլուած մեր հողերով
Ծունկի իջէք ու իմ տեղ էլ
Համբուրէք հողն հայրենազուն ,
Ասէք դուք էլ հայ կը մնաք՝
Քանի կ'ապրի Հայոց լեզուն :

Շատ չէք մնայ այսպէս գերի :
Պիտի զարթնի խիղճն ազգերի :
Ա՛խ, ինձ հազար կանչողներ կան ,
Արագ, ինձ մի ճանապարհ տուր :
Մէկն Անին է, վշտից վկան,
Արագ, ինձ մի ճանապարհ տուր :

Մէկը Կարսն է, իմ մայրական ,
Արագ, ինձ մի ճանապարհ տուր,
Մէկն իմ չքնաղ սարն է Սիփան ,
Արագ, ինձ մի ճանապարհ տուր :

Մէկն իմ Վանայ ծովն է ծփան ,
Արագ, ինձ մի ճանապարհ տուր,
Մէկը Մասիսն է սրբազան ,
Արագ, ինձ մի ճանապարհ տուր :
Ա՛խ, ինձ հազար կանչողներ կան
Արագ, գէթ մի ճանապարհ տուր ...

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Երգի եւ պարի խումբով, Փարիզ ժա – մանած Հայաստանի արուեստագէտներէն մաս մը որոնց մէջ կը յիչուի Դաւիթիկ Սաղանդարեան (երգչուհի), Արնօ Բա – բաջանեան (երաժիչտ – դաչնակահար) եւ Նար Յովհաննէսեան : Առաջին անդամ պիտի լսուին Ուրբաթ իրիկուն Սալ Փլէ – յէլի բեմին վրայ, իրրեւ դեղարուեստա – կան բաժին, յետագային առանձին :

Ներկայացում մը պիտի տան Միւթիւ – ալիթէի մէջ :

ԼՈՐԻՍ ՄԵԼԻՔՕՖ

—o—

Ա.

1888ի Դեկտեմբերին Նիսի մէջ կը վախճանէր Լորիս Մելիքօֆ կոմսը, Մի – քայէլ Թարէլովիչ Թայինով: Եւրոպա – կան մամուլը կը հաղորդէր իր մահը այլ եւ այլ ծագում վերագրելով: «Ֆիկա – բօ»ի համաձայն « հայ թագաւորական ընտանիքի վերջին չառաւիղն էր»: «Տէյ – պա»յի համաձայն յունադաւան էր, «Ի – լիւսթրասիոն» կը գրէր թէ «վրացական ծագում » ունէր: Ուրիշ թերթ մը «Իւնի – վեր» կը յայտնէր , թէ «կաթողիկէ էր»:

Մարմինը կը փոխադրուէր Թիֆլիզ , ուր փառաշուք թաղում կը կատարուէր, Սեդրակեան Սրբազանի դամբանականը կը ճշդէր ծագումն ու դաւանանքը· « Ջերմ զգացումներով ղէպի հայրենի – քը, սիրում էր թշուառ Հայաստանը , որքան նա հայ էր, նոյնքան եւ համո – զումներով անկեղծ ռուս մարդ էր»: Եր – կու տարի վերջ Փեթերսպուրկի Ֆրան – սական դեսպան Տը Վոկիւ «Ժամանա – կակից Տեսարանները » գործին մէջ գը – րեր մը կը յատկացնէր Զօր· Կոմս Լորիս Մելիքօֆի ներկայացնելով մարդն ու գործը, Հայը եւ Ռուսը :

Ռուս տարագիր պատմաբան Կրիւնու – պա «Աղաքանդր Բ· եւ ժամանակը » վերջերս հրատարակած գործով կ'ընդու – նի ծագումը եւ ռուսացումը :

Տայինիկ տոհմէն երկու եղբայրներ Նատիր չահէն կը նշանակուին մէկը fա – յաձնդար, միւսը Լոռի զիւղերուն մելիք : Նոյն տոհմէն սերող երկու ընտանիքներ կը կազմեն Քալանդարեան եւ Լոռու Մե – լիքենց : Այնուհետեւ Վրաստանի թագա – ւորէն կը ստանան աղնուականութեան տիտղոս , կ'ըլլան պետական պաշտօն – եայ, կը մնան «դաւանութեամբ հայ , ազգութեամբ վրացի, որով Լոռու գաւա – ռը կը պատկանէր Վրացիներուն »:

Լորիս չնորհիւ աղնուական ծագումին կը մտնէ Փեթերսպուրկի զինուորական վարժարան 1840ին, երբ 14 տարեկան է Լազարեան ճեմարանէն չարութեան մը պատճառով հեռանալէ կամ հեռացուելէ յետոյ: Մայրաքաղաքի դպրոցը կը յա – ճախէին աղնուականներու եւ հոգատէ – րերու զաւակները եւ կը ստանային խիստ դաստիարակութիւն : Ընթացքը կ'աւարտէ 1843ին եւ չորս տարի կը ծա – ռայէ Քրոնշենսկիի զօրադունդին մէջ : Դպրոցական կեանքը եւ զինուորական ծառայութիւնը կը պատրաստեն ապա – րէդին մարդը : Կը զրկուի կովկաս իշ – խան Վորոնցովի մօտ, հոն կ'ուսումնա – սիրէ ապագայ ռուս – թուրք պատերազ – մի մը յատակագիծը, կը պարտաստուի կարեւոր դեր մը կատարելու ռազմաճա – կատի վրայ փայլուն ապագայի մը հե – ռանկարով տարուած :

Նիքոլա ինքնակալը կ'առաջարկէ բու – ժել «հիւանդ մարդը» քրիստոնեայ ազ – դութեանց ազատագրութեամբ: Անգլիան եւ Ֆրանսան կ'ընդդիմանան , կը ծագի Ղրիմի պատերազմը նպատակ ունենալով զօրացնել Օսմ· կայսրութիւնը Ռուսիոյ առջեւ պատնէշ մը ունենալու համար , չէզոքացնել Ռուսիոյ ազդեցութիւնը քը – րիստոնեաներու վրայ, բայց բարելաւել ասոնց կացութիւնը իրենց վեհապետին նախաձեռնութեամբ՝ աւելի նպաստաւոր պայմաններով :

Լորիս հաւատարիմ հպատակը եւ զին – ուորն է ինքնակալին: Կը զգացնէ , թէ ծագումով Հայ մըն է, կը կազմէ Հայ , թաթար կամաւորներով դունդ մը, կ'ար – շաւէ մինչեւ Կարս , կը չահի յաղթու – թիւններ , կը ստանայ սուր եւ ստիճանի բարձրացում , երեսուն տարեկան է եւ արդէն համբաւի տանդուխին աստիճան – ներէն վեր կ'ելլէ : Ցաղթութեան կը նը – պաստեն բնակիչներէն քաղած տեղեկու – թիւնները, վաչկատուն Քիւրտերը, կը մնայ կառավարիչ Կարսի մինչեւ Թուր – քիոյ վերադարձումը :

×

Նիքոլայի յաջորդ՝ Աղեքսանդր Երկ – րորդ կը հրաժարի բռնապետութենէ , հետեւանք Ղրիմի պարտութեան եւ Փա – րիզի դաշնագրին, կը մեղմացնէ դրա – կոնութիւնը, ինքնավարութիւն կը չնոր – հէ նահանգներու եւ վերջապէս 1861 Փե – տրուար 19ին կ'ազատագրէ միլիոնաւոր ստրուկներ, բայց վերին խաւերը , ազ – նուականութիւն եւ հոգատէր դասակար – դերը կը սկսին աւելիին բաղձալ , ինք – նակալը կը մնայ միայնակ իրմակատա – գրին հանդէպ : Վարչութիւնը կը տակ – րանար, վիպագիրները մուժիկին կեանքը կը նկարագրէին , դասակարգային պայ – քար մը կը ստեղծէին: Ազատագրուած դասակարգը պիտի դառնար ազատարա – րին մահացու թշնամին, մինչդեռ դարա – ւոր, արմատացած իրաւակարգ մը կը վերցնէր արհամարհելով հոգատէր դա – սակարգի ընդդիմութիւնը :

Հեռաւոր անցեալի մէջ մշակները ա – զատ էին եւ թափառաշրջիկներ կային , ընդարձակ տարածութեան վրայ նստակ – եայ բնակչութիւն մը ունենալու համար, զինուորագրելու համար, տուրք գանձե – լու համար, արդիլուելեայ տեղափոխու – թիւնը եւ հաստատուելեայ ստրկութիւ – նը, որովհետեւ հոգատէրերուն իրաւունք տրուելեայ դատելու, տուրք գանձելու , կառավարելու պաշտօնները: Պետրոս Գ· 1762ին աղնուականները զերծ կ'ընէր զինուորական ծառայութենէ : Կատարի – նէ եւ Պօղոս հող բաշխեցին իրենց սի – րելիներուն, իրաւունք տուին ստրուկը ծեծելու , բանտարկելու: Աղեքսանդր Ա – ռաջին փորձեց մեղմացնել ստրուկներուն ծանր կացութիւնը, հոգատէրեր համա – ձայն եղան, առանց հոգային իրաւունք – ներէն հրաժարելու : Գիւղացիները կ'ը –

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

—o—

Պատերազմը՝ միայն այն չէ զոր ա – մէնքս կը տեսնենք: Կամ աւելի ճիշդ՝ պատերազմ մը երբեք մէկ հատ չէ , այլ երկու: Մէկը՝ պաշտօնական, հռչակուած պատերազմն է, որ իրարու դէմ կը հանէ երկու բանակներ : Միւսը՝ ոչ – պաշտօ – նական եւ չհռչակուած պատերազմն է, որ կը մղուի գաղտնի եւ անծանօթ ու – ժերու կողմէ: Լրտեսներու պատերազմը: Երկու Համաչխարհային Պատերազմներ – ու եւ մանաւանդ երկրորդի ըն – թացքին, լրտեսներու պատերազմը, կամ աւելի ճիշդ՝ անոնց գործունէութիւնը իր գագաթնակէտին հասաւ, պատերազմիկ – ներու կողմէ գործածուած մեծ թիւով գաղտնի գործակալներով եւ անոնց տրա – մադրութեան տակ զրուած կատարելա – գործուած միջոցներով :

Լրտեսներու պատերազմի ինքնատուպ – թիւնը այն է, որ ան թշնամութեանց դադրեցման հետ վերջ չի գտներ , այլ կը չարունակուի նաեւ խաղաղութեան ժա – մանակ: Անշուշտ, աւելի նուազ սաստ – կութեամբ, բայց միշտ նոյն նպատակա – կէտով, այսինքն, հակառակորդ երկրի գինուորական գաղտնիքներուն տիրանալ, աւելի ճիշդ՝ այդ գաղտնիքները գողնալ: Լրտեսական սպասարկութեանց համար ոչ մէկ կարեւորութիւն ունի այն իրողու – թիւնը՝ որ թերեւս այդ երկու երկիր – ները ներկայիս բարեկամական կապերով կապուած են իրարու : Անոնք կը չարու – նակեն իրենց գործերը ...

Համաչխարհային երկու պատերազմնե – րու ընթացքին, առաջնակարգ դեր խա – ղացած երկիրներէն՝ Ճափոն, այն եր – կիրն է, որ միշտ լաւագոյն լրտեսները ունեցած է: Ապացոյց՝ անակնկալ այն յարձակումը, զոր Փերլ Հարպըրի մէջ 1941 Դեկտեմբեր 7ին 8ի գիշերը կատա – րեց Ամերիկայի վրայ եւ որ Միացեալ Նահանգներուն արժեց գրեթէ Յազարա –

(1 Շար·)

կանի իրենց ամբողջ նաւատորմը եւ ա – նոնց ստիպեց որ իրենք ալ մտնեն պա – տերազմի մէջ :

Անկէ ասդին, Ճափոն հսկայական յառաջդիմութիւններ կատարեց լրտե – սութեան մէջ, չնորհիւ կնոջ մը՝ Թա – քեսո Իոհիտայի :

Սակայն ո՞վ է այս կինը: Վերջին պա – տերազմի ընթացքին իր երկրի մեծագոյն լրտեսուհին եղաւ եւ մեծ ծառայութիւն – ներ մատուցանեց Ճափոնի: Ան լրտես – կան գործունէութիւնը սկսաւ երիտա – սարդ տարիքէն: Դեռ 17 տարեկան չը – կար, երբ պարտականութիւն ստանձնեց դժուարին առաքելութիւն մը գլուխ հա – նել ցամաքային Զինաստանի մէջ : Թա – քեսո այն ատեն սիրուն ու չնորհալի աղջիկ մըն էր: Ու նաեւ՝ չատ արթնա – միտ ու խորամանկ: Այս բոլորը թանկա – գին եւ անհրաժեշտ ձիրքեր են լրտես կնոջ մը համար, իր ասպարէզին մէջ յա – ջողելու համար: Եւ Թաքեսո իր առաքե – լութիւնը սքանչելի կերպով կատարեց Զինաստանի մէջ եւ թէ այն բոլոր տեղերը՝ ուր ղրկուեցաւ Ճափոնական սպայակոյտին կողմէ :

Այսօր, այդ ահաւոր Ճափոնուհին հա – սուն եւ բաւական առողջ կին մըն է, որ այլեւս լրտեսութիւն չընէր: Հանդստեան կոչուելէ եւս, որոշեց իր երկրին մա – տուցանել ուրիշ կարեւոր ծառայութիւն մըն ալ — թերեւս ամէնէն աւելի կարե – ւոր ծառայութիւնը, այսինքն, լրտես – կան վարժարան մը հիմնել : Վարժարա – նը բան չի նշանակեր: Պէտք է համալը – սարան ըսել: Ինչպէս կը տեսնուի, նա – խաձեռնութիւնը անհատական է եւ ոչ – կին Թաքեսոյի «համալսարան»ը ոչ – պաշտօնական անհատական կրթարան մըն է, զոր Ճափոնական պետութիւնը լը – րելեայն ճանչցած է եւ որուն կ'օժան – դակէ :

Այսօր, հարիւրաւոր երիտասարդ Ճա – փոնացիներ կ'ուսանին այս ինքնատիպ կրթարանին մէջ ու կը սորվին՝ տեսնե – լու, լսելու եւ հմայելու եւ ապա խիղ – ճերը այլասերելու եւ անոնցմէ ուրիշ երկիրներու պաշտպանողական կամ յար – ձակողական գաղտնիքները կորզելու եւ զանոնք իրենց երկրին յանձնելու պա – տուեստը : Միջոցները կարեւորութիւն չունին: Բաւական է որ նպատակը յաղ – ղի: Թաքեսո կ'ըսէ ·

— Մեր սորվեցուցած մեթոտները ոչ անբարոյական են եւ ոչ ալ պարսաւելի : Իրականութեան մէջ Թանկագին նպատա – կըն է արդարութեան եւ հաւաքականու – թեան պաշտպանութեան գործին : կարճ խօսքով՝ ազգային գործ կը կատարենք :

Տիկին Թաքեսոյի վարժարանին մէջ լրտեսութեան ուսանող դառնալու հա – մար, պէտք է բանասիրական կամ պիտա – կան վկայական ունենալ : Մուտքի քն – նութիւնները չափազանց խիստ են եւ ուսման չրջանը՝ չորս տարի :

Քաղաքացի ու զինուորական մասնա – գէտ փրոֆէսօրներ կը դասաւանդեն

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՄՈՑԱՐԹ

—o—

Ամէն բան սկսաւ այն օրը՝ երբ նուա – գախոմբի զեկավար Լէոփոլտ Մոցարթ տեսաւ որ իր զաւակը՝ հինգ տարեկան փոքրիկն Վոլֆկանկ զբաղած էր բաներ մը մրոտելով :

— Ի՞նչ է ըրածդ ...

Եւ, ապշած, լսեց տղուն պատասխանը·

— Դաշնամուրի համար քոնչերթօ մը կը գրեմ· առաջին մասը գրեթէ վերջա – ցած է ...

Լէոփոլտ Մոցարթ թուղթը առնելով ցոյց տուաւ չութակահար Շանթէրլի , որ ներկայ էր: Այս վերջինը յետադային պի – տի պատմէր .

« Ջայնանիչերու խառնիճաղանճ մըն էր, որոնց մեծ մասը գրուած էին աւըբ – ւած մելանի արատներու վրայ: Արդա – րեւ, փոքրիկ Վոլֆկանկը, անդիտակցա – բար իր գրիչը կը թաթխէր մինչեւ կապա – մարին յատակը եւ այսպէսով թուղթին վրայ կը զոյանար մելանի արատը: Սա – կայն , չուտով կուտար իր որոշումը՝ իր փոքրիկ ափը կը դնէր արատին վրայ, կը չաղուէր զայն ու կը վերսկսէր գրե – լու: Առաջին առթիւ ծիծաղեցանք, այն – քան որ երեխայական մրոտում մը կը թուէր եղածը, սակայն, Լէոփոլտ իր ու – չադրութիւնը կեդրոնացուց կարեւոր կէ – տին վրայ, նոյնինքն ձայնանիչերուն եւ անոնց կազմուածքին վրայ ու երկար ա – տեն մնաց անշարժ՝ աչքերը յառած թուղթին: Այնուհետեւ, արցունքի եր – կու կաթիլներ ինկան իր աչքերէն, հիաց – ման եւ ուրախութեան արցունքներ ...»:

Եւ Լէոփոլտ, յուզումէն խեղդուած ձայնով մը, կը յայտարարէ ·

— Տեսէք, Պարոն Շանթէր, ինչպէս ա – մէն բան կատարեալ է եւ կանոնաւոր : Միայն թէ, անկարելի է նուագել : Զար – հուրելի կերպով դժուար է եւ ոչ ոք պի – տի կրնայ նուագել այս կտորը :

Սակայն, կը լսուի փոքրիկն Մոցար – թի ձայնը ·

— Եւ ատոր համար է որ քոնչերթօ մըն է: Պէտք է փորձել, մինչեւ որ կա – րելի ըլլայ նուագել: Պէտք է որ գործը ընթանայ այսպէս՝

Եւ, կը սկսի նուագել ...

Աւելի ուշ, Լէոփոլտ իր զաւակը կ'ա – ռաջնորդէ Արքունիք, եւ տղան — ոսկե – ճամուկ հագուստներով — Շէօնպրիւնի մէջ կը նուագէ կայսրուհիին եւ մեծ դըք – սուհիներուն ներկայութեան :

Երբ կը հեռանայ դաշնամուրին առ – ջեւէն, իր կողքին կախուած սուրը պըլ – լուելով ոտքերուն , Վոլֆկանկ կ'իյնայ չնարակուած սալայատակին վրայ: Մեծ դքսուհիներէն մին — որ երեք ամսու ա – ւելի մեծ էր քան Մոցարթը եւ կը կոչ – ուէր Մարի – Անթուանէթ — կը վազէ եւ կ'օգնէ որ տղեկը վեր ելլէ: Այնու – հետեւ, Մոցարթ կ'երթայ ու կ'ապաս – տանի կայսրուհիին ծունկերուն վրայ ու կ'ըսէ անոր, ցոյց տալով Մարի – Ան – թուանէթը ·

— Ասոր հետ պիտի ամուսնանամ, երբ որ մեծնամ ...

— Ինչո՞ւ, կը հարցնէ Մարի–Թերեզ :

— Որովհետեւ բարի եղաւ ինծի հան – դէպ, կը պատասխանէ տղեկը :

Տարիները կ'անցնին: Վոլֆկանկ դար – ձած է փոքրիկ հրաշքը զոր իր հայրը կը ցուցադրէ բովանդակ Եւրոպայի մէջ :

Եւ օր մը, 1777 Սեպտեմբերին, քսան – եւմէկ տարեկանին, Մոցարթ կը հեռա – նայ Սալցպուրկէն, իր սեփական թեւե – րով թռչելու համար :

Աւկսպուրկ հասնելով, Մոցարթ հոն կը դտնէ իր զարմուհին՝ Լէոփոլտի եղ – բօր աղջիկը՝ Մարիա – Թէկլա Մոցար – թը, ճոռոզուն եւ փրփրուն պարմանու – հի մը: Մարիան արտակարգօրէն դեղե – ցիկ չէր եւ սակայն օժտուած էր կանացի դրաւչութեամբ մը, ինչ որ աւելի արժէք ունի այր մարդոց համար քան հելլենա – կան գեղեցկութիւնը :

Այս թեթեւամիտ եւ տարօրինակ աղջը – կան հետ Մոցարթ կ'անցընէ դուարթ պահեր: Երկու երիտասարդներուն միջեւ տիրող զգացումը մեծ սէրը չէ, այլ տե – սակ մը հեշտալի բարեկամութիւն որ կ'անցնի ծիծաղի եւ խնդութեան մէջ :

Եւ սակայն, երկար չի տեւեր այս կա – պը: Վոլֆկանկ առանց մեծ վշտի — մա – նաւանդ առանց երդման — կը թողու իր ընկերուհին եւ կը հեռանայ Աւկսպուր – կէն ու կը հասնի Մանհայմ ուր կը գըտ – նէ եկեղեցական երաժշտութեան գեկա – վար Քանապիխը որ ունի գեղանի աղջիկ մը՝ Ռոզան :

Այս անգամ, հարցը կատակի ու ծի – ծաղի մէջ չի կայանար: Յոգնայոդ գարմուհին այլեւս յիշատակ մըն է մի – այն :

Ռոզան հեռու է մտացի ըլլալէ եւ սա – կայն ունի միայն տասնըհինգ գարուն – ներ: Մոցարթ գաշնակի դասեր կուտայ աղջնակին եւ անոր համար կը ձայնագրէ սոնաթ մը : Այս նոր կապը չափազանց զգայուն կը գարձընէ գինքը եւ կույայ երբ օր մը Ռոզա վերջին անգամ ըլլալով կը նուագէ «իրենց» սոնաթը : Արդարեւ, պէտք է որ բաժնուին, թերեւս անոր հա – մար որ կը լսէ հիասթափումի մը ոսոխ ձայնը ...

Երկու ամիս ետք — 1778ի Յունուա – րին — Վոլֆկանկ կը հանդիպի պէրոտ Ա – րիլիա Վէպէրի՝ երիտասարդ երգչու – հիմ որ իրեն մոռցնել պիտի տար թէ իր զարմուհին եւ թէ քաղցր ու գեղանի Ռոզան :

(1 Շար·)

ԱՆԱՅԻՍ-ԼՈՒԻԶ ՊՈԶԱՊԱԼԵԱՆ

ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

—o—

ՊԵՐԼԻՆ, (Յառաջ).— Քաղաքիս մեծ օփերան այս տարուան «Գեղարուեստաշունչ Շաբաթներու» առթիւ հրաւիրած էր Ղրիւսէլի «Լա Մոնէ» արքայական թատրոնի խումբը, որ Ֆրանսերէն ներկայացումներ տուաւ Ֆֆէննպախի «Հոֆմանի Պատմութիւնները» Հոկտեմբեր 14էն մինչեւ Նոյեմբեր 2, վեց անգամ : Լուիզ Պոզոպալեան կը կատարէր Անթոնիայի դերը, որ երգի տեսակէտով հիացման առիթ մատուց մասն է օփերային մէջ : Հոֆման ծանօթ ըլլալով Անթոնիայի քաղաքավարուհի եւ բնատուր ձայնին, վերատին կը լսէ զայն հիացմամբ : Հայ երգչուհին կատարեց իր դերը, տաղանդաւոր արուեստի դէր, յստակ դործօդ մը, իր մշակուած ձայնով եւ խաղարկութեամբ, երգելով «մինչեւ իր վերջին չունչը» ինչպէս կը պահանջ էր իր փափուկ դերը ...:

Գերման հասարակութիւնը անընդհատ ծափերով կը լեցնէր այս մեծ չինքը, որ վերաշինուելով 1925 Հոդի կ'առնէ հիմա եւ ամէն անգամ լեցուն էր, ուրեմն մօտ 12.000 հոդի լսեցին հայ երգչուհին, որ իր անուշ ելեւէջներով կը վերահաստատ – ուր օփերային նախկին վիպականու –

վարժարանի զանազան ճիւղերուն մէջ եւ սկիզբն Թաքեոդի վարժարանի ինքնատիւթիւնը այն է, որ դասերը միայն գիտնական լրտեսութեան դասեր չեն, այլ նաեւ՝ քաղաքական ու ճարտարական: Եօթը հարիւր այսքան ճանապարհ լրտեսներ երեք ճիւղերէն մէկը կ'ընտրեն եւ ընդհանուր կրթութիւն մը ստանալէ ետք այդ ճիւղերէն մէկը կ'ընտրեն իրրեւ մասնագիտութիւն :

Տիկին Թաքեոդի այս ձեռնարկը ճանի մէջ ունեցաւ եւ ունի իր հակառակորդներն ալ, որոնք կը դատապարտեն այս բացորոշ ձեւը: Ա՛յսինքն, կ'ըսեն թէ՝ լրտեսական վարժարանը բնաւ դաղտնի չէ եւ ուրիշ երկրի մը հակալրտեսական պատասխանատուութիւնը կրնայ նշել ու նոյնիսկ ուսանկարել վարժարանէն ելլող ամէն մէկ լրտեսը, ինչ որ մեծ չափով կը դիւրացնէ ապագային անոնց հետեւելու դործը :

Այո՛, այս ճափոն լրտեսները ամէն կարդ կրնայ տեսնել դպրոցը աւարտե – ու առեն, սակայն, երբ տեղ մը պատասխանութիւն ստանձնեն, անդառնալի կորսուին — կարծես թէ դետինի տակը կ'անցնին: Եւ մինչեւ հիմա Ճափոնի արձանագրած յաջողութեանց դաղտնիքը ասիկա է :

Գաղեց՝ ՎԱԶՐԻԿ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (49)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ – ՈՐԴԻ

ՔԱՄԵԼԻԱՋԱՐԴ ԿԻՆԸ

ԺԳ.

Տարօրինակ կ'երեւայ ձեղի որ ես, Մարկրիթ Օթթիէ, այսպէս կը խօսիմ : Ասոր պատճառը այն է, բարեկամս, թէ ծարիզի կեանքը, որ կը կարծուի թէ երանկ կ'ընէ դիս, չոգեւորեր, այլ կը տագնապացնէ դիս ու այն աստեն յանկարծ կը տենչամ աւելի խաղաղ կեանքի մը, որ մանկութիւնս պիտի յիշեցնէր ինծի : Մարդ միշտ մանկութիւն մը ունեցած է, ինչ որ ալ ըլլայ : Օհ, անհոդ եղէք, ձեղի պիտի չըսեմ թէ հանդստեան կոչուած գնդապետի մը աղջիկն եմ եւ թէ Սէն Տընիի մէջ դաստիարակուած եմ : Ես դեղացի խեղճ աղջիկ մըն եմ, եւ վեց տարի առաջ անունս անդամ չէի կրնար դրել : Հիմա ապահովուեցաք, այնպէս չէ՞ : Ինչո՞ւ առաջին անդամ ձեղի կը դիմեմ, որ այս փափաքիս ուրախութեանը մասնակցիք : Անշուշտ անոր համար որ հասկցայ թէ դուք կը սիրէք դիս ինծի եւ ոչ թէ ձեղի համար, մինչ ուրիշները ի – րենց համար միայն սիրած են դիս :

Շատ անդամ դիւղ դացած եմ, բայց ոչ երբեք ուզածիս պէս: Ցոյս ձեր վրայ դրած եմ այս դիւրստաց երջանկութեան համար: Զար մի ըլլաք ուրեմն եւ հաւատնեցէք: Ըսէք ինքնիրենիդ թէ Մարկրիթ չատ պիտի չապրի եւ ես օր մը պիտի դիջամ իր առաջին խնդրանքը չհատարելուս համար, ինչ որ այնքան դիւրին էր կատարել :

Ի՞նչ պատասխանելու էր այսպիսի խօսքերու, մանաւանդ երբ կը յիշէի սիրոյ առաջին դիշերը եւ երկրորդ դիշերուան կը սպասէի :

Ժամ մը ետքը, Մարկրիթը թեւերուս մէջ առած էի· եթէ ինձմէ խնդրէր ոճիր մը դործել, պիտի հնազանդէի իրեն :

Առտուան ժամը վեցին մեկնեցայ եւ մեկնելէ առաջ ըսի իրեն .

— Ա՛յս իրիկուն պիտի տեսնուի՞նք :

Աւելի ուժով համբուրեց դիս, բայց չպատասխանեց :

Ցորեկը նամակ մը ստացայ, որ սա բառերը կը պարունակէ .

« Սիրելիս, քիչ մը տկար եմ, եւ բժիշկը հանդիստ պատուիրեց ինծի: Այս դիշեր կանուխ պիտի պառկիմ եւ պիտի չտեսնեմ ձեղ: Բայց ձեղ վարձատրելու համար վաղը կէս օրին ձեղի պիտի սպասեմ : Կը սիրեմ ձեղ »:

Առաջին մտածումս այն եղաւ թէ կը խաբէ դիս :

Պաղ քրտինք մը դոյացաւ ճակտիս վրայ, վասնզի այս կինը այնչափ կը սիրէի որ այս կասկածը վրդովեց դիս :

Եւ սակայն Մարկրիթէն դրեթէ ամէն օր պէտք էի սպասել այս բանը, ինչպէս որ չատ անդամ պատահած էր ինծի միւս սիրուհիներուս կողմէ, թէեւ չատ կարեւորութիւն տուած չէի : Ուրեմն այս կնոջ իմ կեանքիս վրայ ունեցած ազդեցութիւնը ինչ բանի հետեւանք էր :

Այնատեն խորհեցայ, քանի որ բանալին քովս էր, երթալ տեսնել դինքը սովրականերին պէս : Այս կերպով իսկոյն կը հասկնայի ճշմարտութիւնը ու եթէ էրիկ մարդ մը դտնէի անոր մօտ, պիտի ապտակէի զայն :

Հիմակուհիմա Շան դ'Էլիզէ դացի եւ չորս ժամ կեցայ հոն: Մարկրիթ մէջտեղ չելաւ : Իրիկունը դացի բոլոր այն թատրոնները, ուր սովորաբար կ'երթար : Բայց այդ թատրոններէն ոչ մէկուն մէջ կը դտնուէր :

— Ժամը 11ին տ'Անթէն փողոցը դացի: Մարկրիթի պատուհաններէն լոյս չէր երեւար : Բայց նորէն դուռը զարկի :

Դռնապանը հարցուց թէ ուր կ'երթայի :

— Օր· Կօթիէի յարկաբաժինը, ըսի :

— Օրիորդը չվերադարձաւ տակաւին :

— Վեր ելլեմ սպասեմ :

— Մարդ չկայ:

Անշուշտ այսպէս պատուիրուած էր ու թէպէտ ես կրնայի բանի տեղ չղնել զայն, քանի որ բանալին քովս էր, բայց վախցայ որ ծաղրելի վէճ մը կը ծագի ու դուրս ելայ :

Միայն թէ տուն չդարձայ: Չէի կրնար մեկնիլ այն փողոցէն եւ աչքէ չէի հեռացներ Մարկրիթի տունը: Ինծի անանկ կուդար որ բան մը պիտի խմանայի կամ թէ կասկածներս պիտի հաստատուէին :

Կէս դիշերին մօտ կառք մը, դոր չատ աղէկ կը ճանչնայի, թիւ 9 տան առջեւ կանդ առաւ :

Ժ···ի կոմսը իջաւ անկէ եւ կառքը ճամբելէ ետք տունէն ներս մտաւ :

Պահ մը յուսացի որ ինծի պէս անոր ալ պիտի ըսէին թէ Մարկրիթ տունը չէր եւ թէ կոմսին դուրս ելլելը պիտի տեսնէի, բայց առտուան ժամը չորսին դեռ կը սպասէի :

Երեք չաբաթէ ի վեր չատ տառապեցայ, բայց կարծեմ թէ տիկնայ բան մը չէր այն դիշերուան տառապանքիս հետ բաղդատելով :

(Շար·)

ԱՅԱՍՏԱՆ

—o—

ԱԻԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՏԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

Հոկտեմբեր 30ին բացումը տեղի ունեցած է Աւետիք Իսահակեանի տան թանգարանի : Որոշեալ ժամուն մը – տաւորականներէ բաղկացած ստուար բազմութիւն մը հաւաքուած է բնակարանի առջեւ, ուր խօսք առած է կրթական նախարարութեան փոխ նախարար Սամսոն Գասպարեան, ինչպէս նաեւ գրողներու Միութեան կողմէ Ստեփան Զօրեան :

Ապա ներկաները մուտք գործած են թանգարանէն ներս, երկյարկանի չէնք մը, ուր ցուցադրուած են Իսահակեանի անձնական գոյքերը, նկարներ, դիրքեր, դանազան պատմական եւ արժէքաւոր գրութիւններ, անգնահելի յիշատակներ եւն :

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 24ին տեղի ունեցած է Արա Պարթեւեանի նուագահանդէսը, իր դործերուն նուիրուած, Երեւանի օփերայի կից փիլհարմոնիայի մեծ սրահին մէջ, մասնակցութեամբ պետական սկնֆոնիք նուագախումբին եւ երդչախումբին· հոծ բազմութեան ներկայութեամբ : Երդչուհի Արմինէ Թիւթիւնճեան, օփերայէն կատարած է «Տատրագոմի Հարսին» մեներդները :

Երեւանի մտաւորական եւ դեղարուեստական հասարակութիւնը ողջունած եւ դնահատած է ֆրանսաբնակ երաժիշտը եւ իր գործերը: Հոկտեմբեր 30ին երգա – հանդներու տան մէջ ընդունելութիւն մը կատարուած է, կազմակերպութեամբ նախադահ Էակաո Միրզոյեանի :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

—o—

Միութեան Ընդհանուր ժողովը դումարեցաւ երկուշաբթի, Հոկտեմբեր 28ին, վարժարանի սրահին մէջ :

Օրակարդի վրայ.—

Ա) Միութեան Դիւանին 1962 – 1963ի չրջանի գործունէութեան ընդհանուր տեղեկագիր համաձայնութիւն .

Բ) Նոր դիւանի ընտրութիւն :

Տեղեկագրին ունկնդրութիւնը աւարտեցաւ անկեղծ չնորհաւորութիւններով եւ դնահատանքով, բոլոր անդամուհիներուն, դիտակից, համերաչխ եւ անձնուէր գործունէութեամբ ձեռք բերուած դրական արդիւնքներուն համար :

Ուսումնական 1963 – 1964 տարուան հետ, նոր դիւանի ընտրութիւն ալ ա – ռանց դժուարութեան եւ տեղն է նչելու՝ լիաքուէով կատարուեցաւ, հետեւեալ անուններով :

Տիկին Աշխէն Սողոմոնեան՝ նախադահուհի ,

Տիկին Սրբուհի Փէշտիմալճեան՝ փոխ-նախադահուհի ,

Տիկին Մարի Գրիգորեան՝ քարտուղարուհի ,

Տիկին Մարգրիտ Օհաճեան՝ դանձապահուհի ,

Տիկին Լիւսի Շէրոյեան՝ խորհրդական,

Տիկին Եղիսաբէթ Միճքէնճեան՝ խորհրդական ,

– Տիկին Համեստուհի Պէմէկեան՝ խորհրդական ,

Տիկին Աննիկ Հաճի – Յակոբեան՝ խորհրդական ,

Տիկին Մարի Տապաղեան՝ խորհրդական,

Տիկին Աշահիտ Փափազեան՝ խորհրդական ,

Տիկին Պայծառ Հայրապետեան՝ խորհրդական :

Ժողովը փակուեցաւ մաղթիմ, ընտանեկան եւ համձիլի մթնոլորտի մը մէջ :

ՀՈԳԵՒՐՏԻԿ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԾԱՏՈՒՐՕՖ

—o—

Քառասուն օր առաջ, հոդին յանձնեց – ինք մեր սիրելի Կարապետ Ծատուրօ – ֆը: Բնիկ էմիրնեցի ծնած ասկէ 73 տարի առաջ, եղած է Պուլկարիա, Ճունաստանի Տէտէ – Աղաճ (Ալեքսանտրապոլիս) քաղաքը եւ յետոյ 1932ին հաստատուած Փարիզ, ընտանեկան պարագաներով :

Սիրուած էր բոլորէն, մասնաւորաբար իր մտերիմ չրջանակէն եւ իրական հայ ազդասէր տիպարն էր : Տէտէ Աղաճի մէջ եղած էր հաւատաւոր Դաչնակցական եւ վարած պատասխանատու պաշտօններ : Տեղւոյն եկեղեցւոյ եւ Տարօնեան վարժարանի, — կառուցուած Տարօնցի բեռնակիրներու ճակտի քրտինքով — , պատասխանատու վարիչն էր տարիներ չրունակ : Եկեղեցին եւ վարժարանը չատ բան կը պարտին իրեն, մասնաւորաբար այն չրջանին երբ ինքն էր բուն պատասխանատուն եւ դաղութն ալ փայլուն ազդային կեանք մը ունէր: Իր հոն դտնուած ժամանակն էր, որ վարժարանը ուղեցաւ Սօս – Վանիի, Գէորգ Կառվարենցի եւ Հրանդ Քէօսէեանի ուսուցչութեան փայլուն չրջանը :

Մեր ազդային կեանքով միչտ հետաքրքրուած և մինչեւ վերջին վայրկեանն ալ մնաց հաւատաւոր Հայ, անսպառ հաւատք ունենալով դէպի Հայն ու Հայութիւնը :

Իր վերջին երազը չկրցաւ դժբախտաբար իրականացնել, այն էր դոնէ վերջին անդամ տեսնել հայրենիքը : Սնած ու ապրած Զաւարեաններու, Վռամեաններու, Քրիստափորներու չունչով, կառչած մնաց իր դաղափարներուն :

Վերջին տարիներուն սակայն, դառնութիւն մը ունէր, դառնութիւն մը որ աւելի կսկիծ մըն էր: Իմ ճանչցածներս, կը կրկնէր յաճախ, մէյ մէկ սուրբեր էին եւ զոհուողներ իրենց դաղափարին համար: Դարերն ալ փոխուած են այժմ, ի՞նչպէս պիտի կրնանք դտնել, կ'ըսէր, այդպիսի դաղափարապաչտներ, որոնք կրնան վառ պահել Հայութեան կրակն ու ոդին, որովհետեւ իրապէս արժանի ենք ապրելու թէ՛ իբր մարդ եւ թէ իբր Հա՛յ :

Ն·

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Իսկուհի Ծառուրօֆ եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի, Նոյեմբեր 10, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԾԱՏՈՒՐՕՖ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին հանդուցեալին յիշատակը յարգողները :

×

Պ. Արա Եղիկեան, Տէր եւ Տիկին Վահէ Թութկալեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի առաւօտ , Նոյեմբեր 10, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց մօր՝

ՎԱՐԴԻԹԵՐ ԵԶԻԿԵԱՆԻ

(Ծնեալ Գրիգորեան)

մահուան տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՍՈՆԻԱ ԱՂՃԱՅԵԱՆԻ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կը շարունակուի մինչեւ Նոյեմբեր 14, Հայկ. Թաղգարանին մէջ, 59 Ավընիւ Փոշ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐՋԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 23ԻՆ

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Պիվեռի (Կարտանի մօտ) Ֆ. Կապոյտ Խաչի շրջ. վարչութիւնը հայերէնի դասընթաց մը կը բանայ Նոյեմբեր 7ին : Դասերը տեղի կ'ունենան ամէն Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9էն 11, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ : Ուսուցիչ Պ. Կարօ Ցովսէփեան :

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

★★

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

★★

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 8-ԻՆ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

ԵՐԳԱՀԱԽՈՒՄԲ

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻ

ՀԱՄԵՐԳ

ԿԻՐԱԿԻ՝ 8 ՄԱՐՏ, 1964, ԺԱՄԸ 17

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի «Խաղասրահ» խումբի պարանոցիկ երեկոյթը՝ Նոյեմբեր 10ին :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 15ԻՆ

×

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի տարեկան մեծ պարահանդէսը 16 Փետրուար , 1964, Կիրակի , ժողժ ե.ի չքեղ սրահներուն մէջ :

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ ժողովի կը հրաւիրէ «Արամ» ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Բացականները նկատի պիտի առնուին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

Քրիստափոր ենթակոմիտէ 9 Նոյեմբեր, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին :

Նիկոլ Դումանի խումբ, 10 Նոյ. Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին :

Վարանդեան խումբ, 23 Նոյ. Շաբաթ, ժամը 21ին :

Մուրատ խումբ, 24 Նոյ. Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :

Գէորգ Զաւուշ խումբ, 30 Նոյ. Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին :

Ակունքի ենթակոմիտէ, 23 Նոյ. Շաբաթ, ժամը 21ին :

Հ.Մ.Ը.Մ. — ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ, Նոյեմբեր 16, ժամը 9էն մինչեւ լոյս :

Ալհամպրայի սրահներուն մէջ :

Նուագախումբ՝
ROGER BLANCHARD
et
Sa Nouvelle Grande Formation

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր սեղանները հետեւեալ հասցէներուն՝

ՌԱՖՖԻ՝
37, Rue des Dominicaines
Tél, : 20-71-10

ԳԱՌՆԻԿ ՏԷՐՈՑԵԱՆ՝
SELECT MOBILIER
41-43, Bd. Libération

ՀԱՅՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ
(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունուար 26ին

GALERIE FRAMOND

3, Rue des Saints-Pères
PARIS (VIe)

ZAVARO

PEINTURES D'ISTANBUL

Heures d'ouvertures : 10 h. à 12,30
14 h. à 19

Métro : Palais-Royal ou
Saint-Germain des Près

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ (Նոյեմբեր 9) երեկոյեան ժամը 8·30ին, Ազգային նորակառոյց տան մէջ, 295 Րիւ Պուալօ :

Կը նախագահէ Ընկ. ՄԻՍԱՔ-ՄԻՐՋԷ

Կը խօսի Ընկ. ՊԵՏՐՈՍ ՋՈՒԽՔՃԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Մեներգ՝ Տիկին Մ. Կարապետեան , Օր. Լ. Հաբէլեան, ընկ. Մ. Զափարեան :

Արտասանութիւն՝ Օր. Օր. Շահէ Ղազարեան, Ալիս Ալթունեան, Սիրան Տէրտէրեան :

Ջութակ՝ Ընկ. Ց. Պէրպէրեան եւ փոքրիկն Աբրահամեան :

Հայկական պարեր Նոր Սերունդի եւ « Արծիւ » պարախումբի կողմէ :

Հանդէսէն յետոյ տեղւոյն վրայ խըղճոյք մինչեւ ուշ գիշեր :

Եւրոպական եւ հայկական պարեր :

Առատ կերուխում :

Մուտքը ազատ է :

×

Դաշնակցութեան Օրը Լիոնի մէջ կը տօնուի շաբաթ, Նոյեմ. 9ին, եկեղեցւոյ սրահը :

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 7·30ին Տէրի Էնտ Թոմզի սրահին մէջ :

Կը խօսի՝ ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

Մուտք եւ ընթրիք մէկ սթերլին :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 17ին :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 24, Կիրակի կէսօրէ վերջ :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱԽԻԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի հանդիսաւոր ժամերգութիւն եւ Ս. պատարագ կը մատուցուի : Յաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի 1914 – 18ի եւ 1939 – 45ի պատերազմներու մէջ իննկած բոլոր հայ ռազմիկներու հոգւոյ հանգստեան համար :

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը իր ներկայութեամբ յարգել նահատակ զինուորներու յիշատակը :

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Դեկտեմբեր 7ին, երեկոյեան ժամը 21էն լոյս :

Կը մասնակցի՝ Հարաւային Ֆրանսայի լաւագոյն նուագախումբը՝

Claude BESSET et ses célèbres Fantaisistes

Մանրամասնութիւնները առանձին :

LYON

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Կազմակերպուած Լիոնի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, 23 Նոյեմբեր երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

Aéroport Bron *ի սրահներուն մէջ*

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի խումբին կողմէ :

Այս Կիրակի, ժամը 17էն, **?**

10, Rue des Messageries, Paris. Métro : Cadet ou Poissonnière

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ

Պարախումբ, ձեռնադաշնակ եւ առաջին անգամ ըլլալով

«LES REBELLES DU CAUCASE» ԽՈՒՄԲԸ

BAR AMBIANCE BUFFET

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՈՒՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշգրտուած ծառայողներու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 75 Ֆ· Հատը 0·30 Ֆ·

ՇԱԲԱԹ
9
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
SAMEDI
9 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9855

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9855

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՕՐԸ

—o—

Հայաստանեայց Եկեղեցին պատմական օր մը ապրեցաւ անցեալ Շաբաթ օր, երբ Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց վանքի Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Ն· Ս· Օ· Տ· Տ· Վազգէն Ա· եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Ն· Ս· Օ· Տ· Տ· Խորէն Ա· ողջոյնաբերութեան, վերջ տալով Ս· Էջմիածնի եւ Անթիլիասի միջեւ եօթը տարիներէ ի վեր արուեստականօրէն ծնունդ առած տարակարծութիւններուն եւ վէճերուն :

Հայ ժողովուրդը, իր ընդհանրական ապրումներուն մէջ, խորապէս կապուած իր Եկեղեցիին, զոր կը նկատէ ամուր հաւատներէն մէկը իր դարաւոր գոյութեան, հանդիսաւոր պահեր ապրեցաւ այս քանի մը օրերու ընթացքին, իր միասնականութեան ճամբուն վրայ նետուած կարեւոր քայլ մը նկատելով երկու Վեհերուն հանդիպումը :

Բացառիկ կերպով սրտապնդիչ են ու իրախուսիչ այն յայտարարութիւնները, որ մեր նուիրապետական գոյդ Աթոռներու գահակալները ունեցան Երուսաղէմի մէջ, թարգման հանդիսանալով այն խոր ցանկութեան, որ ամբողջ Հայութենէն կ'ելեւէջէ, ի վեր բոլոր տեսակի կողմնակի հաշիւներէ եւ նկատումներէ :

երկու Վեհերը իրենց յայտարարութիւններով նուիրագործեցին այն՝ ինչ որ արտերէ ի վեր հայ ժողովուրդի խոյնակ համոզումը եղած էր: Այլ խօսքով, եկան հաստատելու թէ, հինէն ի վեր, «Ս· Էջմիածնի, Մեծն Տանն Կիլիկիոյ, Երուսաղէմի եւ Պոլսոյ պատրիարքական աթոռներու Վեհափառ ու Սրբազան գահակալները, բոլոր դժուարութիւնց առթիւ, մէկը միւսին օգտակար մտացուիչները եղած են: Հոն ուր էջ – միածինը չէ հասած, հասած է Կիլիկիան: Հոն ուր Կիլիկիան չէ հասած, հասած է Էջմիածինը »:

Ոչ մէկ պատճառ կայ, եօթը տարինէ – րու անհամակարգութիւններէ եւ անտեղի տարնոյէ մը եառ, որ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ նուիրապետական Աթոռները միմեանց հանդիման կանգնեցուցին, որ Հայութեան պահանջքն է, Հայութեան խէալներուն եւ ձգտումներուն իրագործման դրաւականը :

Անկախ տեղական բնոյթ կրող բոլոր պարագաներէն, որոնք հանրային կեանքին մէջ անխուսափելի են, հայ ժողովուրդը պէտք ունի միասնականութեան՝ իր հիմնական նպատակներուն հասնելու գործով : կարեւորը այն է որ, մեր հանրային կեանքը ընթանայ այդ ուղիով, փոխանակ ճապաղելու մասնակի երեւոյթներու մէջ :

Կարեւորը այն է որ, հիմնական մըտածումներ մեր ղեկավարութիւնները կարենանք կենսագործել մեր բոլոր Եկեղեցւոյն եւ ազգանուէրը նպատակներուն, որ մեզմէ կը սպասէ հայ ժողովուրդը, Հայաստան աշխարհէն ներս եւ ի սփիւռս աշխարհի, իբրեւ մէկ եւ անբաժանելի ժողովուրդ, առաւել եւս՝ եկեղեցի »:

Վազգէն Կաթողիկոսի այս խօսքերը չեն կրնար արձագանգ չգտնել սահմանին այս կողմը, ուր հայրենասէր ժողովուրդ մը անդադրում ճիգերը ի գործ կը դնէ՝ հայ մնալու, հայ ղեկավարելու, հայ ապրելու համար :

Միութիւնը կ'ապրի ճակատագրական օրեր: Ազգային ղեկավարներու ալիք կը ծաւալի աշխարհի մէկ ծագէն մինչեւ միւսը: Ժողովուրդներ, դարերու խաւարէն դուրս գալով, կը բարձրանան միջազգային բեմ, ուր այլեւս համբանքին չէ վճռական խօսքը :

Հայ ժողովուրդը, իր էութեան մէջ, իր հոգիին մէջ, երկու Վեհափառներու

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՁԻՆԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ ՄԻԱՍԻՆ ԵՆՔ

ԴՐԱՄԱՏԻՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

ԿԸՍԷ ԽՐՈՒՇՁԵԻ

—o—

Կրեմլինի մէջ աւելի քան երեք հազար հիւրեր հաւաքուած էին, 46րդ անգամ ըլլալով տօնելու համար Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը :

Խրուշչեւ այս առթիւ ալ խօսած է իր սիրած նիւթերուն մասին՝ խաղաղ համակեցութիւն, Քուպա, Չինաստան եւ տնտեսական մրցակցութիւնը Արեւմուտքի եւ Միացեալ Նահանգներու մասին :

Այս վերջին հարցին վրայ ծանրանալով, Խրուշչեւ յաւուրս յայտարարած է թէ Արեւմուտքը համաշխարհային երկրորդ ուժն է, որ ի մտոյ, «առաջինը պիտի ըլլայ» եւ կենսագործած համայնավարութեան : «Եօթը տարի կուտանք դրամատէր երկիրներուն եւ եօթը տարիէն առաջին երկիրը կ'ըլլանք » :

Խօսքն ուղղելով արեւմտեան դեսպաններուն, խորհրդային վարչապետը շեշտած է.— Ուրախ էք որ տարակարծութեան մէջ ենք Չինաստանի հետ եւ կը մաղթէք որ տարակարծութիւնը խորանայ: Այդ համոյքը պիտի չտանք ձեզի, պարոններ, յուսախաբ պիտի ըլլաք, մեր վէճերը տարակարծութիւնը դրամատէր պետութեանց հետ է ոչ՝ Չինաստանի : Միասին ենք դրամատիրութեան դէմ, թէեւ տարբեր կարծիքներ ունինք հոն յանգելու միջոցներուն մասին: Ձեմ դիտեր ե՞րբ, բայց կը հաւնինք: Նոյն ատեն պատան ունինք: Վստահ եմ որ դիւրաւ պիտի հասկնանք, մեր ամբողջ կարելին կ'ընենք վերջ տալու համար մեր տարակարծութեանց, տեսակէտներու տարբերութեան եւ կառուցանել ընկերվարական միակարգ ակումբ մը » :

Խրուշչեւ ծանրացած է նաեւ Արեւմուտքի եւ Քուպայի բարեկամութեան վրայ «կը մաղթեմ խաղաղ համակեցութիւն Միացեալ Նահանգներու հետ, բայց եթէ Միացեալ Նահանգները Քուպայի վրայ յարձակին, այդ պարագային Մենք պատասխան կուտանք եւ մեր հրթիռները կ'ընկնին Միացեալ Նահանգներու տարածքին» :

Խրուշչեւ չատ պնդած է խաղաղ համակեցութեան անհրաժեշտութեան վրայ եւ այդ առթիւ յիշած Նոյեան Տապանը ուր միասին կ'ապրէին սուրբ եւ անսուրբ կենդանիները.— « Դուք կը խորհիք թէ մենք ենք անսուրբը եւ դուք՝ սուրբը : Մենք հակառակը կը խորհինք, չատ անգամ ալ ճիշդ ենք, երբ ձեզ կը նկատենք անբարոյական, պատերազմ չենք ուզեր, կ'ուզենք խաղաղութեան մէջ ապրիլ, առեւտուր ընել եւ լաւ յարաբերութիւններ մշակել ձեզի հետ ու խօսքն ուղղակի Ամերիկացիներուն ուղղելով, Խրուշչեւ ըսած է.— 46 տարի է կ'ուզէք մեզ ընաջնջել » :

Բայց Խրուշչեւ այնքան Ամերիկացիներուն դէմ խօսած է որ ներկայ ամերիկացի դեսպանը մերժած է կենսագործել : Խրուշչեւ, անակնկալի գալով, ուզած է որ դեսպանը ինք կենսագործէ, բայց Ամերիկացին պատասխանած է թէ ընդունելութիւնը ընողը Ռուսերն են, իրեն չի պատկանիր կենսագործել :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ զինուորական կարաւան մը առանց դժուարութեան պերլին մտաւ առջի օր, մինչ Ուաշինկթընի մէջ, Տին Ռըսք կը յայտարարէր թէ ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ընդունին ներկայ կարգադրութեանց մէջ :

ՆԵԼՍՆ ՌՈՒՔՖԷԼԼԸՐ հանրապետական թեկնածու է Միացեալ Նահանգներու նախագահական աթոռին :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարական տագնապը կը չարունակուի : Հանրապետութեան նախագահը կը չարունակէ իր խորհրդը – դադարութիւնները եւ չատ հաւանական կը նկատուի որ նոր դահլիճին կազմութիւնը Ալտօ Մորոյի յանձնուի : Այս վերջինը կը հաւատայ որ կարելի է հակկշռել նեն –

ԱՂՕԹՔ ԶԱՐԵՀ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ՀՈՂԱԿՈՅՏԻՆ ՎՐԱՅ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ «ԱԶԴԱԿ»ԻՆ

«ԿԸ ՄԱՂԹԵՆՔ ՇԻՆԱՐԱՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ՄԸ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻՍ, ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՄԻՒՍ ՆՈՒԻՐԱՊԵՏԱԿԱՆ Ա – ԹՈՌՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ, ՄԻ ԱՍՆՈՒԹԵԱՆ ՈԳԻՈՎ »

Ինչպէս գրած էինք, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը երեքշաբթի օր (Հոկտեմբեր 29) վերադարձած է Պէյրութ եւ մեծ խանդավառութեամբ ընդունուած Խալեպի օդակայանը Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահին ներկայացուցիչին, պաշտօնական անձնաւորութեանց եւ խուռներամ բազմութեան մը կողմէ :

Անթիլիաս մուտքին, Խորէն Ա· արժանացած է հաւատացեալներու անդադրում ծափերուն: Մայր տաճարին մէջ, իր ա – ղօթքը ընելէ ետք, խօսքը ուղղելով հաւաքուած ժողովուրդին, Խորէն Ա· ըսած է.— « Երուսաղէմ գացինք եւ Էջմիածնի Վեհափառին հետ ողջագուրումով խաղաղութեան հիմը դրինք : Վեհափառ հայրապետը խնդրեց որ Իր ողջոյններն ու օրհնութիւնները յայտնեմ ձեզի եւ Իր փափաքով երջանկայիշատակ Զարեհ Ա· Կաթողիկոսի Թարմ Հողակոյտին վրայ աղօթք ընեմ» :

Այնուհետեւ թափօրով, Խորէն Ա· դացած է Զարեհ Ա·ի Թարմ Հողակոյտին վրայ ու հոգւոյ կարգացած, խոր յուզումով :

×

Ամենայն Հայոց Վազգէն Ա· Կաթողիկոսը ընդունելով «Ազդակ»ի մասնաւոր թղթակիցը Երուսաղէմի մէջ հետեւեալ յայտարարութիւնը բրած է .—

Ցաւում Մայր Աթոռ Ս· Էջմիածնի, ձեր միջոցաւ մեր ողջոյնը եւ հայրապետական օրհնութիւնը կը յղենք Լիբանանի, այնտեղ բնակող մեր Ս· Եկեղեցւոյ բոլոր զաւակներուն անխտիր, որոնք խաղաղ ու բարգաւաճ կ'ապրին իրենց նախնեաց սուրբ հաւատով, իրենց կրթական եւ մշակութային կազմակերպութիւններով, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան եւ միւս Նուիրապետական Աթոռներու միջեւ միասնութեան ոգիով :

Աղօթող ենք նաեւ, որ Տէրը արեւշատութեան եւ երջանիկ հովուապետութեան տարիներ պարգեւէ մեր սիրեցեալ եղբօրը՝ Ն· Ս· Օ· Տ· Տ· Խորէն Ա· Շընորհազարդ Կաթողիկոսին :

Մենք կը հաւատանք, թէ մեր երկու Կաթողիկոսներու 26 Հոկտեմբերի սիրոյ ողջագուրումով յԵրուսաղէմ, ամուր հիմ մը հաստատեցինք, որու վրայ պիտի բարձրանայ մեր Եկեղեցիի նոր կեանքի յաղթութեան կամարը՝ սիրոյ, խաղաղութեան եւ միութեան, ի մխիթարութիւն մեր ազգի բոլոր զաւակներուն :

Թող Աստուած օրհնէ մեր Սուրբ Եկեղեցին եւ հաւատացեալ ժողովուրդը :

ՎԱԶԳԷՆ Ա· ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ՆԻական ընկերվարականներուն հետ :

ՎԻԷԹ – ՆԱՄԻ պետական հարուածին պաշտօնական հաշուեկշիռը 33 մեռեալ եւ 235 վիրաւոր կը հաշուէ : Պատերազմական վիճակը վերցուած է Սայկոնի մէջ միակ վախը որ կայ այն է որ «տիէմականն» վարչակարգ մը հաստատուի, առանց Տիէմի ... : Տիկին Նհու Լոս – Անճըլըս է միշտ բարեկամներու տունը : Բազմաթիւ առաջարկներ կ'ըլլան իրեն հրատարակիչներու եւ չարժանկարի արտադրիչներու կողմէ :

ՄՐԼԻՕՆԻ դեղորեաքի գործատան մը մէջ պայթում մը տեղի ունեցած է : երեք մեռեալ, 21 վիրաւոր կայ եւ մէկ հոգի ալ անպատանելի է :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՑԻ մեծ մըտածանակին արժանացած է Ռոպէր Մարժըրի :

ՍԷՒՒՏԱԿԱՆ ԱՐԱԲԻՈՑ քարիւղներու նախկին նախարարը՝ Շէյխ Ապտալլահ Ալ Թարիքի առաջարկած է որ քարիւղային բոլոր օտար ընկերութիւնները որոնք արաբական երկիրներու մէջ են, ազգայնացուին: Այս առաջարկը բրած է Պէյրութի մէջ դումարուած քարիւղներու չորրորդ համագումարին :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նոր վարչապետը կազմեց նոր կառավարութիւնը : Փափանդրէու երկրորդ փոխ – վարչապետ մը նշանակեց յանձին Վենիզելոսի զաւկին՝ Սոփոկլէս Վենիզելոս :

ԼՈՐԻՍ ՄԵԼԻՔՕՖ

—o—

Բ.

Սարուկն ալ չէր աշխատեր, որովհե-
տեւ մարդկային արարած մը չէր նկատ-
ուեր: «Ոչ մէկը կրնար միջամտել տիրոջ
եւ սարուկին միջեւ: Տէրը կրնար բաժ-
նել այրը կնոջմէն, զաւակները ընտանի-
քէն, կրնար ծախել, չղթայի զարնել,
տանջել: Օրէնքը կ'արդիւէր անդամա-
հատել, անօթի ձգել, բայց յանցաւորին
պատիժ սահմանուած չէր: Հռոմի մէջ,
աւելի ուշ Ֆրանսայի մէջ, սարուկները
չէին աշխատեր, հոգածու չէին կալ-
ուածներուն: Ռուսիոյ հողատէրերն ալ
կ'ըսէին. «Փորձառութիւնը, ցոյց կու-
տայ որ ազատ աշխատող մարդիկ ըս-
պրուկներէն աւելի գործ կ'արտադրեն»:
Չէր աշխատեր, որովհետեւ աշխատանքին
արդիւնքը ուրիշին համար էր»: (Մի-
լիւքով, «Փորձ ռուս քաղաքակրթու-
թեան վրայ», 1901, հ.ներ 261 եւ 268):

Վեհապետը թէեւ ամենահզօր կը կար-
ծէր, ինքնիրենը, բայց կը բախէր ան-
սահման զժուարութեանց: Ազատագրե-
լով սարուկները՝ կը կատարէր յեղա-
փոխութիւն մը:

Տնտեսական, սարկական աշխատանքի
տեղ կը հաստատուէր ազատ աշխատանք,
որ աւելի արդիւնաբեր էր:

Քաղաքական, միլիոնաւոր մարդիկ
հետզհետէ քաղաքական իրաւունքներ
պիտի ստանային:

Ընկերային, միլիոնաւոր մարդոց
մարդկային պայմաններ պիտի ստուէին
տեխնիկական յեղափոխութեան փոխանցումով:

Բարոյական, պիտի ջնջուէին պաշտօ-
նէութեան դեղձումները, բարձր դասա-
կարգի չարաշահումները:

1967 Յունիս 3ի մահափորձը ցարին
դէմ աղբարարութիւն մըն էր, թէ խմո-
րումներն սկսած են, պիւղպային հող կը
պահանջէ, քաղքենի դասակարգը՝ ազա-
տութիւն: «Եթէ համոզուիմ որ սահմա-
նադրութիւն մը օգտակար պիտի ըլլայ
ժողովուրդին, պիտի չվարանիմ հրատա-
րակելու զայն, սակայն համոզուած եմ
որ պիտի կորսուի սահմանադրութեամբ,
չեմ ուզեր նպաստել իր կորուստին»: Պիտ-
մարք համամիտ է, որովհետեւ ռուս ժո-
ղովուրդը պատրաստ չէ սահմանադրա-
կան կեանքի, հաւատք ունի վեհապետին
բացարձակ իշխանութեան հանդէպ, եթէ
այդ հաւատքը կորսուի, արիւնալի հե-
տեւանքներ կ'ունենան: Ընդհանրացնելու
էր սակայն կրթութիւնը, ընդլայնելու էր
նահանգային իրաւասութիւնները պատ-
րաստելու համար ժողովուրդը ապագայ
սահմանադրութեան:

Գաղտնի կազմակերպութիւն մը «Հող
եւ Ազատութիւն» կը ծաւալի երկրին
մէջ: Վերա Զասու անունով աղջիկ մը,
որպէս նոր Շարլոթ Քորտէը մը, վոլկա-
յէն մայրաքաղաք կուգայ եւ մահափորձ
կը կատարէ ոստիկանապետ Զօրաւար

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԷՎԷՐԷԿ-ՖԷՆԷՍԷԻ» (*)

—o—

Պատմական Հայաստանի կից, չատ ան-
դամ անոր անբաժան երկրամասը նկատ-
ուած, անցեալով եւ հայեցի ապրումնե-
րով հարուստ Կապադովկիոյ հայահոծ
մէկ չրջանին անցեալը ներկայացուած է
հազար էջերէ բազկացած մեծածաւալ
այս գիրքին մէջ:

Մօտ հարիւր էջեր ընդգրկող առաջին
բաժինը հանդամանօրէն եւ մանրամասնօ-
րէն կը պատկերացնէ ընդհանրապէս Կա-
պադովկիոյ եւ յատկապէս Էվէրէկ – Ֆէ-
նէսէի տեղադրութիւնը՝ բնութիւն, կլի-
մայական պայմանները, բուսականու-
թիւն, կենդանական աշխարհ ու մանա-
ւանդ՝ վարչական պատկերը:

Կիլիկիոյ սահմանին մօտ՝ Էվէրէկ եւ
Ֆէնէսէ տարբեր ուանները ըլլալով հան-
դերձ, պատմութեամբ եւ աշխարհա-
դրական դիրքով նոյնացած են ու կազ-
մած առանձին քաղաք մը: Առաջինը՝
Մեծ Եղեռնի նախօրէին, ունեցած է մօ-
տաւորապէս հազար տուն հայ, երկրոր-
դը՝ 780: Տեղագրական մանրամաս-
նութիւններով հարուստ եւ բազմազան
այս բաժնին մէջ կը խօսուի նաեւ կա-
պադովկիոյ քաղաքներուն եւ գիւղերուն
անուան ծագման մասին: Կարելիութեան
սահմաններուն մէջ, պատմագրական
տուեալներու հիման վրայ ճշդուած են
կարգ մը վայրերու պատմական անուն-
ները, անոնց հիմնադրութեան մանրա-
մասնութիւնները, ինչպէս նաեւ գրեթէ
բոլոր հնադարեան (հիթիթեան եւայլն)

Թրեփովի վրայ: Դատարանը ազատ կ'ար-
ձակէ, վճիռը կը դովաբանուի, լուսեփայլ
դատապարտութիւն մըն էր խօսում-
թեանց, յեղափոխականներ կը քաջալեր-
ուին, ահաբեկչութիւնը կը չարունակուի:
Նոր մահափորձ ցարին դէմ 1879 Ապրիլ
2ին: Խօսութիւնը կը ծանրանայ, մա-
հափորձերը կը կրկնուին: 1879 Օգոստոս
26ին նորակազմ «Ժողովրդային Կամք»ի
դործադիր մարմինը մահուան կը դատա-
պարտէ ցարը: Անդամները կը չրջին
Պալթիկ ծովէն Սեւ Ծով, կը հետապնդեն
կայսեր չարժումները, կը հետապնդեն
որսը:

Փետրուար 8ին խորհրդականները կը
հրաւիրէ պալատ կազմելու համար
բացարձակ իշխանութեամբ յանձ-
նախումբ մը, որպէսզի վերջ դնէ
սարսափին: Հրաւիրուածներուն մէջ են
մայրաքաղաքի, Օտեսայի, Խարքովի գո-
րավար կառավարիչները: Կարսի յաղ-
թական Լորիս Մելիքօֆ առաջած էր կոմ-
սութեան աստիճան եւ ընտրուած նահան-
գապետ Սարաթովի, յետոյ Սամարի, ուր

վերջ կուտար «Սեւ մահ»ին, չրջելով ա-
մէն կողմ, չահելով ժողովրդականու-
թիւն: Կը վերադարձնէր տրամադրուած
չորս միլիոն րուպլի դումարը կը դնա-
հատուէր աշխատանքն ու պարկեշտու-
թիւնը, կը նշանակուէր նահանգապետ
Խարքովի:

Այդ հանդամանքով Լորիս կը մասնակ-
ցի վերադոյն ժողովին, կ'առաջարկէ ա-
պահովել նախ հրամանատարութեան մի-
ութիւնը, կեդրոնացնելով իշխանութիւն-
ները մէկ հոգիի ձեռքը: Ընդհ. հրա-
մանատարութիւնը պիտի յանձնուէր վե-
հապետին բացարձակ վստահութիւնը
վայելող անհատի մը: Ցարը կը չարուի
եւ անմիջապէս հաւանութիւնը տալով՝
կ'ըսէ. «Այդ մէկը դուն պիտի ըլլաս»:
1880 Փետրուար 12ի հրովարտակով կը
հաստատուի «Գերագոյն Յանձնախումբ
Ընկերային արդի Պաշտպանութեան հա-
մար», որուն նախագահն է կոմս Զօր.
Լորիս Մելիքօֆ:

ՀՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

(2 Շար.)

եւ յետագայ դարերու յուշարձանները,
որոնք կը խօսին այս երկրամասի անցեա-
լի փառքի մասին: Արդարեւ, Սարաբոնի
ծանօթ երկասիրութեան մէջ կը հանդի-
պինք Վէնէսայի (Ֆէնէս) մեհեանին եւ
անոր կից դիւղին յիշատակութեան:

Այս դլուխը կը պարփակէ նոյնպէս Է-
վէրէկ – Ֆէնէսէի չրջակայ դիւղերու՝
Զօմախլու, Թամարդա, Սէօյլիւտլի եւ
այլն վերաբերեալ բաւականին հարուստ
տեղեկութիւններ:

Կարգ մը պատմաբաններու եւ հնա-
դէտներու համաձայն, խեթացիք Քրիս-
տոսէ մօտաւորապէս քառասուն դար ա-
ռաջ դաղթած են Փոքր Ասիա: Իրենցմէ
հետք պատմութեան թատերաբեմ կուգան
Սումեր – Ակկատեանները, Հաթեր – Հի-
թիթները եւ յաջորդաբար այլ ցեղեր կամ
ցեղախումբեր:

Ցամենայն դէպս, ինչպէս ցոյց կուտան
եւ կը փաստեն Կապադովկիոյ մէջ դըտ-
նուած սեպագիր արձանագրութիւնները,
յայտնաբերուած հազարէ աւելի պնա-
կիտները եւ այլ յուշարձաններ, Երրորդ
հազարամեակէն սկսեալ Կապադովկիա
արդէն հաղորդակցութեան մէջ էր Եգիպ-
տոսի, Ասսուրի եւ Կիլիկիոյ հետ:

Ք. Ա. 546ին, բովանդակ Փոքր Ասիոյ
հետ Կապադովկիա եւս կ'իյնայ Կիւրոսի
տիրապետութեան տակ: Մեծն Աղեք-
սանդր (322 Ք. Ա.) վերջ կուտայ պարս-
կական տիրապետութեան, իսկ 301էն 395
(Ք Ա.) մակեդոնական իշխանութեան
կը յաջորդէ Հռոմէական տիրակալու-
թիւնը: Յաջորդաբար, Կապադովկիա
մաս կը կազմէ բիւզանդական կայսրու-
թեան (395 – 1067), 1080էն մինչեւ 1169՝
Դանիշմանդեան իշխանութեան (Ծագու-
մով հայ կամ թիւրքմէն իշխան Դանիշ-
մանդի անունով), 1169 – 1300՝ Իկոնիոյ

Սելճուք Ռումի սուլթաններու, 1308 –
1326՝ Թաթար եւ 1392 – 1393էն ի վեր՝
Օսմանեան կայսրութեան:

Մօտ քառասուն էջերէ կազմուած բ.
դլուխը, հարուստ մանրամասնութիւննե-
րով, թուագրութեամբ եւ աղբիւրներու
յիշատակութեամբ կը ներկայացնէ կա-
պադովկիոյ պատմական անցեալը՝ «փո-
քըր Ասիոյ այդ կարեւոր չրջանի պատ-
մութիւնը, կորսուած հնադոյն անցեալի
մառախուղին մէջ»:

Ազգագրական ուշադրաւ եւ ճոխ տեղե-
կութիւններ կը պարունակեն Գ. եւ Դ.
ընդարձակ բաժինները, որոնք կարելի է
առանցքը նկատել այս խիստ չահեկան
հատորին:

Արդարեւ, Ալէքս Գրիդորեան եւ Սեդ-
րաք Գարակէօզեան, առաջինը իր բանա-
հաւաքի դերով, իսկ երկրորդը՝ աչխա-
տասիրդի, դնահատելի բծախնդրու-
թեամբ մը ներկայացուցած են երբեմնի
հայահոծ այս չրջանին եւ առհասարակ
Կապադովկիոյ ժողովուրդին առանձին եւ
արտաքին կեանքին կենցաղը, իր յատկին
մանրամասնութիւններով:

Վերջին տասնամեակներուն հրատա-
րակուած յիշատակարաններուն ամենէն
չահեկան ու միաժամանակ օգտաչատ աչ-
խատանքը պէտք է նկատել ազգագրական
նիւթեր հաւաքելու ուղղութեամբ կա-
տարուած ճիդը: Անցեալի պատմական
տեղեկութիւնները, ինչպէս նաեւ աչ-
խարհագրական տուեալները ընդհանրա-
պէս չեն կարօտիր ականատես երկրա-
չիններու վկայութեան: Մինչ ժողովուր-
դի մը վարքն ու բարքը, կենցաղը, ար-
հեստներու միւը եւ տեսակը, տնտես-
կան, մշակութային եւ ազգային ներքին
կեանքը առաւելաբար եւ բացառաբար
պէտք ունին տուեալ չրջանին մէջ եր-
կար ապրած ականատեսներու վկայու-
թեան:

Նոյնը նաեւ՝ ժողովրդական բանահիւ-
սութեան համար: Այնուչտ, այս վերջի-
նը իր բոլոր սաւորդելիներով: Նաեւ ժո-
ղովրդային բարբառներ եւայլն:

Այս իմաստով երախտաչատ դործ մըն
է, դոր կատարած են «Յիչատակարան է-
վէրէկ – Ֆէնէսէի» ծաւալուն եւ դեղա-
տիպ աչխատութեան դոյդ հեղինակները:

Արդարեւ, առանձին ենթաբաժիններով
ոչ միայն ներկայացուցած են ժողովուր-
դային տնտեսութիւնը, մչակութային
կեանքը, հոգեւոր եւ մտաւոր կեդրոննե-
րը, այլեւ իրենց չրջանի ժողովրդական
ուսումնութիւնները, աւելորդապաչտու-
թիւնները, ինչպէս նաեւ առակներ եւ
պատմուածքներ, աչուղական դործեր
եւ անոնց հեղինակները:

Ցաւալի է, անչուչտ, որ այս չրջանի
Հայութեան այլապէս հարուստ բանա-
հիւսական տաղերը, երգերն ու ասաց-
ուածքները ու նաեւ պարերգները թրքե-
րէն են: Ասոնք, կորսուած դանձ մը պէտք
է նկատել, եթէ հաչուի չառնենք առանց
մէջէն ի յայտ եկող ժողովուրդին հոգե-
բանութիւնը, մտաւոր եւ հոգեւոր հա-

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՄՈՑԱՐԹ

—o—

Այս անդամ, Մոցարթ կը զգայ կրա-
կոտ սէր մը: Օրանժի իշխանուհիին մօտ
ուր եկած էր երգելու, Վոլֆկանկ առա-
ջին անդամ կը հանդիպի Ալոյիզիայի եւ
կը տարուի անով: Դաշնակով կ'ընկերա-
նայ անոր երբ կ'երգէ իր մեղեդիները եւ
կը համոզուի թէ երբեք այդ մեղեդիները
այդքան լաւ երգուած չէին: Բազմաթիւ
պատյաներ կը կատարէ անոր հետ Քիրխ-
հայմ – Պոլանտի դղեակին պարտէզին
մէջ եւ երգահանդէսի մը պահուն անոր
կողքին նստած կ'երազէ օփերաներ դրել
ապագայ փրիմա – տոնային համար..

Վոլֆկանկ ինքզինքը իր տանը մէջ կը
զգայ Վէպերներու մօտ, այս տարօրինակ
եւ պահեմ ընտանիքին մէջ, ուր կը խօս-
ուի միայն երաժչտութեան մասին եւ
ուր՝ Ալոյիզիա եւ իր երէց քոյրը՝ Ժոզե-
ֆա չարունակ կ'երգեն անհատնում երե-
կոյթներու ընթացքին: «Զար բախտէն
խորտակուած այս ընտանիքը այնքան կը
սիրեմ — կը զրկ իր հօրը — որ կը ցան-
կամ զայն երջանկացնել ...»:

Լէոփոլտ համաձայն չէ: Անիկա կը
խորհի թէ կարօտութեան մէջ դտնուող
Վէպերներու ընտանիքին հետ ունեցած
մտերմութիւնը ոչինչով կրնայ օգտակար
դառնալ Վոլֆկանկի ապագային համար:
Աւելի քան երբեք կը զարհուրի Լէոփոլտ,
երբ կը տեղեկանայ թէ ճամբորդութեան
մը ընթացքին Վոլֆկանկ ստանձնած է
Վէպերներու բոլոր ծախքերը: Իսկ Մո-
ցարթի համար ատիկա պարզ բան մըն է:
Եւ զմայլելի միամտութեամբ մը կը զրէ
իր հօրը. «Պատճառը կը կայանայ այն
ուրախութեան մէջ որ կը զգան նոյն ձե-
ւով մտածող մարդիկ երբ իրարու հետ կը
դտնուին: Այն մտածումը թէ օդնութեան
կը հասնիմ կարօտ ընտանիքի մը, առանց
որեւէ վախի, հոգիս կը լեցնէ անսահման
հրճուանքով մը ...»:

Վոլֆկանկ կը խորհի ամբողջ ընտանի-
քը տանիլ Իտալիա եւ հոն կազմակերպել
երգահանդէսներ: Կը յուսայ նոյնպէս հոն
Ալոյիզիային ապահովել առաջին երգ-
չուհիի պայմանագրութիւնը, հակառակ
որ այս վերջինը տակաւին սկնակ մըն է:
Կը պնդէ թէ իր մայրը նոյնպէս խանդա-
վառուած է իր ծրագիրներով: Ընդհակա-
ռակին, Վոլֆկանկի մայրը, իր զաւկէն
զաղտնի, կը զրէ իր ամուսնոյն եւ կը
յայտնէ իր մտահոգութիւնը, հակառակ
որ, կ'աւելցնէ Տիկին Մոցարթ, «Ալոյիզ-
եան հրաչալի կ'երգէ»:

Եւ սակայն, այս սոխակը, որուն հետ
Մոցարթ կը խորհի ամուսնանալ, ան-
պայման իբրեւ զաւկին մոռցնել պիտի
տայ իր ապագան եւ ան արդէն սկսած է
մսխել այն փլըօինները զոր Լէոփոլտ
խնայողութեամբ հայթայթած է իր զաւ-
կին, կարենալ զլուխ հանելու համար իր
ճամբորդութիւնը, պարզացնելու համար
իր երաժչտական կրթութիւնը եւ հասնե-
լու համար դիրքի մը:

Այս լուրերը իմանալով Լէոփոլտ զայ-
րոյթէն կը խելագարի: Այսպէս ուրեմն,
ինք որ կ'ապրի թչուառութեան հատա-
սար դրկանքի մը մէջ, ինք որ դժտուած
է Արքեպիսկոպոսին հետ, որ խորտակած
է իր ասպարէզը, եւ այս բոլոր զոհողու-
թիւնները իրարու վրայ դիզած է որպէս-
զի իր զաւակը մեծ մարդ դառնայ, հիմա
կը տեսնէ որ արդիւնքը այն կ'ըլլայ որ
Վոլֆկանկ օդնութեան հասնի Վէպերի
ընտանիքին եւ ամուսնանայ Ալոյիզիայի
հետ, որ ուրիչ բան չէ եթէ ոչ պչրուտ
ու մեծամիտ աղջիկ մը: Պէտք է որ իր
որդին սթափի իր ցնորքէն եւ այլեւս
չխորհի ամուսնութեան մասին: Ու կը
դրէ. «Այս բոլորը կախում ունին քու
խելացութենէդ եւ քու ողջախոհութենէդ:
Կամ պիտի մնաս խեղճ ու անծանօթ ե-
րաժիչտ մը, եւ կամ պիտի դառնաս նը-
շանաւոր մեծ դեկավար մը ու երա-
ժիչտական մը որուն մասին հատորներ
պիտի դրուին ...»:

Վոլֆկանկ կը հնազանդի — ժամանա-
կաւորապէս: Անկասկած, իր սրտին խո-
րը անիկա Ալոյիզիան կը նկատէ երբեւ
իր խօսեցեալը, եւ սակայն, կը համա-
ձայնի մեկնիլ Փարիզ փառք եւ հարստու-
թիւն որոնելու համար:

— Վստահեցէք ինձի, կ'ըսէ, ամբողջ
ուժերովս պիտի աչխատիմ Մոցարթներու
անունին պատիւ բերելու համար:

Եթէ յաջողի, Ալոյիզեան իր կինը պի-
տի դառնայ:

×

Կը մեկնի, իբրեւ հարստութիւն ունե-
նալով միայն ձեռագործ կիսաձեռնոց մը,
պայուսակին մէջ Մոլիէրի հատոր մը,
ինչպէս նաեւ մէկ քանի ձայնանիչերու
թերթիկներ:

Կը մեկնի՝ իր սրտին մէջ պահած Ա-
յիզիայի քաղցր ժպիտը:

«Երբ մեկնեցայ, կը զրէ իր հօրը, ըս-
լորը կ'արտասուէին: Ներեցէք ինձի,
բայց պէտք է խոստովանիմ որ արցունք-
ները կը խեղդեն զիս, երբ կը մտածեմ
այս մասին ...»:

Փարիզի մէջ երբեք չի դադրիր խոր-
հելէ անոր մասին, որ այլեւս կը համա-
րի իր խօսեցեալը:

« Հոգիս երբեք պիտի չխաղաղի, եթէ
զրէ անոր, մինչեւ որ վստահ չըլլամ թէ
արժանի տուրքը վճարուած է ձեր տա-
նդին: Աւելին, վերջնականապէս
իրապէս երջանիկ պիտի զգամ ինքզինք
այն օրը միայն երբ վերստին պիտի կա-
րենամ ձեզ տեսնել եւ ողջագուրել ըստ
սրտիս ...»:

(2 Շար.)

ըլսաութեան ակը :

Տէրն եւ չահեկան է Սիմոն Թէքիր – Տէրեան պատրաստած Էվէրէսթ – Ճէնէսէի բաւական ճոխ ցանկը, զեռեզրաբերուն բաւական ճոխ ցանկը, զեռեզրաբերուն բաւական ճոխ ցանկը, զեռեզրաբերուն

ՅԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ· Յ· Դ· «Արդուքեան» խումբի ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Պօղոս Շոյեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց մեծ մօր Այրի Տիկին Սրբուհի Ազարեանի ցաւալի մահուան առթիւ :

ՍՈՆԻԱ ԱՂՃԱՑԵԱՆԻ

ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կը շարունակուի մինչեւ Նոյեմբեր 14, Հայկ· Թաճգարաճին մէջ, 59 Ավընիւ Ֆոշ ժամը 15·30էն 19 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 23ԻՆ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ· ՄԱՐՄՆԻ

(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունուար 26ին

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Պիվեռի (Կարտանի մօտ) Ֆ· Կապոյտ Խաչի չորչ· վարչութիւնը հայերէնի դպրոց մը կը բանայ Նոյեմբեր 7ին : Դասերը տեղի կ'ունենան ամէն Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9էն 11, Հ· Յ· Դ· Տան մէջ : Ուսուցիչ Պ· Կարօ Յովսէփեան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 15ԻՆ

×

Հ· Բ· Ը· Միութեան Փարիզի տարեկան մեծ պարահանդէսը 16 Փետրուար, 1964, կիրակի, ժորժ Ե·ի չքեղ սրահներուն մէջ :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն· Ֆ·

Շրջանակով 300 Ն· Ֆ·

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette, PARIS (9·)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ· Յ· Դ· Շրջ· Կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները : կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլան Շրջ· կոմիտէի ներկայացուցիչները :

Քրիստափոր ենթակոմիտէ 9 Նոյեմբեր, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին :

Նիկոլ Դումաճ խումբ, 10 Նոյ· կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին :

Վարաւդեան խումբ, 23 Նոյ· Շաբաթ, ժամը 21ին :

Մուրատ խումբ, 24 Նոյ· կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :

Գէորգ Զավուշ խումբ, 30 Նոյ· կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին :

Ակնունի ենթակոմիտէ, 23 Նոյ· Շաբաթ, ժամը 21ին :

ՀԱՄՑԷՅԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՑԵԱՆԻ նոր հասցէն է՝

1. Rue de Gergovie, PARIS-XIV

Tél. BRE. 22-23

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Դեկտեմբեր 22, ժամը 4ին

ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ

Ծնողաց եւ Բարեկամաց մտերմիկ Օր

ԲԵՄԻ ՎՐԱՅ՝

Մանկական սիրուն խաղեր

ԵՂԵՒՆԻԻՆ ՏԱԿ՝

Հարիւրաւոր նուէրներ

ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ՝

Ընտանեկան ճաշի սեղաններ

ՈՒՐԱԽ ՏՕՆ՝ ՈՒՐԱԽ ՕՐ

Հ.Մ.Ը.Մ. — ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ, Նոյեմբեր 16, ժամը 9էն մինչեւ լոյս :

Ալհամպրայի սրահներուն մէջ :

Նուագախումբ՝

ROGER BLANCHARD

et

Sa Nouvelle Grande Formation

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր սեղանները հետեւեալ հասցէներուն՝

ՌԱՖՖԻ՝

37, Rue des Dominicaines

Tél, : 20-71-10

ԳԱՌՆԻԿ ՏԷՐՈՑԵԱՆ՝

SELECT MOBILIER

41-43, Bd. Libération

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ (Նոյեմբեր 9) երեկոյեան ժամը 8·30ին, Ազգային Նորակառոյց տան մէջ, 295 Րիւ Պուալօ :

ԿՂ նախագահէ Ընկ· ՄԻՍԱՔ-ՄԻՐՋԷ

կը խօսի Ընկ· ՊԵՏՐՈՍ ԶՊՈՒՐՃԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Մեներգ՝ Տիկին Մ· Կարապետեան, Օր· Լ· Հաբէլեան, ընկ· Մ· Զափարեան :

Արտասանութիւն՝ Օր· Օր· Շաճէ Ղազարեան, Ալիս Ալթունեան, Սիրան Տէրտէրեան :

Ջութակ՝ Ընկ· Յ· Պէրպէրեան եւ փոքրիկն Աբրահամեան :

Հայկական պարեր Նոր Սերունդի եւ « Արծիւ » պարախումբի կողմէ :

Հանդիսէն յետոյ տեղւոյն վրայ խըն – ջոյք մինչեւ ուշ գիշեր :

Եւրոպական եւ հայկական պարեր :

Առատ կերուխում :

Մուտքը ազատ է :

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 7·30ին Տէրէնտ Թումգի սրահին մէջ :

Կը խօսի՝ ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

Մուտք եւ ընթրիք մէկ սթերլին :

×

ԱՒՐՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 17ին :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 24, կիրակի կէսօրէ վերջ :

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ, կիրակի, Մարտ 1, կէսօրէ վերջ, ժամը 14·30ին:

MAISON DE LA CHIMIE

28 bis, Rue Saint-Dominique

Métro : Invalides

LYON

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Կազմակերպուած Լիոնի Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, 23 Նոյեմբեր երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

Aéroport Bron *ի սրահներուն մէջ*

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի Իսիի խումբին կողմէ :

Այս Կիրակի, ժամը 17էն, **?**

10, Rue des Messageries, Paris. Métro : Cadet ou Poissonnière

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ

Պարախումբ, ձեռնադաշնակ եւ առաջին անգամ ըլլալով

«LES REBELLES DU CAUCASE» ԽՈՒՄԲԸ

BAR AMBIANCE BUFFET

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

GRAND HOTEL *ի չքեղ սրահներուն մէջ*

12, Bld. des Capucines

Կիրակի, Դեկտեմբեր 1, ժամը 17էն կէս գիշեր

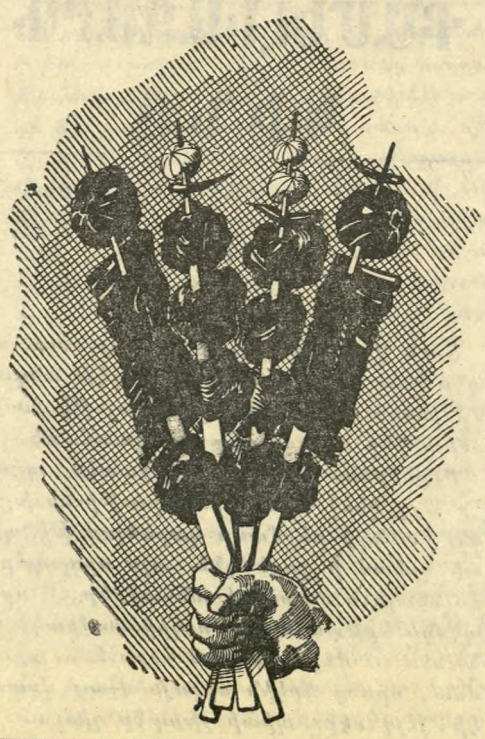
Հաճելի գեղարուեստական բաժին

Երկու նուագախումբ

Մուտք 10 Ֆր· , քարտ ուներցող ուսանողներուն կէս գին

Սեղանները կ'ապահովուին հեռաձայնի կարգով

WAG. 38-54

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ELYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE

(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e

Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84

Métro : F. D. Roosevelt

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի միջ-մասնաճիւղային վարչութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր մասնաճիւղերուն :

Դեկտեմբեր 14ին, Սալ Մազբնոյի մէջ, *երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ :*

Մանրամասնութիւնները առանձին :

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 75 Ֆ.	Հատը	0·30 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ
10
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
DIMANCHE
10 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9856

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — Nº 9856

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—o—

Ա.

Այսու պաշտօնապէս կը հաղորդենք հաւատացեալ հայ ժողովրդեան, թէ Ա. – ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ Ն. Ս. Օծու – ԲՒՆ Տ. Տ. Վազգէն Ա. եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Նորին Ս. Օծու – ԲՒՆ Տ. Տ. Խորէն Ա., քրիստոնէական սիրով եւ հոգեւոր եղբայրութեան ղգա – յումներով հանդիպեցան իրարու խա – չաղութեան քաղաք Ս. Երուսաղէմի Հա – յոց Պատրիարքարանին մէջ եւ ի ներկա – ութեան Ամենապատիւ Տ. Եղիշէ Ս. Պատրիարքին, եպիսկոպոսական դասուն, վարդապետաց եւ բազմաշխատ ազգայնոց, ուրբ ողջունիւ եւ ջերմ ողջագուրումով վերանորոգեցին իրենց ուխտը ծառայելու Հայց. Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ եւ ազնիւ հայ ժողովուրդին :

Երկու վեհափառ կաթողիկոսներու ոգեշունչ այս տուրքը ողջագուրումովը վերջ դրաւ ութ տարիներէ ի վեր Հայց. Եկեղեցւոյ ծոցին մէջ ստեղծուած տագնապը :

Տ. Տ. Վազգէն Ա. եւ Տ. Տ. Խորէն Ա. Հայրապետները, Սուրբ Տեղեաց մէջ ծընդաբեր, միասին աշխատելի ի խաղաղութեան, Հայց. Եկեղեցւոյ միութեան եւ Հայ ժողովուրդի բարօրութեան ու երջանկութեան համար :

Զոյգ կաթողիկոսները, Սրբոց Յակոբ – Նոյ Մայրավանքին մէջ, չորս օրեր ապրեցան միասին եւ երջանիկ առիթը ունեցան վերջապէս ճանչնալու եւ ի – րարու ղգայումներուն ու մտածումնե – րուն հաղորդ դառնալու :

Կիրակի , 1963 Հոկտեմբեր 27, հայ – րապետական հանդիսաւոր Ս. Պատարագ մատուցեցաւ Ս. Յակոբայ Մայր Տա – ճարին մէջ Շնորհազարդ Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին կողմէ : Ս. Պատարագի միուն, հոգեհանգստեան յատուկ պաշ – ոն կատարուեցաւ Ս. Էջմիածնի եւ Մե – ծի Տանն Կիլիկիոյ ի Տէր հանգուցեալ Հայրապետներու հոգիներուն եւ ի մաս – նաւորի Նորոգ հանգուցեալ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Երջանկայիշատակ Տ. Տ. Զա – րեհ Ա. Կաթողիկոսի հոգւոյն համար՝ հանդիսապետութեամբ Շնորհազարդ Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոսի :

Ս. Աթոռոս Վեհափառ Հայրապետին ջերմ ու սրտեռանդն աղօթքն ու մաղ – թանքն է, որ Ս. Երուսաղէմի մէջ ստեղ – ծուած սիրոյ, միութեան եւ եղբայրու – թեան համբաւէն մինչեւ ծագերու ծայր ու խորանայ Հայց. Եկեղեցւոյ հարազատ զաւակներուն սրտերուն ու հոգի – ներուն մէջ անխախտ :

ԴԻՒԱՆ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ

Նոյեմբեր 4

ՆՄԲ.— Հաղորդագրութեան Բ. եւ Գ. մասերը՝ մեր յաջորդ թիւով :

ՁԻՆԱԴԱԴԱՐԻ տօնական օրուան առ – թիւ, խմբագրատունը փակ է այս երկու – շաբթի եւ Յառաջ լոյս չի տեսներ : Մեր յաջորդ թիւը՝ Չորեքշաբթի Նոյեմ. 13 :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻ ՄՈԼԷԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

—o—

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՊԱՐԱԳԼՈՒԽԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ ԿՐ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ

Առջի օր Օրսէի հիւրասրահներուն մէջ, կի Մոլէ կը խօսէր իր խորհրդային ճամ – բորդութեան մասին : Պէտք է ըսել թէ ընկերվարական կուսակցութեան ընդ – հանուր քարտուղարը չատ մանրամասն – նութիւններ չէ տուած Ֆրանսայի ընկեր – վարականներու եւ համայնավարներու յարաբերութեանց մասին : Ճշդած է մի – այն ինչ որ ըսած էր արդէն ճամբոր – դութենէն առաջ .— « Որոշ պարապանե – րու մէջ, կարելի է զուգընթաց գործու – նէութիւն ունենալ ինչպէս հիւլէական ուժին դէմ պայքարը » : Կի Մոլէ յայտ – նած է նաեւ թէ Ֆրանսայի համայնա – վարներու եւ ընկերվարականներու կա – պերը երբեք խնդրոյ առարկայ չեն եղած այս ճամբորդութեան ընթացքին : Ի վերջոյ լրագրողներու տպաւորութիւնն այն է որ այս ասուլիսը ուրիշ բան չէր եթէ ոչ ճամբորդական տպաւորութիւն – ներու նկարագրական մը : « Տասը ըն – կերներ էինք , բայց տասը օրէն Խորհ. Միութիւնը կարելի չէ ճանչնալ » : Կի Մոլէ, սակայն, համոզուած է որ «ընկեր Խրուշչեւ անկեղծ է երբ խաղաղութիւն կ'ուզէ : Պէտք ունի խաղաղութեան : Գոհ է Մոսկուայի համաձայնութեան ըս – տեղծած մթնոլորտէն » : Բայց կարելի չէ խօսիլ Խրուշչեւի հետ Պերլինի պատին մասին : Առարկութիւնը անմիջապէս կը յայտնուի .— Պատ չէ սահմանագլուխ է : «Մա՞կ մը պատին մէջ, սահմանագլուխի մէջ ծակ չի բացուիր : Արեւմտեան Պեր – լին մուտք ունենալու համար պէտք է համաձայնիլ Գերմանիոյ Ժողովրդական Հանրապետութեան հետ, ճիշդ ինչպէս Զուիցերիան իր ղրացիներուն համաձայ – նութեան պէտք ունի իր ծովային առեւ – տուրին համար : Գաղափարական դետնի վրայ իրական յեղաշրջում մը կայ զոր կի Մոլէի խորհրդային խօսակիցները «վերադարձ դէպի ալբիւրները» կը կո – չեն : Կ'ընդունուի որ որոշումը վարչն դայ, հրաժարած են պրոլետարիաթի մե – նաիրութենէն ,բայց տարակարծութիւն – ներ կան, օրինակի համար միակ կու – սակցութեան մը դոյութիւնը Խորհ. Մի – ութեան մէջ.— «Հարցուցինք թէ ի՞նչ կրնայ պատահիլ եթէ խումբ մը մարդիկ խորհին թէ խորհրդային կառավարու – թեան ներկայ դիրքը Խորհ. Միութեան չահերուն դէմ է » :

— « Աթիկա Մոլոթովի կուսակցու – թիւնը կ'ըլլայ, Քինայիներուն կուսակ – ցութիւնը, օտարին կուսակցութիւնը » :

Եթէ խորհրդային դիւղացիները, կ'ը – սէ միշտ Խրուշչեւ, ուղէին կուսակցու – թիւն մը հիմնել, իրենց կը բացատրենք որ թուանաւորուած են Ամերիկայի ձայ – նը լսելով :

Կի Մոլէ կը խօսի նաեւ ապրուստի մա – կարդակի մասին, չէ տեղով թէ պէտք է կոյր ըլլալ չտեսնելու համար այն յա – ռաջդիմութիւնները որոնք կատարուած են, բայց տակաւին չատ բան կայ ընե – լիք : Ֆրանսայի ընկերվարականը չի հա – ւատար Խրուշչեւի յայտարարութեան երբ ան կ'ըսէ թէ 1970ին, Խորհ. Միութիւնը պիտի հասնի արեւմուտքին :

Կի Մոլէի ընկերներն ալ խօսք առին , Հրեաներու հարցին մասին : Քիչ հետեւ – եալ մանրամասնութիւնները կուտայ .— « Մեր խօսակիցները հերքեցին թէ ցեղա – յին խտրականութիւն մը ըլլայ Խորհ. Միութեան մէջ : Հրէական հարցը ազ – գայնականութեանց հարցին միացուած է : Լսեցինք հաւանական համախմբման մը մասին Վլատիվոստոկի մօտ : Հրեայ խորհրդային քաղաքացիին անցագրին վրայ նշանակուած է կարմիր մելանով . —Հրեայ : Կը թուի նաեւ թէ կարգ մը պատասխանատու ասպարէզներ փակ են Հրեաներուն » :

Վերջապէս պատասխանելով կարգ մը հարցումներու, կի Մոլէ ճշդեց թէ Հան – րապետութեան նախագահի աթոռին թեկ – նածու չէ ոչ՝ այսօր , ոչ վաղը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ժողովին մէջ Հրեանե – րու նուիրուած բնագիր մը գրուած են ժողովական հայրերուն ուր կը չեշտուի թէ «անարդար է աստուածասպան ան – ուանել այս ժողովուրդը (իմա՛ հրեայ) կամ անիծուած Աստուծոյ կողմէ : Հաս – տատուած է որ Եկեղեցին երբեք չի կըր – նար մոռնալ որ Աբրահամի չարաւիղէն ծնած են Քրիստոս եւ իր սուրբ մայրը » : Հոս կը յիշուի նաեւ թէ Քրիստոս «ինք – դինքը կամովին զոհած է » :

ՎԱՏԻԿԱՆ Բ.ի վերջին նիստերը բա – ւական աղմկալից եղած են : Ծանր քննա – դատութիւններ եղած են պապական վար – չութեան դէմ : Հռոմի եկեղեցապետու – թիւնը պաշտպանած է հայ Կաթողիկէ Պատրիարքը : Քէօլնի արք.ը՝ կարդինալ Ֆրինկս Հաւատաքննութեան Ս. Աթեանին բարեփոխումը կը պահանջէ : Այս քննա – դատութեանց դլխաւոր թիրախն է կար – դինալ Օթթաւիանի (քարտուղար) որ չատ յուզուած խօսք առած է :

Օր ըստ Օրէ

« ԱՅՆ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ, ՈՒՐ ՄԱՐԴ ՅՕՇՈՏՈՂՆԵՐ ԳԵՐԵԶՄԱՆ ՓՈՐՈՂՆԵՐ ԿԱՆ... »

—o—

Գերման մանկամարդ աղջիկ մը, Ռե – նաթա, եւ իր նշանածը, Փեթէր, կը նա – ւարկեն Սաֆարիա գետին վրայ, փօլաթը ֆաղաֆին մօտակայքը : Երբեմն ցամաք կ'ելլեն լուղորդի շապիկով ու կը պտը – տին, ինչպէս եթէ Հռենոսի եզերքին ըլ – լային, երգելով Նիպելունգի երգերը : Կը տեսնեն Թուրքերը, ջուրի մէյ մը կը կարծեն ու կ'երթան լորձնաշուրթն կը պատմեն անոնց գեղեցկութիւնը : Եզնարած մը, փոխանակ իր լորձունքը թափելու՝ նկարագրելով ջուրի մէկէմը, պարզապէս բաժին կ'ուզէ Ռենաթայի գեղեցկութե – նէն : Կը խնդայ մանկամարդուհին , կը ծաղրէ գերման երիտասարդը : Ու թուրք եզնարածը, գտնելով ընկեր մը, գիշեր մը կը յարձակին Գերմանացիներուն վրանէն ներս, կը սպաննեն Փեթէրը , իսկ աղ – ջիկը բաշկոտելով կը տանին : Մնացածը կը գուշակէք :

Ցետոյ կտոր կտոր կ'ընեն աղջիկը ու կը նետեն Սաֆարիա գետը :

Ոճիրը երեւան հանուած է, ոճրագործ – ները ձերբակալուած են, եւ ահագին ի – րարանցում Թուրքիոյ մէջ :

Դէպքին արձագանգը հասած է մինչեւ Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ Ժողով : Երեսփո – խան մը յայտարարեր է. «Ամբողջ աշ – խարհի առջեւ վարկաբեկուեցանք : Կ'ա – ռաջարկեմ երեսփոխաններուն ամսականա – ներէն 200ական ոսկի կրճատել եւ իբրեւ հատուցում վճարել զոհերուն ընտանիք – ներուն » :

Ուրիշ մը կ'առաջարկէ շրջուն դասա – խօսներ դրկել գիւղերը, բացատրելու համար թէ նման վայրագութիւններ կը վճասեն օտար զբօսաշրջիկներ հրաւիրե – լու կառավարական ծրագրին :

Վերջապէս աւելի խելացի մը կը յայ – տարարէ. «Կը մերժենք թուրք կոչել ոճ – րագործները, եթէ ճնուի անոնց արիւ – նը՝ պիտի հաստատուի որ Թուրք չեն » :

Թուրք Ուս. Միութիւնը հրատարակեց զեկոյց մը, յայտարարելով որ «չեն կր – նար թուրք համարիլ ոճրագործները » :

Արտաքին նախարարութեան պատաս – խանատու պաշտօնեաներէն մէկը կը յայ – տարարէ .

— Այս տեսակ դէպքեր կրնան պատա – հիլ աշխարհի վրայ ամէն կողմ : Ֆրան – սայի մէջ շատ Անգլիացիներ մեռած են :

Ըսել կ'ուզէ թէ գերման երկու երի – տասարդներ սպանուած են վայրագօրէն : Ի՞նչ կայ զարմանալի : Կամ թէ ենթար – կուած են ամէնէն ամօթալի վարմունքին : Ի՞նչ կայ զարմանալի :

Իրաւ է : Գերման մեծ սպարապետին աղջիկներն ալ տեսան, ժամանակին , թուրք երիտասարդութեան գերզգայնու – թիւնը հանդէպ գեղեցկութեան : Ճիշդ է նաեւ որ Թուրքերը բիչ մը աւելի կը վրդովին՝ երբ թրխական նման խայտա – ռակութեանց ենթարկուողները Գերման – ներ ըլլան : Թուրքերը մե՞ծ յարգանք ու – նին Գերմանացիներուն հանդէպ : Աղջիկ մը բռնաբարեր են ,կտոր կտոր ըրեր են ,– մեծ բան մը չէ Թուրքիոյ մէջ, շատ է պատահած : Բայց երբ Գերմանն է զոհը, կ'ըմբոստանան : Նոյնիսկ յուզիչ բաներ կը գրեն : Օրինակ «Միլլիյէթ» թերթին մէջ Աֆեոլ հրապարակաւ ներողութիւն կը հայցէ, տեսէք թէ ի՛նչպէս .—

« Ներէ մեզի, Ռենաթա : Հիւանդա – նոցներ ունինք, դիազնեարաններ ունինք, սառնարաններ ունինք, պատանի մը դր – րամ չունինք :

Քու սիրտդ կտոր կտոր ընող գնդակը մեր ուղեղն ալ ջախջախեց : Մենք մեզ ճանչնալ կը սկսինք հիմա՛ : Եւ այնքան կ'ամչնանք , այնքան կ'ամչնանք որ , Ռենաթա, դուն եւ Փեթէր ջուրերուն տակ գացիք, մենք ալ գետնին տակը ան – ցանք :

Ան այժմ մի զգար գերեզմանիդ վրայ գետեղուած այն խոշոր քարերուն ծան – րութիւնը, գեղեցիկ աղջիկ : Անոնք դըր – ուած են, *որպէսզի մարդկային մարմի – նիդ հոտը առնող վայրի կենդանիները չփորեն վրայիդ 50 սմ.* հողը : Գուցէ տարօրինակ թուի ինձի, բայց ճիշդ է, մեր երկրին մէջ միայն մարդիկը չէ որ կը յօշոտեն մարդիկը, երբեմն վայրի կենդանիներն ալ մարդիկը կը յօշոտեն :

Մի յամառիր , Ռենաթա, ներէ մեզի : Եթէ գիտնայինք թէ այդ վիճակին մէջ պառկած ես հոդ, ամպերէն անկողին կը շինէինք եւ դիազնեարան կը փոխադրէինք ձեզ : Լուր չունէինք, ապա թէ ոչ՝ ձեզ այդպէս չէինք ձգեր, մօրէ մերկ :

Ներէ մեզի, Ռենաթա : Աշխարհի վրայ միակ անձն ես՝ որ կրնաս ներել մեզի : Մեզ այնքան լաւ ճանչցար որ... հոգ չէ թէ ֆաճի մը վայրկեանի մէջ» :

Այս ի՛նչ զգայուն սիրտ, այս ի՛նչ նուրբ հոգի : Թուրք ըսածդ ասանկ կ'ըլ – լայ : Ներողութիւնը կը հայցէ սպանելէ ետք միայն : Բայց եթէ ներէ Ռենաթան , պիտի ներե՞ն այն անմեղները, որոնք ֆարիւզով այ – րուեցան կեսարիոյ մէջ, պիտի ներե՞ն այն աղջիկները, որոնք Արաճանիի մէջ նետուելով պաշտպանեցին իրենց պատի – ը, պիտի ներե՞ն այն ամէն Հայերը, ո – րոնց գերեզմանն եղաւ Եփրատ գետը :

Շարունակեցէք , շարունակեցէք եւ բռնաբարեցէք , ե՛ւ ներողութիւն խնդրե – պէք, ո՛վ *Մլլէթի* աշխատակիցներ, ե՛ւ սպանեցէք, ե՛ւ ներողութիւն խնդրեցէք, ո՛վ *ճիպլլէթը* անյայտ արարածներ , ա՛յս ձեւով միայն կը պատժուի բաղա – ֆակիրք Արեւմուտքը եւ կը ճանչնայ իր դաշնակիցը : Ատիկա եւս ծառայութիւն մըն է մարդկութեան :

ԱՐԱՋ

ԱՍԿՂԵՊԻՈՍԻ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

—o—

Ե.

Վա՛յ թէ Մարաիրոս կնքուէր երախան, մայտաւնոս կ'անուանէին զայն նոյն – հետայն : Մանկական թատերախաղի մը մէջ իսկ յիշատակուած է պարագան : Բայց չէի գիտեր թէ հայերէն է այս ծագրանունը, փոյթ չէ թէ խոնարհ բոյսի մը անուն, ոչինչով ծագրելի : Ոու – սերը եւս կը զործածեն նոյն բուսանուն – նը, իբրեւ ծագրանուն,— արդարեւ , պետրուշկա կը նշանակէ ազատքեղ, բայց եւ խեղկատակ : Իտալացիները նոյնպէս , — փրեցցեմոլիճօ կը կոչեն, այսինքն փոքրիկ ազատքեղ, այն որ Թոսքանայի ժողովրդական պատմուածքներուն մէջ կը հերոսանայ մնալով... զաճաճ : Ինչո՞վ է մեղաւոր՝ սա կանանչուկ ազատքեղը , հեթանոսական դարերու մէջ մեծ փառ – քերու արժանացած, դիւցազներ պատ – կած, այժմ ծաղր ու ծանակի նշանակ , — չեմ գիտեր : Մեր մէջ զործածութիւնը անունի բառախաղ է միայն, ինչպէս թե– բեւ ռուսականը :

Բայց , ինչպէս ըսի, չէի գիտեր թէ հայերէն է մայտաւնոս բառը : Ծառուր – եանի Բուսաբանական Բառարանէն է որ սորվեցայ : Այսպէս Երեւանցի բուսաբա– նը կը գրէ ·—

« Փեթրոսելինում ·— Կարոս , մաղա – դանոս , ռուսերէն՝ պետրուշկա» :

Նախ խորհեցայ, սխալ չըլլա՛յ : Բայց տեսայ թէ ճիշդ այս ձեւով է գրուած , եւ երկո՛ւ անգամ , — մաղադանոս (էջ 84 եւ 154) : Զարմա՛նք , հայագէտ Ս· Մալխասեան եւս ունի այս բառը, ան ալ ա՛յս ձեւով ,— մաղատանոս : Երեւանի Լեզուի Ինստիտուտին ռուսերէն – հա– յերէն քառահատոր բառարանը՝ մաղա – դինոս : Կը զարդանա՛յ Հայոց լեզուն, եւ մենք լուր չունինք :

Բայց բառը հայերէն չէ՛, եղբարք պատուականք :

Երկար ժամանակ Թուրքերը կը կար – ծէին թէ իրենց բառն է : Նոյնիսկ հրա – պարակ ելան Թրքաբաններ, որոնք կը ճղնէին , կը տքնէին հաստատելու հա – մար թէ մայտանոս բառը ազատաղեակ ձեւն է միտէ նիւվազ բարդութեան , կազմութեամբ՝ որձեւէդ , (վանդի ա – բարերէն եւ պարսկերէն բառերու ամուս– նութիւն), նշանակութեամբ՝ «ստամոքս դղուղ » ,— չէ՞ որ մայտանոսը կը զործածուի իրրեւ կերակուրի համեմ : Մեր Ն· Բիւզանդացին անգամ կ'ըսէ՞ր է այս ստուգաբանութիւնը :

Այժմ տեսէք թէ ո՛ւրկէ կուգայ Թրքա– ցած այս բառը :

Թէոկրիտէս , յոյն հովուերգակը , չատ կը սիրէ սէլինոն բառը, զոր ոմանք կը թարգմանեն լաիւռը (ֆրանսերէն՝ աշ), ուրիշներ՝ ազատքեղ (ֆրանսերէն՝ փէր– սիլ),— երկար վիճաբանութեանց նիւթ : Կը թուի թէ Թէոկրիտէսի ճանչցած սէ – լինոնը այնպիսի տունկ մըն էր, որ երա– խայ մը կը յանձնուի իր հովանիին, ջու– րի ակի մը եզերքը, հակառակ աստուած– ներու պատգամին : Որոշ է, սակայն, թէ նոյն բառը, ըստ իր կազմած բարդու – թեանց, անուն կը տրուի բազմազան բոյսերու : Ահա քանի մը անուն ·— Օրէո– սելինոն, հիպպոսելինոն, էլիոսելինոն եւ դեռ ուրիշներ , որոնց կարգին՝ պետրո – սելինոն, (այս վերջինը հուսկ յետոյ ստացած է փերսիլ ձեւը, կը գրուի փեր– սիլ) : Ուրեմն, պետրոսելինոն բուսաստ– ակն է որ, Մակեդոնիոյ մէջ առատ բուսնելուն համար՝ ինչպէս կը վկայէ Դիոսկորիդէս , (փաստ որ «Ալեքսանդրի տունկ» եւս կոչուած է), յետագային կ'առնէ մակեդոնիսի (սելինոն) անունը : Եւ Թուրքերը առած են այս անունը եւ կոչած մաղտանոս , յետոյ մայտանոս :

Բայց, կրկնե՞մ, հայերէն չէ , այլ Թրքացած բառ է : Ունինք հայերէնը , ա– զատքեղ : Ինչո՞ւ կը մերժէ Ծառուրեան , որ չի յիշատակեր ոչ իսկ մէկ անգամ : Ընդհակառակն , կը գրէ ռուսերէն պետ– րուշկա , իրրեւ հայերէն՝ մաղադանոս , եւ դեռ քովն ալ ·· կարո՛ս :

Թող որ կարոսն ալ հայերէն չէ , սա – կայն եւ այնպէս նուիրագործուած է մեր մատենագրութեան մէջ : Միայն թէ կա– րոսը մայտանոս չէ , այսինքն ազատքեղ չէ : Կարոսն ուրիշ է :

Ես չատ կը սիրեմ կարոսը, մանաւանդ ոչխարի միսով եփածը, առատ լեմոնով համեմած : Երբ Ամերիկա գացի, տեսայ թէ ամառ – ձմեռ, ամէն ճաշարանի մէջ, սեղաններու վրայ առաջին հրամցուած կանանչեղէնն է մեր կարոսը, զոր կ'ու– տեն դիւզացիի պէս , հում – հում եւ չա– թուռ – չութուռ :

Այս բանջարեղէնը կը կոչուի ռուսե – րէն սելդերէյ : Ծառուրեան կը թարգմա– նէ նեխուր : Ծառուրեան չունի լսուր , ունի միայն բարդութեամբ,— ձիալա – խուր, որ ամիռնիումը չէ, այլ հիպպոսե– լինոնն է, ինչպէս բառին առուգաբա – նութիւնը եւս կը հաստատէ : Արդ , լա – խուր եւ նեխուր նոյն բառերն են, ճահ – ճային բուսականութիւն : Կը կասկածիմ որ զործածուած ըլլան իրրեւ ուտելիք , թէեւ հին Հելլէնները այնքան ժուժկալ էին, յաճախ կը զոհանային այնպիսի բոյսերով, որ առածի կարգ անցած էր ըսել·— « Ցոյնը կրնայ ապրիլ հոն՝ ուր պիտի սատկէը էշը» :

Դեռ ունինք քեղակարոսը, զոր Ծա – ռուրեան համարձակ կուտայ ռուսերէն բուտեն, լաւիներէն ֆեռոֆիլլում բառե– րուն, եւ հայերէն հոմանիշ՝ չուչանրան– ջար բառին : Լաւիներէնը յունարէնէ առնուած, ռուսերէնականն արժէքով՝ կոչուած է «բերկրատերեւ» : Եթէ բառին իմաստին հետեւինք՝ քեղակարոսը օրէո– սելինոնն է :

Վերջապէս , ահա բոլոր այս բոյսերուն ընտանի տեսակն է որ կը կոչուի կարոս , — մեր այս բառը առնուած է պարսկե – րէնէ (ֆարաֆս), սկզբնաբար զրուած՝ կարաւս կամ կարօս, որ ուղիղ ձեւն է , յետոյ կարոս : Թուրքերը ըրած են էէ – րէվիզ : Պարսկերէն լեզուն ունի դեռ էէ– րէսպ եւ նէֆերի ձեւերը, նաեւ էմմուտ համանիշը :

Այժմ , սիրելի ընթերցող, կ'ուզեմ վար– ձատրել համբերութիւնդ ·—

Ազատքեղը (մայտանոս կամ փէրսի) , դիւղական բժշկութեան մէջ, կը դոր – ծածուի կաթէ կտրելու այն մայրերը, ո– րոնք զանազան պատճառներով չեն ու – զեր կաթ տալ իրենց նորածիններուն : Այդ յատկութիւնը վերագրելով ազատ – քեղին, ասկէ պտակ մը կը չինեն ու կը կախեն էգ կատուներու եւ չուներու վի– զին, երբ չեն ուզեր որ կաթ տան այս կենդանիները: Ուրիշ յատկութիւններ եւս կը վերագրեն ազատքեղին, — որ – զելք կ'ըլլայ հերթափոխութեան (մազերը թափելուն), կը բանայ ախորժակի այն տեսակը՝ որու մասին խօսուած ժամա – նակ սովորութիւն է խթել մէկ աչքը , բայց կը տկարացնէ տեսողութիւնը , (ընդհակառակն ազոխը կը պայծառա – ցընէ) : Պատանիներուն նորաբոյս պեխը «ազատքեղ» կը կոչեն Ֆրանսացիք , իսկ «փունջ մը ազատքեղ»՝ ինչ որ ծածկեց Ադամ Թղենիի մէկ տերեւով : Ջմռռնանք, ազատքեղը թոյն է թուխակներուն եւ հաւերուն, ընդհակառակն փնտռուած սը– նունդ մը՝ նապաստակներուն եւ ոչխար– ներուն :

Արդի բժշկութեան մէջ ծանօթ է իր հոտառութեան խորհրդանշան՝ կանանչութիւն պարզեւել եթէ ոչ քիմքի հաճոյքի հա – մար, այլ անպայման տեղական հա – ճոյքի համար :

Կարոս բառին մասին մեր գրութիւնը ամբողջացած պիտի չըլլար, եթէ չտե– ղնէինք հետեւեալը ·—

1954ին , Ազատան այցելութեանս օր– րուն, չատ սիրելի ընկ· Աւետիս Պուլեան երգեց ազուռ երգ մը, կարոս խաչ : Ի՞նչ կը նշանակէ «կարոս խաչ», — խա– չի քարոզութի՞ւն : Չեմ գիտեր, բայց Ծ· Բարաղամեանի « Վանայ զաւառաբա – բառը» գործին մէջ (անտիպ) գտայ հե– տեւեալ վկայութիւնը ·— «կարօսխաչ, կարօսէ խաչ մը, զոր աշուղները կ'եր – գեն» : Բան մը չհասկցայ : Բարաղամեան ունի կարօսիկ բառ մըն ալ, բալ (փիշնէ) նշանակութեամբ : Կեռասի ճիւղէ խա՞չ : Չեմ կրնար իմաստ մը գտնել : Կարդացէք քիչ անդին «կարօս խաչ» երգը, սքանչե– լի երգ մը, Մոկաց Մերգէ երգին թափով եւ ուժգնութեամբ : Եւ եթէ բան մը գի– տէք «կարօս խաչին» մասին, բաներս իմաստի տեսակէտով, զրեցէք ինծի :

Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՋԱՏԱԳՈՎ

—o—

1931ին , աշնան , Երեւանի մէջ , յաւի – տենապէս կը փակէր իր աչքերը Դաշ – նակցական հին փաղանգէն , ընկ· Մար , որ ապրեցաւ անկարելի երազով մը , Կի– լիկեան Հայաստանի երազով :

Ընկեր Մար , որու անունը ներկայ սե– րունդին համար անծանօթ է , տարիներէ ի վեր քաշուած էր կուսակցական դոր – ծօն կեանքէ : Իսկ վերջին տարիներուն՝ կը զբաղէր ուսուցչութեամբ : Բոլշեւիկ– ները հանդիսա ձգած էին զինք , անոր համար որ հանդուցեալը Հայաստանի Հանրապետութեան չրջանին կուսակցա – կան ոչ մէկ գործօն դեր կատարած էր :

Անծանօթ մը կամ անկարեւոր դէմք մը չէ սակայն ընկեր Մար , իր անցեալով : « Ազատամարտ»ի ընթերցողները պէտք է յիշեն 1910 – 1911ի ընթացքին իր ստո – բագրած այնքան դեղեցիկ յօդուածա – շարքերը, գլխաւորաբար ռուսահայ – Թրքահայ յարաբերութեանց մասին , ո– րոնց մէջ բաբախուն եւ ազդային մտա – հոգութիւններով սիրաւառոր սիրտ էր խօսողը, զդայուն եւ խոհուն :

Մեր յեղափոխական պատմութեան մէջ, յատկապէս Համիտեան չրջանին, ընկեր Մար իր որոշ դերն ունեցած է : Անիկա այն քիչերէն մէկն է , կովկասա– հայ դաշնակցական գործիչներէն , որ ան– ցած է Կիլիկիա , կազմակերպելու համար Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը , եւ բանտարկուած է Թրքական իշխանու– թեանց կողմէ , Մարաշի մէջ , իրրեւ օ – տարական : Ամբողջ հինգ տարի անիկա մնացած է լռակեաց , չմատնելու համար իր հայկական ինքնութիւնը , եւ 1905ին միայն , ռուսական հիւպատոսարանի մի– ջամտութեան վրայ , ազատ արձակուած է , բայց արդէն կորսնցուցած , խիստ վա– զամայ կերպով , իր երիտասարդական կորովը եւ առողջութիւնը , Դաշնակցու – թեան Կիլիկիան աւագ գործիչներէն է : Սիմոն Զաւարեան իրմէ տարիներ առաջ միայն անցաւ Կիլիկիա , ուր կազմակեր – պական ընդարձակ պատյտ մը կատարեց, ռուս զբօսաշրջիկի հանգամանքով , դարձեալ Համիտեան չրջանին :

Ընկեր Մար , ըլլալով Դաշնակցու – թեան կողմէ Կիլիկիա ղրկուած առաջին գործիչներէն , զարձաւ Կիլիկեան Հա – յաստանի կատարեալ հաւատացեալ մը : Այս կէտն է ահա , որ իրրեւ պատմական հետաքրքրութիւն ներկայացնող փաստ մը կ'ուզեմ արձանագրել :

Կը ճանչնայի զինք Պոլսէն : Երբ երկ – ւան իրեն հանդիպեցայ 1919 – 1920 թո– ւականներուն, այն ատեն «Ցառաջի խմբագրութեան անդամ էր : Իրրեւ հին ծանօթներ, ես՝ երիտասարդ եւ ոգեւոր՝ Թրքահայաստանի ազատագրութեամբ , իսկ ինք՝ հաւատացեալ մը Կիլիկեան Հա– յաստանի կազմութեան եւ տեւականու – թեան : Մենք յաճախ մտերիմ զրոյցներ կ'ունենայինք մեր ազգային եւ քաղա – քական ընդհանուր կացութեան մասին :

Ըսի թէ Երեւան, Հայաստանի մայրա– զաքին մէջ հաստատուած կովկասահայ ընկեր Մար, ի մեծ զարմանս չատերուն, Կիլիկեան Հայաստանի կուսակից էր : Ան– միզարեր եւ դաշտանաթեր յատկութիւնը :

Կարոսը «յօդացաւի աւել» կը կոչուի Սենթոնժի մէջ, այն հաւատքով թէ կ'աւլէ կ'անհետացնէ յօդերու ցաւերը : Ֆրանսական կարգ մը զաւառներու մէջ այն համոզումը կը տիրէ թէ կարոսը եւս ախորժարեր է··· կինները անհանդստա – ցնելու առիթման :

Պէտք է ըսել թէ ազատքեղին ու կարո– սին ախորժարեր յատկութիւնը յիշատակ մըն է այն հին սովորութենէն, զոր ու – նէին Հելլէնները, — անոնք ազատքեղի եւ կարոսի վառ կանանչութեամբ կը զարդարէին իրենց հերոսներուն ճակա – տը, վասնզի կանանչը ուժի, յաւերժա – կան երիտասարդութեան տպաւորութիւն կը թողուր :

Ցաւերժութեան այդ զաղափարով էր , որ Հելլէնները փունջ մը ազատքեղ կը դնէին հոզեվարքի հասած հիւանդներու սնարին մօտ :

Ու վերջապէս կերակուրի պնակները զարդարել մէկ – երկու թել ազատքեղով՝ չի նշանակեր համ եւ սնունդ աւելցնել , այլ պարզապէս կը յիշեցնէ հին սովորու– թիւն մը, երիտասարդութեան եւ կենդա–

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՄՈՑԱՐԹ

—o—

Մայր ու տղայ կը հաստատուին Քրու– սան փողոցին մօտ պանդոկ մը , ուր Վոլֆկանկ կը զրէ իր համբաւա – ւոր «Փարիզեան համանուագը », «Փոք – րիկ ոչինչները» բեմադարը եւ իր «Սո – նաթ ան լա»ն: Բոլորն ալ լեցուն են խինդ ու ծիծաղով· բայց կեանքը ծանր է, արտադրուած զործերը տեղաւորելը զժուար, դասերը՝ ցանցառ: Իր երգա – հանդէսները կը գանեն նպաստաւոր ըն – դունելութիւն, անկասկած, սակայն ո՞ւր են նախկին յաղթանակները ··· Մո – ցարթ այլեւս հրաշք տղան չէ :

Տխրասարսուռ է իր սենեակը: Այն սենեակը՝ ուր կը յղանայ իր հրաշալիք– ները ···

« Կը վախնամ որ կորսնցնեմ խօսելու կարողութիւնս, կը զրէ Տիկին Մոցարթ: Այնքան մուխ է այս սենեակը, ուր եր – բեք չի մտներ արեւին լոյսը, այնքան խաւար, որ անկարելի է գիտնալ թէ ի՞նչ եղանակ կը տիրէ դուրսը·· Չեմ տես – ներ՝ նոյնիսկ ատեղնագործելու համար» :

Ամբողջ օրեր կը սպասէ իր զաւակին , որ կը ջանայ պայքարիլ կապարի նման իր վրայ ծանրացող չար բախտին դէմ :

Իրիկուն մը — 1778 Յուլիս 1ին — Մո– ցարթ կը հասնի պանդոկ : Մայրը հի – ւանդ է, ծանր հիւանդ : Գերմանացի բը– ժիշկը կը զգուշացնէ զինքը·

— Կը վախնամ որ դիչերը չանցընէ ··· Ջանացէք խոստովանցնել զինքը ···

Արդարեւ, կէս զիչերին, հիւանդը կ'ա– ւանդէ իր հոգին :

Կը սիրտուի փոխառութիւններ ընել , թաղման ծախքերը վճարելու համար : Մեռելին հսկող կինը կը վճարուի մա – տանիով մը, քանզի այս վերջինը կ'ուզէ ունենալ հանդուցեալին ամուսնական օ – զակը ···

Եթէ Ալոյիզիա Վէպէր իր քովը ըլլար, քաջութիւնը պիտի չպակսէր իրեն·· Ար– դարեւ, չի դադրիր մտածելէ անոր մա – սին : Եւ այդ իսկ պատճառով, երթալ ա– նոր միանալու համար է որ ամէն ջանք ի զործ կը դնէ չընդունելու համար վեր – սայլի մատուռին երդեհոնահարի պաշ – տօնը ··

Այսպէս է որ, չնորհիւ երդչուհիի մը՝ որ արդէն իսկ մոռցած էր զինքը, Ջերմա– նան կը կորսնցնէ Մոցարթը ···

Իր բովանդակ հոգին ու միտքը լեց – ուած է Ալոյիզիայի պատկերով եւ ձայ – նով : Անոր համար կը գաչնաւորէ իր ըղ– մայլելի « Փոփոլի տէ Թեսալիա»ն : «Կը պատրաստեմ, թանկագին բարեկամու – հի, Փոփոլի տէ Թեսալիա եղանակը : Եթէ դուք ալ գոհ էք այնքան որքան ես՝ չատ երջանիկ պիտի ըլլամ : Առայժմ , մինչեւ որ ձեզմէ իսկ իմանալու հնա– րը ունենամ թէ ինչպէս այս տեսարանը ձեզի հաճոյ պիտի թուի — քանզի միայն ու միայն ձեզի համար զրած ըլլալով , կը ցանկամ ձեր զովեստներէն զատ ուրիչ զովեստ չստանալ — պիտի բաւականա – նամ խոստովանելու ձեզի թէ , բոլոր այս կարզի գործերուն մէջ, կեանքիս մէջ լաւագոյնն է որ արտադրած եմ ···»:

Վոլֆկանկ իր նոր երաժշտութեան տեսերը չուզարկեր երդչուհիին : Կը մը– տաղրէ զայն անձամբ յանձնել անոր : Արդարեւ , իր հայրը կը յաջողի զինքը հաչտեցնել Սալցպուրկի Արքեպիսկոպո – սին հետ : Մոցարթ վերստին կը հա – տատուի Քոլորէտոյի իշխանին ծառա– յութեան մէջ : Խումբի ղեկավարի իր պաշտօնին մէջ : Իր ոտճիկը կը բարձրանայ հինդ հարիւր ոսկի փլորինի , եւ պիտի կրնայ մէջ ընդ մէջ բացակայիլ, եթէ որեւէ տեղ օպե– րաներ զրելու ապսպրանքներ ստանայ :

Սակայն, Սալցպուրկ մեկնելէ առաջ , Վոլֆկանկ կը փութայ դէպի Մանհայմ , կարեւոր տեսնելու համար Ալոյիզիան :

(3 Շար·)

ԳԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՑԱՌԱԶԻ

վատահութիւն չունէր Հայաստանի Հան–
րապետութեան տեւականութեան վրայ :
«Շնորհիւ Հայաստանի աշխարհագրա–
կան դիրքին, — կ'ըսէր ան,— մեր ժո–
ղովուրդը կոչուած է օտար լուծի տակ
ծալու : Հին ժամանակներ Հայաստան
կռուախնճոյր եղած է Ցոյներու եւ Պար–
սից, Արաբներու եւ Բիւզանդիոնի միջեւ,
նոր ժամանակներու մէջ՝ Թուրքերու եւ
Պարսիկներու, Ռուսերու եւ Թուրքերու
միջեւ, իսկ եռքն ալ՝ մեծ պետութիւն–
ներու եւ Ռուսաստանի ոտից կոխան պի–
տի դառնայ : Ռուսաստան չի կրնար հաշ–
տիլ երբ եւ իցէ, որ նոր Պալքաններ
ստեղծուին իր հարաւային, կովկասեան
սահմաններուն վրայ : Եւ այդ Ռուսաս–
տանը, որ ժամանակաւորապէս հեռացած
քաշուած է, պիտի վերադառնայ վերա–
դարձու համար այս հողերը : Հայու–
թեան ապագան կիլիկիոյ մէջ է միայն ,
ուր կայ ծովի դրացնութիւնը Եւրոպայի
հետ : Ծովն ու միջազգային շուկան դէպի
ապահովութիւն տանող լաւագոյն ուղի–
ներն են : Հայութեան ապագան Մի–
ջերկրականի ափերուն կրնայ ըլլալ : Այն–
տեղ չենք կորուիր արտաքին աշխարհէն,
կարուած ենք Հայաստանի մէջ » :

Ընկեր Մարի դիտողութիւնները, կի–
լիկեան Հայաստանի առաւելութիւններու
մասին՝ բաղդատմամբ Հայկական Բար–
ձրաւանդակին, որ կարուած է արտաքին
աշխարհէն ու ծովէն, ես իրաւացի կը
համարէի : Բայց կար պատմական ան–
վերաքննելի իրողութիւն մը, — հայ ժո–
ղովուրդը կ'ապրէր հայկական լեռնա–
շատին վրայ, հոն էր որ արմատ արձա–
կած էր եւ հաստատուն կաղնիի մը նը–
ման կեցած էր : Ձիւղերը մերթ կոտո–
րուած են, բայց քանի բունը կայ, նո–
րէն կ'աճին անոնք : Հայ ժողովուրդը կը
դրաւ զարձաւ Ալաշկերտի հովիտը ,
Տայոնը, Վասպուրականը եւ Տարօնը, եւ
դուս կուգայ ձորոթի հովիտով դէպի
արտաքին աշխարհ, թէեւ մեծ դժուա–
րութիւններու դնով : Բայց Հայաստանի
աշխարհագրական դաժան պայմանները
չէն մերթ, մեր երկրի բարձրադիր լեռ–
ները եւ անդնդախոր ձորերը, որ ապա–
հոված են մեր ժողովուրդին ազգային
ուրոյն դոյութիւնը : Կիլիկիան Հայաս–
տան չէ, աշխարհագրական անուն մըն է,
ուր կողք – կողքի պիտի ապրին Թուրքն
ու Հայը, Աբար Ֆելլահը եւ քրիստոնեայ
հին Քաղդէացին, որոնք առառաւելն քա–
ղաքական վաղանցուկ միութիւն մը պիտի
կազմեն, ինքնաւար երկիր մը, օտար թե–
լադրութեան ներքեւ : Ահա Կիլիկիան ,
որ կրնայ հարուստ ըլլալ իր բամպակով,
արմաթքով եւ առեւտուրով, բայց բնաւ
իսկական Հայաստան մը, հայ ազգային
պետութեան իմաստով :

Ու մենք կը բաժնուէինք իրարմէ , իւ–
րաքանչիւրս իր կարծիքին հետ, կլան–
ուած ընթացիկ աշխատանքներով եւ ա–
օրեայ մտահոգութիւններով :

Վերջին անգամ Մարը տեսայ Աբով–
եանի մայթերուն վրայ, ճիշդ այն օրը (2

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Վերջին չարաթներու ընթացքին Փա–
րիզի Հայութիւնը առիթն ունեցաւ հա–
ւաքական եւ անհատական յուշահանդէս–
ներու միջոցաւ ծանօթանալ բազմաթիւ
հայ նկարիչներու :

Թուականի կարգով յիշենք նախ՝ Երե–
ւանի պետական թանգարանին նուիրուած
պաստառներու յուշահանդէսը, որ կազ–
մակերպուած էր Օթէլ Մոտերնի մէջ :
Հայ նկարիչները իրենց գործերէն նուիրած
են Հայաստանի պետական թանգարանին
եւ անոնց առաքումէն առաջ, հասարա–
կութիւնը առիթը ունեցաւ տեսնելու յա–
ջող գործեր եւ երբեմն ալ ծանօթանալու
նոր անուններու :

Այս յուշահանդէսէն կարելի չէր ան–
շուշտ ներդաշնակ բան մը սպասել, քա–
նի զանազան ոճի պատկանող գործեր ի–
րարու քով դետեղուած էին, առանց մաս–

Ապրիլ 1921), երբ կը լքէինք Հայաստա–
նի մայրաքաղաքը, ռուս կարմիր բանա–
կի ճնշումին տակ, որուն յառաջապահ –
ները Քանաքեռի կամարէն կ'երեւային
արդէն : Ժամը երկուքի մօտերն էր : Ա–
տակարդ դատարանէն կը վերադառնայի
կառքով, հեւասպառ, լարուած եւ մը–
տահոգ, բոպէ մը առաջ դուրս դալու
համար : Խուճապ ստեղծուած էր քաղա–
քին մէջ : Աչքիս ընկաւ այդ միջոցին սի–
րելի Մարը, որ անձերը քայլերով եւ
հանդարտ երեւոյթով, կարծես թէ ոչինչ
պատահած ըլլար, փողոցն ի վեր կ'եր–
թար : Ձերմակով զարդարուած դլուխը,
դէմքի բարի դիմագիծերով , ցոյց կու–
տար որ անցորդը լոկ հանդիսատես մըն
էր ճակատագրական անցուդարձին, բայց
մասնակից :

Ընկեր Մար մնաց Երեւան, ուր համե–
մատաբար հանդիստ կեանք մը վարեց :
Ան տեսաւ իր նախատեսութեան իրակա–
նացումը, Հայաստանի զրաւումը Ռու–
սաստանի կողմէ : Խորհեցա՞ւ սակայն ,
որ ընդամէնը քանի մը ամիսներ առաք ,
1921ի Հոկտեմբերի Փրանքեւթուրք հա–
մաձայնագրով, իր այնքան սիրած կի–
լիկեան աւելի ահաւոր վախճան մը ու–
նեցաւ : Ֆրանսական պարպումին հետե–
ւանքով՝ հայ բովանդակ բնակչութիւնը
ստիպուեցաւ ի սպառ լքել եւ հեռանալ :
Ու խորտակուեցաւ Կիլիկիան Հայաստանի
երազը եւս մեր սիրելի Մարին, որ եղաւ
անձնուրաց յեղափոխական մը եւ աղնիւ
հայրենասէր մը :

Խ. Թ.

նաւոր վիճաւորուքի մը, ճաշակի կամ ո–
ճի նոյնութեան :

Հոն իրարու քով էին նաեւ սիրուղ եւ ար–
հեստով նկարիչներ, արժէքաւոր եւ ա–
նարժէք գործեր, բայց մտահոգիչ ոչ մէկ
բան կայ այդ պարադային մէջ, նկատի
առնելով որ Երեւանի Պետական Թանգա–
րանը լենք պիտի բաժնէ ցոյներն որոմէն :

Ցիշենք քանի մը անուններ, որոնք մեր
ուշադրութիւնը գրաւեցին .— Արաքս
Տէրոսկի, Սոնիա եւ Բիւզանդ Թօփալ–
եան, Արամ Ալայէմճեան, Շահնաղար ,
Բ. Պօտոսեան, Ժ. Փալամուտեան , եւ
չատ ուրիշներ որոնց թուումը երկար պի–
տի ըլլար :

×

Հայկական թանգարանի մէջ նոյնքան
հետաքրքրական էր Հ. Բ. Ը. Միութեան
ցուցահանդէսը : Հոս հաւաքուած նոյն–
քան զանազան գործեր որոնք, սակայն,
ծախու էին : Գնահատելի աշխատանք մըն
է գոր տարած են այս տիկիններըը առիթ
տալով, նախ որ հայ եւ օտար հասա–
րակութիւնը մէկ անգամէն տեսած եղաւ
հայ նկարիչներու գործերու ընտիր հա–
ւաքածոյ մը· եւ նաեւ օգտակար աշխա–
տանք մը նկարիչներուն համար, որոնք
յաճախ չեն կրնար առանձին ցուցահան–
դէսներ կազմակերպել եւ այս ձեւով կը
ծանօթացուին հասարակութեան :

Ճոխ եւ այլազան տպաւորութիւնները՝ դասա–
կանէն վերացական : Հաստատուն վրձին–
ներ, գոյներու եւ ձեւերու նուրբ ճաշակ
ու նաեւ՝ արհեստ : Հոս ալ յիշենք Շահ–
նազարը, Յակոբեանը, Բիւզանդ Թօփալ–
եանը , Տ. Գրիգորեանը, Բարսէղ Պօ–
ղոսեան եւ Տիկին Սոնիա Աղճայեանը :

×

Այս վերջին անունը առիթ կուտայ մե–
զի որ առանձին անդրադառնանք արուես–
տագիտուհիի մը, որ այս միջոցին իր
գործերը կը ներկայացնէ Փարիզի հա–
սարակութեան : Տիկին Սոնիա Հառիս –
Աղճայեանի անունը ծանօթ է արդէն էյ–
բանասի Հայութեան , տրուած ըլլալով
որ երկար տարիներ Պէյրութ բնակած է
եւ բազմաթիւ ցուցահանդէսներ տուած :

Սոնիա Աղճայեանի բնանկարներն ու
ծաղիկները երազի աշխարհ մը կը ստեղ–
ծեն, ինքնատիպ գոյներով, որու հան–
դէպ կարելի չէ անտարբեր մնալ : Դիժ–
ուար է խօսիլ նկարչութեան մասին ,
մանաւանդ երբ նկարագրել պէտք է գո–
լորշապատ երանգներ եւ արտաքին տե–
սարաններ, որոնք ներքին բանաստեղծու–
թիւն մը կը ցոլացնեն :

Սոնիա Աղճայեանի արուեստը եթերա–
կան ու անիրական բան մը ունի , չատ
հաճելի աչքին, որ կը խօսի նաեւ հո–
գիին :

ԿԱՐՕՍ ԽԱՉ

—o—

Մէկ շաբաթ օր լոս կիրակի,
Քառսուն կտրիճ ժողվան եկան ,
Կարօսի խաչ'մ շինեցին ,
Ձորս ծէրերըն արծըթեցին ,
Տարան դրին գեղի ժամին ,—
Կարօս խաչին մեռնիմ ուր սուրբ
գօրութինին :
Ցերեկ խով կամար կապեց վէր են գեղին
Գիշեր լոս կամար կապեց վէր են գեղի
տաճարի գումբէթին :

Շուն գգիր'մ կէր մէջ են գեղին,
Գնաց պատմեց էիւրտ պարոնին :
Ասաց·— Բան'մ կայ մէջ Հայոց ազգին,
Էն չի վայլի Հայոց ազգին ,
Էն կը վայլի էիւրտ պարոնին :
Էսա որ լսաւ էն էիւրտ պարոն,
Էլաւ ասկեար առած էկաւ վէր էն գեղին:
Ասաց·— Հէ՞յ հէ՞յ, բան'մ կայ մէջ
Հայոց ազգին,
Էն չի վայլի Հայոց ազգին,
Էն կը վայլի էիւրտ պարոնին :

Էսա որ լսան էն գեղի տէրտէրն ու
տիրացուն,
Էլան խնդիրք արին էկան մօտ էիւրտ
պարոն ,
Ասին·— Ա՛ռ էեզ արծաթ, առ էեզ ոսկի,
Տայմիշ մ'էլնէ կարօս խաչին ,
Մեռնի՞մ ուր բաղցրիկ զօրութինին :
Խաչ կը վայլի խաչապաշտին,
Խաչ չի վայլի մուսուլմանին:
Էսա որ լսաւ էն էիւրտ պարոն,
Էլաւ ասկեար առած էկաւ վէր էն գեղին:
Կոտորուա՜ւ ասկեար մէջ էն դաշտին ,
Արիւն գետ դառաւ մէջ էն դաշտին :
Կատղաւ Ալին, կատղաւ վալին ,
Դարձաւ կերաւ իր ձիու ցին :
Կատղաւ գզիր մէջ ուր տեղին,
Կատղաւ մանուկն օրօրոցին ,
Կատղաւ խանում վէր ուր թախթին :
Էս որ տեսաւ էն էիւրտ պարոն ,
Էլաւ խնդիրք արաւ էկաւ մօտ կարօս
խաչ :
Ասաց·— Քառսուն կտոր ոչխար ունիմ,
Մատաղ կ'անեմ կարօս խաչին ,
Տայմիշ չէլնի իմ մանուկին :
Քառսուն լծկան գոմէշ ունիմ ,
Ղուրպան կ'անեմ կարօս խաչին ,
Տայմիշ չէլնի իմ խանումին :
Քառսուն գուգում ոսկի ունիմ ,
Խաչ խամբոյր տամ կարօս խաչին,
Տայմիշ չէլնի իմ մարալին:
Մուրազեց Ալին, մուրազեց վալին,
Մուրազեց մանուկ մէջ օրօրոցին,
Մուրազեց խանում վէր ուր թախթին :
Կարօս խաչին մեռնի՞մ ուր զօրութինին,
Ցերեկ խով կամար կապեց վէր էն գեղին,
Գիշեր լոս կամար կապեց վէր էն գեղին
տաճարի գումբէթին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (51)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ – ՈՐԴԻ

ՔԱՄԵԼԻԱՋԱՐԴ
Կ Ի Ն Ը

ԺԴ.

— Պատասխանի սպասելո՞ւ է, հար–
ցուց Թօղիք, ինչպէս կը կոչուէր ծառա
բոլոր ծառաներուն պէս :

— Եթէ հարցնեն ձեզ թէ պատասխան
կ'ուզի՞ք, ըսէք թէ չէք պիտեր եւ սպա–
սեցէք :

Կը յուսայի թէ Մարկրիթ պիտի պա–
տասխանէր :

Որքան խեղճ ու տկար ենք :

Ծառային բացակայութեան ամբողջ
տեւողութեանը միջոցին ծայրայեղ դըր–
գռութեան մէջ էի : Երբեմն յիշելով թէ
Մարկրիթ ինչպէս անձնատուր եղած էր
ինձ, կը հարցնէի ես ինծի թէ ի՞նչ իրա–
ւունքով վերջ նամակ մը գրած էի ա –
նոր , երբ կրնար պատասխանել ինծի

Քանի կը մօտենար այն ժամը, ուր հա–
ւանական էր որ պատասխանէր ինծի,
այնչափ աւելի կը ղղջայի այդ նամակը
դրելուս :

Ժամը տասը, տասնըմէկ, տասներկու
զարկաւ :

Կէս օրին քիչ մնաց որ ժամադրութեան
պիտի երթայի, որպէս թէ բան մը ան–
ցած դարձած չէր : Վերջապէս ինչ ընելս
չէի դիտեր դիս պարապնդող երկաթեայ
ձրջանակէն դուրս ելլելու համար :

Այն առեն, սպասող մարդոց անա–
պաւտութեամբ, կարծեցի որ եթէ քիչ մը
դուրս ելլէի, վերադարձիս պատասխան
մը պիտի գտնէի : Անհամբեր սպասուած
պատասխանները մարդու մը տունը չէ –
գտնուած ժամանակ կը հասնին միշտ :

Ձաշելու պատրուակով դուրս ելայ :

Փոխանակ ծառուղիին անկիւնը գտնը–
ւած ֆուայի խանութը ճաշելու, ինչպէս
սովոր էի, նախապատիւ սեպեցի Փալէ
Ռուայալ երթալու եւ տ'Անթէն փողոցէն
անցնելու : Ամէն անգամ որ հեռուէն
կին մը տեսնէի, կը կարծէի թէ Նանին է,
որ պատասխան կը բերէ ինծի : Տ'Անթէն
փողոցէն անցայ առանց նոյնիսկ յանձ–
նակատարի մը հանդիպելու : Փալէ Ռու–
այալ ժամանեցի եւ վէմի խանութը մը –
տայ : Պաշտօնեան ուզածը բերաւ : Ես –
բանս պատառ մը բան չդրի :

Աչքերս ակամայ սեւեռած էի ժամա –
ցոյցին վրայ :

Տուն դարձայ, համոզուած ըլլալով թէ
Մարկրիթէն նամակ մը պիտի գտնէի :

Դռնապանը բան մը ստացած չէր : Տա–
կաւին կը յուսայի ծառային վրայ, որ
սակայն դուրս ելլելէս ի վեր ոչ մէկը
տեսած էր :

Եթէ Մարկրիթ պատասխանած ըլլար,
չատոնց ղրկած պիտի ըլլար իր պատաս–
խանը :

Այն առեն սկսայ նամակիս պարունա–
կած խօսքերուն վրայ դղջալ : Պէտք էր
բնաւ ձայն չհանէի, որովհետեւ Մար –
կրիթ մտահոգ ըլլալով անշուշտ մարդ
պիտի ղրկէր ինծի : Տեսնելով որ առջի
օրուան ժամադրութեան չդացի, բացա –
կայութեանս պատճառները պիտի հար –
ցընէր եւ այն առեն միայն յայտնելու էի
պատճառները : Այս կերպով ինքզինքը
պիտի արդարացնէր եւ իմ ուղածս ալ
այն էր որ ինքզինքը արդարացնէր : Կը
դղայի արդէն թէ արդարացումի ինչ
պատճառ որ յայտնէր, պիտի հաւատայի,
եւ թէ ամէն բանի պիտի հանդուրժէի ,
բայց պիտի չկրնայի զինքը տեսնել :

Ի վերջոյ կարծեցի թէ Մարկրիթ ինք
անձամբ տունս պիտի դար, բայց ժամերը
անցան եւ չեկաւ :

Անիկա ապահովապէս ուրիշ կիներու
պէս չէր, վասնզի չատ քիչերը կան որ իմ
դրածիս պէս նամակ մը ստանան եւ պա–
տասխան մը չտան :

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Որբերու Օգն. Մարմինը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները. Տիկին Ճիէրճեանէ (Ա.-Նիս) 500 ֆրաւք, Պ. Քըրքըճեանէ (Վէրտէօն) 200, իսկ Պ. Հարենցի յու.-ղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղ.-կեպսակի՝ Զէլվէեան ընտանիք յիսուն, Մարզարեան - Իմմիր ընտանիք հարիւր, Տէր եւ Տիկին Գէորգեան յիսուն, Տէր եւ Տիկին Պապեան երեսուն ֆրանք :

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Ալէքսանտր Օհանեան 50 ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Կրթ. ձեռնարկներուն համար, ողբ. Աստուածատուր Հարեցցի մահուան առթիւ :

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

ԵՐԳԱՀՈՒՄԲ

ՓԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻ

ՀԱՄԵՐԳ

ԿԻՐԱԿԻ՝ 8 ՄԱՐՏ, 1964, ԺԱՄԸ 17

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

ՀԱՅՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հասցէի վերջնական փոփոխութեանց համար մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին կցել անպայման հին հասցէն, (ի հարկին թերթին պանտը) եւ 3 ֆրանքի դրոշմաթուղթ :

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

★★

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

★★

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 8-ԻՆ

GALERIE FRAMOND

3, Rue des Saints-Pères
PARIS (VIe)

ZAVARO

PEINTURES D'ISTANBUL

Heures d'ouvertures : 10 h. à 12,30
14 h. à 19

Métro : Palais-Royal ou
Saint-Germain des Près

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերուն ու ենթակոմիտէները : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

Մուրատ խումբ, 24 Նոյ. կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին :

Գէորգ Զավուշ խումբ, 30 Նոյ. կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին :

Ակնունի ենթակոմիտէ, 23 Նոյ. Շաբաթ, ժամը 21ին :

ՀԱՄՑԷՒ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՑԵԱՆԻ նոր հասցէն է՝

1. Rue de Gergovie, PARIS-XIV
Tél. BRE. 22-23

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Մ.ի
Մարսէյլի Տիկնանց Ցանճնախումբի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՍՓԼԱՆՏԻՏԻ ՄԷՋ
Նոյեմբերին 30ին :

×

Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիկնանց յանձնախումբը կը խնդրէ կազմակերպութիւնը ներչն նկատի ունենալ հետեւեալ թուականները :—

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7, 8, 9, 10, «Բարենպաստակ վաճառք» :

Ցառաջիկային պիտի տրուին մանրամասնութիւնները :

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

կիրակի, Դեկտեմբեր 22, ժամը 4ին

ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ

Ծնողաց եւ Բարեկամաց մտերմիկ Օր

ԲԵՄԻ ՎՐԱՅ՝

Մանկական սիրուն խաղեր
ԵՂԵՒՆԻԻՆ ՏԱԿ՝
Հարիւրաւոր նուէրներ
ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ՝
Ընտանեկան ճաշի սեղաններ
ՈՒՐԱԽ ՏՕՆ՝ ՈՒՐԱԽ ՕՐ

Հ.Մ.Ը.Մ. — ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ, Նոյեմբեր 16, ժամը 9էն մինչեւ լոյս :

Ալհամպրայի սրահներուն մէջ :

Նուագախումբ՝
ROGER BLANCHARD
et
SA NOUVELLE GRANDE FORMATION

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր սեղանները հետեւեալ հասցէներուն՝

ՌԱՖՖԻ՝
37, Rue des Dominicaines
Tél, : 20-71-10

ԳԱՒՌԻԿ ՏԷՐՈՑԵԱՆ՝
SELECT MOBILIER
41-43, Bd. Libération

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Զավուշ խումբին :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պօմոնի Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբին :

Կիրակի (17 Նոյեմբեր) ժամը 15ին, Հօթել Սէրիպի շէեղ սրահին մէջ, 20 Աւրնիւ ժորժ Քլէմանսօ (Նիս) :

Կը նախագահէ Ընկ. Յ. ՇԻՇԼԵԱՆ

Կը բանախօսէ Ընկ. ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինն կը մասնակցի Նոր Սերնդականներ :

Մասխս Գուլումեան, Յակոբ Հայթայեան (արտասանութիւն) : Օր. Էլիզ Եղիկեան (երգ) եւ Զարենց պարախումբին կողմէ հայկ. ու կովկասեան պարեր :

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ
(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունուար 26ին

ԱՒՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 17ին :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 24, կիրակի կէսօրէ վերջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ, կիրակի, Մարտ 1, կէսօրէ վերջ, ժամը 14·30ին :

MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 15ԻՆ

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 23ԻՆ

LYON

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

կազմակերպուած Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, 23 Նոյեմբեր երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

Aéroport Bron *ի սրահներուն մէջ*

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Մարսէյլի միջ-մասնաճիւղային վարչութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր մասնաճիւղերուն :

Դեկտեմբեր 14ին, Սալ Մազընոյի մէջ, երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ :

Մանրամասնութիւնները առանձին :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

GRAND HOTEL *ի չքեղ սրահներուն մէջ*

12, Bld. des Capucines

Կիրակի, Դեկտեմբեր 1, ժամը 17էն կէս գիշեր

Հաճելի գեղարուեստական բաժին
երկու նուագախումբ

Մուտք 10 ֆր. , քարտ ունեցող ուսանողներուն կէս գին

Սեղանները կ'ապահովուին հեռաձայնի կարգով
WAG. 38-54

ՅԱՌԱՋ

ԿԱՐԴԱՑԷ'Ք, ՏԱՐԱԾԵՑԷ'Ք ԱՅՍ ԳԻՐՔԵՐԸ

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ	. . . . .	Օրեր եւ ժամեր
Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ	. . . . .	Բուռ մը Տոմս
Բ. ԹԱՇԵԱՆ	. . . . .	Ներածութիւն Հայ Գրականութեան Պատմութեան Լեզուական Հարցեր Լսարան Հայ Լեզուի
ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ	. . . . .	Նահանջը առանց երգի Յարալէզներու Դաւանաւանութիւնը
Մ. ԻՇԽԱՆ	. . . . .	Ոսկի Աշուն (*Բանաստեղծութիւն*)
ՎԱՀԷ ՓԱՋԱ	. . . . .	կարթը

ԱՌԱՔՈՒՄԻ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՐԴԻՆ ՎՐԱՑ

ՅԱՌԱՋ

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 75 Ֆ.	Հատը	0·30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
13
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MERCREDI
13 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9857

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9857

ԵՐԲ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՅԵՐԸ ԿԸ ՄԻԱՆԱՆ

ՄԵԾՆՈՅՆ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ԳՐԿԻՆ ՄԷՋ...

Օրակարգի վրայ դանուող եկեղեցինեըու միութեան դաղափարը արդէն տա – րաւ իր առաջին յաղթանակը, Հայաս – տանեայց Առաքելական Եկեղեցին, որ պատկառած էր ութ տարիէ ի վեր, վերապահ իր միութիւնը, որուն չնոր – հիւ անիկա կրցած է անցնիլ դարերու ընդմէջէն՝ միշտ ամուր, միշտ յաղթա – կան եւ միշտ ճառագայթող՝ հակառակ ամենավայրագ ողբերգութեանց, որոնք ասպատած են Հայաստանի պատմութիւնը եւ հակառակ բոլոր արշաւանքներուն ու կարկերուն :

Միայն Հայերը չէին ցաւողը այս ծանր ապնակին համար, որ ծնունդ առաւ Լի – բանանի մէջ՝ երկուքի բաժնելով այս դանկելի, այս պործունեայ հայ համայն – քը : Ու հրահրելով բոլոր կիրքերը՝ մէկը միւսին դէմ լարեց Լիբանանեան ընտա – նիքի ամէնէն չինարար տարրերը : Լիբա – նանան բոլոր շրջանակները, բոլոր հատ – ուածները կ'ողբային այս բաժանումը, այն պահուն երբ ազգային միութիւնը դրականութիւն դարձած՝ կը ներկայա – նար առանց որեւէ բիծի :

Այսուհանդերձ պէ՞տք է աւելցնել որ Լիբանանի անսահման ուրախութեան առնուած է — եւ չատ արդարացի կեր – պով — տխրութիւն մը, որովհետեւ, այս միութիւնը՝ որուն իր ամբողջ կարողու – թեամբը կը բաղձար Զարեհ Ա. մեծ Կա – թողիկոսը եւ որուն համար Անիկա ո՛չ մէկ ձիր խնայեց՝ հակառակ ամէն տեսակ արգելոտներու, չէրցաւ ստանալ իր դրութիւնը :

Պէտք է հաւատալ՝ որ պատմական աք – նարու իրագործումը կը պահանջէ զոհա – բերութիւններ ու նոյնիսկ ողջակէզներ : Զարեհ Ա. իր կեանքը տուաւ Հայ Եկե – ղեցւոյ ամբողջնդման համար. Անիկա պիտի տար կամաւոր կերպով, ե – թէ քանի մը տարի առաջ մթնոլորտը դաղտնաւոր ըլլար հաշտութեան համար : Միութիւնը իր հոդիին եւ բոլոր ա – նոնք՝ որոնք դոհ դացին կուրանքին :

Անոնք ի դուր տեղը չմեռան, որով – հետեւ այսօր, չատ պայծառ մթնոլորտի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԻԷԹՆԱՄԸ ԵՒ ԻՐ ՆՈՐ ՏԷՐԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԴԵՒ ՉԷ ՃԱՆՉՑԱՒ ՆՈՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկեան օժանդակութեամբ Վիէթ – նամը սկսաւ քալել նոր ճամբու մը վրայ թէեւ ցարդ անորոշ կը մնան Ֆրանսայի վերապահ դիրքին պատճառները : Արդա – րեւ արեւմտեան պետութեանց կարդին Ֆրանսա ներկայիս միակն է որ չէ ճանչ – ցած նոր իշխանութիւնը : Անշուչտ կա – րեւորը Ամերիկայի դիրքն էր քանի որ անկէ կուդայ դրամը : Ծանօթ է որ Մի – ացեալ Նահանգները դադրեցուցած էին իրենց օժանդակութիւնը անցեալ Օգոս – տոսին : Այս օժանդակութիւնը 140 միլիոն տոլար էր անցեալ տարի : Ասկէ զատ կայ նաեւ պինուորական վարկերը որոնք ե – րեք չեն ջնջուած : Ամերիկեան պինուորա – կան պատուիրակութիւնը, ասկէ տաս – նըւթ ամիս առաջ 120 թոան ունէր ո – րոնց երկու երրորդը սակայն անդործա – ծելի դարձած է : Մէկ մասը վար առնը – ւած է Վիէթքոնկի (համայնավար կողմէ :

Գալով նոր իշխանութեան, չատ հաս – տատուն չի թուիր, կ'ըսուի նաեւ թէ նոր պետական հարուած մը կը պատրաս – տուի : Եթէ ներկայ դեկավարը՝ Զօր. Մինհ Նեկիպ մը նկատուի, չուքին մէջ ալ Նասր մը կը պատրաստուի ոտքի ելլել : Թէեւ դէտերը չատ չեն հաւատար, բայց եւ այնպէս բոլորովին անկարելի ալ չէ : Եթէ համոզում դոյանայ թէ նոր վարչա – կարդը չի կրնար տապալիլ մէկ օրէն մի – սը, աւելի անբացատրելի կը դառնայ Ֆրանսայի վերապահ դիրքը, մանաւանդ որ դեկավար նոր պինուորականները բո – լորն ալ Ֆրանսայի բարեկամ մարդիկ են : Եւ որովհետեւ Ֆրանսա ի վերջոյ պիտի ճանչնայ նոր կառավարութիւնը, ոմանք կ'ըսեն «ինչո՞ւ ոչ հիմա» :

Ֆրանսական դիրքը հետեւեալ ձեւով կը փորձեն բացատրել — Ոչ մէկ բան թոյլ կուտայ մտածել որ պատերազմի չարունակութիւնը արագ եւ վերջնական յաղթանակ մը ապահովէ Վիէթքոնկի վը – րայ : Ուրեմն սխալ է յամառիլ քաղա – քականութեան մը մէջ որ եղաւ Տիէմի քաղաքականութիւնը եւ որուն արդիւնք – ները, հակառակ հսկայ ճիդին, համոզիչ չեն : Փարիդ կը մաղթէ հիմնական փո – փոխութիւն մը այդ հարցին մօտենալու ձեւին մէջ : Անխնայ պատերազմի փոխա – րէն, Ֆրանսա աւելի կողմնակից է բա – նակցութեամբ մերձեցման մը Սայկոնի եւ Հանոյի միջեւ : Մօտենալու այս ձե – ւը որ հրապուրիչ է թուղթի վրայ, չատ կը ջղայնացնէ Ամերիկացիները : Իրենց կարծիքով ներկայիս բանակցութիւնները նուաստացուցիչ դիրքի մէջ կը դտնեն հարաւային Վիէթ Նամը, բաղդատմամբ Հանոյի : Ինչ ալ ըլլայ բանակցութեանց բնոյթը, անոնք ի վերջոյ մէկ բանի կըր – նան յանդիլ, ուչ կամ կանուխ Վիէթ – Նամի համայնավարացումը :

մը մէջ, Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ Կաթո – ղիկոսութիւնները կը գործակցին եղբայ – րաբար, իրենց ամբողջական ինքնավա – րութեամբ, ապահովելու համար չարու – նակութիւնը Եկեղեցւոյ մը, որ դիմացած է բոլոր ժամանակներուն եւ ամէն տե – սակ արկածախնդրութեանց :

Նոր ժամանակաշրջանը որ կը բացուի՝ յուի է դեղեցիկ վաղորդայններով, որոնք կը ծագին հրաշալիորէն՝ Լիբանանի այս օրհնեալ հողէն սկսեալ :

Ասիկա եւս՝ պէտք չէ մոռնանք :

ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱՔ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՄԲ.— Այս հաղորդագրութեան Ա. մասը հրատարակած ենք մեր նախորդ թիւով (Նոյեմբեր 10) :

Բ.

Ս. Աթոռոյս Վեհափառ Հայրապետը Անթիլիաս վերադարձին հետեւեալ հե – ռադիրը ուղղեց Ցորդանանի թագաւոր Նորին Վեհափառութիւն Հիւսէյն Ա.ի .

Նորին Վեհափառութիւն
Հիւսէյն Ա. թագաւոր Ցորդանանի ,
Ամման

Ս. Թագաւոր Մեր այցելութեան առթիւ Ձեր կողմէ Մեզի եղած ընդունելութեան եւ ցուցաբերուած յարդանաց համար Ձե – զի կը ներկայացնենք Մեր խորին չնոր – հակալութիւնները եւ կը յայտնենք Ձերդ Վեհափառութեան, թէ ողջմբ հասած ենք Մեր Ս. Աթոռը եւ աղօթած առ Բար – ձրբեալն Աստուած Ձեր արեւշատութեան, Ցորդանանի բարդաւաճման ու արաբա – կան ազնիւ ժողովուրդին բարօրութեան եւ երջանկութեան համար : Թող Աստ – ուած պահպանէ Ձեզ եւ արքայազարմ դերդաստանը :

ԽՈՐԷՆ Ա.
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ
30 Հոկտեմբեր 1963
Անթիլիաս

Գ.

Նորին Սրբութիւն Տ. Տ. Խորէն Ա. Կա – թողիկոս, Ս. Աթոռ վերադարձին, հե – տեւեալ հեռադիրը ուղղեց Նորին Սրբու – թիւն Տ. Տ. Վազդէն Ա. Կաթողիկոսին.

Նորին Օ. Օծութիւն
Տ. Տ. Վազդէն Ա. Կաթ. Երուսադէմ

Ողջմբ եւ խաղաղ ճամբորդութեամբ հասանք Անթիլիաս, դոհութիւն կը յայտնենք Աստուծոյ եւ չնորհակալու – թիւն՝ Ձերդ Սրբութեան. կը մաղթենք Ձեզի քաջողջութիւն եւ երջանիկ կեանք :

ԽՈՐԷՆ Ա.

29 Հոկտեմբեր 1963
Անթիլիաս

Ի պատասխանի վերոյիշեալ հեռագրին, Նորին Վեհափառութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոս հետեւեալ հեռագրով պա – տասխանեց Նորին Վեհափառութիւն Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոսին.—

Ն. Ս. Օծութիւն
Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ ,

Ուրախ եղանք ողջմբ Անթիլիաս վե – րադարձի Ձեր հեռագիրը ստանալով : Մենք երջանիկ ենք Ձեր հետ ունեցած Մեր ողջագուրմամբ եւ ազօթալից՝ Մեր եկեղեցւոյ միութեան ու խաղաղութեան համար :

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

30 Հոկտեմբեր 1963
Երուսադէմ

Նորին Սրբութիւն Տ. Տ. Խորէն Ա. Կա – թողիկոս, տուաւ նաեւ հետեւեալ հեռա – դիրը Երուսադէմի Լիբանանի Ընդհա – նուր Հիւպատոսին .—

Նորին Վսեմութիւն
Պ. Ֆէրիտ Սթեֆան
Ընդհանուր Հիւպատոս Լիբանանի
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Մեր եւ Մեր հետեւորդներուն անունով հաճեցէք ընդունիլ Մեր անկեղծ չնորհա – կալութիւնները Ձեր ծայր աստիճան սի – րալիր եւ արտադեղ ընդունելութեան եւ Ձերդ Վսեմութեան կողմէ ի դործ դրը – ուած դնահատելի ջանքերուն համար՝ ի ծառայութիւն Կիլիկեան Կաթողիկոսա – կան Ս. Աթոռին : Ձեզ կը յղենք Մեր Հայրական օրհնութիւնները եւ կ'աղօ – թենք Ձեր աղնիւ անձին երջանկութեան ու յաջողութեան համար :

ԽՈՐԷՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
30 Հոկտեմբեր 1963
Անթիլիաս

ԴԻՒԱՆ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ
4 Նոյեմբեր 1963
Անթիլիաս

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆՏՐԻ ԼԸ ԹՐՈՔԻՆ, նախկին նախա – րար եւ Ազգ. Ժողովի նախագահ, մեռաւ առջի օր յետ անողոք հիւանդութեան : 79 տարեկան էր : 1959ին «վարդապոյն պա – լչներու» խնդրին մէջ ամբաստանուեցաւ եւ իրրեւ հետեւանք քաչուեցաւ ընկեր – վարական կուսակցութենէն :

ՖՐԱՆՍԱ եւ արաբ Մ. Հանրապետու – թիւնը օդանաւային համաձայնութիւն մը առորագրեցին , ըստ որուն արաբ. Մ. Հանրապետութեան առեւտրական օդա – նաւները կրնան փարիդէն անցնիլ դէպի Նիւ Եորք իրենց ճամբուն վրայ : Ասոր փոխարէն դէպի Ալժերիա դացող Ֆրան – սական օդանաւները պիտի կարենան ե – դիպատոէն անցնիլ :

ՃԱՓՈՆԻ մէջ երկու մեծ ազէաններ պատահեցան Շարաթ օր, հարիւրաւոր զոհեր պատճառելով : Երկաթուղիի ար – կածի մը եւ հանքային արկածի մը հե – տեւանով աւելի քան վեց հարիւր մեռեալ կայ : Տը Կոլ ցաւակցական հեռագիր մը դրկեց Ճափոնի կայսեր :

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐի տարեդարձը ողեկոչ – ուեցաւ փարիզ եւ դաւառը աւանդական հանդիսութեամբ : Յաւելի մոռացումի մը հետեւանքով սակայն ոչ մահագանգ ոչ Մարսէյեզ լսուեցաւ Անծանօթ Զին – ուորի դերեզմանին արարողութեան ըն – թացքին : Այս տարի այս արարողութեան կազմակերպիչն էր ոչ թէ «բոցի կոմի – տէն» ըստ սովորութեան այլ՝ Նախկին Ռազմիկներու Նախարարութիւնը որ իր անփորձութեան զոհ դնաց :

ԼԱԿՈՍԻ (Նիժերիա) մէկ թերթը կը դրէ թէ եդիպտոսի տուած օժանդակու – թիւնը Ալժերիոյ կը վնասէ Աֆրիկեան Ուխտին :

ԱԼԺԻՒՆ հասած լուրերու համաձայն սպանական Գ. Հանրապետութեան կա – ռավարութիւն մը կազմուած է :

ՖԻԿԱՌՈՑԻ մէկ ընթերցողը հեռագրով կը բողոքէ Տիեզերական Ժողովին մէկ դործածուած անվայել լեզուին համար : Արդարեւ Լը Մոնտ կը դրէր առջի իրի – կուն որ Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքին մի – ջամտութիւնը (ի պաշտպանութիւն Հռո – մի եկեղեցապետութեան) այսպէս ատած «պանապան չարժումներու» առիթ տուած էր, նոյնիսկ մէկը «ծախուած» պոռացած էր Պաթանեան Արք.ի հասցէին : Անարէ Ֆոռսա կը պատասխանէ որ հաւանա – բար բառը անցած է մտածումը, ինչ որ չատ կը պատահի ժողովներու մէջ «բա – ռերը չուտ կ'երթան» : Ցիչենք որ կար – դինալ Ռուֆֆինի, երբ խօսք առած է , չերմ բառերով չնորհաւորած է հայ Պատրիարքը իր խօսքերուն համար :

ԱԼՏՈ ՄՈՌՕ սկսաւ կազմել իտալական նոր կառավարութիւնը : Հաւանաբար ձախ – կեդրոն դաչինք մը կազմէ, Տէ – մո – Քրիսթիանի մեծամասնութեամբ :

ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ հինդ Գերմանացիներ ա – բեմտեան Գերմանիա անցան :

ՍՈՒՐԻՈՑ եւ Իսրայէլի միջեւ նորէն հրացանաձգութիւն տեղի ունեցած է : Երկու վիրաւոր կայ :

ԼՈՐԻՍ ՄԵԼԻՔՕՖ

—o—

Դ.

Լորիս կոչ կ'ուղղէ հանրութեան, որպէսզի իր օժանդակութիւնը բերէ իրեն սոյն դժուարին գործին իրականացման համար: Կը հրաւիրէ մայրաքաղաքի քաղաքապետութեան պատասխանատուները, որպէսզի անկեղծօրէն արտայայտուին տարատեսակ գործունէութեան խոր պատճառներուն մասին, կը կանչէ թերթերու խմբագիրները յայտնելու համար, թէ պիտի հաստատէ «սրտի իշխանապետութիւնը»:

Լորիսի անուանումը բարձրաղոյն պաշտօնին՝ անակնկալ մը կ'ըլլայ աղնուականութեան համար: Կը հանդուրժեն ոչ-ոուս կուկասցին, որովհետեւ վստահ են թէ ձախողանքի պիտի մատնուի: Գիտեն թէ խորագէտ է, ճկուն, պարագաններուն յարմարիլ գիտցող, ժողովրդականութիւն հետապնդող: 1880 Փետրուար 19ին կը տօնուի գահակալութեան քսանհինգամեակը, գոյցեր կը կատարուին, ցարը պալատին պատշգամէն կ'ողջունէ խանդավառ ամբոխը, հատնաբար միակ երջանիկ օրը իրեն համար: Ընդունելութեան ընթացքին դրանիկները կը շրջապատեն Լորիսը, աղնուականներ ներկայացուելու պատիւը կ'ունենան: Յաջորդ օր հրեայ երիտասարդ մը կը կրակէ Լորիսի վրայ, որ կը բռնէ ոճրագործը, կը յանձնէ ոստիկանին, կը դառնայ պալն եւ 48 ժամ չանցած կախել կուտայ մայրաքաղաքի հրապարակին վրայ:

Լորիսի ծրագիրն է բարեփոխել կառավարական դրութիւնը: 1877ի պատերազմի նախօրեակին արդէն ծերակուտական Փոլովցեւ յուշագիրը մը ներկայացնելով Միլիւթինի՝ կ'առաջարկէր վերակազմել Պետական Խորհուրդը, Մերակոյտը, Նախարարներու Ժողովը: 1879ի աշնան Միլիւթին մշակած էր կայսերական Խորհուրդի փոփոխութիւնը օրէնսդիր ժողովի մը, որուն կէսը ընտրուած պիտի ըլլար նահանգներէն: 1880ին ազատականներ բարենորոգումներու ծրագիր մը պիտի ներկայացնէին: Լորիս 11 Ապրիլին ցարին կը ներկայացնէ տեղեկագիր մը, առաջարկելով ընդլայնել զեմստվոներու իրաւունքները, ձերբազատել վարչութեան հակակշիռէն, բարելաւել տուրքերու դրութիւնը, վերաքննութեան ենթարկել զպրոցական դրութեան հիմերը: Կ'ըմբռնէր թէ ցարը միտք չունէր առաջարկները ընդունելու, ուստի պիտի սպասէր պատեհ առիթներու, սակայն կրցաւ ընդունիլ տալ կարգ մը փոփոխումներով:

Կրթական նախարար Տիմիթրի Թոլըստոյ ատելի էր ուսանողներուն: Լորիս պաշտօնէն հեռացուց եւ զահաժառան-գին օժանդակութեամբ նշանակել տուաւ Փոպիէտոնոսցեւ, որ զահաժառանգին դաստիարակն եղած էր, Սինոդի Պրոկուրորն էր նեղմիտ եւ յետադիմական: Ցարը հրովարտակը ստորագրելու առեն կ'ըսէ Լորիսի. «Դիտցիր, որ ասիկա թշնամիներուդ յաղթն է»: Լորիս կը ստանձնէ նաեւ ներքին նախարարի պաշտօնը:

Մայիսի վերջերը կը մեռնի Յարուշկին, ցարը կը պաշտօնակատարէ իր կենակցուհիին Քաթինայի հետ Յուլիս 18ին: Լորիս կ'ըմբռնէ ասոր աղեղնութիւնը ցարին վրայ: Քաթինա պէտք ունէր նախարարներու հաւանութեան ցարուհի հռչակուելու համար, Լորիս պէտք ունէր իրեն բարենորոգումներու ծրագիրը վաւերացնել տալու համար ցարին: Տեղի կ'ունենայ սակարկութիւն մը եւ կը կայանայ Լորիսի եւ Քաթինայի միջեւ համաձայնութիւն մը:

Բարենորոգումներու իրականացումը կը յապաղէր, Լորիսի կացութիւնը կը դժուարանար, մինչեւ 1880 կը յաջողէր անհամբերները հանդարտեցնել, բայց հակառակորդները կը չարժէին, աղնուականները դասակարգը կը ծիծաղէր «Հայ»ուն վրայ: Ազատականներ մամուլով կը ըզդուշացնէին յեղափոխական ընկերները «ապուէս»էն: Լորիսի չար բախտէն՝ երաշտութեան մը հետեւանքով սով կը պատահէր հարաւային Վոլգայի մէջ: Յեղափոխականներ գործի կ'անցնէին, քաղաքապետներ կ'անցնէին, քաղաքաբար կախաղան կը բարձրանային, յուսալիք էին Լորիսի հանդէպ եւ յուսախաբ կ'ըլլային: Գերմանիոյ կայսրն ալ այդ օրերուն կը գրէր Ալեքսանդրի թէ սահմանադրութիւն չհռչակէ, ցարն ալ որդին կը ղրկէր Պերլին հաւատեալու համար, թէ հռչակելու նպատակ չունի, մինչդեռ մայրաքաղաքին մէջ լուր տարածուած էր, թէ 1881ի առաջին չաբաթը «սահմանադրութիւն» մը պիտի հրատարակուի:

Լորիս կը ջնջէ Երրորդ Գրասենեակը եւ կը հրահանգէ ոստիկանութեան կամայական հետապօտութիւններ եւ ձերբակալութիւններ չկատարել, կը նշանակէ ոչէտ գնդապետ մը ոստիկանապետ: Զարմանալի կը թուի նման կարգադրութիւններ, երբ ահաբեկիչներ կը չարժին ամէն կողմ եւ կ'ուսումնասիրեն կայսերական ճամբաները, ժամանակները:

Ահաբեկիչ Քոպոզեւ կը վարձէ դեռնայարկ մը կատարինէ փողոցին մէջ, ուր կէ յաճախ կ'անցնի ցարը: Հոն կը հաստատէ երիտասարդ հրէուհի, որպէս կաթնավաճառ: Ահաբեկիչներ ճամբուն մէջտեղը կը փորեն ական մը, ոստիկանութիւնը կը մնայ անտեղեակ, որովհետեւ Լորիսի հրահանգին համաձայն անտարբեր է մարդոց չարժումներուն: Կը ձերբակալուի ահաբեկիչ Կելիապով, ուրուն սիրուհին, Սոֆիա Փերովսքի կը չփոթի, կը մտածէ անմիջապէս գործի անցնիլ, սպաննել ցարը եւ չփոթութեան մէջ ազատել սիրահարը:

Փետրուար 28ին Լորիս ցարին կը հաղորդէ դաւադրութեան մը կազմակերպութիւնը, բազմաթիւ ձերբակալութիւններու ձեռնարկումը: Ցարը կը զարմանայ, թէ ինչու այդքան կը հետապնդեն գինք՝ երբ մէկու մը չարիք չէ ըրած եւ կ'աշխատի իր հպատակներու բարելաւութեան համար: Ձերբակալուածներուն համաձայն յեղափոխականներ կը պահանջէին ժողովրդային կառավարութիւն, կայսրութիւնը բաժնել ինքնավար նահանգներու, համայնքները պէտք է վարեն տեղական գործերը, գործարաններու եւ հողերու պետականացում:

ԽՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

(3 Շար.)

ՃՈՆ ՍԹԷՆՊԷՔ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ Կ'ԱՅՑԵԼԷ

—o—

Օդանաւէն վար իջած է եւ կը նայի Արարատին: Բարձրահասակ, ալեխառն մօրուքով եւ բարակ պեխերով մարդ մըն է. կապոյտ աչքեր ունի: Կը նայի Արարատին, որ նոյնպէս ալեխառն է եւ կապոյտ:

Ինքնաշարժին մէջ կ'ըսէ.

— Այո՛, ճիշդ այստեղէն ծնունդ առած է մարդկութեան պատմութիւնը, ուրեմն նաեւ իմ նախնիքներուս եւ իմ պատմութիւնս: Ճամբորդութիւնը երկար տեւեց եւ հիմա երկուքս ալ շատ յոգնած ենք: Տիկին Սթէնպէք գլխով կը հաստատէ եւ ես կը սպասեմ, որ աչխարհահռչակ դերասը որ յոգնաբեկ է կը փակէ աչքերը եւ կը քնանայ: Դիւրին չէ 14 ժամ ճամբորդելը: Շղթայով կուրծքէն կախուած հրացանով կը վառէ իր ծխամորճը եւ կը սկսի ծխել: Լուռ է եւ ճամբայ ելած ինքնաշարժին պատուհանէն կը նայի Արարատին:

— Որքան ալ յոգնած ըլլայ, աչքերս պէտք չէ դոցէի, քանի որ դիմացս Արարատը կայ: Գիտե՞ք, հիմա կը լսեմ իմ նախնիքներուս ոտնաձայները, հազարաւոր, բազմահազարաւոր եւ կամ մի-լիոնաւոր տարիներ առաջ անոնք այստեղէն գացին Իրլանտա, յետոյ Ամերիկա, եւ ծնայ ես, ու ահա այցելութեան եմ եկած: Գեղեցիկ աւանդավէպ է, գեղեցիկ աւանդավէպերը վաւերացուելու պէտք չունին:

Նորէն կը լռէ եւ յանկարծ դառնալով ինծի կ'ըսէ.—

— Դուք կը հաւատա՞ք այդ աւանդութեան:

Ես կը կրկնեմ քիչ առաջուան անոր ըսածը, որ գեղեցիկ աւանդութիւնները վաւերացուելու պէտք չունին: Ուրախ կը ծիծաղի:

Ինքնաշարժը քաղաք հասած է: Սթէնպէկ ուշադիր կը դիտէ չէնքերը եւ թաւ ձայնով մը կ'ըսէ.

— Ասիկա արդէն ուրիշ քաղաք մըն է

(3 Շար.)

թէ՛ դոյնով եւ թէ՛ ճարտարապետութեամբ: Քաղաքներն ալ պէտք է մարդոց նման եզակի դիմագիծ մը ունենան:

Յետոյ նորէն կը լռէ եւ ուշադիր կը նայի չուրջը:

Պանդոկ կը հասնինք ժամը վեցուկէսին: Ուշացած ենք ներկայ գտնուելու համար Սայաթ – Նովայի ծննդեան 250-ամեակի հանդիսաւոր նիստին: Երբ ես այդ մասին կը խօսիմ եւ կ'աւելցնեմ, որ եթէ կը փափաքի կրնանք համերկրին ներկայ գտնուիլ, կը պատասխանէ.

— Ի հարկ է, ի հարկ է: Ան մեծ բանաստեղծ էր: Այս լեռներուն պէս մեծ, եւ ես դինքը կը դիտեմ 250 տարիներու խորերէն եւ յոգնութիւնս կ'անցնի:

Համերգին կը հետեւի ուշադիր:

Միւս օրը Մարտիրոս Սարեանի արուեստանոցն ենք: Դեռ առաջին օրէն խոնդրեց, որ դինքը Սարեանին մօտ տանիմ: Ըսաւ, որ կը սիրէ այդ մեծ նկարիչը, ծանօթ է անոր գործերուն, անշուշտ, արտատպութեան միջոցով:

Ուշադիր կը նայի նկարներուն: Լուռ է: Բայց մերթընդմերթ կը դառնայ իր կնոջը ու կը բացատրէ.—

— Հելէն, այս փոքրամարմին ծերուկը աչխարհի ամենահսկայ մարդոցմէն մէկն է: Անոր աչ ձեռքը ամէնէն խոր եւ ամէնէն ճիշդ տեսնող աչքն է աչխարհի մէջ:

Վարպետը կը խօսի իր նկարներու մասին, յետոյ կը խնդրէ, որ եթէ կրնայ յաջորդ օրը նորէն այցելէ իրեն:

— Կ'ուղէի քեղ նկարել, — կ'ըսէ վարպետը:

— Այս մեծ պատիւ է, շատ մեծ, — ուրախացած կը համաձայնի Սթէնպէկ, — կուգամ, երկուքս միասին կ'ըլլանք, առանց թարգմանի: Կը լռենք ու պիրար կը հասկնանք, անպայման կը հասկնանք: Վարպետը «Արարատը առաւօտեան» նկարը կը նուիրէ Սթէնպէկին. ան երկար կը պիտէ նկարը եւ կ'ըսէ.

— Ես պիտեմ, ամէն մէկ Հայուն սրտին մէջ Արարատ մը կայ. այս նկարը պիտի կախեմ պատէն եւ ան կամաց – կամաց պիտի թափանցէ իմ սրտիս մէջ:

Կ'որոչենք յաջորդ օրը, առաւօտեան, ժամը 10ին նորէն այցելել Մարտիրոս Սարեանին, իսկ հիմա կը մեկնինք էջմիածին:

Կը շրջինք մայր Տաճարին մէջ եւ Սթէնպէկ կ'ըսէ.

— Այդպէս ալ պիտէի, այլ կերպ չէր կրնար ըլլալ, հին ու պատկառազդու... բարեկամս Ուիլեըմ Սարոյեան շատ խոսած է այս մասին, եւ յետոյ՝ անոր ալբերուն մէջ այս բոլորը տեսած եմ:

Կ'ունկնդրենք Կոմիտասեան երաժշտութիւն, ան յենած է սեւ ձեռնափայտին եւ մտքով հեռացած, գացած է ուրիշ աչխարհ մը:

— Ձանչցայ դինքը, այդ մեծ երգահանը, — կ'ըսէ վարպետը: — Ինչպէս կ'ըսէ Սթէնպէկ՝ երաժշտութիւնը ունկնդրելէ ետք,— ի՞նչ վեհութիւն, երգածի ինչ պարզութիւն եւ իմաստութիւն...

Արքեպիսկոպոսը, ինչպէս կը դուշակուի, երաժիշտին հետ կը վարուի իրրեւ «ծաղարար պարոն» մը, չարունակ գոյն կը յանդիմանէ անհեթեթութեամբ եւ — նոյնիսկ ամբարտաւանութեամբ եւ — նոյնինքն Վոլֆկանկ կը հաւաստէ—իշխանը իր երաժշտապետը կը կոչէ «գոփակեաց ըստահակ մը»...

Արքեպիսկոպոսին որոշած օրն իսկ Մոցարթ չկրնալով մեկնիլ Սալցպուրկ, վճռական դէպքը կը պատահի:

« Ահաւասիկ, մէկ չունչով կը չարունակէ, որ ես ամէնէն տարօրինակ գործակատարը եմ որ ինք ճանչցած ըլլայ: Որ ոչ ոք այնքան վատ կերպով կը ծառայէ իր մօր՝ որքան ես, թէ խորտուբորտ կուտայ ինծի այսօր իսկ մեկնիլ, առանց որ ինք դրէ թէ իմ ոճիկս ջնջուած է: Անկարելի է խօսք մը տեղաւորել այս հրկիզումին մէջ: Հանդարտութեամբ մը տիկ կ'ըսէի դինքը: Բացայայտօրէն օդտեց, երբ խօսեցաւ հինգ հարիւր ֆլորինի ոճիկիս մասին: Զիս կոչեց ընչաքաղց մը, ոչչոտ մը, ստահակ մը: Ո՛հ, ամէնը չեմ կրնար դրել ձեզի: Ի վերջոյ, այլեւս արիւնս հասած էր եռեւեփումի դէնիթին, ըսի. «Ուրեմն, ձերդ վսեմութիւնը զո՞հ չէ՞ ինծմէ»:

(4 Շար.)

—o—

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՄՈՑԱՐԹ

—o—

Երգչուհին մեկնած է Միւնիխ, զոհ կը մնայ Մոցարթ, որովհետեւ արուեստագիտուհին յաջողած է ձեռք բերել լաւագոյն պայմանագրութիւն մը: «Նորութիւնը՝ որով Օր. Վէպէր յաջողած է պայմանագրութիւն մը կնքել, կը գրէ իր հօրը, եւ մանաւանդ այն որ՝ ի վեր-ջոյ ճանչցան անոր տաղանդը, դիս լեցուց հրճուանքով այնքան, որքան պիտի ըսեմ մէկէ մը որ կը հետաքրքրուի այդ խնդրով»:

Միւնիխ հասնելուն, Վոլֆկանկ, երջանկութեամբ զեղուն, կը տեղեկանայ թէ Ալոյիզիան մեծ յաջողութիւն է գտած: Հիմա արդէն ան հանրածանօթ է... Այլեւս էհտիսլու չընդդիմանար իրենց առաջարկները ընդունելու, ուստի պիտի սպասէր պատեհ առիթներու, սակայն կրցաւ ընդունիլ տալ կարգ մը փոփոխումներով:

Կրթական նախարար Տիմիթրի Թոլըստոյ ատելի էր ուսանողներուն: Լորիս պաշտօնէն հեռացուց եւ զահաժառանգին դաստիարակն եղած էր ֆրիտոլէնը տեղը տորմակավաճառի եւ թատրոնին յուշարարի պաշտօններուն մէջ:

Այսպէս չրջապատուած, Ալոյիզիա Մոցարթը կ'ընդունի անտարբերութեամբ մը որ ցաւ կը պատճառէ Վոլֆկանկին: Երիտասարդ երաժիշտը կը փորձէ Ալոյիզիան հետաքրքրել, պատմելով անոր իր ճամբորդութիւնը եւ այդ ճամբորդութեան ընթացքին իր մէկ ծանօթութիւնը երգի սիրահար Քայզերհայմի եպիսկոպոսին հետ, որ պատիւ համարած է Մոցարթը ընկերակից ունենալ եւ ապա ընդունիլ դինքը իր եպիսկոպոսական պալատին մէջ եւ չարունակել անոր հետ ճամբորդութիւնը մինչեւ Միւնիխ:

— Հաւանեցա՞ւ ձեզ կարդալ իրր իր սենեկապանը, կը հարցնէ յանկարծ Ալոյիզիա, մինչ այցելուները կը ծիծաղէին հաճոյակատարութեամբ: Ատիկա ձեզի առիթ պիտի ընծայէր ոսկեճամուկ, կարմիր համազգեստ մը կրելու...

Մոցարթ կը դունատի, բայց կը պատասխանէ միայն Ալոյիզիային երկարելով « Փոփոլի տի Թեսալիա»ն:

— Ձեզի համար ճայնադրեցի այս եղանակը, եւ այնքան պիտի փափաքէի որ երգէիք եւ ես լսէի..

Ալոյիզիա կ'առնէ ծրարը, եւ առանց նոյնիսկ զայն քակելու, կը դնէ դաշնամուրին վրայ ու կը չարունակէ իր խոսակցութիւնը չուրջը դտնուող բարեկամներուն հետ:

Այն առեն, Մոցարթ զայրագին, կ'ուզէ փշրել այն վերջին կապը որ կար իր եւ իր սիրականին միջեւ...

Ու կը գործէ ահաւոր արարք մը... կը նստի դաշնամուրին առջեւ, եւ թափ տալով ստեղնաչարին վրայ, դուրս կը հանէ այլանդակ նօթեր ու կը սկսի մոլուցք ահաւոր դառնութեամբ պարուրուած երգ մը:

Երբ կը վերջացնէ, կը բարեւէ զայթակղած հանդիսականները եւ արագօրէն դուրս կ'ելլէ...

Եւ Մարիա – Թելքայի հետ է որ կը հեռանայ Միւնիխէն, երթալ դտնելու հարմար Սալցպուրկի իր ընտանեկան տունը:

Մարիա –Թելքա վեց ամիս կը մնայ Մոցարթի մօտ եւ զարմուհին կը դառնայ մխիթարութեան հրեշտակ մը, որ կը յաջողի սփոփել իր զարմիկին դըժբախտ սիրոյ ցաւը: Շնորհիւ զգլխիչ Մարիամին, Մոցարթ չընկլուզուիր վշտի ծովուն մէջ:

Կայսրուհիին մահը կը ստիպէ իշխան Քոլորէտոն մեկնիլ Վիէննա իր ամբողջ խումբով, այսինքն Մոցարթն ալ միասին:

Մայրաքաղաքին մէջ բնակութեան չըբջանը վճռական դեր մը կը խաղայ Վոլֆկանկի սիրային կեանքին մէջ:

Վոլֆկանկ հառաչանքով միայն կը տոկայ իր ստորադասի վիճակին:

կը պատմեմ Կոմիտասի կեանքի մասին եւ անոր կապոյտ աչքերուն մէջ արցունքները կը կուտակուին... Կը վառէ ծխամորճը, որ յուզումը ծածկէ, եւ ծուխի քանձր ամպ մը կուգայ մշուշի պէս վարագուրելու ղրադէտին դէմքը ... Ձը – ղրդոցի մէջ կը չոյէ քարերը, մէկիկ մէկիկ կը չոյէ պարզաքանդակները եւ կը պարմանայ, թէ ի՛նչպէս կրնան խորտակել այսպիսի տաճար մը: Մողէս մը կը հանդստանայ արեւոտ քարի մը վրայ, ան կը մօտենայ կանաչ մողէսին եւ կ'ըսէ.

— Ա՛ս ալ հին է եւ հնութենէն կանաչ գարձած է :

Երբորդ օրը, առաւօտ կանուխ կ'այ – ցելենք չուկայ : Ճոնին (այսպէս կը զրեմ իր խնդրանքով) չատ հաճելի կը գտնէ նկարմակ բողկերը, լուխկները, պղպեղները եւ պտուղները: Կը հիանայ անոնց համին վրայ եւ կ'ուզէ սերմերը ճարել : Պղպեղի սերմ չենք գտներ: Շուկայէն կ'երթանք վարպետին արուեստանոցը : Վարպետը արդէն կը սպասէ հիւրին : Գաւառը պատրաստ է եւ մենք պինդը վինակ կը ձգենք: Քիչ եաք իր խմբ խնդրանքով կուգանք մօտը, զրադէտը ան – հանգիստ է· առտը պատճառը այն է, որ վարպետը նկարած տաեն կը խօսի ինքնիրեն, եւ երբ մենք ներս մտանք, ան դեռ կը շարունակէր խօսիլ :

— Երթունքներուդ ծայրերուն թեթեւ ճիւմբր մը կայ եւ ես պիտի նկարեմ այդ ճիւմբրը, այո՛, այո, պիտի նկարեմ, այսպէս, այս գոյնով ,— կ'ըսէ ան եւ վրձինը թափով մը կ'ինկեցնէ կտաւին :

Ճոնը անհանգստացած է, վարպետը խախտած է լուսթեան պայմանը, կը խօսի, իսկ ինքը չի կրնար պատասխանել : Կ'ըսեմ թէ վարպետը նկարած ժամանակ միշտ ինքնիրեն կը խօսի, Ճոնը կը ցատկտէղն ու հիացած կը բացագանչէ·

— Երեւի մեծ զրոյց մըն է· ափսոս , որ ոչինչ կը հասկնամ : Ցետոյ կ'աւելցնէ ·

— Կը վերադառնամ Ամերիկա եւ 25 տարուան բարեկամիս՝ Ու· Սարոյեանի կ'ըսեմ, որ ինձ նկարած են· ան կը տարցնէ թէ ո՞վ , ես կ'ըսեմ՝ Սարեանը: Առաջին բանը, որ ան կ'ըսէ, անպայման կ'ըլլայ այն, որ ես արժանի չեմ տառը · յետոյ ես իրեն ցոյց կուտամ վարպետին նուիրած Աբարատը եւ կ'ըսեմ, Ուիլիըմ, ես ալ Աբարատ մը ունիմ, ես արժանի եմ, եւ ան կ'ըսէ, ի հարկէ, արժանի ես: Սարեանի ընկերակցութեամբ կը մեկնինք Գառնի – Գեղարդ: Մեր խումբին կ'ընկերանան ղրադէտները : Ճամբան Սարեանը եւ Ճոնը կը խօսին հայկական լեռնաշխարհի վերհութեան , աշնան գոյներու մասին : Ճոնը կը ծուի, կը չօշափէ Գառնիին քարերը, Գեղարդին արձանագրութիւնները, խաչքարերը եւ կ'ըսէ .

— Չարմանալի է, հիանալի՛· ես երբեք պիտի չմոռնամ այս բոլորը, երբ՛ք··· :

Ռ. ԱՐԱՄԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻ ՓԱՌԱՏՕՆ

Հոկտեմբեր 26: Երեւանի օփերայի մեծ ու չքեղ թատերասրահին մէջ, պետական ու պաշտօնական անձնաւորութիւններու եւ հիւրերու ներկայութեան տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր նիստ մը՝ նուիրուած հանճարեղ երգչին՝ Սայաթ – Նովայի ծննդեան 250ամեակին :

Հանդիսութեան կը նախագահէին Ե· Ասցատրեան, Ցովհ· Բաղդասարեան , Յ· Զարոբեան , Գ· եւ Ն· Յարութիւնեան , Ա· Քոչինեան եւ այլ պետական դէմքեր, ինչպէս նաեւ Մարտիրոս Սարեան, վրացի զրադէտ Կ· Գամսախուրդիա, դանիացի զրադէտ՝ Հանս Իպսըն, Ստ· Զօրեան, Ն· Զարեան, Գ· Սարեան, Հր· Քոչար, Ցովհ· Շիրազ, Ս· Կապուտիկեան, Հր· Ցովհաննիսեան, Հ· Սահեան, Սայաթ – Նովայի զոռնորդիները՝ Աննա եւ Ցարութիւն ու վերջապէս մշակոյթի, գիտութեան ականաւոր գործիչներ, յոբելենական յանձնախումբի անդամները եւայլն :

Ցոբելեանին ներկայ գտնուեցաւ հիւրարար երեւան գտնուող ամերիկացի ծանօթ դրող՝ Ճոն Սթէյնպէկ :

Առաջին խօսողը եղաւ Ա· Քոչինեան , որ դիտել տալէ եաք, թէ «Համայն աշխարհի առաջաւոր մարդկութիւնը մեծ գոհունակութեամբ նշում է հայ ժողովրդի մեծ բանաստեղծ Սայաթ – Նովայի ծննդեան 250ամեակը», կը ներկայացնէ գընդակ մեծ աշուղին արուեստին գաղափարական արժանիքը՝ մարդկայնականութիւն : Ինչպէս ակնկալելի էր, Ա· Քոչինեան Սայաթ – Նովայի անձին եւ գործին կը մօտենայ մարքսեան ըմբռնումներով :

Յաջորդարար խօսք կ'առնեն օտար պատուիրակութեան ներկայացուցիչները՝ ռուս բանաստեղծներ Լ· Նովիչենքօ, Վ· Ֆէօդորով, վրացի Հ· Ապաչիձէ, ուկրաինացի բանաստեղծ Վ· Կոչեւկի ի դէպ, չատ լաւ հայերէն գիտէ), աղգրբէյջանցի բանաստեղծ՝ Ս· Ռուստամ, պելոռուս դրադէտներու պատուիրակը՝ Ն· Պաչկեւիչ, ուզբէկ բանաստեղծ՝ Շուհրաթ Ղազախ՝ Կ· Սաթիպալտ եւ այլ երկիրներու, ինչպէս Չիլի, Լաթվիա, Լիթուանիա, Հնդկաստան եւն· պատուիրակները :

Սփիւռքի հայ դրողներու կողմէ Սայաթ – Նովայի յոբելեանը ողջունեց Ա· բամպիս Սրապեան, Միլանոյէն :

×

Հոկտեմբեր 27: Սայաթ – Նովայի քաղցրալուր մեղեդիներուն տակ կ'արթննայ Երեւան : Փողոցներուն մէջ բազմութիւն, որ կ'ուղղուի դէպի մեծ աշուղին անունը կրող նորակառոյց պողոտան, ներկայ ըլլալու համար անոր բացման հանդիսութեան :

Պողոտային կից ծառախիտ պուրակին մէջ չինուած է ամպիոն մը, որուն վրայ կը բարձրանան պաշտօնական անձնաւորութիւններ՝ Յ· Զարոբեան , Եդ· Թովհաննէսեան եւ ուրիշներ :

Պետական փառերգէն եաք, գանդաղ կ'իջնէ Սայաթ – Նովայի յուշարձանը ծածկող վարագոյրը :« Եւ ահա մեր դէմ է մի նոր Սայաթ – Նովա, ստեղծուած ինքնատիպ մտայղացմամբ: Աղնիւ եւ խոհուն է քանդակագործ Աբա Յարութիւնեանի ստեղծած Սայաթ – Նովան: Տառապանքը կնճիռ է թողել նրա ճակատին , բայց այդ տառապանքի մէջ իմաստութիւն վեհ է երդիւը, իր մեծութեան ու իր հանճարի արժանապատուութեամբ լի : Եւ այդ կերպարին խիստ ներդաշնակ են յուշարձանի պատուանդանին փորագրը – ուած տողերը՝ բուն ինքնագրաց ասագ չիմա – նաս, բարափ է բարուկրէն է ...»:

Յուշարձանի բացման առթիւ խօսք առաւ բանաստեղծ Հրաչեայ Ցովհաննիսեան, որ յուշարձանին բացումը նկատեց անբաժան մասը Հոկտեմբեր 26ի հանդիսութեան :

Կարգ մը խօսողներէ եաք, հանդիսաւոր չուքով Յ· Զարոբեան կը կարէ նորակառոյց Սայաթ – Նովա պողոտային անդրիր կոմիտասեան յանձնախումբի անդամ Ս· Ասատուրեան :

Պետական փառերգէն եաք, գանդաղ կ'իջնէ Սայաթ – Նովայի յուշարձանը ծածկող վարագոյրը :« Եւ ահա մեր դէմ է մի նոր Սայաթ – Նովա, ստեղծուած ինքնատիպ մտայղացմամբ: Աղնիւ եւ խոհուն է քանդակագործ Աբա Յարութիւնեանի ստեղծած Սայաթ – Նովան: Տառապանքը կնճիռ է թողել նրա ճակատին , բայց այդ տառապանքի մէջ իմաստութիւն վեհ է երդիւը, իր մեծութեան ու իր հանճարի արժանապատուութեամբ լի : Եւ այդ կերպարին խիստ ներդաշնակ են յուշարձանի պատուանդանին փորագրը – ուած տողերը՝ բուն ինքնագրաց ասագ չիմա – նաս, բարափ է բարուկրէն է ...»:

Յուշարձանի բացման առթիւ խօսք առաւ բանաստեղծ Հրաչեայ Ցովհաննիսեան, որ յուշարձանին բացումը նկատեց անբաժան մասը Հոկտեմբեր 26ի հանդիսութեան :

Կարգ մը խօսողներէ եաք, հանդիսաւոր չուքով Յ· Զարոբեան կը կարէ նորակառոյց Սայաթ – Նովա պողոտային մասին, որ յուշարձանին բացումը նկատեց անբաժան մասը Հոկտեմբեր 26ի հանդիսութեան :

Կարգ մը խօսողներէ եաք, հանդիսաւոր չուքով Յ· Զարոբեան կը կարէ նորակառոյց Սայաթ – Նովա պողոտային մասին, որ յուշարձանին բացումը նկատեց անբաժան մասը Հոկտեմբեր 26ի հանդիսութեան :

Արդարեւ, նոր պողոտան չինուած է այնպիսի ձեւով մը, որ յիշեցնէ մեծ աչուղին Երգը, անոր չունչը: Մեառղեայ ինքնատիպ քանդակ մը, որուն վրայ փոքրացուած է Սայաթ – Նովայի երգած « Գոզալը»՝ ձեռքին վարդ մը: Մեառղեայ եղնիկներ՝ նուրբ ու սլացիկ պարանոցներով, տեղ մը՝ մեր հինաւուրց խաչքարերը յիշեցնող յուշաքար մը՝ վրան կեանքն ու սէրը փառաբանող աչուղին տողերը, ուրիշ տեղ մը՝ գինիով լեցուն դաւաթներուն պարանքը տուող սկահներ եւ ամբողջ փողոցին վրայ , փողոցը հեղեղող բազմութեան վրայ՝ բարձրախօսներէն «անձրեւացող երգը, Սայաթ – Նովայի տաք, արեւոտ ու յաւերժական երգը »:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Նկարիչ Զարեհ Մուրատեան որ յաջող ցուցահանդէսներու չարք մը տուաւ վերջերս Ամերիկայի զանազան քաղաքները, Պէյրութ հասած է ուր Ալեքքօ Նաասի ցուցասրահին մէջ պիտի ներկայացնէ իր վերջին գործերը, Նոյեմբեր 8էն 20:

×

Մօտ օրէն հրապարակ կ'ելլէ Ա· Պարթեւեանի պատրաստած նոր սալը, «Հայկական Երեկոյթ» մը, որ կը պարունակէ հայկական պարերու եւ աշուղական երգերու չարք մը :

Ա. ՀԱՐԵՆՑ

Խորին ցաւով «Յառաջ»ի միջոցով ի – մացայ այն դառն կորուստը, զոր մենք բոլորս ունեցած ենք Ա· Հարենցի քա – րեկամները եւ ամբողջ Հայութիւնը :

Զկայ Կոմիտասեան Ցանձնախումբի նախագահը եւ ինչպէս յիշատակել իր բոլոր աշխատութիւնները եւ այն գերը որ նա կատարած էր Կոմիտաս վարդա – պետի Պոլսոյ, Փարիզի եւ այլուր գոր – ծունէութեան մէջ :

Հարենցի տունը վարդապետի մխիթա – րութիւնն էր այդ չրջանին եւ նա առանց յուզմունքի չէր կարող յիշատակել այն ինչ որ պարտական էր նրանց :

Իսկ իր գործունէութիւնը Կոմիտաս – եան Ցանձնախումբի մէջ, մեծ ու անձ – նուէր աշխատանքը պահանջում է մանրակրկիտ ուսումնասիրութիւն :

Խնդրենք սիրելի տիկին Հարենցէն, երբ իր դառն ցաւը մեղմանայ, որ իր յիշատակները պատրաստէ թէ Կոմիտաս վարդապետի եւ թէ իր անմահ ամուսնոյն մասին :

Հանդիսաւոր ոսկեբացդ, մեծ բարեկամ , ընդունիր Կոմիտասեան Ցանձնախումբի խորին չնորհակալութիւնը եւ իմ անմոռանալի յիշատակը :

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՑԵԱՆ

Կ'ԱՐԺԻ ԳԻՏՆԱԼ

Ծերենց (Ցովսէփ Շիշմանեան) ծնած է Պոլիս 1822 Սեպտեմբեր 28ին: Նախ ուսած է Վենետիկի Մխիթարեկաններուն մօտ, իսկ այնուհետեւ՝ Փարիզ եւ 1853ին ստացած բժիշկի վկայական: 1878ին Ծերենց կը հաստատուի Թիֆլիզ, իբրեւ ուսուցիչ դասաւանդելով Ներսիսեան դպրոցը :

Պատմական նիւթերու ընտրութեան տեսակէտէն Ծերենց նախորդեց Րաֆֆիին եւ Մուրացանին եւ այդ առումով հանդիսացաւ անոնց ուսուցիչը: Անոր վէպերը՝ «Թորոս Լեւոնի», «Երկունք Թ· դարու», «Թէոդորոս Ռշտունի» ոչ միայն արժէքաւոր են անցեալ դարու մեր դրականութեան պատմութեան ուսումնասիրութեան տեսակէտէն, այլեւ կը հանդիսանան կարեւոր վաւերաթուղթեր այդ չրջանի հայ իրականութեան պատմութիւնը ուսումնասիրելու եւ մեր ժողովուրդին ազգային – ազատագրական չարժման վերաբերեալ եղած տեսակէտները գնահատելու համար :

×

Հաստատուած է, որ Քորսիքան «Թափառող» կղզի մըն է: Ինչպէս ցոյց տըւած են վերջերս կատարուած հաչիւները, այդ կղզին վերջին ութսուն տարիներուն 10–12 մեթր տեղափոխուած է դէպի արեւելք: Մանաւանդ այդ երեւոյթը կը բացատրեն կղզիի գանգուածին մէջ գործող երկրակաղմական ուժերու ներգործութեամբ :

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ – ՈՐԴԻ

ՔԱՄԵԼԻԱՋԱՐԴԻ ԿԻՆԸ

ԺԴ·

Ժամը 5ին Շան գ'էլլեզ վազեցի :

— Եթէ անոր հանգիպիմ, կը մտածէի, անտարբեր երեւոյթ մը պիտի առնեմ եւ պիտի համոզուի թէ ալ իրեն վրայ չեմ խորհիր :

Ռուայեալ փողոցին անկիւնը տեսայ որ կառքով կ'անցնէր : Հանդիպումը այնչափ յանկարծական եղաւ որ ղեկը կորնցայ : Զեմ գիտեր թէ անիկա նկատե՞ց իմ յուզումս : Ես այնքան վըրդոված էի որ իր կառքը միայն տեսայ : Շան գ'էլլեզի մէջ պատյոս չէարունայի : Թատրոններուն ծանուցումները կարդացի· վասն զի գայն տեսնելու համակամութիւն մը ունէի տակաւին : Ռուայալի մէջ առաջին ներկայացում մը կար : Մարկրիթ անչուշտ հոն պիտի գտնուէր :

Ժամը եօթնին թատրոնն էի :

Բոլոր օթեակները լեցուեցան, բայց Մարկրիթ մէջտեղ չելաւ :

Այն տաեն եկայ Բալէ Ռուայալէն եւ մտայ բոլոր այն թատրոնները, ուր չատ անգամ կ'երթար, այսինքն Վօտվիլ , Վաուիլեթ, Օփեռա – Քոմիք :

Ոչ մէկ տեղ տեսայ զինքը :

Կամ նամակս չատ վիշտ պատճառած էր եւ թատրոնի վրայ մտածած չէր կամ կը վախնար ինծի հետ գտնուելէ եւ կ'ուզէր բացատրութենէ մը խուսափիլ :

Ահա թէ սնամտութիւնս ինչ կը թելադրէր ինծի ծառուղիին վրայ, երբ հանդիպեցայ կասթօնին , որ հարցուց ինծի թէ ուրկէ կուգայի :

— Բալէ Ռուայալէն, ըսի :

— Իսկ ես Օփերայէն կուգամ, ըսաւ , նոյնիսկ կը յուսայի թէ քեզ հոն կը տեսնեմ :

— Ինչո՞ւ :

— Վասնզի Մարկրիթ հոն էր :

— Ա՜հ, հո՞ն էր :

— Այո :

— Առանձի՞ն :

— Ոչ, բարեկամուհիի մը հետ :

— Ուրիշ մարդ չկա՞ր :

— Ժ···ի կոմսը պահ մը օթեակը եկաւ, բայց Մարկրիթ դուքսին հետ մեկնեցաւ: Ամէն վայրկեան կը կարծէի թէ դուք ալ պիտի երեւաք օթեակին մէջ: Քովի աթոռս մինչեւ եաքը պարապ էր : Կարծեցի թէ դուք վարձած էք զայն :

— Բայց ինչո՞ւ համար Մարկրիթի դացած տեղը պիտի երթամ :

— Իր սիրողն էք, անոր համար :

— Ա՜ահկա ո՞վ ըսաւ ձեզի :

— Բրիւտանս , զոր երէկ տեսայ: Կը չնորհաւորեմ ձեզ, սիրելիս, աղուոր սիրուհի մըն է, զոր ամէն ուզողը չի կրնար ձեռք ձգել : Պահեցէք զայն: Պատիւ կը բերէ ձեզ :

Կասթօնի այս պարզ խորհրդածութիւնը որ տուաւ ինծի թէ իմ դիւրագգածութիւններս որքան ծաղրելի էին:

Եթէ Կասթօն առջի դիչեր դէմս ելած եւ այս խօսքերը ըսած ըլլար ինծի, ան – չուշտ առտուան խնդի նամակս չէի գըրեր :

Պահ մը ուզեցի Բրիւտանսին երթալ եւ Մարկրիթին ղրկելով ըսել տալ անոր թէ խօսելիք ունիմ, բայց վախցայ որ վրէժ լուծելու համար կը պատասխանէ թէ չի կրնար ընդունիլ զիս: Ուստի տուն դարձայ, տ'Անթէյն փողոցի ճամբով :

Նորէն հարցուցի դռնապանիս թէ իմ հասցէիս նամակ եկա՞ծ էր :

Ոչ, բան մը եկած չէր:

Տեսնել ուզած է որ նոր ձեռնարկ մը պիտի ընե՞մ եւ այսօրուան նամակս եա պիտի առնե՞մ, ըսի ինքնիրենս երբ պառկելու զացի, բայց ուրիչ նամակ չգրե – լուս վրայ, անչուշտ ինք պիտի գրէ վաղը :

Այն գիչերը մանաւանդ զղջացի ըրածիս վրայ : Տանս մէջ առանձին էի եւ մտահոգութենէս ու նախանձութենէս չէի կրնար քնանալ, մինչ եթէ ձգէի որ դործերը իրենց բնական ընթացքին հետեւէին, Մարկրիթի քով եղած պիտի ըլլայի եւ պիտի լսէի այն անուշ բառերը , զոր երկու անգամ միայն լսած էի եւ որոնք մենութեանս մէջ ականջներս կ'այրէին :

Կացութեանս մէջ ահռելին սա էր որ տրամաբանութիւնը անիրաւ կը հանէր զիս: Արդարեւ բացայայտ էր թէ Մարկրիթ կը սիրէր զիս: Նախ ամառ մը ինծի հետ առանձին գիւղի մը մէջ անցընելու ծրագիրը , յետոյ այն ստուգութիւնը թէ որեւէ պէտք չունէր իմ սիրուհիս ըլլալու, քանի որ իմ հարստութիւնս անբաւական էր իր պէտքերուն, եւ նոյնիսկ իր քմահաճոյքներուն : Ուրեմն յուսացած էր իմ մէջս գտնել անկեղծ սէր մը , որ կարենար հանդստացնել զինք այն վարձկան սէրերէն որոնց մէջտեղ կ'ապրէր եւ ես երկրորդ օրէն կը փճացնէի այդ յոյսը եւ լիրբ հեգնութիւնով մը կը փոխարինէի այն սէրը, զոր երկու գիչեր ընդուներ էի : Ուրեմն իմ ըրածս ծաղրելիէն աւելի բան մըն էր :

(Շար·)

Այրի Տիկին Սանդեր Փանոսեան, Պ. Մերուժան Փանոսեան, Պ. Յակոբիկ Փանոսեան, Տէր եւ Տիկին Փանոսիկ Փանոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Տավլաչեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Նասիպ Նիկողոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սահեան Ֆիթիճեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Պետոն Ճիլրեան, Տիկին Մարգրիտ Փանոսեան, Տէր եւ Տիկին Օհաննեան (Հայաստան), խոր ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ աղգականին

ՍԱՆԴԵՐ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

որ տեղի ունեցաւ 11 Նոյեմբեր 1963: 78 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի (Նոյեմբեր 14) ժամը ճիշդ 13·30ին: Շաւիլի եկեղեցին (Րիւ տէ Թռուա Շանթիէ), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Շաւիլի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հասցէի վերջնական փոփոխութեանց համար մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին կցել անպայման հին հասցէն, (ի հարկին թերթին պանտը) եւ 3 ֆրանքի դրոշմաթուղթ:

Ներողակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՑԵԱՆԻ նոր հասցէն է՝

1. Rue de Gergovie, PARIS-XIV
Tél. BRE.- 2223

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Ռաֆֆի» խումբի ընկերները այս Հինգշաբթի պիւեր ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

Մուրատ խումբ, 24 Նոյ. կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին:

Գէորգ Զաւուշ խումբ, 30 Նոյ. կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին:

Ակնունի ենթակոմիտէ, 23 Նոյ. Շաբաթ, ժամը 21ին:

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Դեկտեմբեր 22, ժամը 4ին

ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ

Ծնողաց եւ Բարեկամաց մտերմիկ Օր

ԲԵՄԻ ՎՐԱՅ՝

Մանկական սիրուն խաղեր
ԵՂԵՒՆԻԻՆ ՏԱԿ՝
Հարիւրաւոր նուէրներ
ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ՝
Ընտանեկան ճաշի սեղաններ
ՈՒՐԱԽ ՏՕՆ՝ ՈՒՐԱԽ ՕՐ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15էն 23·30, Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ,
69 ԱՎԸՆԻՒ ՀԱՆՐԻ ՊԱՐՊԻՒՍ

Կը նախագահէ Ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ԺԻՐԱՑՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.—

Թատերական ներկայացում

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Օրիորդ Էլիան Նիկողոսեան, *ԵՐԳ.* Օր. Սօնիա Նիկողոսեան, «Սօսի» *պարախումբը իր ամբողջական կազմով,*

Ղեկավարութեամբ Տիկ. Քիւրթիէրեանի

Ժամը 19ին կը սկսին եւրոպական պարերը:

Հաղորդակցութեան միջոցներ, չոգեկառք կառ Տիւ Նորէն ժամը 13·50, 14·30, 15·10, 15·50, 16·40, 17·20, 18·09, 18·49, իջնել Վիլիէ լը Պել:

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Զաւուշ խումբին:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պօմոնի Նոր Սերունդի Քրխոտափոր խումբին:

Կիրակի (17 Նոյեմբեր) ժամը 15ին, Հօթէլ Սէրիպի շքեղ սրահին մէջ, 20 Աւրընիւ ժորժ Քլէմանսօ (Նիս):

Կը նախագահէ Ընկ. Յ. ՇԻՇԼԵԱՆ

Կը բանախօսէ Ընկ. ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Նոր Սերնդականներ:

Մասին Գուլումեան, Յակոբ Հայթայեան (արտասանութիւն): Օր. Էլիզ Եղիկեան (երգ) եւ Զարենց պարախումբին կողմէ հայկ. ու կովկասեան պարեր:

Մուտքը ազատ է:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 24, կիրակի կէսօրէ վերջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ, կիրակի, Մարտ 1, կէսօրէ վերջ, ժամը 14·30ին:

MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 15ԻՆ

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 23ԻՆ

LYON

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԻՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Կազմակերպուած Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, 23 Նոյեմբեր երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

Aéroport Bron *ի սրահներուն մէջ*

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Դեկտեմբեր 7ին, երեկոյեան ժամը 21էն լոյս:

Կը մասնակցի՝ Հարաւային Ֆրանսայի լաւագոյն նուագախումբը՝

Claude BESSET et ses célèbres Fantaisistes

Մանրամասնութիւնները առանձին:

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ. Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette.
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Z.M.Ը.Մ. — ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ, Նոյեմբեր 16, ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

Ալհամպրայի սրահներուն մէջ:

Նուագախումբ՝
ROGER BLANCHARD
et
Sa Nouvelle Grande Formation

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր սեղանները հետեւեալ հասցէներուն՝

ՌԱՖՖԻ՝
37, Rue des Dominicaines
Tél, : 20-71-10

ԳԱՌՆԻԿ ՏԷՐՈՑԵԱՆ՝
SELECT MOBILIER
41-43, Bd. Libération

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

GRAND HOTEL *ի հեքեղ սրահներուն մէջ*
12, Bld. des Capucines
Կիրակի, Դեկտեմբեր 1, ժամը 17էն կէս գիշեր
Հաճելի գեղարուեստական բաժին
Երկու նուագախումբ
Մուտք 10 ֆր., քարտ ուներող ուսանողներուն կէս գին
Սեղանները կ'ապահովուին հեռաձայնի կարգով
WAG. 38-54

ՅԱՌԱՋ

ԿԱՐԴԱՑԷ'Ք, ՏԱՐԱԾԵՑԷ'Ք ԱՅՍ ԳԻՐՔԵՐԸ

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ	Օրեր եւ ժամեր
Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ	Բուռ մը Տոմս
Բ. ԹԱՇԵԱՆ	Ներածութիւն Հայ Գրականութեան Պատմութեան Լեզուական Հարցեր Լսարան Հայ Լեզուի
ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ	Նահանջը առանց երգի Յարալէզներու Դաւանաւնութիւնը
Մ. ԻՇԽԱՆ	Ոսկի Աշուն (*Բանաստեղծութիւն*)
ՎԱՀԷ ՔԱՋԱ	Կարթը

ԱՌԱՔՈՒՄԻ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՐԴԻՆ ՎՐԱՅ

ՅԱՌԱՋ

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 75 Ֆ· Հատը 0·30 Ֆ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
14
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
JEUDI
14 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9858

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9858

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

—o—

Հայոց ժամանակակից պատմութեան մէջ նոր գլուխ մը նշուեցաւ Հոկտեմբեր 26ին, երբ Երուսաղէմի Պատրիարքարանի հանդիսասրահին մէջ էջմիածնի գահակալ Վազգէն Ա· ողջունեցաւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Տէր Խորէն Ա·ի հետ, արտասանելով հետեւեալ պատմական խօսքերը ·

« Յուսով կը սպասէի այս երջանիկ օրուան: Այս հանդիսաւոր օրուան: Այս հանդիսաւոր առիթով իմ եղբայրական ուրախութիւնս կը համարիմ շնորհակալութիւնս յայտնել Ձերին Սրբութիւնը, Ձերին Սրբութեան ընտրութիւնն ու օծումը նորել կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ: Այս հաստատութեան մէջ ո՛չ պարտուող յաղթող, ո՛չ ալ՝ յաղթող, յաղթողը միայն ժողովուրդն է» (*Յառաջ*, 1 Նոյեմբեր – ոճր):

1956 Փետրուար 20ին, այսինքն երկու տարի ու ութ ամիս առաջ, Հանգուցեալ Զարեհ Ա.ի ընտրութենէն ի վեր այս սիւնակներէն հաստատած էինք պատասխանատուութեան հաշտութեան ձեռք երկու Մեծի Տանն Կիլիկիոյ նորընտիր կաթողիկոսին եւ սպասնդ քաշեց անցեալ վերջ «հակառակ ոմանց դժգոհու – թիւններուն», ինչպէս կ'ակնարկէր իր ուղերձին մէջ :

Գիտենք որ դժգոհներ կան չարքերուն մէջ անոնց, որոնք տարիներէ ի վեր ի – նչ կուսակցական չէլ հաշիւներուն հա – մար իրենց թանկագին դրամագլուխ ծա – ռայեցուցին էջմիածնին – Անթիլիաս վէ – ճը: Իւղ թաւիեցին կրակին վրայ, խորա – սացին Լիբանանի ու Սուրիոյ հայ դա – րաւորներուն «երկփեղկումը», պղտորը ջուրի մէջ ձուկ որսալու համար :

Այդ դժգոհներու ներկայացուցիչները երէկին պահուն պէյրութէն Երուսաղէմ հասնելով ի զուր փորձեր էին ապրեցնելու Վազգէն կաթողիկոսին վրայ : Սակայն, ապարդիւն իրենց, էջմիածնի գահակալը համբուրելու դրած է զանոնք քաղաքավար կերպով :

Ըսել ուզած է թէ ինչ կարզադրած է հոգեւորական – կրօնական վէճ մը (որմէ ետքին կը շահէր հայ ժողովուրդը) հաշ – տելով Անթիլիասի հետ: Եթէ «դէմ – յարձակումը» ձախողած է, ինչպէս կ'երեւի, ոչ ոքի պատճառ պիտի տայ ուրախանալու: Ընդհակառակը, ամէն ոք պիտի ցաւի որ հայ ժողովուրդը, որ ամէն կողմէ հալածանքներու ենթարկուած է, ներքին պառակտումներու ալ զոհ կ'երթայ:

Մենք կը հաւատանք այս խօսքերուն անկեղծութեան: Կը հաւատանք նաեւ որ Անոնցմէ Հայոց Հայրապետը առանց վե – րապահութեան հաշտութեան ձեռք երկուց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ նորընտիր կաթողիկոսին եւ սպասնդ քաշեց անցեալ վերջ «հակառակ ոմանց դժգոհու – թիւններուն», ինչպէս կ'ակնարկէր իր ուղերձին մէջ :

Գիտենք որ դժգոհներ կան չարքերուն մէջ անոնց, որոնք տարիներէ ի վեր ի – նչ կուսակցական չէլ հաշիւներուն հա – մար իրենց թանկագին դրամագլուխ ծա – ռայեցուցին էջմիածնին – Անթիլիաս վէ – ճը: Իւղ թաւիեցին կրակին վրայ, խորա – սացին Լիբանանի ու Սուրիոյ հայ դա – րաւորներուն «երկփեղկումը», պղտորը ջուրի մէջ ձուկ որսալու համար :

Այդ դժգոհներու ներկայացուցիչները երէկին պահուն պէյրութէն Երուսաղէմ հասնելով ի զուր փորձեր էին ապրեցնելու Վազգէն կաթողիկոսին վրայ : Սակայն, ապարդիւն իրենց, էջմիածնի գահակալը համբուրելու դրած է զանոնք քաղաքավար կերպով :

Ըսել ուզած է թէ ինչ կարզադրած է հոգեւորական – կրօնական վէճ մը (որմէ ետքին կը շահէր հայ ժողովուրդը) հաշ – տելով Անթիլիասի հետ: Եթէ «դէմ – յարձակումը» ձախողած է, ինչպէս կ'երեւի, ոչ ոքի պատճառ պիտի տայ ուրախանալու: Ընդհակառակը, ամէն ոք պիտի ցաւի որ հայ ժողովուրդը, որ ամէն կողմէ հալածանքներու ենթարկուած է, ներքին պառակտումներու ալ զոհ կ'երթայ:

Մենք կը հաւատանք այս խօսքերուն անկեղծութեան: Կը հաւատանք նաեւ որ Անոնցմէ Հայոց Հայրապետը առանց վե – րապահութեան հաշտութեան ձեռք երկուց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ նորընտիր կաթողիկոսին եւ սպասնդ քաշեց անցեալ վերջ «հակառակ ոմանց դժգոհու – թիւններուն», ինչպէս կ'ակնարկէր իր ուղերձին մէջ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՀՈԳԵՐ

—o—

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ ՀԱՄՈԶԵՑ ՓԱՊԻԼՑԻՆԵՐԸ

Ալժերական տագնապը, որ մոռցուած էր առենէ մը ի վեր Մարոքի հետ սահմանային հարցին իրբեւ հետեւանք, կրկին մէջտեղ ելաւ, բայց ի նպաստ Պէն Պելլայի : Այդպէս ըստ լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայնութիւն մը սոսրագրուած է կառավարութեան եւ Քապիլ ընդդիմութեան պարագլուխներուն մէ – ջեւ: Ընկերվարական Ուժերու ձակատը երկու հոսանքի բաժնուած է: Գնդ· Մո – հանա Ու էլ Հաճ, Առեսքի, Ալի Եահիա հասկացողութեան դեմին մը զոհ եղան Պէն Պելլայի հետ: Անդին կը մնան Այթ Ահմէտ, Գնդ· Սի Սաադ եւ Ուսեփիք որոնք մերժած են համաձայնութեան միանալ: Միջնորդի կարեւոր դեր խաղացած է Գնդ· Սի Հասան, Օռլէանվիլի եպիսկոպոսն եւ նախկին հրամանատար Դ· Վիլլայային :

Կնքուած համաձայնութեան դլխաւոր կէտերն են.— Ա) Համաղումարի կազմակերպութեան կեդրոնական յանձնախումբի մը ստեղծումը (13էն 30 անդամ կազմելիքները կը տարբերին այս թիւին չուրջ) որուն մէջ կարեւոր տեղ մը պիտի տրուի ընդդիմադիրներուն: Անոնք որ դէնք դրած են Քապիլ խնդրին առթիւ պիտի չընդունուին:

Բ) Քաղաքական բանտարկեալները, ի մասնաւորի Պուտիաֆ եւ Ապտէլքաատր Ռեզաք, ազատ պիտի արձակուին, բայց Պէն Պելլա իրեն կը վերապահէ երկրէն արտաքսելու իրաւունքը :

Գ) Նախարարական փոփոխութիւն կատարելին: Քանի մը նախարարներ պիտի « զոհուին ».— Մոհամէտ Սայիտ, Պու – մաղա եւ հաւանաբար Գնդ· Պումիխէն:

Դ) Էֆ Էլ Էնի համաղումարը տեղի պիտի ունենայ 2էն 4 ամսուան ընթացքին:

Տակաւին յայտնի չէ թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ այս համաձայնութեան հետեւանքը: Ի՞նչ պիտի ընեն մէկ կողմէ՝ Այթ Ահմէտ, միւս կողմէ՝ Գնդ· Պումիխէն:

× *Մարոքեան մամուլի դործակալու – թիւնը կը հաղորդէ թէ օտար ջոկատ մը կազմուած եպիսկոպոսներէ, Քուպայկներէ, Պուլկարներէ եւ Չինացիներէ սահմանին վրայ է: Այս ուժերու համախմբման առթիւ, Մարոքցիք իրենց զարմանքն ալ կը յայտնեն տրուած ըլլալով որ այս չարժումները տեղի կ'ունենան Ատոխա – Ապապայի ժողովին նախօրեակին : Ծանօթ է որ Պամաքոյի համաձայնութեամբ, եթովպիա պիտի հաւաքուի 'Ափրիկեան Միասնականութեան Կազմակերպութեան Արտաքին նախարարներու ժողովը :*

Մարոքեան պատասխանատուները պիտի դլխաւորէ Ահմէտ Ռեաա կեռիա որ ապագայ Արտաքին նախարարը կը նը – կատուի :

ՄՈՆՓԼԻԼԻԷ մէջ քանի մը հազար այդեպաններ բուռն ցոյցեր կատարած են, առջի օր, բողոքելու համար գինիի ներածութեան դէմ : Մինչդեռ ալ տեղի կան» կոչուածները դլխիկոր վերադարձած են Պէյրութ :

Միւս կողմէ ուրախալի է արձանագրել, որ ցարդ անհաչտ նկատուած դէմ – կավարներէն չատեր արդէն իսկ հետեւելով Վազգէն կաթողիկոսի օրինակին, Անթիլիաս երթալով ողջագուրուած են Խորէն կաթողիկոսի հետ : Վերջապէ՞ս յաղթած է արդարութիւնը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԿՈՉ
ՍԻՐԵՑԵԱԼ ՄԵՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

—o—

Քրիստոսի Ծննդեան եւ Ս· Յարութեան Սրբազան վայրերէն ողջոյն եւ օրհնութիւն Հայրապետական մեր բոլոր զաւակներուն :

Ցարիներու մեր փափաքը՝ ուխտի գալու ի Ս· Քաղաքն Երուսաղէմ, իրական – նուքիւն դարձած, մեզի համար գոհունակութիւն է գտնուիլ Ս· Յակոբեանց դարաւոր Մայրավանքին մէջ, մեր շուրջը ունենալով Ս· Յակոբեանց գլխաւորեալ Միաբանութիւնը, իր Պետին Ամեն· Տ· Եղիշէ Արքեպիսկոպոսի գլխաւորութեամբ եւ մեր Թեմակալ բարեջան Առաջնորդները, եկած աշխարհի չորս ծագերէն :

Մեր ուխտը կատարելէ եւ Ս· Տեղերուն մէջ երկրպագելէ ետք, մխիթարութիւն եղաւ մեզի, տեսնել վերաշինութեան հրսկայական գործը որ կը կատարուի հսմայն հրիստոնէութեան Սրբավայրին, Ս· Յարութեան հնադարեան Տաճարին մէջ, դեկավարութեան ներքեւ իրաւասէր երեք ազգերու (Յոյն, Հայ եւ Լատին), որոնց մասնագէտ ճարտարապետները իմաստութեամբ եւ հմտութեամբ կը հրսկեն կատարուող աշխատանքներուն :

Մենք, սրտի խոր ուրախորթեամբ տեսանք նաեւ Տաճարի Հայկական բաժնի մէջ կատարուող փայլուն աշխատանքը, որ պատիւ կը բերէ մեր եկեղեցիին ու ժողովուրդին, որովհետեւ կը պահպանէ եւ կը պայծառացնէ մեր լուսաբեակ նախնեաց նուիրական ժառանգութիւնը :

Մեր եկեղեցւոյ դարաւոր իրաւունքները եւ միջազգային դիրքը անվտանգ ու ամուր պահելու մտահոգութեամբ, Մենք անձամբ ստանձնեցինք Նախագահութիւնը Ս· Յարութեան Տաճարի վերանորոգութեան Հսմազգային Յանձնախումբին, որ իր առաջին ժողովը գումարեց Երուսաղէմի Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ Հոկտեմբերի 15ին եւ ւսարտեց իր աշխատանքը բարեյաջող արդիւնքներով, խանդավառ մթնոլորտի մէջ :

Մենք, որպէս Նախագահ Ս· Յարութեան Տաճարի վերանորոգութեան Հսմազգային Յանձնաժողովին, պարտք կը զգանք անգամ մը եւս մեր Հայրապետական կոչը ուղղել մեր ազգի բոլոր զաւակներուն անխտիր, որպէսզի սկսուած հանգանակութեան գործը պսակուի լիակատար յաջողութեամբ : Մենք վստահ ենք թէ համայն Հայ հսատացեալ ժողովուրդը պիտի լսէ մեր ձայնը եւ առանց սակարկելու, իր լուման պիտի տրամադրէ Ս· Յարութեան Տաճարի նորոգութեան պատմական մեծ գործին, որով անգամ մը եւս պիտի փառաւորուի անունը Հայ Եկեղեցիին ու Հայ Ազգին, ամբողջ քաղաքակիրթ մարդկութեան առաջ :

Յաւիտենական Ս· Քաղաք երուսաղէմէն սէր եւ խաղաղութիւն եւ Աստուածային օրհնութիւն ի վերայ ամենեսեան, այժմ եւ միշտ, ամէն:

ՎԱԶԳԷՆ Ա·
Ծ· Պատրիարք եւ Կաթողիկոս
Ամենայն Հայոց
30 Հոկտեմբեր 1963, Երուսաղէմ

ունեցած են: Հարաւային Ֆրանսայի հողագործները ալ Պրիժիթ Պարտոյի դէմ – մած են որպէսզի իրենց օդնութեան փութայ կառավարութեան դէմ իրենց բողոքներուն մէջ :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷն կը հաղորդեն թէ վարչապետ Սալահ Պիթար իր կառավարութեան հրաժարականը ներկայացուցած է: Յեղափոխութեան Ազգ· Խորհուրդին նախագահին յանձնուած է նոր դահլիճին կազմութիւնը : «Պասոր» կ'ամբաստնդէ իր դիրքը :

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—o—

Վազգէն Ա· եւ Խորէն Ա· Կաթողիկոսներու ողջագուրման առթիւ, Պոլսոյ Պատրիարքը հետեւեալ հեռագիրը ղրկած է Անթիլիաս, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին .—

« Կը շնորհաւորենք զՁեզ եւ կը խնդակցինք Ամենայն Հայոց Հայրապետ Ն· Ս· Օ· Տ· Տ· Վազգէն Ա·ի հետ ողջագուրման եւ հաշտութեան ուրախ առիթով :

« Կը մաղթենք տեւական միութիւն Հայց· Եկեղեցւոյ եւ անսասանութիւն Ա– ռնոր նուիրապետական Աթոռներուն :

ՇՆՈՐՀՔ
Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ

×

Խորէն Կաթողիկոս հետեւեալ հեռագրով պատասխանած է Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքին :

« *Սրտագին չնորհակալութիւններ Ձեր չնորհաւորութեանց եւ բարեմաղթութեանց :*

« *Կ'աղօթենք նուիրապետական Աթոռներու համերաշխ գործակցութեան համար, ի պայծառութիւն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ :*

ԽՈՐԷՆ Ա·

×

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԸ

Մտորեւ կը հրատարակենք այն նամակը զոր Հոկտեմբեր 17ին, յանուն Վազգէն Կաթողիկոսի, մտորագրած են Հայկազուն եւ Սերովբէ Արք·երը, ուղղուած Խորէն Ա·ի որ այլեւս պատմական նշանակութիւն ունի, իր բացած փառաւոր ճամբով .—

Ն· Ս· Օծութիւն
Տ· Տ· ԽՈՐԷՆ Ա·
Շնորհազարդ Կաթողիկոս
Մեծի Տանն Կիլիկիոյ
Անթիլիաս

Վեհափառ Տէր

Ն· Ս· Օծութիւն Վազգէն Վեհափառ Հայրապետի յատուկ յանձնարարութեամբ մեծ հանոյքով ունինք Ձերդ Վեհափառութեանը հաղորդելու թէ Նորին Սրբութիւնը Մայր Աթոռէն ժամանած է Երուսաղէմ, հրաւէրովը Ամենապատիւ Տ· Եղիշէ Սրբազան Պատրիարքին :

Ամենայն Հայոց Վեհափառ կաթողիկոսը այս աստուածապարգեւ առիթով Ձերդ Ս· Օծութեան կը յղէ իր եղբայրական սիրոյ ողջոյնը եւ ջերմապէս կը փափաքի որ այս սուրբ տեղեաց մէջ զՁեզ անձամբ շնորհաւորէ իրրեւ նորընտիր կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ եւ Ձերդ Սրբութեան հետ միատեղ աղօթէ վասն հաստատութեան եւ շինութեան Հայաստանեայց Ս· Եկեղեցւոյ :

Մեծ ուրախութեամբ կը հաղորդենք զայս Ձերդ Սրբութեան, վստահ ըլլալով թէ Ձեր երկու Հայրապետներուդ ողջագուրումովը եւ Հայ Եկեղեցիին եւ ժողովուրդին միասնաբար ծառայելու մեր ուխտովը, լուսաւոր էջ մը պիտի բացուի մեր Եկեղեցւոյ նոր պատմութեան մէջ ի հոգեկան մխիթարութիւն համայն հայ հաւատացեալ ժողովուրդի :

Թող Աստուած օրհնէ մեր մէկ եւ անբաժան Եկեղեցին եւ մեր նուիրապետական Աթոռները եւ յաջողութեամբ պսակէ մեր եկեղեցաշէն եւ ազգանուէր ձեռնարկները :

Եղբայրական սիրոյ ողջունիւ եւ խնդութեան աղօթակից

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ԱՐՔ· ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ·
Անդամ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի

ԼՈՐԻՍ ՄԵԼԻՔՕՖ

—o—

(Դ· եւ վերջին մաս)

Լորիս կը ներկայացնէ բարենորոգումներու ծրագիրը: Ցարը վարանելէ յետոյ Քաթինայի միջամտութեամբ կը ստորագրէ պայն, որ նախարարաց խորհուրդէն վաւերացուելէ յետոյ Մարտ չորսին պիտի ներկայացուէր Ծերակոյտին: Արդէն քաղաքին մէջ լուր կը տարածուէր որ կանոնագրութիւն մը պիտի հրատարակուէր:

Մարտ մէկին, ծրագիրը ստորագրած օրը կ'ուղէ ձիարշաւարան երթալ, Քաթինա եւ Լորիս կը ջանան համոզել զինք որ դուրս չելլէ, բայց ինք անդրդուելի կը մնայ: Ոստիկաններ կը տեսնեն խորհուրդը – դաւոր երթեւեկը երեք երիտասարդներ – րու, բայց չեն համարձակիր հարցաքննելու, Լորիսի հրահանգին դէմ չզործելու համար:

Աղեքսանդր կը մեկնի պալատէն, ա – հաբեկիչներ կը պատրաստուին դիրք բռնելու: Վերադարձին 19 տարեկան Րիսաքով կը նետէ ռումբը, ցարը դերծ կը մնայ ռումբի հարուածէն, ձիերը կը խրտչին: Ցարը փոխանակ ազատարան – քով մեկնելու, կը դիմէ վիրաւորներուն: Այդ պահուն ուրիշ ահաբեկիչ մը երկու մեթր հեռուէն կը նետէ ռումբ մը ուղղակի ցարին վրայ, որ կը դիտնուի արիւնաթաթախ: Կոմս Վալուէվ կ'ըսէ քո – վիններուն. « Ահա ինչ որ մեզի բերաւ դժբախտութեան Հայուն «Սրտի իշխա – նապետութիւնը »: Անդծքներ կը տեղան Լորիսի հասցէին, ամէն մարդ կը խու – սափի իրմէ, « ահա սահմանադրութիւնդ զօրավար», կ'ըսէին ամէնը: Եւ Լորիս կարկամած՝ վաղուան վրայ կը մտածէր, կայսեր մահով իր անկումը պատրաստը – ւած էր: Քաթինա եւ Լորիս մինչեւ գահ բարձրացած էին, այժմ կը թաւալէին խորխորատին մէջ: Քանի մը օր վերջ Քաթինա կը հեռանար պալատէն եւ կը չուէր դէպի Նիս, ուր պիտի վախճանէր տարիներ վերջ, 15 Փետրուար 1922ին, մոռցուած ամէնէն:

Լորիս ալ կը չուէ Նիս, ուր պիտի մնայ աքսորական մինչեւ մահը:

Նոր կայսրը՝ Աղեքսանդր Գ· կը հրա – տարակէ մանիֆեստ մը, թէ պիտի կա – ռավարէ բացարձակ իշխանութեամբ: Ապրիլ 28ի այս յայտարարութիւնը պի – տի հաստատէ խաղաղութիւնը, բայց խոր անդունդ մը պիտի բանայ վեհապետին եւ ժողովուրդին միջեւ: Այդպէս ատո – բաղրած եղաւ տարիներ առաջ « իր զաւ – կին, Նիքոլայի մահափճիռը եւ իր հա – րըստութեան վախճանը »:

Ալպեր Քամիւ եւ Էրնըսթ Եունկըր չեն կրնար բացատրել արքայասպանութեան դաղափարը: Ցարը ջնջած էր ստրկու – թիւնը, վերանորոգած էր դիւղական տնտեսութիւնը, օրէնքի առջեւ իրաւա – կան հաւասարութիւն ստեղծած էր, դա – տարաններու անկախութիւն տուած էր եւ մարմնական պատիժները ջնջած: Կը պատ – բաստուէր աւելին տալու, ժողովուրդին բաղձանքին ընդառաջ երթալով: Աբրա – համ Լինքըլն ազատագրեց սեւերը եւ ըս – պաննուեցաւ ահաբեկիչէ մը, ցարը ա – զատագրեց ստրուկները եւ սպաննուեցաւ ոչնչականէ մը, որ «ոչ մէկ բան կը յար – դէ, ոչ մէկ իշխանութիւն կ'ընդունի, ոչ մէկ ճշմարտութիւն կը ճանչնայ, որ իր անձնական քննութենէն չէ անցած: Քանդուելիքը քանդուելու է, որովհետեւ մնացածը լաւ պիտի ըլլայ, որովհետեւ քանդուածը յոռին է»:

Համայնավարներու համաձայն, ասոնք դործօն հերոսներ են կրաւորական դան – դուածներու: Կը հետեւին սխալ տեսու – թեան մը, որուն համաձայն պատմու – թիւնը կը կերտուի մէկ քանի անձնաւո – րութիւններու դործունէութեամբ, որոնց կը հետեւին ամբոխները:

« Մահափորձը կազմակերպող կելիա – պով կառավարութենէն խնդրեց, որ մա – հափորձը կատարող իրական հեղինակին հետ կախուի, երկու կախաղան բար – ձրացուի մէկի տեղ: Հինդ հատ բար – ձրացուեցան, մէկը իր սերտած կնոջ հա – մար: Ինք մեռաւ ժպտելով, մինչդեռ ռումբ արձակող Րիսաքով ընկճուեցաւ հարցաքննութեան առեն եւ կառափնատ առաջնորդուեցաւ՝ սարսափէն կէս յի – մարացած: Կախաղանին տակ Սոֆիա Փերովսքայա համբուրեց սերտած մարդը եւ միւս երկու բարեկամները, բայց չնայեցաւ Րիսաքովին, որ մեռաւ միայ – նակ, որպէս նոր կրօնէն դատապարտը – ւած: Կելիպովի համար սպաննողը յան – ցաւոր է միայն, եթէ կը հաւանի դեռ ապրիլ կամ ապրելու համար կը մտանէ ընկերները: Մահը, ընդհակառակն, կը ջնջէ յանցաւորութիւնը, նոյն իսկ ոճի – րը »:

Լորիսի մարմինը կը փոխադրուի Թիֆ – լիզ: Վասիլի Պոտտօ կը նկարագրէ փա – ռաչուք թաղումը, 1889 Փետրուար 7ին: Վաթսունէ աւելի ծաղկեպսակներ, վեց թնդանօթ, Ղազախներու վաշտ մը կ'ըն – կերանան դագաղին: Սեդրակեան Սրբա – զանի դամբանականը կը տեւէ մէկ ժամ եւ տասը րոպէ: Թնդանօթները կ'արձակ – ուին, երեք անդամ հրացանաձգում կը կատարուի՝ երբ մարմինը կ'իջնէ փոսը եւ հողը կը ծածկէ դագաղը մարդու մը, որ փառքի սանդուխներէն կը բարձրանար վերին աստիճանը եւ յետոյ կը դահա – վիժէր անձանօթութեան մէջ, հեռաւոր աշխարհի մէկ անկիւնը հողին աւանդելու համար:

Սեդրակեան Սրբազանի դամբանականը արտասանուած ըլլալու մասնաւոր նկա – տումով ռուս բարձրաստիճան պաշտօնէ – ութեան առջեւ: Լորիսի մահուան առի – թով Մամուրեան կը դրէր· «Մատթէոսի ընտրութեան առթիւ յայտնի եւ անյայտ պաշտօններ ստանձնած էր: Ի ծնէ հայ ԳԻՏԱԿԱՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԱՍՏՂԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Այս խորագրին տակ Ակադ· Վ· Համ – բարձումեան խիստ հետաքրքրական յօդ – ուած մը հրատարակած է «Վոփրոսը Ֆի – լոսոֆիյ» հանդէսին վերջին թիւին մէջ: Ստորեւ կուտանք այս յօդուածին դլխաւոր կէտերը միայն:

Ինչպէս յայտնի է, նիւթը բաղկացած է տարրական մասնիկներէ, ուրեմն պէտք է ընդունիլ որ աստղադիտութեան ու – սումնասիրած երեւոյթները եւ օրէնքնե – րը բացառութիւն չեն կրնար կազմել: Հետեւաբար այն օրէնքները, որոնք կը հաստատուին մանր տիեզերքին համար, մեծ չափով տեղի կ'ունենան նաեւ աստ – ղադիտական երեւոյթներու ընթացքին:

Ժամանակակից աստղաբնագիտութիւ – նը կը զբաղի մանաւանդ այն տեղեկու – թիւններով, զորս կը ստացուին երկրա – դունդին վրայ եղեկտրամագնիսական ա – լիքներու միջոցաւ, ալիքներ, որոնք կու դան աստղերէ, աստղային մթնոլորտներէ եւ միդամածութիւններէ՝ լոյսի եւ ճա – ռագայթներու ձեւին տակ: Այս ալիքնե – րէն զատ, կ'ուսումնասիրուին նաեւ բար – ձրը եղեկտրաժով բեռնաւորուած մաս – նիկներու հոսումներ մանաւորապէս հոթիրներու եւ արուեստական արբան – եակներու վրայ: Այս մասնիկներուն ու – սումնասիրութիւնը չարք մը հետաքրք – րական տեղեկութիւններ տուաւ, թէեւ տիեզերքի մէջ դոյութիւն ունեցող մաղ – նիսական դաշտերը, ամէնէն անկանոն եւ անստոյգ ձեւով կը չեղեն մասնիկներու ուղեդիծը: Այսպիսով հաստատուեցաւ, որ արեգակնային պայթումէներուն ըն – թացքին տեղի կ'ունենան տիեզերական ճառագայթներու մեծ հոսումներ:

Վ· Համբարձումեան եւ Գ· Սահակեան ստեղծած են «դերխիտ» աստղային կեր – պաւորութեան վարկածը: Այս աստղերը կազմուած են նէուբրոններէ և հիփերոն – ներէ (կորիզային ծանր մասնիկներ) եւ կը կոչուին նէուբրոնային եւ հիփերո – նային աստղեր: Անոնք չատ փոքր են, բ – րենց տրամագիծը քանի մը քիլոմեթր է միայն, բայց խտութիւնը չատ մեծ է (ա – նոնց նիւթին մէկ խորանարդ սմ· կը կշռէ տասը միլիառ թոն): Այսպիսի աստղեր տակաւին չեն նկատուած, բայց տեսական աստղագիտութիւնը կը հաս – տատէ անոնց գոյութիւնը:

Աստղադիտութեան աւելի քիչ ուսում – նասիրուած ճիւղերէն մէկը արտա Ծիր – կաթային ռատիօ – աստղագիտութիւնն է, ուր զարձեալ առանց մանր տիեզերքի օրէնքներուն կարելի չէ ընդհանրացում – ներ ընել: Ինչպէս ցոյց կուտայ Վ· Համբարձումեան, ռատիօ Ծիրկաթինե – րը անհրաժեշտ քայլ մը կը հանդիսա – նան մեծ լուսատուութիւն ունեցող Ծիր – կաթիններու եւ մանաւանդ գերհսկայ Ծիր – կաթիններու ներքին զարգացման մէջ: Այժմ հարց կը դրուի թէ այս Ծիր – կաթիններու մէջ ի՞նչպէս կ'առաջանան այնքան մեծ եղեկտրաժով օժտուած ե – լեկտրոններու ամպեր: Պատասխանելով այս հարցումին Վ· Համբարձումեան ցոյց կուտայ, թէ եղեկտրոններու ամպերը կ'առաջանան տիեզերական մեծ պայ – թումներու հետեւանքով: Այս պայ – թումները տեղի կ'ունենան Ծիր – կա – թիններու այն կորիզներուն մէջ, որոնց ծաւալը չատ փոքր է ամբողջ Ծիր – կա – թինի ծաւալին բաղդատմամբ: Հաւանա – կան է, որ այս եղեկտրաժը յառաջանայ տաբ»: Հրաւիրելով Հայերը կը կարդար մեծ դուքս Միքայէլի հայ ժողովուրդին ուղղած կոչը, որ օդնեն բանակին, որով – հետեւ Ասիոյ պատերազմը հայ ժողո – վուրդին ապագայ երջանկութեան հա – մար է: Ռուս բանակները սիրով ըն – դունուեցան հայ գիւղերէն, որոնք պա – րենաւորեցին բանակն ու հեծելազօրքը, օր մըն ալ բանակը ետ քաշուեցաւ, ռազ – մական նահա՞նջ մը արդեօք, երեք հա – զար հայ ընտանիքներ բռնադատուեցան տուն տեղ թողելու եւ ռուս բանակին հե – տեւելու: Կարսի Հայերը կասկածելի է – ղան, քանի մը հողի պարիսպներէն վար նետուեցան իրրեւ լրտես: Պատերազմէն վերջ «Մշակ» կը դրէր, թէ կարսի ա – ռաջնորդ Ազուանեան Եպիսկ· սկիզբն է վեր օգտակար եղաւ ռուս բանակին:

Մուխթար փաշայի խորհրդականն էր անգլիացի Սըր Արնոլտ Քեմփըլ գնդա – պետը, որուն նկատողութենէն խուս – փած չէր Հայերու անվերապահ դիրքը եւ Լորիսի յայտարարութիւնները:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՄՈՑԱՐԹ

—o—

« Ինչ, կ'ուզէ սպառնալ ինծի այս ան – պատկառը, ահաւասիկ դուռը, ահաւա – սիկ··· Այսպիսի թշուառականի մը հետ այլեւս որեւէ գործ չեմ ուզեր ունենալ»: Վերջացնելու համար, պատասխանեցի « ես ալ քեզի հետ, նմանապէս ···»:

Եւ սակայն, Մոցարթ վերջնականապէս ազատ չէ: Իշխանին խորհրդականը կը փորձէ կարդադրել խնդիրը: Գործը ա – ւելի կը կնճռոտի եւ Մոցարթ ինքն է որ այսպէս կը նկարագրէ տեսարանը նա – մակի մը մէջ, որ այսօր կը գտնուի Մո – ցարթէումի մը Սալցպուրկի մէջ:

« Աւքոյի կոմսը կրնար ինծի համար նոր ունկնդրութիւն մը ձեռք բերել եւ կամ խորհուրդ տալ ինծի ուղղակի դի – մելու եւ կամ համոզել դիս որ իրերը ձդէի իրենց վիճակին մէջ եւ աւելի լաւ խորհէի, եւ կամ··· ինչ որ ուզէր: Ոչ, դիս դուռնէն դուրս ըրաւ, յետոյքիս ա – քացի մը տալով ··· :

Այս տմարդի վարմունքը մեծապէս կը խոցոտէ Մոցարթի արդէն իսկ զգայուն սիրտը: Բայց կը մխիթարուի անով որ ի վերջոյ գտած է իր ազատութիւնը:

Կ'երթայ բնակիլ Տիկին Վէպէրի մօտ, որ հիմա, այրի մնացած ըլլալով, իրրեւ ապրուստի միջոց սկսած է վարձու տալ իր տան սենեակները: Վոլֆկանկի համար անիկա իսկական մայր մըն է: Կը դուր – դուրայ անոր վրայ, կը մխիթարէ զայն ու կը զբաղի անոր գործերով:

Ալոյիզիան, այլեւս դուստներզական առող մը դարձած, ամուսնացած է դե – բասան Թողեֆ Աանժի հետ: Իրենց առա – ջին հանդիպումին իսկ, Մոցարթ կը դգայ որ դեղանի երգչուհին միշտ ալ կը խոովէ իր հոդին: Սիրտը կը սկսի տրո – փել ուժգին··· Սակայն, Ալոյիզիայի ա – մուսինը այնքան խելագարած է նախան – ձէն, որ Վոլֆկանկ չատ ցանցառ հանդի – պումներ միայն կրնայ ունենալ իր նախ – կին սիրականին հետ:

Ընդհակառակն, յամախակի հանդի – պումներ կը սկսի ունենալ Վէպէրներու երրորդ աղջկան՝ Քոնսթանս Վէպէրի հետ, որուն համար իրրեւ ամուսին Տի – կին Վէպէր կը յուսայ ունենալ Մոցար – թը: Չէ՞ որ հիմա երաժիշտը բազմաթիւ աշակերտներ ունի եւ չէ՞ որ նոր ապրս – պրանք մըն է սատցած՝ ձայնագրել «Պա – լատին առեւանդումը» եւ ատոնցմէ զատ ալ ձեռնարկած է հրատարակել դաշնակի եւ ջութակի իր վեց սոնաթները:

Սակայն, Մոցարթ, տակաւին մտադիր չէ ամուսնանալ եւ Քոնսթանսը, տակա – ռակ իր դեղեցիկ ու սեւ աչքերուն եւ պչրոտ ու գրաւիչ արտաքինին, որեւէ կերպով չի հետաքրքրեր զինքը:

Վեց ամիս ետք, 1781ին, Մոցարթ յան – կարծ կը սիրահարի Քոնսթանսի, կամ ա – ւելի ճիշդը կը սիրահարի ամուսնութեան դաղափարին: Իր խոստումածքը զինք կը մղէ հիմա դէպի խաղալ ու անդորը ըն – տանեկան կեանքը, քան դէպի «ազմու – կ»ը, ինչպէս ինք իսկ կը խոստովանի: Իր կարծիքով այն մարդը որ միայնակ կ'ապրի, «կէս կեանք» մը միայն կը վա – րէ:

Ի վերջոյ, Մոցարթ իր բոլոր քաջու – թիւնը ձեռք առնելով, կը գրէ իր հօրը թէ սիրահարած է: « Ո՞րն է սիրոյս առարկան ··· Մի սարսափիք, խնդրեմ, իր բովանդակ դեղը կը կայանայ երկու սեւ աչքերու եւ արքունի հասակի մը մէջ: Շատ մտացի չէ եւ սակայն ունի բաւա – կանաչափ դատողութիւն կարենալ կա – տարելու համար իր կնոջական եւ մայ – րական պարտականութիւնները: Ամէն օր առանձինն կը յարդարէ իր մազերը, տան գործերը յաջողութեամբ կը վարէ, բարի ու ազնիւ սիրտ մը ունի: Կը սիրեմ զինքը ու ան ալ կը սիրէ զիս սրտանց··· Ըսէք, խնդրեմ, կրնա՞մ լաւագոյն կնոջ մը ընկերակցութիւնը ցանկալ ···»:

Լէոփոլտ Մոցարթ կը զայրանայ: Ի՞նչ ազուր կենակցութիւն մըն է որուն կը ձեռնարկէ Մոցարթ: Այնպիսի ահաւոր եւ բուռն ոճով մը գրուած նամակներ կը յղէ իր զաւկին, որ այս վերջինը կը գրէ իր քրոջ· «Ի՞նչպէս կարելի է որ աչ – խարհէ վրայ գտնուի այսպիսի հրէշա – յին մարդ մը ···» :

Տիկին Վէպէր, ճարպիկ կին, կը պա – հանջէ Մոցարթէն որ այլեւս չքնաղի իր տան մէջ, խորհելով որ բաժանումը, ընդհակառակն, պիտի խթանէ Մոցարթի դգացումները Քոնսթանսի հանդէպ: Ա – ւելին, Տիկին Վէպէր Մոցարթը կ'ամ – բաստանէ իրրեւ իր աղջիկը գլխէ հանել ուղղ մը: Կը յայտարարէ նոյնպէս թէ իր աղջիկը գժբախտ սրբուհի մըն է, առանց որեւէ նիւթական հարստութեան, եւ հետեւաբար անարժան՝ իր կինը գտ – նալու:

Վոլֆկանկ, ուրեմն, կ'երթայ բնակիլ ուրիշ տեղ մը, մի ոմն Աուրնհամմերի մօտ, որ ունի սարսափազդու աղջիկ մը, հաղուագիւտօրէն տգեղ դէմքով մը, «որ գձեղ փախցնելու ատիճան կը քաշի» պիտի խոստովանի Մոցարթ – քրտնի եւ որ սակայն խենթի պէս կը սիրահարի իրենց նոր վարձակալին:

Այս երեւոյթին առջեւ Տիկին Վէպէր կը սկսի մտահոգուիլ: Քոնսթանսի կնքա – հայրը կը զրկէ Մոցարթին յայտնելու թէ այս վերջինը պարտաւոր է ստորագրել թուղթ մը, որով կը յօժարի երեք տար – ուան ժամանակամիջոցի մը ընթացքին ամուսնանալ իր աղջկան հետ, հակառակ պարագային պէտք է յանձն առնէ երեք հարիւր Ֆլորինի նիւթական տոյժ մը:

(5 Շար·)

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, (Յատ.) — Հ. Յ. Դաշնակ — ցութեան 73րդ տարեդարձը տօնուեցաւ Տէսինի մէջ Հոկտեմբեր 26ին Շաբաթ ե — կեցեայեան ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Նախաճեռնութեամբ տեղւոյս կոմիտէին եւ ժամանակութեամբ Նոր Սերունդի Դրօ — ճանաճիւղին ։

Ցեմը պատշաճօրէն զարդարուած էր Հերոսներու եւ Դաշնակցութեան հիմնա — դիր երդոզութեան նկարներով ։ Իսկ դիր եռագոյնները իրենց հովանին կը պարզէին անձնուրաց այդ փաղանգին ։

73 տարիներ բոլորած այս մեծ կազակ — ցութիւնը պարծանքն է Հայութեան ։ Պատայատիչը անոր տեւողութիւն, կեր — պիչը՝ հայրենիքի անկախութեան եւ ա — զատութեան ։

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ Նոր Սերունդի կողմէ երգուած «Մշակ բան — ուրով» որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս ։

Օրուան նախագահ ընկեր Մխաք Մի — նաւ չարք մը մէկուկային երեւոյթներու շուրջին, որոնք չատ արագ կ'ընթանան եւ որոնց ընթացքը տակաւին անծանօթ կը մնայ ։

Հիմնուելով Մէր — կաթիններու լուսա — ֆիարներուն վրայ, ակադ. Վ. Համբար — ձումեան այն կարծիքը կը յայտնէ, թէ այն հանդամանքը, որ ասոնց թեւերը կը տանին մինչեւ Մէր — կաթիններու կո — րիզը, եղրակացնել կուտայ, որ թեւերու զարգացումը հետեւանք է կորիզի զոր — ծունէութեան։ Հետեւաբար կ'եզրակացնէ ակադ. Վ. Համբարձումեան, այսօր ալ կրնան առաջանալ նոր Մէր — կաթիններ գերհսկայ Մէր — կաթիններու կորիզնե — րէն ։

կարելի է յայտարարել, որ ոչ միայն ատիօ Մէր — կաթիններու առաջացու — ցը, այլեւ կորիզներու տիեզերական — կան այլ գործունէութիւններ կապուած են հիւլէական միջուկը կազմող տարբա — կան մասնիկներու գործունէութեան հետ։

Վ. Համբարձումեան ցոյց կուտայ թէ ներկայացուած տուեալներէն պէտք չէ եզրակացնել, որ աստղաբնագիտական ե — րեւոյթները կը ներկայացնեն տարրական մասնիկներու ֆիզիքական երեւոյթներու ամորական դումար մը։ Երբ խօսքը աստղերու եւ Մէր — կաթիններու կազմին ցցի մասնող այնքան մեծ քանակութեամբ տարրական մասնիկներու մասին է, կ'ա — ռաջանան նոր, որակական արգիւնքներ եւ կը միջամտեն նոր ուժեր, որոնցմէ ներնք ձգողական ուժի հակայ արժէքնե — րը։ Ասոր համար է, որ աստղաբնագի — տական երեւոյթները պէտք չէ համարել որպէս բնաւորութեան բնախօսութեան միայ, թէեւ առաջինները կրնան եւ պէտք է օգտագործեն երկրորդին համ — ատուած օրէնքները եւ ուսումնասիրած երեւոյթները։

*

Հանդէսը փակուեցաւ Նոր Սերունդին կողմէ երգուած «Յառաջ նահատակով» ։

×

Տօնակատարութենէն ետք ներկաներէն մաս մը ներքնայարկի սրահը իջաւ, ուր կազմակերպուած էր ընտանեկան խնջոյք մը ։

Հակառակ ժամանակը ուշ ըլլալուն, ներկաները բոլորուեցան սեղաններու չուրջ ։ Սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Պօղոս Տէր — Պօղոսեանը, որ չուտով գործի լծուելով, խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծեց ։

Բացումը կատարուեցաւ «Մենք ան — կեղծ ղինուոր ենք» խմբերգով ։

Նոր Սերնդականներու սեղանը իր ազ — գային յեղափոխական երգերով սրահը կը թնդացնէր ։ Մեր սիրելի սեղանա — պետը խօսք տուաւ ներկաներէն չատե — րու։ Ընկեր Փիլոս Սարգիսեան իրրեւ հայդուկ եւ Դաշնակցութեան գրօչին տակ կռուած՝ սեղմ խօսքերով չեշտեց Դաշնակցութեան դերը հայ իրականու — թեան մէջ ։

Ընկեր Սարգիս Առաքելեան ծանրացաւ Փետրուար 18ի ապստամբութեան վրայ, գայն նկատելով ազատատենչ ժողովուր — դի մը արդար պոռթկումը բռնակալու — թեան դէմ ։ Ընկեր Մխաք Միրզէ իր վառ խօսքերով գարձեալ գրուատեց այս մեծ կռուակցութեան փառաւոր անցեա — լը։ Ընկեր Եզեկիէլ Մինասեան, իմաս — տալից խօսքերով փորձեց նահմանել Հ. Յ. Դաշնակցութեան դիմագիծը իրրեւ կռուակցութիւն ու գաղափար ։

Ընկեր սեղանապետը իր համեմուած արտայայտութիւններով զուարթութիւն կը սփռէր ։ Իր ստացած «Հեռագիրնե — րուն» չնորհիւ, մեներգեցին, ըստ կար — գի, ընկեր Մ. Զափարեան, Տիկիններ Աշխէն Պօյաճեան, Մարի Կարապետեան, Մարիցա Հարէլեան եւ Օր. Լուսի (մա — կանունը չկրցայ ստուգել)։ Բոլորն ալ գնահատական ծափերու արժանացան ։ Ընկեր Վ. Սէթեանի առաջարկով, յա — տընկայս լուռթեամբ ոգեկոչուեցաւ Սի — մոն Զաւարեանի անմեռ յիշատակը իր մահուան յիսնամեակին առիթով։ Ընկեր Սէթեան արմոնիֆայով նուագեց գուարթ եղանակ մը ։

Խօսք տրուեցաւ նաեւ ընկերուհի Հուրի Իփէքեանի որ ամփոփ խօսքերով զուգա — կշիռը ըրաւ Դաշնակցութեան ու բոլշե — վիզմին, իրրեւ բացարձակ ներհակ գա — ղափարներ ։

Ցետոյ ծանրացաւ այլասերման վտան — գին վրայ եւ թելադրեց աջակցիլ Ֆ. Կ. Նանսէն կրթական նպատակին։ Ներկանե — րու կողմէ եղան սրտաբուխ նուէրներ ։

Խնջոյքը վերջ գտաւ առաւօտեան 2ին, ուրախ տրամադրութեամբ ։

ԳԻՄ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (53)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ — ՈՐԴԻ

ՔԱՄԵԼԻԱՋԱՐԴ ԿԻՆԸ

ԺԴ.

Գոնէ դրամ վճարա՞ծ էի այդ կնոջ, որպէսզի իրաւունք ունենար իմ կեանքը ձեղաքելու եւ երկրորդ օրը հեռանալով, նեւրոզը չունենի՞ սիրոյ հացկատակի մը, որ կը վախնայ թէ մի գուցէ կերածին հաշիւը կը ներկայացնեն իրեն։ Ինչպէս, երեսունըվեց ժամ եղած էր Մարկրիթը հանդիպած եւ քանըչորս ժամ չէր ըներ որ իր սիրոյն եղած էի եւ ահա թծա — ղինքը երջանիկ համարելու որ իր ժամե — րէն բաժին կը յատկացնէր ինծի, ես գուղէի ամբողջովին վայելել զայն եւ պատասխանել որ մէկ հարուածով խլէ անցեալին յարաբերութիւնները, որոնք իր ապագային եկամուտներն էին ։

Ի՞նչ բանի համար պիտի մեղադրէի ինքը։ Բան մը չէար։ Ինծի դրած էր որ դէ իր բաղման խօսքով յիշեց Զարենցի այնքան յատկանշական գրուածքը, ուր մեծ գրագէտը յաջող գարձուածքով մը ցոյց կուտայ թէ բոլշեւիկներու կողմէ քանիցս թաղուած Դաշնակցութիւնը գարձեալ կենդանի է ու կը յարատեւէ ։

Ընկերը աւելցուց. — Դաշնակցութեան մէջ հրամայողներ չեղան այլ միայն ծա — ռայողներ։ Դաշնակցութեան անմահ հիմնադիրները իրենց գործունէութեամբ ու անաղարտ բարոյականով օրինակ հանդիսացան գոհաբերութեան եւ ազգին ծառայելու նուիրումին։

Ինդրեց ներկաներէն յոտնկայս յար — դել յիշատակը Դաշնակցութեան անվե — հեր հերոսներուն։

Օր. Թագուհի Սալլապաշեան զգացու — մով արտասանեց Զարենցի «Ես իմ ա — նուչ Հայաստանի»։ Իսկ Օր. Շաքէ Ղա — զարեան (Լիոնէն) արուեստի զեղումով արտասանեց Յովհ. Շիրազի «Ամենայն սրտով»ը։ Նոր Սերունդի պարի խումբը մեծ յաջողութեամբ յաջորդաբար պարեց զեղջկական պարեր ։

Օր. Բրբիհոն Տաղտղեան, ինչպէս միշտ այս անգամ ալ նոյն ներշնչումով արտասանեց Տիկին Գեղան Փափազեանի «Մեր տարագիր դրօշին»ը։

Իսկ Տիկին Մառի Կարապետեան երգեց Սայաթ — Նովայի «Քիչ նման»ը ։

Բոլորն ալ խլեցին կրկնակի ծափեր ։

Ապա բեմ բարձրացաւ օրուան բանա — խօսուհի ընկերուհի Տիկին Հուրի Իփէք — եան ։

Բանաստեղծական թռիչքով զեղուն բա — նախօսութիւնը նոյնութեամբ տալ հնա — րաւոր չըլլալով պիտի ջանամ ամփոփել զայն։ « Ժողովուրդի մը ոգին իր ազ — գային աւանդութեանց մէջ պէտք է փընտրել։ Հակառակ պարսկական, բիւզան — դական, արաբական տիրապետութեանց, մեր ժողովուրդը պահեց իր աւանդու — թիւններուն ոգին ։ Ստեղծեց իր թաղա — ւորութիւնները, չքեղ վայրկեանի մը կերտեց Անին՝ իր հազարամեակ եկեղե — ցիներով ու պալատներով ։

Թուրանական արշաւանքը՝ երեք ճիւ — ղերով տապալեց քաղաքակրթութիւն — ներ։ Հայ ժողովուրդը մաքառեցաւ, դիմեց Բիւզանդիոնի։ Բիւզանդիոն զար — մացաւ հայ ժողովուրդին տոկունու — թեան վրայ եւ փոխանակ օդնութեան փութալու ջանաց քայքայել զայն ։ Ին — կաւ Անին բայց հայ ժողովուրդը չհրա — ժարեցաւ հայրենիք մը ունենալու գաղա — փարէն ։

Հետեւեցաւ Ռուբէն իշխանին եւ դնաց նոր հայրենիք մը հիմնեց ։ Կիլիկիան իր Սիս մայրաքաղաքով ։

15րդ գարուն Պարսկաստան գօրացած՝ գրաւեց Արարատեան գաշտը եւ հազա — րաւոր ժողովուրդ Արաքս գետէն անցնե — լով փոխադրեց Պարսկաստան։ Հայ ժո — ղովուրդը չյուսահատեցաւ եւ պահեց հայրենիքի գաղափարը »։

Անդրադառնալով նորագոյն պատմու — թեան, բանախօսը մատնանշեց մեծ պե — տութեանց քաղաքական խաղերը հայ ժո — ղովուրդին ազգային տենչերուն հան — դէպ ։ Սուլթանը կ'առաջարկէ ընդհա — նուր բարենորոգումներ ։ Սակայն միւս կողմէ ջարդեր կը կազմակերպէ ամէնու — րեք ։ Բոլոր փոքր ժողովուրդները ան — կախութեան տիրացան Ռուսիայէն օգ — նութիւն ստանալով ։ Սան Սթէֆանոյի մէջ Ռուսերը յիշեցին հայկական բարե — նորոգումներու հարցը ։ Սակայն չուտով փոխեցին իրենց քաղաքական ուղղութիւ — նը ։ Լոպանոֆը ղրկուեցաւ Թուրքիա ։ Ո — րուն նպատակն էր Հայաստանը առանց Հայու գարձնել ։

Հայը լքուած բոլորէն գարձած էր կրօ — նական համայնք։ Ան չորս գարերու ստրկութեան դրոշմը կը կրէր իր վրան ։

Սակայն Եւրոպա ուսանած երիտա — սարդներ ճամբայ բացին և 1872էն սկսեալ կազմուեցան ազգային խմբակցութիւն — ներ։ Պէտք էր ժողովուրդին ներշնչել ազգային գիտակցութիւն։ 1890ին Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կազմուեցաւ։ Ազգային ոգին էր Դաշնակցութիւնը ։ Գործն էր կեանքը ։

Արտաքին պայքարին դէմ Դաշնակցու — թիւնը եղաւ զգոյշ։ Ուզեց խաղալ բարե — շրջութեամբ բարեփոխել երկրին գիմա — գիծը։ Սակայն Իթթիհատականները աւե — լի արիւնարբու եղան, մեծ պատերազմին գործադրեցին իրենց ցեղասպանութեան ծրագիրը ։ Այսուհանդերձ, հայը ամէն ճակատի վրայ կռուելով կ'ուղէր մարդ — կային պարզ իրաւունք մը ձեռք բերել ։ Եւ յանկարծ Մայիս 28ի անկախութիւնը իրագործուեցաւ ։ Պետութիւն ստեղծուե — ցաւ իր բոլոր ատորոգելիներով ։ Մեծ պետութիւններ խոստումներ չռայլեցին առանց յարգելու զանոնք։ Ընդհակառակն դինեցին Թուրքը։ Բոլշեւիզմն ու Թուրքը դաշնակցեցան եւ խորտակեցին հանրա — պետութիւնը։ Բոլշեւիկները Հայաստանի մէջ գործեցին ոճիրներ՝ որու հետեւան — քով կազմակերպուեցաւ Փետրուար 18ի ժողովրդային ինքնաբուխ ապստամբու — թիւնը ։ Այժմ ի՞նչ է Հայութեան վի — ճակը։ Կայ արտասահմանը եւ կայ Խոր — հրդային Հայաստանը։ Եթէ ան մեր հայ — րենիքն է, ի՞նչ գործ ունինք այստեղ ։ Արտասահմանի մէջ ազատ ենք։ Այստեղ ամէն ինչ կը մոռցուէր եթէ դոյութիւն չունենար Դաշնակցութիւնը ։ Հայկա — կան Դատը հրահրողը, հետապնդողը Դաշնակցութիւնն է։ Հ. Յ. Դաշնակցու — թիւնը ներկայ պիտի ըլլայ ամէն տեղ ։ Միացնենք մեր ուժերը ու պահենք մեր աւանդութիւնը, որովհետեւ ժողովուր — դի մը ոգին իր ազգային աւանդութեանց մէջ է ։

Նախագահը իր փակման խօսքով իր կարգին փառաբանեց Դաշնակցութեան ազգանուէր գործունէութիւնը ։ Իր խօս — քը ուղղելով երիտասարդութեան, եւ ո — գեկոչելով յիշատակը անհետացող դէմ — քերու՝ յոյս յայտնեց որ անոնք պիտի դրաւեն պարապ մնացած տեղերը ։ Ող — ջոյններ ղրկեց նաեւ Հայաստանի մտա — ւորականութեան, որ հակառակ բռնակալ ռէժիմի մը ճնշումներուն, դժնդակ պայ — մաններու տակ եւ ամէն վտանգ ոտնա — կոխելով հերոսաբար կը մշակէ ազգային առողջ դրականութիւն մը ։

Հանդէսը փակուեցաւ Նոր Սերունդին կողմէ երգուած «Յառաջ նահատակով» ։

×

Տօնակատարութենէն ետք ներկաներէն մաս մը ներքնայարկի սրահը իջաւ, ուր կազմակերպուած էր ընտանեկան խնջոյք մը ։

Հակառակ ժամանակը ուշ ըլլալուն, ներկաները բոլորուեցան սեղաններու չուրջ ։ Սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Պօղոս Տէր — Պօղոսեանը, որ չուտով գործի լծուելով, խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծեց ։

Բացումը կատարուեցաւ «Մենք ան — կեղծ ղինուոր ենք» խմբերգով ։

Նոր Սերնդականներու սեղանը իր ազ — գային յեղափոխական երգերով սրահը կը թնդացնէր ։ Մեր սիրելի սեղանա — պետը խօսք տուաւ ներկաներէն չատե — րու։ Ընկեր Փիլոս Սարգիսեան իրրեւ հայդուկ եւ Դաշնակցութեան գրօչին տակ կռուած՝ սեղմ խօսքերով չեշտեց Դաշնակցութեան դերը հայ իրականու — թեան մէջ ։

Ընկեր Սարգիս Առաքելեան ծանրացաւ Փետրուար 18ի ապստամբութեան վրայ, գայն նկատելով ազատատենչ ժողովուր — դի մը արդար պոռթկումը բռնակալու — թեան դէմ ։ Ընկեր Մխաք Միրզէ իր վառ խօսքերով գարձեալ գրուատեց այս մեծ կռուակցութեան փառաւոր անցեա — լը։ Ընկեր Եզեկիէլ Մինասեան, իմաս — տալից խօսքերով փորձեց նահմանել Հ. Յ. Դաշնակցութեան դիմագիծը իրրեւ կռուակցութիւն ու գաղափար ։

Ընկեր սեղանապետը իր համեմուած արտայայտութիւններով զուարթութիւն կը սփռէր ։ Իր ստացած «Հեռագիրնե — րուն» չնորհիւ, մեներգեցին, ըստ կար — գի, ընկեր Մ. Զափարեան, Տիկիններ Աշխէն Պօյաճեան, Մարի Կարապետեան, Մարիցա Հարէլեան եւ Օր. Լուսի (մա — կանունը չկրցայ ստուգել)։ Բոլորն ալ գնահատական ծափերու արժանացան ։ Ընկեր Վ. Սէթեանի առաջարկով, յա — տընկայս լուռթեամբ ոգեկոչուեցաւ Սի — մոն Զաւարեանի անմեռ յիշատակը իր մահուան յիսնամեակին առիթով։ Ընկեր Սէթեան արմոնիֆայով նուագեց գուարթ եղանակ մը ։

Խօսք տրուեցաւ նաեւ ընկերուհի Հուրի Իփէքեանի որ ամփոփ խօսքերով զուգա — կշիռը ըրաւ Դաշնակցութեան ու բոլշե — վիզմին, իրրեւ բացարձակ ներհակ գա — ղափարներ ։

Ցետոյ ծանրացաւ այլասերման վտան — գին վրայ եւ թելադրեց աջակցիլ Ֆ. Կ. Նանսէն կրթական նպատակին։ Ներկանե — րու կողմէ եղան սրտաբուխ նուէրներ ։

Խնջոյքը վերջ գտաւ առաւօտեան 2ին, ուրախ տրամադրութեամբ ։

ԳԻՄ

Ահա պիչերը ասոնք կը խորհէի եւ ա — մէն վայրկեան պատրաստ էի երթալ Մարկրիթին ըսելու ։

Երբ լոյսը ծագեցաւ, ես տակաւին չէի քնացած։ Տենդ ունէի։ Ինծի համար ան — կարելի էր Մարկրիթէն գատ ուրիչ բանի վրայ մտածել ։

Ինչպէս կը հասկնաք, հարկ է վճռական որոշում տալ, այսինքն կամ այն կնոջմէն եւ կամ խղճահարութիւններէս հրաժա — րիլ, եթէ սակայն Մարկրիթ հաւանէր նորէն ընդունելու զիս ։

Բայց, ինչպէս պիտէք, մարդ միշտ կը յետաձգէ վճռական որոշում մը։ Ուստի չկրնալով տունս մնալ, եւ չհամարձա — կելով Մարկրիթին երթալ, անոր մօտե — նալու միջոց մը փորձեցի, որ եթէ յա — ջողէր, կրնայի դիպուածին վերագրել, եւ արժանապատուութիւնս փրկել ։

Ժամը 9 էր։ Վաղելով գացի Բրիւտան — սին, որ հարցուց ինծի թէ առտուն կա — նուխ իրեն այցելելուս պատճառը ի՞նչ էր։

Չհամարձակեցայ անկեղծօրէն յայտնե — լու այցելութեանս պատճառը։ Ըսի թէ կանուխ դուրս ելած էի Ս...ի ճեպընթացին մէջ տեղ մը բռնելու։ Հայրս այդ Ս... քաղաքը կը բնակէր ։

— Երջանիկ էք որ այս պեղեցիկ օդով կրնաք փարիզէն դուրս ելլել, ըսաւ ։

Բրիւտանի երեսը նայեցայ, ինքնիրենս հարցնելով թէ արդեօք կը ծաղրէ՞ր զիս։

Բայց լուրջ դէմք մը ունէր ։

— Մարկրիթին հրաժեշտ տալու պիտի երթա՞ք, ըսաւ միշտ լրջօրէն ։

— Ոչ ։

— Ազէկ կ'ընէք ։

— Կը կարծէ՞ք ։

— Բնականաբար։ Քանի որ անոր հետ ձեր յարաբերութիւնը խզեցիք, ի՞նչ օ — գուտ ունի նորէն տեսնել զայն ։

— Մեր յարաբերութեանց խզումը պի — տէ՞ք ուրեմն ։

— Ձեր նամակը ցոյց տուաւ ինծի ։

— Ի՞նչ ըսաւ ձեզի ։

— Ահա իր ըսածը. «Սիրելի Բրիւ — տոն, ձեր պաշտպանեալը բարեկիրթ չէ։ Այս տեսակ նամակներ մաքէ կ'ան — ցընեն, բայց չեն գրեր »։

— Ի՞նչ չեշտով ըսաւ այս խօսքերը ։

— Խնդալով ըսաւ եւ աւելցուց. « Եր — կու անգամ տանս մէջ ճաշեց եւ նոյնիսկ մարսողութեան այցելութիւն մը չի տը — ւաւ ինծի »։

Ահա թէ իմ նամակս ու նախանձոտու — թիւնս ինչ արդիւնք առաջ բերեր էին ։ Անողոքմտաբար նուաստացայ սիրոյս ու — նայնամտութեանը մէջ ։

— Երկի՞ւ իրիկուն ի՞նչ ըրաւ ։

— Օփերա գնաց ։

— — Գիտեմ ։ Ե՞տքը ։

— Տունը ճաշեց ։

— Առանձի՞ն ։

(Շար.)

Օր· ՍՕՆԱ ՏԷՐ–ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ
ԸՆԿ· Յ· ԱՐԹԻՆԵԱՆ
Ամուսնացած

Նիս 26 Հոկտ· 1963 Պէյրութ

Տէր եւ Տիկին Յ· Արթինեան մասնա – ւոր չնորհակալութիւն կը յայտնեն Հ· Յ· Դաշնակցութեան Մարսէյլի Շրջ· կո– միտէին, Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի Կեդր· վարչութեան, Մարսէյլի «Քրխտափոր» ենթակոմիտէին, Նիսի Գէորգ Զավուշ խումբին, Հարաւային Ֆրանսայի Նոր Սերունդի բոլոր խումբերուն, Կապոյտ Ծովի Մարսէյլ քաղաքի եւ Պուլվար Օտ– տոյի մասնաճիւղերուն, Ս· Յակոբ եկե – ղեցւոյ թաղականութեան, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականներուն եւ բարեկամնե – րուն որոնք ծաղիկով ու հեռագրով իրենց խնդակցութիւնը յայտնեցին այս ուրախ առթիւ։

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պ· Գաբրիէլ Հարենց իր հօր Աստուա – ծատուր Հարենցի յիշատակին մէկ տա – րեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ· Ռափայէլ Ապտուլահի։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կրթական հաստատութեան մը համար կ'ուզուի մինչեւ տարիքի այր կամ կին մը տնական աշխատանքներու համար (մաք– րութիւն եւն·)։ Դիմել Յառաջի, ան – ձամբ։

ՀԱՄՑԷի ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՑԵԱՆԻ նոր հաս – ցէն է՝

1. Rue de Gergovie, PARIS-XIV
Tél. BRE.- 2223

Հ.Մ.Ը.Մ. — ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ, Նոյեմբեր 16, ժամը 9էն մինչեւ լոյս։

Ալհամպրայի սրահներուն մէջ։

Նուագախումբ՝
ROGER BLANCHARD
et
SA NOUVELLE GRANDE FORMATION

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր տե – ղանները հետեւեալ հասցէներուն՝

ՌԱՖՖԻ՝
37, Rue des Dominicaines
Tél, : 20-71-10

ԳԱՌՆԻԿ ՏԷՐՈՑԵԱՆ՝
SELECT MOBILIER
41-43, Bd. Libération

Հ· Յ· Դ·

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ «Ռաֆֆի» խումբի ընկերները այս Հինգ– շաբթի պիւհը ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները։ Կարե – ւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներ – կայութիւնը անհրաժեշտ է։

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի ըլ – լան Շրջ· կոմիտէի ներկայացուցիչները։

Մուրատ խումբ, 24 Նոյ· կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին։

Գէորգ Զավուշ խումբ, 30 Նոյ· կիրա– կի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին։

Ակռունի ենթակոմիտէ, 23 Նոյ· Շա – բաթ, ժամը 21ին։

''ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ''

ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

կիրակի, Դեկտեմբեր 22, ժամը 4ին

ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՕՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ

Ծնողաց եւ Բարեկամաց մտերմիկ Օր

ԲԵՄԻ ՎՐԱՑ՝

Մանկական սիրուն խաղեր
ԵՂԵՒՆԻԻՆ ՏԱԿ՝
Հարիւրաւոր նուէրներ
ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ՝
Ընտանեկան ճաշի սեղաններ
ՕՒՐԱԽ ՏՕՆ՝ ՕՒՐԱԽ ՕՐ

ՀԱՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ· ՄԱՐՄՆԻ
(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

կիրակի, Յունուար 26ին

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ
ԵՐԳԱՀՈՒՄԲ
ՔԱՌԱՄԱՆԱՄԵԱԿԻ
ՀԱՄԵՐԳ

ԿԻՐԱԿԻ՝ 8 ՄԱՐՏ, 1964, ԺԱՄԸ 17

ՍԱԼ ԿԱՎՈ

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15էն 23·30, Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, 69 ԱՎԸՆԻ ՀԱՆՐԻ ՊԱՐՊԻԻՍ

Կը Նախագահէ Ընկ· ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ· ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին ·—

Թատերական ներկայացում

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Օրիորդ Էլիան Նիկողոսեան, *ԵՐԳ՝* Օր· Սօնիա Նիկո – դոսեան, «Սօսի» *պարախումբը իր ամբողջական կազմով,*

Ղեկավարութեամբ Տիկ· Փիւրճէրեանի

Ժամը 19ին կը սկսին եւրոպական պարերը։

Հաղորդակցութեան միջոցներ, չոփեկառք կառ Տիւ Նորէն ժամը 13·50, 14·30, 15·10, 15·50, 16·40, 17·20, 18·09, 18·49, իջնել Վիլիէ լը Պէլ։

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Նիսի Գէորգ Զավուշ խումբին։

Հովանաւորութեամբ Հ· Յ· Դ· Մար – սէյլի Շրջ· կոմիտէին եւ մասնակցու – թեամբ Հ· Յ· Դ· Մարսէյլի Պօմոնի Նոր Սերունդի Քրխտափոր խումբին։

Կիրակի (17 Նոյեմբեր) ժամը 15ին, Հօթել Սէրիպի շէեղ սրահին մէջ, 20 Ա– վընիւ Ժորժ Քլէմանսօ (Նիս)։

Կը նախագահէ Ընկ· Յ· ՇԻՇԼԵԱՆ

Կը բանախօսէ Ընկ· ԳԱԼՈՒՍՏ ՊԱՊԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մաս – նակցին Նոր Սերնդականներ։

Մասիս Գուլումեան, Յակոբ Հայթայ– եան (արտասանութիւն)։ Օր· Էլիզ Եղիկ– եան (երգ) եւ Զարենց պարախումբին կողմէ հայկ· ու կովկասեան պարեր։

Մուտքը ազատ է։

ՀԱՍՑԷի ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հասցէի վերջնական փոփոխութեանց համար մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին կցել ապայման հին հասցէն, (ի հարկին թերթին պանտը) եւ 3 ֆրանքի դրոշմաթուղթ։

Ներքինակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 24, կիրակի կէսօրէ վերջ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՀԱՑ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ, կիրակի, Մարտ 1, կէսօրէ վերջ, ժամը 14·30ին։

MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
ՄԱՐՏ 15ԻՆ

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՆՈՑԵՄԲԵՐ 23ԻՆ

×

Հ· Բ· Ը· Մ·Ի
Մարսէյլի Տիկնաց Յանձնախումբի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՍՓԼԱՆՏԻՏԻ ՄԷՋ
Նոյեմբերին 30ին։

×

Հ· Բ· Ը· Մ·Իութեան Տիկնանց յանձ – նախումբը կը խնդրէ կազմակերպութիւն – ներէն նկատի ունենալ հետեւեալ թուա – կանները.—

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7, 8, 9, 10, «*Բարենպա – տակ վաճառք*»։

Ցառաջիկային պիտի տրուին մանրա – մասնութիւնները։

Հ· Յ· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Դեկտեմբեր 7ին, երեկոյեան ժամը 21էն լոյս։

Կը մասնակցի՝ Հարաւային Ֆրան սայի լաւագոյն նուագախումբը՝

Claude BESSET et ses célèbres Fantaisistes

Մանրամասնութիւնները առանձին։

LYON

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ԵՂԱՆԱ ԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ
Կազմակերպուած Լիոնի Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի կողմէ
Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, 23 Նոյեմբեր երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ
Aéroport Bron *ի սրահներուն մէջ*

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ
GRAND HOTEL *ի չքեղ սրահներուն մէջ*
12, Bld. des Capucines
կիրակի, Դեկտեմբեր 1, ժամը 17էն կէս գիշեր
Հաճելի գեղարուեստական բաժին
Երկու նուագախումբ
Մուտք 10 Ֆր·, քարտ ունեցող ուսանողներուն կէս դին
Սեղանները կ'ապահովուին հեռաձայնի կարգով
WAG. 38-54

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 60 Ֆ·	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ·
Արտասահման՝	Տար· 75 Ֆ·	Հատը	0·30 Ֆ·

ՈՒՐԲԱԹ
15
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
VENDREDI
15 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9859

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9859

ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ԳԱՀԻՐԷԻ «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ՏԱՆ ՄԷՋ

ԱՄԵՆԱՅ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ՆՈՐ ՏԷԼԷԻ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔՆ ԱԼ ՀՆԴ ԿԱՍՏԱՆ ՀՐԱՒԻՐՈՒԱԾ

ԽՈՐԷՆ Ա. ԿԻՊՐՈՍ ԿԸ ՄԵԿՆԻ

Ինչպէս գրած էինք Ամենայն Հայոց Հայրապետը երուսաղէմէն Գահիրէ մեկնած էր։ Նոյեմբեր 5ին երեկոյեան այցելած է «Յուսաբեր»ի տունը ուր ի պատիւ կաթողիկոսին հանդէս մը կազմակերպուած էր «Նաւասարդ» սրահին մէջ։ Այս ընդունելութեան առթիւ Յուսաբեր հետեւեալ մանրամասնութիւնները կու տայ։

Վեհափառը երբ թատերասրահէն ներս մուտք գործած է, այնտեղ հաւաքուած տղայ հողի խելայեղ ծափահարութիւններով դիմաւորած են Զայն։

«Յուսաբեր» Մշակութային ընկերակցութեան նախագահ Աւետիս Զաքը շնորհի բարի գալուստի խօսքէն ետք, զրկագրուած է մասնաւոր կերպով պատրաստուած գեղարուեստական յայտագիրը մը։

Եղած են արտասանութիւններ, երգ ու նուագ։ Հ· Ց· Դ· Երիտասարդաց Միութեան անդամ – անդամուհիներուն կողմէ պատրաստուած եւ «Անոյշ» օփերէթէն առնուած տեսարան մը ներկայացուած է եւ տեղի ունեցած հայկական, ուրբայեան եւ այլ պարեր։

Բանախօսած է Բէդղար Նաւասարդեան, որ յուզիչ եւ խանդավառ ճառով մը վեր առած է Վեհափառ Վազգէն եւ Վեհափառ Խորէն Կաթողիկոսներու պատմական անհիւնդրաբաժ կազմող ողջագուրումին խաղաղ ու տարողութիւնը, իր համայհայկական բնոյթով ներկայի եւ ապագայի տեսակէտէն։

Ապա որոշընդոստ ծափերու մէջ, բեմ բարձրացած է Վեհափառը։ Պահ մը լուռ մնացած է, յայտնապէս «յուզուած ի տես իր այդ հայրենասէր եւ էջմիածնայսեր զաւակներուն, կը զրկ «Յուսաբեր», որոնք իրեն վերապահած էին իր բոլոր անկողութիւնները զլոզ անցնող նման ընդունելութիւն մը»։

Վեհափառը սկսած է իր խօսքը, հայրական, հայրենասիրական ջերմ չունով։ Խօսած է մեր ժողովուրդի ցաւերուն, մեր ժողովուրդի յաղթանակներուն, մայր հայրենիքի վերելքի ճամբուն վրայ կատարած նուաճումներուն, Ս· Էջմիածնայ իրականացումներուն եւ մեր ժողովուրդի երազներուն մասին։ Խօսելով հայրենիքի մասին, ըսած է, թէ հոն շատ բան եղած է, բայց ամէն բան չէ եղած եւ շատ բան կայ դեռ կատարելիք, բայց մեր արի եւ աշխատասէր ժողովուրդը ժամանակի ընթացքին ա – նոնք ալ պիտի կատարէ։

Վեհափառը այս առիթով, «Յուսաբեր» Մշակութային ընկերակցութեան նուիրած է Ս· Էջմիածնի մէկ զեղեցիկ նկարը։

Ապա Վազգէն Ա· եւած է «Յուսաբեր»ի տան «Նաւասարդ» սրահը, ուր վարչութեան անկիւններուն կողմէ պատրաստուած էր ճոխ սեղան մը։

Հանդէսին ու ընդունելութեան ներկայ եղած են Ս· Աթոռոյնորդը, Գահիրէի ազգային իշխանութեան, զանազան մարմիններու եւ միութիւններու ներկայացուցիչներ, ինչպէս նաեւ ղօրավար Հայկ Շէքէր – եան։

Ընդունելութիւնը վերջ գտած է ժա – մը 1։30ին։

ՎԱԶԳԷՆ Ա· ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ ԿԸ ՄԵԿՆԻ

Նոյեմբեր 14ին, վազգէն Ա· Գահի – րէն Նոր Տէլհի կը մեկնէր ուր, իր հրաւէրով իրեն կը միանար եղիշէ Պատրիարք։ Կաթողիկոսն ու պատրիարքը պաշտօնական այցելութիւն պիտի տան վարչապետ Նեհրուի եւ ծաղկեպսակ պիտի դնեն Կանոնի յուշարձանին։

Նոր Տէլհիէն եռք պիտի այցելեն Պոմպէյ, ապա Մալապար եւ վերջապէս Կալկաթա։

×

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Խորէն Ա· հովուական իր անդրանիկ այցելութեամբ պիտի պատուէ Կիպրահայ թեմը։

Կաթողիկոսը Կիպրոս կը մեկնի Նոյեմբեր 20ին եւ կը մնայ մէկ շաբաթ։

Յատուկ յանձնախումբ մը կազմուած է պատշաճ ընդունելութիւն մը կազմակերպելու համար։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Երկկ հրատարակած էինք այն նամակը, զոր յանուն Վազգէն Ա·ի, Խորէն Ա·ի զրած էին Սերովբէ եւ Հայկազուն Արք·երը, Հոկտեմբեր 17ին։ Այդ պատմական նամակին հետեւեալ պատասխանը տրուած է յանուն Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսին։

Նորին Ս· Օծութիւն
ՎԵՀԱՓԱՌ Տ· Տ· ՎԱԶԳԷՆ Ա·
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց Ս·
Էջմիածնի Ս· Երուսաղէմ

Վեհափառ Տէր,

Նորին Ս· Օծութիւն Վեհափառ Տ· Տ· Խորէն Ա· Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ սրտի խոր գոհունակութեամբ կարդաց Ձերդ Վեհափառութեան յանձնարարութեամբ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդի անդամներ Գերշ· Տ· Հայկ գուն Արբեպիսկոպոսի եւ Գերշ· Տ· Սեբոյեան Ս· Արբեպիսկոպոսի գրած 17 Հոկտեմբեր 1963 թուակիր նամակը եւ ուրախութեամբ տեղեկացաւ Ձեր ժամանումի մասին ի Ս· Երուսաղէմ։ Տ· Տ· Խորէն Ա· Վեհափառ Հայրապետը եղբայրական ջերմագին սիրով կ'ողջունէ Ձերդ Վեհափառութեան ժամանումը ի Ս· Քաղաք եւ հոգեւին կը մաղթէ որ Ձեր ուխտն ըլլայ ընդունելի առաջի Բարձրեալոյն Աստուծոյ։

Ս· Աթոռիս Վեհափառ Հայրապետին յանձնարարութեամբ կը գրենք այս նամակը Ձերդ Վեհափառութեան յայտնելու համար որ առաւել եւս հրճուեցաւ Նորին Վեհափառութիւնը երբ տեղեկացաւ յիշեալ նամակէն, թէ Ձերդ Վեհափառութիւնը կը փափաքի Ս· Տեղեաց մէջ անձամբ շնորհաւորել զինք որպէս նորընտիր Կաթողիկոսի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ։

Նորին Ս· Օծութիւն Տ· Տ· Խորէն Ա· Կաթողիկոս իր ընտրութեան եւ օծման օրերէն ասդին նման իր նախորդին, երջանկայիշատակ Տ· Տ· Զարեհ Ա· Կաթողիկոսին, միշտ իր աղօթքին, իր մտածումին եւ իր գործին առանցքը ըրած է միութեան, սիրոյ եւ համերաշխութեան զգացումները ու հոգեկան տրամադրութիւնները։ Եղբայրական սրտալից սիրով ողջունած է միշտ Հայց· Ս· Եկեղեցւոյ բոլոր Նուիրապետական Աթոռներու Գահակալները, բնականաբար եւ անհունօրէն ուրախ կը զգայ ինքզինք այժմ երբ կ'իմանայ որ Ձերդ Վեհափառութիւնը կը փափաքի զինք անձամբ ողջունել եւ շնորհաւորել Քրիստոսակոխ Ս· Տեղեաց եւ հայկական սրբազան իրաւանց վեհապետի մէջ, որ բոլորիս պանծալի Հայրկական Ս· Երուսաղէմն է։

Նորին Ս· Օծութիւն Տ· Տ· Խորէն Ա· Կաթողիկոս եւս խորապէս կը հաւատայ որ Կաթողիկոսական զոյգ Աթոռներու Վեհափառ Գահակալներուն ողջագուրումովը լուսաւոր դրուագ մը պիտի արձանագրուի Հայց· Եկեղեցւոյ եւ մերազն հայ ժողովրդեան արդի պատմութեան մէջ։ Նորին Վեհափառութիւնը կը հաւատայ որ եղբայրական եւ աստուածահաճոյ այդ ողջագուրումը մխիթարական եւ սրտապնդիչ ուժ պիտի դառնայ բոլոր հայ հաւատացեալներուն համար, անխտիր, ի սփիւռս աշխարհի, եւ պիտի հանդիսանայ առիթ ուրախութեան ճոյր եկեղեցիներուն համար։

Լիայոյս ենք որ փութով տեղի պիտի ունենայ բոլորին յոյժ ցանկալի այդ ողջագուրումը, որուն մասին Ձերդ Վեհափառութեան հետ տեսակցութիւն մը պիտի ունենան Աթոռիս Վեհափառ Հայրապետը եւ պետին կողմէ լիազօրուած Դպրեվանքի Տեսուչ Հոգշ· Տ· Գարեգին Ծ· Վրդ· Սարգիսեան եւ Ազգային Կեդր· Վարչութեան Քաղաքական Ժողովի Ատենապետ եւ Պետական Երեսփոխան Մեթր Խաչիկ Պապիկեան։ Վստահ ենք որ Հայց· Ս· Ռաք· Ս· Եկեղեցին առաւել զօրացած պիտի շարունակէ իր հոգեւոր եւ ազգային պատմական առաքելութիւնն ու նախախնամական դերը ի յաւէտ պահպանումն եւ ի ծաղկեալ բարգաւաճումն մեր ազգաւական հայ ժողովուրդին։

Մատչելով ի համբոյր Վեհափառութեանդ Ս· Աջոյն

Մնամք խոնարհ ծառայք
ԳԱՐԵԳԻՆ Ծ· ՎՐԴ· ՏԱՃԱՏ ԱՐՔ·
Անդամք Ազգային Կեդրոնական
Վարչութեան Կրօնական Ժողովոյ
20 Հոկտ· 1963
Անթիլիաս

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՁԱԽՈՂԱԾ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾ ՊԱՂՏԱՏԻ ՄԷՋ

—o—

ՊԱՏԱՍԸ ՏԱԳՆԱՊԻ ՄԷՋ

Հաղիւ հանդարտած քանի մը ամիս է, ջերմաչափը կրկին բարձրացաւ Մէջին – Արեւելքի մէջ։ Այս պետական հարուածին պատասխանատուներն են հեռացած փոխվարչապետին կողմնակիցները։ Անմիջապէս լուսարձակել հրաւիրուած է եւ արտահանման հետ յարաբերութիւնները դադրած են։ Պաղտատի ձայնասփիւռը քանի մը անգամ ընդհատած է իր յայտագրերը եւ զինուորական երաժշտութիւն սփռած ինչպէս նաեւ պատգամ մը Զօր· Պաքրէն ուր կ'ըսուէր պլխաւորապար։— «Պատս կուսակցութիւնը վտանգուած է, բայց պէտք չէ որ արիւնահոսութիւն տեղի ունենայ»։ Սուրիական շրջանակներու համաձայն, իրաքեան կառավարութիւնը տէրն էր կացութեան եւ պետական հարուածը բոլորովին ձախողած էր եւ լուսարձակն ալ վերցուած։

Գործնական դեռնի վրայ, ըմբոստացման չարժումը չատ սահմանափակ եղած է։ Քանի մը հալածիչ օդանաւեր ռմբահոծած են նախագահական պալատը մինչ բանակի միաւորներ կը յարձակէին Պաշտպանութեան նախարարութեան վրայ։ Քաղաքական դեռնի վրայ տագնապը սկսած ու վերջացած էր նախորդ պիտիները։ Փոքրաթիւ նիստ մը եռք, Գաասի Շրջ· Կոմիտէն «մաքրագործում» մը կատարած էր իր դեկավարութեան մէջ։ Կուսակցութենէն եւ կառավարութենէն հեռացուցած էր փոխ – վարչապետը Ալի Սալեհ էլ Սաատի եւ անոր քանի մը բարեկամները։

Վերջին քանի մը չաբաթներու ընթացքին Սաատի, որ կուսակցութեան պլխաւոր պարագլուխներէն է դժուարութիւններ ունեցած էր Ազգ· Համագումարի նիստերուն առեն (Սուրիա, Հոկտ· 3էն 26)։

Ծանօթ է որ Իրաք փետրուար ութէն ի վեր Պաասի ձեռքն է, ինչպէս Սուրիան Մարտ ութէն ետք։ Շատ փորձած են որ իրարեւ ընկեր ընդունուին եղիպտոսի կողմէ, եւ ի վերջոյ համակերպած են Սուրիա – Իրաք միութիւն մը կազմելու եւ երկու երկիրներուն մէջ զործադրելու Պաասի տեսակէտներուն համապատասխան քաղաքականութիւն մը։ Յարդ Պաասը միայն ընդդիմադիր կուսակցութիւն եղած էր, երբեք իշխանութիւն ըլլալու փորձը չէր ըրած։ Կը դառնար պատասխանատու արտաքին եւ ներքին ճակատներու վրայ եւ յաւակնութիւնն ունէր ձեռք առնելու կրկին արաբական միութեան մը ծրագիրը զոր Նասր չէր կըրցած զլուխ հանել։ Պաասին կը մնար ուրիմն կառավարական ծրագիր մը կազմել։ Այս էր Պաասի Ազգ· համագումարի զբաղեալ աշխատանքը, Դամասկոսի դռնփակ նիստի երեք չաբաթներու ընթացքին։ Հակառակ այս դռնփակ բնոյթին կարելի եղաւ գիտնալ թէ երկու հոսանքներ իրարու ընդդիմացած են, հին պահակները եւ երիտասարդները։ Սուրիոյ եւ Իրաքի կառավարութեանց նոր անդամներու անունները կը յայտնէին արդէն թէ տաղնապ մը կայ կուսակցութեան ծոցին մէջ։ Սուրիոյ տաղնապը կը թուի լուծուած ըլլալ առանց անմիջական վնասի, նոյնը չէ Պաղտատի կացութիւնը։ Սաատի չէ կրցած համոզել էլ Պաքըր եւ անոր խումբը որ կուսակցութեան չափաւորական թեւն է։ Առջի գիշերուան պաղտնի նիստէն եռք, Սաատի իր երեք ընկերներով Պաղտատի օդակայանը առաջնորդուած էր ուր զինուորական օդանաւ մը զիրենք Մատրիտ կը տանէր։

Այս զէպքերը, ըստ բրիտանացի դէտներու, ցոյց կուտայ թէ ծանր տարաձայնութիւններ կան Պաաս կուսակցութեան չարքերուն մէջ թէեւ կառավարութիւնը տէրն է կացութեան։

Տարակոյս չկայ որ մանաւանդ բիաքի մէջ, մէկ օրէն միւսը կուսակցութիւնը պէտք է դէմ դնէր քրտական ըմբոստութեան, համայնավարներուն եւ նասրականներուն եւ այս ամբողջը անչուշտ չէր կրնար չտկարացնել Պաասը։

—o—

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութեան Սէն – Տրնիի կազմը դիմում մը ըրած է զոր – ծադիր կոմիտէին որպէսզի անմիջապէս կանչէ «քաղաքացի Էտկար Ֆօր» բացատրութիւն տալու։ Արդարեւ նախկին նախարարը կը մեղադրուի որ Ձինաստանէն Հնդկաստան դէպ տովորութիւն մը ստած է տը կոչի բանբերը զառնալու եւ անոր անունով խօսելու առանց իսկ ծանուցելու «երբ տակաւին արձանագրուած է արմատական կուսակցութեան չարքերուն մէջ, որ պատիւ ունի իր անդամներու կարգին ունենալու նախագահ Մոնեերվիլ»։

Գահիրէի մէջ կառավարական հրովարտակ մը վերջ կը դնէ ապահովութեան 40 օտար ընկերութեանց գործունէութեանց։

ՎԱՉԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՃԱՌԸ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

(ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ՊԱՏՃԷՆ)

———o———

ՀՄԲ.— Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռի դիւանը հրատարակութեան խնդրանօք մեզի դրկած է ամբողջական պատճէնը այն ճառին, զոր արտասանեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա., Երուսաղէմի մէջ 28 Հոկտ. երեկոյին, ի պատիւ Ն. Ս. Օ. Խորէն Ա.ի տրուած հրաժեշտի հացկերոյթին.—

« Բացառիկ հոգեկան վիճակի մէջ եմ այս պահուս: Իմ մէջ կայ անսահման ուրախութիւն եւ հոգեկան մխիթարու – թիւն: Իմ ուրախութիւնս սակայն այն – քան խոր է, որ միաժամանակ կը զգամ իմ հոգին ծանրութեան մը ներքեւ :

Ուհերու եւ ապրումներու բացառիկ վիճակ մը, որ կարծեմ երկար ժամանակ պիտի տեւրապետէ իմ ներաշխարհը, ո – րովհետեւ ինչ որ կատարուեցաւ չաբաթ օր, եւ անոր յաջորդող օրերուն, երէկ եւ այսօր, իրօք որ բացառիկ երեւոյթ մըն է մեր կեանքին մէջ :

***Մեր ողջագուրումը եւ հաշտութիւնը** կը նկատեմ Աստուածային ընծայ մը, ո – րուն հետեւանքները եւ պտուղները հետզհետէ պիտի կարողանանք ճաշակել եւ վայելել : Համազգային նշանակութիւն ունեցող գործ մը կատարուեցաւ, որ նոր ճամբայ պիտի բանայ մեր կեանքին առջեւ: Հաշտութեան եւ ողջագուրումի նախաձեռնութիւնը մենք առինք, առանց ոեւէ կողմնակի նկատումներու, սակարկութեան ոգիի, առանց թերահաւատութեան եւ ոչ իսկ երկմտութեան՝ հեռաւոր չափով մը իսկ: Եւ հաւատացէք սիրելիներ մեր, որ ես այլեւս ոչինչ չեմ յիշեր տխուր անցեալէն: Հետեւաբար կը նկատեմ ինքզինքս բոլորովին նոր ճամբու մը վրայ եւ բացարձակ վստահ եմ թէ ամէն հայ մարդ, յետ այսօրիկ, լաւ պիտի հասկնայ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին :*

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ամբողջ ազգին կը պատկանի, եւ ամբողջ ազգը Ս. Էջմիածնի օրհնութեան ներքեւ է: Այստեղ ոչ Վազգէն Կաթողիկոսի եւ ոչ ալ Խորէն Կաթողիկոսի հարց կայ : Եթէ կ'ուզէք ոչ իսկ Էջմիածնի եւ Անթիլիասի հարց, այլ մեր ամբողջ եկեղեցիի եւ համայն հայ ժողովուրդի կենսական չահերու հարց :

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը մեր պատմութեան եւ այսօր մեր ժողովուրդի հոգիին մէջ բացառիկ իմաստ եւ նշանակութիւն ունի իրրեւ հայ ոգեկանութեան աղբիւր : Եւ դուցէ այս տեսակէտէն մեր ժողովուրդը բոլորովին բացառիկ կացութեան մը մէջ կը գտնուի քան ուրիշ քրիստոնէական եկեղեցիները իրենց համապատասխան կեդրոններու հանդէպ: Եւ ասիկա Աստուածային մեծ պարգեւ մըն է մեզի տրուած զոր պէտք է դիտնանք ճանչնալ, հասկնալ եւ օգտագործել ու առաւել չափով արդասաւորել որպէս հոգեւոր անփոխարինելի արժէք :

Ճշմարտապէս Ս. Էջմիածինը զօրեղ կերպով ներկայ է մեր ժողովուրդի ամբողջ հոգիին մէջ նաեւ այսօր : Թոյլ տըւէք ըսել, որ դուք եւ շատեր չէք գիտեր թէ ինչ կը նշանակէ Ս. Էջմիածինը մեր ժողովուրդին համար, Հայաստանէն ներս թէ դուրս: Այդ ես զգացի մանաւանդ իմ ընտրութենէն յետոյ, այցելութիւններուս առիթով, Հայաստան, Թիֆլիս, Պաքու կամ արտասահման: Ով որ ներկայ եղաւ Նիւ Եորքի մեր Ս. պատարագին, զգաց ճշմարտութիւնը իմ խօսքերուն: 12 հազար հայ հաւատացեալներ անխափան եկած էին վառուած Ս. Էջմիածնի կրակով: Եւ հազարաւորներ անոնց մէջ, որոնք ոչ Էջմիածնական կարծուածներն էին, դուցէ առաւել յուզումով եւ արտասուքով կը մօտենային Ամենայն Հայոց Հայրապետին :

Դժուար է բառերով արտայայտել Ս. Էջմիածնի զգացումը հայ ժողովուրդի սրտին մէջ: Եւ մի զարմանաք եթէ ըսեմ, որ մենք չենք ճանչնար տակաւին Ս. Էջմիածինը ամբողջական զօրութեան փառքին եւ իմաստին մէջ: Կը խոստովանիմ որ ես ինքս ալ չէի ճանչնար այդ մինչեւ իմ ընտրութիւնը որպէս Կաթողիկոս : Եւ ով դիտէ եթէ 1956ին Անթիլիաս եկած առենս ճանչցած ըլլայի էջմիածինը ինչպէս այսօր, թերեւս ուրիշ արդիւնք ունեցած ըլլար իմ առաքելու – թիւնս այն առեն: Իզձս է եւ իմ ակընկալութիւնը եւ պատգամը, որ այս ի – մաստով այսօր եւ յետ այսօրիկ լաւ ճանչնան Սրբութիւն Սրբոց էջմիածինը եւ բոլորը աշխատին առաւել զօրացնելու զայն :

Ես խորապէս կը զգամ ճշմարտութիւնը իմ այս խօսքերուն: Կը սպասեմ հետեւաբար բոլորէն, ի մասնաւորի կիլիկեան Աթոռէն, Անթիլիասէն , Երուսաղէմէն, մեր բոլոր հոգեւորականներէն եւ մեր ամբողջ ժողովուրդէն, որ հասկընան մեզ, որ զօրավիղ ըլլան մեզի եւ օգնեն որպէսզի հետզհետէ առաւել չափով եւ ամբողջական կերպով Ս. Էջմիածինը իր հոգեւոր Ազգային առաքելութիւնը չարունակէ կատարել մեր Ազգային կեանքին մէջ, Հայաստանէն ներս եւ ի սփիւռս աշխարհի :

Արտասահմանը բաժնել Ս. Էջմիածնէն, կը նշանակէ կտրել հոգեւոր կեանքէ մեր Ազգային առաքելութիւնը չարունակէ կատարել մեր Ազգային կեանքին մէջ, Հայաստանէն ներս եւ ի սփիւռս աշխարհի :

Արտասահմանը բաժնել Ս. Էջմիածնէն, կը նշանակէ կտրել հոգեւոր կեանքէ մեր Ազգային առաքելութիւնը չարունակէ կատարել մեր Ազգային կեանքին մէջ, Հայաստանէն ներս եւ ի սփիւռս աշխարհի :

Ես խորապէս կը զգամ ճշմարտութիւնը իմ այս խօսքերուն: Կը սպասեմ հետեւաբար բոլորէն, ի մասնաւորի կիլիկեան Աթոռէն, Անթիլիասէն , Երուսաղէմէն, մեր բոլոր հոգեւորականներէն եւ մեր ամբողջ ժողովուրդէն, որ հասկընան մեզ, որ զօրավիղ ըլլան մեզի եւ օգնեն որպէսզի հետզհետէ առաւել չափով եւ ամբողջական կերպով Ս. Էջմիածինը իր հոգեւոր Ազգային առաքելութիւնը չարունակէ կատարել մեր Ազգային կեանքին մէջ, Հայաստանէն ներս եւ ի սփիւռս աշխարհի :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ամբողջ ազգին կը պատկանի, եւ ամբողջ ազգը Ս. Էջմիածնի օրհնութեան ներքեւ է: Այստեղ ոչ Վազգէն Կաթողիկոսի եւ ոչ ալ Խորէն Կաթողիկոսի հարց կայ : Եթէ կ'ուզէք ոչ իսկ Էջմիածնի եւ Անթիլիասի հարց, այլ մեր ամբողջ եկեղեցիի եւ համայն հայ ժողովուրդի կենսական չահերու հարց :

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը մեր պատմութեան եւ այսօր մեր ժողովուրդի հոգիին մէջ բացառիկ իմաստ եւ նշանակութիւն ունի իրրեւ հայ ոգեկանութեան աղբիւր : Եւ դուցէ այս տեսակէտէն մեր ժողովուրդը բոլորովին բացառիկ կացութեան մը մէջ կը գտնուի քան ուրիշ քրիստոնէական եկեղեցիները իրենց համապատասխան կեդրոններու հանդէպ: Եւ ասիկա Աստուածային մեծ պարգեւ մըն է մեզի տրուած զոր պէտք է դիտնանք ճանչնալ, հասկնալ եւ օգտագործել ու առաւել չափով արդասաւորել որպէս հոգեւոր անփոխարինելի արժէք :

Ճշմարտապէս Ս. Էջմիածինը զօրեղ կերպով ներկայ է մեր ժողովուրդի ամբողջ հոգիին մէջ նաեւ այսօր : Թոյլ տըւէք ըսել, որ դուք եւ շատեր չէք գիտեր թէ ինչ կը նշանակէ Ս. Էջմիածինը մեր ժողովուրդին համար, Հայաստանէն ներս թէ դուրս: Այդ ես զգացի մանաւանդ իմ ընտրութենէն յետոյ, այցելութիւններուս առիթով, Հայաստան, Թիֆլիս, Պաքու կամ արտասահման: Ով որ ներկայ եղաւ Նիւ Եորքի մեր Ս. պատարագին, զգաց ճշմարտութիւնը իմ խօսքերուն: 12 հազար հայ հաւատացեալներ անխափան եկած էին վառուած Ս. Էջմիածնի կրակով: Եւ հազարաւորներ անոնց մէջ, որոնք ոչ Էջմիածնական կարծուածներն էին, դուցէ առաւել յուզումով եւ արտասուքով կը մօտենային Ամենայն Հայոց Հայրապետին :

Դժուար է բառերով արտայայտել Ս. Էջմիածնի զգացումը հայ ժողովուրդի սրտին մէջ: Եւ մի զարմանաք եթէ ըսեմ, որ մենք չենք ճանչնար տակաւին Ս. Էջմիածինը ամբողջական զօրութեան փառքին եւ իմաստին մէջ: Կը խոստովանիմ որ ես ինքս ալ չէի ճանչնար այդ մինչեւ իմ ընտրութիւնը որպէս Կաթողիկոս : Եւ ով դիտէ եթէ 1956ին Անթիլիաս եկած առենս ճանչցած ըլլայի էջմիածինը ինչպէս այսօր, թերեւս ուրիշ արդիւնք ունեցած ըլլար իմ առաքելու – թիւնս այն առեն: Իզձս է եւ իմ ակընկալութիւնը եւ պատգամը, որ այս ի – մաստով այսօր եւ յետ այսօրիկ լաւ ճանչնան Սրբութիւն Սրբոց էջմիածինը եւ բոլորը աշխատին առաւել զօրացնելու զայն :

Ես խորապէս կը զգամ ճշմարտութիւնը իմ այս խօսքերուն: Կը սպասեմ հետեւաբար բոլորէն, ի մասնաւորի կիլիկեան Աթոռէն, Անթիլիասէն , Երուսաղէմէն, մեր բոլոր հոգեւորականներէն եւ մեր ամբողջ ժողովուրդէն, որ հասկընան մեզ, որ զօրավիղ ըլլան մեզի եւ օգնեն որպէսզի հետզհետէ առաւել չափով եւ ամբողջական կերպով Ս. Էջմիածինը իր հոգեւոր Ազգային առաքելութիւնը չարունակէ կատարել մեր Ազգային կեանքին մէջ, Հայաստանէն ներս եւ ի սփիւռս աշխարհի :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ամբողջ ազգին կը պատկանի, եւ ամբողջ ազգը Ս. Էջմիածնի օրհնութեան ներքեւ է: Այստեղ ոչ Վազգէն Կաթողիկոսի եւ ոչ ալ Խորէն Կաթողիկոսի հարց կայ : Եթէ կ'ուզէք ոչ իսկ Էջմիածնի եւ Անթիլիասի հարց, այլ մեր ամբողջ եկեղեցիի եւ համայն հայ ժողովուրդի կենսական չահերու հարց :

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը մեր պատմութեան եւ այսօր մեր ժողովուրդի հոգիին մէջ բացառիկ իմաստ եւ նշանակութիւն ունի իրրեւ հայ ոգեկանութեան աղբիւր : Եւ դուցէ այս տեսակէտէն մեր ժողովուրդը բոլորովին բացառիկ կացութեան մը մէջ կը գտնուի քան ուրիշ քրիստոնէական եկեղեցիները իրենց համապատասխան կեդրոններու հանդէպ: Եւ ասիկա Աստուածային մեծ պարգեւ մըն է մեզի տրուած զոր պէտք է դիտնանք ճանչնալ, հասկնալ եւ օգտագործել ու առաւել չափով արդասաւորել որպէս հոգեւոր անփոխարինելի արժէք :

Ճշմարտապէս Ս. Էջմիածինը զօրեղ կերպով ներկայ է մեր ժողովուրդի ամբողջ հոգիին մէջ նաեւ այսօր : Թոյլ տըւէք ըսել, որ դուք եւ շատեր չէք գիտեր թէ ինչ կը նշանակէ Ս. Էջմիածինը մեր ժողովուրդին համար, Հայաստանէն ներս թէ դուրս: Այդ ես զգացի մանաւանդ իմ ընտրութենէն յետոյ, այցելութիւններուս առիթով, Հայաստան, Թիֆլիս, Պաքու կամ արտասահման: Ով որ ներկայ եղաւ Նիւ Եորքի մեր Ս. պատարագին, զգաց ճշմարտութիւնը իմ խօսքերուն: 12 հազար հայ հաւատացեալներ անխափան եկած էին վառուած Ս. Էջմիածնի կրակով: Եւ հազարաւորներ անոնց մէջ, որոնք ոչ Էջմիածնական կարծուածներն էին, դուցէ առաւել յուզումով եւ արտասուքով կը մօտենային Ամենայն Հայոց Հայրապետին :

Դժուար է բառերով արտայայտել Ս. Էջմիածնի զգացումը հայ ժողովուրդի սրտին մէջ: Եւ մի զարմանաք եթէ ըսեմ, որ մենք չենք ճանչնար տակաւին Ս. Էջմիածինը ամբողջական զօրութեան փառքին եւ իմաստին մէջ: Կը խոստովանիմ որ ես ինքս ալ չէի ճանչնար այդ մինչեւ իմ ընտրութիւնը որպէս Կաթողիկոս : Եւ ով դիտէ եթէ 1956ին Անթիլիաս եկած առենս ճանչցած ըլլայի էջմիածինը ինչպէս այսօր, թերեւս ուրիշ արդիւնք ունեցած ըլլար իմ առաքելութեան – թիւնս այն առեն: Իզձս է եւ իմ ակընկալութիւնը եւ պատգամը, որ այս ի – մաստով այսօր եւ յետ այսօրիկ լաւ ճանչնան Սրբութիւն Սրբոց էջմիածինը եւ բոլորը աշխատին առաւել զօրացնելու զայն :

Ես խորապէս կը զգամ ճշմարտութիւնը իմ այս խօսքերուն: Կը սպասեմ հետեւաբար բոլորէն, ի մասնաւորի կիլիկեան Աթոռէն, Անթիլիասէն , Երուսաղէմէն, մեր բոլոր հոգեւորականներէն եւ մեր ամբողջ ժողովուրդէն, որ հասկընան մեզ, որ զօրավիղ ըլլան մեզի եւ օգնեն որպէսզի հետզհետէ առաւել չափով եւ ամբողջական կերպով Ս. Էջմիածինը իր հոգեւոր Ազգային առաքելութիւնը չարունակէ կատարել մեր Ազգային կեանքին մէջ, Հայաստանէն ներս եւ ի սփիւռս աշխարհի :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ամբողջ ազգին կը պատկանի, եւ ամբողջ ազգը Ս. Էջմիածնի օրհնութեան ներքեւ է: Այստեղ ոչ Վազգէն Կաթողիկոսի եւ ոչ ալ Խորէն Կաթողիկոսի հարց կայ : Եթէ կ'ուզէք ոչ իսկ Էջմիածնի եւ Անթիլիասի հարց, այլ մեր ամբողջ եկեղեցիի եւ համայն հայ ժողովուրդի կենսական չահերու հարց :

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը մեր պատմութեան եւ այսօր մեր ժողովուրդի հոգիին մէջ բացառիկ իմաստ եւ նշանակութիւն ունի իրրեւ հայ ոգեկանութեան աղբիւր : Եւ դուցէ այս տեսակէտէն մեր ժողովուրդը բոլորովին բացառիկ կացութեան մը մէջ կը գտնուի քան ուրիշ քրիստոնէական եկեղեցիները իրենց համապատասխան կեդրոններու հանդէպ: Եւ ասիկա Աստուածային մեծ պարգեւ մըն է մեզի տրուած զոր պէտք է դիտնանք ճանչնալ, հասկնալ եւ օգտագործել ու առաւել չափով արդասաւորել որպէս հոգեւոր անփոխարինելի արժէք :

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՄՈՑԱՐԹ

———o———

Քոնսթանս, սակայն, կը մերժէ հնազանդիլ այս մեքենայութեանց : Ինք կը սիրէ Մոցարթը եւ երբեք չուզեր տիրանալ պայմանագրութեանց վրայ յենուած երջանկութեան մը: Կը պատռէ թուղթը եւ կը յայտնէ Վոլֆիկանկի թէ աղատ է ինք իսկ վճռելու իրենց ճակատագիրը :

Մոցարթ, հմայուած Քոնսթանսի մեծահոգի արարքէն, աւելի քան սիրահարուած երիտասարդուհիին, ծունր կը դնէ անոր առջեւ, ու այսպէսով կ'որոշուի ամուսնութիւնը :

Սակայն, հետզհետէ Տիկին Վէպէր կը դառնայ անհանդուրժելի եւ անտանելի, թերեւս անոր համար որ կ'ուշանայ Լէոփոլտի հաւանութեան վիրը :

Երկու սիրահարները յաճախ վիրար տեսնելու համար դժուարութեանց կը բախին:

Պառոնուհի Վալտսթրաթէն, որուն մօտ առենօք Քոնսթանս պաշտօնավարած էր իբր «ընկերակից տիկին» , խղճալով երկու սիրահարներու դժնդակ կացութեան, կ'առաջարկէ Քոնսթանսի զալ ու բնակիլ իր տանը մէջ, խորհելով որ այսպէսով Վոլֆկանկ առիթը պիտի ունենար իր ուզած պահուն տեսնելու իր սիրականը : Այդպէս ալ կ'ըլլայ: Սակայն, չուտով , վրայ կը հասնի Քոնսթանսի կնքահայրը, որ կը սպառնայ ոստիկանական մի – ջամտութեամբ երիտասարդուհին վերադարձնել իր մօրը տունը :

Այս անգամ, պառոնուհին, առաւել եւս յուզուած , կ'առաջարկէ որ երկու երի – տասարդները ամուսնանան իր տան մէջ: Աւելին, մեծահոգի պառոնուհին կ'ընդունի նոյնիսկ վճարել 1500 ֆլօրինի այն գումարը , որ ըստ օրինի, ամուսնացողները պարտաւոր են վճարել հայրական հաւանութեան մը չգոյութեան պարագային ...

Բարեբախտաբար , պէտք չըլլար դիմելու այս միջոցներուն: 1782 Օգոստոս 4 – ին վերջապէս կ'ամուսնանան, իսկ Լէոփոլտի հաւանութեան թուղթը կը հասնի Վիէննա Օգոստոս 5ին:

« Ըսէք ինծի, զրած էր Մոցարթ իր հօրը, կրնա՞մ արդեօք լաւագոյն կին մը դտնել ...»:

Հաւանաբար, կրնար լաւագոյնը գտնել: Ըսուած է, եւ կրկնուած , որ Քոնսթանս Մոցարթի կինը ըլլալու արժանի չէր: Արդարեւ, ան Վոլֆկանկի համար եղած է հաճոյքի եւ զուարճութեանց ընկերուհի մը, զուարթ, ուրախ, չէնշող ու ցնծուն, եւ սակայն, այսպէս ապրելով , Քոնսթանս երբեք պատեհութիւնը չէ ունեցած ճանչնալու թէ ինչպիսի հանճարի մը հետ ամուսնացած է...

Քոնսթանս նոյնիսկ կարողութիւնը չէ ունեցած հասկնալու իր ամուսնոյն երաժըշտութիւնը ...

Անտարակոյս , Մոցարթ այնքան ալ դժբախտ չէ եղած իր կնոջ հետ որքան կը հաւատան ոմանք: Ի հարկէ, Քոնսթանսի թեթեւամտութիւնները, անոր պչրանքը, քմահաճոյքները ցաւ կը պատճառէին իր ամուսնոյն, սակայն, միւս կողմէ, երիտասարդ կնոջ երեթէ մանկական չնորհը ուրախութեամբ կը լեցնէր Վոլֆկանկի հոգին, որ ինք եւս «տղայ» մըն էր մնացած :

Քոնսթանս եւ Մոցարթ զիրար չատ կը սիրէին, ու մանաւանդ, իրենց զղայրանքներուն խոյանքը նոյն թափը ունէր, բան մը, որ սիրահարած Վոլֆկանկին համար ամէնէն կարեւորն էր: Ամէն բան կ'ընէր զոհացում տալու համար իր կնոջ բոլոր պահանջներուն եւ անսահման դուրգուրանք մը ունէր անոր հանդէպ : Որպէսզի իր կինը կարողանայ երթալ պատի չուրերը՝ խնամուելու համար, Մոցարթ չի վարանիր դիմել հասարակ – ներու, քանի որ արդէն երաժիշտին համար ապրելը սպառող կեանքը յոգնատանջ ու հարկ եղած դրամը դտնելու համար :

(6 Շար.)

ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

———o———

Ա.

Առաջին անդամ ըլլալով կազմուեցան Լսարանական Միութիւնները մեր բնակավայրին մէջ, 1908 թուին, Օսմանեան սահմանադրութեան եւ ազատութեան հռչակումով: Մասնաւորապէս կազմիչ Սուլթանի բռնակալութեան չրջանին , Հայութիւնը ազդուիլն անհաղորդ կ'ապրէր, եւ ահաւոր վտանգ կը սպառնար համախմբումներուն : Սահմանադրութենէն առաջ թէ յետոյ եւ թէ բոլոր փոքրամասնութիւն կազմող տարրերը կը ղգուշանային հրապարակաւ գործածելու ազատութիւն բառը, որովհետեւ յեղափոխութեան, ըմբոստութեան եւ ապիկար անիշխանութեան համապատասխան բը – նոյթ ունէր թուրք իշխանութեան աչքին: Եկեղեցին միակ չէզոք գօտին էր, հոն միայն կարելի էր տեսնել հայկական հոծ հաւաքականութիւն մը՝ աղօթատեղիի կամարներուն տակ : Մասնաւորապէս օծնական օրերուն գաւառի եւ յայնի թուրք ոստիկաններ, ներկայ կը գտնուէին եկեղեցիներէն ներս, ու անոր չրջակը, հաւանական յեղափոխութեան չարժում մը կարենալ սաղմնային վիճակի մէջ խեղդելու: Բռնակալութեան այդ օրերէն վերապրողները, երբ թարմացնեն իրենց յիշողութիւնները, կը զգան տակաւին սարսափի մղձաւանջով ապրումները :

Եղբայրութեան, հաւասարութեան եւ արդարութեան առօրեայ եւ բարձրագոռ աղաղակները երկար կեանք չունեցան, որոնց յաջորդեց , աւա՛ղ, Ատանայի Հայոց Ջարդը՝ ուր զոհուեցան թիւով եւ – րեսուն հազար մեր եղբայրները եւ քոյրերը : Պէտք էր կազմակերպուիլ եւ օգ – նակաչ « Հոգւոյ » կարդալ իմ կոդմէ Անոր Հոգակոյտին վրայ :

Երէկ, մեր սիրեցեալ եղբօր Խորէն Հայրապետի հետ տեսակցութիւն ունեցանք եւ կարծիքներու մտերիմ փոխանակում, սիրալիր մթնոլորտի մէջ: Ձիշդ է որ մեր բոլոր հարցերը չկրցանք դործնականապէս լուծել, սակայն վստահ ենք թէ, անոնք բոլոր իրենց բարւօք լուծումը պիտի գտնեն մօտիկ ապագային մէջ փոխադարձ հասկացողութեամբ, ինչպէս ցանկութիւնն է նաեւ Խորէն Կաթողիկոսին: Ես վստահ եմ, որ հիմնականը կատարուեցաւ սակայն: Եթէ կայ փոխադարձ սէր եւ վստահութիւն եւ բարի կամեցողութիւն մնացեալը ինքնին պիտի գայ եւ այդ ոգին հետզհետէ իր չինարը եւ բարերար դերը պիտի կատարէ Հայ Եկեղեցւոյ կեանքին մէջ :

Տայր Աստուած , որ փոխադարձ սիրոյ եւ համերաշխութեան ոգին, տարած – ուէր ամբողջ Սփիւռքի Հայ կեանքին մէջ, որպէսզի հայ մարդիկ զիրար չա – տեն եւ իրարմէ չվախնան: Կարծիքներու եւ դաղափարներու տարբերութիւններ միշտ եղած են եւ միշտ ալ կրնան ըլլալ եւ դուցէ այդ ալ անհրաժեշտութիւն մըն է, սակայն, Տէր Աստուած, այդ դաղափարական տարակարծութիւնները պէտք չէ հասնին թշնամութեան եւ առեղծութեան : Մանաւանդ մենք հոգեւորական – ներս պէտք է աշխատինք այդ իրականացնելու համար: Մենք ծառաներն ենք ու քարոզիչները Ս. Աւետարանին: Եւ եթէ չաշխատինք սէր եւ խաղաղութիւն տա – րածել, արդեօ՞ք արժանի պիտի ըլլայինք կոչուելու Աստուծոյ որդիներ եւ ծառաներ: Հայ հոգեւորականը մէկ ձեռքին մէջ պէտք է բարձր պահէ Քրիստոսի Ս. Աւետարանը եւ միւսին՝ Հայոց Պատմութեան դիրքը, եւ չանայ իր պարտքը կատարել Աստուծոյ առջեւ եւ դէպի մեր բազմաչարչար Հայ ժողովուրդը եւ դէպի մեր մայր հայրենիքը :

Սիրելիներ, բաժանումի պահն է վաղը: Այս առթիւ կ'ուզէի զոհունակութեան չերմ խօսք ուղղել, բոլոր այն բարձրաստիճան հոգեւորականներուն , որոնք եկան Անթիլիասէն, մեր եղբօր Խորէն Կաթողիկոսին հետ: Գոհունակութիւն նաեւ եւ դնահատանքի խօսք աչխարհական պատգամաւորներուն, այս աղնիւ մարդոց, որոնք այստեղ գալով եւ մեզ չրջապատելով, ամէն մէկը նոր խօսք մը, նոր քաղցրութիւն մը եւ չեզո մը բերաւ, զարդարելով մեր ողջագուրումի սրբազան պահը :

Ամենաջերմ մաղթանքներս բոլորին , քաջառողջութեան եւ արեւչատութեան մեր աղօթքներով, որպէսզի անոնք բոլորը իրենց աչխատանքի բաժինը բերեն մեր սիրեցեալ եղբօր Նորին Սրբութիւն Խորէն Կաթողիկոսի կողքին, նեցուկ ըլլան անոր եւ աչխատակից, որպէսզի ա – ռաւել զօրանայ եւ բարգաւաճի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ պատմական Աթոռը :

Զերդ Սրբութիւն, հարազատ եղբայր մեր, կը մաղթենք ձեզի ամուր առողջութիւն հոգւոյ եւ մարմնոյ եւ անսպառ կորով եւ եռանդ, որպէսզի մենք եւ զուք բոլորս, մեր բոլոր Նուիրապետական Աթոռները, իրենց զահակալներով , կարողանանք մեր սրբազան առաքելութիւնը չարունակել ի փառս Աստուծոյ եւ ի փառս Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ :

Վեհափառ եղբայր, խորունկ զգացումը ունիմ թէ յետ այսօրիկ մենք մեր կեանքի մինչեւ վերջը այլեւս երբեք պիտի չբաժնուինք: Թող Աստուած Ջելի եւ մեղի երկար կեանք պարգեւէ, որպէսզի բաւարար ժամանակ ունենանք իրագործելու մեր բոլոր եկեղեցաչէն ու ազգանուէր ծրագիրներն ու Ս. իդեալը :

Թող Աստուած օրհնէ մեր Միութիւնը, մեր գործակցութիւնը եւ մեր աչխատանքը :

ԴԻԻՄԱՆ ՄԱՑՐ ԱԹՈՌԻ

ասիլ այս խարխուլ ազատութենէն, ի դէմ ինքնապաշտպանութեան, եւ յանուն ազգային ցանկութեանց ու իտէալին, վճակել ու զարդացնել ազատատենչ, ազատասէր ողջ Հայութիւնը :

Մօտենանք այժմ սոյն հարցին առաջին կէտին :

Ընդհանրապէս նպատակին, մասնաւորապէս Պոլսահայութիւնը ձեռնարկեց հիմնել՝ Լսարանական Միութիւններ՝ հայաստան թաղերու կեդրոնները, Սկիւտար, Բերա, Սամաթիա եւայլն, իրենց դպրարան – ընթերցարաններով, դասախօսութեան, թատրոնի, երգի, երաժշտութեան եւ մարմնակրթութեան յարմարութիւններով :

Պոլսոյ չրջանը, կեդրոն ունենալով Գում Գափուն՝ մէսսին առնելով Գում Գափուի դուրսը, Ենի – Գափուն, եւ կէտիկ փաշան, որ ծանօթ էր «չորս միացած թաղեր» անունով, իրենց եկեղեցի – ներով, պարտիտքարանով եւ վարժարաններով, հիմնուեցաւ «Ասպարէզ» Լր – սարանական Միութիւնը Հ. Յ. Դ. հո – վանաւորութեան ներքեւ :

Այս ձեռնարկին յառաջ բերած խանդավառութիւնը եւ ոգեւորութիւնը եղաւ աննախընթաց : Դպրոցական պատանի – ներ, երիտասարդներ եւ տարեցներ, երկրորդ բարմութեամբ «Ասպարէզ»ի չուրջը հաւաքուեցան : Բաւարարութիւն տուող հաւաքատեղիի չգոյութեան պատճառաւ, սրճարանէ սրճարան, անկարելի կը դառնար հսկայ բազմութիւններու գոհացում տալ, օգտուելու համար դասախօսներէն : Արդէն երեք ամսուան ընթացքին, միայն վճարովի անդամներու թիւը բարձրացաւ չորս հարիւրի, ամսական մէկ դրուշ վճարումով : Վարչութիւնը յաջողեցաւ վարձել Լուսաւորչեան աղջկանց վարժարանը, ինչպէս նաեւ ակումբէն առը վայրկեան հեռաւորութեամբ հանդիպակաց կողմը Ցունաց վարժարանի սրահը՝ օժտուած բեմական առաւելութիւնով : Այլեւս սրճարանին առջեւ փողոցները հետաքրքրուող բազմութիւններ չկային :

Շաբաթ չէր անցներ առանց դեղարուեստական երեկոյթի : Հերթական դասախօսութիւնները մէկը միւսին կը յաջորդէին, մեր մտքի եւ դրչի լաւագոյն դասախօսներու կողմէ, որոնք աւ՛ղ, անմահացան եւ որոնց Յերմ յիշատակը մեր սրտերուն մէջ՝ անմոռաց կը մնայ ապագային, բոլորը մեծ եղեռնին զոհ :

Ռաժակ, Ակնունի, Զաւարեան, Շահրիկեան, Զօհրապ, Վռամեան, Մարզպետ, եւ ապագային ուրիշներ, յաճախ կու գային ոգեւորել եւ խանդավառել օրուան նորութիւններով եւ կենդանի ելոյթներով :

Անոնք անսպառ ըսելիքներ ունէին մէջ, եւ սակայն ինքնաբերաբար կուգային մեզի դասախօսել : Անոնք ամուր պահեցին ողջ Հայութեան հաւատքը, նկարագրեցին գաւառի խժդժութիւնները եւ անոնց ինքնապաշտպանութեան հերոսական կռիւները : Այս բոլորը յափշտակութեամբ մտիկ կ'ընէին Գում Գափուի Մեացեալ Զորս Թաղերու բնակչութիւնը անդուլ ղայրոյթով : Մեր մտքի եւ դրչի յեղափոխականները մեզի տուին պայքարի, ազատութեան, անկախութեան եւ հաստատ հաւատքի զազափարականը :

Դասախօսութիւնները յայտարարուեցան, ամբողջ «չորս թաղերը» կ'ալեկոծուէին եւ ժամ առաջ հարիւրաւորներ կը ջանային տեղ գրաւել, եւ սակայն ոտքի վրայ ամբողջ երկու – երեք ժամեր կանղնած կը հետեւէին թէ դեղարուեստական բաժնին եւ թէ խանդավառող, յանկուցիչ եւ համայիչ խօսողներուն, որ – պէս տեսաբաններ, հռետորներ, զազա – փարական, քաղաքագիտական եւ տնտեսական հմտութեամբ բեղուն յեղափոխականներ : Քոյր էր – սարանական միութիւններէն Սամաթիոյ « Բաֆֆի » ակումբները, ազգային ոգ – մաշունչ երգերով, մէկ ժամուան հեռա – ւորութենէն, երկաթ բազմութեամբ հե – տիոտն կը չտապէին լսելու մեր անդու – դական գործիչներու հայրենասէր և – լոյթները : Իրերամերձ լսարանական քոյր Միութիւններու վոխադարձ այցելութիւնները մեծապէս կը նպաստէին ընդհանուր ոգեւորութեան :

Մասնաւոր ուշադրութեամբ եւ հետաքրքրութեամբ կը հետեւէին այս դասախօսութիւններուն Հնչակեաններ, Վերակազմեալները, Ռամկավար եւ Ազատականներ, որոնք արդարացի հիացումով կ'արտայայտուէին իրենց ընկերական շրջանակներուն մէջ, կը խորացնէին դասախօսներու նիւթերը՝ իրենց արդիւնաշատ վիճաբանութիւններով :

Այդ օրերուն բարեբախտաբար Միութիւնը արեւի պէս կը ճառագայթէր Հայ աշխարհին վրայ, որուն արդիւնքը տեսանք 1918 Մայիս 28ի անկախութեամբ, իբրեւ պետական ազգ :

« Ասպարէզ»ը ունեցաւ իր հայերէնի մասնաւոր դասախօսութիւնները, յատկացուած Վասպուրականէն եւ Տարօնէն Պոլիս զազթած երիտասարդներու համար : Մեծ մասամբ մաքսատուներու բեռնակրութեան սեւ աշխատանքին լծուած՝ անդրադէտ համալներ, որոնք կու զային տաժանակիր աշխատութեամբ ղբրամ չհեղու եւ խնայողութեամբ իրենց ծնողացը կամ զաւակներուն օգնելու : Ամերիկայի «Հայրենիք» թերթի խմբագրութեան մաս կազմած վազամեռիկ Լեւոն Ներսէսեան եւ այս տողերը դրաղը՝ միասնաբար եւ չարաճճական չորս դիշեր, այս առոյգ երիտասարդներուն, իրենց օրուան դառն խոնջէնքէն հաք, դասեր կ'աւանդէին, որոնք իրենց եռանդով, աշխատասիրութեամբ եւ յարատեւութեամբ, կը յաջողէին դիր հասցնել իրենց ընտանիքին եւ զաւակներուն, յորդոր կարդալով նաեւ, որ չանասիրութիւնը ունենան մայրենի լեզուն սորվելու :

ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՀԱՐԵՆՑ

Գրասէր, արուեստասէր ու հայրենասէր մըն էր, որ կորսնցուցինք Նոյեմբեր 1ին :

Աստուածատուր Հարենց վերջին չառաւիղներէն էր Պոլսահայ հին սերուն – դին, որուն պիտի վիճակուէր ապրիլ դժնդակ պայմաններու մէջ, ճաշակել նախ համիտեան բռնակալութեան, յե – տոյ Իթթիհատի ազգայնամոլ վարչաձեւի զառնութիւնները :

Ծնած էր բարեկեցիկ ընտանիքի մը մէջ : Քեւորդին էր ազգային բարերար Աբիկ Ունճեանի, որ զոհ զացած էր վե – րակազմեալ Հնչակեանի մը եղբայրաս – պան դնդակին :

Հանդուցեալը բարձր զարդացումի տէր, հմուտ օտար լեզուներու, մասնաւորապէս երկերը եւ կրկին տպագրեց սպառած տետրերը : Ներկայիս 13 տետրակներ կը կազմեն Կոմիտաս վարդապետի գործերը՝ տպուած Ցանձնաժողովին կողմէ, հսկողութեամբ վարպետին աշակերտներէն Պ. Վարդան Սարգսեանի : Հայ գնար եւ Գեղջուկ երգեր (2 պրակով) կը պարունակեն 32 երգեր (մեներգ ու խմբերգ), ութ պրակ կը կազմեն ժողովրդական երգերը : Առանձին հատորով հրատարակուած են Պատարագը՝ արական խումբի համար եւ Տաղ եւ Ալէլուբ :

Հանդուցեալը հոգին էր Կոմիտասեան Ցանձնաժողովին : Ինք է որ անձամբ կը դրաղէր բոլոր հրատարակութիւններով, վերջին ծայր խղճմտութեամբ : Կը պահէր հաշիւները : Կը կատարէր թղթակցութիւնները : Կը կազմակերպէր հոգեհանդիստ Վարդապետի յիշատակին ամէն տարի, անոր մահուան տարելիցին առթիւ : Հակառակ իր յառաջացեալ տարիքին եւ տեղափոխուելու դժուարութենց, մինչեւ վերջին օրերը կ'այցելէր Ցանձնաժողովի նախագահուհի Օր. Մարգրիտ Բաբայեանի, որու բնակարանին մէջ տեղի կ'ունենային պարբերական ժողովները :

Իր մահով Հայութիւնը կը կորսնցնէ իր անձնուէր ու պարկեշտ մէկ զաւակը, որուն անունը կապուած պիտի մնայ Կոմիտաս վարդապետի հետ :

Հ. Ս.

Մահուան բաշած նետին հանդէպ,
ամէն վահան, անօգուտ է,
Արծաթի եւ ոսկու տուած շքեղութիւնն
անօգո՛ւտ է,
Կեանքն ու աշխարհի բանի խորունկ ես
բննեցի՝ հասկցայ թէ
Բարի գործէն զատ ամէ՛ն բան,
աշխարհիս մէջ անօգո՛ւտ է :

ՕՄԱՐ ԽԱՅԵԱՄ

«ԾԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (54)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ – ՈՐԴԻ

ՔԱՄԵԼԻԱՋԱՐԴԻ ԿԻՆԸ

ԺԴ.

— Կարծեմ Ժ...ի կոմսին հետ :

Այսպէս, իմ բաժանումս որեւէ փոփոխութիւն առաջ բերած չէր Մարկրիթի սովորութիւններուն մէջ :

Այս պարապանքերուն համար է որ ո – ճանք կ'ըսեն .

— Պէտք չէ այլեւս մտածել այն կնոջ վրայ որ դէմդ չի սիրեր :

— Ուրախ եմ որ Մարկրիթ ինծի համար չի վշտահարիր ըսի բռնազբօսիկ ժպիտով մը :

— Եւ շատ իրաւունք ունի : Դուք ինչ որ պէտք էր ըրիք : Անկէ առաջ խոհեմութեամբ չարժեցաք, վասն զի այն ատեն Կիկը ձեզ կը սիրէր, չարունակ ձեր վրայ կը խօսէր եւ կրնար յիմարութիւն մը գործել :

— Եթէ զիս կը սիրէր, ինչո՞ւ պատասխան չտուաւ ինծի :

— Վասնզի հասկցաւ թէ ապէկ չէ ըրեր ձեզ սիրելով : Եւ յետոյ, կիները երբեմն թոյլ կուտան որ իրենց սիրոյն մէջ խարուին, բայց երբեք չեն ներեր որ իրենց արժանապատուութիւնը վիրաւորուի : Եւ կնոջ մը արժանապատուութիւնը վիրաւորած կ'ըլլայ այն մարդը որ այդ կը նոջ սիրոյն ըլլալէ երկու օր առաջ կը բաժնուի, ինչ պատճառաւ կ'ուզէ թող ըլլայ : Ես Մարկրիթը կը ճանչնամ, ա – նիկա կը մեռնի ու չի պատասխաներ :

— Ուրեմն ի՞նչ ընելու եմ :

— Ոչինչ : Անիկա ձեզ եւ դուք ալ զինքը պիտի մոռնաք եւ իրարու ըսելիք պիտի չունենաք :

— Եթէ նամակ դրեմ եւ ներում խընդրեմ , ի՞նչպէս կ'ըլլայ :

— Զգուշացէք , կը ներէ ձեզի :

Քիչ մնաց որ թեւերս Բրիւտանի վիզին չուրջը բոլորէի :

Քառորդ ժամ առաջ, տուն դարձայ եւ հեռեւեալ տողերը դրեցի Մարկրիթին :

« Մէկը որ երէկուան իր նամակին վրայ կը զղջայ եւ վաղը պիտի մեկնի եթէ չներէք իրեն, կը փափաքի դիտնալ թէ ժամը քանի՞ն կրնայ իր զղջումը դնել ձեր ոտքերուն առջեւ : Ե՞րբ առանձին կրնայ դտնել ձեզ, վասնզի, ինչպէս դի – տէք, խոստովանութիւնները պէտք է ըլլան առանց վկայի » :

Այս տեսակ մը քծնաբան նամակը ծալեցի եւ Ժօզէֆի միջոցաւ ղրկեցի : Ժօ – զէֆ յանձներ է զայն նոյն ինքն Մարկրիթի որ ըսեր է թէ պատասխանը եաքը պիտի ղրկէ :

Վայրկեան մը միայն դուրս ելայ ճաշելու համար եւ ժամը 11ին դեռ պատասխան չէի առած :

Այն առեն որոշեցի աւելի երկար առանձին չառաւոտել եւ յաջորդ օրը մեկնիլ :

Այս որոշումը տալէ եաք, համոզուած ըլլալով որ քունս պիտի չառնէր, սկսայ ճամբու պայուսակներս կապել :

ԺԵ.

Գրեթէ ժամ մը կար որ Ժօզէֆ ու ես ուղեւորութեանս համար ամէն պատրաստութիւն կը տեսնէինք երբ դուռը ուժգնօրէն զարնուեցաւ :

— Բանա՞մ, հարցուց Ժօզէֆ :

— Բացէք, ըսի, ինքնիրենս հարցնելով թէ այդ ժամուն ով կրնար տունս դալ եւ չհամարձակելով կարծել թէ Մարկրիթն է :

— Պարոն, ըսաւ Ժօզէֆ սենեակս դալով, երկու կիներ են :

— Մենք ենք, Արման, պոռաց ձայն մը, որուն Բրիւտանի ձայնը ըլլալը ճանչցայ :

Սենեակէս դուրս ելայ :

Բրիւտանս, ոտքի վրայ կեցած, սրահին քանի մը հազուադիւտ առարկաները կը դիտէր, իսկ Մարկրիթ բազմոցի մը վրայ նստած կը մտածէր :

Ներս մտնելուս պէս անոր մօտ դացի, ծնրադրեցի երկու ձեռքերը բռնեցի եւ խիստ յուզուած .

— Ներեցէք, ըսի :

Ճակատս համբուրելով ըսաւ .

— Ահա երեք անդամ է որ կը ներեմ ձեզ :

— Վաղը պիտի մեկնի՞ :

— Իմ այցելութիւնս ի՞նչպէս կրնայ փոխել ձեր որոշումը : Ես փարիղէն ձեր մեկնելուն արդելք ըլլալու չեկայ : Գալուս պատճառը սա է որ ցորեկին ժամանակ չունեցայ պատասխան տալու ձեզ եւ չուղեցի որ կարծէք թէ ձեղի դէմ վըճռած եմ : Արդէն Բրիւտանս չէր ուզեր որ դամ : Կ'ըսէր որ թերեւս անհանդիստ կ'ընեմ ձեզ :

— Դուք, պիտ անհանդիստ ընէք, Մարկրիթ : Ի՞նչ կերպով :

— Անշուշտ, ըսաւ Բրիւտանս , կըր – նայիք ձեր քովը կին մը ունենալ, որուն համար հաճելի պիտի չըլլար երկու կին – ներ տեսնելը :

Բրիւտանսի այս դիտողութեան մէջո – դին Մարկրիթ դիս կը դիտէր ուշադրութեամբ :

— Ներս մտնելուս պէս անոր մօտ դացի, ծնրադրեցի երկու ձեռքերը բռնեցի եւ խիստ յուզուած .

— Ներեցէք, ըսի :

Ճակատս համբուրելով ըսաւ .

— Ահա երեք անդամ է որ կը ներեմ ձեզ :

— Վաղը պիտի մեկնի՞ :

— Իմ այցելութիւնս ի՞նչպէս կրնայ փոխել ձեր որոշումը : Ես Փարիղէն ձեր մեկնելուն արդելք ըլլալու չեկայ : Գալուս պատճառը սա է որ ցորեկին ժամանակ չունեցայ պատասխան տալու ձեզ եւ չուղեցի որ կարծէք թէ ձեղի դէմ վըճռած եմ : Արդէն Բրիւտանս չէր ուզեր որ դամ : Կ'ըսէր որ թերեւս անհանդիստ կ'ընեմ ձեզ :

— Դուք, դիս անհանդիստ ընէք, Մարկրիթ : Ի՞նչ կերպով :

— Անշուշտ, ըսաւ Բրիւտանս , կըր – նայիք ձեր քովը կին մը ունենալ, որուն համար հաճելի պիտի չըլլար երկու կին – ներ տեսնելը :

Բրիւտանսի այս դիտողութեան մէջո – դին Մարկրիթ դիս կը դիտէր ուշադրութեամբ :

— Սիրելի Բրիւտանս, ըսի, դուք ձեր բերնէն ելած խօսքը չէք դիտեր :

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Արծրունի, Մելքոնեան եւ Պրիւնէ ընտանիքները խորին չնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով եւ ծաղկեպսակ – ներով մասնակցեցան

Տ�էՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻԻ

կսկծալի եւ խիստ յաւալի մահուան :

Եւ կը տեղեկացնեն թէ հոգեհանգստեան – եան պաշտօն պիտի կատարուի այս կի – րակի (17 Նոյեմբեր) ժամը 10·30ին, Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ :

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻԻՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Դեկտեմբեր 22, ժամը 4ին

ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ

Ծնողաց եւ Բարեկամաց մտերմիկ Օր

ԲԵՄԻ ՎՐԱՑ՝

Մանկական սիրուն խաղեր

ԵՂԵՒՆԻԻՆ ՏԱԿ՝

Հարիւրաւոր նուէրներ

ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ՝

Ընտանեկան ճաշի սեղաններ

ՈՒՐԱԽ ՏՕՆ՝ ՈՒՐԱԽ ՕՐ

Հ. Մ. Ը. Մ. — ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ, Նոյեմբեր 16, ժամը 9էն մինչեւ լոյս :

Ալհամպրայի սրահներուն մէջ :

Նուագախումբ՝
ROGER BLANCHARD
et
SA NOUVELLE GRANDE FORMATION

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր սե – ղանները հետեւեալ հասցէներուն՝

ՌԱՖՖԻ՝
37, Rue des Dominicaines
Tél, : 20-71-10

ԳԱՌՆԻԿ ՏԻՐՈՑԵԱՆ՝
SELECT MOBILIER
41-43, Bd. Libération

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հասցէի վերջնական փոփոխութեանց համար մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին կեցել անպայման հին հասցէն, (ի հարկին թերթին պանտը) եւ 3 ֆրանքի դրոշմաթուղթ :

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— «Փոթորիկ» խումբի ժողո – վը, այս Շաբաթ օր, ժամը 21ին, Մշա – կոյթի Տան մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերուն ու ենթակոմիտէները : Կարե – ւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներ – կայութիւնը անհրաժեշտ է :

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի ըլ – լան Շրջ· կոմիտէի ներկայացուցիչները :

Մուրատ խումբ, 24 Նոյ· կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին :

Գէորգ Զաւուշ խումբ, 30 Նոյ· կիրա – կի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին :

Ակնունի ենթակոմիտէ, 23 Նոյ· Շա – բաթ, ժամը 21ին :

Կ'ՈՒԻԶՈՒԻ

Կրթական հաստատութեան մը համար կ'ուզուի միջին տարիքի այր կամ կին մը տնական աշխատանքներու համար (մաք – րութիւն եւն·) : Դիմել Յառաջի, ան – ձամբ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Մատենաշար — ՅԱՌԱՋ — կեդրոնավայր ԳԻՆ
Ֆրանսա՝15 Ֆր·
— Առաւել առաքումի ծախքը —

«ՅԱՌԱՋ»

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15էն 23·30, Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, 69 ԱՎԸՆԻԻ ՀԱՆՐԻ ՊԱՐՊԻՒՍ

Կը Նախագահէ ԸՆԿ· ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ԸՆԿ· ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին ·—

Թատերական ներկայացում

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ·— Օրիորդ Էլիան Նիկողոսեան, *ԵՐԳ՝* Օր· Սօնիա Նիկողոսեան, «Սօսի» *պարախումբը իր ամբողջական կազմով,*

Ղեկավարութեամբ Տիկ· Քիւրթիէրեանի

Ժամը 19ին կը սկսին եւրոպական պարերը :

Հաղորդակցութեան միջոցները, չորեքշաբթի կառ Տիւ Նորէն ժամը 13·50, 14·30, 15·10, 15·50, 16·40, 17·20, 18·09, 18·49, իջնել Վիլիէ լը Պել :

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Նիսի Գէորգ Զաւուշ խումբին :

Հովանաւորութեամբ Հ· Յ· Դ· Մար – սէյլի Շրջ· կոմիտէին եւ մասնակցու – թեամբ Հ· Յ· Դ· Մարսէյլի Պօմոնի Նոր Սերունդի Բրիտաւիոր խումբին :

Կիրակի (17 Նոյեմբեր) ժամը 15ին, Հօթել Սիրիպի շէեզ սրահին մէջ, 20 Ա – վրնիու ժորժ Պլէմանսօ (Նիս) :

Կը նախագահէ Ընկ· Յ· ՇԻՇԼԵԱՆ
Կը բանախօսէ Ընկ· ԳԱԼՈՒՍՏ ՊԱՊԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մաս – նակցին Նոր Սերնդականները :

Մասխս Գուլումեան, Յակոբ Հայթայ – եան (արտասանութիւն) : Օր· Էլիզ Եղիկ – եան (երգ) եւ Զարեհ պարախումբին կողմէ հայկ· ու կովկասեան պարեր :

Մուտքը ազատ է :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 24, կիրակի կէսօրէ վերջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ, կիրակի, Մարտ 1, կէսօրէ վերջ, ժամը 14·30ին:

MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
ՄԱՐՏ 15ԻՆ

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 23ԻՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ

վարչութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր յաւէժ Մարսէյլի մէջ–մասնաճիւղային Նախաձեռնութեամբ Ֆրանսահայ Կապո մասնաճիւղերուն :

Դեկտեմբեր 14ին, Սալ Մազընոյի մէջ, երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ :

Մանրամասնութիւնները առանձին :

LYON

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑ�էՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Կազմակերպուած Լիոնի Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, 23 Նոյեմբեր երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

Aéroport Bron *ի սրահներուն մէջ*

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ
GRAND HOTEL *ի չքեղ սրահներուն մէջ*
12, Bld. des Capucines
Կիրակի, Դեկտեմբեր 1, ժամը 17էն կէս գիշեր
Հաճելի գեղարուեստական բաժին
երկու նուագախումբ
Մուտք 10 Ֆր·, քարտ ունեցող ուսանողներուն կէս գին
Սեղանները կ'ապահովուին հեռաձայնի կարգով
WAG. 38-54

—INFORMATION—

CONCERNANT les personnes possédant en TURQUIE

des

LIVRES TURQUES BLOQUÉES

****

Adressez-vous à la

BANQUE OTTOMANE

7, Rue Meyerbeer, **Paris (9e)**

Pour déblocage et transfert de ces fonds

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

1964-Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հատնաթիթ նկարներով եւ ճոխ բովանդակութեամբ, գունաւոր կազմ փարիզի համար դիմել Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի վարչութեան, 17 Րիւ Պէօ: եւ ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ դրասուննը :

Մարսէյլ Ակարոնեան ակումբ 26, Րիւ տէ Ֆօնվալէսան եւ ընկեր Քէօսէեա – նի (Ֆօթօ ՌԻՔՄ), Րիւ Պէռնար տիւ Պուա թիւ 2

ՀԱՏԸ 6 ՖՐԱՆՔ

ՀԱՅՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 75 Ֆ. Հատը 0·30 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ
16
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
SAMEDI
16 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9860

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — No 9860

ՀԱՅՐ ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆ

Ութսուն տարի ապրիլ եւ վաթսուն տարի աշխատիլ : Ամէն օր բան մը սորվիլ եւ ամէն օր բան մը սորվեցնել : Անցեալը հետազօտել, ներկան ապրիլ, ապագան տեսնել : Զգոհանալ նուաճե – լով, այլեւ հետամտիլ աննուաճելիին : Գրեթէ ամէն տարի գիրք մը գրել եւ գը – րեթէ ամէն օր գիրք մը կարդալ, բայի ընթացիկ աշխատանքներէ : Եւ դիմանալ ջիղերու այս ահեղ լարումին, ինչպէս սպառումին ալ :

Այսպէս ապրեցաւ Մխիթարեան ան – խոնջ ու աննահանջ ուխտապահը՝ ՀԱՅՐ ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆ : *Կեանքը՝ մշակոյթ, մշակոյթը կեանք դարձաւ իրեն համար :*

Աշխատանքի հերո՛ս, մէկը այն քի – չերէն, որոնք աշխատելու համար կը ծը – նին եւ աշխատելով կը մեռնին : Իր ուխ – տակիցներէն մէկը կը վկայէ, թէ հի – անդանոցին մէջ իսկ, ուր տարուած էր դժբախտ արկածի մը հետեւանքով, վի – րակապերու մէջ «ոտքը օդէն առկախ », գրիչը ձեռքին կ'աշխատէր, նոր գործի մը ծրագիրը պատրաստելու համար :

Ուսումնատենչ պատանի իր ծննդա – վայր Արզուկինէն Վիէննա գնաց, ուր եւ նաւ ու մեծցաւ Գաթըրճեաններու, Այ – արնեաններու, Տաչեաններու ստեղծած մթնոլորտին եւ աւանդութիւններուն մէջ :

Բոլոր նուիրեալները, բոլոր ընտրեալ – ները կը մոռնան իրենց անձը, կը դառ – նան անանձնական՝ ծառայելու համար դաղափարի մը, իդէալի մը, առաքելու – թեան մը, երբեմն յանուն հայրենիքի, երբեմն յանուն ազգի, երբեմն յանուն մշակոյթի, երբեմն յանուն այս բոլորին՝ հայրենիքին, ազգին, մշա – կոյթին, եկեղեցիին :

Աստոց մէջ կան աշխարհական սուրբեր, կան նաեւ վանական սուրբեր :

Հայր Ակինեան ընտրեց Հայ Մշակոյ – թը եւ վաթսուն տարի, — գրեթէ ամ – բողջ կեանք մը, — սպասարկեց «Մշա – կոյթի Կայսրութեան», որ անչօշափելի է, բայց որ, անչօշափելի ըլլալով հան – դերձ, իրականութիւն է եւ իրականու – թիւն ըլլալով հանդերձ ոգի է :

Եթէ Հինդերորդ դարուն ապրէր, կը դառնար կ'ըլլար Ղազար Փարպեցի : Բայց Բսանեքորդ դարուն մէջ ապրելուն համար պարզապէս Ակինեան եղաւ, այ – սինքն՝ Բսանեքորդ դարու Ղազար Փար – պեցի ...

Իրեն պէս վանականներ էին մեր պատ – միչները մեծ մասամբ : Եկեղեցական էին մեր մտաւորականներն ու թարգմանիչներն ալ, շատ քիչ բացառութեամբ :

Մեզի համար այլեւս պարզ է, որ վան – քերու մէջ սկսած ու վանքերու մէջ զար – գացած է մեր մշակոյթը : Հիմա իսկ, երբ մեր հինդ հարիւր վանքերէն հազիւ մի՞այն չորս – հինդ հատ մնացած է, հի – մա դարձեալ իրենց դերը կը կատարեն այս վանքերը, իբրեւ մշակոյթի կեդ – րոն :

Խօսելով մեր մշակոյթի մասին, պրոֆ. Ն. Մառ կ'ողբար քննադատական աչ – խատութիւններու պակասը Հայոց մշա – կոյթի պատմութեան մէջ : Նոյն կարծիքը ունին նաեւ Տոլենց, պրոֆ. Ա. Մաչա – նուրեան, մանաւանդ ժամ առ Մորդան, որ Հայոց պատմութեան աղբիւրները կը համարի չափ, կասկածելի, աղաւաղ – ուած :

Ձիշդ է, որ մենք քննադատ եւ քննա – դատութիւն չենք ունեցած ոչ Հինդերորդ դարուն, ոչ եաքի դարերուն, դրեթէ մինչեւ մեր օրերը : Ցոյները, որոնք ի – րենց ոսկեդարը ստեղծեցին մեր ոսկե – դարէն հազար տարի առաջ եւ հրաչա – լիքներ տուին թէ արուեստի եւ թէ գրա – կանութեան մէջ, նոյնպէս արուեստի քննադատ չունէին, բայի թերեւս այն համեստ կօշկակարէն, որ, օր մը, Ապե – ղէսի նկարիչէն մէկուն մէջ կօշիկի վե – րաբերեալ թերութիւն մը մատնանշեց :

Մեր պատմիչները, ինչպէս մատենա – դիրներն ալ, կը զոհանային գիրար կո – չելով «ամենագիտուն, եռամէծ, փիլի – սոփայ, քաջ հռետոր, անյաղթ իմաստա – սէր, ճարտասան, դեղեցկաբան, այր ի – մաստուն, բանիբուն պուեհիոս», եւն. : Այս էր գրական քննադատութիւնը հին աշխարհ :

Ձենք ուրանար, որ շատ է թիւրն ու թերին մեր պատմիչներուն մօտ : Դէմքե – րու, դէպքերու, անուններու, թուական – ներու չփոթութիւններ շատ կան, բայց կան նաեւ թանկագին վկայութիւններ, զորս չենք գտներ օտար պատմիչներու մօտ : Կան նոյնպէս թարգմանութիւններ յոյն եւ լատին մատենագիրներու գործե – րէն, որոնց բնագիրները կորսուած են, ինչպէս է պարագան Եւսեբիոս Կեսարա – ցիի «Քրոնիկոն»ին : Ուրիշ կրնաք կը խոստովանի, թէ շատ օգտուած է մեր պատմիչներէն՝ գրելու համար «Յաչա – կրութեանց պատմութիւնը » :

Հազար հինդ հարիւր տարուան մէջ մենք ունեցած ենք հարիւր յիսուն պատ – միչներ, Ագաթանգեղոսէն մինչեւ Հայր Ցամչեան : Հայ բանասէրը ստիպուած է կարդալ այս պատմիչներուն, ինչպէս օ – տար պատմիչներու գործերը : Ստիպ – ուած է հետազօտել, ատուգել, իրարու հետ բաղդատել զանոնք, երեւան հանե – լու համար ճշմարտութիւնը, երբեմն միայն կէս ճշմարտութիւնը, երբեմն նոյնիսկ քառորդ ճշմարտութիւնը :

Այս մաշեցնող աշխատանքին լծուած էր մարմինով փոքր, բայց մտքով ու հոգիով մեծ մարդ մը, հայ մը, Հ. Ներ – սէս Ակինեան :

Մա՞րդ մը. ո՛չ, մարդ մը չէր ան, այլ մարդեր էր : Հա՞յ մը. ո՛չ, հայ մը չէր ան, այլ հայեր էր : Ինք եղակի էր բայց յոգնակի գործ կատարեց : Աչխարհէն հրաժարած, վանականի իր խուցին մէջ քաչուած, ինք իր մէջ բազմապատկը – ուած, այս քաջարի Մխիթարեանը վաթ – սուն տարի անընդհատ անցեալին խորքը պեղեց ամէն բան քննելով, պրպտելով, տարակուսելով, ատուգելով, միայն եւ միայն ի խնդիր ճշմարտութեան :

Բայց չենք կրնար ըսել, թէ հասած էր ճշմարտութեան . ո՛չ, երբեմն նոյնիսկ հեռացած էր անկէ, ինչպէս ինք ալ կ'ըն – դունէր, երբ ինքզինք գտնէր թիւրատե – սութեան մը առջեւ : Սակայն վեր է ամէն կասկածէ, որ իր ձգտումը եղած էր փնտռել գտնել ճշմարիտը, գոնէ ճըշ – մարտանմանը :

Արդարեւ, պատմական գիտութեան սկզբունքն է տարակուսիլ, հետազօտել, ատուգել : Ակինեան աւելի արմատական ձեւակերպում մը տուաւ Ֆիւստել տը Գուլանժի, պաշտպանած այս սկզբուն – քին : Բանասիրութեան մէջ, — կ'ըսէր, — քանդելը կառուցանել է, արտաքսելը ներմուծել է : Հաւատարիմ՝ այս տես – կէտին, Ակինեան վրդ. վաթսուն տարի չարունակ իրեն բան – դործ ըրաւ քանդել ու կառուցանել, արտաքսել ու ներմու – ծել : Այսպէս, օրինակ, եղիշէն արտաք – սեց Ե. դարէն եւ ներմուծեց Զ. դարուն մէջ : Խորենացին նոյնպէս արտաքսեց Ե. դարէն եւ ներմուծեց Թ. դարուն մէջ : Խորենացիէն ստեղծեց Ղեւոնդ Երէցը :

Բայց ըրաւ այս բոլորը ո՛չ թէ երեւա – կայութեան թուիչքով կամ «բանաստեղ – ծելով », այլ՝ դատողութեան ուժով, — տարակուսելով, հետազօտելով, ատու – գելով : Աւելի քան ութ հազար գրչագիր կարդացած է : Կարդացած է 8 – 10·000 գործեր հայ եւ օտար հեղինակներէ, նո – թագրած, բաղդատած եւ հասած է եզ – րակացութեան մը, որ եթէ ճիշդ չէ ե – դած միշտ, գոնէ եղած է նոր, իրրեւ տե – սութիւն եւ կարծիք :

Իր 60ամեայ աշխատանքին պսակումը պիտի ըլլար, պսակումը եղաւ եռահա – տոր « ՀԱՅ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏ – ՄՈՒԹԻՒՆ »ը, Ե. դարէն մինչեւ ԺԹ. դար, մօտ երկու հազար էջնոց կոթո – ղական գործ մը, որ կը մնայ դեռ ան – ուիլ, բայց որ ՊԼՏՔ է ՀԲԱՏԱՐԱԿՈՒԻ անպատճառ :

Ցանուն հայ մշակոյթի, մեր կողմէ խոնարհաբար այս խնդրանքը կը ներկա – յացնենք Հանդուցեալ բանասէրին ուխ – տակիցներուն եւ միաբանակիցներուն :

«ՑՈՒՍԱԲԵՐ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԵՆԸՏԻ ԿԸ ԲԱՐԿԱՆԱՅ

ԻՍՏ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ

Մամուլի հերթական ասուլիսին ըն – թացքին, Քենըտի չատ վճռական չեչ – տով, աղդարարութիւն մը ըրաւ Խրուչ – չեւի, բողոքելով ձերբակալուած ամերի – կացի դասախօսին համար : Ծանօթ է որ Փրոֆ. Պարկուրն Մոսկուայի մէջ ձեր – բակալուեցաւ վերջերս իբրեւ ամերիկացի լրտես :

« Փրոֆ. Ֆրետերիք Պարկուրն լրտե – սական որեւէ գործունէութիւն չունէր եւ իր ձերբակալութիւնը բոլորովին ա – նարդար է » յայտարարեց Նախագահ Քենըտի : Կը թուի թէ Միացեալ Նա – հանգներու նախագահ մը չէր կրնար այս – քան վճռական ըլլալ եթէ որեւէ կասկա – ծելի բան ըլլար Ամերիկացիին գործու – նէութեան մէջ : Այս պարագային մէջ, բացայայտ կը դառնայ որ խորհրդային իշխանութեանց ըրածը միայն դրդռու – թեան կրնայ ծառայել կամ փոխ – վրիժ եթէ յիշենք որ ՄԱԿի խորհրդային պատ – ուիրակութեան երկու անդամներ, վեր – ջերս ձերբակալուեցան Նիւ Եորքի մէջ, լրտեսական յանցանքի վրայ բռնուելով :

Կ'ըսուի արդէն թէ ով որ Խրհ. Միու – թիւն եղած է դիտէ թէ ոչ մէկ բան ա – ւելի դիւրին է քան «ծուղակը» նետել ա – մէնէն անմեղ արեւմտեան գործակիցը : Ասիկա ալ աւելի դիւրին էր ամերիկացի փրոֆէսօրին պարագային, վասնզի գա – սախօսը սովորական մէկը չէր այլ մաս – նագէտ մը ռուսական հարցերու որ կը ճամբորդէր Ինթուրիսթի հովանիին տակ : Կրնայ ըլլալ որ փորձած է տեսնել աւելի քան ինչ որ ցոյց կը տուէր կամ հար – ցումները ըրած է, բայց կասկածէ դուրս է որ խորհրդային ոստիկանութիւնը ա – ռաջին օրէն հետեւած է մարդուն ըրած – ներուն :

Ամերիկեան կառավարութիւնը բողո – քած է վեց անգամ եւ խնդիրը շատ լուրջ կը նկատէ : Անհաւանական չէ նաեւ որ հետեւանքներ ունենայ Խորհրդային Մի – ութեան եւ Միացեալ Նահանգներու մշա – կութային յարաբերութեանց վրայ : «Պարզ է որ, չեչտած է Քենըտի, նը – ման որեւէ համաձայնութիւն աւելորդ կը թուի երբ անմեղ մը կը ձերբակալուի : Իր արագ ազատ արձակումը կենսական է եթէ այս մշակութային ծրագիրները պի – տի մշակուին » :

Արդարեւ, մշակութային համաձայ – նութեան վերանորոգման բանակցու – թեանց բացումը յետաձգուած է դեռ չսկսած : Պարզ է որ ամերիկեան կառա – վարութիւնը կը սպասէ որ փրոֆէսօրը ազատ արձակուի եւ պիտնայ թէ ի՞նչ բացատրութիւն պիտի տայ խորհրդային կառավարութիւնը :

Քենըտիի ասուլիսէն քիչ եաք, Արտա – քին նախարարութիւնը յայտարարեց թէ ամերիկեան պատուիրակութիւնը, որ Մոսկուա պիտի երթար մշակութային յարաբերութեանց համար, ջնջած է իր մեկնումը :

Քենըտի, ապա, ծանրացած է Խոր – հըրդարանի աչխատանքներուն վրայ յայտնելով թէ իրեն համար, երկու կա – րեւոր օրինագիծեր (տուրքերու դրու – թեան բարեփոխում եւ քաղաքացիական իրաւունքներ) ցարդ չեն քուէարկուած եւ մինչեւ դալ տարի չվաւերացուելու վը – տանգին տակ են : Ձերմօրէն պաչտպա – նած է արտասահմանի օգնութեան ծրա – գիրը որու դէմ ծերակուտականները դըժ – գոհութիւն յայտ կուտան : « Բացայայտ է որ նախագահը չի կրնար իր պատաս – խանատուութեանց գլուխն ըլլալ եթէ Խորհրդարանը անոր չտայ միջոցները : բայց երբ աչխարհի որեւէ մէկ կողմը բաները դէչ ընթացք բռնեն, Ծերակոյտը չէ որ կը մեղադրուի այլ՝ նախագահը » :

Ձոն Սթէնպէք, որ ինչպէս գրած էինք Խրհ. Միութիւն է, յայտարարեց . Մոսկուայի մէջ որ կատարուած ձերբա – կալութիւնը անպատասխանատու եւ վը – տանգաւոր է : « Ես, այլեւս ինքզինքս ա – պահով չեմ գդար հոս» աւելցուցած է Նոպէլեան մրցանակաւորը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Թիրանացին հասած լուրերու համա – ձայն սուր պայքար մը կը կատարուի խորհրդայնամիտ եւ «չինամիտ»ներու մէջեւ իչխանութեան գլուխը անցնելու համար : Ձերի ի փոփուխիք թերթը կը քննադատէ Խրուչչեւը մեղադրելով որ ուղած է մաքրագործել ալպանացի մարքս – լենինիստ ղեկավարները : Կը կարծուի թէ էնվէր Հոճան ալ անդամ մը եւս վտանգուած է :

Իրաքի մէջ կացութիւնը չատ չփոթ է, մաքրագործումները կը չարունակուին : Դիւրքերէ կը հեռացուին նոյնիսկ անոնք որոնք յաչողած էին ճղմել ըմբոստու – թիւնը : Ութ անճնաւորութիւններ ար – տաքսուած են որոնց կարգին Արտաքին նախարար՝ Թալէպ Շէպիպ եւ ճաւատ, կցորդ Ներքին նախարարին :

Քոնիպաճի մէջ երեք տարուան դինուո – րական ծառայութիւն հաստատուած է, տեսակ մը պարտադիր աչխատանք 17էն 45 տարեկան այրերուն համար : Զորս հո – դի դնդակահարուեցան :

Պելկրատէն կը հաղորդեն թէ Ռու – մանիոյ վարչապետը այցելութիւն մը պիտի տայ Թիթոյի դալ չաբթու :

Ալժիրի մէջ բանակցութիւններ սկսան Ֆրանսական զօրքի Ալժերիա մնալու կա – նոնադրին չուրջ, կը թուի թէ Պէն Պելլա դրամական հատուցում պիտի ուղէ :

Մատլէնի եկեղեցւոյ մէջ, հոծ բազ – մութիւն մը երկիւղածութեամբ հետեւե – ցաւ հոգեհանգստեան պաչտօնին որ կը մատուցուէր նախագահ եւ Տիկին Քոթիի յիչատակին :

Ժաք Մարիթէնի վիճակուեցաւ գրա – կանութեան Ազդ. մեծ մրցանակը, քը – ւէարկողներու մեծաձայնութեամբ : Կա – թոլիկ ծանօթ փիլիսոփայ, Ժաք Մա – րիթէն, ծնած է 1882ին բողոքական մօր – մէ եւ կաթոլիկէ մկրտուած իր կնոջը հետ 1906ին : Իրեն ուղղուած «Նամակ»ով մըն է որ Ժան Քոքթօ կաթոլիկէ դար – ձած է :

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՋԱՀ

———o———

Մենք անձանօթ ենք մեր անցեալին :

Անձանօթ ենք Հայաստանին, անձանօթ ենք Հայ ժողովուրդին :

Յատկապէս վերջին վեց – եօթը դա – րերը չատ սեղմած են մեր հնարաւորու – թիւնները պրպտելու, դտնելու, ստուգե – լու, հաստատելու, վկայագրելու :

Այն աշխատանքները, որոնք կատար – ուած են Հայաստանի մէջ անոր խոր – հրդայնացումէն առաջ, բայց յատկա – պէս՝ անոր խորհրդայնացումէն ե՛տք, այն դիտական ուսումնասիրութիւնները, որոնք լոյս տեսած են Թիֆլիզ, Պոլիս, Վենետիկ, Վիէննա եւ այլուր, այն մասնակցութիւնը, որ օտար պատմա – բաններ բերած են մեր աչխատանքնե – րուն, այս բոլորը մեր առջեւ բացած է դռները հսկայ թանգարանի մը, որուն սրահներուն մէջէն անցած ենք հաղիւ, առանց հնարաւորութեան ճշդելու, թէ պատմական ինչ գանձեր կան այս կամ այն սրահին մէջ, պատմագրական ի՛նչ անառարկելի փաստեր կան մեր անցեալի այս կամ այն շրջանի մասին, անառար – կելի եւ անկողոպտելի ի՛նչ վկայութիւն – ներ կան մանաւանդ մեր ազգային անց – եալի ակունքները ճշդող :

Յատկապէս այս իրողութեան հետե – ւանքով, իրենց բովանդակ կեանքին էու – թիւնը հայ անցեալի ուսումնասիրութեան նուիրաբերած որոշ հայ մարդիկ, առան – ձին արժէք կը ներկայացնեն, առանձին տեղ կը զբաւեն, առանձին պատուանդա – նի վրայ կը դնուին :

Այս երկիրներէն է Հայր Ներսէս Ա – կինեան :

Իր բովանդակ կեանքի ընթացքին բո – վանդակ ուշադրութեան ու բծախնդրութեան արժանացաւ :

Դարձաւ՝ մարդկային ջահ :

Բառին ամենազնուական եւ իրական իմաստով հայրենասէր մարդը միայն կրնայ մոռնալ ամէ՛ն, ամէ՛ն ինչ ամ – բողջութեամբ՝ մաքո՛վ, սրտո՛վ, մարմ – նո՛վ ու հոգիով հայրենի հողին, հայրե – նի ժողովուրդին, հայրենի անցեալին, հայրենի ցաւերուն ու փառքերուն, ա – նոնց ստուգուած ու վերստուգուած վե – րակերտումին նուիրաբերելու համար ինք իրեն :

Շատ քիչերու պարագային ենթակայի դոյութիւնը ԻՄԱՍՏ կը ստանայ միայն այն ատեն, երբ այդ դոյութիւնը ամբող – ջութեամբ Հայութեան եւ հայկականու – թեան է տրամադրուած :

Շատ քիչերու պարագային, կեանքի մէկ ու միակ ՆՊԱՏԱԿԸ կը հանդիսանայ ծառայել Հայութեան, ծառայել հայկա – կանութեան, ծառայել Հայաստանին, ծառայել հայ ժողովուրդին :

Եւ չատ քիչերու պարագային միայն նման տաժանելի, խստաբարոյ, դժնդակ ու աքնաջան ապրելակերպ մը ոչ թէ դժդոհանք եւ տրտունջ կը պատճառէ, այլ՝ հրճուանք եւ երջանկութիւն :

Այս « չատ քիչ »երէն էր Ակինեան :

Ճիշդ ո՞ր տարիքին նայեցաւ իր ժողո – վուրդի անցեալին եւ տեսաւ, թէ հմա – յիչ, կախարդող, առասպելական եւ ան – համար խորհուրդներով լի գանձարան մըն է ան, չե՛նք դիտեր :

Գիտենք սակայն, որ ասիկա տեղի ու – նեցած է բաւական վաղ տարիքի :

Հ· Ակինեան նայած է հայ անցեալին, հմայուած է անով, վրդովուած է տես – նելով անոր տակաւին անհամար ու ան – հաչիւ չբացուած ու չկարդացուած էջերը եւ ուխատած է իր ամբողջ էութիւնը, իր իմացական ու հոգեկան բոլոր կարողու – թիւնները, իր բովանդակ ժամանակը, իր սիրտն ու իր առողջութիւնը նուիրա – բերել այս չբացուած էջերը բանալո՛ւն, չկարդացուած էջերը՝ կարդալո՛ւն :

Հերոսութեան չափանիշը եթէ կեանքի դիտակից նուիրաբերումն է, նահատա – կութիւնը եթէ կը մեծարուի, որովհե – տեւ նահատակուողը դիտակցօրէն իր կեանքէն կը հրաժարի յանուն իդէալի մը, ապա տեսակ մը հերոսութիւն եւ տեսակ մըն ալ նահատակութիւն է այն, որ ըրած է Ակինեան, որ ըրած են Ակին – եաններ :

Ասոր համար է, որ դինք ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՋԱՀ կոչեցինք :

Միայն իր գրիչը, իր միտքը, իր ու – սումնասիրութեանց արդիւնքները չեն, որ կը լուսաւորեն մեր անցեալը, մեր անցեալի այս ու այն շրջանները, պատ – մական սա կամ նա հանդամանքները :

Ինք՝ Ակինեան՝ իր ամբողջութեամբ եւ էութեամբ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՋԱՀ դարձած՝ լոյս կը սփռէ :

Եւ այդ լոյսը կը սփռէ կի՛րճ դարձած համոզումով, կի՛րճ դարձած վստահու – թեամբ, կի՛րճ դարձած յատակութեամբ :

Յարգանքի մեր այս խօսքին հետ նաեւ մաղթանք մը պիտի յայտնենք, որ լրի – ուած չմնան բացուած ակօսները :

Անցնող Ակինեաններու կեանքն ու գործը նաեւ օրինակ պէտք է հանդիսա – նայ, որպէսզի նոր «Ակինեան»ներ չա – րունակեն կէս մնացած գործը, նո՛յն հայրենասիրութեամբ, նո՛յն նուիրու – մով, նո՛յն կիրքով :

ԲԷԳԼԱՐ Վ· ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

———o———

(Բ· եւ վերջին մաս)

« Ասպարէզ » իր դրաղարան – ընթեր – ցարանին համար կը ստանար թերթեր, պարբերականներ, դեղարուեստական եւ դիտական ամսաթերթեր : Այնպէս որ անդամները եւ համակիրները կ'օգտուէ – ին այս բոլորէն առանց վճարումի :

Միայն վճարումով փոխ կը տրուէին դիրքերը, որոնք ակումբը կը ստանար նուիրատու անհատներէ եւ դրատուններ – էն :

Մարմնակրթութեան համար « Ասպա – րէզ » ունէր ոտնաղնդակի խումբ, ուր յաճախ մրցումներ կ'ունենար քոյր Մի – ութիւններու կամ յունական խումբերու հետ :

Նուաղախումբի անդամներուն պահան – ջին դոհացում տրուելով, որոշուեցաւ ատելի ուշ երդի խումբ կազմել, նկատի առնելով նաեւ Կանաչեանի բազմազբաղ եւ յողնեցուցիչ վիճակը :

« Ասպարէզ »ը ամէն տարի կը կազմա – կերպէր ամառնային դաշտադնացութիւն : Վոսփորի երկու եղերքներուն վրայ, ինչ – պէս նաեւ Մարմարայի ափերը, Շիրէէքի խոշոր նաւերով երկար պատյանները, երկ – սեռ բազմութեամբ, կեր ու խումի սա – կառներով եւ ընկերակցութեամբ նուա – դախումբին, անմոռանալի պիտի մնան մեր յիշողութեան մէջ : Դաշտին վրայ դեղարուեստական ներկայացումներ եւ եւրոպական պարեր՝ օտարներու նա – խանձը գրգռելով : Տարեկան մէկ պարա – հանդէս եւրոպական պարերով — այդ տարիներուն՝ հայկական պարերուն ծա – նօթ չէինք — լայնօրէն կը հաւասարա – կչռէր « Ասպարէզ» Լսարանական Միու – թեան պիւտճէն, դոհացում տալով Մի – ութեան կարիքներուն :

« Ասպարէզ»ը 1913ի երկրորդ կէսին փոխադրուեցաւ, Պատրիարքարանէն քիչ անդին, Հիսար Տիպի կոչուած փողոցը, Տիկնանց վարժարանի ծովահայեաց ըն – դարձակ չէնքին մէջ որ ունէր բազմաթիւ բաժանումներով եւ փոքրիկ աւազանով պարտէզ մը, ուր ամառնային չրջանին կ'օգտուէինք թէ ծովի եւ թէ պարտէզի զովութենէն :

Մասնաւոր բաժանումներ ունէինք ըն – թերցարանի, խաղարանի, գնդամուղի, նուագախումբի փորձերու, սակայն հը – րապարակային դասախօսութեան համար միչտ կ'օգտուէինք դպրոցի սրահներէն, որոնք աւելի ընդարձակ էին :

Խաղարանի գաղտնի ոստիկաններ ո – րոչուած էին, որոնց պաշտօնն էր հետե – ւիլ խաղացող այն անձերուն, որոնց նը – պատակն է արդիլել չարաչահութիւնը, « Ասպարէզ»ի ներքին կանոնադրերը խըս – տիւ կ'արդիլէր նմանօրինակ խաղերը եւ կը վտարուէին անասաստղները :

Դպրոցական եւ համալսարանական երկտեռ ուսանողներ կուգային միասնա – բար իրենց դասերը պատրաստել եւ խոր – հրդակցիլ դժուարին նիւթերու չուրջ :

Ակումբը կը նկատէին իրենց ընտանե – կան տունը, տրուած ըլլալով վերին աս – տիճան կարգապահութիւնը : Դժբախ – տաբար 1914ի կիսուն ակումբը սկսաւ նօսրանալ, պատերազմի վախը, ղօրա – կոչ եւ քաղաքական ծանր տադնապները սկսած էին ամէն բան խանգարել : Այս բոլորին կը յաջորդէ անսպասելին : Մեզի անյայտ պատճառներով, թէ՛ լսարանին չէնքը եւ թէ չարակից բոլոր փայտէ չէնքերը, որոնք կը պատկանէին Հայե – րուն, հրոյ ճարակ եղան :

Այսօր լման յիսուն տարիներ անցած են եւ « Ասպարէզ»ը այրեցած կը մնայ : Հինգ տարիներու ընթացքին « Ասպարէզ»ը ունեցաւ իր աչխատանքի եւ բարոյական բարձրութեան գնահատուած արդիւնքը :

Ի՞նչ բանի վերադրել սոյն յաջողու – թեան գաղտնիքը : Հայուն մեծազոյն ա – ռաքինութիւնն է աշխատասիրը : Վկայ քառասուն եւ հինգ տարուան Հայաստա – նը, որ վերականգնեցինք մեր բազուկին ուժով, քանդելով նախ աղտոտ խուցերը եւ կանգնելով բազմայարկանի չէնքեր, կառուցուածքներ, կոթողներ, ճարտա – րարուեստի տուներ, պողոտաներ : Հայը հրաչքի չի սպասեր : Աչխատութիւնը փրկաւէտ օրէնք մըն է, եւ անոր լուծին տակ ապրիլը՝ չափազանց քաղցր է :

« Ասպարէզ » Լսարանական Միութեան վարչութիւնը կարողացաւ իր չուրջ կեդ – րոնացնել դանդուածային բանիմաց եւ առողջ ուժերը, կազմակերպել զանոնք, աչխատանքի բաժանումներով լծել վար – չական անիւին : Ինը հոգիէ բազկացած էր վարչական կազմը : Իւրաքանչիւրը ըստ իր նախասիրութեան կը վարէր « Ա – սպարէզ»ի կրթական, դեղարուեստական կամ մարզական մէկ ճիւղը, ամէն չա – բաթ իրենց գործունէութեան տեղեկա – դիրը կը ներկայացնէին ժողովին :

Գերակայութեան կամ հատուածական նեղմիտ մտայնութիւն դոյութիւն չու – նէր : Կուսակցական կամ անկուսակցական ինքնաբերաբար վարչութենէն դուրս կը խնդրէին, եւ բուռն փափաքով գործի լծուած, առաջնութիւն չահելու ձգտումն ունէին : Առանց բացառութեան կարելի էր որեւէ անդամէ ծառայութիւն մը խնդրել, որ կը կատարուէր խոյն եւ սիրայօժար :

« Ասպարէզ»ը ազգային տուն էր, մեր ամէնուս տունը : Վարչական կազմը զբ – ռեթէ միչտ անփոփոխ կը մնար, եւ միչտ համերաչխ :

Հերթական դասախօսութիւններու բե – րած նպաստը հիանալի էր : Հռետորներ, ընկերաբաններ, քաղաքագիտական եւ տն – տեսական հարցերու հմտութեամբ ծա – նօթ անձեր կը մչակէին ժողովուրդին միտքը : Անձնուէր յեղափոխականներ, երբեք բարձրէն չէին դիտեր, կը մտե – նային բոլորին, կը խրախուսէին, կը քաջալերէին :

Մենք այսպէս ճանչցանք անոնք, այս – պէս վայելեցինք դիրենք : Անցնող այդ օրերուն մենք ալ ներկայ սերունդի ազգ – պէս երիտասարդներ էինք, եւ անձնուի – րութեամբ, խանդավառութեամբ կ'աչ – խատէինք թշնամի միջավայրի մը մէջ :

Գիշեր մը, կը հարցնէ .

— Բարեկամներս, այստե՞ղ էք… Շա՞ք, Ռոսնէ՞ր, Հօֆէ՞ր, Ժերի՞…

— Այստեղ ենք չորս ալ … այո :

— Ուրեմն, ահաւասիկ … այս գիշեր վերջացուցի … Այո, ելայ անկողնէս վերջացնելու համար « Հոդեհանգիստը» .. « Յաւտան Օր»ը… Քէ՞ք ուղեր երգել ինձի համար …

Երբ երգը կը վերջանայ, լռութեան մէջ կը բարձրանայ Մոցարթի ձայնը·

— Շնորհակալութիւն … շնորհակա – լութիւն բոլորիդ… Քէ՞ ըսած որ ինձի համար կը գրէի … Ո՛հ, ի՞նչ … հիմա է որ պէտք է մեռնիլ… Փոնթեանա, ժամը քանի՞ն է :

— Ինը, բարեկամս :

— Ժամը ինն է … Հիմա Շիքանէտէրի թատրոնին մէջ կը խաղան « Սրինգը» … Ժամը ինն է, հիմա գիշերուան թաղու – հին կը վերջացնէ իր երգը… Կը լսէ՞ք, կը լսէ՞ք …

Բնականաբար, ներկաները ոչինչ կը լսեն :

— Մնացէք մօտս, կը ցանկամ որ տես – նէք իմ մեռնիլս : Վերջացաւ ինձի հա – մար : Արդէն կը զգամ մահուան հեղուխս վրայ :

1791 Դեկտեմբեր 5ին էր, կէս գիշերէն քանի մը վայրկեան առաջ, որ երաժշտու – թեան հանճարը չիջեցաւ :

(7 եւ վերջ)

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՄՈՑԱՐԹ

———o———

Մոցարթ նախանձ էր : Փոնթեանի մեկնելէն ետք, լաւ գիտնալով որ իր կի – նը չատով համոզուող ու համակերպող մը ըլլալով, պիտի կրնար առաջին պա – տահող պերճադրեստ սպայի մը խօսքէն խաբուիլ, պահ մը հեռանալով դաչնամու – րէն, կը գրէ .

« Իմ սէրս, ներէ ինձի որ անկեղծ ըլ – լամ : Իմ անդորրութիւնս եւ մեր փոխա – դարձ երջանկութիւնը այդ կը պահանջէ : Միայն յիշէ որ օր մը ինձի խոստովա – նած ես թէ դիւրաւ կապուող ես : Ծանօթ ես արդիւնքներուն : Յիշէ նաեւ այն խոս – տումը որ այդ առթիւ ըրած ես ինձի … Օհ, Աստուած իմ, փորձէ, հոգիս … Մի խոովուիր իմ մասիս անօգուտ նա – խանձով մը… Վստահութիւն ունեցիր իմ սիրոյս …»:

×

1791 Սեպտեմբեր 30ին, Վիէննայի ար – ուարձաններէն մէկուն մէջ դտնուող Շի – քանէտէրի թատրոնի բեմին վրայ, Մո – ցարթ առաջին անդամ ըլլալով կը ղեկա – վարէ իր « Հմայեալ Սրինգը »:

Հանդիսականները սառն ընդունելու – թիւն մը կ'ընեն, այնքան սառն, որ Մո – ցարթ կը սարսռի: Կը լքէ նուագա – խումբը ու իր ճիպոտը յանձնելով սովո – րական ղեկավարին, կը փութայ ապաս – տանիլ ղերակատարներէն մէկուն զար – դախուցին մէջ :

Եւ ահա, հանճարեղ երաժիչտը կը սկսի խորհիլ այն տարօրինակ այցելու – թեան մասին, որ տարի մը առաջ ընդու – նած էր :

Խորհրդաւոր անձ մը, ամբողջովին զորչ հագուստով, մարդ մը որ չէր ու – զած տալ իր անունը, իրեն յանձնարարած էր ձայնագրել « Հոդեհանգիստ» մը : Ին – չո՞ւ « Հոդեհանգիստ» մը : Իրեն յաճախ ապսպրած էին քառեակներ, երգեր… Բայց « Հոդեհանգի՞ստ» մը : Գորչագոյն ղգեստով մարդը երկու երեք անդամ ե – կած ու պահանջած էր իր ապսպրանքը, որ Մոցարթ երբեք չէր սկսած : Վերջին անդամ մարդը դժդոհ էր մնացած :

Քանի որ հիմա « Սրինգը» վերջացուցած էր, գործի կը սկսի արտակարգ եռան – դով մը :

Օր մը դինքը չափազանց յոգնած տես – նելով, Փոնթեանա գայն կ'առաջնորդէ չրջագայութեան մը, Փրաթերի կողմը : կը նստին նռատարանի մը վրայ :

— Գիտե՞ս, Փոնթեանա, կ'ըսէ յան – կարծ Մոցարթ, ինձի համար է որ կը ձայնագրեմ « Հոդեհանգիստը» :

— Կը խնդրեմ, լռէ՛…

— Ոչ… չատ լաւ կը զգամ … այլեւս երկար չեմ ապրիր :

— Բայց, բարեկամս …

— Ոչ, թոյլ տուր որ ըսեմ այն բոլորը ինչ որ կայ սրտիս վրայ : Այդ բանը բա – ւականութիւն կուտայ ինձի : Ինձի հա – մար մեծ մղձաւանջ մըն է ասիկա… Մտածումներս ահաւոր խառնարան մըն են դարձած : Դժուարութեամբ պիտի վերադտնեմ հաւասարակչռութիւնս : Այդ մարդուն տեսիլքը չի դադրիր պիս խռովելէ : Շարունակ աչքիս առջեւն է ան ու չի դադրիր խոստացուած գործը պահանջելէ : Անդադար կ'աչխատիմ վա – սընդի աչխատանքը նուազ կը յողնեցնէ ղիս, քան անգործութիւնը : Եւ յետոյ, հիմա ինքզինքս աւելի ապահովուած կը զգամ : Գիտեմ որ կեանքիս վախճանը կը հասնի, որ չուտով պիտի մեռնիմ : Ու – ժերս սպառած են, հակառակ որ տակա – ւին չատ ընելիքներ ունէի եւ այնքան ցանկութիւն՝ ապրելու : Ոչ ոք կրնայ եր – կարել իր օրերու համրանքը : Յոնարհու – թեամբ կ'ընդունիմ աստուածային նա – խախնամութեան անօրէնութիւնը եւ կը վերջացնեմ մահուան պատարագս : Աստուած տայ որ ճիշդ ժամանակին կա – րենամ վերջացնել …:

×

Նոյեմբեր ամսու 15ին, Մոցարթ ան – կողին կ'իյնայ, այլեւս ոտքի չելլելու համար :

Ի՞նչպէս կը խնամեն դինքը: Վստահա – բար դէշ կերպով :

Տան մէջ ոչ իսկ թալէր մը կամ փլո – րին մը ունէին …

ՂԱՐՁՈՒՄՆԵՐ ՀՈՒՇԱԳՐԻ

Ամեն մարդ ունի իր հուշերի մեղմացնող ուժը, որ դուռ է տալիս մեզ ներս մտնելու մեր անցյալի մեջ, ինչպես որ ներս մտնելու համար մենք ծեծում ենք դռան զանգակը։ Ես էլ ունեմ իմ հուշերի զանգակը, որ ինձ հնչեցնել է տալիս Ռուսաստանի հեղափոխության տարիները։ Ես ինձ համար ստեղծել եմ հուշերի մի ամբողջ աշխարհ, որ ինձ համար ավելի իրական է, քան ներկան։ Ես ապրում եմ անցյալում, ինչպես որ ապրում են ծերերը։ Ես ինձ համար ստեղծել եմ հուշերի մի ամբողջ աշխարհ, որ ինձ համար ավելի իրական է, քան ներկան։ Ես ապրում եմ անցյալում, ինչպես որ ապրում են ծերերը։

Ես ծնվել եմ 1921 թվականի հունվարի 3-ին, Մոսկվայում։ Հայրս ռուս է, մայրս՝ հայուհի։ Ես ինձ համար մի ինչ-որ ուրույն տեղ եմ գտել ռուսների և հայերի միջև։ Ես ինձ համարում եմ «Ռուսահայ» կամ «Հայռուս»։ Ես ոչ մի կերպ չեմ կարողանում ինձ ռուս համարել, չնայած որ ռուսերեն եմ խոսում ավելի լավ, քան հայերեն։ Ես ինձ հայ համարել էլ չեմ կարող, չնայած որ հայերեն եմ խոսում ավելի լավ, քան ռուսերեն։ Ես ինձ համար ստեղծել եմ հուշերի մի ամբողջ աշխարհ, որ ինձ համար ավելի իրական է, քան ներկան։ Ես ապրում եմ անցյալում, ինչպես որ ապրում են ծերերը։

Ես ծնվել եմ, ըստ ոմանց, Մարիամի ծոցում։ Ես ինձ համար ստեղծել եմ հուշերի մի ամբողջ աշխարհ, որ ինձ համար ավելի իրական է, քան ներկան։ Ես ապրում եմ անցյալում, ինչպես որ ապրում են ծերերը

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնուի, նախա–ձեռնութեամբ Անիէտ – Պուա Քոլոմպի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ մասնակ–ցութեամբ Նոր Սերունդին, Դեկտ. 28, Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Անիէտի քաղաքապետարանի չքեղ սրահ – ներուն մէջ։

Մանրամասնութիւնները առանձին։

HAUTES... GAP ...ALPES

★

HOTEL RESTAURANT
DE LA GARE

Տէր եւ Տիկին
ՓԻԷՌ ՋԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

●

ՀԱՆԳՍՏԱՒԷՏ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ՃԱՇ

ԴԱՐԱՍՏԱՆ ԵՒ ԿԱՌԱՏՈՒՆ

SKI — NATATION — PATINAGE

Տարին 300 օր Արեւ
Ալպեան 800 մ. Բարձունք

●

« HOTEL RESTAURANT
DE LA GARE »
TÉLÉPHONE : 086
— 1, Avenue des Alpes —

★

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ
T. S. C.

Ճաշը՝ Օրը 18 Ֆ.
Ամառը՝ Օրը 22 Ֆ.

ՈՎ ՈՐ ԳԱՑ
ՏՆԵՑԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— «Փոթորիկ» խումբի ժողո – վը, այս Շաբաթ օր, ժամը 21ին, Մշա – կոյթի Տան մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները։ Կարե – ւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներ – կայութիւնը անհրաժեշտ է։

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի ըլ – լան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։

Մուրատ խումբ, 24 Նոյ. կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին։

Գէորգ Զաւուշ խումբ, 30 Նոյ. կիրա–կի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին։

Ակնունի ենթակոմիտէ, 23 Նոյ. Շա – բաթ, ժամը 21ին։

Հ.Մ.Ը.Մ. — ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ, Նոյեմբեր 16, ժամը 9էն մինչեւ լոյս։

Ալհամպրայի սրահներուն մէջ։

Նուագախումբ՝
ROGER BLANCHARD
et
SA NOUVELLE GRANDE FORMATION

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր սե – ղանները հետեւեալ հասցէներուն՝

ՌԱՖՖԻ՝
37, Rue des Dominicaines
Tél, : 20-71-10

ԳԱՌՆԻԿ ՏԷՐՈՅԵԱՆ՝
SELECT MOBILIER
41-43, Bd. Libération

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կրթական հաստատութեան մը համար կ'ուզուի մինչեւ տարիքի այր կամ կին մը տնական աշխատանքներու համար (մաք–րութիւն եւն.)։ Դիմել Ցառաջի, ան – ձամբ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15էն 23·30, Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ,
69 ԱՎԸՆԻՒ ՀԱՆՐԻ ՊԱՐՊԻՒՍ
կը Նախագահէ Ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
կը խօսի Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին։—
Թատերական ներկայացում
ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Օրիորդ Էլիան Նիկողոսեան, *ԵՐԳ՝* Օր. Սօնիա Նիկո – ղոսեան, «Սօսի» *պարախումբը իր ամբողջական կազմով,*
Ղեկավարութեամբ Տիկ. Քիւրքճէրեանի
Ժամը 19ին կը սկսին եւրոպական պարերը։
Հաղորդակցութեան միջոցները, չոլէկ առք կառ Տիւ Նորէն ժամը 13·50, 14·30, 15·10, 15·50, 16·40, 17·20, 18·09, 18·49, իջնել Վիլիէ լը Պէլ։

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Զաւուշ խումբին։

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մար – սէյլի Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցու – թեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պօմոնի Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբին։

Կիրակի (17 Նոյեմբեր) ժամը 15ին, Հօթէլ Սֆրինքի շքեղ սրահին մէջ, 20 Ա–վընիւ ժորժ Քլէմանսօ (Նիս)։

Կը Նախագահէ Ընկ. Յ. ՇԻՇԼԵԱՆ
Կը բանախօսէ Ընկ. ԳԱԼՈՒՍՏ ՊԱՊԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինն կը մաս – նակցի Նոր Սերնդականներ։

Մասխս Գուլումեան, Յակոբ Հայթայ–եան (արտասանութիւն)։ Օր. Էլիզ Եղիկ–եան (երգ) եւ Զարենց պարախումբին կողմէ հայկ. ու կովկասեան պարեր։

Մուտքը ազատ է։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Թեհրանէն Ղարիպեան Յարութիւն կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Արշար Ղարիպեան, որ վերջին մեծ պատերազմէն առաջ կ'ապրէր Լիոն կամ Ժրջանները։ Իմացնել պ. Նշան Տէր – Մարկոսեանի,

132, Rue Lafayette, VIENNE (Isère)

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 24, կիրակի կէսօրէ վերջ։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տամլամեան եւ զաւակները կը նուիրեն 25 ֆրանք է նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի բարենպաստակ ձեռնարկներուն, իրենց Թանկագին մօր եւ մեծ մօր Տիկին Եսթեր Տամլամեանի մահուան 9րդ տարելիցին առթիւ։

ԾԱԽՈՒ Է

Մեկնումի պատճառով ծախու է Դեր – ձակի եւ Շապկակարի խանութ մը, որ ունի 3, 6, 9 տարուան վարձակալի պայմանագիր։

BOUTIQUE TAILLEUR — CHEMISIER
ՇԱՀԱԻՈՐ ԳՈՐԾ՝
ՇԱՀԱԻՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ
Դիմել՝
27, Rue Hermel
PARIS (18e) — Tél. : ORN. 86-11

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԶՈՒԱՐԹ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
Մայրամուտէն մինչեւ կէս գիշեր
ԿԻՐԱԿԻ՝ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 8, ԺԱՄԸ 17Է՝Ն 24

3. AVENUE GABRIEL **Ambassadeurs** Métro: CONCORDE

ՊԵՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

ժողովրդական եւ Արդիական Պարերու Իր Մեծ Նուագախումբով
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԵՒ ԸՆՏԻՐ ՅԱՑՏԱԳԻՐ

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ ԽԱՂԵՐ ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔՆԵՐ
ATTRACTIONS **BAR** **BUFFET**

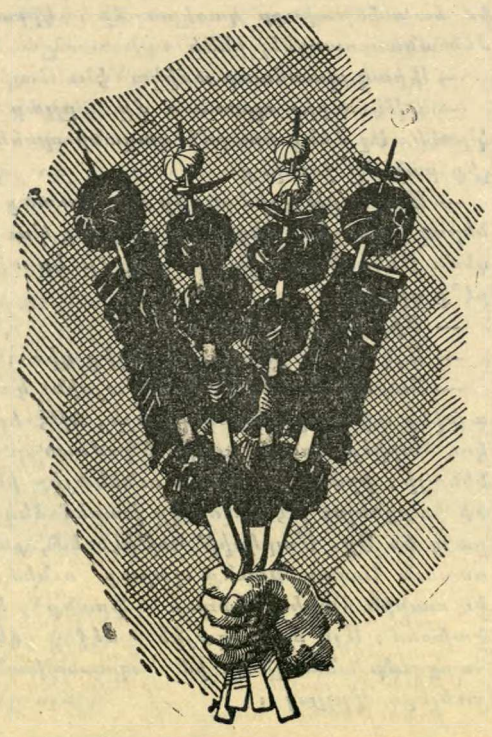
TRICOTS TERZIAN

la plus moderne
des
fabriques de tricots
de la
région parisienne

★

3, Rue Poissonnière PARIS-2 Tél. : CEN. 93-75

Haratch

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր։

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ։

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

ՀԱՅՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 75 Ֆ. Հատը 0·30 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ
17
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
DIMANCHE
17 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9861

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9861

Իր ԽՕՍՔԸ

ՃԿԻԼԸ ԱՐԺԱՆԻՔ ՉԷ

—o—

Մշակոյթի հարցերուն մէջ ալ քաղա – քականութիւն խառնելով մեր «հառաջդի – մական» դպիրները աւերներ կը գործեն , նաեւ, լրագրական եւ գրական անդաս – տանին մէջ :

Երբեք այսքան խաթարուած չէին ճա – շակները , արեւմտեան ճակատին վրայ :

Երբեք այսքան ըղճուած չէր մամուլը : Ոչ միայն նկարագրով , այլեւ լեզուով :

Միջակութիւնը , ազիտութիւնը , անիշ – խանութիւնը արքայ· հասարակ տիրա – ցուներ փոխարքայ , գաղութէ գաղութ :

Եւ կեղծիք , վերէն վար :

«Հառաջդիմական» կամ «Հայաստանա – սէր» կոչուած դրոց – բրոցներ կան , ո – րոնք ճիշդ մեղի պէս կը մտածեն , օրի – նակ, Երեւանի ուղղագրութեան եւ օտա – բառնութեանց մասին :

Շատերը եղած են ուսուցիչ , խմբագիր , գրագէտ , բանաստեղծ կամ բանասէր : Նոյնիսկ հեղինակ՝ դասագիրքերու :

Ցետոյ կան հիմնական ուսում ստացած վարդապետներ , բարձրաստիճան կղերա – կաններ , պատուելիներ եւ երէցներ , ո – րոնք նոյնպէս հակառակ են Երեւանի մէջ պարտադրուած ուղղագրութեան եւ ոուս – թաթարական խառնիճաղանճին :

Բայց ի՞նչ կը սեպնենք տարիներէ ի վեր :

Բոլորին ալ գրիչները ցամքած եւ լե – զուները կապկպուած են , այս ողբերգու – թեան հանդէպ :

Միտք ունին , դիրք ունին : Ի հարկին իրենց խօսքը արժեցնելու ձեւեր գիտեն :

Եւ սակայն , «չեն ուզում պղտորուել» : Անկիւն մը քաշուած կը դիտեն , աւելի սառն քան ամերիկեան ղէտ մը :

Կը վախնան որ հաճոյք պատճառած կ'ըլլան « հակահայաստանեան » հոսան – քին : Կամ չեղած կ'ըլլան հայրենասիրու – թեան ճամբէն :

Եւ դեռ կան տղէտ ու անոպայ ան – հատներ եւ խմբակներ , որոնք տասը կտոր կ'ըլլան , իւրացնելու , տարածելու համար բոլշեւիկեան ուղղագրութիւնը եւ լեզուական խառնակոյտը :

Այս ողբերգիները թերթ եւ դիրք ալ կը հրատարակեն Երեւանի կաղապարին վրայ , Պուքրէշի , Սոֆիայի , Թեհրանի եւ Նիւ Եորքի մէջ :

Ուրիշ խօսքով , կը ճգնին լղճալ , աղ – ճատել , աղքատացնել ամէն բան :

Այսպէս , մեծ մաս մը դիրք բռնած է , «դէչ մարդ» չըլլալու մտահոգութեամբ , իր գլուխն ունենալով բարձրաստիճան կղերը :

Անդին փոքրամասնութիւն մը ամէն մի – ջոց կը փորձէ , անճանաչելի «բոստան»ի մը վերածելու համար Հայկական Արտա – սահմանի լրագրական , մինչեւ անդամ գրական անդաստանը :

Եւ ճգնք մը եւս կը բացուի , առանց որեւէ օդուտ ապահովելու հայրենիքին կամ տարագիր բազմութեանց :

Անշուշտ Երեւանի մէջ ալ կ'արդահա – տին , տեսնելով այս ճիտը ծուռ վիճակը , — մտաւորականութիւն մը որ ոչ գիմա – գիծ ունի , ոչ ալ ողնայար :

Հայրենիքը ինչո՞վ կը տուժէր , եթէ Ե – րեւանի մէջ գիտնային թէ բոլորս միասին տէրն ենք մեր գարաւոր վաստակին , նա – խանձախնդիրը՝ անոր հարազատ եւ անար – գել գարգացման :

Այսքան տարրական հարցի մը մէջ ալ ճկիլ եւ անճրկիլ , կը նշանակէ բանաւոր հօտի վերածուիլ :

Կը նշանակէ դառնալ մեղսակից՝ ան – գարմանելի չարիքներու որոնց մէկ մասը հետեւանք է բռնութեան , մնացեալը՝ տգիտութեան :

1954

Շ·

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺՈՐԺ ՓՈՄՓԻՏՈՒ ձայն – պատկե – րասփիւռէն ճառ մը խօսեցաւ ութ ամ – սուան լուսթենէ եաք : Ցայտարարեց թէ գինեբու բարձրացումը գադրած է , բայց յաջողութիւնը չի կրնար անմիջապէս գալ : Ինչ կը վերաբերի գործադուլնե – րուն , վարչապետին համար ոչ մէկ ատեն այսքան բարեբաւում եղած է ազգայնա – ցած գօտիին համար ցորչափ ներկայիս : Փոմփիտու պաշտպանած է նաեւ հիւլէա – կան ուժը : Ընդհանուր ձեւով ընդդի – մութեան համար այս ճառը տը Կոլի ընտրապայքարին առաջինը կը նկատուի :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ուղեվարները գործադուլ որոշեցին ամսուան վերջի համար : Թը – ւականը յետագային պիտի որոշուի :

ՍԵՒ ԵՐԳԻՋ փօլ Ռոպսոն միշտ խոր – հրդաւոր կեանք մը կը վարէ : Օգոս – տոս 25ին ի վեր «անհետացած է» արե – ւելեան Գերմանիոյ մէջ : Կ'ըսուի թէ Անգլիա պիտի վերադառնայ ծնունդէն եաք , բայց իր բարեկամներն ու հիա – գողները չատ մտահոգ են իր առողջու – թեան եւ ընդհանուր կացութեան մասին :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ հիւպատոսական իշխա – նութիւնները երբորդ անգամ ըլլալով դիմեցին խորհրդային իշխանութեանց որպէսզի արտօնեն Փրոֆ· Պարկուրնի հետ տեսակցութիւն մը : Մոսկուայի ա – մերիկեան դեսպանատան բանբերը յայտ – նեց թէ պոհացում չէ տրուած իրենց դի – մումին :

ԻՐԱՔԻՆ հեռացուած կարգ մը ուրիշ անձնաւորութիւններ Պէյրութ հասան ու փակուած կը մնան իրաքեան դեսպանա – տան մէջ : Ուրիշ խումբ մը Մատրիտ կը գտնուի : Ամերիկեան ճապի ծանօթ դէմ – քերէն՝ Տիուք Էլլինկթըն Պաղտատէն Պէյրութ հասնելով յայտարարած է թէ բան մը չէ տեսած իրաքեան մայրաքա – ղաքին մէջ :

ՅԱՂԹԱԿԱՆ կամարի Նոյեմբեր 11ի ա – բարողութեան միջազգի (Մեռելոց փո – ղը չէին հնչեցուցած) իրբեւ հետեւանք , պատասխանատու նկատուելով չեփորա – խումբին պետը պատժուեցաւ : Ինք կ'ը – սէ թէ չէ տեսած այն նշանը որ պէտք է իրեն ընէր Ռամմիկներու նախարարու – թեան պատասխանատուն եւ սպասած է ... : Բայց ընդունուած է որ միշտ զոր – ծադրողը պատժուի եւ ոչ բուն պատաս – խանատուն :

ՓՕԼ ՊՕՆՔՈՒԻՐի իննըսունամեակը պի – տի տօնուի այս օրերս :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վճռաբեկ Ատեանը հաս – տատեց Անգարայի զինուորական դատա – րանի տուած 73 վճիռները եւ ջնջեց 91 վճիռները որոնք արուած էին Մայիս 21 ձախողած պետական հարուածին մաս – նակցող պատերազմական վարժարանի 176 կրտսերներուն դէմ :

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ (Քանատա) վրայ հա – կահրէական թռուցիկներ նետուած են ուր կը կարդացուի «Հիթլէր իրաւունք ունէր , համաչնաւարութիւնը հրեայ է » :

ԱՌԿՈՒ , որ ինչպէս ծանօթ է Գերմա – նիայէն «առեւանգուեցաւ» եւ փարիզ փոխադրուեցաւ , ութ ամիս արգելափա – կումէ եաք , առաջին անգամ ըլլալով պիտի հարցաքննուի ի ներկայութեան իր փաստաբաններուն Թիքսիէ – Վինեան – քուռ , Լը Քորոլէո , Պիտճճի եւն· , հա – ւանական չէ որ Առկու պատասխանէ , արդէն նամակ մը գրած է հարցաքննիչ դատաւորին եւ Հանրապետութեան դա – տախազին հարցնելու համար թէ քննու – թիւն մը բացուած է՞ արգելափակման եւ բռնութեանց համար իր առեւանգման առթիւ :

Օր ը Օրէն

Cahiers du Sud

—o—

Ատենօք , ճգնաբանները տեսակ մը գուբ էին ընդերկրեայ՝ ուր կ'իջնէին բը – ռնակիչները , հաղորդակցելու համար Աս – տուծոյ հետ : Արդի ճգնաբանները , փոյթ չէ թէ նոյն սանդուխները ունենան՝ մութ եւ անապահով , երկնաբերձ վայրեր են , ուր կը բարձրանան՝ հաղորդակցելու հա – մար ներշնչման եւ ստեղծագործութեան մուսաներուն հետ :

Ես կը ճանչնամ *Քայիէ տիւ Սիւտի* ճգնաբանը , փրանսական մշակոյթի այս բարձրաւանդակը , որ ի Մարսէյլ :

Այս բարձրաւանդակէն է որ , յիսուն տարիներէ ի վեր , կը մեկնին Հարաւի Թուղթերը : Միջերկրականեան այս ափե – րէն է որ Հարաւի աստուածը , Փերուս , կ'օծէ հոգիները իր արփաշառայլ լոյսով :

Այսօր անիկա կը տօնէ իր յիսնամեա – կը : Ու լոյս ընծայած է բացառիկ թիւ մը , յիշատակներով բարախուն եւ աշխա – տակիցներու մեծարանքի բառերով բըր – բրուն :

Այս առթիւ , թոյլ տուէք խոստովանիլ , սիրելի *Ճառաջեանցներ* , որ ինքզինքս ը – ւազած կը զգամ՝ խորհելով այն պար – տականութեան մասին , որու մէջ թերա – ցանք : Թերացանք բոլորս :

Ժան Պալար , *Քայիէ տիւ Սիւտի* տնօ – րէնը , հոգիով ու սիրտով հարուստ այս Ֆրանսացին , եկաւ մեր մէջ , բայց մենք չկրցանք պատուել զինք : Հայկական հան – ճարով խանդավառ , եկաւ ողջունել մեզ , եւ մենք գետին ձգեցինք այդ ողջոյնը :

Engagés tout entiers dans le non-engagement de l'écrit, ինչպէս Ս·— Ժ· Փերս կը բնաբորշէ պարբերականին վարի – չը , Ժան Պալար եկաւ մեզի ըսելու , ար – դի աշխարհին անցաւոր բաներուն մէջ յաւերժօրէն կենդանի հայկական ար – ժէքներուն հրապոյրովը յափշտակուած , թէ մեր ցեղային հպարտութիւնը կազ – մող ժառանգութիւնն է որ կրնայ մեզի վերադարձնել մեր հպարտութիւնը , մեր գոյութեան իրաւունքը , մեր աշխատան – քի անկախութիւնը :

Զհասկցա՞նք զինք , — չհասկցա՞ն մեր անտաղանդ հարուստները , որոնք ժամ միայն շինել գիտեն , չհասկցա՞ն մեր ամ – լացած երեւելիները , որոնք գերեզման – նոց միայն հիմնել գիտեն , չհասկցա՞ն մեր չոր գլուխները , որոնք ծախել միայն գիտեն իրենց··· չունեցածը : Ու պիտի դեռ չհասկնան թէ ո՛րքան մեծ էին մեր երբեմնի մեկենասները , որոնք երից վարդապետաց բառարաններու եւ այլ գործերու հրատարակութիւններով կը կերտէին մեր անմահութիւնը , վստահ թէ ոչ մէկ եկեղեցի կանգուն կը մնայ , ոչ մէկ դպրոց , ոչ մէկ հիւանդանոց , ոչ մէկ նոյնիսկ գերեզմանոց , եթէ հայ ժողո – վո՛ւրդն անգամ անհետանայ աշխարհի երեսէն՝ կը մնան ու կը տեւեն այն կո – թողները , զորս կանգնեցին հին հայ հա – րուստները : Յիշեցէք անգլիական խօս – քը՝ անգլիացի ժողովուրդին կորստեան եւ Շէյքսփիրի յաւիտենականութեան մա – սին :

Արդ , օտարները իրենց ամբողջ հարըս – տութիւնը պիտի թափէին՝ արժանի դա – նալու համար այն բարեկամութեան , զոր Պալար պիտի հաստատէր շարունակելով գործը , այժմ անտէր մնացած՝ մեր մէջ :

Ափսկարներէն մէկն ալ ես , որ հիւանդ եւ բազմազբաղ՝ հրաժարեցայ որեւէ աշ – խատանք կատրելէ , արժանանալով Տոքթ· Արգումանեանի եւ ողբ· Խաչիկ Կարապետեանի յանդիմանութեանց , այն մեղադրանքով թէ բաւական էր կոչ մը՝ որ արտասահման ստանձնէր ինչ որ մեր – ժեց մեծամիտ եւ ամուլ հայկական Փա – րիզը :

Երբ կոչունքի նստած է հիմա *Քայիէ տիւ Սիւտ* , տխրութեամբ կը դիտեմ մեր բացակայութիւնը այս մեծ ու փառաւոր սեղանին շուրջ :

Ընդմիշտ յարգելի մեր բարեկամը , սակայն , չէ մոռցած մեզ : Կը յիշէ մեզ , կը յիշէ մեր արժէքները :

Այս բացառիկ թիւին մէջ եւս չէ մոռ – ցած Նարեկացին , զոր կը կոչէ *ժէան տը լա լիւիք քրիթիչէն* : Հարուստ , լեցուընկեկ թիւ մըն է այս բացառիկը , զոր աղուոր ուղերձով մը կը բանայ Ս· – Ժ· Փերս : Ցետոյ Պալար կը պատմէ պարբերակա – նին ծննդոցը եւ կէս դարու կեանքը : Հին ու նոր աշխատակիցներ՝ իրենց հա – ւատարմութիւնը , սէրը եւ խանդավա – ռութիւնը :

Մեծարժէք եւ յառաջապահ այս պար – բերականը , որ բանիցս արժանացած է մրցանակի , կը հրատարակէ նաեւ ոչ միայն բերթողական , վիպական եւ բըն – նադատական հատորներ , այլեւ համա – դրական ժողովածուներ՝ նուիրուած մեծ ժողովուրդներու մշակոյթին : Այդ շար – բին մէջ պիտի մտնէր Հայոց Գիրքը , ա – ռանձին բաժիններով հայ գրականու – թեան , երաժշտութեան , թատրոնին , ճարտարապետութեան , նկարչութեան , պատմութեան , եկեղեցիին ու լեզուին : Ու մասնակցութեամբ հայագէտներու , աշխարհահռչակ մասնագէտներու , հայ թէ օտար : Պիտի տպուէր 2·000 օրի – նակ , որու կէսին բաժանորդ պիտի գըտ – նէինք Հայերս :

Փակենք այս տխուր նահանջին պատ – մութիւնը :

Հիմա խնջոյքի սեղան նստած են սի – բելի Ժան Պալարը եւ իր ազնիւ Տիկինը : Իրենց այս ուրախութեան պահուն՝ ին – ծի հաճելի է յիշել եւ երեւակայել այն օրերը , երբ Գահիրէի եւ Պէյրութի բե – մերուն վրայէն՝ անոնք կը մաղթէին երկրորդ նամբորդութիւն մը եւս , այս անգամ դէպի Հայաստան , ուր անոնք պիտի ընդունէին նոր ծաղկեփունջեր , Արարատեան ծաղկեփունջեր :

Ազնիւ , մեծ հոգի Ֆրանսացիներ , բարձր մշակոյթի եւ արուեստի նուիր – եալներ , սիրելի բարեկամներ , ձեր պար – բերականին յիսնամեակին առթիւ ընդու – նեցէք հայ գրագէտին խօսքը , որ փոխ առնուած է Կայէթան Փիֆոնի յօդուա – ծէն : Մեր այս բարեկամը եւս , յիշելէ ետք Պէյրութի հանդիպումը , որ տեղի ունեցաւ նեմարանին մէջ , ուր խօսելու հրաւիրուած էր ի պատիւ Ժան Պալարի , իր կարգին փոխ կ'առնէ Վալերիի խօսքը առ Մալարմէ ու կ'ըսէ ·

— Եթէ մէկը կը բնութագրէ ձեզ , ու – րիշ մը կը բամահարէ , գիտցէք , որ գա – ւառական ամէն մէկ բաղաքի մէջ երիտա – սարդ մը կայ անպայման , որ իր կեանքը պիտի գոհէր ձեզի համար :

Նմանօրէն Փիֆոն կ'ըսէ ·

— Ցիսուն տարիներու ձեր գործով՝ Ֆրանսայի ամէն մէկ բաղաքի մէջ դուք ձեզի կապեցիք երիտասարդութիւն մը , որու միակ յոյսն էք , ուժը եւ խորհուր – դը :

Թոյլ տուէք ըսել իմ կարգիս :

— Ինչքան ալ յուսախաբ ըրած ըլլան ձեզ Հայերը՝ անտարբերութեամբ իրենք իրենց մասին , իրենց իսկական արժէք – ներուն մասին , գիտցէք որ փիչ չեն այն հայ գրողները , որոնք կը հիանան ձեր անձնուիրութեան վրայ , ճաշակի եւ մը – շակոյթի զգայարանքներուն վրայ :

Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՍԿՂԵՊԻՈՍԻ ՊԱՐՏԻԶԻՆ ՄԷՋ

—o—

Զ.

Ցիսուս փառաւորած է սամիթը՝ յիշատակելով իր նշանաւոր վայերուն մէջ (Մատթ. ԻԲ. 23)։ Բայց սամիթը կըր – նայ հպարտանալ ու մեծաբանել եւս այն վէճերով, որոնց ծնունդ տուած է իր անունը՝ Հայոց եւ... Թուրքերուն միջեւ։

Տեսէք թէ ի՛նչպէս սկսած է այդ վէճը։

Հին բառարանի մը մէջ (տպ. Նախիջեւան, 1794 Մարտ 15ին), որ ոտանաւոր է դրուած՝ Թուրքերէն բառերուն դէմ յանդիման դնելով հայերէն համապատասխան բառերը, սամիթը դաչինք է կնքած անծանօթ բառի մը հետ.—

Տէյիրմի բառն է բոլորշի·
Տարաղ օթին՝ սամիթ կերլի։

Օր մը, երբ բանասէրները ժողովուր – դին բերնէն որսալով բերին ատրպաղօթիկ բառը, որ բուսանուն է, հայկաբանները պոռացին.— Թո՛ւրք է, թո՛ւրք է, ատրպաղօթիկը թուրք է։

Բայց վրան նայիս՝ հայ քրիստոնեայ է։

Ըստ Աճառեանի՝ ատրպաղօթիկը թէրէ օթի բառերուն աղաւաղումն է եւ սամիթ կը նշանակէ (Գաւառական Բառարան)։ Ըստ Թէոդիկի՝ նոյն Թուրքերէն բառե – րուն աղաւաղումն է եւ կոտեմ կը նշանակէ (Ամենուն Տարեցոյց, 1909, էջ 346)։

Ուրեմն տարաղ օթի՞ն է որ ծպտուեր՝ ատրպաղօթիկ է դարձեր, եւ Հայութիւն կը կեղծէ(*)։

Այստեղ՝ միջանկեալ։

Ունինք ատրպաղօթիկ բառ մը եւս, նշանակութիւնը տարբեր եւ չա՛տ հետա – քրքրական։ Գործիք ըսեմ՝ գործիք չէ, արդուզարդի առարկայ ըսեմ՝ արդու – զարդի առարկայ չէ, բայց ճշնաւորնե – րուն կեանքին անբաժանելի ընկերն էր դարձած այս ատրպաղօթիկը՝ ինչպէս Սաղմոսը,— փայտէ զաւազան մը, որու մէկ ծայրը ձեռքի ձեւ ունէր՝ հինգ մատներով։ Երբ ճշնաւորը Սաղմոս կը քաղէր իր խուցին մէջ՝ հողէ չինուած, յանկարծ, Աստուծոյ մէկ քմայքով՝ լու մը կը խածնէ սաղմոսասացին կռնակին ճիշդ մէջտեղը, հոն ուր ձեռք չի հաս – ներ։ Գրիգոր Նարեկացի ծանօթ կը թուի նման արարածներու խայթուածքին, որ կը վառէ կարծես՝ ինչպէս կրակը, կը կճէկարծես՝ ինչպէս ուղտափուշը(ԿԹ. 3), վերջապէս ցուրտ կամ կիպիչ կսկիծով մը կը մորմոքէ մորթդ։ Խեղճ ճշնաւորը կը – նիկ չունի որ քերել տայ կռնակը։ Ընկեր ալ չունի։ Եւ յօրիներ է փայտէ այդ եր – կար ձեռքը, զոր ծոծրակն ի վար կ'եր – կընգնէր եւ փայտէ այդ ձեռքով կը քե – րէր իր կռնակը, այսպէս կ'անհետացնէր կեռքը, յետոյ կը չարունակէր Սաղմոսը։ Տէրպաղօթիկ չկոչել՝ ուրիշ ի՞նչ պատշաճ է կոչել օրհնեալ այդ փայտը։

Վերադառնանք միւս ատրպաղօթիկին։

Ուրեմն Նախիջեւանի բառարանը տա – րաղ օթի կը կոչէ սամիթը։ Աճառեան եւ Թէոդիկ ամենայն համերաշխութեամբ կ'ընդունին թէ բառը աղաւաղումն է թէ – րէ օթի կամ ըստ այլոց՝ տէրէ օթի բա – ռերուն։ Նշանակութիւնը սամիթ՝ ըստ Աճառեանի, կոտեմ՝ ըստ Թէոդիկի։

Եթէ սամիթ կը նշանակէ, կը սխալի Աճառեան, որովհետեւ թէրէ օթին սա – միթը չէ։ Եթէ կոտեմ կը նշանակէ, կը սխալի Թէոդիկ, որովհետեւ տարաղ օ – թին կոտեմը չէ։

Հապա ի՞նչ է։

Ժամանակ է որ վերադառնանք Ծա – ռուբեանի լոյսին։ Ահա թէ ի՛նչ կը գրէ Ծառուբեան.—

«Անեթում·— *Սամիթ, ռուսերէն՝ ուկ – րոպ»։*

Ցետոյ այլ տեղ մը·

« Ֆենիխուլում·— *Ռազինա, խորոմ – սամիթ, ռուսերէն՝ ֆենիխել»։*

Վերջին բառը՝ գերմաներէնէ փոխառու – թիւն, իր կարգին, լատիներէնն է։ «Ռա –

(*) Թուրքերէն բառերը հայացնելու բազմաթիւ օրինակներ ունինք։ Ահա «աղջկատակ» բառը, որ համաձայն կը տրուի բաղդունիին, աղաւաղումն է *աղ – ճա օթու* բուսանունէ։ Ահա *ֆահաճայա – տակ* բառը, որ *քհհանա օթու* բուսանունէ։ Արդարեւ ի՛նչ ի – մաստ ունի աղջկատակ կամ ֆահաճայա – տակ։

ղինա» Թուրքերէն «ըէղինէ» բառն է, փո – խառուելիին պարսկերէնէ, «բաղիյանճ»։ Խորոմամիթ բառը մեր դիտցած հոտոմ սամիթն է, վայրի տեսակը, որ ծանօթ է նաեւ չումբայ անունով (դրուած է նաեւ դումբայ, բայց սխալ, սկզբնաբար չամ – բայ, պարսկերէն)։

Կը տեսնուի որ Ծառուբեան լոյս չի տար։

Գէորգ Դպիր արաբերէն շէպէք կամ շէպք բառին հետ, որ կը նշանակէ սա – միթ, կը յիշէ Թուրքերէն դօրագ օթին։ Գամուսի մէջ եւս կայ տուրագ օթի։ Բայց Թուրքերէն չատ քիչ բառարաններ կան, որ ունին այս բուսանունը՝ այս ձե – ւով դրուած։ Ցիշենք մեր Ամիրտովլաթը, որ նոյնպէս կը գործածէ նոյն բառը՝ տօ – րաղ օթի գրչութեամբ։

Այսպէս, որեւէ ձեւով չեմ կրնար բա – ցատրել տուրագ գրչութիւնը։ Ի՞նչ կը նշանակէ տուրագ օթի՝ բառացի։ Արդ – եօք պարսկերէնն տուրդ բա՞ռն է, պղտոր ջուր խմել նշանակութեամբ, որ կազ – մածէտարաղ օթի բուսանունը, այն մեկ – նութեամբ թէ պղտոր ջուրերու մէջ կ'ա – ճի այս բոյսը։ Ընդհակառակն, սամիթը եւ կոտեմը կը սիրեն յատակ ջուրը, աղ – բիւրի ջուրը։ Երեց Վարդապետաց բա – ռարանը կուտայ երկու գրչութիւններն ալ, տարաղ օթու եւ տուրագ օթու, նաեւ իբրեւ հոմանիշ ... չէօրէֆ օթու, որ սո – նիճն է, սեւ հնտիկ կամ արջնդեղ ալ կոչուած, ֆրանսերէնն նիժէլ։ Նոյն այս սխալը կ'ընէ նաեւ Քալունի. «Շաքարա – գործք վարեն իբրեւ զանխոն դհատս նո – րա սեաւս որք կոչին արջնդեղ, հացհա – մեմ, ամ. չէօրէֆ օթու»։ Բարեբախտա – բար կ'ուղղէ իր սխալը՝ երբ կը գրէ նիժէլ բառին դէմ։

Եւ ահա կը տեսնէք որ կատարեալ է չփոթութիւնը։

Արդ, Աբմաչի բարբառով՝ սանտր (տարագ) կը կոչուի հոտոմ սամիթը (րէ – զեճէ) իր ծաղկափունջին նմանութեան պատճառով։ Այսքանը, կը կարծեմ, լոյս կը սփռէ չփոթութեան մէջ եւ ընդու – նինք որ ճիշդը Նախիջեւանի բառարանին տուածն է, տարագ օթի եւ ոչ տուրագ օթի, ինչ որ ենթադրել կուտայ թէ հայ – կական ծագում ունի տարաղը։

Նոյն չփոթութիւնը կը տիրէ բոյսին նկարագրութեան մէջ, աննկերելի պարա – գայ։ Աճառեան կը գրէ· «Սամիթ· — Կորեկի նման խոտ մը»։ Ամատունի եւ – պիսկոպոս կը գրէ թէ նոյն բոյսերն են սամիթն ու սամիրը· «Սանդի մէջ ծե – ծած, թեփը հանած կորեկ, եւ այս կո – րեկից՝ կաթով ու բրինձով եփած կերա – կուր»։ Աճառեան կը պատորոշէ սամիրը· « 1·— Ծեծած ու կեղեւը հանած խոշոր կորեկ, որ կերակուրի մէջ կը գործա – ծեն։ 2·— Տեսակ մը կերակուր, որ կը պատրաստեն խոշոր աղացած կորեկով, (Վանի մէջ՝ բրինձով), կաթով ու կա – րագով։ Մշեցիք այս կերակուրը կը պատրաստեն Համբարձման Զօրեքշաբթի օրը երեկոյին՝ վիճակի համար»։

Այստեղ տեսնուած սխալները ար – դիւնք են դատապիտութիւն ընելու ոչ դիտական եղանակին։

Հիմա կարդը եկաւ սամիթը ներկայա – ցնելու՝ իր բժշկական յատկութիւններ – րով։

Ի՞նչ թանկագին յատկութիւններ, բայց բացատրութիւնը կը պահանջէ պատշաճ լեզու։

Ռուսօ կը պատմէ իր Խոստովանութիւն մէջ (Գլուխ Բ·), թէ կոմսուհի ոը Վեր – սելիս չատաչաձայն կը փչէ վարդէն, քիչ ետքը՝ վերէն, ըստ վերջնոյն՝ կ'աւանդէ հոգին։ Մեռնիլը չըլլար, պիտի ըսէի ·— Ի՞նչ հանգստութիւն։

Արեւելքի բժշկական ամբողջ մատե – նագրութիւնը լեցուն է այն պրպտումնե – րով, որոնք կը ձգտին ճիշդ այդ հան – դըստութիւնը պարզեւել մարդոց, մա – նաւանդ թագաւորներուն ու մեծաւորնե – րուն։ Ֆրանսական առկօս «լուիզ մը արծակել» կը կոչէ հանգստութիւն տուող այդ բնախօսութիւնը, որ ի՞նչ լուիներ կ'արժէ, կարմի՞ր ոսկի։ Ո՛րքան մանրա – դիպեր այդ մասին։

Կովկասցի իշխան մը իր մօտ կը կան – չէ կինտօներէն մին՝ ատուզելու համար խելացութիւնը։ Կինտօն հազիւ դահլի – ճէն ներս մտած՝ իշխանը «լուիզ մը կ'արծակէ»։

— Շուտ բռնէ բեր, կ'ըսէ իշխանը։

Կինտօն, առանց չփոթելու եւ չուարե – լու, կը նետուի դուրս, կը վազէ պար – տէզ, բան մը կը հետապնդէ կարծես մէկ թուփէն միւսը, մինչ իշխանը, որ կը դի – տէ պատուհանէն, կը խնդայ քրքջալիր, յետոյ ապշած՝ կը հետեւի կինտոյին հե – ւասպառ վազվզուքին։ Փիլ եթէ կը վե – րադառնայ կինտօն, կը մտնէ դահլիճ, կարծես բան մը բռնած իր դոց ափին մէջ։ Կը մօտենայ իշխանին, կը բանայ ափը, միաժամանակ «լուիզ մը կ'արձա – կէ» այս անգամ ինքը՝ կինտօն, ու կ'ըսէ իշխանին·

— Փախաւ ձեռքէս, բռնէ՛, բռնէ՛։

Նման ի՛նչ «լուիզներ» ի՛նչ չատաչա – ձայն «լուիզներ», ի՛նչ հանգստարար «լուիզներ» արձակելու կը նպատէ սա – միթը, որու մասին խօսելու պատիւն ու – նիմ այսօր։ Սալեռնայի բժշկական դըպ – րոցը եւս կը հաստատէ այս բնախօսու – թիւնը, որ ուտանաւորի վերածուած է։ « Էջմիածին» ամսաթերթին մէջ եւս քա – նի մը տարի առաջ Հրատարակուեցաւ Դաչտեցիի մէկ հանելուկը, նոյնպէս ո – տանաւորի վերածուած, նոյն այս «լու – իզին» մասին, որ ֆրանսական առկոյով կը կոչուի նաեւ «մարզրիտ»։

Եթէ հաւատք ընծայենք հին հեղինակ – ներու վկայութեանց, սամիթը ուրիշ չատ օգտակարութիւններ ունի, — կը դադ – րեցնէ անտանելի կսկիծը, նոյնիսկ կը դարմանէ անոնք որ կը խռկան կամ կը խօսին իրենց քունին մէջ, կը բաւէ որ խուրձ մը սամիթ դնեն իրենց դլուխին տակ։

Ըստ Ամիրտովլաթի՝ սամիթը քուն կը

ՔԱՆԴԱԿՆԵՐ

ԿԱՐԵԻՈՐԸ ԳԻՐՔՆ Է

—o—

Թէժ էր գրական ամառը, թէժ ու կի – դուն գրական ամառը վերջացաւ։ Նո – յեմբեր է։

Գրողի աշխատասենեակի վրայ յամա – ռում է նոյն հարցը։

— Ի՞նչ գրել, ինչի՞ մասին, ի՞նչպէս ..

Ի՞նչ գրել, որ ինքն էլ հաւանի, քնն – նադատին էլ դիւր գայ, որ դիմանայ նաեւ ժամանակի քննութեանը։

Այո, ժամանակի քննութեանը մնա – ւանդ։

Կարեւորը լոյսի եւ ստուերի խնդի – րըն է։

Մեր կեանքն ունի նաեւ ստուերա կողմեր։ Չէ, չի կարելի նկարագրել մի – այն լոյսը։

Միայն լոյս կարող է լինել անծայր ա – նապատում, իսկ ուր կան բարձրութիւն – ներ, այնտեղ չեն կարող չլինել ստուեր – ներ։ –

Միայն լոյս կարող է լինել դատարկ սենեակում, իսկ երբ սենեակում կան ի – րեր եւ մարդիկ, ստուերները չեն կարող չլինել։

Եւ վերջապէս մարդն ունի իր ստուե – րը, որը հետեւում է մարդուն եւ անհե – տանում մարդու հետ։

Չկայ անստուեր մարդ եւ իր։

Կարեւորը գրողի դիրքն է։

Մի նստիր լոյսի տակ՝ աչքդ յառած ստուերներին։

Եղիր ստուերում ու նայիր լուսաւոր կեանքի լուսաւոր եղերքներին։ Եւ գիր։

Այս դէպքում կը չահի եւ գրականու – թիւնը եւ... համեստութիւնը։

×

ԵՐԲ ՍԿՍՈՒՄ ԵՍ ՀԱՍԿԱՆԱԼ ԴԱՍԱ – ԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԻՆ ...

Արհեստական ատամներով պինդելուց յետոյ ես կամաց – կամաց սկսեցի հաս – կանալ Շերվանզադէին։ Չկարծէք, թէ ուզում եմ մրցել քննադատ Թամրազեանի հետ, ոչ։

Իմ յիշողութիւններում մի անգամ

բերէ, ականջի ցաւի դեղ է, քար կը հա – լեցնէ, մէջը կը քակէ, բայց վնաս է աչ – քին։

Վերջապէս ըստ հին ու նոր վկայու – թեանց՝ ատամներուն կաթը կ'առատա – ցընէ, քթին արիւնահոսութիւնը կը դադ – րեցնէ, ուռերը կը տարտղնէ, նոյնիսկ ուժ եւ կորով կուտայ ըմբիշներուն։

Ժ·. եւ Ժ·. զարերուն, յոյժ յարգի էր սամիթը՝ դարմանելու համար ... խենթութիւնը, այնքան որ առածի կարգ անցած էր խօսքը. «Սամիթ ուտել կ'ու – զէ», կը նշանակէր՝ խենթութեան դա – ման կը խնդրէ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՏԱՆԹՈՆԻ ՄԱՀԸ

—o—

Գիշերուան խաւարը երկար առենէ ի վեր ծածկած էր քաղաքը։

Նստած իր կաշեայ Թիկնաթոռին մէջ, դլուխը ձեռքերուն եւ արմունկները՝ յե – նած ծունկերուն, Տանթոն կը խոկար փոքրիկ սրահին կրակարանին առջեւ ուր կրակ վառած էին, վասնզի դիշերները տակաւին ցուրտ կ'ընէր։

Սեղանը՝ որուն վրայ դետեղուած էր երկճիւղ աշտանակ մը, ծածկուած էր դիրքերով, դրքոյկներով եւ թերթերով։ Երկու փոքրիկ Տանթոնները, իրենց հօ – րը քովիկը, կը խաղային՝ դլորելով դետնի դորդին վրայ եւ յաճախ կը մա – դրլցէին բաղկաթոռին թեւերն ի վեր։ Հոն էր նոյնպէս պատանի Մանուէլը, ութ տարեկան, որ խելօքիկ մը նստած փոքր աթոռի մը վրայ, կը դիտէր իր հօ – բարը երախայական իր աչքերովը, ո – րոնք այնքան լաւ կրնան դրոշմել իրենց մտքերուն մէջ անջնջելի պատկերները։

Տանթոն կը թուէր մխրճուած ըլլալ իր խոհերուն մէջ, եւ սակայն, տան մէջ յառաջացած բոլոր աշխուժները կը դրա – ւէին իր ուշադրութիւնը։ Կը լսէր, յա – րակից ճաշասենեակին մէջ սեղանին ըս – պասները վերցնող երկու սպասուհինե – րուն յառաջացուցած աղմուկը։ Վարը, հացադործը կը պատրաստէր իր դիշերա – յին աշխատանքը, Սէնթ – Անտրէ տէ դ'Արբ ժամացոյցը ժամը 9·30ը կը զար – նէր։ Թեթեւ սրինդի ձայն մը բոցի մը նման ճեղքեց դիշերային խաւարը։ Դը – բացի հայր Շմիթն էր, որ ամէն դիշեր իր հանդիստը կը գտնէր Մոցարթի երա – ժըշտութեան մէջ։

Լուիզ, վարդագոյն դիծերով ճերմակ չրջազգեստ մը հագած, չարունակ կ'եր – թեւեկէր, առանց իր ամուսնոյն ուշա – դրութիւնը դրաւելու։ Այս անչարժու – թիւնն ու անտարբերութիւնը կը մտահո – դէր երիտասարդ կինը։

— Լուիզ, ըսաւ յանկարծ Տանթոն, տար երախաները եւ անկողին դիր ...

Եւ ցոյց տալով իր եղբօրորդին, ա – ւելցուց ·

— Կրնաս զայն քիչ մը եւս թողուլ ին – ծի հետ... պիս չի նեղեր։

Երբ երախաները անկողին տարուելու համար անցան իր առջեւէն, զրկեց եր – կուքն ալ իր լայն կուրծքին վրայ ու զո – րովով սեղմեց ·

— Ո՛հ, հայրիկ, աղաղակեց փոքրիկ Անթուանը, կը ցաւցնես պիս։

Երբ առանձին մնաց իր եղբօրորդւոյն հետ, Տանթոն սկսաւ արագօրէն չարժիլ սենեակին մէջ։

Առաւ ուներին եւ բիրտ չարժուձեւերով չրջեց կրակարանին մէջ վառող կոճղերը։

Կը հառաչէր եւ անհասկնալի բառեր կ'արտասանէր։

Երբ քանի մը անդամներ արդէն կա – տարած էր սենեակին չրջանը, յանկարծ կանգ առաւ փոքրիկ Մանուէլին առջեւ, որ ահաբեկ աչքերով կը հետեւէր իր հօ – րեղբօր չարժումներուն։

Տանթոն դրկեց փոքրիկը, ապա ջերմա – բեն համբուրելով զայն, մրմնջեց ·

— Փոքրիկս, չես դիտեր դուն ... չես դիտեր դուն ...

Այդ պահուն Լուիզ կը վերադառնար։

— Ժամը բաւական յառաջացած է, կրնաս Մանուէլն ալ տանիլ անկողին։ Դուն ալ դնա հանգստացիր, չուտով ալ կ'ուղամ։ Փիչ մը աշխատանք ունիմ։

Երիտասարդ կինը իր դեղեցիկ ու մտա – հոգ դէմքը դարձնելով ամուսնոյն, յա – րեց ·

— Ժորժ, տաղտուկներ ունիս, չե՞ս ուզեր յայտնել ինծի։

Փափուկով մը ջանաց հանգստացնել զայն։

— Այսքան դեղեցիկ կնոջ մը չեն յայտ – ներ տալ բաներ ...

(1 Շար·)

ԿԱՐԴԱՑԻՔ ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ «ԾԱՌԱՉԻ»

պատմել եմ, որ ես նրա հետ մի ամիս ապրել եմ Հիւրանոցի մի համարում :

Ալդիսի բախտ վիճակուեց ինձ :

Աշխատական առամնեղով դինուելուց յետոյ միայն ես հասկացայ, թէ ինչո՞ւ ներքնատարդ գրողը քնում էր ինձնից աչք եւ վեր կենում ինձնից չուտ :

Ես հիմա հասկանում եմ, թէ ինչո՞ւ անկողին մտնելուց յետոյ չէր խօսում ինձ հետ եւ իմ բոլոր հարցերը թողնում էր անպատասխան :

Պարզապէս նա արհեստական առամ – նալարը գիշերը հանում էր եւ վազ ա – ռաւօտեան դնում, որ ես նրան չտեսնեմ անառամ :

Եւ չէր խօսում, որովհետեւ սարսափե – լի պեղեցիկ չէ, երբ խօսում է անառամ մարդը, անդամ Շերվանզադէն :

Ես հիմա հասկանում եմ, թէ ինչո՞ւ նա պարանում ընթրելիս նա միշտ դէմ էր հորոված կամ պիֆթէկ ուտողներին եւ անփոխոս պատուիրում էր.

— Խորոված թարափ :

Հասկանում եմ եւ այն, թէ ինչո՞ւ ու – նելիս յաճախ նրա առամները կափկա – փում էին ...

Չէ, կամաց – կամաց ես սկսում եմ հասկանալ մեր դասականներին :

×

ՀԱՔՍՈՒՆ ՏԱՐԵԿԱՆ

ԴԱՌՆԱԼՈՒՑ ՑԵՏՈՑ ...

Վաթսուն տարեկան դառնալուց յե – տոյ զգալիօրէն բարձրացաւ իմ պատիւը : Մեր գրողներից մէկը, առանց այլեւ – այլութեան, կորեց ինձ հետ բարեւ – ասու բարին :

Պիտի չհարցնեմ պատճառը : Պարզա – պէս որովհետեւ պատճառը գիտեմ :

Ես նրան չեմ յիշատակել Թումանեանի Զարինայի եւ մեր միւս փառապանծ նախ – նիների շարքում :

Գլխի է ընկել, որ սկսել եմ հասկանալ գրականութիւնը :

Եւ կորեց բարեւը :

Միստ զգալի են վաթսունամեակի բա – րիքները ...

×

ԹԷ ԻՆՉՈՒ ԵՍ ՏԻԵԶԵՐԱԳՆԱՑ ՉԻԱՐՉԱՑ ...

Կակարինի տիեզերական թռիչքից յե – տոյ ես մտածում էի հետեւել նրան եւ չի թէթեւ ծանօթանալ տիեզերական հա – րարողակութիւններին :

Ասել, թէ ձանձրացել եմ երկրից՝ միտք չէր լինի, ես սիրում եմ մեր հողա – գունդը :

Ես մտածում էի,— երկիրը՝ երկիր , բայց ի՞նչ կը կորցնեմ, եթէ մի քիչ էլ երկինք բարձրանամ եւ այնտեղից նայեմ մեր երկրին եւ երկրային գործերին :

Ջանդան թեմնիֆ, յարգելի եւ ոչ յար – գելի պատճառներով եւս մի առաջմանակ թաւձդեցի իմ տիեզերաղնացութիւնը եւ իմ տեղը զիջեցի կերման Դիտուվին , Նի – կոլայեւին, եւ գործը հասաւ այնտեղ , որ ինձ կանչեց Վալենթինա Դերեչկո – վան, որին դեռ տասնամեակներ առաջ երգել է Եղիշէ Չարենցը ,

Դու իմ վերջին, իրիկնային,
Աստղային քոյր ...

Բայց այս չէր կարեւորը ... Կարե – ւորն այն է, որ տիեզերաղնացութիւնը գործաւ մեր երկրում կանացի գործ ...

Իսկ ես, ի բնէ եւ ի ծնէ, սկզբունքով դէմ եմ կանացի գործերի խառնուելուն :

Ահա, թէ ինչու ես տիեզերաղնաց դառ – նալու մտքից հրաժարուեցի :

Չէ, մի ստիպէք, ես կանացի գործերի սովոր չեմ :

×

ԱՆԴՐԵՒՐԻՄԵԱՆ ԽԱՆԴ

Գիշերուայ ուշ ժամին զանգը տուին :

Ո՞վ կարող է լինել այսպէս ուշ ,— մտածեցի ես եւ մօտեցայ դռներին .

— Ո՞վ է ...

— Ես եմ, Ազաբէկեանը ...

— Լեւո՞ն :

— Այո, ես եմ :

Անակնկալ այցելութիւն : Նրա հետ մենք երկու տարի առաջ աշխատում էինք միեւնոյն հիմնարկում :

Օրինակելի , սիրող ամուսին, որի կի – նը, սեւաչուխ Հեղինէն, մահացաւ տասը տարի առաջ , որի յետոյ Լեւոն Ազա – բէկեանը չամուսնացաւ, նա մեծացրեց Հեղինէի նկարը, կախեց ննջարանի պա – տից, իսկ նրա իրերը պահում էր սրբու – թեան պէս :

Այո, այս այն էր, ինչ կոչւում է յա –ւիտենական սէր :

Ներս մտաւ նա մռայլ, ալեհեր մազերը եղ – եռ սանտրած եւ փրուեց բաղկա – թոռին :

— Ես ձեզանից չէի սպասում, — ասաց նա առամների միջից , եւ սիրեց լռու – թիւն :

Ես յանկարծակիի եկայ , ուզեցի մի բան յիշել ...

— Դուք սիրային նամակագրութիւն էք ունեցել նրա հետ :

Այո, ես յիշեցի, ճիշդ երեսուն տարի առաջ մենք ունեցել էինք անմեղ, սիրա – յին նամակագրութիւն, երբ Հեղինէն դեռ աղջիկ էր, երբ հորիզոնի վրայ չէր երեւում ոչ մի Ազաբէկեան :

— Այո, բայց ...— փորձեցի բացատ – րել ես .

— Ես մինչեւ հիմա նրա թղթերին ձեռք չէի տալիս,— ընդհատեց նա՝ վըշ – տահար դէմքով օրօրելով,— եւ ո՞ր տա – տանան ինձ դրդեց բանալ այդ տուփը ... Եւ յանկարծ ... Ձեր նամակները .... Դուք նրանից նամակներ ունէ՞ք ... ա – ւելի չուտ՝ պահե՞լ էք :

— Ոչ,— անկեղծօրէն խոստովանեցի ես,— ինչպէս տեսնում էք, դա անմեղ գործ էր, աշակերտական ռոմանթիկա ... ես ոչինչ չեմ պահել ... եւ դուք ի դուր այդպէս ...

— Ի զո՞ւր,— խուլ ձայնով հարցրեց նա եւ փորձեց ոտքի կանգնել :

Ես նայեցի Ազաբէկեանին : Նա դու – նատ էր, մարմնացած վիշտ ու անձկու – թիւն : Ես ինձ զգում էի յանցանքում

ՅՈՒՑԱՍՐԱՀ ՓՐԱՄՈՆ

— ZAVARO —

Երկինքը վերեւէն իր կապոյտը թափէ կամ ոչ, Արեւմուտքէն Արեւելք՝ Մի – ջերկրական ծովը աշխարհի ամէնէն լու – սաստուեր եւ կապուտակ ջուրն ունի, կապոյտին բոլոր երանգներով :

Պալքանեան թերակղզին եւ Ասիոյ ա – փին միջեւ պրոպոնտիսեան ծովակ , դէպի Սեւ Ծով անցքին վրայ երկինքը այնքան արտասովոր լոյս մը կը մաղէ , հորիզոնը այնքան անիրական գիծ մը ու – նի, բնութիւնը իր ամայութեան մէջ այնքան անդորր է եւ զեղեցիկ, որ անկէ

բռնուած մարդու պէս ... Այո, կամաց – կամաց ինք էլ սկսեց թուալ երեւնամեայ վաղեմութիւն ունեցող այդ անմեղ նա – մակագրութիւնը անհերելի մի յանցանք :

Ահա սէրը, մտածում էի ես, ահա մեծ սէրը, դուրս ժամանակից եւ տարածու – թիւնից, դուրս՝ առօրեայ ամէն հասկա – ցողութիւնից :

Ես նստեցի նրա կողքին, գրկեցի նրա ուսերը եւ ուղեցի մխիթարական մի բան ասել, բայց ոչ մի խօսք չգտայ ...

×

ՅԱՆՑԱՆՔ ԵՒ ՊԱՏԻԺ

Մի անգամ ես գրել եմ (ոչ բարով գրէի)· «Գրիր քանդակներ, ու ընթեր – ցողը թող ների քո մեղքերը» :

Եւ ահա իմ խոստովանող քննադատ – ներից մէկը հարցնում է քննադատին վա – յել լրջութեամբ .

— Իսկ եթէ չների՞ ...

Խոստովանեմ, ես այս մասին չէի մտածել : Իսկ այս օրինական հարցից յե – տոյ դիշերները քուն չունեմ :

Ցիրաւի, իսկ եթէ ընթերցողը չների իմ այս յանցանքը, ի՞նչ կարող է պա – տահել ինձ հետ :

Պարզ է, որ պիտի պատժի : Այս է տը – րամաբանական եզրակացութիւնը : Ոչ մի յանցանք մեզ մօտ չի կարող անպատիժ մնալ :

Իսկ ես, ինչ մեղքս ծածկեմ, պատիժ – ներից վախեցել եմ :

Շարունակ մտածում եմ, ի՞նչ պա – տիժ պիտի ստանամ :

Ձեմ կարծում, որ բանը հասնի մահա – պատիժի, բայց ահա իմ ընթերցողը կա – րող է , որպէս ծանր պատիժ հարկադրել ժամանակակից հասա վէպերից մէկը կարդալ սկզբից մինչեւ վերջ : Կամ գործ ունենալ սպիտակած մազերով երիտա – սարդ գրողի հետ : Կամ ... կամ դիտել « Ջրերը բարձրանում են» հայկական ժապաւէնը : Լսել փեքինի ձայնասփիւռի հաղորդումները : Կարդալ կարճ յիշո – ղութիւն ունեցող գրողների յուշագրու – թիւնը : Կարդալ մեր առակագիրների լուրջ բանաստեղծութիւնները ...

Եւ նման ահաւոր պատիժներ :

Բարով – խերով չգրէի ...

ԳՈՒՐԳԻՆ ՄԱՀԱՐԻ

անցնող գրիչը կամ վրձինը անխուսա – փելի փորձութիւնը կ'ունենայ պատմելու կամ նկարելու :

Այդ փորձութենէն տարուած, երիտա – սարդ նկարիչ Ալպէռ Զաւարօ գոյնի ա – ռած է Վոսփորի ափին իր տեսածն ու զգացածը : Իր պոլսական ներշնչումով չարադրած երեք տասնեակ պաստառնե – րուն չարքն է, զորս այս միջոցիս՝ վար – պետ դասաւորումով մը ցուցադրած է Գրիգոր Համբարձումեան, օրէ օր ա՛լ աւելի հանրածանօթ իր սրահին մէջ :

Փարիզի «Ա՛ռ» շաբաթաթերթի նկար – չական քննադատ Ռեմոն Շարմէ կը գրէ· «Գեղարուեստից Վարժարանին յետոյ տե – սերամեան աշակերտներուն ամէնէն հե – տաքրքրականներէն մէկն է, անտարա – կոյս, Զաւարօ որ ծնած է 1925ին եւ յաճախած է Պրիանչոնի աշխատանոցը : Պոլսոյ նուիրած իր նկարչական չարքը վկայութիւնն է իսկական եւ առաջին կարգի տաղանդի մը : Իր ընտրած նիւթե – րուն մէջ նկարչութիւն կայ, ճոխ նկար – չութիւն մը, թրթռուն, որ պաստառը լը – րիւ կ'ուռճացնէ : Գծագրութիւնը կա – մովին պարզ, քիչ մը հակիրճ, անկեղ – ծութեամբ կը յատկանշէ իւրաքանչիւր դրուագ : Ընդհակառակն, գոյնը երանգա – ւոր է, հարուստ , ներդաշնակաւորումով նուրբ, մթին սեւէն մինչեւ ջինջ կապոյ – տը, վառ կարմիրէն՝ մանիշակագոյնը ու մինչեւ սուր եւ աչքառու կանաչները » :

Իր կարգին , « Լէ Լէթը Ֆրանսէզ» շաբաթաթերթին մէջ՝ Ժորժ Պէսոն կը գրէ .— « Զաւարօ գոյնի առած է 1962ին պատահաբար Վոսփորի ափին անցուցած օրերը : Պոլիսը իր ծովուն ջուրերով , փողոցներով, ամբոխով , ձեռնարուեստ – ներով, իր երկնքին գոյնով ու լոյսով ... բնաբանը կը կազմէ արեւելեան դունակո – չումներու այս չարքին » :

Այնտեղ , ամէն ինչ արտայայտուած է նկարչական կուռ լեզուով մը, որ բնու – թեան հետ կ'ընթանայ եւ կը նոյնանայ : Զաւարոյի գոյնը երբեք հասարակ չէ : Թարմ ու չքնաղ երանգներ, որոնք ծայր աստիճան լուսաւոյծ նկարումի եւ եր – բեմն խռովայոյզ՝ բայց միշտ չափաւոր գործադրութեամբ, վերագրելի են որոշ բնազդի մը : Տհաճութենէ զերծ այս դու – նագիւթանքէն կը ծնի լոյս ու մութի՝ շատ անձնայատուկ տեսակ մը տպաւո – րապաշտութիւն » :

Ոճով իմաստուն արդիական , Զաւա – րօ չուրանալով անցեալի մեծ երկչնե – րուն ճաշակի եւ պայծառութեան սուր – բութիւնները, համախոհ կը մնայ անոնց՝ առանց հրաժարելու, ըստ պատեհու – թեան, աւանդութիւնը ապազայի ուղղու – թեան մէջ դնելու » :

Ֆրամոն ցուցասրահի ներկայացուցած այս արժէքաւոր վրձինին հոսեցուցած դիծերը եւ գոյները, դնահատող շատ դրիչներ պիտի հոսեցնեն այսուհետեւ :

***

GALERIE FRAMOND.

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ – ՈՐԴԻ

ՔԱՄԵԼԻԱՋԱՐԴ ԿԻՆԸ

Մարդիկ կան որ մոխիրի վրայ պիտի նստին առանց բան մը սառնալու մեզ – ի : Ուրիշներ ալ կան որ ծաղկեփունջով մը ձեռք կ'անցընեն մեզ : Մեր սիրոյ քմահաճոյքներ ունի : Անոր միակ պօ – ասնքն ու արդարացումը սա է : կ'երդնում որ աւելի շուտ անձնասուր եղած եմ քե – զի քան ուրիշ ոեւէ մէկու : Ինչո՞ւ, վա – ղուդ տեսնելով որ արեւն կը թքնեմ, ձեռքս բռնեցիր, վասնզի լացիր, վասնզի մարդկային միակ արարածը եղար որ ցաւեցաւ վրաս :

Ինչ բան մը ըսեմ քեզի : Ատենով չը – նիկ մը ունէի որ տխուր երեւոյթով մը ինծի կը նայէր երբ հազայի : Ասիկա միակ արարածն է զոր սիրած ըլլամ : Երբ մեռաւ, մօրմէս աւելի լացի անոր վրայ : Իրաւ է թէ մայրս 12 տարի չա – րունակ ծեծած էր զիս : Էհ ուրեմն, չնի – չափ սիրեցի քեզ անմիջապէս : Եթէ էրիկ մարդիկ գիտնային թէ ինչեր կըր – նան ունենալ արցունքով մը, աւելի պի – տի սիրուէին եւ մենք չատ ծախք մը պի – տի չպատճառէինք իրենց : Նամակդ հեր – քեց քու խօսքերդ : Անիկա յայտնեց ին – ծի սրտի բոլոր զգայութիւնները չունէ – իր : Անիկա քեզի համար ունեցած սիրոյս աւելի վնասեց քան ուրիշ ինչ որ ալ կա – րենայիր ընել : Իրաւ է թէ նախանձի արդիւնք էր, բայց հեղնական ու լիրբ էր այդ նախանձը : Արդէն տխուր էր երբ նամակդ ստացայ : Կը յուսայի որ կէս օրին պիտի տեսնեմ քեզ, հետդ պիտի ճաշեմ եւ վերջապէս քու տեսութիւնովդ պիտի մոռնամ այն անդուլ մտածումը զոր ունէի եւ որուն կարեւորութիւն չէի տար քեզ ճանչնալէ առաջ :

Ցետոյ, չարունակեց Մարկրիթ, դուն այն միակ անձն էիր, որուն առջեւ դար – ձեցի անմիջապէս թէ կրնայի ազատօրէն խորհիլ եւ խօսիլ : Ինծի պէս աղջիկներու չուրջը դանուողները չահ ունին անոնց ամենափոքր խօսքերը քննելու եւ անոնց ամէնէն աննշան արարքներէն հետեւու – թիւն մը հանելու : Մենք բնականաբար բարեկամ չունինք : Անձնապաշտ սիրող – ներ ունինք որ իրենց հարստութիւնը կը մսխեն ոչ թէ մեզի համար ինչպէս կ'ը – սեն, այլ իրենց անապարծութեանը հա – մար :

Այդ մարդոց համար պէտք է զուարթ ըլլանք երբ կ'ուզեն ճաշել եւ սկեպտիկ ըլլանք ինչպէս որ են իրենք : Մեզի ար – գիլուած է սիրտ ունենալ, ապա թէ ոչ նախատինքի կ'ենթարկուինք ու վարկեր – նիս կը կոտրի :

Մենք այլեւս մեր անձին տէրը չենք : Մենք այլեւս մարդ չենք, այլ իր ենք : Իրենց անձնասիրութեանը մէջ առջին եւ իրենց յարդանքին մէջ վերջինն ենք : Բա – րեկամուհիներ ունինք, բայց Բրիւտանեի պէս բարեկամուհիներ , երբեմն պոռնի – կութիւն ըրած կիներ, որոնք տակաւին ծախքեր ընել կ'ուզեն, բայց տարիքնին չի ներեր : Այն տեղ մեր բարեկամուհի – ները, կամ մանաւանդ մեր սեղանակից – ները կ'ըլլան : Իրենց բարեկամութիւնը մինչեւ սառնութիւն կ'երթայ , բայց երբեք մինչեւ անչահախնդրութիւն : Միշտ այնպիսի խորհուրդներ կուտան ո – րոնցմէ չահ մը ունենան : Հոգերնին չէ թէ տասը սիրող աւելի ունենանք , կը բաւէ որ իրենք չրջապղեստներ կամ ա – պարանջան մը չահին եւ տեղ տեղ կա – րենան մեր օթեակը նսեմել :

Առջի օրուան մեր ծաղկեփունջերը կը տառնան եւ մեր զգեստները փոխ կ'առ – նեն : Երբեք ծառայութիւն մը չեն մա – տուցաներ, որքան ալ պզտիկ ըլլայ անի – կա , առանց արժէքին կրկինը վճարել տալու ձեզ : Դուն քու աչքովդ տեսար այն իրիկունը ուր Բրիւտանես վեց հազար ֆրանք բերաւ, զոր խնդրած էի երթալ ինծի համար ուղել դուքսէն : Հինդ հա – րիւր ֆրանք փոխ առաւ ինձմէ, զոր եր – բեք պիտի չվերադարձնէ կամ անոր փո – խարէն գլխարկներ պիտի տայ, որոնք իրենց տուփերէն դուրս պիտի չհանուին բնաւ :

Հետեւաբար մենք կամ մտնաւանդ ես մէկ երջանկութիւն միայն կրնայի ունե – նալ, այն էր երբեմն տխուր եւ միշտ հի – ւանդ վիճակիս մէջ գտնել լայնախոհ մարդ մը որ ապրելու եղանակիս համար հաշիւ չպահանջէր ինձմէ եւ մարմինէս աւելի տպաւորութիւններուս սիրահարն ըլլար : Այս մարդը գտած էի դուքսին մէջ, բայց անիկա ծեր է եւ ծերութիւնը ոչ կը պաշտպանէ ոչ կը մխիթարէ : Կարծած էի թէ պիտի կրնամ վարել անոր ինծի առաջարկած կեանքը, բայց ի՞նչ ը – նեմ, ճանճրոյթէս կը մեռնէի եւ քանի որ ապրիլ պէտք էր, աւելի կը նախընտրէի կրակի մը մէջ նետուիլ քան թէ ածու – խով շնչահեղձ ըլլալ :

Այն տեղն հանդիպեցայ քեզի, որ է – րիտասարդ, վառվռուն եւ երջանիկ էիր եւ փորձեցի քու անձիդ վրայ գտնել այն մարդը, զոր կանչած էի իմ տղմկալի առանձնութեանս մէջ : Ինչ բան որ կը սիրէի քու մէջդ, հիմակուան մարդը չէր, այլ ան որ պիտի կազմուէր ապա – գային մէջ : Դուն այս դերը չես ընդու – նիր ու կը մերժես իրրեւ քեզի անարժան բան մը :

(Շար.)

Պ. Յովհաննէս Սարաֆեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Սարաֆեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Սարաֆեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Կիրակոս, Գէորգ եւ Սարգիս Մարիլոսեան իրենց զաւակներն ու թոռները (Թառառ եւ Լիոն), Տէր եւ Տիկին Գէորգեան եւ զաւակները (Քլամառ), Տէր եւ Տիկին Տաղլեան եւ զաւակները (Անգարա), Տէր եւ Տիկին Մինասեան եւ զաւակները (Քլամառ), Տէր եւ Տիկին Մկրտիչեան եւ զաւակները (Շաւիլ), Տէր եւ Տիկին Կղեմէս Սարաֆեան եւ զաւակները (Շաւիլ), Սարաֆեան ընտանիքը (Պոլիս) եւ ընտանեկան բոլոր պատասխանատուները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, քրոջ, հարսին եւ աղգականին՝

ԷԼԻԶԱ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ

(Ծնեալ Մարիլոսեան, Ատրեաման)

մահը որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 15ին։

Թաղումը տեղի կ'ունենայ այս Երկուշաբթի Նոյեմբեր 18 ժամը 15·30ին Խոխ դերեզմանատունը ուր մարմինը պիտի ամփոփուի ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Գարեգին Աւետիսեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Տարպոյեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Արամ Փանոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սամուէլ Տէր-Միքայէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տօնապետ Տօնապետեան եւ զաւակները (Կարտաճ) խորին չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով եւ նամակով, իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին, իրենց կնոջ եւ հօրաքրոջ ՏԻԿԻՆ ՃՈՒՀԱՐ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ (ծնեալ Եասուֆեան) մահուան առթիւ, եւ այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 245 ֆր. դումար մը յատկացուած է կարօտեալ Այրի Տիկին Լուսիայի։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը չնորհակալութեամբ ստացած է, հետեւեալ նուէրները, իր կրթական ձեռնարկներուն համար։ Բժ. Էրիք Տիբա-յու (Անգլիաբնակ) չխուն ֆր., իր ծնողաց մահուան տարեդարձին առթիւ։ Տէր եւ Տիկին Վահէ Չալաճեան երեսուն, Ատուածատուր Հարենցի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ
ԿՐԼՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 24, կիրակի կէսօրէ վերջ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին, Դեկտ. 28, Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Անիէռի քաղաքապետարանի չքեղ սրահներուն մէջ։

Մանրամասնութիւնները առանձին։

×

ՀԱՑ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ, կիրակի, Մարտ 1, կէսօրէ վերջ, ժամը 14·30ին։

MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 15ԻՆ

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 23ԻՆ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կրթական հաստատութեան մը համար կ'ուզուի մինչեւ տարիքի այր կամ կին մը տնական աշխատանքներու համար (մաքրութիւն եւն.)։ Դիմել Յառաջի, ան-ձամբ։

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։

Մուրատ խումբ, 24 Նոյ. կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին։

Գէորգ Զավուշ խումբ, 30 Նոյ. կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին։

Ակնունի ենթակոմիտէ, 23 Նոյ. Շաբաթ, ժամը 21ին։

ԻՐԱՆԻ
ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ԵԿՈՂՆԵՐՈՒՆ

«PARS HOTEL»

— TEHRAN —

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ եւ ԱՐԴԻԱԿԱՆ

ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
Հեռաձայն – ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ – Բաղնիք
ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
Դալար պարտէզ – Զուլալ լողարան

« PARS HOTEL »
Ave. Sepand, 40
Téléphone : 626031
Cables : 206 Tehran

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

1 հոգիանոց սենեակ· — Օրը 370 Ռ·
2 հոգիանոց սենեակ· — Օրը 520 Ռ·
(Նախաճաշով, ծառայութեամբ, սակով)

Երկար մնացողին՝ մասնաւոր գիներ

ԱՑՑԵԼԵՑԻՔ եւ ՎԱՑԵԼԵՑԻՔ

« ՓԱՐՍ ՊԱՆԴՈԿԻՆ »

ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն· Ֆ·
Շրջանակով 300 Ն· Ֆ·

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette.
PARIS (9·)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

LYON

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԻՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Կազմակերպուած Լիոնի Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, 23 Նոյեմբեր երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

Aéroport Bron ի սրահներուն մէջ

Հ· Յ· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Դեկտեմբեր 7ին, երեկոյեան ժամը 21էն լոյս։

Կը մասնակցի՝ Հարաւային Ֆրան սայլ լաւագոյն նուագախումբը՝

Claude BESSET et ses célèbres Fantaisistes

Մանրամասնութիւնները առանձին։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ 23 Նոյեմբեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

SALLE DES FETES D'ALFORTVILLE

Sous la Présidence de

RAOUL BLEUSE

Député-Maire d'Alfortville

avec

PÉPÉ NUNEZ

et son Orchestre de Cabaret

ENTRÉE 6 FRS.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ

վարչութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր յայ Խաչի Մարսէյլի մէջ-մասնաճիւղային Նախաձեռնութեամբ Ֆրանսահայ Կապո մասնաճիւղերուն։

Դեկտեմբեր 14ին, Սալ Մազրնոյի մէջ, երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ։

Մանրամասնութիւնները առանձին։

2e chaîne TELE-NETTE

MICHEL SAKAYAN
6, RUE DE TERRE-NEUVE
PARIS (20e)

ԿԸ ... ԾԱԽԷ,
– ԿԱԶՄԷ,
– ՁԵԻԱՓՈԽԷ,
– ՆՈՐՈԳԷ,
– ԽՆԱՄԷ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՈՐԾԻՔ,
– ՁԵՏԵՂԷ ԸՆԿԱԼՈՒԶ ՁՈՂԵՐԸ։

1 CHAINE 2

ԱՄԷՆ ԻՆՉ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ
ՎԿԱՅԵԼ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ
ՁՐԻ ՆԱԽԱՀԱՇԻԻ

Téléphone :

PYR. 33-15

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 75 Ֆ.	Հատը	0·30 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
19
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MARDI
19 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9862

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9862

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԻՏԻԱԼԸ

—o—

Գերմանացի մեծանուն իմաստասէր Հեգել տեղ մը գրեր էր կոտայ.

« Համաշխարհային պատմութիւնը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ՝ գիտակից ազատութեան յառաջդիմութիւնը» :

Մեր ազգային պատմութիւնը կը վկայէ, թէ բացառիկ արժէք ներկայացուցած է ազատութիւնը հայ հաւաքականութեան համար, եւ անդերազանցելի արժէք՝ հայ անհատին համար :

Ազատասէր է Հայը, երբ իր ազգակիցներու հետ միասին հաւաքականութիւն կը ներկայացնէ :

Սակայն մոլի ազատապաշտ է, իբրեւ մարդ անհատ :

Մեր պատմութեան դաժան դարերուն մէջ երբեմն կ'ընդվզմարուի Հայուն ազգային բեկումը, ներքին եղերական պայքարի մը եղերական արդիւնքը, որուն հետեւանքով Հայը պատրաստ է հրաժարելու իր հայութենէն՝ իր անհատական ազատութիւնը ապահովելու յոյսով :

Տարօսեան լեռներու հայ բնակիչները կառչած մնացին իրենց հողին եւ մշտա– կեաց ու հաւաքականօրէն ծառացան այդ ազգը սրբագործելու փորձերուն դէմ :

Սասունցին ալ մերժեց հրաժարիլ իր հայրենի անառիկ բարձրութիւններէն եւ ազգային հաւաքական պայքարի ու հա– մախական մահուան գնով փորձեց դէթ ներքնավարութիւն մը ապահովել :

Որքան Ղարաբաղը միշտ վարակուած նոյն հաւաքական ազատութեան վիրքով :

Եւ այս բոլորը մեր պատմութեան ա– ռանձնաթար ու դաժան թուականներուն, որ է՝ ԺԵ. դարէն մինչեւ ԺԸ. դար՝ որ Օսմանեան կայսրութիւն եւ Պարս– կաստան տեւական պատերազմներու մէջ էին իրարու դէմ, իսկ մեր հայրենի հողը պատերազմի ու ռազմադաշտ էր՝ երկու պետութիւններու զինուորական բախումներուն համար :

Այս շրջանին ահա, երեւան կուգայ Գնդեվանի ընդունակութիւնը : Պահպանելու չարժառիթը կրնայ ներկա– յացուիլ այն, որ հայրենի հողին պայ– մանները ահաւոր էին եւ անհանդուրժե– լի կրնայ ըսուիլ, որ միայն հալածանք, կռիւ ու մահ կար այդ հողերուն վը– րայ. կարելի է պնդել, թէ մարդկային ոեւէ անհնար էր ապրիլ Հայաստանի տրամական սահմաններուն մէջ :

Այս բոլորը ճիշդ է : Եւ սակայն ան– պատճառ պիտի ըլլար մակաբերել, թէ պահելու ղէմաւոր մղիչը ոչ թէ Ա.ԶԳԱ– ՅԻՆ հալածանքն էր, այլ խօսքով՝ ոչ թէ հաւաքականութեան ազատութենէն զրկը– լը, այլ հայ մարդուն անհատապէս ազատութիւնն ըլլալը :

Կարելի է ըսել, թէ Հայը — միշտ իբրեւ ազատ, սակայն ոչ – միշտ իբրեւ հա– մայական — ամէն բանի հետ կրցաւ հաշտուիլ, ամէն բան հանդուր– ժեց, ամէն բան տանիլ, սակայն ապրիլ՝ իբրեւ անհատական ազատութենէն զրկուած, չկրնար :

Եւ ուրեմն՝ կը դաղթէ՛...

Բանակնե՛ր անցած են արեւմուտ – արեւելք եւ ապա՝ բանակնե՛ր ան– ցած են արեւելքէն՝ արեւմուտք: Եւ ասի– կէ թէ մէկ կամ տասը անգամ : Այս– չարունակուած է գրեթէ երեք դար շարունակ: Անցնող բանակները ոչ միայն ռազմադաշտի վերածած են հայրենի հողը, այլ աւերած են քա– ղաքներն ու գիւղերը, կոտորած ու թա– ղած են ժողովուրդը, հալածած ու գերած այր, կին, մանուկ ու ծերունի : Այնքան որ պատուհասուեցաւ հայ ժողովուրդի «մարմինը», աւելի եղերա– կան ու աւելի ծանրակշիռ հետե– ւանքով պատուհասուեցաւ անոր հա– ւաքական «հոգի»ն :

Այս դարերուն է, որ հայրենի հողին վրայ մնացած հայ մարդը — նոյնքան ազատատենչ ու ազատապաշտ, որքան հայրենի հողն զաղթողը — ներքին եւ աստիճանական բեկումի ենթարկուեցաւ : Այս դարերուն է, որ իր մէջ տակաւ մա– բեցաւ անյաղթահարելի ապատամբը : Այս դարերուն է, որ հայ մարդը մոռցաւ մա– հը խմացեալ :

Նշուած դարերուն անդրադառնալով, անգլիացի պատմաբան ձէյմս Ֆրէյմ դի– տել կուտայ, թէ դարերու օտար տիրա– կալութիւնը այլեւս «իզացած» էակի մը վերածած էր հայ մարդը : Մ. Վարանդեանի դիչերն յատուկ գոյները կան այս հեղինակի հետեւեալ նկարագրութեան մէջ .

« Ի՞նչ կարող էր լինել արհամարհուած ու արտրուած մշտնջենական անարդանքի ու բռնութեան տակ դեղերող մարդ – դրաստի վիճակը ... տարուկ, տիրա – պաշտ, քծնող... եւ երկչոտ, երկչոտ» :

Մեղի չի յիշնար վճիռ արձակել դժոխքին պայմաններու մէջ վերապրած մեր ժողովուրդի մասին :

Սակայն կը մնայ առարկայական այն իրողութիւնը, որ մինչ «տիրապաշտու– թեամբ եւ քծնելով » անհատ հայ մար– դը փորձ ըրած է բարելաւելու իր ան– հատական դոյավիճակը, իր բացակայի հաւաքական փորձը բողոքով եւ ապըս– տամբութեամբ հաւաքական բարելաւում մը իրագործելու :

Մինչեւ ԺԹ. դարու վերջին տասնամ– եակները պիտի սպասենք վերսկսին լսե– լու համար «մահ կամ ազատութիւն» չը– փեղ ու ահաւոր բառերը՝ ազգային հա– ւաքականութեան կողմէն արտասան– ուած :

Ինչ որ վիճակուեցաւ հայ ժողովուրդին 1895 – 1896ին, 1915ին, 1920ին նուազ ա– հաւոր չէր քան նախորդ դարերու ճա– կատագիրը :

Սակայն վերակերտուած էր ազգային հաւաքական ազատութեան գիտակցու– թիւնը :

Ազգային Զարթօնքով ծայր տուած պայքարը անցաւ հանդրուանէ հանդ– րուան, սակայն չհասաւ իր բնականոն վախճանին, իր նպատակին :

Տակաւին 1878ին, ազգային ազատա– գրութեան խորհրդաց ռահվիրաններէն Խո– րէն Նարպէյ Լուսինեան կը գրէր .

«Բազմահոյլ դարեր սուր ու հուր կը բերեն ի Հայաստան. հզօր ազգեր կը խուժեն, բանակներ կ'որոտան, արեամբ կը ներկեն, աւերակներով կը լեցնեն գայն: Բայց նա միշտ անմեռ կը մնայ, նա միշտ կը վերականգնի, նա միշտ կը սպասէ, որ օր մը իր դերը լեցնէ աշ– խարհի մէջ, այն դերը, որ իրեն ճակա– տագրեալ է » :

Երկու աշխարհամարտներէ ետք, որոնց ընթացքին ազգութեան անչափելի բա– ժին մը ունեցան Հայութիւնն ու հայ հո– գը, Հայաստանը վերականգնած է այ– սօր :

Աշխարհագրական իրողութիւն մըն է ան :

Ազգային իրողութիւն մըն է ան :

Քաղաքական իրողութիւն մըն է ան :

Սակայն տակաւին եկած չէ օրը, երբ Հայաստան կարենայ «իր դերը լեցնել աշխարհին մէջ, այն դերը, որ իրեն ճա– կատագրեալ է » :

Ամէն հայ մարդ դիտակից է, որ նաեւ իր հնաւանդ ու հնամենի ժողովուրդը կոչուած է կատարելու «դեր» մը համա– մարդկային քաղաքակրթութեան մէջ :

Ամէն հայ մարդ իր էութեան մէջ իսկ կը փայփայէ յոյսը, որ օր մը նաեւ ի՛ր ժողովուրդը հնարաւորութիւն ունենայ կատարելու դերը, որ «իրեն ճակատա– գրեալ է » :

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՏԵՂԻ ՏՈՒԱՒ

—o—

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԴԱՍԱԽՕՍԸ ԱՐՏԱՔՍՈՒԵՑԱՒ

—o—

Քենըտիի վճռական ճառը անմիջական արդիւնք տուաւ եւ ամերիկացի դասա– խօսը արտաքսուեցաւ Խորհ. Միութե– նէն: Արկածախնդրութիւնը ծանօթ է : Փրոֆ. Պարկուրն, որ ուսումնասիրական ճամբորդութիւն մը կը կատարէր Խորհ. Միութիւն, յանկարծ կը ձերբակալուէր խորհրդային իշխանութեանց կողմէ լըր– տեսութեան ամբաստանութեամբ: Ամե– րիկեան բոլոր բողոքները կը մնային անպատասխան եւ ի վերջոյ նախագահ Քենըտի անձամբ բեմ կուգար եւ վճռա– կան կերպով ազդարարութիւն մը կ'ընէր Խրուչչեւի : Արտաքին նախարարութիւնը հարկ եղած քննութիւնը կատարած էր արդէն ճշդելու համար թէ խնդրոյ ա– ռարկայ փրոֆէսէօրը իսկապէս որեւէ յատուկ առաքելութիւն չունէր: Երբ այդ կէտը կը ճշդուէր նախագահ Քենըտի կրնար ճակատաբերաց ձեւով պահանջել Ամերիկացիին ազատ արձակումը :

Ասիկա պատճառ կը դառնար որ Պար– կուրնի խնդիրը մեծ հանդամանք ստանայ եւ դուռ բանայ ամերիկեան վճռական հակազդեցութեան մը ինչպէս եղած էր Քուպայի կամ Պերլինի ժամանակ : Մի– ջադէպը այսքանով չի փակուիր ան– շուշտ: Կը մնայ դիտնալ թէ Խորհ. Մի– ութիւնը կը խոստանար ամերիկացի քաղաքացիներու կամայական ձերբակա– լութիւններ չկատարել երբեք եւ տեղե– կացնել ամերիկեան դեսպանատունը եթէ ամերիկացի ոեւէ քաղաքացի դժուարու– թիւններ ունենայ խորհրդային իշխանու– թեանց կամ դատարաններու հետ :

Փրոֆ. Պարկուրն ձերբակալուած էր Հոկտ. 31ին եւ ազատ կ'արձակուէր Նո– յեմբեր 16ին: Քանի մը ոստիկաններ դինքը օդակայան կ'առաջնորդէին, բայց ոչ ոքի ուշադրութիւնը կը գրաւէր :

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՆԹԻԼԻԱՍ

—o—

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա.ի եւ Մեծի Տանն Կի– լիկիոյ Կաթողիկոս, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Խո– րէն Ա.ի ողջագուրման ուրախ առիթ, յերուսաղէմ (26 Հոկտեմբեր), եկեղե– ցականներ, Ազգային Իշխանութեանց, կազմակերպութեանց եւ զանազան Հաս– տատութեանց ներկայացուցիչներ, ինչ– պէս նաեւ Լիբանանի հայաչատ բոլոր կեդրոններէն բազմաթիւ ազգայիններ, անխտիր, Անթիլիաս կուգան Աջահամ – բոյրի եւ չնորհաւորելու Վեհափառ Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոսը :

Կիրակի, 10 Նոյեմբեր 1963, կէսօրէ առաջ Աջահամբոյրի եկան Հալէպի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փութպոլիստները եւ ջերմ ընդունելութեան արժանացան Վեհափառ Հօր կողմէ :

Երէկ, երկուշաբթի 11 Նոյեմբեր, ե– րեկոյեան ժամը 5ին, պլխաւորութեամբ Տօքթ. Ե. Ճիտէճեանի, Անթիլիաս եկան Գերշ. Տ. Գնէլ Եպիսկոպոս, Հոգշ. Տ. Գէորգ Վարդապետ, Պ. Պ. Ե. Տէմիր– ճեան, Տ. Սրապեան, Ս. Շէքէրճեան, Բ. Պագալեան, Տ. Զավզավաթճեան, Յ. Ալթունեան, Յ. Գասարճեան, Կ. Նա– զարեան եւ Կ. Գասարճեան, որոնք Վե– հափառ Հօր դրասենեակին մէջ Ն. Ս. Օծութեան Աջը առնելէ ետք, չնորհաւո– րեցին երկու Վեհափառներու ողջագու– րումը : Փոխանցեցին նաեւ Բարձ. Տ. Խաչ Ս. Արքեպիս. Աջապահեանի չնոր– հաւորութիւնները :

Հիւրասիրուելէ եւ Վեհին Աջը կրկին առնելէ ետք, խումբը մեկնելէ առաջ գը– նաց երջանկայիշատակ Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի թաղմ հողակոյտին մօտ, ուր Գերշ. Տ. Գնէլ Եպիսկոպոս եւ Հոգշ. Տ. Գէորգ Վարդապետ ազօթեցին հան– գուցեալ Հայրապետի հոգւոյն խաղա– ղութեան համար :

Y

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ հրապարակած չնորհակալիքէն կը տեղեկանանք նա– եւ որ Տօքթ. Ե. Ճիտէճեան նախապէս կատարած այցելութեան մը ընթացքին 2500 լիր. ոսկի նուիրած է, նոյնքան ալ իրեն ընկերացողը, կաթողիկոսարանին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԻԿԻՆ ՆՀՈՒ որ այլեւս պարտութեան եւ ցաւի դիմապիծ մը ունի, Հոմ հասաւ իր երեք զաւակներուն մօտ :

ԱՌԿՈՒ չէ պատասխանած իրեն եղած հարցումներուն, առարկելով թէ ինք մինչ Գերմանիա է ... : Կիրակի օր ըս– կըսաւ կամաւոր ծոմ պահել եւ նամակ մը գրած է վարչապետ Էրհարտի խդ– րելով որ անձնապէս միջամտէ տը Կոլ մօտ, փարիզ իր այցելութեան ընթաց– քին: Ծանօթ է որ գերմանական խոր– հրդարանը միաձայնութեամբ քուէար – կութիւն մը ըրաւ պահանջելով որ Ադ– կու Գերմանիոյ վերաղարձուի :

ՎԱՆԻ ԵՒ ԿԻՐԱՄՈՆԻ մէջ արիւնալի բախումներ տեղի ունեցած են թաղաքա– տական ընտրութեանց ընթացքին : Ութ մեռեալ եւ քանի մը տասնեակ վիրաւոր– ներ կան :

ԱՐԺԱՆԹինի նախագահը հրովարտա– կով մը ազգայնացուց արժանթինեան քա– րիւղները, մեծ դժգոհութիւն յառաջ բե– րելով, մանաւանդ ամերիկեան շրջանակ– ներու մէջ: Օտար տասը ընկերութիւններ դոհ կ'երթան այս որոշումին, որոնց մինչ ամերիկեան են եւ մէկը՝ իտալական :

ՊՈԼՍԷՆ կը հաղորդեն թէ խորհրդային 21 քաղաքացիներ Թուրքիա ապաստանած են երբ Փոպէտա նաւը Պոլիս խարիսխ կը նետէր :

ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՈՒՄՆԵՐ
ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

—o—

Իրանի վերահսկեալը ձեռնարկած է հիմ – նական բարենորոգումներու, հակառակ աւատապետներու ընդդիմութեան, դան – դուածներու հակառակութեան : Բարե – նորոգումները կը կատարուին վերէն , առանց զրկուած դասակարգի պահանջ – ներուն, որովհետեւ բազմութիւններ խոր տգիտութեան մէջ են եւ բացարձակապէս զուրկ ընկերային կեանքի պայմաններ – րուն գիտակցութենէն :

Ամէն երկրի մէջ վարչաձեւերու փո – փոխութեամբ կը ձեռնարկուի հողային բարենորոգումներու : Իտալիոյ մէջ հո – ղագործին հող տուին եւ կը սպասեն, որ մշակը պատրաստուի հողը գիտականօրէն մշակելու : Ալժերիոյ մէջ նորընտիր նա – խագահը մեծ հողատիրութիւնը կ'ուզէ բաժնել, արբանեակ երկիրներու մէջ հո – ղը կը պատկանի պետութեան, հողա – գործը մշակն է, պաշտօնեայ մը պետու – թեան : Եգիպտոսի մէջ ֆելլահը սեփա – կանատէր կը դառնայ մշակած հողին :

Իւրաքանչիւր երկիր իր սեփական հո – ղային բաժանումներն ունի : Լայնու – թեան աստիճանը, կլիմայի այլազանու – թիւնը, հովերու ուղղութիւնը, խոնա – ւութիւնն ու չորութիւնը, մանաւանդ ջրադրութիւնը կը պարտադրեն այլազա – նութիւն մշակումներու եւ համապա – տասխան տնտեսական, իրաւական դրու – թիւն :

Իրանի մէջ ընդարձակ տարածութիւն – ներ, բազմաթիւ գիւղեր կը պատկանին աւատապետի մը, որ կալուածին եկամու – տին զազափարը չունի, կ'ապրի Թեհրա – նի ապարանքին մէջ, դրամագլուխ չի տրամադրեր արտադրութիւնն աւելցնե – լու, հողը աղբելով, արդիական մեթոտ – ներ գործածելով, հողատէրը օտար է իր հողին : Գիւղացին ալ իր վիճակին դի – տակցութիւնը չունի, բարերար կը նկա – տէ հողատէրը, որ իրեն սնունդ կուտայ, որուն չնորհիւ կ'ապրեցնէ ընտանիքը : Տկարը կը մնայ գիւղը, աւելի կորովին կը դիմէ քաղաք, մուրճը կը նախընտրէ մանդաղէն : Մեղմ է գիւղին մէջ, թշուառ պիտի մնայ քաղաքին մէջ : Թեհրան եղած է չոլայութեան եւ թշուառութեան քա – ղաք :

Դրամատէր երկիրներու մէջ հողային բարենորոգում կը կատարուի մեքենա – կան, գիտական մեթոտներով, համայ – նավար երկիրներու մէջ հաւաքական մը – շակումով : Իրան ոչ դրամատէր երկիր է, ոչ ալ համայնավար : Բարենորոգիչը կ'ը – սէ. «Քաղաք մի' խուժէք, մի' փախիք գիւղերէն, հողը ձերն է, մշակեցէ'ք , ո – ռոգեցէ'ք» : Բայց զժուար է հողը բաժ – նել , որովհետեւ գիւղերը ամբողջու – թիւն մը կը կազմեն, որոնց վարիչը քա – ղաքապետ է, կը վարչ արտադրութիւ – նը, կ'ապահովէ երկրին անդորրութիւ – նը, գիւղացիներուն կը հայթայթէ սեր – մընցու, աշխատութեան միջոցներ, կը հոգայ ոռոգման ծախսերը եւ կը սեփա – կանացնէ արտադրութիւնը աւատապե – տին համար, իրեն համար : Գիւղացին կը հաւատայ, թէ գիւղին սեփականութիւնը փոխանցուելով կը թշուառանայ : Կը գտնէ արօր, բայց գուրկ է եղներէ , կը ստանայ ջուր, բայց ակին ափը չէ , մշակումն ու ոռոգումը կախում ունի ա – կին տիրոջմէն :

Պաշտօնապէս գիւղացիներուն բաչխը – ւած է ութ ամսուան մէջ հօթը հարիւր հազար հեկտար հող, կազմուած են հա – զար երկու հարիւր համագործակցական – ներ թէ արտադրութեան եւ թէ վարկի :

Վերահսկեալը հողային բարենորոգումնե – րէն անցաւ ընկերային բարենորոգումնե – րու, փոխեց ընտրական օրէնքը՝ կինե – րուն ալ քուէարկելու իրաւունք տալով : Գործաւորներուն իրաւունք տուաւ մաս – նակցելու ձեռնարկներու չահերուն , բաժնեփրական դրութիւն հաստատեց պետական ձեռնարկներու , վկայեալ ե – րիտասարդներ զերծ ըրաւ զինուորական ծառայութենէ, պայմանաւ որ գիւղերն երթան կարդալ – գրել սորվեցնելու ան – գիրներուն :

Կրօնքին դէմ կը նկատուի կիներու քո – ւէարկութիւնը : Կիները զոհ են, որով – հետեւ Վերահսկեալը «խորտակեց իրենց շղթաները» : Կը փափաքին « Թեհրանի հրապարակին վրայ կանգնել կոթող մը կնոջ ազատութեան » : Աճապարելու չեն սակայն, այրերը չեն ուզեր հրաժարիլ իրենց իրաւունքներէն : Ամուսինը թալաֆ կ'ըսէ, այսինքն «զեղ կը ձգեմ» եւ կը լքէ կինը : Կրնայ երեք անգամ ետ առնել եւ միայն երեք անգամ :

Աւատապետներ եւ մոլեռանդները դէմ – զոհ են արեւմտեան բարենորոգումներէն, Շահը հերետիկոս մըն է իրենց համար : Աւատապետ եւ զանգուած տարբեր ըմ – բռնումներով կը միանան բարենորո – գումներու դէմ, ժժուարին է պայքարիլ դարաւոր, արմատացած սովորոյթներու դէմ, մոլեռանդութեան դէմ : Այսպէս զրկուած զանգուածը կը պաշտպանէ հո – ղատէրին, մեծափարթամին չահերը , ոգէտները կը պայքարին անգիրութեան օրէնքին դէմ, կրօնականներ իսլամական օրէնքին դէմ կը զանեն կնոջ ազատա – զրումը, քուէարկելու իրաւունքը :

Ճարտարարուեստական զործունէու – թիւնը կամ առեւտրական զարգացում կը հարստացնեն քաղաքները, մանաւանդ երբ հաղորդակցութեան միջոցները կը դիւրանան : Հողագուրկ երկրագործներ , հրապուրուած բարձր թոշակներէ, հեշտ կենցաղէ , կը դիմեն քաղաք : Գաղթը կը նուազեցնէ մշակներու թիւը : Կը նպաս – թէ մնացողներուն թոշակներու յաւելու – մին : Քաղաքներու զարգացումը կը բա – րելաւէ երկրագործներու վիճակը : Բայց երկրագործական ձեռնարկներէն չատերը անկարող կ'ըլլան թոշակներու բարձրա –

ԲԺԻՇԿ-ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

—o—

Մենք են, որ անփոյթ գրչով կը հեգնենք
Այս նեղ աշխարհին պսակները նեղ :
Քնար մը ձեռքերիս, անտուն,
մահագին ,
Ձենք ցանկար ստրուկ – պետի դղեակին :
Ազատ բարբառի ասպետներ անահ ,
Կ'ապրին մեռնելով, կը մեռնին անմահ
Թրուպատուրները :

Մեծ համբաւի արժանացած դեղեցիկ եւ ազատակոչ այս բանաստեղծութիւնը, որ կը կոչուի «Թրուպատուրները» , դը – րած է բանաստեղծ եւ բժիշկ Ռուբէն Զի – լինկիրեան՝ մեր քնարերգութեան մէջ յայտնի Ռուբէն Սեւակը :

Ծնած է 1885 փետրուար 15ին՝ Կ. Պո – լիսի մօտ գանուող Սիլիվրի գիւղը : Միջնակարգ կրթութիւնը ստանալէ ետք իր ծննդավայրին մէջ, կը մեկնի Զուի – ցերիա, ուր 1911ին՝ 26 տարեկան հասա – կին մէջ, կ'աւարտէ Լոզանի բժշկական համալսարանը :

Երեսուն տարի ապրեցաւ եւ, հակա – ռակ այդքան կարճ կեանքին, ան իր նուիրը վիպերգական, հայրենասիրական եւ խոհական բանաստեղծութիւններով դարձաւ գնահատուած բանաստեղծ մը եւ դասուեցաւ Դանիէլ Վարուժանի, Սիա – մանթոյի, Միսաք Մեծարենցի շարքը :

Ռուբէն Սեւակի համբաւը, իբրեւ բը – ժիշկ, չտարածուեցաւ, սակայն, ի տարբերութիւն բազմաթիւ բժիշկներու , որոնք չատ երկար ապրեցան եւ ոչ մէկ հետք ձգեցին, ան գրեց բժշկական մօտ 15 նորավէպ, որոնք «Բժիշկին դիրքէն փրցուած էջեր » խորագրին տակ 1913 – 1914 թուականներուն տպագրուեցան Պո – լիս հրատարակուող «Ազատամարտ » օ – րաթերթին մէջ :

Երբ կը կարդանք այդ համայիչ եւ սըր – տառուչ նորավէպերը, իսկոյն կը զգանք, որ անոնց հեղինակը բժիշկ է, մարդ մը, որ ունեցած է բանաստեղծի պայծառ եւ վսեմ հոգի :

Սեւակի նորավէպերը փաստեր են, իսկ հերոսները՝ մոռցուած եւ յուսախաբ , Ֆ. Տոսթոեւսկիի ըսած՝ «ստորացուած եւ վիրաւորուած» մարդիկ, որոնց վրայ ոսկորներէն եւ մաչկէն զատ, ոչինչ չէ մնացած, մարդիկ, որոնք կը տառապին ոչ միայն մարմնական, այլեւ հոգեկան ախտով, մարդիկ, որոնք կ'ոչնչանան աղ – քատութեան, խաւարամոլութեան, տգի – տութեան եւ այլասերութեան մէջ :

Ահա անոր «Տէր ողորմեա» նորավէպը :

Բազմաչարչար հայր մը երկար աեւնէ ի վեր կը տառապէր վէներական ախ – տով : Երկար տարիներ զաղտնի պահած էր իր հիւանդութիւնը, իսկ ահաւոր տա – ռապանքը՝ անոր տգիտութեան հետ դա – չինք կնքած, ոչնչացուցած էր ոչ միայն անոր մարմինը, այլեւ կինը եւ երեք զաւակները : Վերջապէս հայրը կը տես – կսնայ իր մեղքը եւ կ'որոշէ փրկել ան – մեղ զաւակները : Վերջին ունեցածը զը – րաւ դնելով, ան ընտանիքին հետ միա – սին կ'երթայ Եւրոպա՝ «քաղաքակրթու – թեան կեդրոնը», զաւակները փրկելու : Բայց աւա՛ղ... հիւանդ եւ դժբախտ մարդը մինակ է, անօգնական, անգամ մը դատապարտուածը այլեւս չի կրնար փրկուիլ :

« Տէր ողորմեա» նորավէպը զրուած է ցնցող տրամաբանութեամբ եւ մարդկային հո – գեբանութեան ճիշդ եւ խոր վերլուծու – մով :

Առնենք ուրիշ օրինակ մը՝ «Մեռելի մը նամակը» նորավէպը :

Այստեղ հեղինակը համոզիչ կերպով ցոյց կուտայ, որ ամուսնութիւնը զբա – խտութիւն է, եթէ անոր առանցքը չկազմէ սէրը եւ փոխադարձ յարգանքը, այլ՝ զրամը եւ հարստութիւնը : Մեռնող թոքախտաւոր կինը կը դիմէ բժիշկին եւ կը բանայ իր սիրտը, «Այս մէկ տարուան մէջ մարդիկ ժամանակ գտան դիս ամուս – նացնելու, արդանդէս երկու զաւակ վի – ժեցնելու , հոգիս զժոխքի վերածելու , մարմինս՝ դիակի ...» :

Ի՞նչ կրնան ընել Ֆրանկախտով , թո – քախտով, վերնոտութեամբ հիւանդ այս զժբախտները : Ի՞նչ կրնան ընել անոնց տառապանքը տեսնող բժիշկները : Ոչինչ :

Սակայն բժիշկ Ռուբէն Սեւակ չընկ – ճուիր : Թէեւ խաւար, թէեւ մինակ եւ անօգնական, այնուամենայնիւ կը փորձէ երեւան հանել ճշմարտութիւնը : Ան կը պայքարի իբրեւ բանաստեղծ, իբրեւ քննադատ, իբրեւ բժիշկ :

Ռուբէն Սեւակի արձակ էջերը ոչ մի – այն զեղարուեստական, այլև բժշկական անկիւնէն դիտուած լուսաւոր առեղծ – զործութիւններ են : Իբրեւ զրագէտ ան զեղարուեստական զոյներով ցոյց կու – տայ փաստը, իսկ իբրեւ բժիշկ՝ այդ փաստը կը զարձնէ պայքարի միջոց : Այդ տեսակէտէն յատկանշական է «Ս – տամոքսին զոհը» նորավէպը :

Նիւթը հասարակ է, պարզ ու նոյնիսկ

—o—

Առանձին մնալով, Տանթոն վերսկսաւ իր ըմպելասութիւնը սենեակին մէջ, յա – ճախ խաչաձեւելով իր թեւերը կուրծքին վրայ : Իր բազմաթիւ բարեկամներուն իր վերաբերմամբ ունեցած անձկութիւնը ի վերջոյ իրեն մտածել կուտար թէ իրա – կան սպառնալիք մը ու վտանգ մը կար կախուած իր գլխուն : «Տանթոն կը զա – ւադրէ, պէտք է որ մեռնի», ըսած էր նախընթաց օրը Պիչօ, եւ ոչ ոք քաջու – թիւնը ունեցած էր այդ ամբաստանու – թեան դէմ ձայն բարձրացնելու :

Կը զգար ահաւոր ցաւումի մը վայրա – կումը իր կուրծքին տակ : Կը սպասէր որ զային իր վրայ յարձակիլ յանդղնող – ները : Վատահութիւնը ունէր թէ պիտի կրնար դանոնք զլեհնել : Անոնց ամբաս – տանութիւններէն որեւէ մէկը հիմք ու – նէ՞ր ... Իր հարստութի՞ւնը... վատ ու ստոր ստախօս մըն էր այն որ պիտի յա – ւակնէր թէ ինք հարստացած էր ի հե – ճուկս պետութեան : Իր կեանքը հայելի մը պէս պայծառ ու ջինջ չէ՞ր : Ի՞նչպէս կրնային զինք ամբաստանել թէ խնայած էր ժիրոնականներուն, երբ ընդհակառա – կըն, ինքն էր որ յառաջացուցած էր ա – նոնց կորուստը : Տիմիւրիէ՞ղը ... ինք

չէր միայն որ զայն պաշտպանած էր : Ռոպէսպիէռ նոյնպէս պաշտպան փաստա – բանը եղած էր ամբաստանեալ զօրավա – րին : Փաստերը չատ են, օրինակ, «Մոնի – թէօր»ի սա թիւը, որուն մէջ ատա թէ ինչ է զրած Ռոպէսպիէռ, անցեալ տարի, նոյն այս թուականին.— «Ինչ կը վերա – բերի Տիմիւրիէղի, ես կատարեալ վըս – տահութիւն ունիմ անոր վրայ ...» :

Յանկարծ, Տանթոն գլուխը զարձուց դէպի սենեակին դուռը : Դուրսէն ոտնա – ձայներ կը լսուէին : Մարդիկ կուգային :

Դուռը բացուեցաւ ու ընչաստաւ մարդ մը ներս մտաւ սենեակէն : Տրիբունը ճանչցաւ իր բարեկամներէն Բանիսը :

— Տանթոն, գոչեց այցելուն, կոմիտէ – ները վճռեցին քու ձերբակալութիւնդ ...

— Կարելի բան չէ՛ ...

— Ճու, Դամիլ, ու Ֆիլիպոյ եւ Լաքրուայի ձերբակալութիւնը : Լինտէ եւ Ռուիլ դիս զրկեցին քու մօտդ որպէս – զի տեղեկացնեմ զեզի : Միայն երկուքն էին որ մերժեցին ստորագրել ձերբակալ – ման հրամանագիրը :

Տանթոն , զլխուն սաստիկ հարուած մը ստացողի մը նման, տատանեցաւ :

— Կարելի՞ բան է, ի՞նչպէս համար – ձակեցան :

— Սէն Ժիւստի կողմէ ներկայացուած տեղեկագիրը զիրենք համոզեց :

— Իսկ Ռոպէսպիէ՞ռ ...

— Կը թուէր թէ տակաւին կը տատամ – սէր, երբ ներկաներէն մէկը պոռաց . «Ե – թէ Տանթոնը չէ, դուն է որ պիտի զըլ – խատուիս ...» : Լինտէ, որ կը զբաղի մա – տակարարութեան հարցով, յայտարարեց թէ ինք կոմիտէին մաս կը կազմէ կե – րակրելու համար քաղաքացիները եւ ոչ թէ զլխատել տալու համար հայրենա – սէրները ...

Տանթոն զարմացած էր, չէր կրնար հաւատալ եւ ընդունիլ, թէ այդքան բազ – մաթիւ էին իր թշնամիները .

— Ֆարնօն ալ ստորագրե՞ց :

— Այո, ինչպէս նաեւ Պարէրը, Վա – տիէն ու Ամարը ...

— Իսկ Պիչօ՞ ...

— Առաջիններէն մէկը :

— Անիկա՞ ալ : Եւ ըսել թէ ինծի սեղա – նակից է եղած ու հացս կերած ...

Բանիս դիտեց Տանթոնը, որուն անձ – կութիւնն ու չուարումը ակնյայտնի է – ին :

— Ի՞նչ կը խորհիս ընել :

Ապա, ձայնը ցածցնելով, Բանիս չա – րունակեց .

— Մտիկ ըրէ, Տանթոն, նոյնինքն կո – միտէի ոստիկանութիւնն է որ պիտի զայ քեզ ձերբակալելու : Սէն Ժիւստ եւ Պիչօ վստահութիւն չունին Կոմունային, խոր – հելով որ կրնաս դիմադրել անոնց : Մինչ այդ, սակայն, դեռ բաւական ատեն ու – նես խօսս տալու եւ ազատելու համար ...

Մեծ Տրիբունը իր բռնանդակ հասակը ցցելով, որոտաց .

— Տանթոն մը խոյս չի տար ...

— Բացակայիլը փախուստ չի նշա – նակեր, պնդեց Բանիս :

— Իրենցմէ երկնչելու երեւոյթը պիտի ունենամ : Ինծի տալը պիտի նշանակէ ընդունիլ ամբաստանութիւնները : Կ'ու – զեմ մնալ, ծառանալ իրենց դէմ եւ ջրել զեմ մնալ, ծառանալ իրենց դէմ եւ ջրել անոնց բարբանջանքները : Շնորհակալ եմ, Բանիս, երբեք պիտի չմոռնամ քու խիզախ բարեկամութիւնդ, այս դժուա – րին հանգամանքներուն մէջ :

Բանիս, սակայն, դարձեալ պնդեց .

— Այդ բոլորը սկզբունքներ են որոնք պատիւ կը բերեն քեզի, սակայն, խորչ թէ զլուխդ կը վտանգես : Երբեք ալ ան – պատուաբեր արարք մը չէ խուսափիլ մը – մարդի եւ ոչ – վեհանձն հակառակորդ – ներէ : Հետեւէ Տիւլորի եւ Լուվեի օրի – նակին, որոնք ապաստանած են Զուիցե – րիա, մէկ քանի ամիսէն ամէն բան կար – գի կը մտնէ :

Տանթոնի աչքերը ստացան զարհուրելի արտայայտութիւն մը : Բռնեց իր բարե – կամին թեւերէն, սեղմեց զանոնք փչքե – լու աստիճան ուժգնութեամբ մը, ու զո – ռաց .

— Զուիցերիա՞ ... ոչ... երբեք ... կարելի՞ է մինչ հայրենիքը տանիլ կո – չիններու կրունկներուն կպած հողով ...

Բանիս՝ յուսահատ մեկնեցաւ :

(2 Շար.)

պատառ: Բայց ինչպիսի վարպետու – թեամբ եւ հմտութեամբ դրուած է: Ա – նոնց վիրաւորելու մարդկային արժա – նապատուութիւնը, ան ցոյց կուտայ խեղճուկ արարածին ողբերգութիւնը: Հերոսը չատակեր է, իր ստամոքսին զո – հը, բայց ան մեղաւոր չէ, որովհետեւ նրբ ձեւով կը հասկնայ, որ չատակե – րութիւնը մարդուն անդործութեան եւ պարապուրծութեան հետեւանք է:

Երիտասարդ բժիշկը ոչ միայն լուսա – ւորական աշխատանք կը տանի հասարակ ժողովուրդին մէջ, այլեւ մեծ ազդեցու – թիւն կ'ունենայ իր պաշտօնակիցներուն՝ բժիշկներուն վրայ:

Գրեթէ բոլոր նորավէպերուն մէջ բը – ժիշկը ներկայացուած է իբրեւ ազնիւ եւ կարեկցող մարդ: Սեւակի կարծիքով, բժիշկը մեծ պարտականութիւններ ունի մարդոց հանդէպ, այդ պատճառով ան պէտք է հիւանդը լաւ քննէ, մանրա – մասն ուսումնասիրէ եւ, որ դժբաղդ – մէն ոեւէ պատասխանատուութեան զգացում ունենայ: Ահա թէ ինչու «Գանձ» նորա – վէպին մէջ ան կը դրէ· «Վա՛յ մարմնի բժիշկին, որ հոգին չի հասկնար»:

Իր «Վեհերոտ զգայարանք» նորավէպ – ով Սեւակ քնարերգակ բանաստեղծի յառուկ դեղեցիկ եւ նուրբ համեմատու – թիւններով համառօտ կը նկարագրէ հեղինակին փորձառութիւններուն անտեղ – եակ երիտասարդը: Այստեղ բժիշկ Սե – ւակ կը զգուշացնէ եւ կը թելադրէ, որ հեղինակը մէջ մտնող բոլոր երիտասարդ – ները պէտք է «առողջապահիկ կանխա – զգացումով զինել», այնպէս դաստիա – րակել, որ թերւիմացաբար չհիանան այ – լասիրութեան եւ պոռնկարուծութեան գերկը:

«Սակայն վտանգը միայն մարմնական չէ, այլ նաեւ հոգեկան: Ոչ միայն իրենց ֆիզիքական առողջութիւնը կը խաթարեն անոնք, այլ նաեւ իրենց բարոյական ա – ռողջութիւնը, իրենց նկարագիրը, իրենց զուարթութիւնը, իրենց սրբութիւնը», – կը գրէ ան:

Սեւակ կը փափաքէր, որ երիտասարդը մաքուր եւ ազնիւ ըլլայ, որովհետեւ ան միայն մաքրութեան պահպանումով, պահպանած կ'ըլլայ նաեւ մարմնական մաքրութիւնը: Նորավէպը կը վերջանայ հետեւեալ եղրակացութեամբ՝ առողջ սէր, առողջ սեռ:

Կեանքի եւ ստեղծագործութեան ամէ – նէն ծաղկուն շրջանին՝ 1915ին, թուրք ջարդարարները հայ միւս մտաւորական – ներուն հետ սպաննեցին նոյնպէս բժիշկ – բանաստեղծ Ռուբէն Սեւակը: Ապրեցաւ այն շրջանին, երբ հայ ժողովուրդը կը դոնուէր ֆիզիքական ոչնչացման եղրին: Ահա թէ ինչու ան կ'երգէր·

«Ով դուն, ով դժբախտ երկիր հայրենի,
Որ արիւնի տաք, շահմանդադի մէջ,
Ջոի գազանիներու խաղին վայրենի,
Ու համայնասպառ բոցերու անշէջ,
Կը մխաս, դժբախտ երկիր հայրենի ··»:

Աւաղ, տաղանդաւոր բժիշկ – բանաս – տեղծը չտեսաւ անկախութեան արշալոյ – սը: Սակայն, յետնորդ սերունդները յարգանքով եւ սիրով կը կարդան եւ կը պահեն անոր ստեղծագործական հա – րուստ մատքին արգասիքը:

Բ֊Ժ֊ Հ֊ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Վերջերս Մոլիէրի չքեղ սրահին մէջ բացառիկ հուժկու եւ խուռն բազմութեամբ տօնուեցաւ Կապոյտ Խաչի Օրը:

Ամէն դասակարգէ եւ դաւանանքէ բազմութիւն մը անվարան եկած էր իր համակրանքը յայտնելու Կապ· Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին: Ասիկա կը նշանա – կէ թէ այդ մասնաճիւղը իր ժրաջան ան – դամուհիներով ու անաչառ, բեղուն եւ լուրիկ մնչիկ աշխատանքով կրցած է թա – փանցել ու տեղ գրաւել ժողովուրդին հոգւոյն մէջ: Արդարացի էր յարգելի բանախօսուհիին այն ակնարկը թէ Լիոնի մասնաճիւղը լաւագոյններէն մին ըլլա – լով պատիւ կը բերէ այս կազմակերպու – թեան եւ ի մասնաւորի Լիոնահայ գաղու – թին:

Լիոնի մասնաճիւղը իր այս հանդէսով անգամ մըն ալ ապացոյցը տուաւ ոչ մի – այն իր աշխուժութեան, այլ եւ իր ձեռ – նեղէցութեան ու ճաշակին, որ կրցած էր համախմբել դեղարուեստի մարդին լա – ւագոյն ուժերը յայտագրի պատրաստու – թեան համար:

Ժամը երեքը անցած է: Սրահին աթոռ – ները դրաւուած են ու կարգապահութիւ – նը օրինակելի, չնորհիւ կարգադիր յանձ – նախումբի աշխուժութեան: Եւ ահա բե – մին հսկայ վարագոյրը կը բացուի եւ օր – ուան խօսնակը Տիկին Գ· Գայթանճեան, առենադպրուհի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութեան, բացուած յայտարարելով հանդէսը բեմ կը հրաւիրէ Պ· Ց· Պէր – պէեան որ իր ջութակով արուեստա – գէտի մը ճկնութեամբ կը նուագէ հայ – կական եղանակներ: Որուն յաջորդեց Օր· Շաքէ Ղազարեան: Շնորհալի ու զգա – յուն՝ արտասանեց Յովհաննէս Շիրազի «Պատգամը»: Ցետոյ, Տիկին Գայթան – ճեան չնորհակալութիւն յայտնեց Լիոնի Ազգային Միութեան՝ որ միշտ ալ քաջա – լերած է Կապոյտ Խաչի ձեռնարկները: Բեմ հրաւիրեց Ազգային Միութեան նե – կայացուցիչ եւ Միութեան առենադպիր Պ· Վարդան Եղիշէեանը, որ իր բովան – դակալից զրուցեամբ նախ չեշտեց բո – լոր գոյնի խաչերու օգտակարութիւնը մարդկային բարօրութեան համար:

Խաչը, ըսաւ Պ· Եղիշէեան, որ նա – խապէս չարչարանքի ու պատիժի գործիք մըն էր, Քրիստոսի խաչելութեամբ դար – ձաւ պաշտամունքի, հաւատքի եւ յոյսի սրբազան խորհրդանշան: Եւ յիշելէ ետք խաչերու ստեղծման նպատակը՝ օգնու – թեան փութալ վիրաւոր զինուորին, մեղ – մել անոր տառապանքը, օժանդակել որ – բեւայրի կնոջ եւն·, չնորհաւորեց Կա – պոյտ Խաչի գործունէութիւնը եւ մաս – նաւորելով իր խօսքը Լիոնի մասնաճիւ – ղին իր ջերմ դնահատանքը յայտնեց ա – նոր նուիրումով կատարած աղդօգուտ աշխատանքին եւ հայեցի դաստիարա – կութեան ի նպաստ տարած ջանքերուն համար:

Նոր Սերունդի խումբը դեղջկական մետաքսեայ տարազներով անթերի պա – րեց հայկական պար մը ոգեւորութիւն ստեղծելով:

Այս առթիւ յարդելի խօսնակը չնոր – հակալութիւն յայտնեց Պ· Սանճեանի, որ տարազներու պատրաստութեան համար եօթանասուն մեթր աւելի դեղեցիկ կեր – պաս նուիրած է:

Օր· Անժէլ Կարապետեան, չատ հաճելի կերթ ու հմայիչ ձայնով երգեց Սիրուն վարդը, Կռունկը, Ծիրանի ծառը եւ դերմաներէն ու ֆրանսերէն երգեր բար – ձրօրէն դնահատուելով: Դաշնակով կ'ըն – կերանար Օր· Տ· Աւետիսեան՝ Լիոնի ե – բաժշտանոցէն ու մրցանակաւոր, որ յա – ջողութեամբ կատարեց իր փափուկ դերը:

Ուրախալի է որ երիտասարդ արուես – տագէտներու սերունդ մը կը պատրաս – տուի, եւրոպական պատրաստութեամբ, որ պէտք է քաջալերել:

Տիկին Գայթանճեան խանդակաթ դա – տոմով արտասանեց Վ· Թէքէեանի «Հա – յու հոգին»: Շատ տպաւորիչ կենդանի պատկեր մը ներկայացուեցաւ փոքրերու մասնակցութեամբ որ կը խորհրդանշէր Կապ· Խաչի գործունէութիւնը եւ մեղ – դիկ մը անկատուած կնոջական քնքոյշ ձայն մը կը դրուատէր Ֆ· Կապ· Խաչի 30 տարուան բեղուն աշխատանքը՝ բարեսի – րական, կրթական, առողջապահական բաժիններով:

Տիկին Արլէթ Կորիւեան (Մարդար – եան), Լիոնի օփերայէն, մարմնային ճը – կուն ու առածդական չարժումներով ի – րագործեց երկու ձեւընկալ (փլաստիք) մենապարեր երազային աշխարհ մը ըս – տեղծելով:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Շրջ· վարչու – թեան առենապետ՝ Տիկին Հուրի Իփէք – եան որ իր ճարտար լեզուով, կուռ ու փաստացի բանախօսութեամբ կրցաւ հա – դորդակից ըլլալ ունկնդիրներուն, իր չօ – շափած նիւթերը հասկնալի դարձնել եւ չարունակաբար բոլորին ուշադրութիւնը կեդրոնացնել իր խօսքին չուրջ: Այս ա – ռաւելութիւնը չատ քիչերու տրուած է: «Խաչուհի ըլլալ խաչակիր ըլլալ կը նը – շանակէ: Իր ուսերուն վրայ դնել պար – տականութիւններ՝ ժողովուրդին ծառա – յելու համար, ա՛յս է Խաչուհին»:

Ազանդութեան համաձայն, Արարչու – թիւնը երբ ուզեց կինը ստեղծել, քնա – ցուց Ադամը, անոր կողէն՝ ուր դետ – ղած էր չունչը եւ հոգին, ոսկոր մը ա – ռաւ եւ ատով ստեղծեց կինը, որպէսզի ան դառնայ կողակից մը եւ սիրոյ արա – բած մը: Քրիստոնէութեան տարածման մէջ կիները կարեւոր դեր ունեցած են: Հայաստանի մէջ քրիստոնէութիւնը պե – տական կրօնք դարձաւ չնորհիւ հայուհի – ներուն: Տրդատի քոյրը քրիստոնեայ էր: Աւարայրի ճակատամարտին, առաջին անդամ Հայուհիներ ասպարէզ իջան: Պատմութեան ընթացքին կնոջական ինք – նաբուխ համախմբումներ միշտ ալ եղած են: «1910ին Ամերիկայի մէջ կորիզը դրուեցաւ կարմիր Խաչին, որ յետագա – յին, Հայաստանի հանրապետութեան ժա – մանակ պետական կազմակերպութիւն մը դարձաւ: Ուրիչ ազգերու մէջ Խաչերը պետական են: Իսկ մեր մէջ խաղաղու – թեան չրջանին Խաչերը կը գործեն իբ – րեւ բարեսիրական միութիւններ: Մենք որ ամէն տեղ կռուած էինք, արիւն թա – փած՝ վտարուեցանք հայրենիքէն:

Կեանքի ու մահուան հարց մը ծագե – ցաւ: Պէտք էր պահպանել խլեակները: Խնամել որբը, այրին, չքաւորը: Բարե – բախտաբար հայ ժողովուրդը չուտով կազդուրուեցաւ ու բարելաւեց իր կեան – քի պայմանները:

Այժմ ոդիի փրկութեան հարց մը դըր – ուած է մեր առջեւ: Մեր կազմակերպու – թեան առաւելութիւնը այն է որ օրուան պահանջին համաձայն գործել գիտէ:

Յարդելի բանախօսուհին թուանշաննե – րով եւ փաստացի տուեալներով պարզեց Ց· Կ·Խաչի գործունէութիւնը, թուելով իր դպրոցները, կրթական նպատակներու եղած յատկացումները, մշակութային ձեռնարկներու, ուսանողներու ի նպաստ օժանդակութիւնները, աղէտեալներու, հիւանդներու, չքաւորներու օդնութիւն – ները: Ցիշեց Պլէֆոնթէնի օդափոխու – թեան կայանը ուր ամէն տարի հայա – չունչ մթնոլորտի մը մէջ կը կազդուր – ուին որոչ թիւով երախաներ: Մատնա – նչեց ձերմակ Յարդի վտանգը, որ կարող է ամբողջ ժողովուրդ մը փոչիացնել, ա – նէացնել: Յանգաւոր նկատեց տարէց սե – րունդը որ ահարկու վտանգը տեսնելով հանդերձ ոչինչ կ'ընէ: Այս դետի վրայ առաջարկեց հայ աղջիկները ղրկել Լիբա – նան:

Քրքրելով պատմութեան էջերը ընկե – րուհի Հուրի ըսաւ թէ երբ Հայութիւնը վտանգուած էր պարսկականութենէ, օ – տար համալսարաններ ղրկեց երիտա – սարդներ, որոնց մէջ էր Մեսրոպ Մաշ – տոցը: Զորս դարեր ետք, դարձեալ օ – տար համալսարանէ ելաւ Խաչ· Աբով – եանը: Ապա, Երիմեան Հայրիկը, Ռաֆ – ֆին: Գէորգեան ճեմարանէն՝ Ահարոն – եան, Ադոնց, Մխիթարեան՝ Գերմանիկայէն՝ Կոմիտաս: Պելժիայէն՝ Դանիէլ Վարու – ժան:

Այժմ Պէյրութ Փալանճեան ճեմարանը ղրկուած են երեք օրիորդներ, ուր պիտի հետեւին հայագիտական դասընթացք – ներու եւ իրենց վերադարձին պիտի ծա – ռայեն Պլէֆոնթէնի կայանի մէջ: Կոչ ըրաւ ներկաներուն աջակցիլ Շրջ· վար – չութեան այս ձեռնարկին, ոչ միայն հո – դալու համար ղրկուածներու ծախքերը, այլեւ հնարաւորութիւն ստեղծելու նո – րեր ղրկելու՝ ապահովելով ձեռնարկին յարատեւութիւնը:

Ներկաներէն եղան ինքնաբուխ նուէր – ներ որոնց դումարը յայտարարուեցաւ արդէն «Ցառաջ»ի մէջ:

Դաշնակի վրայ նուագեց Օր· Ի· Պօ – ղոսեան, (Մարսէյլի մրցանակաւոր) Խա – չատուրեանէն պարի եղանակներ, որոնք հաճոյքով ունկնդրուեցան:

Նոր Սերունդի խումբը այս անգամ պարեց հունդարական պարեր համապա – տասխան տարազներով:

Ցետոյ «Արծիւ» պարախումբը՝ չորս երիտասարդներ որոնց երեքը ֆրանսա – ցի, յաջողութեամբ պարեց հայկական պարեր: Աւելորդ է ըսել որ բոլոր ար – ուեստագէտները, դերակատարներն ու արտասանողները արժանացան չերմ ծա – փահարութեան:

Լիոնի Կաթողիկէ հովիւ Հայր Մոմ – ճեան բեմ ելլելով, իր կարգին մատ – նանչեց ուծացման վտանգը եւ անոր դէմ պայքարելու համար իւրաքանչիւր հայու պարտականութիւնը:

Ներկաներու մասնակցութեամբ եր – դուած տէրունական աղօթքով եւ Հայր Մամճեանի պահպանիչով փակուեցաւ հանդէսը, յիշատակելի օր մը արձանա – գրելով Լիոնի հայ տարեգրութեան մէջ:

Հանդէսէն ետք տեղի ունեցաւ ընկերա – կան խնջոյք եկեղեցւոյ սրահը:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ – ՈՐԴԻ

ՔԱՄԵԼԻԱՋԱՐԴ ԿԻՆԸ

Հասարակ սիրող մըն ես: Ուրեմն ու – րիշներուն պէս ըրէ, վճարէ ինծի եւ ալ վխօսինք այս խնդրոյն վրայ:

Մարկրիթ, որ այս երկարատեւ խոս – տովանութենէն յոգներ էր, բաղմոցին յե – նարանին կռթնեցաւ եւ հազի թեթեւ նո – պայ մը զսպելու համար թաչկինակը շըր – թունքին եւ աչքերուն տարաւ:

— Ներողութիւն, ներողութիւն, մըր – մրեցաք, բոլոր ըսածներդ հասկցած էի, բայց կ'ուզէի որ դուն ըսես, պաշտելի Մարկրիթս: Մնացածը մոռնանք եւ բան մը միայն յիշենք, այլինքն թէ մենք ի – րարու կը պատկանինք, թէ երիտասարդ ենք եւ թէ կը սիրենք զիրար: Մարկրիթ, ինչ որ կ'ուզես ան ըրէ դիս: Ես քու տարուկդ, քու չունդ եմ, բայց յանուն Աստուծոյ, պատռէ քեզի զրած նամակս եւ մի թողուր որ հեռանամ փարիզէն, ապա թէ ոչ պիտի մեռնիմ:

Մարկրիթ չրջաղդեստին չփակին մէջ – ջէն հանեց նամակս, ինծի տուաւ եւ ա – նուշ ժպիտով մը ըսաւ·

— Առ, ես ալ քեզի բերեր էի զայն:

Նամակը պատռեցի եւ արտասուալից աչքերով համրուրեցի զայն ինծի տուող ձեռքը:

Այս միջոցին Բրիւտանս երեւցաւ:

— Ըսէք նայինք, Բրիւտանս, դիտէ՞ք թէ ինձմէ ինչ կը խնդրէ, ըսաւ Մարկը – րիթ:

— Ներում կը խնդրէ:

— Ձիւղ:

— Եւ դուք ալ կը ներէ՞ք:

— Այնպէս պէտք է, բայց ուրիչ բան մըն ալ կ'ուզէ:

— Ի՞նչ:

— Կ'ուզէ դալ եւ մեղի հետ ճաշել:

— Եւ դուք ալ կը հաւանի՞ք:

— Դուք ի՞նչ կը խորհիք:

— Ես կը խորհիմ թէ երկուքդ ալ տը – գայ էք եւ խելք ըսուած բանը չունիք: Բայց կը խորհիմ նաեւ թէ չատ անօթի եմ, եւ թէ որքան չուտ հաւանիք, այնքան չուտ կը ճաշենք:

— Օն, ըսաւ Մարկրիթ, երեքս ալ կրնանք նստիլ կառքիս մէջ: Նայեցէք, ըսաւ ինծի դառնալով, Նանին քնացած պիտի ըլլայ հիմա եւ դուռը դուք պիտի բանաք: Ուստի բանալին առէք որ այլ – եւս չկորսնցնէք զայն:

Մարկրիթը խեղդելու աստիճան ուժով դրկեցի: Ասոր վրայ ժօզէֆ ներս մտաւ:

— Պարոն, ըսաւ լնգղինգէն դոհ եղած մարդու երեւոյթով, ճամբու պայուսակ – ները կապեցի:

— Ամբո՞ղջ:

— Այո, պարոն:

— Էհ ուրեմն, քակէ զանոնք: Պիտի չմեկնիմ:

ԺԱ

Կրնայի, ըսաւ ինծի Արման, քանի մը խօսքով պատմել ձեզ այս կապակցու – թեան սկզբնաւորութիւնը, բայց կ'ուզէի որ տեսնէք թէ ինչ դէպքերու հետեւան – քով եւ ինչ աստիճանաւորումով ես Մարկրիթի բոլոր ուպածներուն հաւանե – ցայ եւ Մարկրիթ այլեւս չկրցաւ ապրիլ առանց ինծի:

Իմ տունս եկած պիչերուան յաջորդ օ – րըն էր որ Մանօն Լէսքօն ղրկեցի անոր:

Այդ վայրկեանէն սկսեալ, քանի որ չէի կրնար փոխել սիրուհիս կեանքը, ես իմ կեանքս փոխեցի: Ամէն բանէ առաջ կ'ուզէի ժամանակ չտալ մտքիս որ իմ ընդունած դերիս վրայ մտածէ, վասն զի խորին որ սովորաբար այնքան հանդարտ էր, յանկարծ ազմկալի եւ անկարդ երե – ւոյթ մը առաւ:

(Շար·)

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Վերջերս Մոլիէրի չքեղ սրահին մէջ բացառիկ հուժկու եւ խուռն բազմութեամբ տօնուեցաւ Կապոյտ Խաչի Օրը:

Ամէն դասակարգէ եւ դաւանանքէ բազմութիւն մը անվարան եկած էր իր համակրանքը յայտնելու Կապ· Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին: Ասիկա կը նշանա – կէ թէ այդ մասնաճիւղը իր ժրաջան ան – դամուհիներով ու անաչառ, բեղուն եւ լուրիկ մնչիկ աշխատանքով կրցած է թա – փանցել ու տեղ գրաւել ժողովուրդին հոգւոյն մէջ: Արդարացի էր յարգելի բանախօսուհիին այն ակնարկը թէ Լիոնի մասնաճիւղը լաւագոյններէն մին ըլլա – լով պատիւ կը բերէ այս կազմակերպու – թեան եւ ի մասնաւորի Լիոնահայ գաղու – թին:

Լիոնի մասնաճիւղը իր այս հանդէսով անգամ մըն ալ ապացոյցը տուաւ ոչ մի – այն իր աշխուժութեան, այլ եւ իր ձեռ – նեղէցութեան ու ճաշակին, որ կրցած էր համախմբել դեղարուեստի մարդին լա – ւագոյն ուժերը յայտագրի պատրաստու – թեան համար:

Ժամը երեքը անցած է: Սրահին աթոռ – ները դրաւուած են ու կարգապահութիւ – նը օրինակելի, չնորհիւ կարգադիր յանձ – նախումբի աշխուժութեան: Եւ ահա բե – մին հսկայ վարագոյրը կը բացուի եւ օր – ուան խօսնակը Տիկին Գ· Գայթանճեան, առենադպրուհի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութեան, բացուած յայտարարելով հանդէսը բեմ կը հրաւիրէ Պ· Ց· Պէր – պէեան որ իր ջութակով արուեստա – գէտի մը ճկնութեամբ կը նուագէ հայ – կական եղանակներ: Որուն յաջորդեց Օր· Շաքէ Ղազարեան: Շնորհալի ու զգա – յուն՝ արտասանեց Յովհաննէս Շիրազի «Պատգամը»: Ցետոյ, Տիկին Գայթան – ճեան չնորհակալութիւն յայտնեց Լիոնի Ազգային Միութեան՝ որ միշտ ալ քաջա – լերած է Կապոյտ Խաչի ձեռնարկները: Բեմ հրաւիրեց Ազգային Միութեան նե – կայացուցիչ եւ Միութեան առենադպիր Պ· Վարդան Եղիշէեանը, որ իր բովան – դակալից զրուցեամբ նախ չեշտեց բո – լոր գոյնի խաչերու օգտակարութիւնը մարդկային բարօրութեան համար:

Խաչը, ըսաւ Պ· Եղիշէեան, որ նա – խապէս չարչարանքի ու պատիժի գործիք մըն էր, Քրիստոսի խաչելութեամբ դար – ձաւ պաշտամունքի, հաւատքի եւ յոյսի սրբազան խորհրդանշան: Եւ յիշելէ ետք խաչերու ստեղծման նպատակը՝ օգնու – թեան փութալ վիրաւոր զինուորին, մեղ – մել անոր տառապանքը, օժանդակել որ – բեւայրի կնոջ եւն·, չնորհաւորեց Կա – պոյտ Խաչի գործունէութիւնը եւ մաս – նաւորելով իր խօսքը Լիոնի մասնաճիւ – ղին իր ջերմ դնահատանքը յայտնեց ա – նոր նուիրումով կատարած աղդօգուտ աշխատանքին եւ հայեցի դաստիարա – կութեան ի նպաստ տարած ջանքերուն համար:

Նոր Սերունդի խումբը դեղջկական մետաքսեայ տարազներով անթերի պա – րեց հայկական պար մը ոգեւորութիւն ստեղծելով:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Շրջ· վարչու – թեան առենապետ՝ Տիկին Հուրի Իփէք – եան որ իր ճարտար լեզուով, կուռ ու փաստացի բանախօսութեամբ կրցաւ հա – դորդակից ըլլալ ունկնդիրներուն, իր չօ – շափած նիւթերը հասկնալի դարձնել եւ չարունակաբար բոլորին ուշադրութիւնը կեդրոնացնել իր խօսքին չուրջ: Այս ա – ռաւելութիւնը չատ քիչերու տրուած է: «Խաչուհի ըլլալ խաչակիր ըլլալ կը նը – շանակէ: Իր ուսերուն վրայ դնել պար – տականութիւններ՝ ժողովուրդին ծառա – յելու համար, ա՛յս է Խաչուհին»:

Ազանդութեան համաձայն, Արարչու – թիւնը երբ ուզեց կինը ստեղծել, քնա – ցուց Ադամը, անոր կողէն՝ ուր դետ – ղած էր չունչը եւ հոգին, ոսկոր մը ա – ռաւ եւ ատով ստեղծեց կինը, որպէսզի ան դառնայ կողակից մը եւ սիրոյ արա – բած մը: Քրիստոնէութեան տարածման մէջ կիները կարեւոր դեր ունեցած են: Հայաստանի մէջ քրիստոնէութիւնը պե – տական կրօնք դարձաւ չնորհիւ հայուհի – ներուն: Տրդատի քոյրը քրիստոնեայ էր: Աւարայրի ճակատամարտին, առաջին անդամ Հայուհիներ ասպարէզ իջան: Պատմութեան ընթացքին կնոջական ինք – նաբուխ համախմբումներ միշտ ալ եղած են: «1910ին Ամերիկայի մէջ կորիզը դրուեցաւ կարմիր Խաչին, որ յետագա – յին, Հայաստանի հանրապետութեան ժա – մանակ պետական կազմակերպութիւն մը դարձաւ: Ուրիչ ազգերու մէջ Խաչերը պետական են: Իսկ մեր մէջ խաղաղու – թեան չրջանին Խաչերը կը գործեն իբ – րեւ բարեսիրական միութիւններ: Մենք որ ամէն տեղ կռուած էինք, արիւն թա – փած՝ վտարուեցանք հայրենիքէն:

Կեանքի ու մահուան հարց մը ծագե – ցաւ: Պէտք էր պահպանել խլեակները: Խնամել որբը, այրին, չքաւորը: Բարե – բախտաբար հայ ժողովուրդը չուտով կազդուրուեցաւ ու բարելաւեց իր կեան – քի պայմանները:

Այժմ ոդիի փրկութեան հարց մը դըր – ուած է մեր առջեւ: Մեր կազմակերպու – թեան առաւելութիւնը այն է որ օրուան պահանջին համաձայն գործել գիտէ:

Յարդելի բանախօսուհին թուանշաննե – րով եւ փաստացի տուեալներով պարզեց Ց· Կ·Խաչի գործունէութիւնը, թուելով իր դպրոցները, կրթական նպատակներու եղած յատկացումները, մշակութային ձեռնարկներու, ուսանողներու ի նպաստ օժանդակութիւնները, աղէտեալներու, հիւանդներու, չքաւորներու օդնութիւն – ները: Ցիշեց Պլէֆոնթէնի օդափոխու – թեան կայանը ուր ամէն տարի հայա – չունչ մթնոլորտի մը մէջ կը կազդուր – ուին որոչ թիւով երախաներ: Մատնա – նչեց ձերմակ Յարդի վտանգը, որ կարող է ամբողջ ժողովուրդ մը փոչիացնել, ա – նէացնել: Յանգաւոր նկատեց տարէց սե – րունդը որ ահարկու վտանգը տեսնելով հանդերձ ոչինչ կ'ընէ: Այս դետի վրայ առաջարկեց հայ աղջիկները ղրկել Լիբա – նան:

Քրքրելով պատմութեան էջերը ընկե – րուհի Հուրի ըսաւ թէ երբ Հայութիւնը վտանգուած էր պարսկականութենէ, օ – տար համալսարաններ ղրկեց երիտա – սարդներ, որոնց մէջ էր Մեսրոպ Մաշ – տոցը: Զորս դարեր ետք, դարձեալ օ – տար համալսարանէ ելաւ Խաչ· Աբով – եանը: Ապա, Երիմեան Հայրիկը, Ռաֆ – ֆին: Գէորգեան ճեմարանէն՝ Ահարոն – եան, Ադոնց, Մխիթարեան՝ Գերմանիկայէն՝ Կոմիտաս: Պելժիայէն՝ Դանիէլ Վարու – ժան:

Այժմ Պէյրութ Փալանճեան ճեմարանը ղրկուած են երեք օրիորդներ, ուր պիտի հետեւին հայագիտական դասընթացք – ներու եւ իրենց վերադարձին պիտի ծա – ռայեն Պլէֆոնթէնի կայանի մէջ: Կոչ ըրաւ ներկաներուն աջակցիլ Շրջ· վար – չութեան այս ձեռնարկին, ոչ միայն հո – դալու համար ղրկուածներու ծախքերը, այլեւ հնարաւորութիւն ստեղծելու նո – րեր ղրկելու՝ ապահովելով ձեռնարկին յարատեւութիւնը:

Ներկաներէն եղան ինքնաբուխ նուէր – ներ որոնց դումարը յայտարարուեցաւ արդէն «Ցառաջ»ի մէջ:

Դաշնակի վրայ նուագեց Օր· Ի· Պօ – ղոսեան, (Մարսէյլի մրցանակաւոր) Խա – չատուրեանէն պարի եղանակներ, որոնք հաճոյքով ունկնդրուեցան:

Նոր Սերունդի խումբը այս անգամ պարեց հունդարական պարեր համապա – տասխան տարազներով:

Ցետոյ «Արծիւ» պարախումբը՝ չորս երիտասարդներ որոնց երեքը ֆրանսա – ցի, յաջողութեամբ պարեց հայկական պարեր: Աւելորդ է ըսել որ բոլոր ար – ուեստագէտները, դերակատարներն ու արտասանողները արժանացան չերմ ծա – փահարութեան:

Լիոնի Կաթողիկէ հովիւ Հայր Մոմ – ճեան բեմ ելլելով, իր կարգին մատ – նանչեց ուծացման վտանգը եւ անոր դէմ պայքարելու համար իւրաքանչիւր հայու պարտականութիւնը:

Ներկաներու մասնակցութեամբ եր – դուած տէրունական աղօթքով եւ Հայր Մամճեանի պահպանիչով փակուեցաւ հանդէսը, յիշատակելի օր մը արձանա – գրելով Լիոնի հայ տարեգրութեան մէջ:

Հանդէսէն ետք տեղի ունեցաւ ընկերա – կան խնջոյք եկեղեցւոյ սրահը:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԱՅՑ ՓԷՌ-ԼԱՇԷՋ

Պէյվիլի Հ· Ց· Դ· «Ռոստոմ» խումբը, հովանաւորութեամբ Շրջ· կոմիտէին այց մը կատմակերպած է այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, փէռ – Լաչէզ հանդիպող մեծ ընկերներու՝ Ա· Ահարոնեան, Ռու – բէն, Շ· Միսաճեան, Խատիսեան, Ջօր· Անդրանիկ, ազգ· գործիչներ՝ Գրիգոր Օտեան եւ Տիգրան Բէզգատեան :

Հին եւ մանաւանդ Նոր Սերունդի ընկերները կը հրաւիրուին իրենց ներկայութեամբ յարգել անոնց յիշատակը :

Հաւաքուիլ կամպէթայի դրան առջեւ :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Գարեգին Ալեւոսեան 50 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Առաքել Թաթուլեան քսան ֆրանք կը նուիրէ Թէհլիրեան սրահին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը չը – նորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Տէր – Գալուստեանէ 30 ֆրանք, Ամենայն Սրբոց Տօնին առթիւ, ի յիշատակ իրենց ննջեցեալ եւ մանա – ւորապէս նորօք հանդուցեալ Կղեմէս Օ – հանեանի յիշատակին :

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ· Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ըն – կերուհիները, իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկերուհի Սրբուհի Փանոս – եանին եւ ընտանեկան պարագաներուն, իր մօրեղբօրը Ալեքսան Փանոսեանի մահ – ուան առթիւ :

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՄԱՐՍԷՅԼ

Տիկնանց յանձնախումբին եւ երի – տասարդաց Միութեան պարահանդէսը՝

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 14ԻՆ

Hôtel Splendid

ՆՈՒԱԳԱՒՈՒՄԲ

ANDRÉ GÉRARD

Նոյն գիշերը ոչ հանդանակութիւն, ոչ թոմպոլա :

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

կիրակի, Դեկտեմբեր 22, ժամը 4ին

ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ

Ծնողաց եւ Բարեկամաց մտերմիկ Օր

ԲԵՄԻ ՎՐԱՅ՝

Մանկական սիրուն խաղեր

ԵՂԵՒՆԻԻՆ ՏԱԿ՝

Հարիւրաւոր նուէրներ

ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ՝

Ընտանեկան ճաշի սեղաններ

ՈՒՐԱԽ ՏՕՆ՝ ՈՒՐԱԽ ՕՐ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնուի, նախա – ձեռնութեամբ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ մասնակ – ցութեամբ Նոր Սերունդին, Դեկտ· 28, Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Անիէռի քաղաքապետարանի չքեղ սրահ – ներուն մէջ :

Մանրամասնութիւնները առանձին :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 15ԻՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· Իսիի Զաւարեան կոմիտէին եւ մասնակցու – թեամբ Իսիի Նոր Սերունդի «Խանասոր» խումբի :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 17ին, Խրիմեան սրահին մէջ (2 Րիւ տը լա Տէֆիանս), ընկերավարական հայկէ – բոյթով :

Գեղարուեստական ճոխ եւ հետաքրք – րական բաժին հին եւ նոր սերնդականներու կողմէ, ինչպէս նաեւ առատ կերու – խում եւ ընտանեկան ջերմիկ մթնոլորտ, հրջանիս յատուկ :

Ճաշագին 10 ֆրանք :

×

ՊՈՐՏՈՑԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մուրատ խումբին, կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին, Սալ Առլամ – Սոլֆերինօ, 235 Րիւ Մոնեյրա :

Գեղարուեստական բաժինին կը մաս – նակցի Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի նորա – կազմ խումբը :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 24, կիրակի կէսօրէ վերջ :

Հ. Յ. Դ.

Վիէն.— Հ· Ց· Դ· Անի կոմիտէն արտակարգ ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին: Շատ կարեւոր խորհրդակցու – թեան մը համար: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Բացա – կաները նկատի պիտի առնուին: Անդա – մատերերը միասին բերել :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ· Ց· Դ· Շրջ· կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները: կարե – ւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի ըլ – լան Շրջ· կոմիտէի ներկայացուցիչները :

Մուրատ խումբ, 24 Նոյ· կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին:

Գէորգ Զաւուշ խումբ, 30 Նոյ· կիրա – կի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին:

Ակնուսի ենթակոմիտէ, 23 Նոյ· Շա – բաթ, ժամը 21ին:

ԻՐԱՆԻ

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ԵԿՈՂՆԵՐՈՒՆ

«PARS HOTEL»

— TEHRAN —

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ եւ ԱՐԴԻԱԿԱՆ

ԱՄԷՆ ՑԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ

Հեռախօս – ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ – Բաղնիք

ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

Դալար պարտէզ – Ջուլալ լողարան

●

« PARS HOTEL »
Ave. Sepand, 40
TÉLÉPHONE : 626031
CABLES : 206 TEHRAN

●

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

1 հոգինոց սենեակ· — Օրը 370 Ռ·
2 հոգինոց սենեակ· — Օրը 520 Ռ·
(*Նախաճաշով, ծառայութեամբ, սակով*)

Երկար մնացողին՝ մասնաւոր գիներ

ԱՅՑԵԼԵՑՔ եւ ՎԱՅԵԼԵՑՔ

« ՓԱՐՍ ՊԱՆԴՈԿԻՆ »

ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

★

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

LYON

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԻՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Կազմակերպուած Լիոնի Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, 23 Նոյեմբեր ի երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

Aéroport Bron *ի սրահներուն մէջ*

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ 23 Նոյեմբեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

SALLE DES FETES D'ALFORTVILLE

Sous la Présidence de

RAOUL BLEUSE

Député-Maire d'Alfortville

avec

PÉPÉ NUNEZ

et son Orchestre de Cabaret

ENTRÉE 6 FRS.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ

վարչութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր յոյն Խաչի Մարսէյլի մէջ–մասնաճիւղային Նախաձեռնութեամբ Ֆրանսահայ Կապոյտ մասնաճիւղերուն :

Դեկտեմբեր 14ին, Սալ Մազընոյի մէջ, երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ:

Մանրամասնութիւնները առանձին :

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԶՈՒԱՐԹ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Մայրամուտէն մինչեւ կէս գիշեր

ԿԻՐԱԿԻ՝ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 8, ԺԱՄԸ 17Է՝ն 24

3. AVENUE GABRIEL **Ambassadeurs** Métro: CONCORDE

ՊԵՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Ժողովրդական եւ Արդիական Պարերու Իր Մեծ Նուագախումբով

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԵՒ ԸՆՏԻՐ ՑԱՑՏԱԳԻՐ

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ ԽԱՂԵՐ ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔՆԵՐ

ATTRACTIONS **BAR** **BUFFET**

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ, կիրակի, Մարտ 1, կէսօրէ վերջ, ժամը 14·30ին:

MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կրթական հաստատութեան մը համար կ'ուզուի մինչեւ տարիքի այր կամ կին մը տնական աշխատանքներու համար (մաքրութիւն եւն·) : Դիմել Յառաջի, ան – ձամբ :

—INFORMATION—

CONCERNANT les personnes possédant en TURQUIE

des

LIVRES TURQUES BLOQUÉES

★★★★

Adressez-vous à la

BANQUE OTTOMANE

7, Rue Meyerbeer, **Paris (9e)**

Pour déblocage et transfert de ces fonds

ԲԱՄԲԱՍ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 75 Ֆ.	Հատը	0·30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
20
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MERCREDI
20 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9863

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9863

ՍԳԱՒՈՐ «ՏՕՆ»Ը

Անցեալ Սեպտեմբերին, Կովկասի մէջ — հետեւաբար՝ նաեւ Հայաստանի — ահաւոր ուշադրութեան արժանի եղած է քառասնամեակ մը՝ Թուական մը, որ նըշանաւորած ու հռչակուած է «տօն» :

Խօսքը կը վերաբերի Ղարապաղին, որ քառասուն տարիներ առաջ, 1923 Սեպ – տեմբերին դարձաւ «սովետական իւթնա– վար մարզ» :

Մարդկային իրականութեան մէջ ա – նարդարութիւններ կան, որոնք կը դոր– ծուին հակառակ մարդկային կամքին :

Սակայն եթէ կայ նուազագոյն պար – կեշտութիւնը, եթէ կացութեան տէր ու պատասխանատու անհատները ամենա – գոյն յարգանքը ունին արդարութեան հանդէպ, ապա պատճառ չկայ, որ կա – տարուած սխալը չսրբագրուի, բացա – յայտութիւն չկայ, որ արդարացնէ անար– դար վիճակի մը պահպանումն ու դոյա – տեւումը :

Ինչպէս Նախիջեւանը, ինչպէս այլ հայ հողեր այդպէս ալ դարաւոր ու հզօր Ղարապաղը բոլշեւիկներու ձեռքով պոկ– ուեցաւ Հայաստանէն, պոկուեցաւ մայր հողէն, պոկուեցաւ մայր ժողովուրդէն եւ վերածուեցաւ «ինքնավար մարզի մը, որ թէ Հայաստանի, այլ Ադրբեջանի ի – շխանութեան ենթակայ :

Այս էջին վրայ կը հրատարակենք եր– կու յատկանշական բանաստեղծութիւն, որոնք լոյս տեսած են Երեւան հրա – տարակուող «Գրական Թերթ»ի 1963 Սեպտեմբեր 27ի թիւով, որ ամբողջու – թեամբ նուիրուած է... «տօն»ին :

«Մի ո՛ղջ Ղարաբաղ, մի ողջ հա՛յ աշխարհ», կը բացագանչէ Բ. Զանեան իր բանաստեղծութեան մէջ :

Հայ ժողովուրդի ամբողջական պատ – մութեան մէջ Ղարապաղը իր տեղը ունի իր միայն «անյիշատակելի ժամանակ – ներէն սկսեալ, այլեւ մեր նորագոյն պատմաշրջաններուն :

Արդարեւ, երբ Պարսիկները տիրացան Հայաստանին, անոնք ըմբռնեցին, թէ Ղարապաղի բնակիչները շատ բուռն կերպով կապուած էին իրենց մելիքնե – րուն եւ իրենց ազատութեան եւ շատ դիւրաւ պիտի ըլլար այդ չրջանը բացար– ձակ տիրապետութեան տակ առնել :

Ինչպէս կը պատմագրէ Հրանդ Բաս – մաճեան, «Պարսիկները խմասու – թիւնը ունեցան հրաժարելու այդ չրջանը ուղղակի կառավարելէ եւ թոյլ տուին, որ Ղարապաղ պահէ իր ինքնավարութիւ– նը : Վճռային այդ իշխանապետութիւն – ները չարունակեցին գոյատեւել՝ իրենց ազգային առաջնորդներու գլխավարու – թեան տակ » :

Պատմական իրողութիւն է նաեւ այն, որ հայ ժողովուրդի ազգային անկախու– թեան վերջին չրջանը — որքան ալ կարճ – իրեւ թատերավայր ունեցած է միշտ նոյն հնամենի ու հնաւանդ այս լեռնաշ – խարհը :

Արդարեւ, Դաւիթ Բէկի գլխավարու – թեամբ մղուած հերոսական կռիւներու հետեւանքով էր, որ պարսուեցան Ղարաբաղը եւ Ղարապաղը եղաւ հայ ա – զատ ու անկախ հող ուղիղ տարիներու ըն– թացքին՝ 1722էն 1730 :

Միայն բոլշեւիկեան «խիղճ» ունեցող միայն բոլշեւիկեան «արդարամտու – թիւն» տէր մարդիկ կրնային գործել այն ոճիրը, որուն հետեւանքով Հայաս – տանէն առնուեցաւ անոր ՕՐԳԱՆԱԿԱՆ կեանքի մասը եւ չես գիտեր ինչու, չես գի– տեր ինչ դատողութեամբ, չես գիտեր ինչ տրամաբանութեամբ ինքնավար ... մարզ հռչակուեցաւ :

Անոթակեզի այս ոճիրը սուգի մատնեց ողջանդակ Հայոց Աչխարհը :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՔ

ՆԱՍՐ ՅԱՂԹԵՑ

ՊԱՍԸ ԾԱՆՐ ՀԱՐՈՒԱԾ ՄԸ ՍՏԱՑԱԻ

Մինչ կը կարծուէր թէ մառեչալ Առէֆ չնորհազրկուած է, մէկ օրէն միւսը կա – ցութիւնը կը չրջէր Իրաքիմէջ եւ նաս – րականները կրկին գործի գլուխ կ'անց – նէին : Մառեչալ Առէֆ, հանրապետու – թեան նախագահ, ձեռքը առած է բոլոր իրաւասութիւնները, յեղափոխական նոր խորհուրդ մը կազմած է միայն սպաներէ բաղկացած, այդ Խորհուրդին ալ նախա – գահութիւնը վերցուցած է, ինչպէս նաեւ բանակին գերագոյն հրամանատարու – թիւնը : Մէկ խօսքով ամբողջ Իրաքը ձեռքն է :

Պատասխ ներքին տարակարծութիւնները այնպիսի կացութիւն մը ստեղծած էին որ նոյնիսկ քաղաքացիական պատերազմի վախ կար, բայց Պասը չկրցաւ իրա – ւարարի դեր մը խաղալ : Այդ պայմաննե– րուն մէջ, բանակին կը մնար մէջտեղը «աւելը» : Ծանօթ անգամ չէ թէ ի՞նչ ե– դած են Պասի գերագոյն զինավարու – թեան անդամները : Այս նոր պետական հարուածի առթիւ չատ կը յիշուի Քասը– մի առաջին յեղափոխութիւնը : Տկար կէ– տը կը նկատուի Պաղտատը միայն, պա – տառը արդէն միացած ըլլալով չարժու – մին : « Մաքրագործումի գործողութիւնը որու ձեռնարկեցինք իրրեւ միակ նպա – տակ ունի պաշտպանել մեր ժողովուրդին միասնականութիւնը, արաբ ազգին ան – բաժան մասնիկ : Միասնականութիւն, ա– հա մեր նպատակը » : Այսպէս արտայայ– տուած է մառեչալ Առէֆ : Այս յայտարա– րութիւնը ինքնատիպ բնոյթ մը չունի եւ կը նմանի պետական հարուածներու ուեւէ յաղթականի յայտարարութեան : Գա – հիրէ գոհ է, քանի ծանօթ է որ մառեչալ Առէֆ կողմնակից է Եգիպտոսի հետ մեր–

Անչափելի այս անարդարութիւնը խո – ցեց բովանդակ հայ ժողովուրդի սիրտը :

Հազարամեայ Հայոց պատմութեան մէջ անթիւ անգամներ պատուհասուած է հայ հողը, անհամար առիթներով պա – տուհասուած է հայ ժողովուրդը : Սա – կայն ասիկա եղած է թշնամի ուժերու կողմէ, ասիկա եղած է Հայաստանին եւ Հայութեան ոսոխ նկատուած տէրու – թեանց կողմէ :

Մինչդեռ Հայաստանը անդամալուծող այս աքթի հեղինակը եղաւ իբր թէ Հա– յաստանին... «բարեկա՛մ իշխանութիւն» մը :

Միշտ պէտք է յիշել ու երբեք պէտք չէ մոռնալ, որ խօսքը կը վերաբերի այն – պիսի հողերու, որոնք կը գտնուին սովե– տական սահմաններէն ներս :

Պատմական մեր հողամասին, պատմա– կան մեր հայրենիքին մասին չէ խօսքը : Անտես կ'ընենք այս հարցին մէջ սովե – տական դիւանագիտութեան խաղերը :

Սակայն ոչ մէկ առարկութիւն, ոչ մէկ բացատրութիւն, ոչ մէկ տրամաբանու – թիւն երբեւիցէ պիտի կրնայ համոզել, որ եթէ Մոսկուան ուզէր Ղարապաղը վե– րադարձնել Հայաստանին — աւելի ճիշդ՝ չուզէր զայն պոկել Հայաստանէն — չէր կրնար :

Կրնար՝ երէ՛կ : Կրնայ՝ այսօ՛ր :

Եւ տարակոյս պէտք չէ ունենալ, որ Ղարապաղի «քառասունեամեակի տօն»ը միայն սուգի առիթ եղաւ : Սուգ՝ Երկ – րի՛ն մէջ, սուգ՝ Արտերկրի՛ն մէջ :

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ԱՐՔ. ԵՒ ՄԻՒՔԱՅԷԼ ՄԱԶՄԱՆԵԱՆ ՓԱՐԻԶ ԺԱՄԱՆԵՑԻՆ

Հոգեւոր Ձեմարանի վերատեսուչ Հայ – կազուն Արք. եւ Ճարտարապետ Միքայէլ Մազմանեան որոնք էջմիածնէն մինչեւ Գահիրէ ընկերացած էին Ամենայն Հա – յոց Կաթողիկոսին, փարիզ հասան կի – րակի եւ պիտի մնան քանի մը օր :

Միքայէլ Մազմանեան դասախօսութիւն մը պիտի տայ Փարիզի մէջ որուն մաս – նամասնութիւնները կուտանք յետագա – յին : Գահիրէ տուած իր չահեկան դա – սախօսութեան թղթակցութիւնը կուտանք մեր վաղուան թիւով :

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ

Նոյեմբեր 16ին, Արմենիա նաւով Ա – ղեքսանդրիայէն դէպի Պաթում մեկնե – ցան 243 ներգաղթող հայրենակիցները :

ձեցման մը : Այդ էր արդէն պատճառը իր արգելափակման եւ աքսորին Քասըմի օ– րով : Գահիրէ ազդարարութիւն մըն ալ կ'ընէ իր տեղեկատուութեան նախարա – րին բերնով որ ըսած է .— «Պիտի չհան– դուրժենք որեւէ օտար միջամտութեան Իրաքի իրաց ներկայ կացութեան մէջ » : Այս ազդարարութիւնը ուղղուած է նախ Սուրիոյ որ անճկութեամբ կը հետեւէր Իրաքի կացութեան յեղաշրջման քանի որ կրկնակի կերպով կապուած է Իրաքի, քաղաքական եւ տնտեսական ճակատնե – րու մէջ : Պէտք է նաեւ յիշեցնել թէ սու– րիական զօրք կայ քրտական ճակատին վրայ :

Սուրիոյ մէջ վախ կը տիրէ թէեւ սկզբնական վերապահութենէ մը ետք, Սուրիա բացէ ի բաց գիրք բռնեց Իրաքի յեղափոխութեան դէմ : Այս հակազդե – ցութեան դանդաղութիւնը կը բացատ – րուէր որոշ չափով եթէ նկատի առնենք որ Պասի եւ սուրիական կառավարու – թեան գլխավարները Պաղտատ կը գըտ– նուէին եւ Սուրիա գրկուած էր իր պե – տերէն :

Կը թուի թէ Սուրիոյ եւ Իրաքի միու – թիւնը կրկին վտանգուած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆՑ եւ իր գլխա – ւորած խորհրդային տասը հիւլէադէտ – ներու պատուիրակութիւնը, Միացեալ – Նահանգներ հասան : Տիգրան Պետրոս – եանց նախագահն է Հիւլէական Ուժի Օգտագործման Խորհրդային Պետական յանձնախումբին :

ԹՈՒՐՔԻՈՑ թագապետական ընտրու – թեան մէջ, մեծ յաղթականն է Արդարու– թեան կուսակցութիւնը (Ատալէք , Մեն– տերէսեան նկատուած), 43 գաւառներու մէջ ձայներու 60 առ հարիւրը ստացած է մինչ Ինէօնիւի Հալէը միայն 23 գաւառ– ներու մէջ կը չահէր : Եթէ վերջնական արդիւնքները հաստատեն այս արդիւնքը, հաւանական է որ ընդդիմութեան գլխա – վարները երեսփոխանական նոր ընտրու – թիւններ պահանջեն :

ԿՈՆՔՈՒԻՒ գրական մրցանակը ստա – ցաւ Առման Լանու, 50 տարեկան, ա – մուսնացած եւ հայր երկու գաւակի : Իմ– րեւ լրագրող աշխատակցած է «Ֆիկա – ռոյի» : 1956ին արդէն էնթերալիէն ստա – ցած էր, այսօր իր «Երբ ծովը քաշուե – ցաւ» վէպն է որ կ'արժանանայ ամէնէն փնտռուած մրցանակին : Երիտասարդ գրող մը՝ Ժան – Մառի Լը Քլեզիօ ստա – ցաւ Ռընօտոյի մրցանակը իր առաջին վէպին համար «առեղնաղրութիւնը» :

ԻՄ ՂԱՐԱԲԱՂԸ

Կանգ առ մի պահ, իմ բարեկամ,
ականջ դիր ինձ,
Եթէ իրաւ դու չես եղել մեր լեռներում,
Առ, հոտ բաշիր այս խնկաբոյր
մանուշակից,
Գուցէ զգաս նրանց բոյրը հեռուից –
հեռու :

Թէ չես տեսել դու Սիսգարան մեր
գեղանիստ,
Ջուր չես խմել թէ Լալիկից մեր անապակ
Առ շարբաթն այս, թէկուզ ջրին մեր
չի հասնի,
Բայց դու կը զգաս, թէ ինչու ենք
այսման հպարտ :

Դու կ'իմանաս, թէ ինչու է դարաբաղցին
Սիրահարի աչքով նայում իր մայր հողին,
Ուր կոթողներ կան բարակոփ՝
դարերից հին,
Քերծերի մէջ լեռան վրայ, լեռան կողին :

Թէ կարող ես փորձիր ապա հանգիստ
նայել
Բարձունքներին այդ երկնահաս ու
վիթխարի,
Դրանի՞ց չենք արդեօք այսման
ինքնավայել,
Այսման պայծառ նայում մարդկանց
ու աշխարհին :

Իր լեռների նման բարձր է դարաբաղցին,
Լցուած չքնաղ երազներով, լոյսով,
կեանքով,
Հաւատարիմ մէկտեղ կերած աղ ու
հացին,
Եւ անյողդողդ՝ իր լեռնցու
հաւատարմով :

Կանգ առ մի պահ, իմ բարեկամ,
ականջ դիր ինձ,
Եթէ իրաւ դու չես եղել մեր լեռներում,
Առ, հոտ բաշիր այս խնկաբոյր
մանուշակից,
Եւ դու կը զգաս նրանց բոյրը հեռուից –
հեռու :

Ս. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

×

ԹԱՐԹԱՒԻ ՀՈՎԻՏ

Թարթաւի հովիտ՝ հրաշք ու հիացք,
Երգի ու հաւքի թեւածումի վայր,
Եւ գեղեցկութեան, վեհութեան սլացք,
Մի ո՛ղջ Ղարաբաղ, մի ողջ հա՛յ
աշխարհ :

Թարթաւի հովիտ՝ անտառներ անանց,
Ժայռեր ու լեռներ՝ լեռներ երկնաբեր,
Ժայռերին թառած, ժայռերին
խառնուած,
Ժայռերի պէս կուռ, ժայռեղէն բերդեր :

Հինաւուրց բերդեր՝ վկաներ խօսուն
Մեր աղէտաւոր, հեռաւոր հնի,
Եւ ձորեր խորունկ, ձորերի խորքում
Երգն ու աղմուկը ահեղ Թարթաւի :

Թարթաւի հովիտ՝ խնդուղի մի ևոր,
Որ գալարք ունի, օ, քանի՛ – քանի՛,
Որ դու քայլերով՝ տարուած նրանով,
Ուզում ես անվերջ էեզ հեռու տանի :

Ախ, մի խնդուղի, որ լայն, մանեման
Միշտ ոլորւում է ափով Թարթաւի
Եւ ղարաբաղցու բազուկի նման
Ամէն կեռմանում փարւում Թարթաւին :

Բ. ԶԱՆԵԱՆ

ԽՕՍՈՒՄ Է ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԸ

ՄՄԲ.— Արուեստի, յատկապէս երա – ժըշտական արուեստի «ազգային եւ մի – ջազգային դրսեւորման մասին » Արամ Խաչատրեան՝ զանազան առումներով խիստ շահեկան յայտարարութիւններ ը – րած է, վերջերս, *Սովետսկայա Մուզի – կա* պարբերաթերթին ընթերցողներուն համար, զորս գրի առած է Յու· Սեմիո– նով :

Ստորեւ վարպետին արտայայտած կարծիքներուն մեծ մասը, *f*աղուած « Սովետական Արուեստ»ի թիւ 10ի մէջ լոյս տեսած բնագիրէն :

... Ցաճախ հարցնում են ինձ, թէ ին– չո՞ւ ես միշտ խօսում եմ երաժշտութեան ազգային բնոյթի մասին, երբ «երաժըշ – տութեան լեզուն » ընդհանրական է , ուստի հասկնալի՝ երաժշտութիւն սիրող իւրաքանչիւր մարդուն :

Այո, երաժշտութեան լեզուն իսկապէս ընկալւում է « առանց թարգմանու – թեան » : Բայց դա հարցի մի կողմն է միայն : Միւսն այն է որ երաժշտութեան ընդհանրական , բոլորին հասկանալի « լեզուն » իրականում բաղկացած է բազ– մաթիւ լեզուներից, եւ սրանով դրսե – ւորւում է երեւոյթի տրամաբանութիւնը : Եւ եթէ մենք հասկանում ենք այդ «լե – զուները», լինի ռուսերէն թէ գերմանե – րէն, հայերէն թէ ֆրանսերէն , դա բոլո– րովին չի նշանակում, թէ պէտք է կաս – կածի ենթարկուի դրանց դոյութիւնը :

Աւելին կ'ասեմ. համաչխարհային դա– սական երաժշտարուեստը դոյացաւ հէնց այն պատճառով, որ ամէն մի իսկական մեծ արուեստագէտ բերել իր ներդրու – մը, բերել այն ժողովրդի անունից, որի մշակոյթը դաստիարակել ու ձեւաւորել է նրան իբրեւ ստեղծագործական անհա– տականութիւն :

Երբ այսպէս եմ ասում, ես միշտ մտա– ծում եմ Պախի մասին : Նա հանճարեղօ – րէն մարմնաւորեց ու կատարեալ ձեւով դրսեւորեց իր ժողովրդի ոգին, ազգա – յին նկարագիրը : Պախի երաժշտական լեզուն ձեւակերպուեց գերմանական դեղջկական երգեցողութեան ելեւէջնե – րից ու կշռոյթներից, եւ նրա գործերում քիչ չեն նաեւ իսկական ժողովրդական մեղեդիների ուղղակի «մէջբերումները »: Եւ ահա տեսէք՝ նրա արուեստը վաղուց արդէն պատկանում է ամբողջ մարդկու– թեանը : Ամէն ոք իր ղգացումներին, մտքերին, հոգեկան մղումներին խորա – պէս համահնչիւն մի բան է գտնում այն– տեղ :

Իսկ Պեթհովէ՞նը : Նրա երաժշտութեան արմատները նոյնպէս խորանում են հա– րատած հողի մէջ : Նա երաժշտական կերպարների մէջ մարմին տուեց իր ժո– ղովրդի ազգային հանճարին : Եւ ինչպէս չասել կրկին ու կրկին անգամ , որ Պեթհովէնը, ինչպէս եւ Պախը, իր գոր– ծերում կերտեց ժողովրդի կենդանի լե– զուն (եւ ոչ միայն դերմանականը) եւ ըստ իր անհատականութեան վերիմաս – տաւորելով այն, ստեղծեց գործեր, ո – րոնցմով հպարտանում է ամբողջ առաջա– ւոր մարդկութիւնը :

Շատ հետաքրքրական է նաեւ համեմա– տել, թէ ինչպէս նոյն նիւթը , նոյն գը– նաթները տարբեր կերտուում են գտնում տարբեր ազգային դպրոցների պատկա – նող արուեստագէտների կողմից : Վեր – ցրէք, օրինակ, Պերլիոզի եւ Չայքովսկու « Ռոմէօ եւ Ժիւլիէթ»ը, Չայքովսկու «Օրլեանի կոյսը» եւ Հոնեկկերի « Ժան ա'Արք»ը, Շումանի եւ Փուլենկի «Քարնա– վալը», Վերտիի «Ռեքիւեմը» եւ Պը – րամսի « Գերմանական ռեքիւեմը » : Բացի դարաշրջանների, օժտուածութեան չափի, սեռերի տարատեսակութեամբ պայմանաւորուած ամէն կարգի տարբե– րութիւններից, ամենուրեք նկատելի են նախեւառաջ ազգային տարբերութիւն – ները :

Մի խօսքով, որ մէկ մեծ արուեստա – գէտին էլ յիշենք — Շուպերթին կամ Կլինքային, Շումանին կամ Պորոտինին, Շոփենին կամ Մուսորգսկուն, Մոցար – թին կամ Տըպիւսիտոյն, Պալալքիրեւին, Վակներին, Կրիկին, Սիպելիուսին, Տը – վորժակին, Սմեթանային, Լիսթին —եր– բեք, ոչ մի կերպ չենք կարող տարակոյ– սի ենթարկել նրա արուեստի ազգային որոշակիութիւնը, որի չնորհիւ էլ հէնց նրանցից իւրաքանչիւրի արուեստը թե – ւեր է ստացել ու սաւառնել ամբողջ աշ – խարհով մէկ :

Մինչեւ այժմ խօսեցի առաւելաբար դասական երաժիշտների մասին : Այս ամ– բողջն անշուշտ վերաբերում է նաեւ իմ ժամանակակիցներին եւ առաջին հերթին իմ հայրենակիցներին :Բայց յատակ խո– սակցութիւնը չարունակելուց առաջ, մի փոքր թեքուեմ նիւթից .

Վերջերս ես նամակ ստացայ մեր մի ե– րաժշտից : Պարզւում է, այն երկրում , որտեղ ապրում է նա, որոշ «տեսաբան – ներ » յանկարծ սկսել են պնդել, թէ եր– գահանները պէտք է հրաժարուեն փոլֆ – լորն օգտագործելուց եւ փնտռեն ժողո – վըրդական երաժշտական բարբառի տար– բերից մաքրագործուած «միջազգային » երաժշտական լեզու :

Այսօր մեզ անհրաժեշտ է ամէն կերպ զարգացնել ազգային ժողովրդական ան– մահ ստեղծագործութեան բոլոր կենդա– նի, կատարելագործուող տարրերը (դա բնականաբար կը հասցնի այդ ստեղծա – գործութեան նոր տարրերի առաջացմա – նը) : ... Ուզում էք, որ ես ճշդե՞մ, թէ ինչպէս են զրսեւորւում ազգային գծերը երաժշտութեան մէջ : Ես յանձն չեմ առ – նում սպառիչ պատասխան տալ այդպիսի հարցին :

Ազգային ժողովրդական ստեղծագործ – ծութիւնը անսպառ հարստութիւն է, եւ այդ բանը չհասկացող արուեստագէտը առնուազն խելացի չէ : Բայց այստեղ հարց է ծագում, ի՞նչպէս օգտուել փոլ– լորից : Ես մի հարց եւս, որ շատ կարե – ւոր է. արժանի՞ է երգահանը փոլֆլորին, ներքին ստեղծագործական իրաւունք ու– նի՞ ձեռք տալու այդ աղբիւրին : Համոզ– ուած եմ, որ այդպիսի իրաւունքը պէտք է նուաճել, նուաճել անխոնջ աշխատան – քով, ժողովրդական արուեստի նկատ – մամբ տածած սիրով, դրա խմացու – թեամբ : Չեմ պատկերացնում, որ եր – գահանը իր յիշողութեան մէջ չպահի հարիւրաւոր ժողովրդական մեղեդիներ : Իսկ եթէ երգահանը փոլֆլորին դիմելով ծածկում է վարպետութեան, երեւակա – յութեան, երաժշտական հնարամտու – թեան պակասը, հաղիւ թէ կարելի է ըս– տեղծագործող կոչել նրան : Չի կարելի նաեւ, այսպէս ասած, դնտուել ժողո – վըրդական երաժշտութեան խնամքի տակ, « լուսանկարել» այն : Դա հասա – սար է տեղքայլի : Ի մէջի այլոց, փրո– փեսիոնել արուեստի ինչ որ վաղ չըլա – նում դեռ կարելի է « լուսանկարել» , բայց աղգային երաժշտական դպրոցի բնական զարգացման ընթացքում պէտք է պատմութեան դիրկն անցնեն այդպիսի կրաւորական եղանակները : Ես այսպէս կ'ասէի. չի կարելի ոչ «ողորմութիւն » խնդրել» փոլֆլորից, ոչ էլ վախենալ նը– րան ձեռք տալ : Ժողովրդական մեղեդի – ները պէտք է թեւ տան երգահանի երե – ւակայութեանը, պէտք է առիթ դառնան ինքնուրոյն գործերի ստեղծման համար : Համոզուած եմ, եթէ երգահանը դիտի եւ սիրում է իր ժողովրդի արուեստը, եթէ նա տաղանդաւոր է եւ ունի մասնագի – տական պատրաստականութիւն, եթէ ու– նի սեփական ստեղծագործական մտքեր ու զաղափարներ եւ եթէ վերջապէս նա իսկական հայրենասէր է, ուրեմն կը գրի մեր զարաշրջանը պատկերող լաւ ստեղ– ծագործութիւն՝ բառի խորագոյն իմաս– տով :

Գոյութիւն ունե՞ն արդեօք աղգայինի յատակ յատկանիշներ : Անտարակոյս : Եւ կարելի է փորձել պայմանականօրէն բնո– րոշել այդ յատկանիշները : Դրանցից մէ– կը կարծես չափազանց պարզ բան է· փոլֆլորի մէջբերումը : Այլ կերպ ասած, ժողովրդական մեղեդին երաժշտական հիւսուածքի մէջ անմիջականօրէն մըտ – ցնելը : Բայց մէջբերում կայ, մէջբերում էլ կայ : Դա կարող է փոլֆլորի նկատ – մամբ խնամառու վերաբերմունքի հետե– ւանք լինել, իսկ այդպիսի վերաբեր – մունքը վճռականօրէն պէտք է դատա – պարտել : Բայց միւս կողմից միանգամ կը լինէր մտածել, թէ որեւէ մէջբերում դե– ղարուեստական մտածողութեան ցածր մակարդակ է ցուցանշում :

... Ազգային ոճի մի ուրիշ յատկանիշ է հէնց մեղեդիի ելեւէջների բնոյթը : Ե– րաժշտական հիւսուածքը միանգամայն ինքնուրոյն է թւում, բայց երբ ուշադիր ես նայում, տեսնում ես, որ դա կարծես ժողովրդական երգերի «հատիկ– ներից է հիւսուած»: Այդ իմաստով ինձ համար չզերազանցուած է մնում Մու – սորգսկու ստեղծագործութիւնը :

Այնուհետեւ, ես պատկերացնում եմ դէպքեր, երբ թեմա – մեղեդին ամբող – ջութեամբ պատկանում է երգահանին , բայց ներդաշնակութիւնը , փոլիֆոնիայի հնարանքները, չարաշրման ձեւը, կըռոյթ կառուցուածքը, վերջապէս թեմփօ կամ մի որեւէ այլ բան անպայման « մատնում է» երաժշտութեան աղգային էութիւնը :

Ի միջի այլոց նշեմ, որ ամէն մի երգա– հանի համար անհրաժեշտ եմ համարում ժողովրդական մեղեդիներ ներդաշնակե – լու , հէնց ներդաշնակելու կարողութիւ – նը : Առանց դրան չի կարելի տիրապետել երաժշտական լեզուի օրէնքներին : Ին – չո՞ւ : Որովհետեւ այդպիսի ներդաշնակ– ման մէջ երգահանը կարծես «ոտից գը – լուխ աչքի առաջ է», չունի «պահուկու տեղ», եւ արուեստագէտի նրա տեսակէ– տը ի յայտ է գալիս ամբողջ հնարաւոր լրիւութեամբ: Պէ՞տք է արդեօք յիշեցը– նել, թէ ինչպէս էին կարողանում փոլ – ֆլորային նիւթերը ներդաշնակել Պալա – կիրեւ, Չայքովսքի, Ռիմսքի – Քորսա – կով, Քրոքոֆիեւ, Էնեսքու եւ Պարտոք :

Այս ամէնը ես ասում եմ հէնց այն պատճառով, որ հիմա, ինձ թւում է, մի չարք երիտասարդ երգահաններ որոշ «ա– մաչկոտութիւն» են ցուցաբերում ազգա– յին գունագեղութեան նկատմամբ, մի տեսակ քաշւում են իրենց հարազատ ժո– ղովրդական հողից : Կարծես թէ՝ փոլֆ– լորին գիմելը կը նուազեցնի իրենց ստեղ– ծագործական անհատականութեան ինք – նուրոյնութիւնը եւ «կ'իջեցնի» իրենց փրոֆեսիոնել մակարդակը : Ինչպէս չկրկնես Նորից, որ երգահանը պէտք է արժանի լինի փոլֆլորին: Ժողովրդական արուեստին ձեռք մեկնելու իրաւունքն ա– մէն մարդու չի տրւում : Անհրաժեշտ եմ համարում լրջօրէն զգուշացնել երիտա – սարդներին ազգային դիմքը կորցնելու վտանգից :

Եւ վերջապէս կը պատասխանեմ այն հարցին, թէ կարո՞ղ է արդեօք ժողո – վըրդային լինել այն ստեղծագործութիւ– նը, որի մէջ փոլֆլորի ոչ մի տարր չկայ, ժողովրդական ստեղծագործութիւնից ե– կող ոչինչ չկայ, որ կարողանար ցոյց տալ, թէ ինչ հողից է ածել տուեալ երա – ժըշտութիւնը (ասենք Սքրեաբինի երա – ժըշտութիւնը) :

Այո, կարող է ժողովրդային լինել այն ստեղծագործութիւնը, որի մէջ չկան փոլքլորային մեղեդիներ, չկան մէջբե – րումներ : Կարող է ,որովհետեւ իրա – պաշտ արուեստում ժողովրդական սկըզ– բնաղբիւրների հետ կապը երբեմն շատ անուղղակի ընդհանրացած ձեւով է հան– դէս գալիս: Եւ դա բոլորովին էլ չի խանգարում , որ վառ կերպով դրսեւոր– ուեն ազգային գծերը: «Դա միայն ռուս երգահանը կարող էր գրել, — բացա – գանչում ենք, օրինակ, լսելով Չոսթա – կովիչի Եօթներորդ համանուագի առա – ջին մասը : Սակայն բացատրելու հա – մար, թէ ինչպէս է յառաջ գալիս այդ – պիսի ուժեղ յուզական ներգործութիւն , յաճախ պէտք է լինում շատ բծախնդիր վերլուծման դիմել, թէեւ սրտով ու հո– գով մենք դա ընկալում ենք անվերա – պահօրէն :

Եւ այդպէս է լինում ոչ միայն երա – ժըշտութեան մէջ :

Ահա Սարեանը: Հայրենի բնանկար ա– նի, թէ դիմանկար, նա միշտ մնում է ազգային արուեստագէտ : Միշտ էլ դի – տողին անմիջապէս գրաւում է խաստա – թեան, զգայուածութեան եւ յուզական արտասուով յորդանքի այն զարմանալի զուգակցումը, որն ասես զգում ես հէնց հայկական բնութեան մէջ, հայ մարդ – կանց մէջ :

Խօսելով, օրինակ, ռուսական , ֆրան– սական կամ հայկական երաժշտութեան մասին, չի կարելի խնդիրը պատկերա – ցնել այնպէս, որ իբր թէ ազգային առան– ձնութիւնները սահմանափակւում են մի – այն ժողովրդական արուեստի առանձնա – թիւններով :

ՏԱՆԹՈՆԻ ՄԱՀԸ

—o—

Տանթոն վերսկսաւ իր ընթացքը, այս անգամ սակայն, իր քայլերը ծանրացած կը թուէին :

Բացաւ պատուհանը, դուրս նայեցաւ , դէպի Քորտըլիէր փողոցը :Իրեն թուեցաւ որ ստուերներ կը չարժէին մթութեան մէջ: Անցաւ ճաշառենեակ եւ հոն ալ բա– նալով պատուհանը, տեսաւ դարձեալ կասկածելի ստուերներ :

Արդէն տունը չրջապատուած էր ոստի– կանական ուժերով :

Վերադարձաւ դէպի սրահ ու պահ մը անչարժ , մտածեց :

Պէ՞տք էր որ լուր տար Լուիզին : Ցու– չիկ հրեց ննջասենեակին դուռը :

Աղօտ ճրագի մը լոյսը տարօրինակ ստուեր մըն էր տարածած սենեակին մէջ :

Մօտեցաւ ամուսնական մահիճին ուր կը ննջէր երիտասարդ կինը, որուն գան– գուր խոպոպիկներով չրջապատուած գը– լուխը կը հանդչէր ժանեակաւոր բար – ձին վրայ :

Հանդարտ չնչառութիւնը երբեմն կը բարձրացնէր գեղանի կնոջ հոլանի կուրծ– քը :

Երկարօրէն դիտեց : Տասնըեօթնամեայ իր կնոջ դիմագիծերը ստացած էին ման– կական պարզութիւն մը :

— Իմ փոքր աղջնակս, իմ միակ սէրս, մրմնջեց Տանթոն, առաջին անգամ է որ պիտի տառապիս իմ պատճառովս ...

Լուիզի մէկ ձեռքը անկողնէն դուրս էր կախուած :

Տանթոն ծունկի եկաւ ու երկիւղածու– թեամբ իր չուրթները տարաւ դէպի այդ քնքուշ ձեռքը :

Այդ հպումին, երիտասարդ կինը սար– սռաց, երերակաց ու դարձաւ միւս կողմը ...

Ո՜հ, որքան կ'ուզէր այդ քաղցր էակը անգամ մը եւս, թերեւս վերջին անգամ, սեղմել իր բազուկներուն մէջ ...

Ո՛չ, ո՛չ, մտածեց, բաժանումը չատ ա – ւելի ծանր պիտի ըլլար ...

Գոցեց իր աչքերը : Պահ մը վարանե– ցաւ : Պէ՞տք էր որ ինք ալ մտնէր ան – կողին :

Ցցեց իր առիւծային գլուխը եւ մրմըն– ջեց .

— Ո՛չ, ոտքի վրայ պիտի ընդունիմ զի– բենք.:.

Վերադարձաւ սրահ, ուր, աշտանակին մոմերը հալած ու սպառած էին: Նորեր տեղաւորեց ու սարսռաց : Ցո՜ւրտն էր արդեօք պատճառը : Կրակարանին մէջ նոր կոճղ մը դրաւ ու նստեցաւ անոր առջեւ :

Սկսաւ մտածել, պիտի ձերբակալեն զինքը, ինչպէս ձերբակալած էին Պայ – յին, Ռոլանը, Վեռնիյոն, ինչպէս ձեր – բակալած էին ու գլխատած էպէռը՝ երեք օր առաջ :

Ժամերը կ'անցնէին: Ինչ անվերջանա – լի էր այդ դիշերը :

Ցանկարծ , երբ արդէն պատուհանին մէկ ճեղքուածքէն նշմարելի դարձաւ նո– րածագ արչալոյսին չողը, Տանթոն լսեց աղմուկներ , որոնք կուգային վարէն՝ բակէն :

Ծանր ոտնաձայներ լսուեցան սան – դուխներուն վրայ, ընկերացած զէնքերու չաչիւններու : Բախեցին դուռը ու լըս – ուեցաւ ձայն մը :

— Ցանուն Ընդհանուր Ապահովութեան կոմիտէին, բացէք :

Տանթոն սարսռաց, մնաց ահաբեկ՝ սպանդանոց առաջնորդուող ցուլի մը նը– ման: Երկար չտեւեց, սակայն, այդ ընկ– ճուած դրութիւնը: Ոտքի ելաւ, ամբա – ցուց իր փողկապը, կոճկեց բաճկոնին կոճակը ու հանդարտ քայլերով յառա – ջանալով դէպի դուռը, բացաւ զայն :

Իր առջեւ կանգնած էր ոստիկանապե – տը՝ մէջքին անցուցած եռագոյն ժապա– ւէնը ,փետրաւոր գլխարկը գլխուն : Տասնեակ մը ոստիկաններ կանգնած էին անոր ետին :

— Կը սպասէի ձեզի, պարոններ , ըսաւ Տանթոն :

(3 Շար·)

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

—o—

Վիէն, (Յառաջ).— Դեռ նոր տօնե – ինք չէ՜ատակը եւ յարգանքի մեր տուր – քըն ընծայեցինք մեր անհետացող սիրե – լիներուն, եւ ահա, երկու օր ետք՝ Նո – յեմբեր 3ին կիրակի, Սէրբլը կաթոլիքի մեծ սրահին մէջ, հոծ եւ հաւատաւոր բազմութեամբ եւ ճոխ յայտադրով մը կատարեցինք Հ. Ը. Դաշնակցութեան տարեկան մեծ տօնակատարութիւնը, նախաճեռնութեամբ Անի կոմիտէին եւ գործօն մասնակցութեամբ՝ Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի:

Բեմը իր հանդիսաւոր պաճուճանքն ու – նէր. ազգային երկու եռագոյները, հիմ – նադիր երեք տիտաններու՝ Քրիստափո – րի, Ռոստոմի եւ Զաւարեանի մեծադիր նկարը, կուսակցութեան դունադեղ դի – մանկանը եւ «Մահ կամ ազատութիւն» գոյացնող պատառը իրենց արժանի տե – ղը զբաւած էին, երբ վարագոյրը բաց – ուելուն, Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը թնդացուց «Մշակ բանուոր»ը:

Սրահի բազմութիւնը, ուր աչքի կը զարնէին մօտիկ շրջաններէն (Լիոն, Տէ – պին, Վալանս) եկած հիւրեր, խոր եր – կիւղածութեամբ ունկնդրեց — յոտնի – կայ, բացման այս խրոխտ քայլերգը:

Մեր երիտասարդ ընկեր Աւագ Լուսա – բեւան իր պաշտօնին անցնելով, իրրեւ օրուան նախագահ, ամփոփ եւ խորի – մաստ բացման ճառին մէջ յիշեց Հ. Ը. Դաշնակցութեան ծնունդը, անոր 73 տարուան բեղուն գործունէութիւնը եւ ներկայ օրերու ու իրրեւ տարագիր, տա – րած աշխատանքները ի նպաստ Հայ Դա – տին եւ հայատեսման սրբազան գործին: Ել դառնալով Նոր Սերունդին եւ առ հա – րաւակ երիտասարդութեան, խոր համո – զումով եւ հաւատքով պնդեց թէ Հ. Ը. Դ.ը եւ մեր նախնիքը ըրին շատ բան եւ «դեռ մեզի ալ կը մնայ շատ ընելիք»:

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մի – բայժար մասնակցութիւնը բերած էին Տիկին Անժէլ Սուքիասեան (Կիլիկիա), Լիոնի Նոր Սերունդէն՝ Օր. Շ. Ղազար – եան (Դերենիկ), Տիկին Վարդուհի Ռըս – տիկեան (Ծիրանի Ծառ). Վալանսէն ընկեր Քէչէճեան, Վիէնի Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի եռանդուն ընկերներէն Համ – բարձում Խօքսիւղեան իր կիթառով նը – ւագեց երկու հայրենի մեղեդիներ :— Տկսինէն ընկերուհի Մարի Կարապետ – եան, իր անոյշ ձայնով երգեց «Հայաս – տան»ը եւ «Պլպուլ»ը, դաշնակի վրայ ի – րեն ընկեր ուսենալով իր չնորհալի ազ – դիկը՝ Անժէլ :

Այս առաջին բաժինը վերջացած ըլլա – լով, մեր երիտասարդ նախագահը, բեմ հրաւիրեց ուրիշ երիտասարդ մը օրուան բանախօս ընկերը Ց. Արթինեան (Մար – սէյլէն), որուն կրակոտ ճառը — տեսակ մը թէ՛ ներքոզական եւ թէ՛ հակաճա – ռական, դրաւեց ունկընդիր բազմութեան ուշադրութիւնը :

Հարեւանցի ակնարկով մը, իր միտքը ու հոգեկան տրամադրութիւնները հա – ղորդեց թէ տարէցին եւ թէ երիտասար – դին :

Ներածական միտքերէն ետք, չէ՜տակի նիւթին անցնելով , մեր բանախօսը, ը – սաւ. « Հ. Ը. Դաշնակցութիւնը անկա – րելի բան է որ հայադաւ եւ կամ հայ – րենիքի ղէմ ըլլայ — անլուր է· իր հիմ – նադիրները ներչնչեցին անոր ինքնա – պաշտպանութեան ոգին եւ ընդվզումը , կրակը փոխանակ ստրկութեան եւ ստո – րադաս համակեցութեան :

Եւ այս ոգիով, սերունդներ ու սե – րունդներ իրարու յաջորդեցին «Մահ կամ ազատութիւն» իրենց կուրծքերուն ար – ձանագրած, մինչեւ որ օր մը մեր ժողո – վուրդը խաչուելէ եւ թաղուելէ ետք , մէկէն — երեք օր ետք — յարութիւն ա – ռաւ փառաւորապէս 1918, Մայիս 28ին: Հայերնակիցներ, մեր գոյութիւնը արժէք չունենար առանց հայրենիքի, ղիմէ՞ք , Արարատը պանդուխտ ձգելու չէ , ներս բերենք , հայրենիքէն ներս: Մենք, մեր հայրենիքը կը ղղանք մեր հողիներուն մէջ՝ այս օտար ափերուն վրայ :

Համբերենք եւ սպասենք հաւաքումի այդ մեծ օրուան: Յարգանք մեր նահա – տակներուն, յարգանք եւ պատիւ մեր վերաշինուող եւ վերականգնող հայրե – նիքին» : Յանդուգն ծաւիերու տարա – փին տակ մեր երիտասարդ բանախօսը ի – ջաւ բեմէն :

Կարճ դադարէ մը ետք, մողական լսո – ւթերով ցուցադրուեցան մեր անմահ հե – րոսներու եւ ականաւոր դէմքերու պատ – կերները, ճոխացուած կենսագրական եւ պատմական ծանօթութիւններով (ընկեր Ց. Արթինեան):

Իսկ աւելի ուրախ ու զուարթ մըթ – նոլորտ մը ստեղծելու դիտումով — իր – րեւ վերջաբան, Տէսինի Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբը, յաջորդական երկու դեղչկական պարերով իր թանկա – գին ազակցութիւնը բերաւ հանդէսին եւ ներկայ բազմութիւնը « Յառաջ նահա – տակ»ի անոյշ տպաւորութեան տակ ա – կամայ հեռացաւ սրահէն :

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Շա – բաթ երեկոյն, Նոյեմբեր 2, Համօ Օհան – ջանեան ակումբին մէջ, որ բոլորովին ե – րիտասարդացած եւ նոր կերպարանք ըս – տացած էր, Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնը կազմակերպած էր հրապա – րակային դասախօսութիւն մը:

Բազական թիւով ազգայիններ, մէջին սերունդէն եկած էին, իսկ նորահաս, այս երկրին մէջ ծնած սերունդէն, դժբախ – տաբար չատեր կը բացակայէին, հակա – ռակ անհատական հրաւիրագիրերուն :

Դասախօսն էր մեր երիտասարդ սե – րունդէն ընկեր Ց. Արթինեան (Մար – սէյլէն) որուն կրակոտ ճառը — տեսակ մը թէ՛ ներքոզական եւ թէ՛ հակաճա – ռական, դրաւեց ունկընդիր բազմութեան ուշադրութիւնը :

Հարեւանցի ակնարկով մը, իր միտքը ու հոգեկան տրամադրութիւնները հա – ղորդեց թէ տարէցին եւ թէ երիտասար – դին :

Ներածական միտքերէն ետք, չէ՜տակի նիւթին անցնելով , մեր բանախօսը, ը – սաւ. « Հ. Ը. Դաշնակցութիւնը անկա – րելի բան է որ հայադաւ եւ կամ հայ – րենիքի ղէմ ըլլայ — անլուր է· իր հիմ – նադիրները ներչնչեցին անոր ինքնա – պաշտպանութեան ոգին եւ ընդվզումը , կրակը փոխանակ ստրկութեան եւ ստո – րադաս համակեցութեան :

Եւ այս ոգիով, սերունդներ ու սե – րունդներ իրարու յաջորդեցին «Մահ կամ ազատութիւն» իրենց կուրծքերուն ար – ձանագրած, մինչեւ որ օր մը մեր ժողո – վուրդը խաչուելէ եւ թաղուելէ ետք , մէկէն — երեք օր ետք — յարութիւն ա – ռաւ փառաւորապէս 1918, Մայիս 28ին: Հայերնակիցներ, մեր գոյութիւնը արժէք չունենար առանց հայրենիքի, ղիմէ՞ք , Արարատը պանդուխտ ձգելու չէ , ներս բերենք , հայրենիքէն ներս: Մենք, մեր հայրենիքը կը ղղանք մեր հողիներուն մէջ՝ այս օտար ափերուն վրայ :

Համբերենք եւ սպասենք հաւաքումի այդ մեծ օրուան: Յարգանք մեր նահա – տակներուն, յարգանք եւ պատիւ մեր վերաշինուող եւ վերականգնող հայրե – նիքին» : Յանդուգն ծաւիերու տարա – փին տակ մեր երիտասարդ բանախօսը ի – ջաւ բեմէն :

Կարճ դադարէ մը ետք, մողական լսո – ւթերով ցուցադրուեցան մեր անմահ հե – րոսներու եւ ականաւոր դէմքերու պատ – կերները, ճոխացուած կենսագրական եւ պատմական ծանօթութիւններով (ընկեր Ց. Արթինեան):

Իսկ աւելի ուրախ ու զուարթ մըթ – նոլորտ մը ստեղծելու դիտումով — իր – րեւ վերջաբան, Տէսինի Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբը, յաջորդական երկու դեղչկական պարերով իր թանկա – գին ազակցութիւնը բերաւ հանդէսին եւ ներկայ բազմութիւնը « Յառաջ նահա – տակ»ի անոյշ տպաւորութեան տակ ա – կամայ հեռացաւ սրահէն :

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Շա – բաթ երեկոյն, Նոյեմբեր 2, Համօ Օհան – ջանեան ակումբին մէջ, որ բոլորովին ե – րիտասարդացած եւ նոր կերպարանք ըս – տացած էր, Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնը կազմակերպած էր հրապա – րակային դասախօսութիւն մը:

Բազական թիւով ազգայիններ, մէջին սերունդէն եկած էին, իսկ նորահաս, այս երկրին մէջ ծնած սերունդէն, դժբախ – տաբար չատեր կը բացակայէին, հակա – ռակ անհատական հրաւիրագիրերուն :

Դասախօսն էր մեր երիտասարդ սե – րունդէն ընկեր Ց. Արթինեան (Մար – սէյլէն) որ դրեթէ մէկ ժամ տեւողու – թեամբ , մտերմիկ, ընկերական դրոյթ ձեւով խօսեցաւ հայկական արժէքներու, Հայկ· Դատի եւ հայրենիք մը ունենալու անհրաժեշտութեան մասին :

ԿԱՊ. ԽԱԶԻ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ.— Այս տա – րի, պարապաներու բերումով, Վիէնի դպրոցական վերամուտը ուշացաւ: Մեր հայերէնի երեք դասընթացքները հազիւ Նոյեմբեր 5ին վերսկսան : Կ'երեւի թէ , եթէ չդանուին հաւատաւոր եւ նուիրուող անձնաւորութիւններ, մասնաւորաբար դործօն Միութիւններ եւ կազմակերպու – թիւններ, աղգային տեսակէտով հաւա – քական ձեռնարկներ չեն կրնար տեղի ու – նենալ :

Ոմանք իրենց պատեանէն դուրս չեն ել – լեր· իսկ ուրիշներ ալ իրենց քսակէն եւ կամ աղանդամոլ մտայնութենէն զատ ոչ մէկ դաղափարական ունին :

Ամիսներ առաջ, Կապ· Խաչի վարչու – թիւնը դիմած էր հոգեւոր խմբակի մը վարչութեան (Մարաւաթա)որպէսզի մեր քանդուած սրահին տեղ, մեզի տրամա – դրէին իրենց աղօթատեղին, չաբաթը մէկ օր միայն իրիկունը մէկուկէս ժամուան համար, անշուշտ հատուցման նպաստա – ւոր պայմաններով :

Բայց «բարեպաշտիկ» մարդիկ, մեզ երկու երկար ամիսներ խաղցնելէ ետք , ի վերջոյ ծիծաղելի եւ տղայական անի – մաստ պատճառաբանութիւններով մեր – ժեցին սրահը ...

Եւ այսպէս, միշտ միեւնոյն անճնա – ւորութիւնը — ինչպէս անցեալին , ընկե – րուհի Եղիսաբէթ Այանեան զարմանալի եւ նոյնքան դովելի փութկոտութեամբ տրամադրեց իր խանութի կողքին հա – մեստ խոհանոցը, որպէսզի հայ մանու – կը— Փասքալի թաղին մէջ— չզրկուի հայերէնի դասընթացքէն :

Հ. Մ. Ը. Մ.— Հոկտեմբերէն ասդին, ոտնադնդակի եղանակը սկսած է եւ մեր մարզիկները կատարած են արդէն երկու յաղթական մրցումներ: Վարչութիւն եւ մարզիկներ կ'աշխատին Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմը պահպանել դաղութիս մէջ եւ ա – մէն պատեւաբեր միջոցներով տարածել անոր համբաւը մեր չրջանի մարզասէր չրջանակներու մէջ: Այս եղանակին հա – մար ունինք մտահոդիչ կէտ մը, — մեր երիտասարդ մարզիկներէն երկուքը՝ Գրիգոր Ղէչեան եւ Պ. Ռըստիկեան ի – րենց դինուորական ծառայութեան կան – չուեցան: Այսպէս, հաւանական է որ մեր

1918 ՆՈՐԵՄԲԵՐ 11·— Առաջին Աչ – խարհամարտի 45րդ տարեդարձի առթիւ, Վիէնի տօնակատարութեանց եւ տաղանց – քին, պաշտօնապէս մասնակցեցաւ իր ե – ռագոյն դրօշակով, Հայ Մարտիկներու եւ Կամաւորներու Միութիւնը — դլխաւո – րութեամբ հայրենակից Մկրտիչ Մար – դարեանի– , եւ յանուն Հայ դաղութին եւ Միութեան, դեղեցիկ ծաղկեպսակ մը դետեղեց քաղաքիս Անծանօթ դինուորի չքեղ յուշարձանին առջեւ :

Կ. Տ.

«ՋՄԵՌՆԱՅԻՆ ՊԱԼԱՏ»Ը

—o—

Լիոն.— 1962 Հոկտեմբեր 8ի դիչերը ահաւոր հրդեհ մը մոխիրի վերածեց Լիոնի նշանաւոր «Ջմեռնային Պալատ»ը:

« Պէտք է որ իմ տունս վերաչինէք » , կ'ըսէր վերջերս մահացած անուանի երգ – չուհին էտիթ փիաֆ, անօրէն Ռոժէ Լա – մուրի: Թէեւ ինք բարեբախտութիւնը չունեցաւ տեսնելու իր սիրած սրահին վերակենդանացումը, սակայն կերպով մը իր փափաքը իրականացաւ, որովհե – տեւ ազէտէն տասը ամիս ետքը պալատը վերաչինուեցաւ :

Անցեալ Ուրբաթ, ժողովրդական երգիչ Թիլպէր Պեքօ, հանդիսաւոր բացումը կատարեց նոր պարասրահին, որուն իր ներկայութեամբ առաւել եւս մեծ փայլ մը տուաւ արուեստագէտ Ֆէրնան Ռէյ – նօ, երբ Փարիզի Օլիմփիային իր ներ – կայացումէն անմիջապէս ետքը օդանաւ մը ցատկելով առաւօտեան ժամը 3ին Լիոն հասաւ :

Փարիզեան մեծ օրաթերթ մը, որ ժլատ է դաւառի իրականացումներուն դո – վեստ չոայլելու մէջ, կը դրէ ի մէջ այ – լոց.—

Լիոնի «Ջմեռնային Պալատ»ին վերա – կանդնումը տեսակ մը վրէժ է այն որո – չումին դէմ, որ Պատէն – Պատէնի Ողիմ – պիական Միջազգային չանճնախումբը տուաւ, նախապատուութիւն տալով Մեքսիկոյի ընդդէմ Լիոնի :

Գաղափար մը կազմելու համար այս հանդիսասրահին մասին, բաւական է ամբողջ Եւրոպայի մէջ եւ երրոր – դը ամբողջ աշխարհի մէջ: Գիտական ա – մենավերջին կատարելութիւններով օժ – տուած՝ Հանրի Բիկալի կողմէ, այս սը – բահը կարելի է նկատել ամէնէն ար – դիականը :

Իր 25 մեթր լայն բեմ – վարագոյրը 41 չարժականերով (մօթէօր) կը դեկավար – ուի :

Թաքսիին չարժավարը, որ դիս կ'առաջ – նորդէր, Հպարտութեամբ ըսաւ թէ ոչ Եւրոպայի, ոչ ալ Ամերիկայի մէջ կարելի է նման սրահ մը դտնել: Արդարեւ պէտք է մինչեւ ... ձախոն երթալ, դտնելու համար հանդիսասրահ մը, ուր երեք հա – զար վեց հարիւր հոդի, իրենց սեղաննե – րուն չուրջ բազմած, կարենան վայելել նշանաւոր արուեստագէտներու դլուխ – գործոցները, որոնք կը սփռուին սրահին 92 ամենանոր բարձրախօսներուն մէջո – գաւ :

Վերջացնելէ առաջ , ըսենք թէ, ինչ – պէս կ'ըսէր էտիթ փիաֆ, «Ջմեռնային Պալատը» տունն է նաեւ Լիոնահայերուն, քանդի նախապատերազմեան չրջանին հայ դաղութին ընտրանին դեղեցիկ եւ անմո – ռանալի ժամեր ապրած է, պատմական այս սրահին չերմիկ մթնոլորտին մէջ :

Ի՜նչ երջանիկ օրեր էին այդ օրերը:

Գ. Տ. Ա.

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ – ՈՐԴԻ

ՔԱՄԵԼԻԱՋԱՐԴԻՆ

ԺԹ

Մի կարծէք թէ պոռնիկի մը սէրը, որքան ալ անչահախնդիր ըլ – լայ, սուղի չի նստիր ձեղի: Ծաղիկներու հազարաւոր քմահաճոյքները, օթեակնե – րը, ճաշերը, դաշտային զբօսանքները, զորս մարդ չի կրնար մերժել իր սիրու – հիին, ահագին ծախք կը պատճառեն :

Ինչպէս ըսի ձեղ, հարստութիւն չու – նէի: Հայրս Ս... քաղաքին մէջ ընդհ· հարկահաւաք էր եւ է տակաւին: Պար – կեշտ մարդու մեծ համբաւ մը ունի , որուն չնորհիւ կրցաւ պահել երաչխաւո – րութեան դումարը, զոր հարկ էր տրա – մադրել պաշտօնի ձեռնարկելու համար : Այս պաշտօնէն տարին քառասուն հազար ֆրանք կը ստանայ եւ տասը տարիէ ի վեր որ զործի ձեռնարկած է իր երաչ – խաւորութեան զումարը վճարեց, եւ քրօջս զրամօժիտը մէկէղի դնելու աչխա – տեցաւ : Հայրս խիստ պատուաւոր մարդ մըն է :

Մայրս մեռած ատեն Թողուց վեց հա – զար ֆրանքի եկամուտ մը, զոր հայրս իմ եւ քրօջս միջեւ բաժնեց իր հետա – պընդած պաշտօնը ձեռք ձգելուն պէս :

Ցետոյ, երբ 21 տարու եղայ, այս փո – քըր եկամուտին վրայ աւելցուց ութ հա – զար ֆրանքի թոշակ մը, ապահովելով դիս թէ ութ հազար ֆրանքով կրնայի հանդիստ կերպով ապրիլ Փարիզի մէջ , եթէ ուղէի այս եկամուտին հետ դէրք մը ստեղծել ինծի համ փաստաբանութեան եւ կամ բժչկութեան մէջ: Ուստի Փարիզ եկայ, իրաւաբանական վարժարանի չըր – ջանը աւարտեցի, փաստաբան եղայ եւ չատ մը երիտասարդներու պէս վկայա – կանը դրպանս դրի եւ քիչ մը անձնա – տուր եղայ Փարիզի անփոյթ կեանքին : Ծախքերս չատ համեստ էին: Միայն թէ տարեկան եկամուտս 8 ամսուան մէջ կը վատնէի եւ ամրան չորս ամիսը հօրս քով կ'անցընէի, որով եկամուտս 12·000 ֆր – րանքի կուդար եւ բարի զաւկի մը համ – բաւը չինած էի: Եւ յետոյ, սանթիմ մը պարտք չունէի մէկուն :

Ահա այս վիճակին մէջ էի երբ Մար – կրիթը ճանչցայ: Կը հասկնաք թէ ծախ – քերս չատցան առանց իմ կամքիս: Մար – կրիթ չատ քմայքոտ բնութիւն մը ունէր եւ կը պատկանէր այն կիներուն դասա – կարգին որոնք երբեք լուրջ ծախք մը չեն նկատեր իրենց կեանքը բաղկացնող հա – րարումէկ զբօսանքները: Աւոր հետեւան – քը սա կ'ըլլար որ կարելի եղածին չափ աւելի ժամանակ անցընելու համար ինծի հետ, առտուն նամակով կ'իմացնէր ին – ծի թէ հետս պիտի ճաչէր ոչ թէ իր տու – նը, այլ ճաչարան մը, Փարիզի կամ դիւ – ղի մէջ :

Կ'երթայի դինքը կ'առնէի, կը ճաչէ – ինք, թատրոն կ'երթայինք, չատ անգամ կ'ընթրէինք, եւ իրիկունը կը տեսնէի որ չորս – հինդ ոսկի ծախսած էի, ինչ որ ամիսը 2·500 կամ 3000 ֆրանք կ'ընէր , որով տարեկան եկամուտս երկուքուկէս ամսուան կը դեղչուէր եւ կը պարտաւո – րէր դիս կամ պարտք ընել եւ կամ Մար – կրիթին բաժնուիլ :

Արդ, ամէն բան կ'ընդունէի, բացի այս վերջին պատահականութենէն :

Ներեցէք եթէ այս մանրամասնութիւն – ները կուտամ ձեղ, բայց պիտի տեսնէք թէ իմ պատմելիք դէպքերուս պատճառը անոնք եղան: Ձեղի հաղորդածս ճշմարիտ ու պարզ պատմութիւն մըն է, որուն կը թողում մանրամասնութիւններու ամ – բողջ միամտութիւնն եւ բացատրութիւն – ներու բովանդակ պարզութիւնը :

Ուստի հասկցայ թէ քանի որ աչխար – հի մէջ պիտի չդտնուէր բան մը որ սի – րուհիս մոռցնել տալու չափ ազդեցու – թիւն ունենար իմ վրաս, հարկ էր միջոց մը դտնել ինծի ընել տուած ծախքերուն դիմանալու համար: Եւ յետոյ, այդ սէ – րը այնչափ կը վրդովէր դիս որ Մար – կրիթէն հեռու անցուցած վայրկեաններս տարիներ էին եւ դանոնք ոեւէ կիրքի մը, մոլութեան մը կրակովը այրելու պէտքը կը դդայի, որպէսզի կարճատեւ ըլլան եւ ես չնչմարեմ թէ այդ վայրկեանները կ'ապրիմ :

Ամէնէն առաջ 5 – 6·000 ֆրանք փոխ առի պզտիկ դրամագլխէս եւ սկսայ խա – ղալ, վանդի խաղարաններուն դոցուելէն ի վեր ամէն տեղ կը խաղան : Առաջ, երբ մարդ ֆրասքաթի մտնէր, յոյս ունէր թէ այնտեղ հարստութիւն մը պիտի չինէր : Ստակով կը խաղային եւ կորսնցնողը կը մխիթարուէր ինքնիրեն ըսելով թէ պիտի կրնայ չահիլ, մինչդեռ հիմա,— ա – կումբներէն զատ, ուր տակաւին խստու – թիւն կայ վճարման համար, — կարեւոր դումար մը չհոդը զրեթէ վստահաբար պիտէ թէ պիտի չկրնայ ստանալ այդ դումարը : Պատճառը դիւրաւ կը հաս – կըցուի :

Խաղացողները այն տեսակ երիտա – սարդներ են որ իրենց վարած կեանքին ծախքերուն բաւելու չափ հարստութիւն չունենալով զրամի մեծ պէտք ունին :

(Շար.)

ԱՅՑ ՓԷՌ - ԼԱՇԷՋ

Պէլվիլի Հ· Ց· Դ· «Ռոստոմ» խումբը, հովանաւորութեամբ Շրջ· կոմիտէին այց մը կազմակերպած է այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, փէռ – Լաշէզ հանդիսող մեծ ընկերներու՝ Ա· Ահարոնեան, Ռու – բէն, Շ· Միսաճեան, Խատիսեան, Զօր· Անդրանիկ, ազգ· գործիչներ՝ Գրիգոր Օտեան եւ Տիգրան Բէզգատեան :

Հին եւ մանաւանդ Նոր Սերունդի ընկերները կը հրաւիրուին իրենց ներկայութեամբ յարգել անոնց յիշատակը :

Հաւաքուիլ կամպեթայի դրան առջեւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Գրիգոր Մելիքեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ,

ԳՐԻԳՈՐ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին հանդուցեալին յիշատակը յարգողները :

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Դեկտեմբեր 22, ժամը 4ին

ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՈՒԽԱԽՈՒԹԵԱՆ

Ծնողաց եւ Բարեկամաց մտերմիկ Օր

ԲԵՄԻ ՎՐԱՑ՝

Մանկական սիրուն խաղեր

ԵՂԵՒՆԻԻՆ ՏԱԿ՝

Հարիւրաւոր նուէրներ

ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ՝

Ընտանեկան ճաշի սեղաններ

ՈՒՐԱԽ ՏՕՆ՝ ՈՒՐԱԽ ՕՐ

ՓՈԽԱՆ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԻ

Պ· Շնորհք Միքայէլեան (Փուաթիէ) կը նուիրէ քսան ֆր· ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Օգափ· կայանին, Գաբրիէլ եւ Միքայէլ հրեշտակապետաց տօնին առթիւ, փոխան հոգեհանգիստի, իր ողբ· եղբօր Գէորգ Միքայէլեանի յիշատակին :

×

Պ· Սահեան Պէնլեան կը նուիրէ չորս ֆր· ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Օգափ· կայանին, ողբ· Հայկ Պապեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի Կրընոպլի խումբը մեծ պարահանդէս մը կազմակերպած է Շաբաթ, Նոյեմբեր 30, ժամը 21էն սկսեալ :

ՕԹԻԼ ՍԻՒՍ Է ՊՕՐՏՕ

ՆՈՒԷՐ

Դաշնակցութեան օրուան առթիւ (Լիոն), ինչպէս ամէն տարի Տէր եւ Տիկին Սահակ Կէնճեան քսան ֆրանք կը նուիրեն «Վարանդեան» կոմիտէին իրենց յուշտ ողբ· եղբօր՝ Կարօ Կէնճեանի յիշատակին :

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հասցէի վերջնական փոփոխութեանց համար մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին կցել անպայման հին հասցէն, (ի հարկին թերթին պանդը) եւ 3 ֆրանքի դրոշմաթուղթ :

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ· Բ· Ը· Միութեան Փարիզի տարեկան մեծ պարահանդէսը 16 Փետրուար, 1964, կիրակի, ժորժ Ե·ի չքեղ սրահներուն մէջ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· Իսիի Ջաւարեան կոմիտէին եւ մասնակցու – թեամբ Իսիի Նոր Սերունդի «Յանասար» խումբի :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 17ին, Խրիմեան սրահին մէջ (2 Րիւ տը լա Տէֆանս), ընկերահամակրական հացկե – րոյթով :

Կը խօսի Ընկ· Խ· ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ հետաքրք – րական բաժին հին եւ նոր սերնդականներու կողմէ, ինչպէս նաեւ առատ կերու – խում եւ ընտանեկան ջերմիկ մթնոլորտ, չրջանիս յատուկ :

Ճաշագին 10 ֆրանք :

×

ՊՈՐՏՈՑԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մուրատ խում – բին, կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին, Սալ Առլաֆ – Սոլֆերինօ, 235 Րիւ Մո – նեյրա :

Կը խօսի Ընկ· ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱՋԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մաս – նակցի Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի նորա – կազմ խումբը :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 24, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին Սէն Լուի սրահը, Րիւ ժէ, նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· Եօթնեղ – բայրեան Ենթակոմիտէին, մասնակցու – թեամբ կապոյտ Խաչին եւ Նոր Սերունդի «Վարուժան» խումբին :

Կը խօսի Ընկ· Ց· ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի կողմէ :

Մուտքը ազատ է :

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԼԻՆ.— Հ· Ց· Դ· Ամի կոմիտէն արտակարգ ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին : Շատ կարեւոր խորհրդակցու – թեան մը համար : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Բացա – կանները նկատի պիտի առնուին : Անդա – մատուրերը միասին բերել :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ· Ց· Դ· Շրջ· կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները : Կարե – ւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներ – կայութիւնը անհրաժեշտ է :

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի ըլ – լան Շրջ· կոմիտէի ներկայացուցիչները :

Մուրատ խումբ, 24 Նոյ· կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին :

Գէորգ Զավուշ խումբ, 30 Նոյ· կիրա – կի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին :

Ակնունի ենթակոմիտէ, 23 Նոյ· Շա – բաթ, ժամը 21ին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· ԽԱԶԻ Տէսինի մասնաճիւղը ընդ – հանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Հ· Ց· Դ· Տան մէջ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿԱՊ· ԽԱԶԻ Իսիի վարչութիւնը ժողո – վի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս Հինգշաբթի, ժամը 20·30ին, Խրիմեան վարժարանը : Խիստ կարեւոր օրակարգ, բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Ներկայ կ'ըլլայ կեդր· վարչութեան ներկայացուցիչը :

ԴԻՐՔԸ Կ'ՈՒԶԷ ԲԱՐԵԼԱՒԵԼ

32 տարեկան, իրաւաբանութեան և դրականութեան լիսանսիէ հայ երիտասարդ մը, որ կ'աշխատի Ֆրանսական մեծ ընկերութեան մը մէջ և ութ տարուան առեւտրական փորձառութեամբ, աշխոյժ, վարժ անգլերէնի եւ ծանօթ գերմաներէնի, դիրք կը փնտռէ նախ ընտրբար հայկ· մեծ հաստատութեան մը մէջ :

Գրել Յառաջին որ կը փոխանցէ՝

LYON

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

կազմակերպուած Լիոնի Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, 23 Նոյեմբեր եր երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

Aéroport Bron *ի սրահներուն մէջ*

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ 23 Նոյեմբեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

SALLE DES FETES D'ALFORTVILLE

Sous la Présidence de

RAOUL BLEUSE

Député-Maire d'Alfortville

avec

PÉPÉ NUNEZ

et son Orchestre de Cabaret

ENTRÉE 6 FRS.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱԶԻ ՕՐԸ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ

վարչութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր յոյժ Խաչի Մարսէյլի միջ–մասնաճիւղային Նախաձեռնութեամբ Ֆրանսահայ կապոյտ մասնաճիւղերուն :

Դեկտեմբեր 14ին, Սալ Մազընոյի մէջ, երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ :

Մանրամասնութիւնները առանձին :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

GRAND HOTEL *ի չքեղ սրահներուն մէջ*

12, Bld. des Capucines

Կիրակի, Դեկտեմբեր 1, ժամը 17էն կէս գիշեր

Հաճելի գեղարուեստական բաժին

Երկու նուագախումբ

Մուտք 10 ֆր· , քարտ ունեցող ուսանողներուն կէս գին

Սեղանները կ'ապահովուին հեռաձայնի կարգով

WAG. 38-54

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին, Դեկտ· 28, Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Անիէռի քաղաքապետարանի չքեղ սրահներուն մէջ :

Մանրամասնութիւնները առանձին :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 15ԻՆ

×

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ, կիրակի, Մարտ 1, կէսօրէ վերջ, ժամը 14·30ին :

MAISON DE LA CHIMIE

28 bis, Rue Saint-Dominique

Métro : Invalides

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

ԵՐԳԱՀԱՆՈՒՄԸ

ՔԱՌԱՄՆԱՄԵԱԿԻ

ՀԱՄԵՐԳ

ԿԻՐԱԿԻ՝ 8 ՄԱՐՏ, 1964, ԺԱՄԸ 17

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կրթական հաստատութեան մը համար կ'ուզուի մինչեւ տարիքի այր կամ կին մը տնական աշխատանքներու համար (մաքրութիւն եւն·) : Դիմել Յառաջի, ան – ճամբ :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

1964-Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հատնտիր նկարներով եւ ճոխ բովանդակութեամբ, դունաւոր կողք փարիզի համար դիմել Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի վարչութեան, 17 Րիւ Պէօ: եւ ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ղրատունը :

Մարսէյլ Ահարոնեան ակումբ 26, Րիւ տէ Քօնվալէսան եւ ընկեր Քէօսէեան (Ֆօթօ Ռէքո), Րիւ Պէռնար տիւ Պուա թիւ 2

կը ծախուի նաեւ Յառաջի մօտ

ՀԱՏԸ 6 ՖՐԱՆՔ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 75 Ֆ· Հատը 0·30 Ֆ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 21
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
JEUDI
21 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9864

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9864

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿԻՆ ՈՒ ԱՅՍՕՐԸ

Ամէն անգամ որ ազգային, կուսակցական կամ հայրենակցական տարեդարձ մը կը տօնուի, յօդուածագիրներն ու բանախօսները բնազդաբար կը խրին անցեալին մէջ, փառաբանութեան տողեր հիւսելու համար :

Եւ պերճախօսութեան ազբիւրները կը հոսին դերազրական ածականներով, բարձունքէ բարձունք սաւառնելով :

Անշուշտ ներշնչումի ազբիւր է անցեալը: Եւ չատ բնական երեւոյթ՝ ինքնահաճոյանալը, սեփական արժանիքներու պանծացումը :

Առանց այդ դիտակցութեան ժողովուրդները պիտի դառնային ամբոխ : Տարուբեր՝ օրուան հովերէն :

Վա՛յ այն ժողովուրդին որ պատմութիւն չունի: Կամ ստիպուած է վկայութիւններ մուրալ դրացիներէն, իր տեղը գրաւելու համար իրրեւ հաստատուն եւ ինքնուրոյն արժէք :

Ժողովուրդի մը ծոցէն բխած որեւէ կազմակերպութիւն ալ, եթէ չըմբռներ իր դերն ու կոչումը, եթէ չի կրնար չափել տարիներու ընթացքին կատարուած ձեռագործութեանց իմաստը եւ խորութիւնը, դատապարտուած է դառնալու ժղոյն յիշատակ մը :

Ինչպէս ազգերու, նոյնպէս անոնց հարատու կազմակերպութեանց պատմութիւնը ոչ միայն կենդանի յիշատակարան մը, այլ եւ ուղեցոյց մըն է, որ կը ճոխանայ, փոխանցուելով սերունդէ սերունդ :

Այսպէս, երբ Դաշնակցութեան Օրը կը տօնենք, մեր առջեւ կը պատկերանան ոչ միայն հերոսական գործեր, պարծանքներ եւ տառապանքներ, այլեւ մշտահոս աղբիւրներ խորհրդածութեան, վերագնահատման, վերանորոգման :

Եթէ մեր կուսակցութիւնը կրցած է իր ուժն ու հմայքը պահել աւելի քան վաթսուն տարի, դաղտնիքը այն է որ միացեր է քալել ժամանակին հետ :

Այսօր ալ նոյն ոգին պիտի առաջնորդէ մեզ,— ըմբռնել օրուան պահանջները եւ գործել նոյն վճռականութեամբ, առանց կախարդական մթնոլորտի մը վերածելու կրկէսը :

Պիտի քրքրենք եւ սերտենք պատմութիւնը, ազգային, քաղաքական թէ մշակութային, ոչ թէ երանութեամբ օրօր - ուելու եւ թմրելու, այլ ներշնչուելու, գործելու, նոր նուաճումներ կատարելու համար :

Մասնաւորապէս Դաշնակցական երիտասարդութիւնը պիտի հարցնէ ինքն իրեն, այս հանդիսաւոր առիթներով, ինչպէս ամէն օր .

— Անոնք, մեր նախորդները, այս եւ այն գործերը կատարած են, երբ մեր տարիքն ունէին: Ի՞նչ կրնանք աւելցնել մենք , որպէսզի չարժումը կանգ չառնէ : Այո, տարբեր էին ժամանակները: Այն առեն հող կար ոտքերու տակ : Հորիզոն կը բանային լեռները, դետերը, դաշտերը: Այսօր ցիրուցան՝ լայծուն պողոտաներու վրայ, ոտքերը կը սահին մէկ փոր - ձութենէն միւսը եւ սառնասրտութիւ հովեր կը մթագնեն հորիզոնը :

Եթէ անոնք ինքնապաշտպանութեան , դիմադրութեան ճակատներ կազմեցին պաղպաղոցին մէջ, ժառանգորդները ինչո՞ւ եւ պիտի մնան , թարթափելով , նուաղանալով, ընկրկելով :

Երկիրը խնդալէս կը դառնայ հեռաւոր եւ ազօտ յիշատակ մը, եթէ իրրեւ նպատակ չունենանք նոյն հաւատքը, կամքը եւ ճիղը, այսօրուան եւ վաղուան համար :

Հին փառքերը պէտք չէ պատրուակ ծառայեն եղածով գոհանալու :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ԸՆԷ ՄԱՌԵՇԱԼ ԱՌԷՖ

ԻՐԱՔԻ ԱՊԱԳԱՆ ԱՆՈՐՈՇ

Պաղտատէն հասած վերջին լուրերու համաձայն մառեչալ Առէֆ եւ Պասսը կրնան համաձայնութեան դեռին մը դտնել «մի՛ յարձակիք Առէֆի վրայ , կարելի է հետը հասկցուիլ» այս է Պասսի պարադլուխներուն կարծիքը : Ջօր· Հաֆէդ, Սուրիոյ կառավարութեան պետը եւ Պասսի ընդհ· քարտուղարը՝ Միչէլ Ափլաք Դամասկոս վերադարձան : Նա - խապէս հանդիպում մը ունեցած էին Իրաքի նոր դեկավարին հետ եւ այդ առթիւ պարզուած էր որ դինակցութեան կարելիութիւն կայ դինուորական ապստամբներուն եւ Պասսի միջև, Սուրիացիները տակաւին մեծ հաւատք չեն ընծայեր այս համաձայնութեան: Գրած էինք թէ Դամասկոսի մէջ տրամադրութիւնը չատ նպաստաւոր չէր, ընդհակառակն մտահոգութիւնը սկսած էր տարածուիլ: Կուսակցութիւնը նախ զօրակոչի են - թարկած էր զօրքը եւ հրահանդած «պէտք է պատրաստ ըլլաք ճզմելու ժողովուրդին դէմ ուղղուած դաւը»:

Դահլիէի մէջ, սկիզբէն արդէն բոլորը դիրք բռնած էին մառեչալ Առէֆի ի նպաստ, մանաւանդ այն «հարուածներուն համար զոր բերած է Միչէլ Ափլաքի ա - չակերտներուն: «Ապարներու ձայնը» իր եօթը կայաններու միջոցաւ այս կէտը կը բացատրէր Միշէլ Արեւելքի արաբ զան - գուածներուն :

Բանակին միջամտութիւնը Պաղտատի փողոցներուն մէջ չատ ծանր հարուած մըն էր Պասսին համար: Արդարեւ դին - ուորական ուժերուն առաջին գործը եղած էր կազմալուծել կուսակցութեան ոստիկանութիւնը : Օրուան յաղթականներուն գլխաւոր գործն է դինաթափ ընել այդ ոստիկանութեան քառասուն հազար կուսակիցները որոնք որոշ դիմադրութիւն մը ցոյց կուտան: Ցատակ է որ Պասսը բան չարժէր առանց իր ոստիկանութեան եւ իր զործունէութեան միջոցները սահմանափակուած են :

Պէյրութ դտնուղ արտաքսուած ի - րաքցիներու կարծիքն այն է որ Պաղտատի մէջ պատահածը եթէ Պասսի դժգոհ թեւին գործը չէ, առնուազն անկէ ներչնչուած է: Ասոնք անչուշտ հոգւով - պրտով մառեչալ Արէֆի կողքին են : Իսկ Ալի Սալեհ Սաասի, որ Իրաքի փոխ - վարչապետն էր Մաորիտէն Ա.Ֆէնք հասնելով յայտարարած է թէ մառեչալ Առէֆ դաւաճանած է Պասսի դաղափ ի նպաստ Նասրի որու հետ սերտ կապեր ունի :

Թեհրանի «Էթելաթ» թերթին համա - ձայն, Երկուշաբթի օր 95 մեռեալ կար Պաղտատի մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՐՍԻՑ ՇԱՀԸ եւ կայսրուհի Ֆարա ընդունած են Բրեժնեւի հրաւէրը Խորհ· Միութիւն երթալու :

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հակա - հրթիռ հրթիռներ ունի յայտարարեց մառեչալ Կապակով որ խորհրդային հրթիռներու ուժերու հրամանատարն է :

ԱՏՏԻՍ - ԱՊԱՊԱՅԻ ժողովը որոշեց եօթը ծանօթ անձնաւորութիւններէ կազմուած լրատարար յանձնախումբ մը նը - չանակել կարդադրելու համար Ալժերիոյ եւ Մարոքի սահմանային հարցը թէեւ երկու կողմերու դիրքերը չեն փոխուած :

ՔԻՒՎի մէջ Խրուչչեւ ընդունած է ին - առնեդիոյ վարչապետը եւ ճաշ մը տուած անոր է պատիւ:

ՕՐ ԸՍ ՕՐԻՆ

ԱՐԵՒԸ ՅԱԹԵՑ...

Արեւաքաղաքէն (Հելիոպոլիս) հարա - ւային կողմը կայ Արեւ մըն ալ, — լո՞յս տալու համար ընթերցողներուն թէ տո - քահար ընելու համար զանոնք չեմ գի - տեր, թերեւս ձմրա՞ն արեւ է,— որ յան - կարծ դուրս կ'ելլէ խաւարէն եւ ուղիղ բաներ կը թոթովէ :

« Կ'ըսեն թէ », կ'ըսէ, «երբ Երեւանի թերթերուն մէջ հայերէն լեզուն «ցեխե - րու» մէջ կը թաթխուի, արդա՞ր ընդ - վզումով մը կ'անդրադառնանք»:

Ի՞նչ ցեխի մասին է խօսքը, չակերտ - ներու մէջ առնուած :

Ընդվզումը – պակաս մարդոց բերնին մէջ ցեխը չի կրնար Երեւանի ցեխը ըլ - լալ, այլապէս ի՞նչ սրբապղծութիւն :

Երեւանի «ցեխը» ռուսերէն կը նշանա - կէ գործարանամաս, Ֆրանսացիները կ'ը - սեն *ռեյեոն*: Այսպէս «ցեխկոմ» կը նշա - նակէ գործարանի մը մէկ բաժնին կոմի - տէն: «Ցեխովկա» կը նշանակէ գործա - րանին մէկ բաժնին պատի թերթը : « Ցեխովշչինա» կը նշանակէ, իմաստի զարգացումով, նեղմտութիւն , այսինքն մէկ մասի միայն յատուկ :

Խօսքը այս «ցեխ»ին մասին չէ, թէեւ ընդվզում արտայայտող բառ ալ չէ :

Միւս ցեխը, որ հայերէն է եւ ընդվզ - զում կ'արտայայտէ՝ որովհետեւ անար - գական է, ի՞նչպէս կրնայ գործածել այն որ մաքուր կը դաւանի, հաճելի եւ ըն - դունելի կը գտնէ ինչ որ երեւանեան է :

Բայց եւ այնպէս հասկնալի է թէ բա - ռախաղային սրամտութիւն մը կը փորձէ վախկոտ բուրվառակիրը,— «ցեխ» կամ այլ օտար բառեր գործածողներուն մօտ տեսնելով ձգտում մը նման բառերէ հրաժարելու, կ'ուրախանայ եւ իր գոհու - նակութի՛ւնը կը յայտնէ, երբ Երեւանի լեզուն իր «ցեխերէն» (օտար բառերու ցեխէն) կը մաքրուի եւ կը վերկայանայ «հայկական հարազատ դիմագիծով» :

Երբ մե՛նք ըսենք նման բան մը եւ ու - րախանանք, կը գայթակղի՞ն մարդիկը , ու կը տապլտկին լուսնոտի նման :

Բայց ի՛նչ է այս մարդոց մեծ ուրա - խութեան պզտիկ պատճառը: «Սով· Հա - յաստան» թերթը գրեր է· «Սեպտեմբերի 24ից 25ը Երեւանի վ· Բրիւսովի անուան Ռուսաց լեզուի եւ օտար լեզուների պե - տական մանկավարժական Ինստիտուտը հրաւիրում է գիտական *նստաշրջան*՝ նը - ւիրուած Սայաթ – Նովայի ծննդեան 250ամեակին »:

Մե՛ծ ուրախութիւն· «Յարդ գումար - ուածները *սեսիաներ* էին, բարեբախտա - բա՛ր այլեւս հայ գիտնականները սկսած են *նստաշրջան* գումարել»:

Երեւանի լեզուն կը մաքրուի՛ կոր ... «ցեխերէն», ձեզ եւ մեզ մեծ աւետիս :

Այսպէս, մարդիկը ցոյց կուտան թէ ընդվզիլ գիտեն՝ երբ «ցեխ» կայ Երեւանի լեզուին մէջ, եւ ուրախանալ գիտեն՝ երբ կը մաքրուի «ցեխէն» :

Բայց յաւելուածաբար կ'ըսեն .

— « Բացման խօսքը պիտի ընէ եղեր «Ինստիտուտի *ռեկտոր* եւ գիտութիւն - ների *դոկտոր* Նահապետեան »:

« Ցեխ»ին համար ընդվզում ցոյց տը - ւողները յանկարծ կը վերստանան այն հոգին, որ կը թելադրէ իրենց .

— «Համբերատար ըլլանք, հաւանա - բար Երեւանի թերթերը մեզի կը սորվե - ցնեն նաեւ *ռեկտորին* եւ *դոկտորին* հայե - րէնը »:

Ինչպէս կը տեսնէք, «ցեխին» դէմ ընդ - վզողը Երեւանէ՞ն միայն կը սպասէ հայկական հարազատ բառեր սորվելու ուրախութիւնը, վախնալով որ ...«չեխ» կ'ուտէ՝ եթէ ինք սորվեցնէ :

Ա.ՐԱԶ

ՎԱՏԻԿԱՆի մէջ կը չարունակուի Տ- եղերական ժողովը: Կարդինալ Պէա եր - կար տեղեկագիր մը կարդաց հակահրէա - կանութեան դէմ: Հոն կը չեշտուի թէ մխանդամընմիչա պէտք է հրաժարիլ կարդ մը նախապաչարումներէ եւ հրեայ ժողովուրդը Աստուածասպան չնկատել ոչ ալ Քրիստոսի կողմէ անիծուած: Տիե - դերական ժողովը պէտք է «ճշմարտու - թեան, արդարութեան եւ հաստատման » դործ տեսնէ այդ ուղղութեամբ: Միւս կողմէ, ռաբբունապետ Այզընպերթ յայ - տարարած է որ Հրեաները պէտք է վե - րաքննեն իրենց տեսակէտը Յիսուսի հանդէպ եւ ընդունին որ ան «նպաստա - ւոր աղդեցութիւն ունեցած է ոչ միայն հեթանոսներուն վրայ, այլեւ Հրեաներուն »:

ԼԵՀԱՍՏԱՆի վարչապետը՝ կոմունքա Փեչաա հասած է եւ ընդունուած եղնաս Քաասարի կողմէ :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ պատժական նոր կարդադրութիւններ եղած են երիտա - սարդ « խուլիկաններու » համար որոնց թիւը օրէ օր կը չատնայ :

ԾԵՐԱԿՈՑԸ մերժեց Ալժերիոյ վար - կերը 43է դէմ 206 ձայնով :

ՔԱՐՄԷՆ ԱՄԱՅԱ., աչխարհահռչակ պարուհին մեռաւ առջի օր, յետ երկա - րատեւ հիւանդութեան: Գինչու մեծադոյն պարուհին էր: Տարիքը յայտնի չէ, տըր - ուած ըլլալով որ Գինչուները ինքնութեան թուղթ չունին, բայց հաւանաբար 45է չուրջ ըլլայ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹընի Ֆրանսայի դեսպանին կինը՝ Նիքոլ Ալֆան ամերիկեան մամու - լին մէջ մեծ պատիներու կ'արժանանայ: «Թայմ» գինքը «Ֆրանսայի գաղտնի գէն -

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԽԱԴ ԱՐՔ.ԻՆ

Երկուշաբթի, Նոյեմբեր 11ին, խումբ մը աղդայիններ , որոնք ընկերակցու - թեամբ Գերչ· Տ· Գնել Եպիսկոպոսի եւ Հոդչ· Տ· Գէորգ Վարդապետի, Անթի - լիաս գացած էին չնորհաւորելու· Մորէն Ա· Կաթողիկոսը, Ամենայն Հայոց Կա - թողիկոս , Վաղդէն Ա·ի հետ ունեցած Հոկտեմբեր 26ի ողջագուրման եւ հաչ - տութեան ուրախ առթիւ, մասնաւոր չը - նորհաւորութիւնները յայտնած էին նա - եւ Խազ Արք· Ալչապահեանի կոմսէ :

Հինդչաբթի, Նոյեմբեր 14ին, Լիբանա - հայոց բարեչան Առաջնորդ Տաճատ Արք· Ուրֆալեան, ընկերակցութեամբ Ցարու - թիւն Աւագ քհնյ· Կէպէնլեանի, փոխա - դարձ այցելութեան երթալով, Վեհա - փառ Հօր կողմէ չնորհակալութիւն յայտ - նած է Խազ Ա· Արքեպիսկոպոսին իր չը - նորհաւորութեանց համար :

Առաջնորդ Սրբազանը յայտնած է նաեւ Խազ Սրբազանին, թէ իր հանդիսին համար ինչ բանի որ պէտք ունի, Վեհա - փառը սիրայօժար պատրաստ է ընդառա - ջելու :

Խազ Սրբազան չնորհակալութիւն յայտնած է Վեհափառ Հօր ցոյց տուած հոդածութեան համար :

քը» կը նկատէ : Ծանօթ է որ Տիկին Ա - ֆան , աչխարհի ամէնէն վայելուչ կինե - րէն մէկը, չատ յաչող ընդունելութիւն - ներ կազմակերպելու գաղտնիքն ունի :

ՊԵԼԺԻՈՑ Թագաւորն ու Թագուհին պաչտօնական այցելութեան պիտի եր - թան Շուէյտ, դալ ամիս :

ՕՏԱՐՆԵՐՈՒ ԾԱՌԱՅՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

—o—

Ռուս պետութեան հաւատարմօրէն ծառայող Լորիս Մելիքօֆ մինակը չէ պատմութեան մէջ, բազմաթիւ Հայեր, հե – ռացած ազգային միջավայրէն, իրենց մտաւոր կարողութիւնը օտարներուն տը – րամադրած են՝ երբեմն ի վնաս արևնակիցներուն: Երբ Լորիս իր Հայութիւնը կը յայտարարէր բարձրօրէն՝ կարսի պաշարման օրերուն, Հայերու համակրութիւնը կը փափաքէր, օժանդակութիւնը ռուս բանակին, Նուպար փաշա, խոհուն ծառայութեան մէջ՝ Լոնտոնի չրջանակ – ներուն կը հաղորդէր Հայերու համա – կրութիւնը, Ռուսիոյ, ռուս արշաւանքին վառնդը Սուէզի ջրանցքին համար եւ կը խնդրէր անգլիական պաչտպանութիւնը իր որդեդրած հայրենիքին : Երկու Հա – յեր, բարձր դիրքերու հասած, կը գոր – ծէին ի նպաստ օտարներու, աչխարհա – դրական դիրքը եւ քաղաքացիութիւնը դիրենք կը բաժնէր ի վնաս օսմանեան Հայութեան : Լորիս կը փափաքէր որ ամբարտակ մնային Սուէ – զի, Միջերկրականի առջեւ: Երկու Հա – յերը ներկայացուցիչներն են երկու ներ – հակ քաղաքականութեանց :

Բիւզանդական կայսրութեան մէջ, դա – հին վրայ եւ դահին մօտ, Հայերը պիտի ծառային հաւատարմարար յաճախ ի վնաս ազգին եւ հայրենիքին: Ցուստիա – նոսի օրով (527 – 565) հայազգի Տաճատ նախարար կուսակալ կը նշանակուէր յոյն պարսիկ սահմանին մօտ գտնուող հողամասին վրայ, կ'ամուսնանար կայս – րուհիին քրոջ հետ: Նոյն թուին արգու – նի հանգերու նախարար կ'ըլլար հայ իչ – խան մը՝ Շմաւոն: Բասենի իչխան Ներ – սեհ կուսակալ կը նշանակուէր Աղեքսան – դրիոյ : 542ի յոյն – պարսիկ պատերազ – մի ատեն յոյն հեծելազօրքի հրամանա – տարն էր Ցովհան Թումայեան: 545 թը – ւին Արտաւան Արչակունի կը դրաւէր ա – պրստամբ Ափրիկէն եւ կը ստանար Ափ – րիկէի դքսութիւն տիտղոսը: Փելիսարիո – սի ընկեր եւ դործակից Ներսէս զօրավար (492 – 568) կը զսպէր Նիքա ըմբոստու – թիւնը (16 – 1 – 532) կը փրկէր գահը, կ'արչաւէր Իտալիա եւ իր անունը կը կա – պէր իտալական ազատագրութեան պատ – մութեան հետ : Զօր· Մորիկ կ'ամուս – նանար կայսեր աղջկան հետ, յաղթա – կանօրէն կը պատերազմէր սլաւներու եւ Պարսիկներու դէմ, կը դրաւէր գահը (582 – 602) եւ Պարսիկներուն հետ կը կնքէր 591ի դաչնագիրը, որուն համա – ձայն Բիւզանդիոնի կը մնար Հայաստանի մեծ մասը, կը ստանար հարստութիւն եւ մարդ: Բիւզանդիոն պիտի ակարանար՝ երբ արեւելեան արշաւանքներու առեն կորսնցնէր այդ հողամասը :

Դարեր վերջ արեւելեան խումբը պիտի ծառայէ Ռուսիոյ, պիտի տայ զօրավար – ներ՝ Մատաթիա, Լազարեւ , Տէր Ղու – կասօֆ, որոնք հեռու կը մնան ազգային կեանքէ : Մէկը միայն, կարապետ ե – պիան, խորհրդական ներքին գործոց նա – խարարութեան, կը մշակէ բանասիրու – թիւն, կը մնայ թուղղ հայ, կտակարար Սանասարեանի, բայց խորհուրդ կու տայ Իմփերլեանի, որ դատարկէ արեւել – եան նահանգները դպրթել տալով Հայե – րը, այսինքն կ'արտայայտէ Լոպանոֆի մտածումը՝ « Հայաստան առանց Հայի»: Լորիս Պերլինի մէջ կ'ըսէր հայ պատուի – րակներուն· « Վեր մի նայիք, վերը մերն է, վար նայեցէք, մենք ձեզի կ'օգնենք»:

Արեւմտեան խումբը պիտի ծառայէ օսմանեան կայսրութեան որպէս սեղանա – ւոր , պաչտօնեայ, չելեպի , ամիրա , աղա տիպարոններով: Գաւառներէն կու – գան առնք, յաճախ համեստ չրջանակ – ներէ, Պոլսոյ մէջ ասպարէզ կը գտնեն իրենց կարողութիւնը արժեւորելու, կը ղեկավարեն ազգային կեանքը, պետական չրջանակին մէջ կը դրաւեն բացառիկ դիրքեր, կը հսկեն փաչաներու վրայ : Հայերու մենաչնորհն է վառօդապետու – թիւնը, փոսպանութիւնը : Մեծ յար – դանք կը վայելէ արհեստակցական միու – թեան պետը, էմմէճիպաչին: Շատեր չեն հետեւիր իրենց ընտանեկան արհեստին , Տատեաններ պաչտօնեայ պիտի ըլլան , Գաբրիէլ Նորատունկեան էքմէկճիպաչիի մը զաւակն էր :

Ակնայ կամաբակալ դիւղէն Պոլիս կու դայ Առաքել Տատեան: Փոքր տարիքէն փայտէ մեքենաներ կը չինէ, մոմէ ար – ձաններ կը պատրաստէ: Պետական հրա – ւէրով ճախարակ կը չինէ, կը նչանակուի վառօդապետ, 1795ին: Կը հնարէ չուխայ դործելու թեզկեահ: Սուլթան Սելիմ կ'այցելէ դործարանը, կը դնահատէ դործը, կը հարստացնէ հեղինակը: Որ – դիները կը ժառանգեն դործը, ընտանիքը կը տեւէ մինչեւ վերջին դարու վախ – ճանը: Ամէնէն կարկառուն դէմքն է Ցա – րութիւն փաչա (1830 – 1901), կրթուած Փարիզի մէջ, հմտացած լեզուներու եւ դիտութեան, պաչտօնեայ արտաքին նա – խարարութեան, անդամ պետական խոր – հուրդի, Ֆուատ փաչայի հետ Օտեսա կը մեկնի ողջունելու Ալեքսանդր Բ· կայս – րը, Փարիզի դեսպանատան դործակա – տար Սաֆվեթ փաչայի օրով: Կը վախ – ճանի բարձր աստիճանի հասած, փառա – չուք թաղում, թափօրին կը նախագահէ Օրմանեան, կը խօսի դամբանական, դա – դաղին կ'ընկերանան 7 եպիսկոպոս, 16 վարդապետ, 56 քահանայ: 43 պատուա – նչաններ կը զարդարէին կուրծքը: Հայ կաթողիկէ եկեղեցիի կոչնակները կը հնչեն, Պիոս Թ·էն ալ պատուանչան ու – նէր: Ցոյն եկեղեցականներ դղեստաւոր – ուած կը դիմաւորեն դագաղը եւ հոգե – հանդիստ կը կատարեն: Թաղմանական ծախսը կը հոգացուի Սուլթան Համիտի անձնական դանձէն :

Ցովհ· Տատեանի դիմումով Ապրիլ Մէճիա 1845 Ապրիլ 9էն սկսած Ազգ· Ձի – ւանդանոցի հայ յատկացուցած էր: Ե – դիպատոսի խոհին սեղանաւոր Գէորդ Ե – րամեան անդամակցած է Գերագոյն Խոր – հուրդին: Որդին Աբրահամ չարունակած է հօր պաչտօնը, ժամանակ մը անդամ եղած է նորակազմ ռումանական խոր – հուրդին, յետոյ հեռացած է ազգային կեանքէն, մաերիմ Ազիզի հետ, յաճա – խակի նարտ խաղալով, եւ հաճոյք պատ – ճառելու համար սուլթանին՝ խաղը դիտ – մամբ կորսնցնելով :

1840էն եռք թուրք դեսպանատուներու քարտուղարներ Հայեր էն: Կաճիկեան անբաժան դործակից է Ռեժիա փաչայի , Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ եւ վերջերը Պոլսոյ մէջ, երբ փաչան Մեծ Եպարքոս է: Սարգիս Համամճեան Հռոմի դեսպան է, Կոստան փաչա Պոռնիոյ կառավարիչ:

Բալուէն 12 տարեկան չքաւոր տղայ մը քալելով Պոլիս կուգայ: Կարապետ Ա. – միրա Պալեան կ'օգնէ իրեն, կը հարստա – նայ, Պետրոսեան մականունը կ'ըլլայ Օտեան եւ Գրիգոր, Աչիկ զաւակները կը ծառային կայսրութեան :

Կարապետ Տաւուտեան Պերլինի դես – պանատան քարտուղար է 1845ին: Հեղի – նակն է «Հին Գերմաններու օրէնսդրու – թիւնը» դործին , որ արժանացած է Պեր – լինի Գիտութեանց Ճեմարանին մրցանա – կին : Առաջին կառավարիչը Ինքնավար Լիբանանի, զնահատուած է միջազգային յանձնախումբին :

Երկար է չարքը դանազան կալուածնե – րու մէջ ծառայողներուն: 1901ին դանա – զան աստիճաններ ունեցող հայ պաչտօն – եաներու թիւը կը հասնէր 142ի: Համիտի անձնական դանձին նախարարները միչտ Հայեր եղած են: Արտաքին նախարա – րութիւնը ունէր 35 պաչտօնեայ, սպարա – պետութիւնը՝ 7: 1884ին Միւլքիէի մէջ կային ինը ուսուցիչներ, իրաւաբանու – թեան մէջ երեք, բժչկական համալսա – րանի մէջ վեց, զինուորականի մէջ եր – կու: Կային նաեւ երկու բժիչկուհիներ՝ Աննա եւ Հռոպա Սիրականեան, երբ եւ – րոպայի մէջ անդամ այդ թուականին բացառիկ էր կնոջ մը բժչկութեան հետա – քրքիր:

Մըմըրեան եւ Զարդարեան մանրա – մասնութիւններ տուած են ամիրաներու եւ պաչտօնեաներու կեանքին: Համեստ ընտանիքներէ կուգան, արագօրէն կը բարձրանան եւ երկու սերունդ եռք կ'ան – ճիտուին: Բարձր ու քաղքենի դասակար – դի պատկանող մեծ դէմքերը ազգային կեանքով կը զբաղին հազուագէպօրէն , որովհետեւ գործունէութեան միջավայր չեն դաներ :

ՅՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

ԵԹԵԻԱՆՔ

ԵՐԷԿ – ԱՅՍՕՐ – ՎԱՂԸ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՄԱԶՄԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 15ին, Գահիրէի Ցուսաբեր տան մէջ, նախաձեռնութեամբ Համազ – գային Մչակութային Միութեան, ճար – տարապետ Միհայէլ Մազմանեան շահե – կան դասախօսութիւն մը տուած է :

Ծանօթ է որ Պ· Մազմանեան կ'ընկերա – ճար Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, Ե – րեւանէն մինչեւ Գահիրէ: Ապա, մինչ Կաթողիկոսը դէպի Հնդկաստան կ'ուղե – ւորուէր, Միհայէլ Մազմանեան եգիպ – տոս կը մնար : Փարիզի Հայութիւնը եւս առիթը պիտի ունենայ ծանօթանալու այս մեծ ճարտարապետին, որ այժմ Փա – րիզ կը գտնուի :

Ամէն դասախօսի տրուած չէ իր սեփա – կան նիւթի ոչ միայն ծանօթութիւնն ու դիտութիւնը, այլեւ անոր սրրաղան կիր – քը: Ամէն դասախօսի տրուած չէ բազմա – հմտութիւնը, մանաւանդ հայ անցեալի եւ մչակոյթի պարագային: Ամէն դասա – խօսի տրուած չէ իր ունկնդիրները զբե – լու եւ կախարդելու կարողութիւնը :

Քանի մը հարիւր հայրենակիցներ հա – յեր հաստատեցին, թէ ճարտարապետ Միքայէլ Մազմանեան այն եզակի տի – պարներէն է, որոնք օժտուած են վերս – յիչեալ բազմաթիւ ու բազմապիսի ձիր – քերով :

Մոդական էր դասախօսին խօսքը ոչ անսովոր պերճախօսութեան կամ բեմա – ցուութեան հետեւանքով, այլ որովհե – տեւ ողջ Հայաստանը, իր անցեալով, իր ներկայով եւ իր ապագայով տեղա – ւորուած, տարածուած եւ ծաւալած է իր մտքին, իր սրտին եւ հոգիին մէջ :

Եւ Մ· Մազմանեանի արտասանած ա – մէն մէկ խօսքը վկայութիւնն էր այս ի – րողութեան :

« Երեւանը Մերձաւոր Արեւելքի հնա – գոյն քաղաքներից մէկին է»,— թերեւս չհայ հայ, որ անծանօթ ըլլայ այս նա – խաղասութեան, որով սկսաւ դասախօսը:

Սակայն մէկ բան է «ծանօթութիւն»ը , իրրեւ հաղարամեկ աղբիւրէ վկայուած իրողութիւն եւ ուրիչ բան է, երբ դասա – խօս մը կը կենդանացնէ եւ կը վերակեր – տէ այդ իրողութիւնը փաստերով, պատ – մական տուեալներով, նիւթական պատ – ճառներով, ներկայ դէպքերով, ինչպէս ըրաւ Մ· Մազմանեան :

Ան ցոյց տուաւ թէ ինչպէս Երեւանի բերդը, որ Ե դարուն կառուցուած էր Վա – ղարչապատի մէջ, Արտաշատի դէմ, Արա – քսի ձախ ափին, Երուանդ Ե թագաւորի կողմէ տեղափոխուեցաւ Երեւան, Արա – քսի աջ ափին, Արտաշատի դէմ, Երուան – դ Ե թագաւորի կողմէ տեղափոխուեցաւ Երեւան, Արաքսի աջ ափին, Արտաչատի դէմ, Երուանդ Ե թագաւորի կողմէ տեղա – փոխուեցաւ Երեւան, Արաքսի աջ ափին, Արտաչատի դէմ, Երուանդ Ե թագաւորի կողմէ տեղափ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

———o———

ԼՈՆՏՈՆ, (Յատ.).— Ամէն տարի, ամենուրեք, Հոկտեմբեր եւ Նոյեմբեր ամիսներուն կը փառաւորուի ազատատենչ եւ ղաղափարապաշտ հայ ժողովուրդի մեծ կուսակցութիւնը :

Կ'ոգեկոչուի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրը :

Լոնտոնի մէջ, Հայութիւնը Շաբաթ՝ Նոյեմբեր 9ին, Տէրի Էնտ Թոմպ մեծ սրբարանին մէջ տօնեց «Դաշնակցութեան Օրը» :

Տօնակատարութեան կազմակերպիչն էր, Հ. Յ. Դ. Լոնտոնի «Նաւասարդ» տարածքիծը հիմ կը ծառայէ բոլոր ընդարձակումներուն եւ յաւելումներուն է եւ կը մնայ անկրկնելի Թամանեանը :

Այսօր Հայաստան ունի իրարու եռեւէ հասնող երիտասարդ ճարտարապետներ, որոնք լծուած են պատասխանատու եւ միաժամանակ հայրենիքի նիւթական քաղաքակրթութեան դիմագիծը պայծառացնող աշխատանքի : Սակայն հիմնականն ակօսը բացուած է Թամանեանի կողմէ, յատկապէս Երեւանի պարագային, եւ բոլորն ալ կը հետեւին անոր զարծած մայրուղիին :

Երբ վերջացուց Մազմանեան, երբ պատատի վրայ այլեւս արձակուած էին ներկայ Երեւանի զանազան պատկերները, երբ տրուած էին զանազան հարցումներ, երբ ինք պատասխանած էր այս հարցումներուն, մարդ տեղէն չշարժեցաւ. հատարակութիւնը չմեկնեցաւ. այդ հայ մարդիկը այդ տան մէջ հաւաքուած, մնացին անշարժացած, արմատացած :

Նաեւ ինք, Մազմանեան, մնաց կանգնած բեմին վրայ զարմանալի լռութեան մը մէջ :

Պահ մը՝ երկար պահ մը հայ հոգի – ներու անիմանալի խտացումէն հայ հոգի ներկայութիւնը զարձաւ ղղալի, վկայելի, չօշափելի :

Անթիւ արձագանգներ ունեցող այդ լռութեան մէջ լսելի էր ոչ միայն Երեւանը, լսելի էին Մուշը, Պիթլիսը, Շուշին, Վանը : Լսելի էր հազարամեայ հայ հոգը : Լսելի էր մէկ ու անբաժանելի, անսկիզբ ու անվախճան Հայութեան տառապելութեան մղմունջը, անոր հանճարեղ մտածողութիւնը համամարդկային ըստեղծագործութեան աստուածային հատկութիւնը :

Բեմին վրայ քարացած էր Մազմանեանը :

Վարը՝ քարացած էր հատարակութիւնը :

Բոլորը զիտէին, որ այդ անօրինակ պահուն իրենց մէջ եւ իրենց հետ էր յաղթական հայ հոգը :

Ապա խօսեցաւ հայ ժողովուրդի դատին մասին : Մուտք զործեց Հայոց պատմութենէն նէրս, բացատրեց մէկ առ մէկ կարեւոր շրջանները, դէպքերն ու իրադարձութիւնները, որոնք եղան ընդոծող ազդակներ մեր վիճակին :

Փաստերով եւ դեղեցիկ վերլուծումով մը բացատրեց ներկաներուն, թէ ինչպէս հայ ժողովուրդի ազատութեան եւ անկախութեան հարցը ծախուեցաւ մեծ պետութիւններուն կողմէ, եւ այսօր, որ դարաշրջանն է Անկախութեան, հայ ժողովուրդը կը մնայ դուրս :

Եռքը բանախօսուհին ծանրացաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դաղափարաբանութեան եւ զործունէութեան վրայ : Բացատրեց հայ ժողովուրդի եռադոյն դրօշի եւ զինանշանի բնական ստեղծման, խորհուրդը եւ արժէքը : Հաստատեց որ հայ ժողովուրդը քաղաքակից ժողովուրդ է, փաստ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան քաղաքական ակտերը ինչպէս՝ երիտասարդ Թուրքերու կազակցութեամբ, Պանք Օթոմանի զրաման, եւայլն : Հպարտօրէն արտասանեց՝ ինչպէս անցեալի մէջ, նոյնպէս այսօր եւ վաղը, եթէ որեւէ անձանօթ ձեռք զպչի Հայուն, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը ցցուի զիմացը իր ուժեղ բազուկովը, եւ կը զոչէ՝ հեռու ... :

Ընկեր նախագահին փակման խօսքերէն ետք, սկսաւ խրախճանքի բաժինը :

Բարձրախօսի վրայ էր ընկեր Ժ. Ղաբիպեան :

Նուագախումբը սկսաւ նուագել : Պարասրահը լեցուիլ սկսաւ խանդավառ զոյզերով : Հայկական չուրջպարը, Ազգային եւ Յեղափոխական երգերը հետզհետէ կը խանդավառէին ներկաները :

Լոնտոնի «Նաւասարդեան»ը անզամ մը եւս հրամցուց հանդիսականներուն հայ տիկիններու ձեռքով պատրաստուած կերակուրներ :

Տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւն : Մեծ թիւով տոմսեր սպառեցան :

Լոնտոնի «Նաւասարդեան»ը, տօնակատարութեան դեղեցիկ առիթով, տեղւոյն հայ զաղութին բաժնեց «Դաշնակցութեան Օրուան» չուրջ թուղթիկներ եւ յայտարարութիւններ : Իրենց կարգին նաեւ դրկեց հրաւիրատոմսեր Լոնտոնի հայ մայնական խորհուրդին, Հայ Տիկնանց Միութեան եւ Երիտասարդաց Միութեան վարչութեան :

Անգամ մը եւս, Հայութիւնը կուգայ նորոգելու իր զաղափարապաշտութեան ուխտը, եւ յայտնելու իր սէրը, հաւատքը դէպ Հ. Յ. Դաշնակցութեան :

Ժողովուրդը յատկապէս երգեց «Մեր հայրենիքը», եւ ապա նուագախումբը նուագելով անգլիական ազգ. փառերգը, դիշերուան ժամը 12ին, բոլորը բարձր տրամադրութեամբ բաժնուեցան սրահէն :

Զ. ԺԻՐԱՅՐ

ՅՈՒՐՏԻՆ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ

———

Վերջերս, Միւնիխի մէջ տեղի ունեցաւ Յուրտի միջազգային 11րդ համագումարը, կազմակերպութեամբ Յուրտի միջազգային հիմնարկութեան կողմէ : Այս դիտական կարեւոր համագումարը քննութեան առաւ զանազան կարեւոր խնդիրներ : Ներկայացուած հաղորդագրութիւնները անդամ մը եւս հաստատեցին, թէ յուրտին օգտագործումը անհրաժեշտ դարձած է արդիւնաբերական եւ դիտական բազմաթիւ բնագաւառներու մէջ :

Տեղի ունեցած վիճաբանութիւններէն, համագումարը հասաւ այն եզրակացութեան, թէ ժողովուրդին լաւ պարենաւորումը կարելի չէ ապահովել առանց սառնարաններու, սննդեղէններու պահպանման եւ բաշխման համար :

Այս ուղղութեամբ, պէտք է նշել, որ համագումարի աշխատանքները առիթ ընծայեցին հաստատելու արդիական քեֆիհիֆին ուղղութիւնը, որուն հետեւեցան չատ մը երկիրներ :

Համագումարը ընդգծեց այն առաւելութիւնները, որոնք ձեռք կը բերուին սառնարաններու մէջ պահելով նախապէս փաթթուած եւ սառեցուած արտադրութիւններ, խուսափելով այսպէս խթարումներէ, կշիռքի նուազումէ՝ աւելի լայնօրէն օգտագործելով սառեցման սենեակները եւայլն : Ընդգծուեցաւ նաեւ բուսական արտադրութիւնները սառեցնելու անհրաժեշտութիւնը՝ բերքահաւաքէ ետք կարճ ժամանակի ընթացքին, ինչ որ կ'ապահովէ առատ սնունդ պահունակող սննդեղէններ :

Թ. Ա. Թ.

———

ՔԱՄԵԼԻԱԶԱՐԳ ԿԻՆԸ

ԺԶ

Ուտի կը խաղան եւ առոր հետեւանքը սա կ'ըլլայ բնականաբար.— կամ կը շահին եւ այն առեն կորսնցնողները կը վճարեն այդ պարտներուն ձիերուն եւ պիրուհիներուն ծախքը, ինչ որ խիստ անհաճոյ բան է եւ կամ կը կորսնցնեն եւ այն առեն, որովհետեւ իրենց ապրուստին բաւելու չափ դրամ չունին, չեն կրնար վճարել եւ չեն վճարեր, ինչ որ չատ անախորժ բան է : Պարտքեր կ'ընեն եւ կանաչ սեղանի մը չուրջ սկսուած յարաբերութիւնները կը վերջանան կռիւներով, ուր պատիւն ու կեանքը միշտ քիչ մը կը վնասուին : Եւ եթէ խնդրոյ առարկայ անձը պարկեշտ մարդ մըն է, մոխրի վրայ կը նստի խիստ պարկեշտ եւ բիւտասարդներու երեսէն, որոնց միակ թերութիւնը երկու հարիւր հազար ֆր. եկամուտ չունենալն է :

Պէտք չունիմ խօսքը ընելու անոնց որ խաղի մէջ զողութիւն կ'ընեն եւ որոնց անհրաժեշտ փախուստին կամ յայտնած դատապարտութեան լուրը կ'իմացուի օրին մէկը :

Ահա ես ալ նետուեցայ այս սրընթաց, ապմկալի, հրաբորբոք կեանքին մէջ որմէ կը սոսկայի առաջ, երբ անոր վրայ լսէի եւ որ Մարկրիթի համար դպրոց սիրոյ անխուսափելի լրումը եղած էր ինծի համար : Ի՞նչ կրնայի ընել :

Եթէ տ'Անթէն փողոցի տան մէջ չանցած դիշերները իմ տանս մէջ անցնէին, պիտի չկրնայի քնանալ : Նախանձութիւնը քունս պիտի փախցնէր եւ միտքս ու արիւնս պիտի տոչորէր, մինչ խաղը առժամապէս կը հեռացնէր իմ սրտիս վրայ ճնշելիք տեղը ու կը տանէր կը փոխադրէր զայն կիրքի մը վրայ, որմէ կը շահադրգռուէի ակամայ, մինչեւ որ սիրուհիս երթալու ժամը դար : Այն առեն, — եւ ասկէ կը հասկնայի սիրոյս սասսակութիւնը, — չհասկի թէ կորսնցնէի, անդղջաբար կը բաժնուէի սեղանէն, կարեկցութիւն ղղալով հոն մնացողներուն վրայ, որոնք պիտի չկրնային այդ սեղանէն բաժնուելով երջանկիկ ըլլալու երթալ ինծի պէս :

Շատերուն համար խաղը պէտք մըն էր, իսկ ինծի համար՝ դարման մը :

Եթէ Մարկրիթի սէրէն բժշկուէի, խաղին մոլութենէն ալ կը բժշկուէի :

Ուստի այս ամէնուն մէջ բաւական մեծ պատրաստութիւն մը կը պահէի : Կը կորսնցնէի այնչափ միայն որչափ պիտի կրնայի կորսնցնել :

Մնաց որ բախտս յաղող դնաց : Պարտք չէի ըներ եւ չխաղացած առենս ինչ ծախք որ կ'ընէի, հիմա անոր եռապատիկը կը ծախսէի : Դիւրին չէր դիմադրել այնպիսի կեանքի մը, որով կրնայի առանց նեղուելու դոհացնել Մարկրիթի հաղարումէկ քմահաճոյքները : Իսկ Մարկրիթ միշտ նոյնչափ ու թերեւս աւելի կը սիրէր դիս :

Ինչպէս ըսի, առաջները կէս դիշերէն մինչեւ առտուան ժամը վեց կ'ընդունէր դիս : Ցետոյ մերթ թատրոններու մէջ իր օթեակները ընդունուեցայ եւ ապա երբեմն ինծի հետ ճաշելու եկաւ : Առտու մը ժամը ութին միայն դուրս ելայ իր տունէն եւ օր մըն ալ կէս օրին բաժնուեցայ :

Մարկրիթի վրայ ֆիզիքական այլափոխութիւն մը տեղի ունեցեր էր, բարոյական այլափոխութենէն առաջ :

Իր բժշկութեանը ձեռնարկած էի եւ խեղճ աղջիկը նպատակս դուշակելով կը հնազանդէր ինծի իր երախտապիտութիւնը ցոյց տալու համար :

Առանց ճիպի եւ առանց ցնցում պատճառելու յաջողած էի զրեթէ մեկուսացնել զինք իր նախկին սովորութիւններէն : Բժիշկս, որուն ցոյց տուեր էի զայն, ըսած էր ինծի թէ միայն հանդիստն ու հանդարտութիւնը կրնային անոր առողջութիւնը պահպանել, այնպէս որ յաջողած էի ընթրիքներուն եւ դիշերները անքուն անցընելու սովորութեան տեղ առողջապահիկ կենցաղ մը վարելու եւ կանոնաւոր կերպով քնանալու վարժեցնել Մարկրիթը : Անիկա ակամայ կը վարժէր այս նոր կեանքին, որուն փրկաւէտ ազդեցութիւնը կը զգար : Արդէն սկսած էր քանի մը դիշեր տունէն դուրս չելլել կամ եթէ օդը աղուոր ըլլար, չալի մը մէջ կը փաթթուէր, երեսը քօղ մը կ'անցընէր եւ երկու տղոց պէս հետիոտն կ'երթայինք վազվզել Շան դ'Էլիզէի մթաստուեր ծառուղիներուն մէջ : Յոգնած կը զառնար, թեթեւ ճաշ մը կ'ընէր եւ քիչ մը նուագդելէ կամ կարդալէ ետք կը պառկէր, ինչ որ ըրած բանը չէր : Հազը, որ սիրտս կը պատռտէր առէն անզամ որ լսէի, զրեթէ բոլորովին անհետացեր էր :

Վեց չաբաթ ետքը, ալ կոմսին խօսքը չկար : Անիկա վերջնականապէս զոհուած էր :

(Շար.)

———

ՁՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ – ՈՐԴԻ

ՔԱՄԵԼԻԱԶԱՐԳ ԿԻՆԸ

ԱՅՑ ՓԷՌ - ԼԱՇԷՋ

Պէլվիլի Հ· Ց· Դ· «Ռոստոմ» խումբը, հովանաւորութեամբ Շրջ· կոմիտէին այց մը կազմակերպած է այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, փէռ – Լաշէզ հանդիսող մեծ ընկերներու՝ Ա· Ահարոնեան, Ռուբէն, Շ· Միսաճեան, Խատիսեան, Զօր· Անդրանիկ, ազգ· գործիչներ՝ Գրիգոր Օտեան եւ Տիգրան Բէզգատեան :

Հին եւ մանաւանդ Նոր Սերունդի ընկերները կը հրաւիրուին իրենց ներկայութեամբ յարգել անոնց յիշատակը :

Հաւաքուիլ կամպէթայի դրան առջեւ :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս· պատարագ : Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ՝

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ԱՐԲ· ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Վերատեսուչ Ս· Էջմիածնայ Հոգեւոր ճեմարանի եւ անդամ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի :

Ժողովուրդը կը հրաւիրուի մասնակցելու այս Սրբազան արարողութիւններուն :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Հինգշաբթի եւ Շաբաթ օրերը 21 եւ 23 Նոյեմբեր 1963, երեկոյեան ժամը 9ին, Էֆօլ տէ Լանկ գ'Օրհանթալի (2 Րիւ տը Լիլ) սրահին մէջ, տեղի պիտի ունենան երկու դասախօսութիւններ :

Կը դասախօսէ Հայաստանի ականաւոր ճարտարապետներէն՝

ՄԻՔԱՅԷԼ ՄԱԶՄԱՆԵԱՆ

Անդամ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի :

Նիւթեր·— Ա.) Աղթամարի ճարտարապետութիւնը (լուսարձակով) :

Բ) Հայաստանի արդի ճարտարապետութիւնը :

Կը հրաւիրուի յարգոյ հայ հասարակութիւնը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Գրիգոր Մելիքեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ ,

ԳՐԻԳՈՐ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը տակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Վիէնի վարչութիւնը չը – նորհակալութեամբ ստացած է Պ· Ա· Զաքարեանէ իր կնոջ ընկերուհի Նադիկ Զաքարեանի կանխաւճար մահուան առթիւ 50 ֆրանք : Ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն այս տխուր առթիւ :

×

Լիոն·— Ֆ· Կ· Խաչի Լիոնի մասնա – ճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Լիոնի հայ կրթասէր ազդայինէ մը 300 ֆրանք իր դաստիարակչուհիներու կրթ· ֆոնտին : Տիկին Բազումեանէ 30, վաղ – մեռիկ Հայկ Պապեանի մահուան քառասունքին առթիւ : Տիկին Փ· Այվազեանէ քսան, իր եղբօր Ա· Տիրատուրեանի մահուան տարելիցին առթիւ :

×

Պ· Գարեգին Աւետիսեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգեան եւ զաւակները (Ամերի – կա), Տէր եւ Տիկին Տարպոյեան (Ամե – րիկա), Տէր եւ Տիկին Արամ Խանոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սամուէլ Տէր – Միքայէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յօնապետ Յօնապետեան եւ զաւակները (Կարտան) խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով եւ նամակով , իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին, ի – րենց կնոջ եւ հօրաքրոջ ՏԻԿԻՆ ՃՈՒՀԱՐ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ (ծնեալ Եասուֆեան) մահուան առթիւ :

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Եկենեան իր ամուսնոյն մահուան Բ· տարեդարձին առթիւ հա – րիւր Ֆր· կը նուիրէ Դպրոցասէր Տիկ – նանց վարժարանին, յիսուն Ֆր· Մչա – կոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին եւ յիսուն Ֆր· Կապ· Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղին : (Տառնալ Յառաջէն) :

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· Իսիլ Զաւարեան կոմիտէին եւ մասնակցու – թեամբ Իսիլ Նոր Սերունդի «Խանասոր» խումբի :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 17ին , Խրիմեան սրահին մէջ (2 Րիւ տը լա Տէֆանս), ընկերասամակրական հացկե – րոյթով :

Կը խօսի Ընկ· Խ· ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ հետաքրք – րական բաժին հին եւ նոր սերնդականներու կողմէ, ինչպէս նաեւ առատ կերու – խում եւ ընտանեկան ջերմիկ մթնոլորտ , չրջանիս յատուկ :

Ձաշագին 10 ֆրանք :

×

ՊՈՐՏՈՑԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մուրատ խում – բին, կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին , Սալ Առլաֆ – Սոլֆերինօ, 235 Րիւ Մո – նեյրա :

Կը խօսի Ընկ· ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱՋԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինն կը մաս – նակցի Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի նորա – կազմ խումբը :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 24, կիրակի կէսօրէ վերջ , ժամը 15ին Սէն Լուի սրահը , Րիւ ժէ, նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· Եօթնեղ – բայրեան ենթակոմիտէին, մասնակցու – թեամբ Կապոյտ Խաչին եւ Նոր Սերունդի «Վարուժան» խումբին :

Կը խօսի Ընկ· Ց· ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի կողմէ :

Մուտքը ազատ է :

Հ. Ց. Դ.

ՎԻԷՆ·— Հ· Ց· Դ· Անի կոմիտէն ար – տակարգ ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին : Շատ կարեւոր խորհրդակցու – թեան մը համար : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Բացա – կանները նկատի պիտի առնուին : Անդա – մատուրերը միասին բերել :

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Հ· Ց· Դ· Շրջ· կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները : Կարե – ւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներ – կայութիւնը անհրաժեշտ է :

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի ըլ – լան Շրջ· կոմիտէի ներկայացուցիչները :

Մուրատ խումբ, 24 Նոյ· կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին :

Գէորգ Զավուշ խումբ, 30 Նոյ· կիրա – կի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին :

Ականեի ենթակոմիտէ, 23 Նոյ· Շա – բաթ, ժամը 21ին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Տէսինի մասնաճիւղը ընդ – հանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Հ· Ց· Դ· Տան մէջ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Իսիլ վարչութիւնը ժողո – վի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս Հինգշաբթի, ժամը 20·30ին, Խրիմեան վարժարանը : Խիստ կարեւոր օրակարգ , բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Ներկայ կ'ըլլայ կեդր· վարչութեան ներկայացուցիչը :

ՀԱՄԱԽՄԲՐ· Մխիթեան Սէնթ Ան – թուանի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրա – կի առաւօտ ժամը 9ին, հայրենակից Գ· Գրիգորեանի բնակարանը : Զեկուցում պատգամաւորական ժողովի : Բոլոր ան – դամներուն ներկայութիւնը խիստ կարե – ւոր է :

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Հայր· Մխիթեան ընդհ· ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, Պ· Գ· Սիմոնեանի սրճարանի սրահը : Կարե – ւոր օրակարգ (Վալանս) :

ՀԱՄԱԽՄԲԲԵՐԴՅԻԱԿԱՆ Մխիթեան Կարտանի մասնաճիւղի ընդհ· անդամա – համակրական ժողովը այս կիրակի կէս – օրէ վերջ ժամը 3ին, Կարտանի Հ· Բ· Ընդհ· Մխիթեան սրահին մէջ : Օրակար – գի հարցերը խիստ կարեւոր ըլլալով , մասնաճիւղիս անդամներէն կը խնդրուի անպայման ներկայ գտնուիլ սոյն ժողո – վին :

LYON

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԵՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Կազմակերպուած Լիոնի Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, 23 Նոյեմբեր երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

Aéroport Bron *ի սրահներուն մէջ*

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ 23 Նոյեմբեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

SALLE DES FETES D'ALFORTVILLE

Sous la Présidence de

RAOUL BLEUSE

Député-Maire d'Alfortville

avec

PÉPÉ NUNEZ

et son Orchestre de Cabaret

ENTRÉE 6 FRS.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի միջ–մասնաճիւղային վարչութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր մասնաճիւղերուն :

Դեկտեմբեր 14ին, Սալ Մազընոյի մէջ, երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ :

Մանրամասնութիւնները առանձին :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

GRAND HOTEL *ի չքեղ սրահներուն մէջ*

12, Bld. des Capucines

Կիրակի, Դեկտեմբեր 1, ժամը 17էն կէս գիշեր

Հաճելի գեղարուեստական բաժին

Երկու ճաշագախտմբ

Մուտք 10 ֆր· , քարտ ունեցող ուսանողներուն կէս գին

Սեղանները կ'ապահովուին հեռաձայնի կարգով

WAG. 38-54

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՖՐԱՆՍ – ԻՒՐՍ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 20,30ին

PALAIS DE LA MUTUALITÉ, 24 Rue St.-Victor - Métro : Maubert-Mutualité

Հայաստանի Պետական Օփերայի թատրոններու ծանօթ երգչուհիները, երգիչները, պարողները, նուագողներն ու երգահանները կը մասնակցին այս երեկոյթին :

Տոմսերու գիները՝ 8, 6 եւ 4 ֆրանք : Դիմել·—

Զ· ԶԱՔՄԸԵԱՆ	22, Rue Richer
Նպաստավաճառ ՄԱՍԻՍ	21, Rue Saulnier
ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ	32, Rue de Trévise
FRANCE - U. R. S. S.	8, Bd. de Ménilmontant

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի Կրընոպլի խումբը մեծ պարահանդէս մը կազմա – կերպած է Շաբաթ, Նոյեմբեր 30, ժամը 21էն սկսեալ :

ՕԹԼԻ ՍԻՒՐԻՍ Է ՊՕՐՏՕ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կրթական հաստատութեան մը համար կ'ուզուի մինչեւ տարիքի այր կամ կին մը տնական աշխատանքներու համար (մաք – րութիւն եւն·) : Դիմել Յառաջի , ան – ձամբ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Ովսաննա Կարապետեան (ծնեալ Այվազեան), հօրը անունը՝ Սարգիս Բա – բերդի Վարդան պիւղէն, կը փնտռէ իր հօրեղբօր Ոսկան Այվազեանի երկու աղ – ջիկները, կը կարծուի թէ Պաքու կ'ապրին : Կը խնդրուի արագաստմամբ թերթերէն արագագրել : Տեղեկութիւն ունեցողներէն գրել ·—

GARABEDIAN

10, Vieille Route La Gavotte

MARSEILLE (B. du R.)

(FRANCE)

ՀԱՅՐԱՆԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 75 Ֆ. Հատը 0·30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ
22
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
VENDREDI
22 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9865

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9865

ԽՈՐԷՆ Ա.

ՆՈՐ ՄԱՐԱՇԻ Ս. ՓԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿԱՆՑ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ

—o—

ԱՂՂՎԵՐԴԱՑԻՆ ՇՈՒԵՂ ԸՆԴՈՒՆՆԵԼՈՒ – ԹԻՒՆ ՇԱՏ ՍԻՐԱԼԻՐ ՄԹՆՈԼՈՐՏԻ ՄԷՋ

Նոյեմբերյ 17ի կիրակին, առաւօտեան ո – ժամու յատուկ խանդավառութեան մէջ ամբողջ Նոր – Մարաշի Հայութիւնը : Խորէն Ա. Կաթողիկոս, ինքնաշարժնե– րու երկար թափօրով , Անթիլիասէն դէպ ի Նոր – Մարաշ առաջնորդուելով, ժամը 9·30ին, թափօրը կանգ առաւ Նոր – Մա– րաշի մուտքի անկիւնադարձին, վեհին դարի զարուստ մաղթող յաղթական կա – մարին առջեւ :

Հաւաքուած բազմահազար բազմու – թիան խանդավառ եւ անդադրում ծա – փերուն մէջ, երբ Վեհը վար էջաւ ինքնա– շարժէն, Պուրճ – Համուտի Հ. Մ. Ը. Մ. սկաուտական նուագախումբը հըն – չեցուց Լիբանանի Ազգային Քայլերգն ու Յաղթ Նահատակը» եւ կամարի մուտ– քին ոչխար մը զենուեցաւ :

Խորէն Ա. առաջնորդուեցաւ մինչեւ Ս. Փառասուն Մանկանց Եկեղեցւոյ աննկիւ – նադարձը , արժանաւորելով ժողովրդա – կան ջերմ ընդունելութեան եւ ճամբու ամբողջ երկայնքին չարուած երկաեռ ա – ղաղերութեան ծաւերուն :

Հասնուած ժողովուրդը, տանիքներէն ու պատշգամներէն բուրումնաւէտ վար – դավուր կը սրսկէր եւ չաքար կը տեղա – ցնէր :

Ամբողջ Նոր – Մարաշը զրօշազար – դուած էր Լիբանանեան ազգային զրօշակ– ներով :

Բարի զալուստի երկրորդ յաղթական ճամարին առջեւ դարձեալ ոչխար մը զոհուեցաւ :

Ապա հետեւ , Ս. Փառասուն Մանկանց Եկեղեցւոյ դռնակներուն ուրախ զօղան– դիններով եւ Հրաշափառաւ, Վեհը, Փա– ռաւոյից զասի եւ Դպիրներու թափօրով, առաջնորդուեցաւ եկեղեցի :

Բակի մուտքին, աղաւնիներ արձակ – ուեցան եւ ոչխար մը եւս զենուեցաւ :

Պատարագիչն էր Լիբանահայոց Առաջ– նորդ Գերշ. Տ. Տաճատ Ս. Արք. Ուրֆա– լեան :

« Հայր Մեր»էն առաջ Ս. Պատարագը նշխաուեցաւ եւ տեղի ունեցաւ երեք զրանիներու հանդիսաւոր Ս– Օծումը : Առաջ Խորանի օծումը կատարեց Վե – ուելի Հայրապետը, իսկ աջակողմեան ճախակողմեան խորաններու օծումը՝ առաջնորդ Սրբազանը :

Ս. Օծումի աւարտին, Վեհը խօսեցաւ հետեւեալ իր քարոզը :

« Ինչպէսը պահ մը առանձին դպացի, – բաւ յուզուած ձայնով: Այս օծումը միակ կատարուէր տարի մը առաջ, եր – բեմ Նախկինի Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի ժամանակ: Իր վաղաժամ մահով, բաժնը– ցաւ մեզմէ հանդուցեալը, սակայն համոզուած եմ, որ Իր խաղաղ ու մաքուր հո– գին կը հրճուի տեսնելով այս հանդի – սութիւնը : Կ'օրհնեմ յիշատակը հանդուց– եալին եւ կը մաղթեմ խաղաղութիւն Իր յոգիի հանդստեան համար» :

Ապա հետեւ, շնորհակալութիւն յայտ– նեց իր հովուապետական անդրանիկ այ– ցելութեան առթիւ ցոյց տրուած սրտա – կան վերաբերումին եւ ընդունելութեան համար :

Անդրադարձաւ Ս. Երուսաղէմի մէջ , տեղի ունեցած վէհերու ողջագուրումին, որ վերջ դրաւ արուեստական տարնապի մը : Յայտնեց որ ստեղծուած կապը երբեք պիտի խզուի եւ կնքուած եղբայրութեան ուխտը տարածուի ժողովուրդին մէջ, որպէսզի բոլորն ալ ապրին խաղա – ղութեան եւ երջանկութեան մէջ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

—o—

ՊԱՂՏԱՏ ՀԱՆԴԱՐՏ Է

*Խիստ լուսարձակել մը հանդարտութեան տպաւորութիւն մը ստեղծած է իրաքեան մայրաքաղաքին մէջ: Միայն պարենա – ւորման համար արտօնութիւն կայ դուրս ելլելու եւ միայն բանակի, կառավարու – թեան եւ դիւանագիտական մարմնի կառ– քերը կրնան շրջագայիլ: Նոյնքան ծանր լռութիւն մը կը տիրէ Դամասկոսի մէջ , ուր վերադարձած են Հաֆէզ եւ Աֆլաք: Ըսուեցաւ եւ կը կրկնուի թէ համաձայ– նութիւն մը կնքած են Իրաքի նոր տիրոջ հետ, բայց ոչ մէկ ման յայտնուած է այդ մասին: Ժողով ժողովի եռեւէ մինչ ճայ– նասփիւռը եւ մամուլը դադրեցուցած են իրենց յարձակումները մառեչալ Արէֆի դէմ: Ամէն բան յստակ չէ սակայն, ան– շուշտ Պասը պիտի փորձէ ցոյց տալ որ Պաղտատի պետական հարուածը իրեն չի վնասեր նոյնիսկ՝ նպաստաւոր է եւ ա– սիկա կրկնակ պատճառներով.— Նախ որովհետեւ Իրաքի եւ Սուրիոյ մէջ իշ – տեղուած պասական վարչակարգն իսկ խնդրոյ առարկայ է եւ պէտք չէ տեղի տալ նասրականներու բուռն յարձակման: Պնդելու համար որ մառեչալ Արէֆ դոր– ծած է կուսակցական չրջափակին մէջ , պէտք է ընդունիլ որ պինուորական պե – տական հարուածը կուսակցութեան հո – սանքներուն մէկուն յաղթանակը ապահո– ված է, չափաւորականներու յաղթանա – կը Սասալի ծայրայեղ հոսանքին դէմ : Արդէն Պէյրութի գանուող չափաւոր – կաններու խմբակը յայտնած է թէ պե – տական հարուած մը չէ որ տեղի ունե – ցած է այլ՝ բարեկարգում մը: Արդարեւ այդ տպաւորութիւնը կը թողուն նաեւ Պաղտատէն հասած լուրերը քանի որ Զօր. Էլ Պաքր, երբեմնի վարչապետ Հան– բալետութեան փոխ – նախագահ կը դառնայ եւ Զօր. Թահէր Եհիա պինեալ ուժերու նախկին սպարապետ , վարչա – պետ նշանակուած է :

Բայց Պասը բաժնուած կը մնայ, ղեժ– ուար է իրեն իրագործել Սուրիոյ եւ Ի– րաքի միութիւնը :

× Լոնտոնի իրաքեան դեսպանատունը յարձակումի ենթարկուեցաւ իրաքցի ու– սանողներու կողմէ «ցոյց մըն է Արէֆի վարչակարգին եւ պինուորական մենա – տիրութեան դէմ, ի նպաստ Պասսին : Օրեր եւ չաբաթներ հոս կը մնանք եթէ հարկ ըլլայ» չէչատած են ցուցարարները, որոնք վեց ժամ ետք հեռացած են, յայտ– նելով թէ հասած են իրենց նպատակին : Իրենց չորս ներկայացուցիչները ըն– դունած են դեսպանին կողմէ որ ապահո – վութիւն տուած է իրենց թէ պասսա – կանները կառավարութեան մաս պիտի կազմեն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԻԻՐՏԵՐԸ նոր յարձակումներու ձեռ– նարկած են, օգտուելով Իրաքի կառա – վարական տագնապէն :

ՔԱՐԱՔԱՍԻ մէջ ծանր միջադէպեր տեղի ունեցած են, ահաբեկչական խում– բերու եւ վենեցուելական կարզապահու – թեան ուժերու միջեւ, քսան մեռեալ եւ հարիւր վիրաւոր կայ : 150 հոգի ձեր – բակալուած են :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ուղեվարները զործադուլ պիտի ընեն Նոյեմբեր 26, ժամը 20էն Նո– յեմբեր 28 ժամը 6: Գործադուլի հրա – հանգ կայ նաեւ հանքագործներու հա – մար: Ելեկտրականութեան եւ կազի ըն – կերակցութիւնները կը խորհրդակցին :

ՕՐ ԸՍ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ԼԵԶՈՒԻՆ, ՊԱՐԾԱՆՔ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

—o—

Հայրենասիրութեան մրցում մը տեղի կ'ունենայ արտասահմանի մէջ: Լինտուզիաստներ կան, որոնք կարծես կ'այրին կը մրկին, թառը իրենց ուսին՝ ման կու գան հայրենիք երգելով :

Ոմանք բանաստեղծ դարձած են, ու – րիշներ՝ կամաւոր բարոզիչ: Գիշերը չեն ճնանար՝ փնտռելով նոր բացատրութիւն մը, իրական արտայայտութիւն մը , պատկերացնելու համար իրենց հայրենա– սիրական կրակը:

Վերջերս, ի՞նչ բախտաւորութիւն որ տեսայ բոլորովին ինքնատիպ ձեւ մը հայաստան գովելու : Էնտուզիաստ մը Հայաստան գացեր եւ — չմոռնա՞նք — վերադարձեր է, բայց չուզելով նմանիլ անոնց՝ որ Հայաստան կ'երթան, ապա կուգան կը գովեն Հայաստանի փիլաւը կամ խորովածը, ուզեր է հաստատել թէ Հայաստանը իսկական Հայաստան է, ա– պացոյց որ հայերէն լեզուն կը տիրապե– տէ :

Արդարեւ, Հայաստան փիլաւով չէ որ կը դառնայ Հայաստան: Այլ միայն հայ լեզուով, հայերէն խօսող բնակչու – թեամբ:

Բայց մեր «էնտուզիաստ»ը գաղափար մը տալու համար իր հասկցած հայրենա– սիրութեան մասին, գաղափար չունի գաղափարներու ռամկացման կամ գեհե– կացման մասին: Այսպէս կը պարծենայ թէ այնտեղ, Հայաստանի մէջ, կենդանի խաղցնողներն անգամ հայերէն կը խօսին ... անասուններու հետ, — կապիկ կամ շուն :

Պարծենալիք ի՞նչ կայ , այստեղ :

Եթէ անասուններուն հետ խօսէին օ – տար լեզուով, — ընտրութիւնը կը թո – ղում ճաշակ ունեցողին, — ո՞վ պիտի գայթակղէր: Մենք, Թուրքիոյ մէջ ան – գամ, Թուրքի անուն տալով անասուննե – րուն, թուրքերէն կը խօսէինք անասուն – ներու հետ, մերժելով սրբապղծել հա – յերէնը , որով խօսած են Աստուած եւ առաջին մարդը, ինչպէս կը վկայէ հայ պատմագիր մը: Ու գիտէք թէ մեր դրժ– բախտ թագաւորը, Գագիկ, իր դժբախ – տութեան մէջ անգամ չմոռցաւ վրէժ լու– ծել այն օտարէն, որ Հայու անուն տուած էր իր շունին, — պատմութիւնը չըսեր թէ ի՛նչ լեզուով կը խօսէր շունին հետ :

Այս բացատրութիւններէն ետքը, մեր «էնտուզիաստ»ին կ'ուզէի ըսել թէ վեր – ջի՛նը պիտի ըլլայ որ գայթակղէի, եթէ օտար լեզուով մը խօսէին անասուններուն հետ երեւանի մէջ:

Թող խօսին անասուններուն հետ ինչ լեզուով որ կ'ուզեն,— մեղքընիստ: Մեր հայերէնը աստուածներու լեզու է, եւ ա– ռիթ չի պակսիր, ոչ ալ իրաւունք, պար– ծենալու համար որ կը խօսինք հայերէն:

Մեր խօսիլը բաւական է իբրեւ պար – տականութիւն, իբրեւ պարծանք :

ԱՐԱՋ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

—o—

Մունթարի, քաղաքապետի, քաղաքա– պետական եւ նահանգային ժողովներու ընտրութիւնները կատարուեցան կիրակի: Ինչպէս ղրած էինք, Ատալէթականները յաղթանակը տարած են 43 նահանգներու քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ , իսկ Ինէօնիւի կուսակցութիւնը՝ 23 նա– հանգներու մէջ:

Այս ընտրութեանց առթիւ ծանր միջա– դէպեր ծագած են,— ծեծ, զէնքով վի – րաւորում եւ սպանութիւն :

Առաջին արիւնհեղութիւնը պատահած է Հաթայի մէջ: Ատալէթական թեկնա – ծուի մը ընկերը հրացանով սպաննած է ճումհուրիէթական մը: Կարսի մէջ, նը– ման բախումի ընթացքին, երեք հոգի սպաննուեցան: Կէօլէյի մէջ ճումհուրիէ – թականները կրակ կը բանան քաղաքա – պետական թեկնածուին տան վրայ եւ կը վիրաւորեն թեկնածուին աղջիկը ոտքէն: Կարսի դիւղերէն մէկուն մէջ, այս կռիւ– ներուն հետեւանքով, սպաննուեցաւ 17 տարեկան տղայ մը: Սարըքամըշի մէջ Ատալէթականները, զինուած եւ ինքնա– շարժ նստած, աչ ու ձախ ահաբեկչու – թիւն ըրին, հակառակորդները ծեծեցին: Գաժրայի մէջ Ատալէթականները դաչու– նահար ըրին իրենց հակառակորդները : Կիւրասունի մէջ Ատալէթական մը, երբ տեսաւ թէ իր կուսակցութիւնը կը կոր – սընդնէ, տարձանակով վիրաւորեց հինգ հոգի, երեքը իր ազգականներն էին ,— վիրաւորներէն չորսը մեռան : Նոյն քա– ղաքին սրճարաններէն մէկուն մէջ երեք հոգի վիրաւորուեցան տարձանակով : Մանավկաթի մէջ քարերով ու բիրերով կռուեցան : Ուրֆայի մէջ երեք հոգի սպաննուած եւ 29 հոգի վիրաւոր: Վանի մէջ 150 հոգի ճակատեցան իրարու դէմ ութ հոգի ծանրօրէն վիրաւոր: Զոնկուլ– տաքի մէջ մէկ հոգի սպաննուած: Օր – տուի մէջ մէկ սպաննուած տարճանակով եւ մէկ հոգի վիրաւոր :

×

«ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ԶԱՕՍՈՂԸ ՊԼՏՏ Է ՊԱՏԺՈՒԻ »

' Ատալէթական «ենի Խթհանպուլ» թեր– թը հրատարակած է Ալի Թիւրքհաղ ա – նունով լիսէի ուսանողի մը մէկ դրութիւ– նը, որուն մէջ մասնաւորաբար հետեւեալ դաղափարները կը յայտնուին :

Թանդիմաթի բարենորոգութեամբ փոք– րամասնութիւններուն, կրօնական , լեզ – ուական եւ իրաւական հաւասարութիւն տրուած էր, ու այսպէսով արեւմտեան քաղաքակրթութեան մէջ ընդունուած է– ինք: Այդ հաւասարութիւնը մէկէն է այն ազգակներուն, որոնք պատճառ կ'ըլլան Թուրքիոյ մէջ ռամկավարական կարգե – րու սասանումին: Ի վերջոյ, նորէն հա– մայնավարութիւնը կը ցցուի մեր դէմը : Համայնավարութեան ախտը դարմանելու համար երեք չրջանէ բաղկացած պայ – քար մը պէտք է մղենք: Ամէն անիչխա – նական չարժում պէտք է բնաջնջուի Թուրքիոյ սահմաններուն մէջ: Ասոր ա – մէնէն աղու դէնքը՝ լեզուն է :

Թրքական պետակութիւնը եւ Թուրքե– րէնը իւրացնող ամէն ոք պէտք է աղդա– րարութիւն ուղղէ անհատներուն եւ հա – ւաքականութիւններուն, եւ անոնք որ չեն յարդեր ասիկա՝ պէտք է օրէնքով պատ– ժուին :

Որպէսզի այս աղդը իր ինքնութիւնը կարենայ պահել, պէտք է որ իր բաղկա– ցուցիչ անհատները նոյն լեզուն խօսին: Մինչդեռ այսօր Թուրքիոյ մէջ ազատօրէն կը խօսուին անհամար այլազան լեզու – ներ : Թուրքիոյ Հանրապետութեան ա – մէն հայրենակից պէտք է պարտադրուի Թուրքերէն խօսելու :

ԻՆՉՈ՞Ւ ԱՅՍ ԱՆՈՒՆԸ

(«ՁԱՀԻՃ»ԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

—o—

Աչխարհիս երեսին չկայ ժողովուրդ , որ յաւակնութիւնը ունենայ , թէ անթերի է ինք՝ ազգովին :

Ինչպէս այլ ժողովուրդներու , այդպէս ալ հայ ազդային իրականութեան պարագային այդ իրականութիւնը ունի իր ցաւոտ ու ախտաւոր կողմերը , իր ազճատուած եւ արատաւորուած արտայայտութիւնները :

Ասոնք անշուշտ անհատներու կամ անհատական արտայայտութեան մասին չէ :

Հանրային չհասպրղուութիւն չեն ներկայացներ ասոնք :

Ասոնք հաւաքականութեանց եւ հաւաքական արտայայտութեանց *մասին է :*

Վերջին տասնամեակներու ընթացքին , յատկապէս Սփիւռքի հանրային կեանքին մէջ ձեւ ու կերպարանք առաւ տարր մը , որ ուզեց եւ փորձեց ազգային *դեր կատարել , ուզեց եւ պահանջեց , որ ղինք ճանչնան իբրեւ* ազգային *դերակատար , ուզեց եւ յամառեցաւ , որ իր ըսածն ու ըրածը նկատուին հայ* ազգային *չահերէ դրդուած :*

Մենք վերապահ էինք տասնամեակներ առաջ : Ոչ այն պատճառով , որ սկզբունքի կամ դաւանական տարբերութիւն – ներ գոյութիւն ունէին այս տարրին եւ մեր միջեւ : Այլ որովհետեւ նշմարեցինք , որ այս տարրը զուրկ է սկզբունքէ եւ դաւանանքէ : Մանաւանդ՝ զուրկ է վերերական եւ անարատ հայկականութենէ :

Տասնամեակներու ընթացքին բազմապատկուեցան մեր վերապահութիւնը արդարացնող պատճառները եւ որպէսզի կազմուի վերակից եւ լաւատեղեակ հայ հանրային կարծիք , մենք պարբերաբար անդրադարձանք այդ պատճառներուն , տուինք աղաղակող փաստերը , նշեցինք անտարակելի եւ անվիճելի տուեալները :

Օր մըն ալ սակայն , պարզուեցաւ , որ այս տարրը այլեւս կատարելապէս պարապուած է , կատարելապէս անանկացած է , կատարելապէս նեխած է :

Եւ այլ կերպ չէր կրնար ըլլալ :

Բնութեան մէջ անչարժութեան մատնուած ջուրը՝ սահմանափակ ու լճացած մէկ վայրի մէջ , զրկուած ծովերուն եւ ովկիանոսներուն յատուկ խոր յատակէն՝ ճակատագրօրէն դատապարտուած է ճահճանալու :

Նոյնն է պարագան մարդկային խմբակային եւ դաղափարական աչխարհին մէջ :

Այստեղ ալ ճախճախուտ ու ճահիճ կը կազմուի ամէն անտեղ , ուր սահմանափակ են մարդկային միտքն ու հոգին , *ուր կայունացած են իդէալները , ուր անչարժութեան մատնուած են յատկապէս* ազգային ոգին ու տագանդը :

Միայն կայունացած ջուրն ու չրախառնուած ֆիզիքական տարրերը չեն , որ կը նեխին : Կը նեխին նաեւ մարդկային միտքն ու մարդկային հոգին :

Յատկապէս դաղափարներու եւ իդէալներու աչխարհին մէջ :

Յատկապէս ԱԶԳԱՅԻՆ *դաղափարներու եւ իդէալներու աչխարհին մէջ :*

Եւ ուրեմն , այլ որակում չի մնար :

Որովհետեւ փաստական իրողութիւնը այն է , որ կը ստացուի մարդկային մտքի եւ հոգիի ճահիճ :

Յաւելի եւ ոչ դիւրաբեր սրբագրելի իրողութիւնը այն է , որ այսպէս կամ այնպէս , մարդկային խմբակականութեան եւ հոգեկան արտայայտութեանց այս ճահիճը կը չարունակէ մաս կազմել ամբողջ – ական հայ իրականութեան :

Սակայն հիմնական փոփոխութիւնն ալ այն է , որ ան այլեւս ոչ միայն դանդաղելի է իբրեւ տարր , իբրեւ դերակատար , իբրեւ որեւէ արժէքը ներկայացնող ազդային ազղակ , այլեւ արժանի է համազգային կատարեալ ու բացարձակ արհամարհի :

Գիտենք որ տակաւին կայ , տակաւին իր գոյութիւնը կը պահպանէ ճահիճը՝ հոս ու հոն նոյնքան ու նոյնպէս վարկաբեկուած նեցուկներ դանելով :

Սակայն այլեւս անհիմատ եւ ապարդիւն է անդրադառնալ անոր ըսածին եւ ըրածին , անոր խօսքին եւ անոր գործին :

Եւ ասիկա հետեւեա՛լ պատճառով .

Ճահիճը պարպուած է հայ մտահոգութիւններէ , պարպուած է հայ էութենէ :

Ի սկզբանէ խորթ էր մեր ազդային նկարագրին , մեր ազդային իդէալներուն , մեր ազդային առաքելութեան :

Սակայն ժամանակի ընթացքին այս խորթութիւնը ոչ թէ լոկ խորացաւ , այլ պարզուեցաւ անխուսափելին՝ բացակայութիւնը վաւերական ու ճշմարիտ հայկականութեան :

Մեր կողմէ գործածուած որակումը ոչ անտեղի է եւ ոչ ալ անարդար է :

Նաեւ մեր որդեդրած ուղեգիծը՝ կատարելապէս եւ վերջնապէս արհամարհել ճահիճը՝ ոչ անտեղի եւ ոչ ալ անարդար է :

Հանրային կեանքի մէջ անպարտ ու անխարդախ դիմագիծ պէտք է՝ *ամէն բանէ առաջ :*

Ցաւակ ու որոչ է հայ համայնավարի քաղաքական դիմագիծը : Նոյնքան յստակ ու որոչ է դաչնակցականի քաղաքական դիմագիծը : Նոյնպէս , մշտական կատակներու զոհ չէզոքը — իրրեւ «մի – ջին ճամբու» ներկայացուցիչ — երբ իրաւ ու վաւերական հայ է , նովին բանիւ ակը է որոչ դիմագիծի , իրրեւ հայ մարդ , որ սակայն չի պատկանիր այս , այն կամ որեւէ կուսակցութեան :

Ասոնց պարագային անպարտութիւն *մը կայ , որովհետեւ բացակայ է կեղծիքը , բացակայ է սուտը , բացակայ է խարդախանքը :*

Իսկ անոնք , որ այս վերջին ակունքներէն կը «սնանին» եւ այդպիսով կը ներկայանան հանրութեան , չեն կրնար խուսափիլ օր մը օրանց «բռնուելէ» :

Որովհետեւ սուտը անպայմա՛ն կը յայտնուի , ի վերջոյ : Կեղծիքը անպայմա՛ն կը դրսեւորուի ի վերջոյ : Խարդախանքը անպայմա՛ն կը պատռուի , ի վերջոյ :

Եւ հանրութեան առջեւ կը պարզուի ճահիճ մը : Ո՛չ աւելի , ո՛չ պակաս :

Մի՛յն՝ ճահիճ *մը :*

Բ. Վ. Ն.

1963Ի ՆՈՊԵԼԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԱԽՈՐԸ

ԵՈՐԿԻՈՍ ՍԷՖԷՐԻՍ

—o—

Այս օրերուս ամբողջ աչխարհի մատուռականները , ինչպէս նաեւ դրական չրջանակները , իրենց ակնարկները սեւեռած են փոքրիկ Յունաստանի վրայ : Եւ Յունաստան ու մանաւանդ Աթէնք ուրախ ու հպարտ են , որովհետեւ , հեղինէ ժողովուրդի տաղանդաւոր զաւակը՝ բանաստեղծ Եորկիոս Սէֆերիս՝ Շուէտական Կաճառին կողմէ արժանացաւ 1963ի Նոպէլեան դրական մրցանակին :

Նոպէլեան մրցանակի պատմութեան , ինչպէս նաեւ հեղինէ դրականութեան մէջ , առաջին անգամ է , որ յոյն դրագէտ մը , Նոպէլի նման համաչխարհային արժէք ներկայացնող մրցանակի մը կ՝արժանանայ :

Անցեալին , մանաւանդ այս վերջին քանի տարիներուն , համբաւաւոր յոյն բանաստեղծներ ու դրագէտներ , ինչպէս Քոսթիս Բալամաս , Անկելոս Մխկելիա – նոս , Քոնսթանտինոս Գալաքթիս , Նիքոս Գաղանձաքիս եւ ուրիշներ , թէեւ թեկնածու ներկայացած էին Նոպէլեան մրցանակին համար , բայց , դժբախտաբար , ասոնցմէ ոչ մէկը կարողացաւ այդ պատիւին արժանանալ : Միայն 1954ին էր , որ աչխարհահռչակ դրագէտ Նիքոս Գազանձաքիս յաջողեցաւ բոլորին ուչադրութիւնը իր վրայ հրաւիրել , որպէս այդ տարուան Նոպէլեան մրցանակին արժանի դրագէտ : Սակայն , հակառակ տրուած յոյսերուն , ան ալ չկարողացաւ տիրանալ այդ պատուաբեր տիտղոսին : Ու այդ տարին , Նոպէլեան մրցանակը տրուեցաւ ամերիկացի հռչակաւոր դրագէտ էրնէսթ Հեմինկուէյին :

Ուրեմն , այս տարի Սէֆերիսի տարած դրական այս բացառիկ յաղթանակը , պատիւ կը բերէ ոչ միայն իրեն , այլ նաեւ ամբողջ Յունաստանին , վասնզի բանաստեղծին անձին մէջ Շուէտական Կաճառը ուղած է պատուել նաեւ նորագոյն Յունաստանի դրական չարժումը , որ տարուէ տարի նորանոր յաջողութիւններ կ՝արձանագրէ :

Սէֆերիսի կաճառին պաչտօնական յայտարարութենէն մէկ օր առաջ , որ – դէն Աթէնք ժամանած էին չուէտացի լրագրողներ ու հեռատեսիլի պաչտօնեաներ , որոնք կարծես վտահ Սէֆերիսի յաղթանակին , անընդհատ լուսանկարներ կ՝առնէին ու տեղեկութիւններ կ՝ուղէին բանաստեղծէն , իր կեանքին եւ իր գրական գործունէութեան մասին :

Յաջորդ օրը , Հոկտեմբեր 24ի երեկոյեան առաջին ժամերուն , երբ բանաստեղծը իր բնակարանի ընդարձակ հիւրասենեակին մէջ նստած անհամբեր վերջին լուրերուն կը սպասէր , յանկարծ հասաւ աւետարեր հեռագիրը :

«Յանուն Շուէտական Կաճառին , պատիւը ունիմ հաղորդելու ձեզի , թէ այսօր կաճառը որոչեց 1963ի Նոպէլեան գրական մրցանակը յանձնել ձեզի : Կը յուսամ թէ առիթը պիտի ունենաք ձեր տիկնոջ հետ , Դեկտեմբեր 10ին Սթոքհոլմ գալու , մրցանակը ստանալու համար : Անկեղծ չնորհաւորութիւններով՝ Խզելիուկ» :

Ուրախալի լուրը , կայծակի արագութեամբ տարածուեցաւ ամբողջ Աթէնքի մէջ : Առաջին անգամ Սէֆերիսի բարեկամներն էին , որոնք փութացին անձամբ չնորհաւորել մրցանակաւոր բանաստեղծը : Քանի մը ժամ ետք չնորհաւորական հեռագիրները , Յունաստանի եւ ամբողջ աչխարհի ամէն կողմերէն սկսան անձրեւի պէս տեղալ : Հեռաձայնը անդադար կը հնչէր : Քանի մը ժամուան մէջ , բանաստեղծին դեղեցիկ բնակարանը ծանօթութեան վայրի մը վերածուեցաւ : Ցոյն եւ օտար լրագրողներ , մտաւորականներ , արուեստագէտներ , քաղաքագէտներ , կառավարութեան ներկայացուցիչներ եւ բազմաթիւ բարեկամներ եկած էին՝ այժմ աչխարհահռչակ բանաստեղծին այս բացառիկ ուրախութեան մասնակից դառնալու : Երեկոյեան թերթերը բացառիկ թիւեր հրատարակեցին ի պատիւ մրցանակաւոր բանաստեղծին : Զայնասփիւռը ընդհատեց իր սովորական յայտագիրը , որպէսզի իր հաղարաւոր ունկնդիրներուն հաղորդէ հեղինէ բանաստեղծին մեծ յաղթանակը : Նոյն օրը , երեկոյեան ժամը 6·30ին , Աթէնքի կայանը մասնաւոր յատուկ մը , իր բազմաթիւ ունկնդիրներուն ներկայացուց Նոպէլեան մրցանակաւորը , անոր կեանքի ու գրական գործունէութեան մասին տեղեկութիւններ տալով :

Յաջորդ օրը արդէն , Յունաստանի բոլոր թերթերը , իրենց առաջին էջերուն վրայ զետեղած էին համբաւաւոր բանաստեղծին լուսանկարը եւ ամբողջ էջեր յատկացուցած , իրենց ընթերցողներուն ներկայացնելու համար , բանաստեղծին կեանքն ու գործը :

Մրցանակաւոր բանաստեղծը , մանուկին յանձնած իր առաջին յայտարարութեան մէջ ի միջի այլոց կ՝ըսէր — «Շուէտական Կաճառը , այս տարուան Նոպէլեան գրական մրցանակը յոյն բանաստեղծի մը տալով , ուզեց իր յարգանքի տուրքը մատուցանել նորագոյն Յունաստանի մտաւորական չարժումին : Ու – ինչ որ չըսաւ Ֆրէյրոն , այն էր թէ , ինքն ալ լուած էր միւսներուն պէս , սակայն մըռնչած ու սարսափած Ռոպեսփիէրի մարակի մը հարուածներուն նման չարագոյն խօսքերէն : Զըսաւ թէ , ինչպէս Ժիւսթ , օգտուելով Տանթոնի բացակայութենէն , վատաբար անլուր լուտանքներով ծանր ամբաստանութիւններ տեղացուցած Տանթոնի , Գամիլ Տեմուլէնի , Լաքրուայի եւ Ֆիլիփոյի վրայ , դուչելով . «Տանթոն , դուն ծառայեցիր բռնապետութեան , Տանթոն դուն մեղսակիցը եղար Միրապոյի , Օրլէանի դուքսին , Տիմիւրիէզին , որ Պրիսոյին վատ քաղաքացի , դաւաճանեցիր դուն ... կեղծ բարեկամ , չար մարդ ...» :

Այսպէս , ժամերով խօսած էր Ժիւսթ , ապա , թատերական կեցուածքի մը՝ եզրակացուցած .

— Բոլոր անոնք որոնց անունը յիչեցի հոս եւ ամբաստանեցի , երբեք չեն ծանօթացած իրենց հայրենիքը եւ ուրացած զայն : Բոլորն ալ հարստացած են չարագործութեանց եւ անարդարութեանց շնորհիւ : Զկայ ոճիր մը , չկայ չարագործութիւն մը որ վայելած չըլլայ անոնց պաչտպանութիւնը : Ազահ , եսասէր , մոլութիւններու ախոյեան , անոնք հեռու են եղած ըլլալէ ազատութեան եւ հանրապետութեան իսկական բարեկամներ ... :

(5 Շար.)

ՏԱՆԹՈՆԻ ՄԱՀԸ

—o—

Գիտէր որ ցերեկէն ետք Քոնվանսիոնի արտասովոր նիստը պիտի կայանար , ո – րու ընթացքին Լըժանտրը՝ Թալիէնի , Պարասի եւ Տանթոնի ու Գամիլի բոլոր բարեկամներուն աչակցութեամբ պիտի պահանջէր որ ամբաստանեալները դատուէին ոչ թէ Ցեղափոխական Ատեանին այլ նոյնինքն Քոնվանսիոնի կողմէ : Եթէ Լըժանտրի առաջարկութիւնը քուէար – կուէր , այն ժամանակ պատասխան էին ...

Լիւսիլ նայեցաւ պատէն կախուած ժամացոյցին : Ժամը չորսն էր : Ֆրերոն , նիստէն անմիջապէս ետք , պիտի զար իր մօտ հաղորդելու համար բարի լուրը :

Երիտասարդ կինը սենեակին մէջ կ՝երթար ու կուգար , եւ ջղային չարժումնե – րով իր ուսերուն վրայ կը նետէր ցանուցրիւ եղած մազերը :

— Արդէն հոս պէտք է եղած ըլլար , մրմնջեց անձկալին :

Ցանկարծ ցնցուեցաւ : Մէկը կուգար : Դուռը բացուեցաւ եւ Ֆրերոն ներս մտաւ :

Դողահար , վազեց անոր մօտ : Այս վերջինը մռայլ կերպարանք մը ունէր եւ կարծես կը խուսափէր երիտասարդ կնոջ ակնարկէն :

— Էհ ուրեմն , Ֆրէրոն , ի՞նչ լուր կը բերէք ...

Եւ քանի որ Ֆրէրոն լուռ կը մնար , Լիւսիլ կակազեց .

— Կը հասկնամ ... կը վախնամ որ ...

— Այո , մրմնջեց Ֆրէրոն , ժողովը մեղի չհետեւեցաւ ... Ցեղափոխական Ատեանն է որ պիտի դատէ զիրենք :

Լիւսիլ խեղդուկ հառաչ մը արձակելով աղաղակեց .

— Կորսուած են ... բայց պատմեցէք , ի՞նչպէս պատահեցաւ :

— Այսուհանդերձ , ժողովը սկսաւ մեղի համար նպաստաւոր պայմաններու մէջ : Այս առաւօտ Տանթոնի եւ Գամիլ Տէմուլէնի ձերբակալութիւնը իմանալով , ամբողջ Փարիզը ապշած էր : Ռոպեսփիէրի եւ Կոմիտէներու յանդգնութիւնը խստօրէն կը քննադատէին : Ոչ ոք կը կասկածէր թէ Լըժանտրի առաջարկութիւնը պիտի մերժուէր : Մեր բարեկամը արտակարգօրէն քաջ դիրք մը ունեցաւ : « Կը յայտարարեմ , աղաղակեց ան , որ Տանթոնը նոյնքան մաքուր հայրենասէր մըն է , որքան ես» : Այն ատեն սկսան պոռալ . « Անկցի մեղադիրութիւնը » :

Եթէ այդ պահուն իսկ , Թալիէն քուէի դնէր Լըժանտրի առաջարկութիւնը , ար – դիւնքը կրնար նպաստաւոր ըլլալ : Ափսոս , ուշ մնաց ու Ռոպեսփիէռ ամպիոն բարձրացաւ : «Ոչ մէկ առանձնաշնոր – հում , ըսաւ ան , մենք պէտք չունինք կուռքերու եւ պիտի տեսնենք թէ Քոն – վանսիոնը պիտի կրնա՞յ խորտակել այդ կարծեցեալ կուռքերը , որոնք փտած ու նեխած են երկար տարիներ ի վեր ...» :

— Ռոպեսփիէ՞ռը , մրմնջեց Լիւսիլ ընկճուած :

— Այո , բիրտ ու անզուսպ եղաւ իր մեղադրութիւնը եւ Լըժանտրի առաջարկը մերժուեցաւ , որմէ ետք Սէն Ժիւսթ կըրցաւ կարդալ իր տեղեկագիրը :

Բայց երիտասարդ կինը չէր կրնար հասկնալ : Ուրեմն , Տանթոն եւ իր Գամիլը այդքան չա՞տ թշնամիներ ունէին Քոնվանսիոնի մէջ : Հարիւրաւոր երես – փոխաններուն մէջ միայն մէ՞կ պաչտպան դտած էին : Կը դուչակէր թէ վատութիւնը եւ սարսափը պատճառ դարձած էր այդ մարդոց թուլութեան , որոնց ոս – կորները մինչեւ իրենց ծունկը համակ – ուած էին դլխատման մեքենային (կիյոթինին) դժնի տեսիլքով ...

— Իսկ Թալիա՞ն , հարցուց ան դարձեալ , բան մը չըրաւ , չկրցա՞ւ օգտագործել իր նախապատիւ հանդամանքը ... Իսկ Ռուբեսու՞ն , Պարա՞սը , ինչո՞ւ չփորձեցին բան մը ընել ...

Զարունակեց , որպէսզի չըսէ . « իսկ դո՞ւք , Ֆրէրոն ...» :

Այս վերջինը , դլուխը կուրծքին հակած , մրմնջեց .

— Լիւսիլ , ըրինք այն , ինչ որ կրնայինք ընել ...

Ինչ որ չըսաւ Ֆրէրոն , այն էր թէ , ինքն ալ լուած էր միւսներուն պէս , սակայն մըռնչած ու սարսափած Ռոպեսփիէռի մարակի մը հարուածներուն նման չարագոյն խօսքերէն : Զըսաւ թէ , ինչպէս Ժիւսթ , օգտուելով Տանթոնի բացակայութենէն , վատաբար անլուր լուտանքներով ծանր ամբաստանութիւններ տեղացուցած Տանթոնի , Գամիլ Տեմուլէնի , Լաքրուայի եւ Ֆիլիփոյի վրայ , դոչելով . «Տանթոն , դուն ծառայեցիր բռնապետութեան , Տանթոն դուն մեղսակիցը եղար Միրապոյի , Օրլէանի դուքսին , Տիմիւրիէզին , որ Պրիսոյին վատ քաղաքացի , դաւաճանեցիր դուն ... կեղծ բարեկամ , չար մարդ ...» :

Այսպէս , ժամերով խօսած էր Ժիւսթ , ապա , թատերական կեցուածքի մը՝ եզրակացուցած .

— Բոլոր անոնք որոնց անունը յիչեցի հոս եւ ամբաստանեցի , երբեք չեն ծանօթացած իրենց հայրենիքը եւ ուրացած զայն : Բոլորն ալ հարստացած են չարագործութեանց եւ անարդարութեանց շնորհիւ : Զկայ ոճիր մը , չկայ չարագործութիւն մը որ վայելած չըլլայ անոնց պաչտպանութիւնը : Ազահ , եսասէր , մոլութիւններու ախոյեան , անոնք հեռու են եղած ըլլալէ ազատութեան եւ հանրապետութեան իսկական բարեկամներ ... :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ, (Ցառաջ).— Նոյեմբեր 9, Շաբաթ երեկոյ, մենք ալ մեր կարգին տօնեցինք Դաշնակցութեան 73ամեակը, Հայ Ազգային Տան նորակառոյց դեղեցիկ սրբարանին մէջ, որ ծայրէ ի ծայր լեցուած էր հաւատաւոր բազմութեամբ մը, որուն մէջ աչքի կը զարնէր երիտասարդութեան ստուար թիւը :

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Մխսաք Մխրզէ հանդէսը բացուած յայտարարեց, եւս հրաւիրելով Նոր Սերնդականները, որոնք բացումը կատարեցին « Մշակ բանուոր»ով, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս :

Ընկեր Մխսաք Մխրզէ յայտարարեց ի մէջ այլոց.— « Շատեր կը կարծեն, թէ պարզ ձեւակերպութիւն մըն է, երբ տարին մէկ օր Դաշնակցութիւնը կը ներկայանայ հայ ժողովուրդին իր խօսքը ըսելու. իրականութեան մէջ Դաշնակցութիւնը կը վարձէ իր յարդանքի տուրքը տալ իր հիմնադրութենէն առաջ եւ եռք գործած եւ զոհուած բոլոր հայրենասէրներուն յիշատակին » : Ապա աւելցուց, թէ ժողովուրդներու պատմութեան մէջ դժուար է հանդիպիլ կուսակցութեան մը, որ 73 տարիներ անընդհատ ու դժուարին պայմաններու մէջ պատնէշի վրայ մնացած ըլլայ : Ու դեռ պիտի մնայ, ցորչափ չէ իրականացած մեր ազգային առաջադրութիւնը :

Գեղարուեստական խնամուած յայտագրին իրենց մասնակցութիւնը բերին Օր. Ալիս Ալթունեան (արտասանութիւն), Տիկին Մարի Կարապետեան (երգ), Օր. Լուիզ Հարէլեան (երգ), եւ Օր. Սիրուն Տէրտէրեան (արտասանութիւն) եւ ընկ. Մովսէս Զաքարեան (երգ) :

Ընկ. Վարուժան Սարգիսեան Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէ կողմէ կարդաց խնամքով պատրաստուած ուղերձ մը, որմէ եռք Պ. Աբրահամեան եւ իր զաւակը Յակոբ նուագեցին երեք դեղեցիկ երգեր : Պ. Շահպազեան, որ դժբախտաբար պարտնեան դանելու բերումով մայրենի լեզուն չէ կրցած սորվիլ, Ֆրանսերէնէն չատ յաջող ուղերձ մը կարդաց. յիշելով թուրքին վայրագութիւնները եւ խօսքը ուղղելով Նոր Սերնդականներուն ըսաւ. « Տէր կանդնեցէք մեր պահպանական հողերուն» : Օր. Շաքէ Ղազարեան մեծ յաջողութեամբ արտասանեց երկու քերթուածներ : Գեղարուեստական բաժնին մասնակիցները, առանց բացառութեան, ներկաներէն խլեցին ծափեր :

Խնամուած ճաշ մը խօսեցաւ օրուան բանախօսը՝ ընկեր Պ. Զաւուքճեան : Շեշտելէ եռք, թէ մեր նորագոյն պատմութիւնը հարուստ է հերոսական վայրկեան դրուագներով, որոնք դեռ կը խանգարուածն բազմութիւնները, դիտել տուաւ թէ դեռ պիտի չարունակենք տօնել Դաշնակցութեան Օրը, մինչեւ որ իրականացած չէ Հայութեան երազը :

« Դաշնակցութենէն առաջ եւ եռք հրապարակ ելած են զանազան կազմակերպութիւններ, սակայն ժամանակի ընթացքին կամ կորսուեր են, կամ ալ իրենց գոյութիւնը կը քաշքշեն : Դաշնակցութիւնը բացառիկ երեւոյթ մըն է. ան կայ ու պիտի ապրի, որովհետեւ անոր ընտրած ուղին՝ ուղին է հայ ժողովուրդի հարազատ զգացումներուն : Դաշնակցութիւնը Հայոց պատմութեան մէջ նոր էջ մը բացաւ : Դաշնակցութիւնը դրօշակիրն է հայ ժողովուրդի տենչերուն եւ իղձերուն : Հայկական Դատը վերջ գտած չէ մեզի համար : Ուստի պիտի մնանք պատնէշին վրայ, մինչեւ վերջնական լուծումը մեր արդար դատին » :

Ընկեր Պ. Զաւուքճեան դիտել տալէ ետք, թէ իրենց գաղափարներով Դաշնակական էին նաեւ մեր ազատամարտը հրահրած զարթօնքի մեծ դէմքերը, ա-ւելցուց.— 73 տարիներէ ի վեր Դաշնակցութիւնը կը քալէ հայ ժողովուրդի կողքին, անոր նեղ եւ լայն օրերուն հաւատարիմ : Փառք եւ պատիւ հայ ժողովուրդի տառապանքներէն ծնունդ առած Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ փառք հայ ժողովուրդին» :

Հանդէսի պաշտօնական բաժինն յառջորդեց խնճոյքը, որ տեւեց մինչեւ ուշ դիշեր : Սեղանապետ ընկեր Ս. Առաքել-եան յաջորդաբար խօսք տուաւ ներկաներէն չատերուն՝ Հայ Ազգային Միութեան առենապետ Պ. Օտօզեան, Ե. Վարդան-եան, Յ. Վարժապետեան եւ ընկ. Ե. Մխ-նասեան, որոնք դրուատալից բառերով արտայայտուեցան Դաշնակցութեան հան-դէպ :

«Արծիւ» պարախումբի պարերով վերջ դտաւ խնճոյքը :

ԹՂԹԱԿԻՑ

×

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՆԻՍ, (Ցառաջ).— Հարաւային Ֆր-անսայի մեր փոքրիկ գաղութն ալ տօնեց Դաշնակցութեան Օրը, Նոյեմբեր 17ին, Սկրիպի սրահին մէջ : Ներկայ էին պա-դուեխս ընտրանիին հետ, նաեւ Մարսէյ-լէն եկած նոր սերնդականներու ստուար խումբ մը :

Ֆրանսայի փառերդէն եւ Դաշնակցու-թեան քայլերդէն ետք, օրուան նախա-դահը՝ ընկեր Յ. Շիլլեան, քանի մը խօսքով բացատրեց օրուան խմաորը : Հուսկ ուրեմն խօսք առաւ օրուան բանա-խօսը՝ երիտասարդ ընկեր Գալուստ Պապ-եան (Մարսէյլէն), որ արտայոյզ բառե-րով պատկերացուց Դաշնակցութեան ա-ռաքելութիւնը եւ գործը իր հիմնադրու-թեան օրերէն ցայսօր :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մաս-նակցութիւնը բերին Օր. Հ. Գասպար-եան, որ երգեց զոլտրիկ երգեր, Օր. Էլիզ Եղիկեան, որ արտասանեց Մ. Իշ-խանի մէկ չատ դեղեցիկ քերթուածը եւ երգեց Հայաստանեան երգ մը :

Հանդէսին փայլը եղաւ Զարենց պա-րախումբը, իր չատ հաճելի պարերով :

Ներկաներէն ընկեր Յակոբ Արթինեան քանի մը խօսք ըրաւ պանծացնելով Դաշ-նակցութեան գաղափարականը :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ – ՈՐԴԻ

ՔԱՄԵԼԻԱՋԱՐԴ

Կ Ի Ն Ը

ԺԱ

Միայն դուքսը տակաւին կը պարտա-ւորէր դիս Մարկրիթի հետ իմ կապակ-ցութիւնս գաղտնի պահելու եւ ան ալ, իմ հոն եղած ատենս, չատ անդամ ճամբը-ւած էր, այն պատրուակով թէ տիկինը քնացած էր եւ չէր ուզած որ դինքը ար-թընցնեն :

Մարկրիթին դիս տեսնելու վարժու-թեանը եւ նոյն իսկ պէտքին հետեւանքը այն եղաւ որ խաղը թողուցի ճիշդ այն պահուն ուր վարպետ խաղացող մը պիտի քաշուէր : Հաչիւ ընելով տեսայ թէ տասը հազար Ֆրանքի չափ ստակ չահած էի, ինչ որ անսպառ դրամագլուխ մը կ'երե-ւար ինծի :

Եկած ըլլալով այն ժամանակի ուր սո-վորութիւն ունէի հօրս եւ քրոջս քով եր-թալ, չգացի, ուստի յաճախ երկուքէն ալ նամակներ կը ստանայի, որոցմով կը խնդրէին ինձմէ իրենց քով երթալ :

Կրցածիս չափ կը պատասխանէի այս բոլոր թախանձանքներուն, միչտ կրկնե-լով թէ ողջ առողջ էի եւ թէ ստակի պէտք չունէի,— երկու բաներ, որոնք կը կարծէի թէ հայրս քիչ մը պիտի մխի-թարէին տարեկան այցելութիւնս յապա-ղեցնելուս համար :

Այս իրողութեանց վրայ, պատահեցաւ որ առտու մը Մարկրիթ, փայլուն արեւ մը տեսնելով, անկողնէն վար ցատկեց եւ հարցուց ինծի թէ կ'ուզէի՞ նոյն օրը դիւղ տանիլ զինքը :

Բրիւտանոը կանչեցինք եւ Մարկրիթ Նանինի ապսպրելէ ետք որ դուքսին ըսէ թէ ուղած էր աղուոր օդէն օդտուիլ եւ Տիկին Տիւվէրնուայի հետ դիւղ գացած էր, երեքնիս միասեղ մեկնեցանք :

Բացի անկէ որ Տիւվէրնուայի ներկա-յութիւնը անհրաժեշտ էր ծերունի դուք-սը ապահովելու համար, Բրիւտանոս մէկն էր այն կիներէն որոնք կարծես թէ յատ-կապէս ստեղծուած են այս դիւղական դրօսանքներուն համար : Իր անայլայլ դուարթութեամբ եւ անյագ ախորժակով, վայրկեան մը իսկ չէր ձանձրացներ ի-րեն ընկերացողները եւ հաւկիթ, կեռաս, կաթ, խորոված ճագար եւ վերջապէս փարիզի չրջակաները տեղի ունեցած ա-ւանդական ճաշին անհրաժեշտ ուտելիք-ները ապսպրելու գործին մէջ չատ վար-պետ էր :

Կը մնար դիտնալ թէ ուր պիտի երթա-յինք :

Դարձեալ Բրիւտանոն էր որ չփոթու-թենէ ազատեց մեզ :

— Ձմարիտ պի՞ւզ մը երթալ կ'ուզէք, հարցուց :

— Այո՛ :

— Իհ, ուրեմն, Պուժիվալ երթանք այրի Տիկին Առնուի Բուան տիւ Ժուռ ա-նուն գրօսարանը : Արման, գացէք կառք մը վարձեցէք :

Մէկուկէս ժամ եռք Տիկին Առնուի գրօսարանն էինք :

Թերեւս դիտէք այս վայրը, որ չաբթու մէջ պանդոկ է եւ կիրակի օրերը դինե-տուն : Սովորական առաջին յարկի մը չափ բարձր պարտէզէն հիանալի տեսա-րան մը կը դիտուի : Ձախ կողմը Մարլիի ջրմուղը, որ հորիզոնը կը փակէ : Իսկ ալ կողմը կ'երեւի բլուրներու անվերջ չարք մը : Գետակը, որ այդ տեղ գրեթէ հո-սանք չունի, ճերմակ ու փալփլուն ժա-պաւէնի մը պէս կ'երկարի կապիլյօններու դաշտին եւ Քրուասիի կղզիին մէջէն, իր բարձրաբերձ կաղամախիներուն խար-չափումովն եւ իր ուռենիներուն մրմուն-ջովը օրօրուելով միչտ :

Հեռուն, արեւին մէկ լայնափէճ ճառա-գայթին մէջ, կը բարձրանան կարմիր տանիքներով սպիտակափառ պղտիկ տու-ներ եւ գործարաններ, որոնք իրենց ա-ռեւտրական խստադիմ հանդամանքը հե-ռաւորութեան մէջ կորսնցնելով հիանա-լիօրէն կ'ամբողջացնեն դիւղանկարը :

Աւելի անդին, Փարիզը կ'երեւայ մշու-շին մէջ :

Ինչպէս ըսած էր Բրիւտանոս, ճշմարիտ դիւղ մըն էր ասիկա եւ պէտք է ըսեմ թէ ճշմարիտ նախաճաշ մը ըրինք :

Այդ դիւղին պարտական եղած երջան-կութեանս համար երախտագիտութիւն յայտնելու մտօք չէ որ կ'ըսեմ այս խօս-քերը, այլ Պուժիվալ, հակառակ իր սոս-կալի անուան, չատ սիրուն դիւղ մըն է, զոր կարելի ըլլայ երեւակայել երբեք : Ես չատ ճամբորդած եմ, աւելի մեծ բա-ներ տեսած եմ, բայց ոչ աւելի սիրուն քան այս պզտիկ դիւղը, որ զուարթօրէն պահած է դինքը պաշտպանող բլուրին ստորոտը :

Տիկին Առնու առաջարկեց որ նաւակով պարտցնել տայ մեզ, ինչ որ Մարկրիթ եւ Բրիւտանոս ուրախութեամբ ընդունեցան : Գիւղը միչտ զուգորդած են սիրոյ հետ եւ աղէկ ըրած են : Մինչ այնքան լաւ չրջանակ մը կը կազմէ սիրուած կնոջ մը չուրջ, որքան դաշտերու եւ անտառներու կապոյտ երկինքը, անուշահոտութիւննե-րը, ծաղիկները, դեփիւռները եւ դեղա-դուարճ մենութիւնը : Մարդ որքան ալ ուժգնօրէն սիրէ կին մը, որքան ալ վըս-տահ ըլլայ անոր վրայ, որքան ալ անոր անցեալը ապահովութիւն ներշնչէ անոր ապագային վրայ, միչտ աւելի կամ նը-ւազ նախանձ կը զգայ :

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Երուանդ Չէքեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պալեան եւ զաւակները (Սէնթ – Էթիէն), Տէր եւ Տիկին Տիգրան Չէքեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Վահրիճ Թաշճեան եւ զաւակները (Սէնթ Էթիէն), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Իյնէճեան եւ զաւակը (Փարիզ), Այրի Տիկին Շնորհիկ Ցովհաննէսեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Վարդան Քէչիշիզեան (Գահիրէ), Գրիգոր Պալեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Ժողէֆ Քիւրքճեան եւ զաւակները (Ճէրմինի), Տէր եւ Տիկին Գէորգ Էքինճեան եւ զաւակը (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Թաշճեան (Սէնթ – Էթիէն), Այրի Տիկին Զարուհի Չէքեան (Սէնթ – Էթիէն), ինչպէս նաեւ Չէքեան, Էնֆիյէճեան, Պապայիկիւեան, Քիւրքճեան, Պալեան, Քարաօղլանեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցա – նեն իրենց մօրը քրոջ, մօրաքրոջ եւ մեծ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ՉԷՔԵԱՆ
(Ծնեալ Քէյֆսիզեան)

դառնագէտ մահը 72տարեկանին, որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 19ին, իր բնակարա – նը, 13 Բիւ տէ Քուռ, Սէնթ–Էթիէն :

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ 22 Նոյեմբեր, կէսօրէ առաք ժամը 15ին, Սէնթ – Էթիէնի Հայոց ե – կեղեցին :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Շաւիլի եկեղեցւոյ վարչութիւնը ցա – ւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Սըր – բուհի Փանոսեանի եւ զաւակներուն ի – րենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Ալէքսան Փա – նոսեանի մահուան առթիւ : Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի չնորհակա – լութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Զար – մուհի Էմէրճեանէ երեսուն ֆր. , Տէր եւ Տիկին Արամ Տէրտէրեանէ երեսուն, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Թորանեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Իլիօ – Վիսիէ քսանական ֆր. :

Ալէքսան Փանոսեանի մահուան առթիւ Շաւիլի Կապ. Խաչը չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Թորանեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Իլիօ – Վիսիէ տասնական ֆրանք :

Նոյն տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպը – սակի Մշակոյթի Տան կը նուիրեն. — Մովսէս Տէմիրճեան երեսուն ֆր., Օննիկ Տէմիրճեան, Ցովհաննէս Պարտաքճեան եւ Ֆիլիպ Ցովհաննէսեան քսանական :

Այս վերջինը ստանալ Ցառաջէն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վիէն. — Պ. Արտաշէս Զաքարեան, եւ զաւակները, Պ. Օննիկ եւ Տիկին Երանիկ Օվանովիկ, ինչպէս նաեւ բոլոր ընտա – նեկան պարագաները իրենց խորին չնոր – հակալութիւնները կը յայտնեն ամէն ա – նոնց որոնք անձամբ, նամակով կամ հե – ռագրով եւ ծաղկեպսակով մասնակցե – ցան իրենց անսահման վշտին՝ ողբացեալ Նազիկ Զաքարեանի անակնկալ եւ կրս – կըծալի մահուան առթիւ :

Կը ծանուցանեն նաեւ թէ այս կիրակի, առաւօտեան ժամը 9·30ին Ս. Մարթէնի եկեղեցիին մէջ, յետ Ս. Պատարագի կը կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն ող – բացեալի հոգւոյն համար :

Այս տխուր առթիւ Պ. Օննիկ Օվանո – վիկ կ'ընդ հետեւեալ նուէրները , 10 ֆր. Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին, եւ տասը ֆր. «Ցառաջ»ի բարգաւաճման, իսկ Տիկին Երանիկ Օվանովիկ կը յատկացնէ տասը ֆր. Վիէնի Կապ. Խաչին :

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱՅՑ ՓԷՌ - ԼԱՇԷՋ

Պէլվիլի Հ. Ց. Դ. «Ռոստոմ» խումբը, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէին այլ մը կազմակերպած է այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, փէռ – Լաշէզ հանդիպող մեծ ընկերներու՝ Ա. Ահարոնեան, Ռու – բէն, Շ. Միսաէեան, Խատիսեան, Զօր. Անդրանիկ, ազգ. գործիչներ՝ Գրիգոր Օտեան եւ Տիգրան Բէզգատեան :

Հին եւ մանաւանդ Նոր Սերունդի ըն – կերները կը հրաւիրուին իրենց ներկա – յութեամբ յարգել անոնց յիշատակը :

Հաւաքուիլ Կամպէթայի դրան առջեւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սարգիս Տէօքմէճեան եւ զաւակները՝ Արփինէ եւ Ցոլինէ կը ծա – նուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, առաւօտ փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆԻ

մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

×

Լիոնէն Օր. Մարի Զանտըեան կը ծա – նուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Լիոնի Ս. Ցակոբ եկեղեցին իր եղբօրը՝

ՑԱԿՈԲ ԶԱՆՏՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, պիտի յիշատակուին նաեւ Զանտըեան, Գարայ – լըեան, ընտանեաց հին եւ նոր ննջեցեալ – ները, կը հրաւիրուին յիշատակները յարգողները, այս առթիւ փոխան հոգե – ճաշի կը նուիրուի Լիոնի Կապ. ախչին, Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան կա – նոնաւորման ֆոնտին 50ական ֆրանք :

×

Այրի Տիկին Գրիգոր Մելիքեան կը ծա – նուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ ,

ԳՐԻԳՈՐ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին հանդուցեալին յիշա – տակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Արմենակ Թիւֆէնկճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մխրան Թիւֆէնկճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մելքոն Շէյրոյեան եւ զաւակը չը – նորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր ա – նոնց որոնք մասնակից եղան իրենց սու – գին, իրենց մօր եւ մեծ մօր մահուան առ – թիւ եւ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստ – եան պաշտօն պիտի կատարուի այս կի – րակի առաւօտ Փարիզի Ս. Ցովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ ՌՈԶԻՆԱ ԹԻԻ – ՖԷՆԿՃԵԱՆԻ (ծնեալ Գրիգորեան) մահ – ուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշա – տակը յարգողները :

×

Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կա – տարուի այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ Տէր Ներսէս Բհնյ. Գանճեանի եւ երեցկին Ռամելա Գանճեանի մահուան քառասուն – քին առթիւ (մեռած Լա – Պօլ, իրենց զա – ւակներուն մօտ) :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկըր – տիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ : Պիտի պա – տարագէ եւ քարոզէ՝

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ԱՐՔ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Վերատեսուչ Ս. Էջմիածնայ Հոգեւոր ճեմարանի եւ անդամ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի :

Ժողովուրդը կը հրաւիրուի մասնակ – ցելու այս Սրբազան արարողութիւննե – րուն :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Իսիի Զաւարեան կոմիտէին եւ մասնակցու – թեամբ Իսիի Նոր Սերունդի «Խանասոր» խումբի :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 17ին , Մրիմեան սրահին մէջ (2 Բիւ տը լա Տէ – ֆանս), ընկերամամակրական հաց կե – րոյթով :

Կը խօսի Ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ հետաքրք – րական բաժին հին եւ նոր սերնդականնե – րու կողմէ, ինչպէս նաեւ առատ կերու – խում եւ ընտանեկան ջերմիկ մթնոլորտ , շրջանիս յատուկ :

Ձաշագին 10 ֆրանք :

×

ՊՈՐՏՈՑԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մուրատ խում – բին, կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին , Սալ Անդալ – Սոլֆերինօ, 235 Բիւ Մո – նեյրա :

Կը խօսի Ընկ. ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մաս – նակցի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի նորա – կազմ խումբը :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 24, կիրակի կէսօրէ վերջ , ժամը 15ին Սէն Լուի սրահը , Բիւ ժէ, նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Եօթնեղ – բայրեան ենթակոմիտէին, մասնակցու – թեամբ Կալոյա Խաչին եւ Նոր Սերունդի «Վարուժան» խումբին :

Կը խօսի Ընկ. Ց. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Կալոյա Խաչի եւ Նոր Սերունդի կողմէ :

Մուտքը ազատ է :

Հ. Յ. Դ.

Վիէն. — Հ. Ց. Դ. Անի կոմիտէն ար – տակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին : Շատ կարեւոր խորհրդակցու – թեան մը համար : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորէչ է : Բացա – կանները նկատի պիտի առնուին : Անդա – մատետրերը միասին բերել :

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները : կարե – ւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներ – կայութիւնը անհրաժեշտ է :

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի ըլ – լան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

Մուրատ խումբ, 24 Նոյ. կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին :

Գէորգ Զավուշ խումբ, 30 Նոյ. կիրա – կի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին :

Ակնունի ենթակոմիտէ, 23 Նոյ. Շա – բաթ, ժամը 21ին :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Շաբաթ , ժամը 21ին , էֆօլ տէ Լաւիկ գ'Օբիաճթալի (2 Բիւ տը Լիլ) սրահին մէջ, տեղի պիտի ունենան երկու դասախօսութիւններ :

Կը դասախօսէ Հայաստանի ականաւոր ճարտարապետներէն՝

ՄԻՔԱՅԷԼ ՄԱԶՄԱՆԵԱՆ

Անդամ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի :

Հայաստանի արդի ճարտարապե – տութիւնը :

Կը հրաւիրուի յարգոյ հայ հասարա – կութիւնը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՓՐԱՆՍ – ԻՒՐՍ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 20,30ին

PALAIS DE LA MUTUALITÉ, 24 RUE ST.-VICTOR - Métro : Maubert-Mutualité

Հայաստանի Պետական Օփերայի թատրոններու ծանօթ երգչուհիները, եր – գիչները, պարողները, նուագողներն ու երգահանները կը մասնակցին այս երեկոյթին :

Տոմսերու գինը՝ 8, 6 եւ 4 ֆրանք : Դիմել. —

Զ. ՉԱՔՄՇԵԱՆ 22, Rue Richer
Նպարավաճառ ՄԱՍԻՍ 21, Rue Saulnier
ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ 32, Rue de Trévise
FRANCE - U. R. S. S. 8, Bd. de Ménilmontant

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՏԷսինի մասնաճիւղը ընդ – հանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Իսիի վարչութիւնը ժողո – վի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս Հինգշաբթի, ժամը 20·30ին, Մրիմեան վարժարանը: Խիստ կարեւոր օրակարգ , բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Ներկայ կ'ըլլայ կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ՀԱՄԱԽԱՐ. Միութեան Սէնթ Ան – թուանի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրա – կի առաւօտ ժամը 9ին, հայրենակից Գ. Գրիգորեանի ընակարանը: Զեկուցում պատգամաւորական ժողովի: Բոլոր ան – դամներուն ներկայութիւնը խիստ կարե – ւոր է :

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, Պ. Գ. Սիմոնեանի սրճարանի սրահը : Կարե – ւոր օրակարգ (վարձանս) :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան կարտանի մասնաճիւղի ընդհ. անդամա – համակրական ժողովը այս կիրակի կէս – օրէ վերջ ժամը 3ին, կարտանի Հ. Բ. Ընդհ. Միութեան սրահին մէջ: Օրակար – գի հարցերը խիստ կարեւոր ըլլալով , մասնաճիւղիս անդամներէն կը խնդրուի անպայման ներկայ գտնուիլ սոյն ժողո – վին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ 23 Նոյեմբեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս
SALLE DES FETES D'ALFORTVILLE
Sous la Présidence de
RAOUL BLEUSE
Député-Maire d'Alfortville
avec
PÉPÉ NUNEZ
et son Orchestre de Cabaret
ENTRÉE 6 FRS.

LYON

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԻՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

կազմակերպուած Լիոնի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, 23 Նոյեմբեր երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ
Aéroport Bron ի սրահներուն մէջ

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 60 Ֆ·	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ·
Արտասահման՝	Տար· 75 Ֆ·	Հատը	0·30 Ֆ·

ՇԱԲԱԹ
23
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
SAMEDI
23 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9866

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9866

Մեծ Վկան

—o—

« Կ'ողջունեմ զՔեզ եւ կ'օրհնեմ՝ որ – ան Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ընտրեալ եւ Ծնեալ Կաթողիկոս ...» :

Այս բառերով նուիրապործուեցաւ Ամենայն Ողջադուրումը :

Բառերը արտասանողն էր Սուրբ Էջ – միածնի Կաթողիկոս Վազգէն Ա·, դանոնք ունկնդրողն էր Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Խորէն Ա· :

Մեզի կը թուի, սակայն, թէ պահ մը այս բառերը անցած պիտի ըլլան անոնց ամբողջ ուշադրութիւնները եւ հասած պիտի ըլլան հոն, ուր ամէն ինչ լոյս է, խաղաղութիւն եւ յաւերժութիւն :

Կը հաւատանք , որ այս բառերը հասած պիտի ըլլան երջանկայիշատակ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հոգիին :

Ոմանք, Զարեհ Ա·ը ողջադուրումի Ամենայն պահուն՝ Մեծ Բացակայն նկատել :

Մենք զԱյն կը համարինք անոր Մեծ Վկան :

Նիհեղինակած ու նիհամպարտ մեր ազգականութեան մէջ Հոգիի յաւերժական ուժին եւ անոր անխափանելի լոյսին ա – ռաքեալ մէկ բոյն էր վաղամեռիկ Զարեհ Ա· Կաթողիկոս :

Երջանկայիշատակ Զարեհ Ա· Կաթողիկոս եղաւ այն ասուպներէն, որոնք մէկ ակնթարթ միայն կ'անցնին երկնակամարէն, մէկ ցանքսով կուտան անյատակ զանձը իրենց հոգեկան հարստութեան, մէկ տիպրոմով կը վառեն մարդկային հոգիի տեսողութիւնը՝ հորիզոնէ հորիզոն : Եւ այս մէկ անդամով՝ կ'անմահանան : Զարեհներու օրինակը՝ հոգեկան բարձրութիւն ու տենդը կը փոխանցէ իրենց յաջորդներուն :

Զարեհ Ա· անընդունակ էր ամէնէն նուազ անարդարութեան : Եւ սակայն , ինչ պահ դէնց այնպիսի անարդարու – թիւններ, որոնց չափը չի «նչանակուիր » : Զարեհ Ա· կատարելապէս անծանօթ էր ատրանքի : Սակայն Իր չուրջ հիւսուած սպանիչ սարդոստայնը սադրանքի : Զարեհ Ա· սրտով, մտքով ու մարմնով Հոգեպաշտական Սպասաւորն էր Հայաս – տանեայց Եկեղեցւոյ, սակայն խոցուած Անոր պլայուն սիրտը, պատուհասած անոր նուիրաբերուած միտքը , արուածուեցաւ ու կործանեցաւ անոր ախտ մարմինը :

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ նորագոյն պատմութեան ամէնէն պայծառ ու անսպիր դէմքերէն է Զարեհ Ա· :

Եւ ոչ մէկ տարակոյս, որ Պատմական Ողջադուրումի Պահուն ալյն հոգեկան ոյժերով ու վերացումով ըմբլխնող բոլոր վկաներու Մեծ Վկան Զարեհ Ա·ն էր : Նշենք, որ Անթիլիասէն չմեկնած, Ն· Ս· Տ· Տ· Խորէն Ա· Կաթողիկոս ներկայացաւ Զարեհ Ա·ի Հողակոյտին, հանդիսացող համար Անոր, որ այլեւս կրնայ ապրիլ իր խոով հոգին :

Նշենք նաեւ, որ Ն· Ս· Օ· Տ· Տ· Վազգէն Ա· Կաթողիկոսի յատուկ խնդրանքով, Վեհափառ Խորէն Ա·, վերադարձ կրկնեց իր այցը, նաեւ հաւատիսկրելու համար :

Ճշմարիտ է Անթիլիասի Դպրեվանքի նուէր Գեր· Տ· Գարեգին Ծ· Վարդապետ Սարգիսեան, երբ կ'ըսէ, թէ Մեծ Հայրապետի պատմական պահուն մասնակցողներն ու ներկանները վկաներ եղան : Եւ մենք կը կարծենք ահա, որ բոլորին վրայ Մեծ Վկան է եւ պիտի մնայ Ան , իր ամբողջ սրտով, մտքով ու հոգիով ներկայ, որ միանայ եւ ամբանայ Հայաստանեայց Եկեղեցին :

Կուզենք հաւատալ, որ պիտի չգլա –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐՀԱՐՏ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

—o—

«ՇԱՏ ՈՒՐԱԽ ԵՄ ԸՍԱԻ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ, ԼԱՒ ԱՆՑԱԻ »

—o—

Դաշնակցային Գերմանիոյ նոր վար – չապետը՝ Լուտվիկ Էրհարտ իր անդրա – նիկ ճամբորդութիւնը կատարեց Փարիզ : Հինգշաբթի օր, Լուտվիկ Էրհարտ Փա – րիզի Արեւելեան կայարանը հասաւ ուր իրեն կը սպասէին վարչապետը Փոմփի – տու եւ Արտաքին Նախարար Քուվ տը Միւրվիլ : Իր այս ժամանումը կը տար – բերէր իր նախորդէն, տրուած ըլլալով որ Ծերունի Ադենաուըր Օռլի կը ժամանէր ուր պինքը կ'ընդունէր նոյնինքն Նախագահ տը Կոլ : Նոյն օրը սակայն տը Կոլ եւ Էրհարտ պլուխ պլխի խօսակցութիւն մը կ'ունենային որմէ չատ գոհ կը մնար դաշնակցային Գերմանիոյ վարչապետը, ըստ պերմանական քաղաքական չրջանակներու եւ նաեւ ըստ Էրհարտի որ Պրիսթոլ պանդոկէն երեկոյեան ճաշին մեկնած պահուն, յայտարարած է ·— « Շատ ուրախ եմ , լաւ անցաւ, չատ լաւ անցաւ : Միայն իմ տպաւորութիւնս չէ , այլեւ նախագահ տը Կոլի տպաւորութիւնն ալն է : Այս կէսօրէն վերջ մեր ունեցած խօսակցութիւնը այնքան հետաքրքրական էր մէկուն եւ միւսին համար, որ նախատեսուածէն կէս ժամ աւելի տեւեց : Բոլոր առկախ հարցերը քննած ենք եւ մեզմէ ամէն մէկը լսեց միւսը մեծ յարգան –

նուէն հայ հաստատութիւններ կամ կազմակերպութիւններ, որոնց խօսքը, դուրձն ու ոդին պիտի չծառայեն խորացնելու եւ ամրացնելու այն Պատմական Ողջադուրումը, որով վերակերտուեցաւ « Մէկ ու Անբաժանելի » Հայաստանեայց Եկեղեցին :

Մենք ոչ միայն ցանկութեամբ լաւ – տես պիտի ըլլանք , այլեւ գործնապէս պիտի աջակցինք հոն, ուր դրական քայլերով Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ միաս – նականութիւնը պիտի ամրապնդուի :

Հոն, ուր յաւերժական Հայ ժողովուրդի ազգային իրաւ ու վաւերական չահերուն ծառայելու խնդիր կայ· հոն մենք գործակից ենք, աչխատակից ենք, լծակից ենք :

Սակայն եթէ դոնուին այնպիսինները ,— անհատ թէ հաւաքականութիւն, հոսանք թէ կազմակերպութիւն — որոնք ներկայի տիրական հոսանքին դէմ թիավարեն , ապա անոնք գործած պիտի ըլլան ոչ միայն ընդդէմ «Մէկ ու Անբաժանելի » Հայաստանեայց Եկեղեցիին, ոչ միայն դըրժած պիտի ըլլան ուխտը Հոկտեմբեր 26ի Պատմական Ողջադուրումին, այլեւ՝ կըրկին եւ այս անդամ դիտակցօրէն պիտի խոցեն հոգին Անոր, որ եղաւ համազգային ցնծութեան պատճառ հանդիսացող հաչտութեան Մեծ Վկան :

Զարեհ Ա· անմոռանալի պիտի մնայ իր բազմաթիւ արժանիքներուն եւ առաքինութեանց չնորհիւ· սակայն Զարեհ Ա· անմահութեան անցաւ անոր համար, որ Ան իր անձը դիտակցօրէն զոհաբերեց ի սէր «Մէկ ու Անբաժանելի» Հայաստանեայց Եկեղեցիին :

Այժմ Անոր հոգին խաղաղ է ու կը խայտայ :

Անդամ մը խոցուած այս հոգին վերըստին խոցել՝ այս է, որ տմարդի ըլլալով, պիտի ըլլայ՝ աններելի :

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

քով փոխադարձ դիրքերուն նկատմամբ :

Նոյն ժամուն Գերմանիոյ Արտաքին նախարարը՝ Շռէօտէր կը խօսակցէր իր Ֆրանսացի պաչտօնակիցին հետ : Բոլոր հարցերը խօսակցութեան նիւթ եղած են :

Յերեկուան ճաչին ընթացքին, որ կոլ ըսած է դլխաւորաբար ·— Այս միջոցին իսկ, մանաւորաբար օգտակար է Գեր – մանիոյ եւ Ֆրանսայի համար միասնա – բար նկատի առնել մեծ հարցերը որոնց մէջ ճակատ ճակատի են ·— Տնտեսական կազմակերպութիւն, ապա, կը յուսանք, Եւրոպայի քաղաքականութիւնը, ապատ աչխարհի ապահովութիւն եւ մանաւանդ հին ցամաքամասին մէջ· իր յառաջապահ դիրքը, դիրք մը որ կազմուած է Գերմա – նիայով եւ Ֆրանսայով, աչխարհի տըն – տեսական եւ ընկերային զարգացումը եւ խաղաղութեան պահպանումը » :

Իր պատասխանին մէջ, Էռհարտ չէշ – տած ·— Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ ժո – ղովուրդներու միջեւ բարեկամութիւնը այնքան խոր արմատ ձգած է, որ կը խորհինք թէ կարելի է, իր նկարագրէն ոչ մէկ բան կորնցնել տալով, չիման մէջ մտնել ուրիչ երկիրներու հետ, ո – րոնք մեր բարեկամներն են եւ կը զոր – ծակցին մեզի հետ եւրոպական հաստա – տակապետութեան մէջ : Ժամանակը եկած է Եւրոպայի տալու՝ քաղաքական, բա – րոյական եւ իմացական նոր իմաստ մը» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ նոր կառավարութիւնը կազ – մուած է դլխաւորաբար պահպանողա – կաններէ : Պատասխանները միայն փոք – րամասնութիւն մը կը կազմեն «Պատասի դերը նոյնը պիտի չըլլայ : Ուրիչ կու – սակցութիւններ պիտի զործակցին անոր հետ» :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հաղորդեն թէ Զօր· Հաֆիզ Ասատի մասուլիսի մը ընթացքին յայտարարած է ·— «Միչտ սերտօրէն կապուած կը նկատենք մենք մեզի մեր իրաքցի եղբայրներուն հետ, բայց ոչ մէկ չիտմ հաստատուած է իրաքեան նոր կառավարութեան եւ սուրիական կառավարութեան միջեւ տնտեսական, քա – ղաքական եւ զինուորական միութեան մասին : Սուրիոյ վարչապետը աւելցու – ցած է որ Նոյեմբեր 18ի դէպքերը յայ – տնաբերած են փափաքը որ կայ վերա – կանդնելու չիտի կացութիւն մը ստեղ – ծուած չարամիտ տարրերու կողմէ որոնք մուտք գործած են իրաքեան ազդ· պա – հակախմբին մէջ :

ԻՍՐԱՅԵԼԻ մէջ մեծ վրդովում կը տի – րէ, ՄԱԿի տուած մէկ որոչումին առ – թիւ : Արդարեւ մէկկի դէմ (Իսրայէլ) 83 ձայնով բանաձեւ մը քուէարկուած է ըստ որուն նոր ճիդեր պէտք է ըլլան Պա – ղեստինի արաբ զաղթականներուն ընտ – րութիւն մը տալու համար ներդաղթին եւ հաւտւման միջեւ : Հրեաները կատ – ղած են ամերիկեան քաղաքականութեան դէմ զոր «կանակէն զաչոյնի» հարուած մը կը նկատեն :

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ քաղաքային օդանաւ մը վար առնուած է խորհրդային հալածիչ օդանաւերու կողմէ խորհրդային սահմանին վրայ : Պարսիկները ուժգնօրէն բողոքած են մինչ խորհրդային նախագահը՝ Բրեժնեւ անմիջապէս կը ջնջէր Պարսկաստան իր այցելութեան յայտա – գրին մէկ մասը :

ՓԻԼՐ ՊԼԱՆՇԱՌ, Ֆրանսական բեմի եւ չարժարուեստի ծանօթ դերասանը մեռաւ առջի օր, չատ անողոք հիւանդութեան : Քանի մը չաբաթ աչալ գործողութեան ենթարկուած էր ուղեղային ուռի մը համար եւ վիճակը ծանրացած էր օրէ օր : Ծնած 1896ին, Ալժերիա, փիլը Պլանչառ մեծ անուն մը չինած էր գեղարուեստական մարդին մէջ եւ ստեղծած տիպարներ որոնք անմոռանալի կը մնան : Ով որ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՋԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐՈՒ ՈՂՋԱԳՈՒՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

—o—

Երեւանի Ջայնասփիւռը Նոյեմբեր 15ի Ուրբաթ պիչեր ժամը 10·15ին, ընդհա – տելով իր հաղորդումը, յայտնեց թէ պի – տի տայ ուրախ լուր մը, եւ ըսաւ .

« Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս եւ սըրբազնագոյն Պատրիարք Ն· Ս· Օ· Տ· Տ· Վազգէն Ա·ի հրաւէրով, երեսփոխում ողջադուրուեցին Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Ն· Ս· Օ· Տ· Տ· Խորէն Ա· եւ Ամենայն Հայոց Հայրապետը : Սրանով վերջ դաւ տարիների ընթացքում տեւող Հայց· եկեղեցւոյ բաժանումը, եւ հաստատուեց միասնականութիւն : Այս ազդով, նոր հորիզոններ կը բացուին Հայց· եկեղեցւոյ ծաղկումին եւ բարգաւաճումին համար » :

մտաբերէ «Ոճիր եւ պատիժը» միայն Պըլանչառը կը տեսնէ Ռասկոլնիկովի դերին մէջ կամ «խաղամոլ»ին :

ԳԱՀԻՐէի «Ալ Կումհուրիյէ» թերթը կը զրէ թէ Իսլամը չատ դժգոհ է Տիեզերական Ժողովին բռնած դիրքէն Հրեաներու հանդէպ : «Արաբ պաղթականներու առաքելութիւն մը կը պատրաստենք որ Վատիկան երթայ պապը տեսնելու « կը զրէ եգիպտական թերթը որուն յօդուածին խորագիրն է ·— Դաւ մը եկեղեցւոյ եւ Վատիկանի դէմ : Յօդուածագիրը խիստ կերպով կը քննադատէ նաեւ կարդինալներ՝ Պէա եւ Սիֆլեման հրչանը պատ իրենց դիրքին համար :

ՅԵՐԱԿՈՑՏԻ նախագահը՝ կասթոն Մոնթերվիլ ճառ մը արտասանած է «Երրորդի Նախկիններու ընկերակցութեան» կոչունքին ուր չէշտած է ·— Ծանօթ էիք երրորդին ակարութիւններուն , բայց ան հաւատարիմ մնացած էր հիմնական հրամայականներու ·— Ազատութիւն, հաւասարութիւն, արդարութիւն, ընդունելով 58ի Սահմանադրութիւնը որովհետեւ ներկայացուցչական դրութիւնը պահպանուած էր : Իշխանութեանց հաւատարակչռութիւնը հաստատուած, արդարութեան անկախութիւնը յարդուած եւ իւրական հասարակապետութիւն մը ստեղծուած երկիրներու հետ որոնք չէին ճըղմիր վերջնական անջատման : Բայց այլեւս Հանրապետութիւնը չեմ ճանչնար ներկայ վարչակարգին մէջ» : Ու կասթոն Մոնթերվիլ հինգ պատճառներ թուած է հաստատելու համար իր տեսակէտը :

ՆԻՒԹՈՒ ԽՐՈՒՇՉԵԻ դիր մը ուղղելով խորհրդային եւ ամերիկեան բարեկամութեան ազդ· խորհուրդին չէշտած է թէ պատերազմի եւ խաղաղութեան տարբերներու փորձառութիւնը կը փաստէ որ հակառակ Խորհ· Միութեան եւ Միացեալ Նահանգներու մէջ զոյութիւն ունեցող ընկերային դրութեանց տարբերութեան, նպաստաւոր զործակցութիւն մը եւ բարեկամական յարաբերութիւններ կարելի են Խորհ· Միութեան եւ Միացեալ Նահանգներուն միջեւ » :

ԻՆԷՕՆԻԻի կառավարութիւնը զժուարութեան մէջ է Ատալէթականներու տարած յաղթանակին պատճառաւ թագաւորական ընտրութեանց մէջ : Արդարեւ Ատալէթը ձայներու 47 առ հարիւրը ըստացած է , մինչ Հալքը՝ միայն 37ը առ հարիւրը :

ԻՏԱԼԻԱ եւ Հունգարիա առեւտրական համաձայնութիւն մը ստորագրած են որ 56 միլիառ լիռի փոխանակութիւններ կը նախատեսէ 1964ի համար : Այս դումարը վաթսուն միլիառի պիտի բարձրացուի 1965ին :

ԳԻՏԱԿԱՆ

«ԼՌՈՒԹԵԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ»

—o—

Ժաղ – Իվ Քուսթօ, Ֆրանսացի ծանօթ ծովախոյզ, սուզորդ, միեւնոյն ատեն դրող, հնարիչ, ծովուն խորութիւնները չարժանկարող, իր խումբ մը սուզորդ ընկերներուն հետ 1943էն ի վեր խօսք – ցընել կուտայ իր վրայ: Այս խումբին աշխատանքներուն մասին կարելի է կար – դալ, անոր ճոխ կերպով նկարազարդը – ւած «Լռութեան աշխարհը՝ դիր – քին մէջ, ուր գիտական տըւ – եալներով կը խօսուի ծովին խորերը տե – սի ունեցած տեսակ տեսակ իրադար – ձութիւններու, այնտեղ գտնուող բազ – մաթիւ դանձերու, ընկղմած նաւերու խլեակներու, խորութիւններու առթած դինովութեան, ծովային հրէշներու ա – ռասպելներու եւ կատղած չնաճուկներու յարձակումներու մասին եւն.:

Այս տողերով համառօտակի պիտի ու – դէի անդրադառնալ մանաւանդ 1963 Մա – յիսէն ի վեր, Կարմիր Ծովին մէջ անոր սկսած յանդուգն ձեռնարկի մանրա – մասնութիւններուն: Դեռ 1962ի Սեպ – տեմբերին, այսպիսի ձեռնարկի մը փոր – ձերը ան կատարած էր Տաքարի մօտ, Ամանտեանի ափին: Անխոնջ ծովախոյզի երազն էր ծովափներու մօտ հաստատել ընդծովեայ բնակարանները, քանի մեթր խորութիւնը չանցնող խարակներու կամ անոնց կից հարթ դետիններու վրայ: Քուսթօ հաշիւ ըրած էր, որ այսպիսի նուազ խորութիւն ունեցող ջուրերուն ընդհանուր մակերեսը, համահաւասար կը նկատուէր Աւելոյ հողերու ամբողջա – կան տարածութեան: Այս ձեւով, ան կը խորհէր, որ ապագային կազմուելիք ընդծովեայ դաղութներուն բնակիչները, պիտի չհադորձէին ծովային հարատու – թիւնները, այնտեղ պիտի սնանէին ծո – վային կենդանիներով եւ խարակներուն վրայ առատօրէն բուսնող այլազան խո – տերով, ինչպէս են լոռերը (ալկ) եւ չատ ուրիշներ: Անոնք պիտի կարենային հո – ղորդակցիլ դուրսի աշխարհին հետ, անճամբ, հեռախօսով կամ պատկերաս – փիւռով: Ըստ աւանդութեան, Մեծն Ա. – դեքսանդր ալ փափաքած էր օր մը բնա – կիլ Ջուբին յատակը, դիտել շրջապատը փակուած ապակիէ տակառի մը մէջ:

1963 Մայիսին Կարմիր Ծովի իր առա – քելութեան համար ծովախոյզը ունէր վերակազմուած դիտական մեծ խմբակ մը՝ բաղկացած փորձիչէօր, բժիշկ, կենսաբան, երկրաչափ եւ բազմաթիւ վարժ սուզորդներէ: Խումբը իրեն յատ – կացուած «Քալիփսօ» մեծ եւ «Իոզալտօ» փոքր չոգենաւերով ժամանեց Կարմիր Ծովին հարաւը գտնուող Ափրիկեան ա – փի Փորթ – Սուտան կոչուած նաւահան – դիստը: Քարափին վրայ մէկ օրէն միւսը կուտակուեցան, դեղին, վայլուն գոյնե – րով ներկուած այլաձեւ վանդակներ, ո – րոնք կը պարունակէին տարիներէ ի վեր յղոնած, տքնած խմբակի մը բոլոր յոյ – սերը եւ ակնկալութիւնները: Հոն էին ընդծովեայ առաջին դիւղակը կազմելիք բնակարանները՝ մեծը «Ծովային աստղ», իսկ փոքրը «Րաքէթ» անուններով մկըր – տուած, երկուքն ալ 6·60 մեթր բար – ձրութիւնով չինուած մետաղէ գանգը – ւածներ, որոնց քով կը գտնուէր «Տըննիզ» անունը կրող մանուածոյ տուն մը, որ իբր պահեստատեղի պիտի ծառայէր խումբի այլազան գործիքներուն եւ միանդամայն եղեկտրական ուժ պիտի հայթայթէր ընդծովեայ դիւղակին:

Առաջին օրէն իսկ խումբը գործի ան – ցաւ: Վեր վար, ծովափի վրայ փըն – տրտուքներու արդիւնք՝ օր մը անչարժ ալիքներու վրայ նշմարուեցաւ պղտիկ վերելք մը, որ ծանծաղուտ վայրերու մէջ աճող բոյսերու նման, ջուրի մակե – րեսէն հազիւ դլուխը վեր կը ցցէր պճըր – տուն կարմիր ծաղիկներու փնջակի մը պէս: Վերջէն հասկցուեցաւ, որ ան բուսած խարակ մըն էր: Սուզորդները անոր ջուրջը եւ յատակը մանրակրկիտ քննութենէ մը եաք ուրախութեամբ նկա – տեցին, որ խարակին վարի մասը կը լայնար, կը դոզաւորուէր, բոլորուն ըրջագծով խորշ մը կը կազմէր, ուր դըժ – ուար պիտի չըլլար խարսխել իրենց իրը ճաշարան եւ օթեւան ծառայող նաւը՝ «Իոզալտօ»: Փնտռտուքները չարունա – կելով սուզորդները յայտնաբերեցին, որ բուսած խարակին աջ եւ ձախ կողմի ծո – վին յատակը, 13ուկէս մեթր խորութիւն ունէր եւ հարթ հաւասար էր: Իսկ 20–30 մեթր աւելի բացերը կը յայտնուէին ընդ – ծովեայ ուրիշ խարակներ, որոնց սեպա – ձեւ քարաժայռերը կ'ընդելուզուէին մին – չեւ 100 մեթր խորութեան մէջ: Այս տուեալներով խումբին երկրաչափները որոշեցին մեծ տունը, պահեստատեղին եւ օժանդակ տնակները տեղաւորել բուս – ած խարակին աջ ու ձախ կողմերը, իսկ «Րաքէթ»ը դետեղել երեսուն մեթր խո – րութիւնով դիմացի քարաժայռին վրայ:

Արեւի կիպիչ ճառագայթներուն տակ, ամբողջ խումբը՝ բաղկացած սուզորդ, նաւաստի եւ երկրաչափներէ, լծուեցան գործի: Նախ յարդարեցին դետեղուելիք տուներուն յատակը, ամբասնդելով զա – նոնք խճաքարերով: Ցետոյ անոնք լըծ – ուեցան մետաղէ գանգուածները ծով ի – ջեցնելու դժուարին գործին, որ ձեռ – նարկողներէն հմտութիւն եւ աչալրջու – թիւն կը պահանջէր: Այս աշխատանք – ներուն միջոցին խումբը ունեցաւ ոգեւո – րութեան եւ յուսալքութեան անձկալից վայրկեաններ, մինչեւ որ տուներու ընդ – լուղումը կատարուեցաւ զգոյշ եւ դան – դաղ կերպով: Խորասուզուող տունի մը օդի ներքին ճնշումը պէտք է հաւասար ըլլար արտաքին ճնշումին: Մասնաւոր մեքենաներ վայրկեանէ վայրկեան կը հսկէին այս փափուկ գործողութեան վը – րայ: Աստղաձեւ թեւերով «Ծովային աստղը», որ չորս սենեակներ ունէր, կարաժը, միւս երկրորդական չէնքերը, չնաճուկերու դէմ պաշտպանութեան խշտեակները, հետզհետէ առանց պա – տահարի մխրճուելան ջուրին մէջ, անոնց յատակին հասնելու առեն բազմաթիւ սուզորդներ ջանք կը թափէին դանոնք դետեղելու ամբապնդուած հողերու վը – րայ: Ցունիսի սկիզբները վերջացաւ գործին մեծ մասը եւ ջուրերուն տակ ծը – նունդ առաւ պղտիկ դիւղ մը: Մասնա – դէտ սուզորդներ անմիջապէս անոր մէջ հաստատեցին լոյսի, ջուրի, ճնշուած օ – դի, հեռախօսի, ինչպէս նաեւ փակ չըր – ջանակ մը պատկերասփիւռի յատկաց – ուած:

«Քալիփսօ» չոգենաւին մէջ, առաքե – լութեան բոլոր անձնակազմը խորհրդակ – ցեցաւ իրենց մէջէն ընտրելու համար եօ – թը հոգի — հինդը «Ծովային աստղի» եւ երկուքը «Րաքէթի» համար — որոնք ա – ռաջին տիեզերաղնացներու նման, առա – ջին ովկիանոսաղնացները պիտի կոչուէ – ին եւ պիտի դետեսաւորուէին ճերմակ, արծաթագոյն, իսկ միւսները՝ սեւ հա – դուստներով: Այս մարդիկը ամբողջ ա – միս մը պիտի ապրէին, պիտի չնչէին, պիտի սնանէին, պիտի աշխատէին ջու – րին տակ, հասկնալու համար թէ այս – պիսի միջավայրի մը մէջ ապրիլը հնա – րաւո՞ր է թէ ոչ:

Ցունիս 15ին, ժամը 18ին, ովկիանո – սագնացները իջան ծով եւ հաստատուե – ցան իրենց խշտեակներուն մէջ: Վերէն պատկերասփիւռով «Քալիփսոյի» նաւաղ – ները կը դիտէին «Ծովային աստղի» բը – նակիչներուն ծամածուռ դէմքերը եւ չարժումները: Իրենց բնական սենեակ – ները կահաւորուած էին ամէն տեսակ պիտանի առարկաներով եւ արդիական գործիքներով: Արտաքին օդի ճնշման բաղդատմամբ մեծ տունին օդի ճնշումը կրկինն էր, բայց այս չէր արդիլեր, որ անոնք հոն լաւ եւ տանելի կեանք մը վարէին: Գայմանադրական օդ կը չնչէին մշտապէս, բայց կը տառապէին ջերմու – թենէ եւ խոնաւութենէ: Այս ալ բնական պէտք էր համարել, երբ ընդծովեայ դիւ – դակը շրջապատող ջուրին ջերմութիւնը արդէն քան աստիճանէն վեր էր:

Երկրորդ օրը, Քուսթօ այցելութեան դնաց ովկիանոսաղնացներուն, որոնցմէ մէկը մասնագէտ խոհարար էր: Ճաշը անցաւ ուրախ, մարդիկ աշխոյժ եւ տը – րամադիր կ'երեւէին: Ճաշէն եաք, ուղե – ցին քիչ մը դբօսնուլ, այդ նպատակով մտեցին «Ծովային աստղի» ներսի լոյ – սերը եւ վառեցին դուրսինները, ար – դիւնքը եղաւ դիւթական եւ ապշեցուցիչ: Կարծես հրաշալի պերու չնաչխարհիկ մթնոլորտի մը մէջ կ'ապրէին, զանազան տեսակի մեծ ու պզտիկ ձուկեր եւ այլա – կերպ կենդանիներ կը վխտային չրջա – կայքը, իսկ մանր ձուկերը կը պսպղային ագամանդակուռ դոհարներու պէս: Ուրիշ դեղեցիկ ձուկեր թափանցիկ ոսկորնե – րով, կարծես թէ անծանօթ ճառագայթ – ներու չոզերու ապդեցութեան տակ էին: Մեծ տունի բնակիչներէն փրոֆ. Վեսիէր ոգեւորուած կը բացատրէր.— «Այս դիշեր, լուսացնցուղ հրթիռներու դիշեր մըն է»: Իսկապէս մարդկային աչքերէ մինչեւ հիմա խուսափած սքանչելի եւ ա – զակի տեսարաններով առլցուն դիշեր մըն էր:

Խումբին բժիշկը ամէն օր կը քննէր մեծ եւ փոքր տուներուն բնակիչներուն առողջական վիճակը եւ արեան ճնշման աստիճանը: Ահազանգի մէկ քանի ան – նըշան դէպքերէ զատ — որոնք անմիջա – պէս հարթուած էին — ընդծովեայ տու – ներու մէջ կեանքը կ'ընթանար բնակա – նոն: Մարդիկ կ'աշխատէին, կը յոդնէ – ին, կը քնանային, սուզարշելներով ծո – վուն մէջ օրը երկու անդամ պտոյտներ կը կատարէին, նոյնիսկ օդնելու կ'եր – թային պղտիկ տունի՝ «Րաքէթ»ի, քա – րաժայռի հողին վրայ դետեղուելու զոր – ծողութեան կամ փոսեր կը փորէին, պղտիկ բոյներ կը չինէին յատակին վը – րայ, ուրիկ կը հաւաքէին երկրաբանա – կան չատ մը նմոյշներ, փրոֆ. Վեսիէրի կերպնկալ նիւթէ չինուած դեղեցիկ եւ թափանցիկ խշտեակը կը լեցնէին խայ – տարղէտ հաղուադիւտ ձուկերով: Վեր – ջապէս ովկիանոսաղնացները ապացու – ցած էին, որ մարդը կրնայ ապրիլ ջու – րին տակ եւ գբաղիլ իր առօրեայ գործե – րով:

Ամառան մը պայմանաժամով լրանալէ եաք, ծովաբնակներէն երկու հոգի ցա – մաք ելան եւ առաջնորդուեցան մեծ սե – նեակի մը մէջ, ուր թթուածինի ներքըն – չումով կը կանխուէր օդային ճնշումի յանկարծական նուազումէն յառաջ դա – լիք փիդիքական բարդութիւնները: Ցե – տոյ ժամանակ մը կ'ենթարկուին անդր – մանիչակադոյն ճառագայթներու ազդե – ցութեան՝ կարենալ դիմադրելու համար դուրսի արեդակի այրող ջերմութեան:

Արկածախնդրական փաթեթի մը չը – կատուի այս տքնաջան փորձերը: Երբ մարդկութիւնը այսօր հասած է երկ – միլիառի եւ այդ ածը կը բազմապատկուի յառաջատուական դնացքով մը, կարելի չէ՞ մտածել, որ օր մը մարդիկ անդրա – ժեշտ նկատեն ծովուն տակ բնակիլը:

Գիտական նորութեան եւ ստեղծագոր – ծութեան այս ոսկեդարուն, թերեւս ուշ չէ այն ժամանակը, որ առաջին ովկիա – նոսաղնացներէն եաք, բուռ մը հերոս տիեզերաղնացներ լուսնի վրայ փութան խարսխել իրենց առաջին վրաններն:

Բ.Թ. Ա. ՍԱԼԻԲԻ

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ «ՅԱՌԱՋԻ»

ՏԱՆԹՈՆԻ ՄԱՀԸ

—o—

Բայց հիմա, այլեւս վերջ է գտած ո – ճիրներու չրջանը եւ վայ անոնց որ պաշտպան պիտի կանդնին այսպիսի չա – րագործներու ...»:

Գամիլ Տէմուլէնի երիտասարդ կինը, ահարեկ, բոլորովին գոյնը նետած, երկու ձեռքերը միացուցած, մտիկ կ'ը – նէր Ֆրէրոնը:

— Իմ խեղճ Գամիլս, մրմնջեց ան ի վերջոյ, երբ կը մտածեմ թէ երկկ էր դեռ որ իմացաւ իր մօրը մահը: Աւտւած իմ, արդեօք ի՞նչ պիտի ընեն իրեն: Դուք դի – տէք, վստահ կէք Ֆրէրօն, որ ան մեղաւոր չէ: Ի՞նչ մեղադրանք կրնան դտնել իր դէմ: Միշտ ալ հայրենասէր մը չէ՞ ե – ղած ան: Առաջին հանրապետականներէն մին ըլլալով երբեք սակարկութեան չէ դրած իր անձնուիրութիւնը եւ իր կեան – քը տալու պատրաստ է եղած:

Ֆրէրոն հառաչ մը արձակելով, պա – տասխանեց.

— Իր դրիչով բազմաթիւ թշնամու – թիւններ ստեղծեց:

— Բայց չէ՞ որ կը սիրէր պայքարը:

Ցանկարծ, երիտասարդ կինը կանդ ա – ռաւ ու մրմնջեց.

— Լսէք, խնդրեմ, Ֆրէրօն, ի՞նչ կըը – նանք ընել փրկելու համար դինքը:

Պահ մը խորհելէ եաք, երիտասարդ ե – րեսփոխանը պատասխանեց.

— Միայն Ռոպէսփիէրը կրնայ միջամը – տել անոնց է նպաստ: Բայց պիտի առնէ՞ այդ քայլը: Կրնաք անդամ մը փորձել:

Երիտասարդ կինը բոլորովին կերպա – րանափոխուած, ոտքի ելաւ եւ աղա – ղակեց.

— Իրաւունք ունիք: Պիտի երթամ առ – նեմ Լուիզ Տանթոնը եւ երկուքս միա – սին պիտի երթանք դտնել Ռոպէսփիէրը: Թերեւս մեր արցունքները տեսնելով պի – տի խղճահարի: Այո, անոր դուէքը չար – ժող խօսքեր պիտի դտնեմ... Այնպէս չէ՞, Ֆրէրօն, Ռոպէսփիէր չի կրնար կա – ռափնատ ուղարկել Տանթոնն ու Գամիլը, այո, Գամիլը որ իր դասընկերն ու լա – ւագոյն բարեկամն է եղած ...

Այսպէս խօսելով հանդերձ, Լիւսիլ դը – բաւ իր դլխարկը եւ սպասուհին կանչե – լով պահանջեց վերարկուն:

×

Տակնուվրայ եղած սրահին մէջ, ուր դետինը խճողուած էր դիրքերով եւ թուդթերով, Լիւսիլ դտաւ Լուիզը, ըն – կոմանած նոյն այն թիկնաթոռին մէջ, ուր անցուցած էր ամբողջ դիշերը Տան – թոն:

Առաւօտէն ի վեր խեղճ կինը տեղէն չէր չարժած:

Տեսնելով իր բարեկամուհին, Լուիզ արցունքներով ողողուած դէմքը դար – ձնելով եւ իյնալով անոր բազուկներուն մէջ, սկսաւ հեծկլտալ:

— Կը տեսնե՞ս, չորս կողմը կինքեցին ու փականքի տակ առին:

Սակայն, Լիւսիլ գտած էր իր բովան – դակ քաջութիւնն ու կորովը:

— Լալու ժամանակը չէ, ըսաւ ան, պէտք է գործել: Շուտ հադուէ, պէտք է Ռոպէսփիէրի մօտ երթանք:

Լուիզ սարսափի չարժումով մը, բա – ցագանչեց.

— — Այդ վարդին մօ՞տ... անդութ է ան:

– Առանց որեւէ բանի ձեռնարկելու թո՞յլ պիտի տաս որ խողխողեն Տանթո – նը: Ինչ առաջ Ֆրէրոն լինձի ըսաւ թէ միայն ան կրնար մեր ամուսինները մեղմ վերադարձնել: Չէ՞ որ հիմա ան միահե – ծան տէրն է: Երկուքս միասին պիտի ծնրադրենք իր առջեւ ու պիտի պադա – տինք ...

— Ի՞նչ պիտի ըսես իրեն:

— Ա՛հ, դժուարութիւն պիտի չունենամ տոր համար ... Մեզ իրարու կապող յիշատակները չատ են: Չէ՞ որ մինչ մը Ռոպէսփիէր կը խորհէր ամուսնանալ քը – րոջս՝ Ասէլի հետ: Անիկա ներկայ դըտ – նուած է մեր ամուսնութեան, զուտկս բազմաթիւ անդամներ առած է իր թեւե – րուն մէջ ու սիրով փայփայած: Գամիլը իր ամէնէն հին ընկերն է. անոր եւ Տանթոնի հետ է որ Ցեղափոխութիւնը յղացան: Կրնա՞յ երբեւիցէ մոռնալ որ Տանթոն ազատեց հայրենիքը, թէ ան իր մէն ալ առաջ հանրապետական է եղած: Չէ՞ որ ասկից ոչ չատ ժամանակ առաջ հրապարակաւ ողջագուրուեցան իրարու հետ...

— Մեր դէմքերը ապարդիւն պիտի անցնի, յարեց Լուիզ բոլորովին ընկճը – ուած: Լաւ կը ճանչնամ Ռոպէսփիէրը: Ու – րտաստւքները, ոչ ալ պադատանքները որեւէ ազդեցութիւն կրնան դործել իր մարդուն վրայ:

Լիւսիլ, ընդվզելով Լուիզի յուսալքու – թեան առջեւ, դոչեց.

— Պէտք է որ ամուսինդ չսիրես, որ պէս խօսելու համար: Ես, Գամիլի հա – մար յանձն պիտի առնէի հազար անդամ դէմադրաւել մահը: Եւ ինչո՞ւ յուսահա – տիլ: Եթէ նոյնիսկ դատապարտուէն, պէտք է չարունակել պայքարը: Մենք բարեկամներ չունինք: Մեր բարեկամ – ները ամբոխը ըմբոստութեան պիտի հե – բաւիրեն, երբ մահուան սայլը ենթի մահապարտներով բեռնաւորուած: Եւ – կուր, ամապարէ ...

Այնուհետեւ: Լիւսիլ օդնեց Լուիզի որ պէսզի հադուի, ու թեւէն քաշելով զան – բաւ զայն, մինչ այս վերջինը հլու հնա – զանդ հետեւեցաւ անոր:

(6 Շար.)

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

—o—

1964 Ապրիլ 22ին, պիտի բացուի Նիւ Եորքի Համաշխարհային Ցուցահանդէսը, որուն պատրաստութիւնը փութով առաջ կը տարուի: Ցուցահանդէսին վայրը այն ցեղերն առաջին տպաւորութիւնը այն կ'ըլլայ՝ թէ կը դանուի Քանաւերալի հրուանդանը: Ցուցահանդէսին չէնքերը եւ տպաւորները աղդուած են հրթիռ – ներու եւ այրանաւերու ձեւերէն: Ամէն ինչ յոյժ կուտայ թէ՝ կ'ապրինք Անցը – պահ դարուն մէջ: Ամէնէն աւելի՝ մե – տաղ հսկայ դունդը, որ կը դանուի ցու – ցահանդէսի վայրին կեդրոնը եւ որ ցու – ցահանդէսին խորհրդանշանը կը հանդի – սանայ:

կազմակերպիչները կը հաւաստեն՝ թէ մարդկութեան պատմութեան մէջ ամէ – նէն մեծ ցուցահանդէսը պիտի ըլլայ: Գին մօտ մէկ միլիառ տոլար: Կը կարծուի թէ՝ աշխարհի բոլոր երկիրներէ – ըն աւելի քան 70 միլիոն հոգի պիտի այցելէ ցուցահանդէսը: Ամերիկեան կա – ռավարութեան համաձայն, Նիւ Եորքի Համաշխարհային Ցուցահանդէսին չնոր – հիւ, Միացեալ Նահանգները զբօսաշրջա – կան աննախընթաց չարժում մը պիտի ճանչնան: Ցուցահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Նիւ Եորքի Ֆլաշինկ Մեադոու փարքի մէջ: Պիտի մասնակցին 45 ազ – գեր: Ցուցահանդէսը պիտի ունենայ եր – կու հարիւրէ աւելի մեծ չէնքեր եւ տա – ղաւարներ: Մինչեւ հիմա, հարիւր յի – սուն մեծ տաղաւարներ չինուած են:

Հազարաւոր պանդոկներ կը չինուին, այցելուներուն տեղ ապահովելու համար: Միայն Մանհաթթանի շրջանին մէջ ինը հազար 19 պանդոկներ կը չինուին:

Ցուցահանդէսը բաժնուած պիտի ըլլայ հինգ մասերու — ճարտարարուեստա – կան, միջազգային, դաշնակցային, փո – խադրական եւ զբօսանքի: Բազմաթիւ մեծ ընկերութիւններ սեփական տաղա – ւարներ կը չինեն: Այդ ընկերութիւննե – րէն Սայանամեթը, դերարդիական լիա – կատար տուն մը չինած է: Այդ տունը ցոյց կուտայ թէ՝ քիմիական ուժերն ու դանազան կատարելագործումները ինչպէս պիտի ձեւակերպեն մեր վաղուան բնա – կարանները: Սեղանները, աթոռները եւ նոյնիսկ պատերու որոշ մասերը փորմի – ֆայէ չինուած պիտի ըլլան: Կերպընկալ նիւթերը (փլաստիկ) դրեթէ կը տիրա – պետեն ամէն կողմ: Աւելի դեղեցկութիւն կուտան եւ աւելի մաքրութիւն:

Հաշուած է, որ ժամը երեք հազար մարդիկ պիտի կրնան այցելել այս դեր – արդիական տունը:

Այն կարծիքը կը տիրէ՝ թէ Նիւ Եորքի Համաշխարհային Ցուցահանդէսը աւելի պիտի բարձրացնէ Միացեալ Նահանգ – ներու անունը եւ խաղաղասիրական մեծ յաղողութեանց ցուցադրանք մը պիտի ըլ – լայ:

Այս առթիւ, կ'արժէ յիշատակել թէ՝ 1967ին ալ, Մոսկուայի մէջ, Խորհ. Մի – ութիւնը պիտի կազմակերպէ մեծ ցուցա – հանդէս մը եւ առաջին անգամ ըլլալով՝ սահմանները լայնօրէն պիտի բացուին եւ ամէն մարդ պիտի կրնայ ցուցահանդէս այցելել: Տարակոյս չկայ, թէ Ռուսերը պիտի չկրնան դերազանցել Ամերիկացի – ները:

Գաղեց՝ Ա. Օ.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

—o—

Նախորդ տարիներուն բաղդատմամբ, բացառիկ չուքով ոչնուեցաւ այս տարի Դաշնակցութեան Օրը: Արդարեւ 250ի մօտ հայրենակիցներ ներկայ էին այս կիրակի կէսօրէ ետք, հայ կաթողիկէ ե – կեղեցւոյ կից սրահը:

Բեմը զարդարուած էր զոյդ եռադոյնե – րով եւ Դաշնակցութեան դինանշանով: Հ. Ց. Դ. «Վարդան» ենթահմտիէի ա – նունով ընկեր Խաչիկեան բացուած յայ – տարարեց հանդէսը, որմէ ետք անմիջա – պէս բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան նախա – դահը՝ ընկեր Նուպար Նշկոդոսեան, որ դրաւոր ճառով մը դրուատեց մեր կազ – մակերպութեան դաղափարականութիւ – նը եւ յատկապէս գործը: Դիտել տուաւ, թէ Դաշնակցութիւնը մարմնացուց եւ դեռ կը չարունակէ մարմնացնել մեր ժողովուրդին վերջին տարիներու դիմա – դրողական ոգին, պայքարի տրամադրու – թիւնը, հայրենասիրութեան դգացումը եւ վերջապէս՝ անկախ ու ազատ ապրելու իր ձգտումը: Հուսկ ուրեմն կոչ ըրաւ բոլորին, որպէսզի զօրավիդ կանդնին Դաշնակցութեան, քանի որ այս վերջի – նը կը հետապնդէ Հայկ. Դատի լուծումը եւ վերջնական իրագործումը մեր դա – րաւոր երազներուն:

Վերջացուց իր խօսքը ողկոյզելով Ս. Զաւարեանի յիշատակը: «Մեծ ու բացա – ռիկ դէմք մը հայ իրականութեան մէջ: Աչխարհիկ Սուրբ մը»:

Օրուան բանախօսը՝ ընկեր Ժիրայր Միրիճեան, երկար կանդ առաւ մեր կազմակերպութեան դործին եւ դաղա – փարականին վրայ: Անցեալին, հայ ժո – ղովուրդը դիւցազնավէպերով պանծա – ցուցած էր իր անցեալը, իր հերոսական մարանչումները: Իր հերոսները օժտած էր ցեղային առաքինութիւններով: Դաշ – նակցութիւնը եւս իր դործով եւ առա – ջադրանքներով հերոսական բացառիկ չրջան մը բացաւ Հայոց նորագոյն պատ – մութեան էջերուն մէջ: Եւ այդ պատճա – ռով դարձաւ մեր ժողովուրդին հարա – դատ միակ կազմակերպութիւնը:

Շարունակութեան մէջ, երիտասարդ ընկերը խօսեցաւ մեր ներկայ պայքարին բնոյթին մասին, որ առաւելաբար եւ բա – ցառաբար աղդային է: Արդարեւ Դաշ – նակցութիւնը կը պաշտպանէ հայկակա – նութեան ոգին եւ դիմադիծը, հայկական իրաւունքները:

Ապրիլ 24ին, Ամերիկայի մէջ եւ ամբողջ աշխարհի մէջ, հայ ժողովուրդը պիտի յիշատակէ 1915ի Ցեղասպանութեան 50ամեակը: Ամերիկայի մէջ, Ազգային Յանձնախումբը կազմակերպած է ցոյցեր, որոնք պիտի տեղի ունենան Նիւ Եորքի, Ուաշինկթընի, Ֆիլատելֆիայի, Պոսթընի, Շիքակոյի, Ֆրեզնոյի, Լոս Անճելըսի եւ Սան Ֆրանսիսքոյի մէջ:

Նիւ Եորքի ցոյցը պիտի տեղի ունենայ Ապրիլ 24ին, կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 2ին, Մեդիսըն Սքուէր Կարտընի դիմաց, 26րդ փողոցի եւ 5րդ Աւենիւի անկիւնը: Ցոյցին պիտի մասնակցին Ամերիկայի տարածքին գործող հայ կազմակերպութիւնները:

Ցոյցին կազմակերպութեան գործին մասին տեղեկութիւններ ստանալու համար կրնաք դիմել Ազգային Յանձնախումբի Նիւ Եորքի Շրջանային Կեդրոնական Վարչութեան քարտուղար Պրն. Ռուբէն Ղազարեանի, հետեւեալ հասցէին վրայ՝ 1 Madison Avenue, New York, N.Y. 10010, հեռաձայն՝ (212) 684-6400:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Պլոմբոմ Սէն – Ժողէֆ համալսարանի դպրութեանց կառարի Հայագիտական բաժնի բացումը կատարուած է Նոյեմ – բեր տասնին, ի ներկայութեան Լիբա – նահայոց Առաջնորդին եւ Կաթողիկոսա – րանի դպրեվանքի տեսուչ Հայր Գաբէ – դինի եւ բնաիր հասարակութեան մը: Դասախօսութիւնը բաժնուած էր երկու մասի՝ Սուգ եւ Հայագիտական հումք: Ամբիոնի վարիչ դասախօսը՝ Հայր Յովհ. Մըսըրեան առաջին մասին մէջ ողկոյզած է Կողեան Եպիսկոպոսի, Հ. Ներսէս Վ. Ակինեանի եւ Փրոֆ. Մելիքսէթ – Բէկի յիշատակները: Երկրորդ մասին մէջ, Հայր Մըսըրեան ներկայացուցած է 962 – 963 տարեչրջանի լոյս տեսած հայերէն հրատարակութիւնները, մասնաւորա – բար Հայաստանի:

Թեհրանի մէջ իր մահկանացուն կնքած է Աբգրահան Յովակիմեան (Աբրա – համ Խան Բախտիարի) որ հաւատաւոր Դաշնակցական մը եղած է եւ անձնուէր դինուոր Պարսկաստանի սահմանադրա – կան կուիներու ընթացքին:

Պրիսպէյնի մէջ, արկածի հետեւանքով մեռած է Ընկեր Գէորգ Սահակեան, եղ – բայրը բանաստեղծուհի Լէյլիի:

Թեհրանի մէջ դանազան երդահան – դէմներ տուած է Հայաստանի ծանօթ երդչուհի Գոհար Գասպարեան: Հայ ա – կումբի սրահին մէջ, Նոյեմբեր 15ին տը – ւած երդահանդէսին յայտագիրը կազմը – ւած եղած է դասական երաժիշտներու գործերը — ինչպէս նաեւ հայ երգա – հաններու՝ Կոմիտաս, Կանաչեան, Գ. Մ. Ալէմշահ, Այվազեան, Ռ. Մելիքեան եւ Սայաթ – Նովա:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Առ չաբաթաթերթը քանի մը տողով կ'անդրադառնայ հայ արուեստագէտնե – րու ցուցահանդէսին գոր կազմակերպած էր Հ. Բ. Ը. Մ.ի Տիկնանց յանձնաժո – ղովը: «Այս ցուցահանդէսը կը գրէ Ֆը – րանսական չաբաթաթերթը, համախմբած է, իրականին մէջ թէեւ փարիզցի խումբ մը արուեստագէտներ որոնք յի – շած են իրենց ծագումը — Արմիս, Ժանկէմ, Շապրոլ, Սեքար, Ժերանեան, Ամբողջութիւնը, որ զանազան տաղանդ – ներու վկայութիւնը կը բերէ, չատ ար – ժէքաւոր է»:

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԱՆԴԱՍՏԱՆ» պարբերական դրակա – նութեան եւ արուեստի թիւ 14: Խմբա – դիր Բիւզանդ Թօփալեան: Գին 12 Ֆր.: Դիմել տպարան Արաքս, 46 Բիւ Ռիշէ, Փարիզ (9):

ԺԷՕՆԷՍ Է ԱՔՍԻՈՆ, երկամսեայ պար – բերական: Խմբագիրը վերապատուելի Յ. Հէլվաճեան, թիւ 4: Հայերէն, Ֆրան – սերէն:

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

Քալելու ատեն երբեմ ջուր չեն խմեր: Արդարեւ, որքան շատ ջուր խմէ քալող մը, այնքան շատ կը քրտնի եւ այս ձե – ւով կը թուլացնէ մարմինը: Եթէ կո – կորդը չորցած է, կարելի է ջուրով գո – վացնել բերանը եւ խմել 1–2 ումպ ջուր: Իսկ մեծ դադարներու ժամանակ լաւ է խմել տաք թէյ:

×

ՊՈՒՏԱ ԵՒ ՓԵՉՏԱ

Պուտա եւ Փեչտա երկու տարբեր քա – ղաքներ են, որոնցմով կազմուած է այ – սօրուան Հունգարիոյ մայրաքաղաքը՝ Պուտափեշտ (Փեչտա):

Ձախակողմեայ մասը՝ Պուտան տեղաւոր – ուած է զառիթափ բլուրներու վրայ, իսկ ձախափնեայ Փեչտան հարթ դաշտա – վայրի մը մէջ: Դանուբ գետը կապոյտ սահման մը կը գծէ անոնց միջեւ, բայց ուր մեծ կամուրջներ երկու կողմերը ի – րարու կը միացնեն: Ներկայիս քաղաքը ընդարձակուած է եւ արդէն ունի մեծ արուարձաններ:

Պուտափեշտը Հունգարիոյ արդիւնա – բերութեան սիրտն է: Երկրին արդիւնա – բերական ձեռնարկներուն կէսը հոս կը դտնուի: Եւրոպայի ամէնէն հին ջրու – ղին՝ Դանուբը մայրաքաղաքը կը կապէ ուր երկաթուղային եւ ճօճը ինքնաչար – ժի ճամբաներու:

Եւրոպայի ամէնէն կանաչ քաղաքներէն մէկն է եւ երկրին մշակութային կեդրո – նը:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ – ՈՐԴԻ

ՔԱՄԵԼԻԱՋԱՐԴԱԿԻՆ

ԺԱ

Եթէ սիրահար եղած էք, լրջօրէն սի – րահար, զգացած ըլլալու էք թէ որքան անհրաժեշտ է աշխարհէ մեկուսացնել այն էակը, որուն հետ անցընել կ'ուզէք ձեր բովանդակ կեանքը: Կը թուի թէ սիրուած կինը որքան ալ անտարբեր ըլ – լայ իր չուրջը դանուողներուն, իր բոլ – րէն ու իր ամբողջութենէն բան մը կը կորսնցնէ մարդերու եւ իրերու հետ չփուելով: Ես ուրիշներէն չատ աւելի կը զգայի այս պէտքը: Իմ սէրս սովորական սէր մը չէր: Ես սիրահարած էի Մար – կրիթ Կօթիէի պէս աղջկան մը, այնպէս որ Փարիզի մէջ ամէն քայլիս կրնայի հանդիպիլ մարդու մը, որ անոր սիրա – հարը եղած էր կամ յաջորդ օրը պիտի ըլլար: Մինչեւ դիւղին մէջ, այնպիսի մարդոց ներկայութեան, որոնք երբեք տեսած չէինք եւ որոնք մեզմով չէին ըղ – բաղեր, կրնայի առանց ամչնալու եւ ա – ռանց վախնալու սիրել դարնանաղարդ բնութեան ծոցին մէջ, քաղաքին աղմու – կէն հեռու:

Պոռնիկը այն տեղ քիչ քիչ կ'անհետա – նար: Քովս ունէի ծաղկահատակ ու ազ – ուոր կին մը, զոր կը սիրէի ու կը սիր – ուէի անկէ եւ որ Մարկրիթ կը կոչուէր: Անցեալը կ'անհետանար ու ապագան պայծառ կ'երեւէր այլեւս: Աբեւը կը լուսաւորէր սիրուհիս, ինչպէս պիտի լու – սաւորէր ամէնէն անբիծ ու անարատ հարսնցուն: Երկուքս ալ կը պատրաստէինք այդ սիրուն վայրերուն մէջ, որոնք կար – ծես թէ ստեղծուած էին Լամարթինի բա – նաստեղծութիւնները յիշեցնելու կամ Սքուտոյի մեղեդիները երգելու համար: Մարկրիթ ճերմակ չրջազգեստ մը հագած էր, թեւիս կրթնած էր եւ գլուխը, աստեղազարդ երկինքին տակ կը կրկնէր առջի դիշերուան ըսած խօսքերը, եւ աշ – խարհ հեռուէն կը չարունակէր իր կեան – քը, առանց մեր երիտասարդութեան եւ մեր սիրոյն ծիծաղկոտ պատկերը տատե – բոտելու:

Ահա այն երազը, զոր նոյն օրուան նը – չուլազեղ աբեւը կը բերէր ինծի տերեւ – ներուն մէջէն, մինչդեռ կղզիին, ուր է – լած էինք, խոտին վրայ երկնցած, կը թողէի որ միտքս, դերծ մարդկային ա – մէն կապերէ որոնք նախապէս կաշկան – դած էին զայն, իրեն հանդիպած բոլոր յոյսերը հաւաքէ:

Աւոր վրայ աւելցուցէք որ դտնուած տեղէս դետափին վրայ կը տեսնէի երեք յարկանի պղտիկ սիրուն տուն մը, կիսա – բոլոր վանդակոտրմով մը: Այդ վանդա – կոտրմին մէջէն, տանը առջեւ կը տեսնը – էր դալարաւէտ մարմանդ մը, թաւիշի պէս ջղորկ, եւ չէնքին եռեւ՝ պղտիկ անտառ մը, խորհրդաւոր թաքստոցնե – րով, եւ որ ամէն առտու իր մամուռին տակ կ'անհետացնէր առջի օր բացուած արահետը:

Մաղլցող ծաղիկները կը ծածկէին այդ անբնակ տան արտաքին սանդուխը եւ մինչեւ առաջին յարկը կ'ելլէին:

Այդ տունին այնչափ նայեցայ որ վեր – ջապէս ինծի թուեցաւ թէ անիկա իմս էր, վասն զի իմ երազս կ'ամփոփէր: Հոն կը տեսնէի Մարկրիթին ու դիս, ցորեկը ան – տառին մէջ, որ բլուրը կը ծածկէր եւ լ – րիվունը մարմանդին վրայ նստած, եւ ինքնիրենս կը հարցնէի թէ արդեօք կա – յի՞ն արարածներ որոնք մեզի չափ երջա – նիկ եղած ըլլային:

— Ինչ աղուոր տուն է, ըսաւ Մարկը – րիթ, որ նայուածքիս ու թերեւս մտա – ծումիս ուղղութեանը հետեւած էր:

— Ո՞ւր է, ըսաւ Բրիւտանս:

— Ահաւասիկ:

Եւ Մարկրիթ մատովը ցոյց տուաւ խնդրոյ առարկայ տունը:

— Ա՜հ, հիանալի է, պատասխանեց Բրիւտանս: Հաւնեցա՞ք:

— Շատ:

— Էհ ուրեմն, ըսէք դուքսին որ ձեզի համար վարձէ եւ վստահ եմ թէ պիտի վարձէ: Եթէ ուզէք, ես կ'ըսեմ:

Մարկրիթ երեսս նայեցաւ, որպէս թէ այս մասին իմ կարծիքս հասկնալու հա – մար:

Երազս թռած անհետացած էր Բրիւ – տանսի վերջին խօսքերուն հետ եւ դիս այնքան ուժգնութեամբ նետած էր իրա – կանութեան մէջ որ անկումէն սթափած չէի տակաւին:

— Աղուաբեւ սքանչելի դաղափար մըն է, թոթովեցի առանց դիտնալու թէ ի՞նչ կ'ըսէի:

— Էհ ուրեմն, ես կը կարդադրեմ, ըսաւ Մարկրիթ ձեռքս սեղմելով եւ իմ խօսքերս իր փափաքին համեմատ մեկնե – լով: Երթանք անմիջապէս նայինք թէ վարձո՞ւ է:

Տունը պարապ էր եւ վարձու պիտի տրուէր երկու հազար ֆրանքի:

— Հոս երջանիկ կ'ըլլաք, ըսաւ ինծի:

— Ապահո՞վ եմ թէ պիտի դամ:

— Ես որու համար դամ առանձնանամ հոս եթէ դուք հոս չըլլաք:

— Էհ ուրեմն, Մարկրիթ, թողէք որ այս տունը ես ինքս վարձեմ:

(Շար.)

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Դաւտաւորեան յիսուն Ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան, Տիկին Ռօզինա Թիւֆէնճեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սարգիս Տէօքմէճեան եւ զաւակները՝ Արփինէ եւ Յուլինէ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆԻ

մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

×

Լիոնէն Օր. Մարի Զանտրեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին իր եղբօրը՝

ՅԱԿՈԲ ԶԱՆՏՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, պիտի յիշատակուին նաեւ Զանտրեան, Գարայլեան, ընտանեաց հին եւ նոր ննջեցեալները, կը հրաւիրուին յիշատակները յարգողները, այս առթիւ փոխան հոգեճաշի կը նուիրուի Լիոնի Կապ. աթոռին, Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան կառնուատրման Փոնտին 50ական Ֆրանք :

×

Այրի Տիկին Գրիգոր Մելիքեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ ,

ԳՐԻԳՈՐ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին հանդուցեալին յիշատակը յարգողները :

×

Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ Տէր Ներսէս Քհյ. Գաճեանի եւ երեցկին Ռամելա Գաճեանի մահուան քառասունքին առթիւ (մեռած Լա – Պօլ, իրենց զաւակներուն մօտ) :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ : Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ՝

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ԱՐՔ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Վերատեսուչ Ս. Էջմիածնայ Հոգեւոր ճեմարանի եւ անդամ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի :

Ժողովուրդը կը հրաւիրուի մասնակցելու այս Սրբազան արարողութիւններուն :

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱՅՑ ՓԷՌ - ԼԱՇԷՋ

Պէլվիլի Հ. Ց. Դ. «Ռոստոմ» խումբը, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէին այց մը կատարեցաւ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, փէռ – Լաշէզ հանդիսող մեծ ընկերներու՝ Ա. Ահարոնեան, Ռուբէն, Շ. Միսաէեան, Խատիսեան, Զօր. Անդրանիկ, ազգ. դործիչներ՝ Գրիգոր Օտեան եւ Տիգրան Բէգզատեան :

Հին եւ մանաւանդ Նոր Սերունդի ընկերները կը հրաւիրուին իրենց ներկայութեամբ յարգել անոնց յիշատակը :

Հաւաքքուիլ կամպէթայի դրան առջեւ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽՍԶի Տէսինի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀԱՄԱԽՄԱՐԲ. Մխիթեան Սէնթ Ան – թուանի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, հայրենակից Գ. Գրիգորեանի բնակարանը: Զեկուցում պատգամաւորական ժողովի: Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է :

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Հայր. Մխիթեան ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, Պ. Գ. Սիմոնեանի սրճարանի սրահը : Կարեւոր օրակարգ (Վալանս):

ՀԱՄԱԽՄԱՐԲԵՐԴԻԱԿԱՆ Մխիթեան կարտանի մասնաճիւղի ընդհ. անդամահամակրական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Կարտանի Հ. Բ. Ընդհ. Մխիթեան սրահին մէջ: Օրակարգի հարցերը խիստ կարեւոր ըլլալով, մասնաճիւղիս անդամներէն կը խնդրուի անպայման ներկայ գտնուիլ սոյն ժողովին :

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԻՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է
բոլոր ճամբորդութիւններու համար
ՕԴԱՆԱՒ–ՇՈԳԵՆԱՒ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage

PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39

Բաց է ամէն օր,
ժամը 9–12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն,

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Իսիլ Զաւարեան կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Իսիլ Նոր Սերունդի «Խանասոր» խումբի :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 17ին, Խրիմեան սրահին մէջ (2 Բիւ տը լա Տէֆաեա), ընկերավահամակրական հացկերոյթով :

Կը խօսի Ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ հետաքրքրական բաժին հին եւ նոր սերնդականներու կողմէ, ինչպէս նաեւ առատ կերուխում եւ ընտանեկան ջերմիկ մթնոլորտ, չբլանիս յաստուկ :

Ճաշագին 10 ֆրանք :

×

ՊՈՐՏՈՑԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մուրատ խումբին, կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին, Սալ Ռուլաֆ – Սոլֆերինօ, 235 Բիւ Մոնեյրա :

Կը խօսի Ընկ. ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի նորահաս խումբը :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 24, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին Սէն Լուի սրահը, Բիւ ծէ, նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչին եւ Նոր Սերունդի «Վարուժան» խումբին :

Կը խօսի Ընկ. Ց. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի կողմէ :

Մուտքը ազատ է :

Հ. Յ. Դ.

ՓՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ըստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Բաֆֆի խումբի ընկերները այս Հինգշաբթի դիշեր ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԻԵՆ.— Հ. Ց. Դ. Անի կոմիտէն արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին : Շատ կարեւոր խորհրդակցութեան մը համար : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Բացականները նկատի պիտի առնուին : Անդամատուրները մի մոռնան բերել :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

Մուրատ խումբ, 24 Նոյ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :

Գէորգ Զավուշ խումբ, 30 Նոյ. կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին :

Ակնունի ենթակոմիտէ, 23 Նոյ. Շաբաթ, ժամը 21ին :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Լիսէ տէ Լանկ գ'Օրիաճքալի (2 Բիւ տը Լիլ) սրահին մէջ, տեղի պիտի ունենան երկու դասախօսութիւններ :

Կը դասախօսէ Հայաստանի ակադեմական ճարտարապետներէն՝

ՄԻՔԱՅԷԼ ՄԱԶՄԱՆԵԱՆ

Անդամ Գեղարուեստական Հոգեւոր Խորհուրդի :

Հայաստանի արդի ճարտարապետութիւնը :

Կը հրաւիրուի յարգոյ հայ հասարակութիւնը :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ 23 Նոյեմբեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս
SALLE DES FETES D'ALFORTVILLE
Sous la Présidence de

RAOUL BLEUSE

Député-Maire d'Alfortville

avec

PÉPÉ NUNEZ

et son Orchestre de Cabaret

ENTRÉE 6 FRS.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՖՐԱՆՍ – ԻՒՐՍ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 20,30ին

PALAIS DE LA MUTUALITÉ, 24 Rue St.-Victor - Métro : Maubert-Mutualité

Հայաստանի Պետական Օփերայի թատրոններու ծանօթ երգչուհիները, երգիչները, պարողները, նուագողներն ու երգահանները կը մասնակցին այս երեկոյթին :

Տոմսերու գինը՝ 8, 6 եւ 4 ֆրանք : Դիմել·—

Զ. ՋԱՖՄՇԵԱՆ 22, Rue Richer
Նպարավաճառ ՄԱՍԻՍ 21, Rue Saulnier
ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ 32, Rue de Trévise
FRANCE - U. R. S. S. 8, Bd. de Ménilmontant

LYON

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԱՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

կազմակերպուած Լիոնի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, 23 Նոյեմբեր երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

Aéroport Bron *ի սրահներուն մէջ*

ՀԱՄԱՌՕՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 75 Ֆ. Հատը 0·30 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ
24
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
DIMANCHE
24 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9867

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9867

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ

—o—

73 տարեկան է Հ. Ց. Դ. այսօր։

73 տարի առաջ ծնունդ առաւ ան, անյաղթնիք, զարերու բռնակալ տիրապետութեանց ապրեցութեան տակ ժժգուս նաեւ դիմագծով ազգի մը ներքին պահանջ ու մղումներուն որպէս արդիւնք, նաեւ որպէս Սասունցի Դաւիթ։

73 տարի է ահա Հ. Ց. Դ.ը կը մարմնաւորէ հայ ժողովուրդին կամքը։

Հաւատածները եւ յարանուանութիւն՝ կը բաժնէին Հայը, Հ. Ց. Դ.ը միացուց, մէկ եւ ամբողջական ազգի ըմբռնումի ազատանին մէջ։

Բռնակալները հարուածեցին, քայքայեցին էութիւնը ազգին, Հ. Ց. Դ.ը պահեցի ուժերը ապրեցութեան վերակենդանացուցած եղաւ ու վերականգնեց հայ ժողովուրդին խիղճն ու ոգին։

Սարսափի հոգեբանութիւնը տեղաւորած էր հոգիներուն մէջ, Ազատութիւնը գործաւ տենչանք Հ. Ց. Դ.ական՝ անոր համար թափած արեան չնորհիւ։

Ոչ մէկ տեղ, եւ ոչ մէկ ձեւի տակ Հայաստան կայ։ Հայ ժողովուրդի զոհաբերումով, Դաշնակցութեան առաջնորդութեամբ եղաւ անկախ եւ ազատ Հայաստան։

Եւ այսօր, հոգ չէ թէ անազատ պայմաններու մէջ, զրկուած անկախութենէ եւ իր հոգեբու մեծ մասէն, կայ Հայաստանը եւ հայ ժողովուրդը։

Ծառացած եւ տառապող ժողովուրդ մը՝ օտարամուտ վարչապետութեան մը եւ տիրապետութեան մը լուծին տակ. զրկուած ազատօրէն արտայայտուելու հիմնական իրաւունքէն անգամ։

Անդին հայ ժողովուրդի քրտինքով ու արիւնով բերրիացած հողեր՝ դառած իրենց բնակչութենէն, ամայացած, քաղաքակրթութեան անհաղորդ նահապետութեան մը լուծին տակ։

Ցաւ մը արիւն եւ զոհաբերութիւն՝ անվերջ մնացած։

Արդար ու անկապտելի դատ մը՝ միշտ պայքարներու կողմէ մոռացութեան մատնած։

Աշխարհացրիւ ժողովուրդ մը՝ յաւիտեան պահանջատէր իր մայր հայրենիքի ազատութեան, անկախութեան, եւ անոր դէմ տարուած հողերու ազատագրումին։

կայ նաեւ հայ ժողովուրդի կամքը՝ Հ. Ց. Դ.ը։

Այսօրեայ Հ. Ց. Դ. 18րդ Ընդհ. ժողովը, Դաշնակցութեան պատմութեան մէջ անկիւնադարձ մը եղող, վերանորոգող ընդհանուր ժողովը, որմէ Դաշնակցութիւնը դուրս եկաւ ամրապնդուած, նոր, անբակտելի կերպով միակամ. մէկ ձգտումով՝ հայ ժողովուրդի եւ իր հայրենիքի ազատութիւնն ու անկախութիւնը. մէկ գործելակերպով՝ Հ. Ց. Դ. շարքերուն անսակարկ նուիրումն ու զոհաբերումը, այդ դատի իրականացման համար։

Հ. Ց. Դ. 18րդ ընդհանուր ժողովը կոչ կ'ուղղէ համայն Հայութեան, մխաձուլուելու, դառնալու մէկ ու միակ ձգտումի մը իրականացումին նուիրուած անքեկեցելի կամք։

Ողջոյնի խօսք կ'ուղղենք Հայաստանի հողին վրայ քրտինք թափող, գործաւորութիւններու դիմաց աննկուն մնացած, Հայուն դարաւոր երազն ու հաւատքը անմար պահած Հայոց ժողովուրդին։

Կոչ կ'ուղղենք համայն աշխարհի ազատ ազգերուն, որքան առեն որ գոյութիւն ունի մէկ հատիկ իսկ ազգ չազատագրուած, լրիւ չըլլար ազատութիւնը աշխարհի, եւ պատրանք է խաղաղութիւնը։

Ամէնէն անսպասելի լուրը կը տրուէր Ուրբաթ դիշեր, Փարիզի մէջ, յանկարծակի փլաշով մը՝ Քենըտի մեռած։ Արդարեւ ոչ մէկ լուր կրնար այդքան զարմանք, ապա վրդովում եւ վերջապէս յուզում պատճառել բովանդակ աշխարհին, այնչափ։ Փրաւտա երեք ժամ յապաղումով հրապարակ կը հանէր իր թիւը։ Վերջապէս աշխարհի ամէնէն յեղին անկիւնը յուզումն ու իրարանցումը մեծ էին։

Ի՞նչպէս պատահած էր դէպքը։

Նախագահ Քենըտի, բայց կառքի մը մէջ ուր տեղ գրաւած էին նաեւ իր կինն ու կառավարիչ՝ Քոննալի, կ'ողջունէր բազմութիւնը երբ լինկալ յանկարծ, կը նոմը դիրկը, դնդակ մը ստացած ըլլալով ճիշդ ճակատը։ Նախագահը ճամբորդութիւն մը կատարէր Միացեալ Նահանգներու հարաւը եւ նոյն օրը հասած էր Թեքսասի մայրաքաղաքը՝ Տալլաս։ Ոչ ոք կրնար նախատեսել նման մահափորձ մը եւ նման վախճան մը։ Ոճրագործը երեք դնդակ պարպած է պատուհանէ մը, մէկ հատով՝ սպանած նախագահ Քենըտին մինչ երկու ուրիշներ կը վիրաւորէին քազաքին կառավարիչը։ Ժամը երեկոյեան 8 էր Փարիզի մէջ։ Մահափորձէն բաւական եաք պիտի հաստատուէր երիտասարդ նախագահին մահը։ Արդարեւ Ճոն-Ֆիցճերալտ Քենըտի անմիջապէս հիւանդացոց կը փոխադրուէր ուր տասը ժամ հարցաքննութենէ եաք չէր խոստովանած ոճիրը, բայց էֆ Պի Այ-ը վստահ է որ ինք է մահափորձին հեղինակը։ Ոսվալտ մարքսիստ է բայց ոչ ... համայնավար եւ կը պատկանի քաղաքական խմբակցութեան մը։ Մոսկուայի մէջ, անմիջապէս յայտարարած են թէ ոճրագործը ծայրայեղ ալ ահաբեկիչ մը պէտք է ըլլայ, դէմ խաղաղ համակեցութեան։

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔԵՆԸՏԻ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

ՏԱԼԼԱՍԻ ՄԷՋ

ՎՐԴՈՎՈՒՄ ԱՄԷՆ ՏԵՂ

ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ՝ ԼԻՆՏՈՆ ՃՈՆՍՈՆ

ՈՃՐԱԳՈՐԾԸ ՄԻԿ ԳՆԴԱԿՈՎ ՍՊԱՆՆԵՑ ՔԵՆԸՏԻՆ

«ՄԵՌԱՒ ԶԻՆՈՒՈՐԻ ՊԷՏ» ԸՍԱՒ ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈՂ

1961ին, իբրեւ անդրանիկ ուղերձը Միացեալ Նահանգներու նախագահի մը, կոչ կ'ընէր իր բոլոր հայրենակիցներուն եւ բոլոր մարդկանց հրաւիրելով դիրենք որ մասնակցին այն պայքարին որ պէտք է տարուի «մարդուն հասարակաց թշնամիներուն դէմ.— Բռնատիրութիւն —աղքատութիւն— հիւանդութիւն եւ պատերազմ»։

Իր առաջին գործը եղած էր իրրեւ նախագահ հանդիպիլ վարչապետ Խրուշչեւի Վիէննայի մէջ։

×

Ամերիկեան ոստիկանութիւնը անմիջապէս ձերբակալած է 24 տարեկան երի — տասարդ մը Լի Ոսվալտ որ 10 ժամ հարցաքննութենէ եաք չէր խոստովանած ոճիրը, բայց էֆ Պի Այ-ը վստահ է որ ինք է մահափորձին հեղինակը։ Ոսվալտ մարքսիստ է բայց ոչ ... համայնավար եւ կը պատկանի քաղաքական խմբակցութեան մը։ Մոսկուայի մէջ, անմիջապէս յայտարարած են թէ ոճրագործը ծայրայեղ ալ ահաբեկիչ մը պէտք է ըլլայ, դէմ խաղաղ համակեցութեան։

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԼԱՏ ՊՐՆԸՑՅԵԱՆՈՒԻ ՄԱՀԸ

Վերջին պահուն, Պուքրէշի «Նոր Կեանք» չաթաթաթերէն ցաւով կ'իմացնէ, որ Նոյեմբեր ութին վաղաժամ եւ անակնկալ կերպով յաւէտ իր աչքերը փակած է ռումանացի ծանօթ դիւանագէտ եւ յայտնի հայագէտ Փրոֆ. Վլատ Պրընըցեանու։

Կիրակի Նոյեմբեր 10ին, Պուքրէշի Հայոց պերեզմանատան մէջ տեղի ունեցած է հայագէտ ու հայասէր փրոֆէսօրին յուղարկաւորութիւնը հոծ բազմութեան մը ներկայութեան, որ եկած էր իր վերջին յարգանքը մատուցանելու ռումանացի ականաւոր հայագէտին։

Դամբանականները խօսած են՝ Արեւելագիտական ուսումնասիրութեանց բաժնի, Պուքրէշի համալսարանի, ուսանողութեան, «Նոր Կեանք»ի ինչպէս նաեւ Ռումանահայ Թեմական Խորհուրդի ներկայացուցիչները։

Իր մահով հայագիտութիւնը կը կորսընցնէ իր ամէնէն փայլուն դէմքերէն մէկը, որու մասին տակաւին առիթ կ'ունենանք խօսելու։

ԱԶԱՏԱԽԵՆ ՄԱՐԴԸ

Քենըտիի մահով, աշխարհ կը կորսընցնէ բայ մարդ մը, նուիրուած անկեղծօրէն ազատութեան եւ խաղաղութեան դատին։

Շատ երիտասարդ իրրեւ՝ նախագահ աշխարհի մեծագոյն ժողովրդավար պետութեան, բաղաքական նուիրումը չէր ազդած իր մտքին ու սրտին վրայ իրրեւ արհեստ։ Ան, եղած էր բիչերէն, իրրեւ բաղաքական դէմք, որ կը հաւատար իր գործածած բառերուն՝ ազատութիւն, խաղաղութիւն, արդարութիւն։

Հաւատքի մարդ էր, վստահութեան մարդ, որ հարկ եղած պահուն գիտէր ըլլալ վճռական ու խիստ։ Ու օր մը գոհ գնաց խելագարի մը գնդակին։

Քենըտիի մահով, ազատ մարդկութիւնը կը կորսընցնէ բայ մարդ մը որ հաւատաց մարդկութեան եւ ազատ ապրելու իրաւունքին։

Ցարգանք իր յիշատակին։

«ՅԱՌԱՋ»

ԴԵՐԵՆԻԿ ԵՊՍ. ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Շաբաթ առաւօտ, Փարիզիէն Լիպերէ կը գրէր թէ Դերենիկ Եպս. Փոլատեան Եթովպահայոց առաջնորդը դաշնութեան հարուած է իր բնակարանին մէջ երկու հոգիի կողմէ որոնք քահանայի զգեստով ծպտուած էին։ Նիւ Եորք Հերալտ կը գրէ թէ մահափորձը տեղի ունեցած է Պէյրութ։

ԱՍԿՂԵՊԻՈՍԻ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

Է·

Տարիներ առաջ, Պոլսեցի յօդուածագիր մը կը գրէր (Նոր Լուր, 13 Յուլիս, — տարին մոռցեր եմ նշանակել)·— «Մանրէները բնաջնջող համեմներուն գլուխը կը գտնուին ծոթրինը եւ ջրկոտեմը (թէրէ օթու)...»։

Գիտական արժէք չունի յայտնուած կարծիքը, իսկ բառագիտական տեսակէտով՝ հետաքրքրականն այն է միայն որ փոքրիկ սխալ մը գործուած է։

Ուսուցիչս, ողբ· Արամ Նիկողոսեան, տեսաւ փոքրիկ սխալը, նետուեցաւ վրան՝ ուղղելու համար գայն եւ, իր կարգին, գործեց ուրիշ սխալ մը, աւելի մեծ·— «Ջրկոտեմ հայերէն բառը կը համապատասխանէ թուրքերէն սու թէրէսի եւ ֆրանսերէն fրեսոն բառերուն։ Ջրկոտեմը, արդարեւ, ինքնաբերաբար կը բուսնի վճիտ առուակներու մէջ։ Ա– մէնքս ալ գիտենք թէ տէրէ օթուն (ամ– կօրչն՝ թէրէ օթու) կը համապատասխա– նէ հայերէն սամիթ եւ ֆրանսերէն անէք բառերուն»։

Յետոյ կ'աւելցնէ·— «Սամիթը, ա– զատքեղին մտերիմ բարեկամը, մշակեալ վիճակի մէջ միայն ծանօթ է մեզի։ Ի՞նչ մոլորութիւն չվոթել այս երկու աննման բոյսերը, եւ այս պարագային մէջ ինք– դինքը վատահիլ անօգուտին»։

Ո՞ր երկուքին մասին է ակնարկութիւ– նը, սամիթի՞ն, ազատքեղի՞ն, ջրկոտե– մի՞ն թէ ծոթրինին, որոշ չէ «անօգու– տը»։ Մոլորութիւնը կը պատահի, գրժ– բախտաբար մահացու, երբ իսկական ա– զատքեղը կը չվոթուի «սուտ ազատքե– ղին» հետ, «չան ազատքեղ» կամ «փոքր մոլեխինդ» անուններով եւս ծանօթ, — բուսաբանական դիրքերը միշտ կը զգու– չացնեն, բարեբախտաբար հոտը կը մատնէ մահացուն։

Իր կարգին, Արամ Նիկողոսեան եւս ցոյց կուտայ այլ չվոթութիւն մը, որ··· մահացու չէ։

1·— «Տէրէ օթու» բառ չկայ թուրքե– րէնի մէջ, ու «թէրէ օթու» ռամկական կամ աղաւաղեալ ձեւ չէ։ Տեսայ որ Ա· Նիկողոսեան նոյն կարծիքը յայտնած է իր «Բնական Գիտութիւնք» հատորին մէջ եւս (տպ· Պոլիս, 1909, էջ 50, ուր սամիթն ալ ֆրանսերէն fրեսոյ կը կո– չէ)։

2·— «Թէրէ» պարսկերէն բառ է, կը նշանակէ դալարիք, ամէն կանանչեղէն որ կ'ուտուի մատղաշ, հում եւ թարմ։ Ասկէ՝ «թէրէզար» բանջարանոց, ու «թէրէֆուրուշ» բանջարավաճառ։ «Թէ– րէ», առանձին եւս գործածուած, կը նը– շանակէ կոտեմ (տես Տէմէդոն), բայց ըստ Գարեգին ք·ՀՆյ· Կիւրակոսեանի՝ հա–

դար, ինչ որ ժողովրդական սխալ է, հազարը (մարդ) պարսկերէն կը կոչուի «քահու» եւ Գարեգին քահանան ալ դի– տէ։ Այսուհանդերձ «թէրէ» չվոթութիւն կը թողու բարդութեանց մէջ·— «Թէրէ ի տէչթ» վայրի կոտեմ, իսկ «թէրէ մի– րի» ասորեակ։ Նոյնպէս «թէրէ թիզէք» կոտեմ՝ ըստ պարսկերէն բժշկ· բառարա– նի մը (նոր տպուած, ունեցածս պլխատ– ասէֆալ, որովհետեւ առաջին էջերը պատռած), եւ ըստ Գէորգ Դալիրի՝ բոյս մը զոր կ'ուտեն մածունով, թուրքերէն՝ գրճի, արաբերէն՝ սէրմ կամ սէրմէֆ, իսկ ըստ Տէմէդոնի՝ ասորեակ կամ ճար– ճրուկ (արաբերէն՝ ճրրճըր,— Ալիշան կը հայցնէ ջրջրուկ, ջրի կոտեմ), հոմա– նիշ՝ «Թէրէ Թունաէք»։

Ահաւասիկ այս պարսկերէն «Թէրէ» բառը իւրացուցած են Թուրքերը՝ թարմ իմաստով (թէրէ հաղը), մատղաշ իմաս– տով (թէրէ օթու)։

3·— Թուրքերէն լեզուի մէջ թէրէ օթու կը նշանակէ կոտեմ, արաբերէն րէշատ, ֆրանսերէն fրեսոն, (կը սխալի Սափար– եան, տես իր Բուսաբանութեան դիրքը, ուր կը դրէ տռավ)։ Առանձնապէս եւս, ինչպէս ըսի, թէրէ կը նշանակէ կոտեմ, այդպէս կը վկայէ նաեւ Պօղոս Դալիր իր ոտանաւոր Բառարանին մէջ (1794)·

Թէնեիրէ սան ասի կաթսայ,
Թէրէ քուսոյն կոտիմ ասա։

4·— Ու սու թէրէսի կը նշանակէ ջրը– կոտեմ, ֆրանսերէն fրեսոն տը ֆոնքէն, արեւելեան թուրքերէնով՝ պուլաղ օթու։

5·— Գրեցինք արդէն թէ սամիթը թէ– րէ օթու չէ, այլ տարագ օթու կամ տու– րագ օթու, ֆրանսերէն անէք, երբեք ֆրնույլ։

Այժմ տեսնենք թէ ի՛նչ կ'ըսէ Ծառուբ– եան։

1·— Լեփիտիում·— կոտեմ, նուար – դակ, աղբակոտեմ, խրուկ, ռուսերէն կրէս, կլոպովնիկ։

2·— Թլասփի·— Շնկոտեմ, ռուսերէն եարուտկա։

3·— Նասթուրթիում·— Ջրկոտեմ, ռուսերէն ժերուխա։

4·— Իպերիս· — Կոտմուկ։

Ռուսերէն կլոպովնիկ բառը, արմա– տական իմաստով, կը նշանակէ փայտո– ջիլ հաւաքուած վայր (կլոպ = փայտո– ջիլ)։ Այս անունը տրուած է այն մոլա– խոտին, «որ ժողովրդական բժշկութեան մէջ գործ է ածւում որպէս միջոց փայ– տոջիլների դէմ»։ Ինչո՛ւ համարժէք կը տրուի կոտեմին, չեմ հասկնար։ Նման գործածութեան համար ծանօթ այլ բոյ– սեր կան, չվոթութիւն կը պատճառէ։ Ռուսերէն այս բառին դէմ Լեզուի Ինսի– տուտը կը դնէ չնկոտեմ, իսկ Ազալեան՝ տափիկի, ախունա, տափլիկ, չին– կոտեմ, վայրի մանանեխ, — մեղքը Պե– տեւեանի ճիտը (Պետեւեան այս բառերը չարած է թլասփի բուսանուան դէմ)։

Ռուսերէն երկրորդ միւսանկ բառը փոխառութիւն է զերմաներէնէ, կրէս, ֆրանսերէն fրեսոն։

Գալով խրուկ եւ նուարտակ բառերուն, մեղքը Ալիշանի ճիտը, — համարժէք չեն կոտեմի։ Սրբագրել նուարտակ բառը, զոր Ծառուբեան գրած է դալով, երկու անգամ։ Ցետոյ գալով աղբակոտեմին, Ազալեանեան համարժէք կուտայ սպիտակ խրուկ, նուարտակ, ճարտրուկ, ու լայ – նատերեւ աղբակոտեմին՝ պղպեղիկ, նը– ւարխոտ, նուարտակ, արդուխա, նուար։

Հիմա դուրս ելէք այս ··բառատանէն, եթէ կրնաք։ Կալցի գայս որպէս ոք եւ ա– խորժէ, զի մեք չկարացաք գիտել ճշդիւ դասակս։ Ալիշան թլասփին կը համարի ծաղ պաչար կամ հովուի մախաղ (այս – պէս հաղորդեր է ի· Ռոլանի, տես Ֆլոր Փոփիւլէռ, Բ· հատոր, էջ 110), իսկ պղպեղիկը՝ փասըրաժ (անդ, էջ 119)։

Կոտեմ բառը գրուած է հին մատենա – գրութեան մէջ կոտիմն։ Հոմանիշ՝ թըր– քիճ (Պետեւեան եւ Մալխասեան, որոնք ապահովաբար առած են Զէյթունի բար– բառէն,— կը համապատասխանէ գերմա– ներէն «թիւրքիչ քրէս» բուսանուան, ֆրանսերէն «տռավ»)։ Արծրունի կուտայ ծծմատ, որ սուտ մատ կարօտ է, ինչպէս եւ կծմուկ հոմանիշ։

Ֆրանսերէն fրեսոն բառին ստուգաբա– նութիւնը՝ վճճի նիւթ։ Ծագումով գեր – մանական է, կ'ըսեն, ու կը նշանակէ մալկիլ (Տարմսթէթէր)։ Բայց ուրիշ – ներ կը պնդեն թէ լատիներէն է եւ կը նշանակէ, աճիլ,— արդարեւ կոտեմը արագ կ'աճի, սունկի պէս։ Այս բառը դասական բազմաթիւ հոմանիշներ ու– նի, զանց կ'առնեմ,— ունի նաեւ ձեւա– փոխութիւններ, ինչպէս քարսոն։ կը խորհիմ թէ այս քարսոն բառն է որ մենք չինած ենք կարսոն, զոր ոմանք կը կար– ծեն թէ կը ծագի կարոս բառէն։

Ցունարէն Քարտամոն կոչուած է, ո– րովհետեւ ինչպէս այս բառը կը նշանա – կէ, կ'ըսեն, ուղեղը կը ցնցէ։

Լատիներէն կոչուած է նասթուրթիում, որովհետեւ ինչպէս այս բառը կը նշա – նակէ, կ'ըսեն, քիթ կը մրմռացնէ՝ երբ ուտէք։

*Կալցի գայս եւս ···

Կոտեմը հարուստ է աւանդութիւններ – րով, նախապաշարումներով, ասաց – ուածքներով։ Պալզաք «կոտեմի պէս պաղ» կ'անուանէ Անգլուհին։ Աշտոտ ա– կանջներու մէջ կոտեմ կը բուսնի, կ'ըսէ դիւղացին։ Կ'անցնիմ բժշկական յատկու– թեանց, պատմական կամ փորձնական։*

Հինէն ի վեր ծանօթ բոյս մըն է կոտե– մը։ Եղիպտացի մեծ ճարտարապետին՝ Խայի դամբարանին մէջ (Քրիստոսէ ա – ռաջ ԺԴ· դար) կոտեմի հունտեր զըտ – նուած են։ Ա· ոը Քանտոլ կը կարծէ թէ կոտեմին հայրենիքը Պարսկաստանն է (Մշակուած բոյսերու ծագումը, էջ 69)։ Արդարեւ Պարսիկները շատ կը սիրէին կոտեմը եւ ինչպէս Քսենոփոն կը պատ – մէ՝ այնքան ժուժկալ էին անոնք որ կը կշտանային կոտեմ ուտելով հացին հետ· «Որտիկ գայն ունին, զոր որսայգեն ինչ, ապա թէ ոչ գկոտիմն» (խրատ կիւրոսու, թարգմ· Հ· Յովսէփ Գաթըճեան, էջ 14)։

Ֆրանսացիները եւս շատ կը սիրեն կո – տեմը, մանաւանդ խորոված֊ի հետ։ Փիսթօ կը գրէ թէ 1893ին, Փարիզի բան – ջարեղինաց չուկան ծախած է 5,973,750 քիլօ կոտեմ։

Իր աննդական արժէքին չափ բժշկական յատկութիւն կը վերագրուի կոտեմին՝ հինէն ի վեր, յոյն եւ արաբ բժիշկներու կողմէ։ Աւտր համար Ֆրանսացիները «սանթէ տիւ քոտ» կը կոչեն կոտեմը։

Դիոսկորիդէս ու Պլինիոս կը վիճին այն մասին թէ կոտեմը համեմ մըն է որքան աննդական, նոյնքան ... սեռական, — մին կ'ըսէ՝ ախորժակ կը բանայ, միւսը կ'ըսէ՝ ոչ։ Միւեցնով է, կ'ըսէ Լըքլէր, բայց երբեմն խիթ կուտայ՝ միզարգելու– թիւն պատճառելով։ Այս պարագան ծա – նօթ էր Յոյներուն, նոյնիսկ Արիստոփա– նէս, որ իր մէկ կատակերգութեան մէջ (Դեմետրեան տօնիֆ) կը ներկայացնէ Մենեսիլոկոսը, որ կնոջ պէս ծպտուած կը մտնէ Դեմետրի մեհեանը, ուր մտնել ար– գիլուած է այրերուն եւ երբ կը մատ – նուի՝ կը մտնէ զոպարան՝ մերժելով դուրս ելլել, պատրուակելով թէ կոտեմ կերած է (տես Ամբողջական երկեր, տպ· Հաչէթ, 1892, էջ 367)։

Դիոսկորիդէս կ'ըսէ թէ օձերը շատ կը սիրեն կոտեմը։ Ստոյզը այն է որ մե – ղուներուն շատ սիրելի է։

Սալեռնայի դպրոցը կը վկայէ թէ կո – տեմը կ'անհետացնէ ակռային ցաւը ու բուսցնէ մազերը։

Արաբական բժշկական դպրոցը, ինչ – պէս կը վկայէ Ասպ էր – Բըզդաք էտ – ձէզայիրի (Քեաշէֆ էր – բումուզ, տպ· Փարիզ, , 1874, էջ 185), կոտեմը կը պաշտպանէ կարիճի խայթուածքին դէմ, կը դարմանէ քոսը, կը մղէ կրկնելու Ա– դամին ու Եւային մեղքը, իսկ երբ կո – տեմ կ'ուտէ յղի կին մը, ապուշ կը ծնի զաւակը։ Ընդհակառակն ժիպօ կը գրէ թէ ապուշներուն կը կերցնեն կոտեմ, այն հաւատքով թէ մտքի սրութիւն կու տայ։ Այնպէս որ «կոտեմ կեր» կը նշանա– կէ խելքդ գլուխդ ժողվէ կամ խելքէ պա– կաս ես։ Տօքթ· Շուլց կոտեմին կը վե – րագրէ վիժում պատճառելու յատկու – թիւն։ Ըստ մեր Ամիրտովլաթին, որ կը հետեւի արաբ բժիշկներու, կոտեմը կը թափէ տափակ ճճին։ Ուրիշներ կոտեմը կը համարին ծխախոտին դէմ հակաթոյն։

Արդի բժիշկներէն Տօքթ· Լըքլէր կը վկայէ թէ փորձով հաստատած է որ կո – տեմին հիւթը վերջ կը դնէ հերթափո– թեան, կը բուսցնէ մազերը՝ եթէ հերթափոխութիւնը արդիւնք է տենդի մը, կը դարմանէ չաքարախտը եւ որքինը (էֆ– գեմա)։

Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԿԱՐԴԱՑԻՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ «ՅԱՌԱՋԻ»

ՏԱՆԹՈՆԻ ՄԱՀԸ

—o—

Երկու կիները մտան առաղձադործ Տիւբլէյի տան բակէն ներս, ուր կ'ապ – րէր Ռոպէսպիէրը։

Սիմոն Տիւբլէյ, տանտիրոջ եղբօրոր – դին, բակին մէկ անկիւնը քաշուած, կը ծխէր։

— Ռոպէսպիէրը տո՞ւնն է, հարցուց Լիւսիլ։

Սիմոն Տիւբլէյ, յօնքերը պռստելով, դիտեց երկու կիները պահ մը, ապա պա– տասխանեց·

— Բացակայ է։

— Ինչ որ պիտի տեսնենք, գոչեց Լիւ– սիլ, ու վճռակամ յառաջացաւ փայտեայ սանդուխները, որոնք կ'առաջնորդէին դէպի Մաքսիմիլիէնի բնակարանը։

Այդ պահուն, երկու պահակներ, ո – րոնք նոյնպէս բակին մէջ էին ու զբաղած բանջարեղէն մաքրելով, ոտքի ցատկե – ցին, եկան ու կեցան երկու կիներուն առ– ջեւ, եւ անոնցմէ մէկը, կարուկ եւ խիստ, պոռաց··

*— Քաղաքացուհիներ, չէք կրնար անց– նիլ ···

Երկու բարեկամուհիները չուարած ի – բարու նայեցան։ Արդէօք Ռոպէսպիէրը դուշակելով իրենց այցելութիւնը, ար – դեօ՞ք էր երկու կիներուն մուտքը դէպի իր բնակարանը։*

Լիւսիլ, դէպի բնակարանին պատու – հանները ցցելով իր ղլուխը, աղաղակեց·

*— Ռոպէսպիէ՛ր, Ռոպէսպիէ՛ր ···

Պահ մը, երիտասարդ կինը ուշադրու– թեամբ դիտեց պատուհանները։ Հոն էր ան, վստահ էր, վստահ էր թէ հոն էր ան, դաղանի մը պէս դարանակալ ···

Լիւսիլ անգամ մը եւս արձակեց աղիո – ղորմ ու արտակեղեք ճիչ մը, սակայն, վերը, ոչինչ չարժեցաւ։*

— Լաւ կ'ընէք որ մեկնիք, ըսաւ Սիմոն Տիւբլէյ մօտենալով երկու կիներուն։

Այս անգամ, Լիւսիլ, դողդոջուն ու դրեթէ կորաքամակ, մտաւ Լուվրի թա – ղը, ու քաշելով գայն, ըսաւ·

— Եկուր, այլեւս ոչինչ ունինք ընե – լիք այստեղ։

×

1794 Ապրիլ2ին, առաւօտեան ժամը 9– ին կը սկսի Տանթոնի եւ իր ընկերներու դատավարութիւնը։

Տանթոն կ'առաջնորդուի դատարանին նախասենեակը ուր իրեն կը սպասէին արդէն Լաքրուա, Գամիլ Տէմուլէն, Հե– բո եւ Ֆելիփօ։

Երբ Տանթոն ներս մտաւ, բոլորը միա– սին, մղուած յանկարծական նոյն չար – ժումէն, հաւաքուեցան իր չուրջը։ Տան– թոն ոչ միայն իրենց պետն էր, այլեւ հոն էր իրրեւ իրենց պաշտպանը։ Միայն Տանթոնն էր որ իր ներկայութեամբ, իր մտքի արթնութեամբ, իր քաջութեամբ եւ կորովով պիտի կրնար գիրենք փրկել։ Իրենց վերջին յոյսն էր ան։

Ինքը, Տանթոն, խաղաղ ու անդորր ե– րեւոյթ մը ունէր, միայն թէ անհամբե – րութենէն կը ֆչչար, ու կարծես կ'ուզա– պարէր դինք ամբաստանողներուն հետ դէմ առ դէմ դանուելու։

— Պէտք է տեսնենք, գոռաց յանկարծ, պէտք է տեսնենք թէ ի՞նչպէս այդ ան – պատկառները պիտի համարձակին դի – մացս ելլել։

Ցանկարծ, դատարանին սրահէն լսե – ուեցաւ ձայն մը·

*— Ներս առաջնորդեցէք միւս ամբաս – տանեալները եւս···

Տանթոն, առաջինը ինք խոյացաւ սր– րահէն ներս, կատղած գուլի մը նման, իր եաեւէն քաշելով ընկերները։*

Սրահին մէջ, Տրիբունը պահ մը տպ – չած մնաց իր աչքերուն պարզուած տե – սարանին առջեւ։

Արդարեւ, դողութեամբ, չարաչահու – թեամբ, պետական դանձը կողոպտելու յանցանքով ամբաստանուած մէկ քանի անձեր տեղ գրաւած էին այն բաժնեա – կին մէջ ուր պիտի երթային նստիլ Տան– թոն եւ իր ընկերները։

Շուտով հասկցաւ այն սադայիլական միջոցը որուն դիմած էր Քոնվանսիոնը, դիւրութեամբ կարենալու համար ձեռք բերել իրենց դատապարտութիւնը։

Դառնալով իր ընկերներուն, Տանթոն գոռաց·

*— Թշուառականները, անկասկած, կը խորհին թէ պիտի կրնան չուարեցնել ու կորստեան մատնել մեզ այս աւազակնե – րուն խառնելով ···

Ամբաստանեալներուն սրահէն ներս մուտքը դիմաւորուեցաւ հանդիսականնե– րու իրարանցումով, որոնք սկսած էին դիրար հրմշտկել, աւելի լաւ կարենալ տեսնելու համար Տանթոնն ու իր ընկեր– ները։*

Զինեալ ոստիկանները տեղաւորուեցան ամբաստանեալներուն եաեւ, երբ այս վերջիններուն տեղ գրաւեցին իրենց բաժ– նեակին մէջ։

Նախագահը՝ Հերման, հլու հնազանդ գործիք մը Ռոպէսպիէրի, Սէն Ժիւստի եւ իրենց համակիրներուն, բացաւ ա – ռանը ու սկսաւ մէկիկ մէկիկ հարցնել ամբաստանեալներուն իրենց անունը, հասցէն ու հանդամանքը։

Երբ իմացաւ իր անունը, Տանթոն ոտ– քի կանդնեցաւ ու յայտարարեց։

(7 Շար·)

ՆԿԱՐԻՉ
ՋԱՔԱՐ ՋԱՔԱՐԵԱՆ

1867ին Կ. Պոլսէն 18 տարեկան հայ պատանի մը փարիզ կ'երթար բժշկութիւն ուսանելու։ Թէեւ յաջողութեամբ անցուցած էր Սէնթ – Պարպ բժշկական հաստատութեան էքսթեռնի քննութիւնները եւ երեք տարի ալ աշխատած էր Փարիզի հիւանդանոցներուն մէջ, բայց բնութեան պարգեւը ուշ կամ կանուխ երեւան պիտի գար։ Եւ եկաւ... Ջաքար Ջաքարեան նկարիչ ծնած էր եւ նկարիչ դարձաւ ի վերջոյ։

1870ի տարեվերջը, ընկերային եւ արուեստի կեանքի բուռն տարիներ էին։ Փարիզ, որ արուեստի զանազան ուղղութիւններու արագ ծաղկման եւ չիմման օճախ մըն է, կը «տառապէր» այլազան ուղղութիւններու առաւութենէն։

Ապագայ նկարիչը չատ չուտով կ'ընտելանայ Փարիզի մթնոլորտին։ Կարճ ժամանակուան մէջ կը հաստատէ բարեկամական կապեր Ֆրանսացի նկարիչներու հետ։ Այդ կապերուն շնորհիւ երեւան կուգայ Ջաքարեանի բնածին ձիրքը։

Ընկերներէն մէկուն արուեստանոցին մէջ, օր մը կը նկարէ սափոր մը։ Տեսնելով այդ նախափորձը, նկարիչ Լիմմենէ զարմացած կ'ըսէ. «Երբեմն այդպէս ալ կը պատահի»։ Ջաքարեանի մէկ այլ փորձը նկարիչ Լեւի Պրաունէն կը կորզէ հիացումի բացագանչութիւն մը. «Բայց նկարիչ է այս մարդը...»։ Անվերջ զբօսյները, վէճերը ընկերներուն հետ, թանգարաններու մէջ հին վարպետներու գործերու ուսումնասիրութիւնը կը փոխարինեն Ջաքարեանի դեղարուեստական կրթութիւնը։ 1879ին Վոյնէի սրահին մէջ առաջին անգամ ըլլալով կը ցուցադրէ իր գործերը։ Քանի մը տարի եառք իր մէկ գործը կը դնէ Օրլէանի թանգարանը։ Աւելի ուշ նոյն պատուին կ'արժանանայ իր գործերէն 12 նկարներ։

Ջաքարեան կը դառնայ ճաթիւր – մորթի վարպետ մը եւ բացառաբար կը նկարէ կենցաղային առարկաներ, պատուղներ, դեղանկարչական իրեր եւ նուագարան – ներ։ Իր արուեստը կ'արժանանայ ընդհանուրի հիացումին։ Ահա կարդ մը վկայութիւններ. — «Ինչպէս չհիանալ Ջաքարեանի ճաթիւրմորթերուն վրայ, որոնք ապշեցուցիչ կերպով պարզ եւ ինքնատիպ յօրինում մը ունին։» «Մեր նը – կարիչներէն քանի՞ն կը յաջողին տեղ գտնել թանգարաններուն մէջ, մեծ վարպետներու կողքին, Ջաքարեանի ճաթիւրմորթերը առանց վարանումի անոնց կողքին կը դնենք»։ «Նաթիւրմորթերու մեծ վարպետներ Մնայտերս, Ֆէյթ եւ առաջին հերթին մեր Շարթէնը չատ դժ կը մնային անոր առաջնակարգ դործերէն»։ «Մարդ որքան կ'ուսումնասիրէ Ջաքարեանի ճաթիւրմորթերը, այնքան դերա – զանց յատկութիւնները կը գտնէ անոնց մէջ. Շարթէն մըն է ան, առանց այս վերջինը ըլլալու»։

Հայ նկարիչին տաղանդը չզարգացաւ նկարչական «նոր» ուղղութիւններու ո – լորտներուն մէջ։ Ան ղէխաւորաբար ներշնչուած էր իր նախասիրութեանց ա – մէնէն աւելի համապատասխանող Շար – դէնի արուեստէն, բայց եւ երբեք չընդօրինակեց զինքը։ Հակառակ ԺԸ. դա – րու աչքառու իրապաշտին եւ Ջաքարեանի արտայայտչական լեզուին նմանութեան, կարծես բան մը, որ կը բխի վերջնոյն նկարներուն ներքին բովանդակութենէն, հայ նկարիչին արուեստը կը դարձնէ միանդամայն ինքնատիպ՝ զա – քարեանական։

«... Բարեկամս Ջաքարեան, մէկ հատիկ ընկոյզով, մէկ հատիկ խաղողով եւ մէկ հատ դանակով կրնայ քանի տարի աշխատիլ, փոխելով միայն դանակին տեղը»։ Տեղայի այս արտայայտութիւնը Ջաքարեանի տաղանդի բարձր գնահատութենէն զատ, մեր աչքին առջեւ կը «բանայ» աշխարհէն քաշուած, բայց հոգիով միշտ անոր հետ ապրող հայ նկարիչին դիմագիծը։ Ան սիրեց առանձնութիւնը, բայց չմոռցաւ երդելը, ան չժպտեցաւ, բայց կարողացաւ սիրել։ Ան «նկարելու բան» մը փնտռելու հոգ չունեցաւ։ Անոր սիրելի էր չքնաղատեսն ա – մէն մէկ «աննշան» առարկան։ Անոնց մէջ ալ կեանք կը տեսնէր։

Ան իր մէջ կը խտացնէր միայնութեան, վշտի, կարօտի, սիրոյ եւ մխիթարութեան զգացումները, որոնք ծննդավայ – րէն հեռու, բայց ծննդավայրով եւ ազ – գին կեանքով ապրող արուեստագէտին զգացումներն էին։ Ջաքարեանի արուեստին մէջ զգացումները կուռ խօսքի, ներքին ընդվզումներու ազատակ չզարձան, այլ հնչեցին մեղմ, մաերմիկ եւ անհաղորդ չեղան դիտողին համար։

Հայ նկարիչին արուեստին խորթ էին ղպայնութիւնը, քաղցրութիւնը։ Գեղարուեստական զեղանկարչական կատարեալ ձեւով, ժամանակի քննութեան վտահօրէն դիմացող արտայայտչական լեզուով մարմնաւորուած էին Ջաքարեանի զգայումները։ Եւ ամէնէն առաջ արտայայտութեան միջոցներու կատարելութիւնն էր, որ զնահատուեցաւ, զնահատուեցաւ նոյնիսկ բոլորովին տարբեր ուղղութեան յարած նկարիչներու եւ մասնաւորապէս Տեգայի կողմէ։ Կատարեալը ժամանակ չի ճանչնար։ Ահա քիչ մը «եւ մնացած» իր արուեստը այնուամենայնիւ գնահատուեցաւ։ Ահա պատճառը, որ Ֆրանսայի առաջնակարգ թանգարանները մուտք գործած անոր նկարները մինչեւ այսօր ալ կը մնան կենդանի։

Իրօք, ինչպէս Տեգան նկատած է, Ջաքարեան քանի մը առարկաներով եւ անոնց տարբեր դասաւորումով կրնար տարբեր աշխարհներ ստեղծել։ Շարա – հիւսութիւնը կը կառուցանէր թուարա – նական համութեամբ։ Միւսին դիտելով կարելի է անոնց մէջ նմանութիւն մը տեսնել։ Բայց այդ «նմանութիւնը» իւ – րայատուկ է վարպետներու գործերուն մէջ. օրինակ՝ Քորոյի բնանկարները, Տեգայի պարուհիները եւայլն»։

Իր ճաթիւր մորթերուն մէջ մեջք կը դպանք նաեւ մարդուն ներկայութիւնը, կը ծանօթանանք անոր ապրելակերպին։ «Անթօս» առարկաներու դանազան խումբերուն նայելով, մեր մտքին մէջ սեփական կեանքի մաերմիկ պահերու յուշեր կը զարթնուն։ Ջաքարեանի սիրելի իրերուն մէջ ամէնէն չատ կրկնուողը զաւաթ մը ջուրն է։ Կը թուի, թէ այդ ամէնէն սովորական առարկան իր մէջ կ'ամփոփէ սուրբ բանի մը հանդէպ նկարիչին ունեցած ծարաւը։ Արուեստագէտը ապրեցաւ Հայութեան կեանքին վատթարագոյն օրերուն։ Եւ որքան ալ ան հեռու ըլլար իր սգաւոր հայրենիքէն, չէր կրնար չկիսել անոր դառնութիւնները եւ վիշտը։ Ցատկանշական է հետեւեալ հանդամանքը. անոր նկարներուն մէջ կը գերակշռեն առեւելեան առարկաները, գեղջկական կեանքին իրերը, արեւելքի հոգին պղտուղները, որոնք դիտողին մտքերը մըշտապէս կ'ուղղեն դէպի այն միջավայրը, որուն ծնունդն էր նկարիչը։ Անկենդան այդ իրերը զարձած են հայրենիքի հոգվերով եւ յիշողութիւններով ապրող եւ ստեղծագործող արուեստագէտին յոյզերուն թարգմանը։

Ջաքարեան բացառիկ երեւոյթ է ոչ միայն հայկական, այլեւ ֆրանսական արուեստին համար։ Թերթերու եւ ամսագրերու բազմաթիւ հիացական տողերէն զատ, անոր մասին գրած են Ռոժէ Պեր «Գեղարուեստի ընդհանուր պատմութիւն», Փօլ Ատան «Ֆրանսական արուեստի տասը տարին» գործերուն մէջ։ Ջաքարեանի մասին գրած է նաեւ հայ արուեստի մասնագէտ Ֆրեսերիկ Մաքլեր։

ՇԱՀԱՆ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

«ԿՈՆՔՈՒՐ» ԵՒ «ՌԸՆՕՏՕ» ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ

Այս տարի, Կոնքուրի կաճառին դրան – կան մրցանակը յատկացուեցաւ Ֆրանսացի գրագէտ Արման Լանուի, իր «Երբ ծովը կը քաշուի» վէպին համար։

Կոնքուրի դատաւորները այս տարի իրենց առջեւ ունէին բազմաթիւ հեղինակներու գործեր, անոնց մէջէն ընտրելու համար իրենց պատկառորը, ինչպէս՝ Իվ Տէրիք, Անրի Փոլէս, Ժերար Ժաուլօ, Աննա Ֆիլիփ, Հելէն Պէսէտ, եւ մանաւանդ Անտրէ Փիէր տը Մանտիարկ, իր «Մոթոսիքլէթ»ը գործով։

Ի վերջոյ, սակայն, դատաւորներու ձայները բոլորուեցան երկու գրողներու գործերուն շուրջ, առաջինն՝ Արման Լանուի «Երբ ծովը կը քաշուի» եւ ուրիշ երիտասարդ գրողի մը (23 տարեկան) Ժան – Մառի Լը Քլեզիոյի «Լը Փրոսէ–Վէրպալը», հաւասար քուէներով՝ հին – դի դէմ հինգ։

Վերջին եւ վեցերորդ ընտրական շրջանէ մը եառք, սակայն, դատաւորներու նախագահ Ռոլան Տորժըլէս իր քուէն տալով Արման Լանուի, Կոնքուրի մրցանակը յատկացուեցաւ «Երբ ծովը կը քաշուի»ի հեղինակին։

Այս տարուան Կոնքուրի մրցանակի քուէարկութիւնը ստացած է իսկական ճակատամարտի մը բնոյթը։ Դատաւորները բաժնուած են երկու հակառակորդ ճակատներու։

Այսպէս՝ Ալեքսանդր Առնու, Անտրէ Պիյլի, Փիէր Մաք Օռլան եւ Ռոլան Տորժըլէս իրենց քուէները կեդրոնացուցին Արման Լանուի վրայ, իսկ հակառակորդ կողմը՝ Ֆիլիփ Հերիա, Ժերար Պաուէր, Ռէյմոն Քէնօ, Ժան Փիօնօ եւ Արման Սալքրու քուէարկեցին ի նպաստ երիտասարդ Ժան – Մարի Լը Քլեզիոյի։

«Պարտեալ հակառակորդ»ը՝ Ժան – Մառի Լը Քլեզիօ, բոպէի մը յուսախաբութենէն եառք, համոզքը կ'ունենայ տէ – ղեկանալու թէ իր Կոնքուրներու մօտ պարտութիւնը դինքը առաջնորդած է ուրիշ յաղթանակի մը։

Արդարեւ, «Թէոփրասթ – Ռընօտօ» կարեւոր մրցանակը, տասնի վրայ վեց քուէով յատկացուեցաւ քսաներեքամեայ դրողին, իր «Լը Փրոսէ–Վէրպալ» գործին համար։

×

«Կոնքուր»ի այս տարուան մրցանակաւորը ծնած է 1913ին, Մառն դեպի եղերքը գտնուող արուարձան մը։

Երիտասարդ տարիքին, Արման Լանու կեանքի պայքարին դիմագրաւելու համար անցած է բազմաթիւ ասպարէզներէ։ Եղած է զրամատան պաչտօնեայ, առեւտրական ներկայացուցիչ, ուսուցիչ, լրագրող եւ գրել սկսելէ առաջ միջոց մը զբաղած է նաեւ նկարչութեամբ։

Վերջին աշխարհամարտին, իբրեւ պահեստի սպայ ծառայած է, եւ պատերազմական գործերու մէջ ձեռք բերած իր փորձառութիւնը խթան հանդիսացած է իրեն գրելու զմայլելի դերք մը՝ «Հրա – մանատար Վաթրէն», որ 1956ին ստացաւ Ֆէնէոնալիէի մրցանակը։ Մինչ այդ, արդէն հրատարակած է ուրիշ գործեր եւս, ինչպէս՝ «Ինենթերու նաւը» (1948), «Մոդիդնները ժամացոյցին մէջ» (1953), երկուքն ալ արժանացած Ժողովրդական վէպի եւ Գրողներու Ընկերակցութեան մրցանակներուն։

Այս գրողը, սակայն, եղած է նոյնպէս հոգեբան դիտող մը, եւ այդ առթիւ փարիզի մէջ կատարած իր ամենօրեայ պզտ – տոյտներուն տպաւորութիւնը տուած է զմայլելի հատորի մը մէջ՝ «Փիզիոլոժի»ն։

Արման Լանու փորձած է նաեւ քերթողութիւնը, եւ իր քերթուածներու առաջին հաւաքածուն՝ «Շրջուն վաճառորդը» իր առեներն պատկուած է «Կիյեոմ Ափոլինէր»ի մրցանակով։

«ԾԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (62)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ – ՈՐԴԻ

ՔԱՄԵԼԻԱՋԱՐԴ ԿԻՆԸ

ԺԲ.

— Ախ՛նթ էք ի՞նչ էք, ոչ միայն աւերդ է, այլ նաեւ կրնայ վտանգաւոր ըլլալ։ Աղէկ գիտէք թէ մէկ մարդէ միայն դրամ առնելու իրաւունք ունիմ, թողէք ուրիշն որ պէտք եղածը ընեմ, մեծ տը – դայ, եւ բան մի ըսէք։

— Երբ երկու օր ազատ ժամանակ ունենամ, ես ալ ձեզի կուգամ, ըսաւ Բրիւտանս։

Տունէն դուրս ելանք եւ Փարիզի ճամբան բռնեցինք, այս նոր որոշման վրայ խօսակցելով։ Մարկրիթը թեւերուս մէջ էր, այնպէս որ կառքէն իջած ատենս արդէն սկսած էի նուազ լաղճահար ոգիով գիտել սէրուհիս կարգադրութիւնը։

ԺԴ.

Յաջորդ օրը Մարկրիթ կանուխ ճամբեց զիս, ըսելով թէ դուքսը առտուն կանուխ պիտի դար եւ խոստացաւ անոր մեկնելէն անմիջապէս եառքը գրել ինծի թէ ժամը քանիի՞ն պիտի տեսնէինք զի – րար։

Արդարեւ յորեկին ստացայ հետեւեալ տոմսը.

«Դուքսին հետ Պուժիվալ կ'երթամ։ Այս գիշեր ժամը ութին Բրիւտանսի տունը դտնուեցէք»։

Որոշեալ ժամուն Մարկրիթ վերադարձաւ ու Տիկին Տիւվէրնուայի տունը եկաւ գտաւ զիս։

— Ամէն բան կարգադրեցինք, ըսաւ ներս մտած ատեն։

— Տունը վարձուեցա՞ւ, հարցուց Բրիւտանս։

— Այո, դուքսը անմիջապէս հաւանեցաւ։

Ես չէի ճանչնար դուքսը, բայց կ'տ – մըշնայի գինքը այսպէս խաբելուս համար։

— Բայց ամէնքն այս չէ, աւելցուց Մարկրիթ։

— Ուրիշ ի՞նչ կայ։

— Արմանի բնակարանին ալ հոգ տարի։

— Նո՞յն տանը մէջ, հարցուց Բրիւտանս խնդալով։

— Ոչ, այլ Բուան տի Ժուռի պանդոկը, ուր ճաշեցինք դուքսն ու ես։ Երբ անիկա տեսարանը գիտելու գբաղած էր, ես հարցուցի Տիկին Առնուի,— Առնու չէ՞ր անունը, — հարցուցի թէ պատշաճ յարկաբաժին մը ունի՞։ Եւ արդարեւ ունէր, սքանչելի, նախասենեակով եւ նըն – ջարանով։ Կարծեմ թէ պէտք եղածն ալ այս է։ Ամիսը վաթսուն ֆրանք։ Իսկոր սենեակները կահաւորուած են այնպիսի կերպով մը որ սեւամաղձոտ մը իսկ հաճոյք պիտի գգայ։ Ուստի վարձեցի։ Ա – դէկ ըրի՞։

Մարկրիթի վիզը նետուեցաւ։

— Շատ սիրուն պիտի ըլլայ, չարու – նակեց, պզտիկ գրան մէկ բանալին ձեզի կուտամ։ Դուքսին խոստացայ վանդա – կաղրան բանալին զոր պիտի չառնէ, քանի որ ցորեկին պիտի գայ, եթէ երբեք գայ։ Ասոնք մէկերնիս, կարծեմ թէ չատ ուրախ է այս քմահաճոյքիս համար, որ առեն մը պիտի հետացնէ զիս Փարիզէն եւ ընտանիքն ալ ձայնը պիտի կտրէ քիչ մը։ Սակայն հարցուց ինծի թէ ես որ Փարիզը այնքան կը սիրէի, ի՞նչպէս կրցած էի այս գիւղը առանձնանալու ո – րոշում տալ։ Պատասխանեցի թէ տակաւ եմ եւ հանդիստ առնելու համար գիւղ քաշուիլ կ'ուզեմ։ Շատ չհաւատաց խոս – քիս։ Այս խեղճ ծերունին միշտ կասկածի մէջ է։ Ուստի չատ դգուշութիւն պիտի ընենք, սիրելի Արմանս, վասն զի հոն հսկողութիւն կատարել պիտի տայ իմ վրաս, եւ տուն մը վարձելը չի բաւեր, պէտք է որ վճարէ նաեւ պարագերս եւ դժբախտաբար պարագեր ունիմ։ Ասոնք ձեր գործին կուգա՞ն։

— Այո, պատասխանեցի, ջանալով լռեցնել այն խղճահարութիւնը, զոր ապրելու այս եղանակը առեն առեն կ'արթընցնէր իմ մէջս։

— Տանը ամէն կողմը պատեցանք եւ չատ հանդիստ պիտի ըլլանք հոն։ Դուքսը ամէն բանի հոգ կը տանէր։ Ա՛հ, սիրելիս, աւելցուց խենթ աղջիկը զիս զբօսկելով, բախտաւոր էք որ ձեր անկողինը չակղը միլիոնատէր մըն է։

— Ե՞րբ պիտի փոխադրուիք, հարցուց Բրիւտանս։

— Կարելի եղածին չափ չուտ։

— Ձեր կառքն ու ձիերը պիտի տա – նի՞ք։

— Ամէն բան պիտի տանիմ։ Բացակայութեանս միջոցին դուք պիտի նայիք բնակարանիս։

Ութ օր եառքը, Մարկրիթ գիւղի տունը փոխադրուած էր, ես ալ՝ Բուան տի Ժուռ պանդոկը տեղաւորուած էի։

Այն առեն սկսաւ կեանք մը, զոր զբաղուար է նկարագրել ձեզ։

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ «ԾԱՌԱՋ»Ը

Մէկ ամսուան աղջային սուգ հռչակուած է Միացեալ Նահանգներու մէջ։ Նախագահ Քենըտիի յուղարկաւորութիւնը կատարուի Երկուշաբթի օր, Ուաշինկթընի մէջ։ Սպիտակ Տան բանբերը յայտնած է թէ ծաղկեպսակ չղրկուի այլ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններ ըլլան բարեգործական կազմակերպութեանց։

Նախագահ Քենըտիի մարմինը կը հանդչի Սպիտակ Տան իր սենեակը։ Տիկին Քենըտի որ «Ա՛խ, ո՛չ» պոռացած էր երբ իր ամուսնոյն արիւնաշաղ գլուխը իր ծունկին վրայ կ՚իյնար, ամբողջ գիշերը անցուցած է իր երկու զաւակները սրտին սեղմած։

×

Ուաշինկթընէն Մոսկուա վրդոված յուղում մը կը տիրէ։ Մինչ տը Կոլ կը հեռագրէր Տիկին Քենըտիի չեչտելով թէ նախագահը մեռած էր ինչպէս գինուորը կրակին տակ, համաչնաւոր կուսակցութիւնը յայտարարութիւն մը կը հրապարակէր իր ցաւը յայտնելով այս «զըզուելի մահափորձին» առթիւ։ Հարիւրաւոր անձնաւորութիւններ աչ թէ ձախ նոյնիսկ յայտարարութիւններ կ՚ընէին, ինչպէս նաեւ աշխարհի բոլոր մեծերը։

Անգլիական չրջանակները կը մաղթեն որ անհատ մը նախաձեռնութիւնն ըլլայ այլապէս ծանր հետեւանքներ կը նախատեսուին։

ԼԻՈՆ.— Այրլ Տիկին Մանուկ Մանուկեան եւ զաւակները, Այրլ Տիկին Անուշ Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Անդրա Մանուկեան, Այրլ Տիկին Զապէլ Գիլարճեան եւ զաւակները, Հայգազործեան, Տիմէճեան, Ա. Դաւիթեան ընտանիքները յաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, մօրեղբօր, զարմիկին, փեսային եւ աղգականին՝

ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

կսկծալի մահը որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 22ին, 55 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 10ին, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին 295 Րիւ Պուալօ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Կիյօթիէռի գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ըստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի խումբի ընկերները այս Հինգշաբթի գիշեր ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կրընոպլի խումբը մեծ պարահանդէս մը կազմակերպած է Շաբաթ, Նոյեմբեր 30, ժամը 21էն սկսեալ։

ՕԹԻԼ ՍԻՒԻՍ Է ՊՕՐՏՕ

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

կիրակի, Դեկտեմբեր 22, ժամը 4ին

ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ

Ծնողաց եւ Բարեկամաց մտերմիկ Օր

ԲԵՄԻ ՎՐԱՅ՝

Մանկական սիրուն խաղեր

ԵՂԵՒՆԻԻՆ ՏԱԿ՝

Հարիւրաւոր նուէրներ

ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ՝

Ընտանեկան ճաշի սեղաններ

ՈՒՐԱԽ ՏՕՆ՝ ՈՒՐԱԽ ՕՐ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Ովաննա Կարապետեան (ծնեալ Այվազեան), հօրը անունը՝ Սարգիս Բաբերդի Վարդան գիւղէն, կը փնտռէ իր հօրեղբօր Ոսկան Այվազեանի երկու աղջկները, կը կարծուի թէ Պաքու կը գտնուին։ Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։ Տեղեկութիւն ունեցողներէն գրել։—

GARABEDIAN
10, Vieille Route La Gavotte
MARSEILLE (B. du R.)
(FRANCE)

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԶՈՒԱՐԹ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
Մայրամուտէն միւնչեւ կէս գիշեր
ԿԻՐԱԿԻ՝ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 8, ԺԱՄԸ 17ԷՆ 24

3. AVENUE GABRIEL **Ambassadeurs** Métro: CONCORDE

ՊԵՌՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ
ժողովրդական եւ Արդիական Պարերու Իր Մեծ Նուագախումբով
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԵՒ ԸՆՏԻՐ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ ԽԱՂԵՐ ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔՆԵՐ
ATTRACTIONS BAR BUFFET

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՋԻ ՕՐԸ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանսահայ Կապո յտ Խաչի Մարսէյլի միջ-մասնաճիւղային վարչութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր մասնաճիւղերուն։

Դեկտեմբեր 14ին, Սալ Մազբոյի մէջ, երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ։

Մանրամասնութիւնները առանձին։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ
GRAND HOTEL *ի չքեղ սրահներուն մէջ*
12, Bld. des Capucines
Կիրակի, Դեկտեմբեր 1, ժամը 17էն կէս գիշեր
Հաճելի գեղարուեստական բաժին
Երկու նուագախումբ
Մուտք 10 Ֆր., քարտ ու նեցող ուսանողներուն կէս գին
Սեղանները կ՚ապահովուին հեռաձայնի կարգով
WAG. 38-54

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Կրթական հաստատութեան մը համար կ՚ուզուի միջին տարիքի այր կամ կին մը տնական աշխատանքներու համար (մաքրութիւն եւն.)։ Դիմել Յառաջի, ան-ձամբ։

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ. Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.
Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette.
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

HAUTES... **GAP** ...ALPES

★

HOTEL RESTAURANT DE LA GARE

Տէր եւ Տիկին
ՓԻԼԻՊ ՋԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

ՀԱՆԳՍՏԱՒԷՍ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ
ԽՆԱՄՈՒԱԾ ՃԱՇ
ԴԱՐԱՍՏԱՆ ԵՒ ԿԱՌԱՏՈՒՆ
SKI — NATATION — PATINAGE
Տարին 300 օր Արեւ
Ալպեան 800 մ. բարձունք

« HOTEL RESTAURANT DE LA GARE »
TÉLÉPHONE : 086
— 1, Avenue des Alpes —

★

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ
T. S. C.
Ձմեռը՝ Օրը 18 Ֆ.
Ամառը՝ Օրը 22 Ֆ.

ՈՎ ՈՐ ԳԱՅ
ՏՆԵՑԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

ՅԱՌԱՋ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք, ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ԱՅՍ ԳԻՐՔԵՐԸ

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ	Օրեր եւ ժամեր
Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ	Բուռ մը Տոմս
Բ. ԹԱՇԵԱՆ	Ներածութիւն Հայ Գրականութեան Պատմութեան Լեզուական Հարցեր Լսարան Հայ Լեզուի
ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ	Նահանջը առանց երգի Յարալէզներու Դաւանանութիւնը
Մ. ԻՇԽԱՆ	Ոսկի Աշուն (*Բանաստեղծութիւն*)
ՎԱՀԷ ՔԱՋԱ	Կարթը

ԱՌԱՔՈՒՄԻ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՐԴԻՆ ՎՐԱՅ

ՅԱՌԱՋ

ԼՕՅՍ ՏԵՍԱԻ

1964-Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հատնաիր նկարներով եւ ճոխ բովանդակութեամբ, դունաւոր կողք
Փարիզի համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութեան, 17 Րիւ Պլէօ։
եւ ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ դրատունը։

Մարսէյլ Ահարոնեան ակումբ 26, Րիւ տէ Քօնվալէսան եւ ընկեր Քէօսէեան-նի (Ֆօքօ Ռիքու), Րիւ Պէռնար տիւ Պուա թիւ 2
կը ծախուի նաեւ Յառաջի մօտ

ՀԱՏԸ 6 ՖՐԱՆՔ

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 75 Ֆ.	Հատը	0·30 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
26
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MARDI
26 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9868

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — Nº 9868

ՄԵՐ ԴԱՒԱՆԱՆՔԸ

Հ. Ց. Դաշնակցութեան վերադարձը նը – պատակն է Ազատ, Անկախ, Ժողովրդ – ավար եւ Միացեալ Հայաստանի իրա – ւնացումը, հայ ազգի պատմական Հայ – ենիքի հողերուն վրայ :

Մենք կը հաւատանք, որ այդ նպատա– ին իրագործումն ու պահպանումը հնա – ւոր կրնան ըլլալ միայն ազատ եւ ժո – ովրդավար աշխարհի մը մէջ : Աշխարհ ը, ուր պատերազմի վտանգը կը վեր – ուի եւ ազգամիջեան նեղկայ ու դալիք ղէները կը լուծուին խաղաղ կերպով , որուն միջազգային հզօր կազմակեր – պութեան մը, որ միջոցները կ'ունենայ իր վերադարձի կամքը պարտադրելու թէ փոքր եւ թէ մեծ ազգերուն :

Կը հաւատանք, որ հաւասարապէս մեծ ը փոքր, հզօր կամ տկար բոլոր ազգե – ու անվիճելի եւ անբռնաբարելի իրա – ունքն է ունենալ սեփական անկախ պե – ութիւն, եւ ապրիլ, զարգանալ ու բար – ւաճիլ անոր հովանիին տակ :

Կը հաւատանք, որ ամէն ազգ, նոյնիսկ ամէնէն փոքրն ու տկարը, իր բոլոր ըս – ենդծագործ կարողութիւններն ու իր ա – անձնայատուկ ազգային անհատակա – ութիւնը կրնայ անկաշկանդ ու լաւա – ոյն կերպով զարգացնել իր սեփական ազատ ու անկախ պետութեան մէջ :

Կը հաւատանք , որ ամէն մարդ, ա – անց սեռի, ցեղի, գաւանանքի խըտ – ութեան, ի ծնէ իրաւունք ունի ապրելու ազատ ու երջանիկ կեանք մը :

Կը հաւատանք, որ երբ ազգի մը հայ – ենիքը կը դանուի իրմէ աւելի զօրաւոր ազգի մը լուծին տակ եւ տիրապետող ազգը չուզեր խաղաղօրէն եւ օրինաւոր ամբով վերջ տալ իր բռնատիրութեան , իրապետեալ ազգը անբռնաբարելի իրա – ունքը ունի կռուելու օտար լուծին դէմ , ամազգրելի բոլոր միջոցներով, ի հար – ին յեղափոխութեամբ ու զէնքով , իր եփական հայրենիքի ազատութեան հա – ար :

Կը հաւատանք, որ ամէն ազգ, անժըխ – ելի իրաւունք ունի ինքզինք կառավա – ելու այնպէս, ինչպէս ինքը կ'ուզէ, ու կամքը կրնայ արտայայտել միայն ազովրդային, ընդհանուր եւ միանդա – ան ազատ եւ գաղտնի քուէարկու – ամբ :

Կը հաւատանք, որ ազգ մը իր անկախ ութեան սահմաններուն մէջ իսկ , ազադոյն կերպով կրնայ բարգաւաճիլ եւ ղեղանիկ ըլլալ այն աստեն միայն՝ երբ իր ոլոր անդամները, առանց սեռի, ցեղի եւ աւանանքի խտրութեան, կը վայելեն ղի, խօսքի, մամուլի, հաւաքոյթի , ազմակերպուելու ու աշխատելու, տէրէ փոխադրուելու, հաղորդակցելու ասարեալ ազատութիւն , որոնցմէ ուրկ է Հայաստանը :

Կը հաւատանք, որ երբ ազգ մը անկախ , ունի ազատ, ժողովրդավար կարգեր , կառավարութիւնն ալ կ'ընտրուի ժո – ովուրդին կողմէ, ազատ, գաղտնի եւ արդանուր քուէարկութեամբ, անոր անմանադրական կարգերուն մէջ փո – խութիւն կ'ըլլայ միայն սահմանա – րական ճամբով, այսինքն խաղաղ եւ օ – րինական կերպով. հետեւաբար, ազգա – ին գաւճանութեան հաւասար ոճիր է գէն փորձ, բռնի միջոցով, կամ յեղա – խութեամբ փոխելու սահմանադրական ազատ կարգերը :

Կը հաւատանք, որ ազգ մը ոչ միայն աւունք , այլեւ պարտականութիւն ու – ի ընկերային արդարութիւն ընելու իր ոլոր գաւակարգերուն անխտիր եւ ըս – ասգնելու ընկերային – տնտեսական այն – ոխի պայմանները, որոնց մէջ ազգին ա – ձէնն խնամարհ խաւերն ալ ունենան արդ անհատի արժանապատուութեան

ՔԵՆԸՏԻԻ ՍՊԱՆԻԶԸ ԿԸ ՍՊԱՆՆՈՒԻ

ՏԸ ԿՈԼ, ՄԻԿՈՅԵԱՆ, ԻՇԽԱՆ ՓԻԼԻՓ, ՊՕՏՈՒԻՆ

ԵՒ ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՆԵՐԿԱՅ Կ'ԸԼԼԱՆ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ

ԽՐՈՒՇՁԵՒ ՇԱՏ ԱԶԴՈՒԱԾ Է

ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔԸ ՉԷ ԼՈՒԾՈՒԱԾ

Մինչ բովանդակ աշխարհ վրդոված յուզումով կը պատրաստուէր մասնակցելու նախագահ Քենըտիի յուղարկաւորութեան, նոր ոճիր մը կը պատահէր Տալլասի մէջ: Արդարեւ, կիրակի օր երբ Քենըտիի ենթադրեալ սպանիչը՝ Օզվալտ բանտը կը փոխադրուէր, Պառի մը տէրը որ ինչ-ինչ պատճառներով կրցած էր դիւրութեամբ մօտենալ ոճրագործին , ատրճանակի մէկ հարուածով տեղն ու տեղը կը սպաննէր Օզվալտը: Այս նոր ոճրագործին ինքնութիւնը ծանօթ է ոս – տիկանութեան որ դինքը կը դործածէր նաեւ իրրեւ մատնիչ: Ճէք Ռիւպընչթայն Սթրիփ – թիզն դիւերաբոյն մը ունի եւ պարասրահ մը: Քանի մը տարի է Տալլաս կը դանուի: Ցստակ է որ Օզվալտի սպանութիւնը կանխամտածուած էր: Քննութեան սկիզբէն իսկ միշտ լրագրողներու եւ ոստիկաններու հետ էր հակառակ ձեռք առնուած խիստ միջոցներուն : Մարդը ծանօթ անցեալ մըն ալ ունի , ձերբակալուած է երկու անդամ , 1953ին եւ 1954ին: Ինք կ'ըսէ թէ հերոս մը չէ ուզած ըլլալ այլ՝ Ֆաքլին Քենըտիի վը – րէժը լուծել միայն: Ամէն պարագայի մէջ, եթէ պահ մը մոռցուի Քենըտիի մահուան եղերական պարագաները եւ այն ողբերգութիւնը որու ծնունդ տուաւ, վայել կեանք մը, անոր կենսական պա – հանջներուն պատշաճ գոհացումով :

Կը հաւատանք, որ հայ ազգը, ինչպէս ամէն ազգ, իր ֆիզիքական ու հոգեկան ուրոյն զօրութիւնը լաւագոյն կերպով կը զարգացնէ իր ազատ ու անկախ հայրե – նիքին մէջ:

Կը հաւատանք, որ ոեւէ ազգ, նաեւ հայ ազգը, հիւլէական ուժի , հաղոր – դակցութեան ներկայ միջոցներու եւ զի – ութեան հակայական նուաճումներու այս ժամանակաշրջանին, չի կրնար մե – կուսացած ապրիլ ու զարգանալ: Գիտու – թեան ստեղծած նոր միջոցները այնքան պզտիկցուցած են աշխարհը եւ իրարու մօտ բերած ժողովուրդները, որ բոլորն ալ, մեծ ու փոքր, բացի անկախ եւ ա – զատ ըլլալու ձգտումէն, գործակցութեան ստիպողական պէտքը ունին , որովհետեւ իրենց տնտեսութեամբ, հաղորդակցու – թեան միջոցներով եւ մշակոյթով, որեւէ ժամանակէ աւելի կախում ունին իրարմէ եւ իրենց պահանջներուն գոհացում կըը – նան տալ միայն փոխադարձ հասկացո – ղութեամբ եւ սերտ գործակցութեամբ :

Կը հաւատանք , որ ցորչափ Հայաս – տանը կը չարունակէ մնալ խորհրդային բռնապետութեան տակ, եւ ցորչափ հայ ազգի պատմական հողերը կը մնան օտար տիրապետութեան տակ, բովանդակ Հա – յութեան նուիրական պարտականութիւ – նըն է հնարաւոր բոլոր միջոցներով հե – տապնդել հայ հայրենիքին ազատագրու – թիւնը :

Հ. Ց. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԳԼ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Մինչ բովանդակ աշխարհ վրդոված յուզումով կը պատրաստուէր մասնակցելու նախագահ Քենըտիի յուղարկաւորութեան, նոր ոճիր մը կը պատահէր Տալլասի մէջ: Արդարեւ, կիրակի օր երբ Քենըտիի ենթադրեալ սպանիչը՝ Օզվալտ բանտը կը փոխադրուէր, Պառի մը տէրը որ ինչ-ինչ պատճառներով կրցած էր դիւրութեամբ մօտենալ ոճրագործին , ատրճանակի մէկ հարուածով տեղն ու տեղը կը սպաննէր Օզվալտը: Այս նոր ոճրագործին ինքնութիւնը ծանօթ է ոս – տիկանութեան որ դինքը կը գործածէր նաեւ իրրեւ մատնիչ: Ճէք Ռիւպընչթայն Սթրիփ – թիզն դիւերաբոյն մը ունի եւ պարասրահ մը: Քանի մը տարի է Տալլաս կը դանուի: Ցստակ է որ Օզվալտի սպանութիւնը կանխամտածուած էր: Քննութեան սկիզբէն իսկ միշտ լրագրողներու եւ ոստիկաններու հետ էր հակառակ ձեռք առնուած խիստ միջոցներուն : Մարդը ծանօթ անցեալ մըն ալ ունի , ձերբակալուած է երկու անդամ , 1953ին եւ 1954ին: Ինք կ'ըսէ թէ հերոս մը չէ ուզած ըլլալ այլ՝ Ֆաքլին Քենըտիի վը – րէժը լուծել միայն: Ամէն պարագայի մէջ, եթէ պահ մը մոռցուի Քենըտիի մահուան եղերական պարագաները եւ այն ողբերգութիւնը որու ծնունդ տուաւ, այս նոր ոճիրը ճիշդ ամերիկեան ատեանդական ութեաքերնի մը տպաւորութիւնը կը թողու : Այս ամբողջը աւելի կասկածելի կը դարձնէն ամէն բան, մանաւանդ երբ յիշենք թէ Տալլասի ոստիկանապետը անմիջապէս յայտարարած է թէ Քենը – տիի սպանութեան քննութիւնը փակուած է: Արդարեւ անկարելի է որ այսքան դիւրութեամբ փակուի հարց մը որ աւելի քան երբեք խորհրդաւոր բնոյթ ունի:

Մինչ այս նոր դէպքը տակնուվրայ կ'ընէր ամէն բան, անդին աշխարհի չորս կողմերէն, պետական դեկավարները եւ քաղաքական անձնաւորութիւնները կը փութային Ուաշինկթըն ներկայ ըլլալու համար նախագահ Քենըտիի յուղարկաւորութեան, որ կը կատարուէր Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ: Նախապէս դադարը Քափիթոլ փոխադրուած էր ուր հա – րիւր հազարաւոր Ամերիկացիներ ամբողջ օրը տողանցած են, իրենց վերջին յար – գանքը մատուցանելու համար տարբա – բախտ նախագահին: Կիրակի, պահ մը, խոր լռութիւն տիրած է երբ ժաքլին Քե – նըտի անդամ մը եւս եկած էամփոփուելու ամուսնոյն դագաղին առջեւ: Ամէն մարդ յանկարծ հեռացած է, մինակ ձգելով ե – րիտասարդ կինը իր ամուսնոյն հետ :

Աշխարհի վրդովումը սահման չունէր: Յուշչեւ ղալապէս աղդուած անձամբ կը փութար Մոսկուայի ամերիկեան դես – պանատունը իր ցաւակցութիւնները յայտնելու համար եւ անմիջապէս Ա – նաստաս Միկոյեան կը պատրաստուէր Ուաշինկթըն մեկնելու ներկայ ըլլալու համար յուղարկաւորութեան, յանուն Խորհրդ. Միութեան :

Մեծ կարեւորութիւն կը տրուէր նաեւ տը Կոլի Ամերիկա ժամանումին, քանի որ, ինչպէս կը յիշուէր Իի էն էնի հա – մապատասխին, տը Կոլ Արեւմուտքի միակ մեծ մարդը կը նկատուէր այլեւս :

Խորհ. Միութենէն եւ Ֆրանսայէն եռք, բազմաթիւ երկիրներ կարեւոր պատուիրակութիւններ կը կազմէին, մասնակցելու համար Քենըտիի ազդ. յու – ղարկաւորութիւն: Ասոնց կարգին յիշենք Անգլիոյ վարչապետը՝ Հիւմ եւ աչխա – տաւորական կուսակցութեան պարա – գլուխը՝ Ուիլսըն, մինչ Թաղուհին իր ամուսինը կը նշանակէր զինքը ներկայա – ցնելու համար: Եթովպիոյ կայսրը՝ Հա – լիճ Սելասիէ, Պելժիոյ թագաւորը՝ Պո – տուէն, Ալժերիոյ նախագահը՝ Պէն Պել – լա, Իտալիոյ փոխ–վարչապետը, Դաչ – նակցային Գերմանիոյ նախագահն ու վարչապետը՝ Լիւգքը եւ Էրհարտ , Արաբ Մ. Հանրապետութեան Արտաքին նախարարը, Թուրքիոյ վարչապետը Իս – մէթ Ինէօնիւ եւ Արտաքին նախարարը՝ Էրքին, Յունաստանի Ֆրէտերիքա թա – գուհին եւ բազմաթիւ այլ անձնաւորու – թիւններ :

Կաթողիկէ Ս. Մատթէոս եկեղեցւոյ արարողութենէն եռք որու պատարագը կը մատուցանէր կարդինալ Քուշինկ, նա – խագահ Քենըտիի մարմինը կը փոխա – դրուէր Արլինկթընի զերեզմանատունը , հիմնուած 1864ին ուր կը հանդչէին արդէն 110 հազար ամերիկացի ռազմիկներ :

Աշխարհի բոլոր երկիրները պէտք է սուգ բռնեն կը յայտարարէր Իսվեստիայի խմբագրապետը՝ Ատժուպէյ: Արդարեւ չատ մը կառավարութիւններ 24 ժամուան ազգ. սուգ կը հռչակէին Նոյեմբեր 25ը , յուղարկաւորութեան օրը :

× Ֆիտէլ Քասթրօ յայտարարած է թէ այս սպանութիւնը չի կրնար արդարանալ եւ աւելցուցած .— «Թերեւս դաւ մըն է դոր պատրաստած են ծայրայեղ աջ Ամե – րիկացիները»:

× Խորհ. Միութիւնը մտահոդ է որ ոճրագործին անձնաւորութիւնը հակա – խորհրդային զգացումներու ծնունդ տայ թէեւ Օզվալտի վերջնական լուսթիւնը բաւական մարդոց դործը դիւրացուցած է :

× Նախագահ Ջոնսոնի դժուարութիւն – ները սկսան առաջին օրէն իսկ: Արդարեւ հարաւային Վիէթ – Նամի մէջ յարձա – կում մը եղած է Վիէթքոնկներու կողմէ զինուորական կայանի մը վրայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼՏԸՍ ՀՈՒՔՍԼԻ, անդլիացի ծանօթ դրագէտը, մեռաւ առջի օր, 69 տարե – կանին ընդհանրացած խլիրդի հետեւան – քով :

Նիսի մէջ կիրակի օր վերջ դտաւ Իի էն էնի համադումարը, որ իր բացման նիստին ցաւով արձանագրելէ ետք նա – խագահ Քենըտիի դառնադէտ կորուստը, կը չեշտէր այդ առթիւ իր բանբերին բերնով թէ աւելի քան երբեք կը հաս – տատուի որ մէկ մեծ մարդ մնացած է նախագահ տը Կոլով : Համադումարին ընթացքին յայնորդական խօսողները բո – լորն ալ եւ մանաւանդ Փոմփիտու յայտ – նած են թէ տը Կոլի յայնորդականութեան հարցը ի մօտոյ ծագելիք հարց մը չէ : Ոմանք ծաղրած են «Պարոն Ջ.ն» (այս – պէս ճանչցուած է ընդդիմութեան հաւա – նական թեկնածուն Հանրապետութեան նախագահութեան պաշտօնին), յայտնե – լով թէ «Պարոն Ջ.ի մազերը կրնան ճեր – մըկիլ իր երկար եւ տառապալից սպաս – ման ընթացքին»:

ԴԵՐԵՆԻԿ ԵՊԻՍԿ.ի սպանութեան մա – սին ուղղակի տեղեկութիւններ ցարդ կը պակսին: Մամուլի օտար դործակալու – թեանց համաձայն ոճիրը տեղի ունեցած է Աչրաֆիէհ (Պէյրութի մերձաւոր ար – ուարձան մը) Դերենիկ Եպիս.ի քրոջը բնակարանը: Ոճրագործը , պատմած է քոյրը, առանձին ձգած էր Դերենիկ Ե – պիսկ.ի հետ, ինչ որ կարծել կուտայ թէ անծանօթ չէր նաեւ քրոջը: Իրրեւ ոճրա – գործ կը տրուի Սահակ Տէմիրճեանի մը անունը, 26 տարեկան, նախկին աբեղայ: Ոոռռ կը դրէ յորդանահպատակ ոճրա – գործը վառ տեղւութիւն մը ունէր և – պիսկոպոսին դէմ որ ընդդիմացած էր իր ձեռնադրութեան :

ԺՈՐԺ ՊԻԶԷ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 125ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Ֆրանսացի ծանօթ երգահանը ծնած է Փարիզ, 1838 Հոկտեմբեր 25ին:

Ապագայ երաժիշտին համար բացա-ռիկ բարենպաստ մթնոլորտի մը մէջ անցան իր մանկութեան տարիները: Անոր հայրը երգի դասատու էր, մայրը՝ լաւ դաշնակահարուհի եւ զաւակին առաջին դասատուն: Սակայն հիմնականը երախային հարուստ երաժշտական ընդունակութիւնն էր, որ աչքի զարկաւ երբ չորս տարեկան էր: Ցետագային Պիզէ կը խոստովանի, որ ինք տարուած էր գրականութեամբ, եւ միմիայն յարդելով ծնողքին փափաքը՝ նուիրուած է երաժշտութեան:

Ինը տարեկան երախան կ'ընդունուի Փարիզի երաժշտանոցը, դաշնակի ճիւղը: Իր ուսուցիչը կ'ըլլայ՝ Մարմոնթել: Յայտուն կ'ըլլան ապագայ երաժիշտին յաջողութիւնները դաշնակի, այնուհետեւ՝ երգեհոնի եւ վերջապէս՝ երգահանի բնագաւառներուն մէջ: Պատանեկու-թեան տարիներու զրած իր գործերէն ուշադրաւ է Տօ Մաժէօր համանուագը:

Իր « Դաւիթ » ֆանթաթով կը ստանայ «Հռոմի մեծ մրցանակը» (կրաւն Փրի տը Ռոմ), որ իրեն իրաւունք կուտայ չարունակելու եւ կատարելագործելու իր արուեստը Իտալիոյ մէջ:

50ական թուականներու վերջերը Իտալիա կ'ապրէր աղգային – ազատագրական բուռն տրամադրութիւններով: Այդ պայմաններուն մէջ Պիզէ, անշուշտ, չէր կրնար անտարբեր դիտողի մը դերին մէջ մնալ եւ սահմանափակուիլ միայն անցեալի գործերու ուսումնասիրութեամբ:

Օփերաներով հարուստ Իտալիոյ մէջ բնական էր, որ Ֆրանսացի երգահանը սիրէր օփերայի սեռը: Պիզէ Ռոսինիի երկրպագուն էր, եւ անոր առաջին գործը՝ «Տոն Փրոքոպիօ» օփերան, անկատար կը կրէ Ռոսինիի երաժշտութեան ազդեցութիւնը:

1860ին կը վերադառնայ Փարիզ, ուր երաժիշտին կը սպասէր ծանր եւ դժուար աշխատանքի տարիներ:

1863ին կ'աւարտէ «Մարգարիտ որո-նողները» օփերան, որ թէեւ կատարեալ չէր, բայց աչքի կը զարնէր իր երիտասարդական աւիւնով եւ անկեղծու-թեամբ, հարուստ մեղեդիութեամբ, նը-ւագախումբի բաժնի դունագեղութեամբ եւ երաժշտական լեզուի թարմութեամբ:

« Փերթի զեղեցկուհին» օփերան (ներ-կայացուած առաջին անգամ 1867ին), «Հռոմ» համանուագը, դաշնակի գործե-րը եւ երգերը յառաջընթացք մը կը կազ-մեն դէպի հասունութիւն, դեղարուես-տական սկզբունքներու բիւրեղացում: Երիտասարդական տարիներու ոգեւորու-թիւնը եւ ստեղծագործական խիզախու-թիւնը իրենց տեղը կը զիջին լուրջ դե-ղարուեստական մտորումներու:

70ական թուականներու սկիզբը ստեղ-ծագործական նոր վերելքի շրջան մըն է Պիզէի համար: Նախ կը յօրինէ վիպերը – դական չունչով «Ճամիլէ» օփերան, « Հայրենիք » նախերգանքը եւ Ալֆօնս Տօտէի «Արլեզուհին » դործին համար ե-րաժշտութիւն մը:

Պիզէ այլեւս չուզեր օգտագործել պայ-մանական նիւթերը, էքզօթիք պատկեր-ները: Կ'ուզէ պատկերացնել իրական կեանքը, մեծ կիրքերով եւ ապրումնե-րով դործեր: Առանձնապէս խստապա-հանջ կը դառնայ իր օփերաներուն երգա-տեսերերուն նկատմամբ, անմիջական ձե-ւով մասնակցելով անոնց յօրինումին:

Ա. Տօտէի «Արլեզուհին» կը դրաւէ եր-դահանին երեւակայութիւնը: Արդարեւ այդ դործը իրեն համար, թէ իրական եւ թէ վիպական էր. մեծ ողբերդութեան աստիճանին հասնող եղերերդութիւն մը:

Պիզէի համար հիմնական կը դառնայ, այսպէս կոչուած, «փոքր» մարդոց մեծ յոյզերու բացայայտումը: Հրաժարելով Ֆրանսական օփերայի արուեստին մէջ տիրող պայմանական, առասպելական, կեղծ դասական նիւթերէն՝ Պիզէ իր ու-շադրութիւնը կը կեդրոնացնէ կենդանի հերոսներուն վրայ:

Պիզէի արուեստին դագաթնակէտը « Քարմէն » օփերան է:

Այս օփերան հեղինակին երկարատեւ դեղարուեստական որոնումներուն հան-րադումարն է, անոր ստեղծագործական սկզբունքներուն ընդհանրացումը եւ փայլուն յաղթանակը: Պիզէի վառ, ինք-նատիպ, դեղեցիկ տաղանդը իր հիանալի արտայայտութիւնը դտած է այդ չոլշո-դուն դործին մէջ:

« Քարմէնը» կը պատկանի այն դործե-րու շարքին, որոնց նկատմամբ անկարե-լի է անտարբեր մնալ:

Հիմնուելով Ֆրանսացի ծանօթ դրող Փրոսփեր Մերիմէի համանուն պատմ-ւածքին վրայ, յատկապէս Խոզէի պատ-մուած դրուագին վրայ, մասնագէտ եր-դագիրներ Մելհակ եւ Կալեվի ստեղծած են սքանչելի երգատեսր մը:

Այդ օփերային մէջ Պիզէ ցոյց տուաւ, որ ան ոչ միայն հմտօրէն կը տիրապետէ երաժշտական եւ թատրոնի օրէնքներուն, այլեւ չատ լաւ կ'ըմբռնէ թատերական ե-րաժշտութեան առանձնայատկութիւննե-րը: Անոր դրած ամէն մէկ հատուածը վառ բեմական բնոյթ կը կրէ:

Լայնօրէն օգտագործելով կենցաղի և-րաժշտութեան ձեւերը (պարեր, երգեր, քայլերգները), երգահանը իր տիպարները ժողովրդականացուցած է: Յատկապէս հարուստ են պարերով առաջին եւ երկ-րորդ դործողութիւնները՝ Քարմէնի դի-մադիծը ներկայացնելու առեն: Երրորդ եւ չորրորդ դործողութիւններուն մէջ ա-ւելի չեշտուած են ողբերդական եղերեր-գները, իսկ օփերայի վերջաւորութեան այդ երկու տարրերը ուժգին կը հակա-դրուին իրար:

Երգահանը յաջողած է իր դործին մէջ դնել ազգային դունաւորում, բացայայ-տել ազգային ոգին եւ բնաւորութեան տիպական դիծերը, ասոնց հետ մէկտեղ մնալով միշտ ուրոյն եւ ինքնատիպ:

« Քարմէնի» երաժշտութիւնը աչքի կը զարնէ իր կենսախինդ, դունեղ եւ պայ-ծառ տիպարներով, յոյզերու եւ ապ-րումներու ցայտուն դիծերով:

Պիզէի օփերային հերոսները ժողո-վրդական մարդիկ են, կենդանի, իրաւ: Միեւնոյն ժամանակ անոնցմէ ամէն մէկը զօրաւոր անհատականութիւն ունի-ցող անձնաւորութիւն է, իր ուրոյն նե-րաշխարհով, ինչպէս Քարմէնը, Միքա-յէլան, Խոսէն եւ Էսքամիլլոն: Հերոս-ներուն բնութագրութեան ամէնէն արժէ-քաւոր կողմերէն մէկը անոնց հոդեկան աշխարհին եւ ապրումներուն հետ մէկ-տեղ տիպարներուն արտաքին բնութա-դրութիւնն է: Այս ձեւով, արտայայտ-չականը եւ նկարագրականը երաժշտու-թեան մէջ սերտ կերպով չաղկապուած են: Ամբողջութիւն մը կը ներկայացնէ Քարմէնի տիպարը. անոր կանացի էու-թիւնը երբեք չի տուժեր զօրաւոր կամ-քի, բուռն կիրքերու արտայայտութիւն-ներէն, հոգեկան ներքին լարուածութե-նէն:

Որքան ալ տարօրինակ թուի, Պիզէի այս դործը չհասկցուեցաւ իր ժամանա-կակիցներէն, օփերային առաջին ներկա-յացումը (Փարիզ 1875) փաստօրէն ձա-խողանք մը եղաւ: «Քարմէն»ի առաջին ներկայացումէն երեք ամիս անց՝ 1875 Յունիս 2ին, Պիզէ մեռաւ:

Կարճ, բայց բեղուն եղաւ Ֆրանսացի երգահանին կեանքը: Երաժշտական ար-տակարգ տաղանդը եւ ինքնամոռացու-թեան հասնող աշխատասիրութիւնը նը-պաստաւորութիւն տուին իրեն ստեղծելու արուեստի մնայուն դանձեր եւ անոնց կարգին «Քարմէն» օփերան, որ աշխարհի օփերաներու զարդն է եւ Ֆրանսական օ-փերայի արուեստին բարձրադոյն դա-ղաթներէն մէկը:

Մ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ԱՆԳՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

Մեր օրերուն, երբ դիտութիւնը եւ մե-քանիկոյթը հասած են աներեւակայելի բարձունքներու, երբ դիտութեան, ար-ուեստի եւ արհեստի մարդերուն մէջ ձեռք ձդուած նուաճումները կարելիութիւն ընծայեցին մարդուն թռիչք կատարելու դէպի տիեզերք եւ խորապէս ծանօթանա-լու նիւթին կառուցուածքին, դրեթէ ան-հաւատալի կը թուի, որ երկրագունդի չափահաս բնակչութեան մօտաւորապէս կէսը դրել – կարդալ չի դիտեր:

Երեւութապէս տարօրինակ, բայց իր տրամաբանական պատճառները ունեցող այս կացութիւնը, այսօր, աւելի եւս կը դրաւէ մարդկութեան ուշադրութիւնը, երբ կ'ապրինք դարաշրջանի մը մէջ, ուր դարդացումը եւ յառաջդիմութիւնը դար-ձած են աշխարհի բոլոր ժողովուրդներու դլխաւոր մտաղաղումը: Հետեւաբար, պատահական չէ, որ ՄԱԿի Ընդհ. Ժողո-վի 18րդ նստաշրջանի օրակարդին վրայ դնուի՝ համաշխարհային դիծով անդրա-դիտութիւնը հաւուելարդարի ենթարկե-լու խնդիրը:

« Ամբողջ աշխարհի մէջ անդրադիտու-թիւնը հաւուելարդարի ենթարկելու հա-մար համադործակցութիւն մը ստեղծե-լու » հարցը վիճաբանութեան դրուած է ՄԱԿի Ընդհանուր Ժողովի նստաշրջանին մէջ, այն փաստաթուղթին հիման վրայ, դոր պատրաստած է Իւնեսքօն, Միացեալ Ազդերու կազմակերպութեան մէկ որո-շումին համաձայն: ՄԱԿի եւ մանաւանդ Իւնեսքոյի համար մարդկութեան այս չարիքին՝ անդրադիտութեան վերացման խնդիրը կը հանդիսանայ անոր բոլոր ծը-րագիրներուն դլխաւոր նպատակներէն մէկը, սկսած 1946ի ընդհանուր խորհր-դաժողովի առաջին նստաշրջանէն իսկ:

Անդրադիտութեան վերացումը եւ ան-հետացումը պիտի բերէն նաեւ պործօն նպաստ մը այն պայքարին, որ կը մղուի աշխարհի բոլոր ժողովուրդներու միջեւ փոխադարձ ճանաչման ու հասկացողու-թեան համար, եւ հետեւաբար, նպաստ մը համաշխարհային խաղաղութեան ամ-րապնդման դատին: Այս իրողութիւնը ընդդծուած է նաեւ ՄԱԿի Ընդհանուր Ժողովի 16րդ նստաշրջանի որոշման մէջ, ուր ցոյց կը տրուի «այն կարեւորութիւ-նը, որ կը ներկայացնէ կարդալ – գրելը, ինչպէս եւ ընդհանուր ուսումը ազդերու եւ ժողովուրդներու միջեւ խաղաղ եւ բարեկամական յարաբերութիւններու դարդացման համար»: Այլ խօսքով, հա-մաշխարհային դեանի վրայ անդրադի-տութեան հաւուելարդարը կը հանդի-սանայ միջազդային կարեւոր խնդիր մը, որ կը սպասէ իր լուծման:

ՄԱԿի Ընդհանուր Ժողովի կողմէ յանձ-նարարուած պարտաւորութիւնը կատա-րելու եւ այժմու նստաշրջանին ներկա-յացուած «Ընդհանուր դրագիտութեան համար համաշխարհային արշաւի» փաս-տաթուղթը պատրաստելու համար, իւ-նեսքօ ձեռնարկեց միջազդային քննու-թեան մը, որուն արդիւնքները ներփակ-ուած են յիշեալ փաստաթուղթին մէջ: Թէպէտեւ անոնք հեռու են լրիւ ըլլալէ, սակայն, ուղղակի ցնցող են: Աշխարհի մէջ դոյութիւն ունին 700 միլիոն չափա-հաս անդրադէտներ, ինչ որ կը ներկա-յնէ երկրագունդի չափահաս բնակ-չութեան երկու հինգերորդը (տասը-հինդ տարեկանէն վեր): Աւոնցմէ հինդ հարիւր միլիոնը կը դանուին Իւնեսքոյի անդամ Ափրիկէի, Ասիոյ եւ Լատին Ա-մերիկայի երկիրներուն մէջ: Այսպէս՝ 105 միլիոն Ափրիկէի, 345 միլիոն Ասիոյ եւ 45 միլիոն լատին Ամերիկայի մէջ:

ՏԱՆԹՈՆԻ ՄԱՀԸ

—o—

— Ժորժ – Ժակ Տանթոն, երեսունեւ-չորս տարեկան, ծնած Արսիսի մէջ, փաս-տաբան, Քոնվանսիոնի երեսփոխան:

– Ո՞ւր կը բնակիք ...

– — Շուտով իմ բնակարանս պիտի ըլլայ Անէուքիւնը եւ անունս պիտի մտնէ պատմութեան Պանթէոնը, ինչ որ ալ ը-սեն...

Ցետոյ, դառնալով դէպի սրահը, ուր խղճուած էր բազմութիւնը, Տանթոն դոռաց.

— Այո, այո, ժողովուրդը պիտի յար-դէ դլուխս ... կառափէն անջատուած դը-լուխս ...

Նախագահը հրամայեց ատեանի քար-տուղարին կարդալ ամբաստանագիրը, որ ուրիշ բան չէր եթէ ոչ Սէն Ժիւստի կողմէ պատրաստուած եւ Քոնվանսիոնին ներկայացուած տեղեկագիրը:

Սուսի, խարդախութեան, դրպարտու-թեան տարափին տակ ամբաստանեալնե-րը պահ մը մնացին չուարած, ապա, ընդվզումի հսկայ թափով մը ծառացան այդ բոլորին դէմ, եւ Գամիլ Տէմուլէն աղաղակեց.

— Սպաննեցէք մեզ խնդայն որպէսզի չլսենք այս բոլոր դարչելիութիւնները ..

Իսկ Տանթոն՝ որոտաց.

— Ինչ որ ալ ըսէք, մեր փառքը ապա-հոված է: Ձիշդ է, մենք պիտի առաջ-նորդուինք կառափնատ, սակայն երբ այլ-եւս դոյութիւն ունենալէ դադրինք, այն ատեն ժողովուրդը բղխէ բղխէ պիտի ընէ մեր թշնամիները:

Նախագահ Հերման, իր ձեռքի դանդա-կիկը չարժելով, յայտարարեց.

— Տանթոն, դուք կ'անարդէք ատեանը եւ արդարութիւնը, երբ կը յայտարարէք թէ վստահ էք որ մահուան պիտի դատա-պարտուիք:

Այս յայտարարութեան վրայ, չորս կողմէն բարձրացած աղմուկը պահ մը դադրեցաւ եւ նախագահը չարունակեց.

— Տանթոն, Քոնվասիոնը ձեզ կ'ամ-բաստանէ Տիմիւրիէդի ծրագիրներուն օժանդակած եւ անոր աջակից եղած ըլ-լալու յանցանքով:

Տրիբունը, որուն դէմքին վրայ ծիծաղ մըն էր ուրուագծուած, հանդարտօրէն պատասխանեց.

— Իմ ձայնս, որ բազմաթիւ անդամ-ներ լսուած է, երբ պէտք է եղած պաշտ-պանել ժողովուրդին իրաւունքները, այս անդամ ալ, որեւէ դժուարութիւն պիտի չունենայ ի դերեւ հանելու համար այս դրպարտութիւնները: Այն բոլոր վտեները որոնք դիս կը դրպարտեն, պիտի կրնա՞ն առանց այլայլելու ելնել իմ դէմս: Թող դան...

Ցետոյ, ձախ բռունցքը մէջքին յենած ու աջ ձեռքը երկարելով դէպի ատեանը, Տանթոն բացագանչեց որոտացող ձայ-նով մը.

— Թող դան, թող մէջտեղ ելլեն եւ ես չատ դիւրութեամբ պիտի կրնամ պատ-ռել անոնց կեղծիքի դիմակը եւ երեսն հանել իրենց իսկական դէմքը: Ըսի, եւ կը կրկնեմ.— Շուտով իմ բնակարանս պիտի ըլլայ Անէուքիւնը եւ անունս պի-տի մտնէ Պանթէոն... Ահաւասիկ դլու-խս, անիկա ամէն բանի համար երաշ-խիք մըն է...

Եւ այդ պահուն, կարծես կեանքէն ձանձրացած, քաջարի Տրիբունը իր եր-կար մարմինն ի վար ձգեց թեւերը ու փսփսաց.

— Երկար ատեն ծառայեցի, կեանքը այլեւս բեռ մըն է ինծի համար ...

Բայց, չուտով դղջալով իր այս րոպէա-կան թուլութեան համար, առիւծի մը նման ցնցելով բաշերը, չարունակեց իր եւ իր ընկերներուն պաշտպանողականը այնպիսի բուռն թափով մը, որ պահ մը, նախագահ Հերման չուարած, սկսաւ հնչեցնել իր դանդակիկը, կարդի հրա-ւիրելով Տանթոնը եւ դոչելով.

— Ձէ՞ս լսեր դանդակիկիս ձայնը:

Տանթոն, թեւերը կուրծքին խաչաձե-ւած եւ իր ձայնին տալով աւելի դոռ չեչտ մը, պոռաց.

— Այն մարդը որ իր կեանքը կը պաշտ-պանէ, ծիծաղ ու հեգնանք միայն կրնայ ունենալ դանդակիկի մը ձայնին համար...

Շարունակեց իր պաշտպանողականը եւ իր իւրաքանչիւր բառերը իրրեւ մէկ մէկ դաշոյնի հարուած կը մխրճուէին ամ-բաստանագրին սիրտը: Որեւէ դժուարու-թիւն չունեցաւ ապացուցանելու համար իր հաւատարմութիւնը դէպի յեղափո-խութիւնը: Արդարացուց Օգոստոս 10ի իր ընթացքը, երբ նախարար էր, իր վե-րաբերմունքը դէպի Օրլէանի դուքսը: Շատ դիւրութեամբ եւ պարզորէն ման-րամասն հաշիւը ներկայացուց իրեն վե-ճարուած չորս հարիւր տաղար ոսկիին: Գալով Տիմիւրիէդի ծրագիրներուն օ-ժանդակել ուզած ըլլալու դրպարտու-թեան, Տանթոն դայն ծիծաղելի դատա-ծ՝ ըսելով թէ ինք էր զօրավարին կասկածելի դործունէութեան մասին յայտարարու-թիւններ ընողը, մինչ Ռոպէսպիէռ ը-նտանեցած էր անոր պաշտպանութիւնը 1793 Ապրիլ 10ին...

Այս յայտարարութեան ի լուր, աղ-մուկ մը բարձրացաւ սրահին մէջ եւ ծայր տուաւ իրարանցում մը:

Տանթոն դառնալով դէպի ժողովուրդը, աղաղակեց.

— Ժողովուրդ, պիտի դատէք դիս այն ժամանակ միայն երբ ամէն բան ըսեմ, իմ ձայնս ոչ միայն դուք այլ ամբողջ Ֆրանսան պէտք է որ լսէ...

(8 Շար.)

ԿՂԱԿ ՎԱՐՊԱՊԵՏԻ

ՆՈՒՖԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ - ՕՀԱՆ

Պարոն Ալեքսանդր Ալեքսանդրովիչ Մարկիզովը, որ ծնվել էր Ռուսաստանում, ծառայել էր ռուսական բանակում, ամուսնացել էր ռուս կնոջ հետ, ապրել էր ռուսական մայրաքաղաքներում, ինքն իրեն համարում էր ռուս, ինքն էլ այդպես էր կարծում, հանկարծ իմացավ, որ ինքը հայ է, ծնվել է Թիֆլիսում, մանկությունն անցկացրել է Ախալցխայում, հայերեն գրել-կարդալ գիտի, հայ ազգանուն ունի, հայ ազգի զավակ է, հայ արյուն է հոսում երակներում։ Ինքն էլ չգիտեր, թե ինչպես պետք է վերաբերվի այդ տեղեկությանը։ Ուրախանա՞, թե տխրի, հպարտանա՞, թե ամաչի։ Ինչ-որ մի զգացում ուզում էր ներսից դուրս գալ, բայց ինքն էլ չգիտեր, թե ինչ է այդ զգացումը։ Ամեն դեպքում, ինքն իրեն ասում էր, որ ինքը ռուս է, ռուս է մնալու, ռուս է մեռնելու։ Ինքն իրեն ասում էր, որ ինքը ռուս է, ռուս է մնալու, ռուս է մեռնելու։ Ինքն իրեն ասում էր, որ ինքը ռուս է, ռուս է մնալու, ռուս է մեռնելու։

Ինչպե՞ս եղավ, որ նա հայ դարձավ։ Ինչպե՞ս եղավ, որ նա հայ դարձավ։ Ինչպե՞ս եղավ, որ նա հայ դարձավ։

Ահա թե ինչ էր պատահել։

Պարոն Մարկիզովը ծնվել էր Թիֆլիսում, 1903 թվականին։ Նրա հայրը, որ ռուս էր, ծառայում էր Թիֆլիսի զորքերի շտաբում։ Նրա մայրը, որ հայ էր, ծնվել էր Ախալցխայում, ուր նրա հայրը, որ ռուս էր, ծառայում էր Ախալցխայի զորքերի շտաբում։ Նրա մայրը, որ հայ էր, ծնվել էր Ախալցխայում, ուր նրա հայրը, որ ռուս էր, ծառայում էր Ախալցխայի զորքերի շտաբում։ Նրա մայրը, որ հայ էր, ծնվել էր Ախալցխայում, ուր նրա հայրը, որ ռուս էր, ծառայում էր Ախալցխայի զորքերի շտաբում։

Պարոն Մարկիզովը մանկությունն անցկացրել էր Ախալցխայում, ուր նրա հայրը, որ ռուս էր, ծառայում էր Ախալցխայի զորքերի շտաբում։ Նրա մայրը, որ հայ էր, ծնվել էր Ախալցխայում, ուր նրա հայրը, որ ռուս էր, ծառայում էր Ախալցխայի զորքերի շտաբում։ Նրա մայրը, որ հայ էր, ծնվել էր Ախալցխայում, ուր նրա հայրը, որ ռուս էր, ծառայում էր Ախալցխայի զորքերի շտաբում։

Պարոն Մարկիզովը ուսումը ստացել էր Թիֆլիսի գիմնազիայում։ Նա ավարտել էր գիմնազիան, ուր նրա հայրը, որ ռուս էր, ծառայում էր Թիֆլիսի զորքերի շտաբում։ Նա ավարտել էր գիմնազիան, ուր նրա հայրը, որ ռուս էր, ծառայում էր Թիֆլիսի զորքերի շտաբում։ Նա ավարտել էր գիմնազիան, ուր նրա հայրը, որ ռուս էր, ծառայում էր Թիֆլիսի զորքերի շտաբում։

Պարոն Մարկիզովը ամուսնացել էր ռուս կնոջ հետ, որ ռուս էր, ծնվել էր Ռուսաստանում, ուր նրա հայրը, որ ռուս էր, ծառայում էր Ռուսաստանի զորքերի շտաբում։ Նրա մայրը, որ հայ էր, ծնվել էր Ռուսաստանում, ուր նրա հայրը, որ ռուս էր, ծառայում էր Ռուսաստանի զորքերի շտաբում։ Նրա մայրը, որ հայ էր, ծնվել էր Ռուսաստանում, ուր նրա հայրը, որ ռուս էր, ծառայում էր Ռուսաստան

ՆՈՒԷՐ

Ուզուն – Պօղոսեան ընտանիքը (Սէն Ժերմէն) երեսուն ֆրանք կը նուիրէ Ազգ. քառասնամ Ընկերակցութեան, ի յիշատակ Այրի Տիկին Բըրլաճքի Պայրամեանի: (Տառնալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Սրբուհի Փանոսեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց ո – րոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով, ծաղկեպսակով եւ բարեպատակ հաստատութեանց նուիրատուութիւններով մասնակից եղան իրենց սուգին, իրենց ա – մուսնոյն եւ հօր՝

ՍԱՆԴԵՐ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍ

Եթէ կը փափաքիք
եւ կը սիրէք դաշնակ
նուագել սորվիլ,

առանց վարանելու դիմեցէք

Mme SUZANNE RAMBOUX
21, Rue Pierre Sémard, 21
Tél. : TRU. 62-09 — PARIS (9e)

ուսուցչուհին, որու փայլուն աշակերտներէն են

Միրէյլ Վարժապետեան
եւ Նիթոլ Ալեքսանեան:

ԱՌԱՆՁԻՆ ԴԱՍԵՐ

ԽՄԲԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. կապոյտ Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Արշալոյս Սարգիսեանէ, Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ քսան ֆր. իր ողբ. կեսրոջ եւ կեսհայրին Տէր եւ Տիկին Սարգիսեանի, իսկ քսան ֆր. ալ Վէհհինէ Բարթամ Պասմաճեանի յիշատակներուն համար:

×

Շաւիլի եկեղեցւոյ հողաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները փոխան ծաղկեպսակի Այրի Տիկին Անժէլ Էքպէրեանի կսկծալի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Էքպէրեան հարիւր ֆր., կընքահայրը Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մեծատուրեան յիսուն, Պ. Պ. Թորգոմ Էքպէրեան երեսուն, Փօլ Պապէրեան քսան, Ա–րամ Տէտէեան տասը ֆրանք:

×

Որբերու Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Աննա Թահթապռունեանէ յիսուն ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Պ. Ա. Հարենցի յուղարկաւորութեան առթիւ:

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻԻՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Դեկտեմբեր 22, ժամը 4ին

ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ

Ծնողաց եւ Բարեկամաց մտերմիկ Օր

ԲԵՄԻ ՎՐԱՑ՝

Մանկական սիրուն խաղեր
ԵՂԵՒՆԻԻՆ ՏԱԿ՝
Հարիւրաւոր նուէրներ
ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ՝
Ընտանեկան ճաշի սեղաններ
ՈՒՐԱԽ ՏՕՆ՝ ՈՒՐԱԽ ՕՐ

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ըստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի խումբի ընկերները այս Հինգ – շաբթի պիշեր ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կրընոպլի խումբը մեծ պարահանդէս մը կազմա – կերպած է Շաբաթ, Նոյեմբեր 30, ժամը 21էն սկսեալ:

ՕԹԻԼ ՍԻՒԻՍ Է ՊՕՐՏՕ

Մ. ՄԱՇՏՈՑԻ

1600 ԱՄԵՆԱԿԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի եւ չըրջանի Հայ Ազգ. Միութեան, այս Կիրակի (Դեկտ. 1) ժամը 15ին Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Հովանաւորութեամբ քաղաքապետ՝
ԺԱՆ ՓԵՐՏՐԻԻ

Բարձր նախագահութեամբ կաթ. Պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ԿԸ Խօսին՝
Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ – ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
(Բազմավէպի խմբագրապետ)

ՓՐՈՖ. Գ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ
(Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին .— Օր. Ա. Կարապետեան, Ա. Սիրաճոսեան, Ս. Պօղոսեան, ինչպէս նաեւ խմբերգ (քառաձայն), պար, երգ, արտասանութիւն:

ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑ

ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԺ ԵՒ ՕԳՆԱԿԱՆ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀ, ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ ԺԱՄԱՆԱԿ ՈՒՆԻ ԱՑԴ ՄԱՐԶԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑ ՓՆՏՐՈՂՆԵՐՈՒՆ:

Գրել «ՅԱՌԱՋ»ի որ կը փոխանցէ:

ԻՐԱՆԻ

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ԵԿՈՂՆԵՐՈՒՆ

«PARS HOTEL»

— TEHRAN —

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԴԻԱԿԱՆ

ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
Հեռախօս – Սենեակներ – Բաղնիք

ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

Դալար պարտէզ – Զուլալ լողարան

●

« PARS HOTEL »
Ave. Sepand, 40
TÉLÉPHONE : 626031
CABLES : 206 TEHRAN

●

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

1 հոգինոց սենեակ. — Օրը 370 Ռ.
2 հոգինոց սենեակ. — Օրը 520 Ռ.
(Նախաճաշով, ծառայութեամբ, սակով)

երկար մնացողին՝ մասնաւոր գիներ

ԱՑՑԵԼԵՑՔ եւ ՎԱՑԵԼԵՑՔ

« ՓԱՐՍ ՊԱՆԴՈԿԻՆ »

ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԶՈՒԱՐԹ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
Մայրամուտէն մինչեւ կէս գիշեր
ԿԻՐԱԿԻ՝ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 8, ԺԱՄԸ 17ԷՆ 24

3. AVENUE GABRIEL **Ambassadeurs** Métro: CONCORDE

ՊԵՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Ժողովրդական եւ Արդիական Պարերու Իր Մեծ Նուագախումբով
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԵՒ ԸՆՏԻՐ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ ԽԱՂԵՐ ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔՆԵՐ
ATTRACTIONS **BAR** **BUFFET**

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Դեկտեմբեր 7ին, երեկոյեան ժամը 21էն լոյս:

Կը մասնակցի՝ Հարաւային Ֆրանսայի լաւագոյն նուագախումբը՝

Claude BESSET et ses célèbres Fantaisistes

Մանրամասնութիւնները առանձին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի միջ–մասնաճիւղային վարչութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր մասնաճիւղերուն:

Դեկտեմբեր 14ին, Սալ Մազբնոյի մէջ, երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ:

Մանրամասնութիւնները առանձին:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ
GRAND HOTEL *ի չքեղ սրահներուն մէջ*
12, Bld. des Capucines
Կիրակի, Դեկտեմբեր 1, ժամը 17էն կէս գիշեր
Հաճելի գեղարուեստական բաժին
Երկու նուագախումբ
Մուտք 10 ֆր., քարտ ունեցող ուսանողներուն կէս գին
Սեղանները կ'ապահովուին հեռաձայնի կարգով
WAG. 38-54

ԴԻՐՔԸ Կ'ՈՒԶԷ ԲԱՐԵԼԱՒԵԼ

32 տարեկան, իրաւաբանութեան և դրականութեան լիսանսիէ հայ երիտասարդ մը, որ կ'աշխատի Ֆրանսական մեծ ընկերութեան մը մէջ և ութ տարուան առեւտրական փորձառութեամբ, աշխոյժ, վարժ անգլերէնի եւ ծանօթ գերմաներէնի, դիրք կը փնտռէ նախ ընտրաբար հայկ. մեծ հաստատութեան մը մէջ:

Գրել Յառաջին որ կը փոխանցէ՝

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մ. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 23ին:

×

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՄԱՐՏ 14ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ – Քաշանի խումբին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կրթական հաստատութեան մը համար կ'ուզուի միջին տարիքի այր կամ կին մը տնական աշխատանքներու համար (մաքրութիւն եւն.): Դիմել Յառաջի, ան – ձամբ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

1964-Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հատնտիր նկարներով եւ ճոխ բովանդակութեամբ, դունաւոր կողք Փարիզի համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութեան, 17 Րիւ Պլէօ: եւ ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ դրատունը:

Մարսէյլ Ահարոնեան ակումբ 26, Րիւ տէ Ֆոնվալէսան եւ ընկեր Քէօսէեան (Ֆօթօ Ռիթմ), Րիւ Պէռնար տիւ Պուա թիւ 2
կը ծախուի նաեւ Յառաջի մօտ

ՀԱՏԸ 6 ՖՐԱՆՔ

ՀԱՅԱԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 75 Ֆ.	Հատը	0·30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
27
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MERCREDI
27 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9869

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9869

ՔԵՆԸՏԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐԿԻՒՂԱԾ ԲԱԶՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՀԵՏԵՒԵՑԱԻ ԹԱՓՕՐԻՆ

3 ԹԱԳԱՒՈՐ, ՏԱՍԸ ԻՇԽԱՆ, 18 ՆԱԽԱԳԱՀ ԵՒ 29 ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ ՆԵՐԿԱՅ ԵՂԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԿԸ ՀԱՆԳՉԻ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ԿՈՂՔԻՆ

Երկուշաբթի, ժամը 11ին ճամբայ ելաւ թափօրը Քափիթոլէն Սպիտակ Տուն, ա – ռաջնորդելով Սէն Մատթէոս եկեղեցին եւ վերջա – պէս Արլինկթընի զինուորական գերեզ – մանատունը իր վերջին հանդստավայրը ուր կը հանգչին ամերիկացի հերոսները: Հոն ալ, առ յաւէտ կը հանդչի ձոն Ֆից – ճերալտ Քենըտի, Միացեալ Նահանգնե – րու 35րդ նախագահը, զոհ, 45 տարեկա – նին, խելագարի մը գնդակին: Կէս գիշե – րին, Տիկին Ժաքլին Քենըտի ընկերակ – ցութեամբ Պոսթ Քենըտիի, անդամ մը եւս կուգայ գերեզման, ամփոփուելու համար ամուսնոյն թարմ հողակոյտին առջեւ: Ամէն բան վերջացած է այլեւս եւ քանի մը ժամ ետք արդէն, Տիկին Քենըտի որ այլեւս այրի կին մըն է միայն, իր երկու պատկերով պիտի հեռանայ Սպիտակ Տունէն :

Ի նշան սուգի, Միացեալ Նահանգնե – րու բոլոր շրջանակները զինադուլ մը ո – րոշած են: Ընտրապայքարները, ընտրա – կան ճառերը մէկ ամիս դադար մը պիտի ունենան: Աշխարհ կը սպասէ որ ձոնսոն յարունակէ իր նախորդին քաղաքականու – թիւնը ազգային թէ միջազգային դեռնի վրայ :

Ցուղարկաւորութենէն ետք, ընդունե – լութիւն մը տեղի կ'ունենար Սպիտակ Տան մէջ: Ձոնսոն առանձին կ'ընդունէր Միկոյեանը, Գոտուէն Թազաւորը եւ ամ – ուսինը, որմէ յետոյ կը յայտնէր թէ նախագահ ամ կոլ պաշտօնական այցե – լութեան պիտի երթայ Ամերիկա, 1964ի գարնան :

Անգին Տալլասի մէջ, քննութիւնը կը յարունակուի, բայց ամէն բան խորհուր – դաւոր ձեւ կը ստանայ: Օզվալտը սպան – նող՝ Ռուպինչթայնը (հրեայ) վստահ է որ աղտա պիտի արձակուի , քանի «բա – նի վկաները ունի «Էյ Փի Ա@»ի մէջ: Բայց ամէն բան յստակ ու պարզ չէ եւ այնքան ալ ապահով չէ թէ միայն վրէժ լուծելու համար Ռուպինչթայն սպաննած ըլլայ Օզվալտը, մանաւանդ այդքան դիւրու – թեամբ: Հակասութիւններն ու անբա – ցատրելի բաները կը թիւրուին Տալլասի ոստիկանութեան մօտ: Պարզուեցաւ որ հրացանը ծախուած է Շիքագոյի մէկ եւ ներքատարով ղրկուած Տալլաս, Օզվալ – տին: Տաբօրինակ դիպուածները իրարու կը յաջորդէն: Կ'իմացուէր որ անատո – րակիր նամակներով եւ հեռաձայնով հա – ղորդուած էր Տալլասի ոստիկանութեան որ Քենըտի պիտի սպաննուի: Իսկ առջի օր, ուրիշ մէկը հեռաձայնելով յայտնած էր թէ Օզվալտ պիտի սպաննուի իր փո – խադրութեան ատեն: Արդ չատ անբնական կը թուի որ ոստիկանութիւն մը այսքան թէթեւօրէն վարուի նման պարագաներու մէջ: Օզվալտի սպանութենէն ետք, խոր – հրդային մամուլը կը դրէ թէ փորձեր կ'ըլլան հետքերը ջնջելու :

Փեքինի մէջ դայթակղեցուցիչ ծաղրա – նկար մը հրատարակուած է Քունկ Ձեն – մին ճիպաօ թերթին մէջ, որ կը ներկա – յացնէ Քենըտին սպաննուած, այլափոխ – ուած, հսկայ պլուխով մը, բերանը բաց ցեխին մէջ մխրճուած եւ քովը՝ արիւն: Ճակատը վէրք մը ունի ուրկէ արիւնը կը հոսի : Հաւանաբար մարքս–լենինեան սրամտութեան մաս կը կազմէ, նման ձե – ւով արտայայտուիլ այսքան ողբերգական դէպքի մը ի տես :

× Սպիտակ Տան ընդունելութեան ա – տեն, լրագրողները նշմարած են որ տը կոլ կը խօսի Միկոյեանին հետ, որուն ը – սած է «ինչ որ լաւ է Ֆրանսայի համար, անպայման դէշ չէ Խորհ. Միութեան հա – մար»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ Ուղղութեան նորընտիր նա – խարարը յայտարարեց թէ « Իրաք հա – ւատարիմ պիտի մնայ երբեակ համաձայ – նութեան, Արաբ. Մ. Հանրապետու – թեան եւ Սուրիոյ հետ :

ՖՐԱՆՍԱ եւ Սպանիա տնտեսական եւ ելմտական համաձայնութիւն մը ստորա – գրած են ըստ որուն Ֆրանսա 150 միլիոն տոլարի փոխատուութիւն մը պիտի ընէ Սպանիոյ :

ԳՐԱԿԱՆ ֆեմինա մրցանակը ստացաւ Ռոժէ Վռնէի «Մուժէնի Գիշերը» վէպին համար, մինչ Ժերար Ժարլօ «Մեսի – սիս»ին կ'արժանանար «կատուն որ կը հայհոյէ» դիրքին համար :

ՌԻՄՈՆ ԱՐՈՆ անդամ ընտրուեցաւ Քա – ղաքական եւ Բարոյական Գիտութեանց կաճառին կասթոն Պաշլըառի աթոռը գը – րաւելով 13ի դէմ 20 ձայնով :

ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՄՕՐԻԱՔ գիրք մը կը պատրաստէ «տը կոլ», որ լոյս պիտի տեսնէ 1964ին:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ուղեվարները 34 ժամուան գործադուլ մը որոշած են երեքշաբթի ժամը 20էն մինչեւ Հինգշաբթի առաւօ ժամը վեց :

ԻՐԱՔԻ մէջ միշտ լուսարձելի –ղրու – թիւն կայ ժամը 20էն առաւօտեան 8ը : Դպրոցներն ու համալսարանները միշտ փակ են :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ ձերա – նոց մը կրակ առած է եւ վաթսուն ծերեր ողջ–ողջ այրած են , Օհայոյի շրջանին մէջ :

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ մը սպաննած է իր անե – հայրը որ նախատական խօսքեր կ'ընէր Քենըտիի հասցէին: Զոհը 88 տարեկան էր եւ ծագումով ռուս :

ՆՈՎՈԹՆԻ, Զելխոսլովաքիոյ համայ – նավար կուսակցութեան Ա. քարտուղա – րը Մոսկուա հասաւ ուր ընդունուեցաւ Խրուշչեւի կողմէ :

Օրը Օրին

ՓՈԽԱՆ ԱՓ ՄԸ ՀՈՂԻ

—o—

Օտարը՝ որ բարեկամ է հայ ժողո – վուրդին, ի յառաջագունէ, սիրելի՛ է մեզի :

Թանկագի՛ն է ան՝ երբ իր բարեկամա – կան զգացումներէն վեր եւ անդին, նիւ – թական կամ բարոյական ակնկալութիւ – ներէ զերծ եւ հեռու, գիտութիւնը ունի հայ Գիրին եւ նուիրեալ մըն է հայ Մշա – կոյթին :

Սիրելի է պարունակը, թանկագին է պարունակութիւնը :

Այս կրկնակի արժէքով մեր օտար բա – րեկամները մատի վրայ կը համրուին : Քիչ են անոնք, որոնք տալու ձեւը գիտեն եւ, մանաւանդ, այ ձեռքով իրենց տուա – ծին փոխարէն՝ ձախը չեն բանար : Նիւ – թական կամ պատուի հայ լումային հա – մար ձեռք չեն երկարեր, եւ հազիւ թօթ – ուելի ձեռքերը սիրով չեն սեղմեր :

Հայ ժողովուրդին եւ անոր մշակոյթին հանդէպ սէրը՝ օտար ալ արհեստաւորներ եւ արհեստակեցներ ունի : Քիչ չեն ա – նոնք, որոնք ոչ թէ հայասիրութիւնը՝ այլ հայաշահութիւնը արեւ ըրած արեւա – ծադիկներ են :

Հայոց կարգ մը բարեկամներուն այս սեւ սահմանումը, որպէսզի անկէ վեր եւ անդին, անկէ զերծ եւ հեռու հակադրու – թեանը մէջ, ա՛լ աւելի ընդգծուի մաքուր դէմքը մեր ժողովուրդին եւ Մշակոյթին այն ռումէն բարեկամին, այն օտար այլ հմուտ ծառային՝ Վլատ Պրնըցեանու, որ մեռաւ վերջերս Պուէնոս Այրէսի մէջ:

Բեղուն կեանքի մը համար՝ վաղահաս մահ :

Դեռ երիտասարդ էր ռումանացի հայա – գէտը: Անկեղծ բարեկամ մը մեր ժողո – վուրդին եւ մեր գիրին: Եւ վկայ իր բազ – մաթիւ գրութիւնները, որոնք ուղղակի կամ անուղղակի աշխատակցութեամբ լոյս տեսած են *Յառաջի* պատմական , լեզուական եւ հայագիտական սիւնակնե – րուն մէջ :

Վլատ Պրնըցեանու իր արեւելագիտա – կան եւ հայագիտական ուսումը կատա – րած ու կատարելագործած էր Փարիզ, Լոնտոն եւ Տրպլին: Իր ուսուցիչները ե – ղած են անուանի հայագէտները Ա. Մե – յէ, Ֆր. Մաֆլէր, Հայր Մարիէս եւ Ն. Եորկա :

Ռումանիա վերադարձին անմիջապէս եւ գործնապէս լծուած է արեւելագիտա – կան ուսումնասիրութիւններու, հայագի – տական բովանդակութեամբ պրպտում – ներու նուիրելով 200ի մօտ կարեւոր գոր – ծեր: Նախաձեռնարկն էր «Հնդեւրոպա – կան Ուսումնասիրութեանց Հանդէսին » հրատարակութեան (1938 – 1947) , որու մէջ հայագիտութիւնը իր տեղն ուներ : Իր ջանքերով հիմնուած է Պուքրէշի պատմական ու բանասիրական ուսումնա – սիրութեանց ընկերութեան Արեւելագի – տական ճիւղը եւ անոր *«Սթուտիա էթ Ա@թա Օրիէնթալիա»* ամսաթերթը, որու էջերը լայն բացուած էին հայագիտու – թեամբ զբաղող լեզուաբաններուն եւ էթ – նականագէտներուն առջեւ :

Թիր միտք, իր պրպտումներուն մէջ հիմնականին ու գիւտաւորին հետամուտ, ռումէն հայագէտներու նոր սերունդի մը դաստիարակ եւ առաջնորդ, իր մահով զգալի պարապ մը կը բացուի օտար ար – ժէքաւոր հայագէտներու նօսր շարքին մէջ :

Հայ մշակոյթի օտար բարեկամնե – րուն արժէքին չափն ու կշիռը մէ՛կ է մե – զի համար – Առաւելաբար օտար լեզուով, օտար գիտական հանդէսներու մէջ հրա – տարակուած հմուտ գրութիւններով ծա – ւալումն եւ ծանօթացումը հայ Գիրին՝ միջազգային աշխարհին մէջ :

Այդպիսի արժէք էր հայասէր եւ հա – յագէտ Փրոֆ. Վլատ Պրնըցեանու :

Հայասէր մարդը՝ ի ծնէ հող, հող դար – ձաւ իր մահով :

Հայագէտ գիրչը՝ ընտիր մետաղ, ոսկի դարձաւ իր վաստակով :

Իր յիշատակին յարգանք, իր հայա – նուէր վաստակին գնահատանք այս ափ մը խօսքը իր թարմ ու հեռաւոր շիրիմին վրայ՝ փոխան ափ մը հողի :

ՇԱՀԷՆ

ԴԵՐԵՆԻԿ ԵՊԱ.Ի

ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Ազգակ Նոյեմբեր 23ի իր թիւին մէջ հետեւեալ մանրամասնութիւնները կու տայ Դերենիկ Եպիսկ.ի մահուան պա – րագաներուն շուրջ.—

ՈՃԲԱԳՈՐԾԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ Է

Ուրբաթ, 22 Նոյեմբեր, կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, էչմիածինի իր բնակարանին մէջ սահմռկեցուցիչ եւ զղուելի ոճրի մը զոհ գնաց Դերենիկ Եպիսկ. Փոլատեան:

Այս տարեդի ոճիրը կայծակի արագու – թեամբ տարածուեցաւ ամբողջ Պէյրութի մէջ, յառաջացնելով խոր վրդովում եւ յուզում ժողովրդային բոլոր խաւերէ ներս :

Ոստիկանական իշխանութենէն ստաց – ուած ստոյգ տեղեկութիւններու համա – ձայն, ոճիրը գործուած է հետեւեալ պայմաններու տակ :

Ժամը 3·30ին, սիվիլ զգեստով, օպլայ – ուած օճիգով ու կարճ մօրուքով այցելու մը կը ներկայանայ Սրբազան Հօր բնակա – րանը, ուր քրոջը յայտնելէ ետք, թէ կ'ուզէ Սրբազանը տեսնել, քիչ յետոյ , կ'ընդունուի Դերենիկ սրբազանի կողմէ, որ զայն կ'առաջնորդէ իր սենեակը :

Հազիւ տասը վայրկեան տեւող խօսակ – ցութենէ մը ետք, ոճրագործը զաչյնի քանի մը հարուածներ կուտայ Սրբազա – նին: Հարուածներէն երկուքը, որոնք ուղղակի ձախ կուրծքին տրուած էին, կ'ըլլան մահացու :

Անմիջապէս դատական իշխանութիւն – ները կը հասնին դէպքին վայրը, ուր կը սկսին առաջին հարցաքննութիւնները՝ ե – րեւան հանելու համար այս տարօրէն ոճ – րին հեղինակը :

Ոճրին լուրը Անթիլիասի մայրավանքին մէջ առաջ բերաւ սուգի վիճակ մը, խոր սահմռկում եւ ընդվզում :

Տեսչութեան որոշումով, Դպրեվանքը փակ կը մնայ Շաբաթ ի յարգանս սրբա – բազանին :

Մահուան գոյժը Հոգ. Գաբեգին վար – դապետի կողմէ անմիջապէս հաղորդուե – ցաւ Խորէն Ա.ի, որ Կիպրոս կը գտնուի :

Երեք տարիէ ի վեր Դերենիկ Եպիսկ. կը գտնուէր Եթովպիա եւ Հոկտ. 30ին Պէյրութ եկած էր, ապա անցած Քէսապ՝ ծնողաց քով: Կը պատրաստուէր Մայրա – զոյն Աթեւելք երթալու՝ Հայոց անցեալի մասին իր պրպտումները կատարելու հա – մար :

Դերենիկ Եպիսկ. Պէյրութ գտնուած ժամանակին, Անթիլիաս երթալով հոգ – ւոց կարգացած էր երջանկայիշատակ Զարեհ Ա.ի հոգեհանգստեան վրայ, տեսակ – ցութիւններ ունեցած էր Վեհափառ Կա – թողիկոսի հետ ու այցելած էր Դպրեվանք եւ տպարան :

Վերջին պահուն կը տեղեկանանք, թէ ոճրագործը կը կոչուի Սահակ Տէմիր – ճեան, որ ողբացեալ Սրբազանի նախկին սաներէն մէկն է : Գիշերը ուշ ատեն ոս – տիկանութիւնը ձերբակալած է զայն իր թաքստոցին մէջ :

ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ ՍԵՐՈՒՆԴՆԵՐ

———o———

Նուպարեան ազնուական ընտանիքի վերջին չառաւիղն ալ մարեցաւ Լեմանի ափերուն մօտ: Ղարաբաղէն դաղթած, Իզմիր հաստատուած այս ընտանիքը հարիւր տարուան կեանք ունեցաւ հասարակական եւ թողուց անմոռանալի անուն մը: Զելեպիները, ամիրաներ եւ էֆէնտի – ներ երկու, առ առաւելն երեք սերունդ տեւած են եւ մոռացութեան մէջ թաղուած: Փայլուն դիրքերու հասած առեւտրականներ յաջորդներ չեն ունեցած: Եկեղեցաչէն, դպրոցաչէն բարերարներ պատմութիւն չունին: Համեստ ընտանիքէ մը դուրս կուգան, վեր կ'ելլեն, նա – խանձելի դիրք կը դրաւեն եւ յետոյ կը դահավիժին: Հարստութեամբ ամիրա կ'ըլլայ, որդին կը մսխէ, կ'աղքատա – նայ, կը կորսնցնէ տիտղոսը:

Վերջին դարու ամէնէն ականաւոր անձերու սերունդներէն մէկը չէ մնացած: Սահմանադրական Սերվիչէն, Ռուսին – եան, Օտեան անցեալին կը պատկանին: Իզմիրէն Պոլիս կուգան երիտասարդներ Մարկոսեան Գրիգոր, Ապրօ Սահակ, կը հրատարակեն «Նոյեան Աղաւնի»ն, կը մանեն պետական դիւաններու մէջ, համբաւի կը տիրանան եւ աշխարհէն կը հեռանան, օր մըն ալ հրապարակը կը դատարկուի: Ամիրաներուն կը յաջորդեն էֆէնտիները, դիրքերը կը փոխուին, փաշաները ամիրաներուն ձեռքը կը նային, էֆէնտիները փաշաներուն քը – դանցքներէն պիտի չերաժնուին: Ամիրաներ եկեղեցի պիտի չինեն ու չքաւոր տղոց կրթաթոշակ պիտի յատկացընեն, ազգային կեանքով պիտի հետաքրքրուին, էֆէնտիները պիտի խուսափին հանրային գործունէութենէ, պիտի մերժեն ազգային ժողովի մասնակցութիւնը, Ստեփան Փափազեան պիտի ըսէ· «Զեն ղիջաններ մեղի հետ ժողովի նստելու»:

Վերջին դարուն ընկերային երեւոյթ – ներ են ընտանիքներու արագ անճիտու – մը եւ համեստ դասակարդէն վեր ելլող – ներուն ազգային կեանքէ ուծացումը: Պոլսոյ մէջ հազարներ անհետացած են, արհեստներու մենաշնորհներ օտարներու փոխանցուած են: «Ֆեների եւ Պալաթի միջեւ — կը գրէ Կ. Իւթիւճեան — կը գտնուէր հայաբնակ Գանլը Քիլիսէ թաղը, ուր կար Ս. Առաքելոց դպրոցը, 1832ին բացուած Պեզճեան ամիրայի ծախքով: Հոն կ'աշակերտէի Ֆերուխանի հետ: Դպրոցը տեւեց մինչեւ 1849: Այսօր թաղին հետքն անգամ չկայ»:

Սպառած է Իւթիւճեան ընտանիքը, ինչպէս նաեւ Պէրպէրեան, Մամուրեան, Քէչեան ընտանիքները:

×

Ընտանիքներու սպառումին կենսաբանական օրէնքը ընդհանուր է, ոմանք երկարակեաց են, ուրիշներ երկու սերունդ կը տեւեն: Սակաւածին կ'ըլլայ ընտանիք մը կամաւոր կամ ակամայ: Օրէնքները չեն բաւեր կամաւոր սակաւածնութիւնը արգիլելու, անզօր են ակամայ սպառումին դէմ: Արիստոտէլ կը դրէր, թէ Սպարտա կը մեռնի մարդոց պակասէն: Երեք զաւակ ունեցողին պարտեւ կը տրուէր: Ազնուական դասակարգը Լիկուրգի օրով ինը հազար էր, Արիստոտէլի օրով հազար հոգի մնացած էին: Օգոստոս դարուն կը վարձատրուէին բազմածին ընտանիքները, բայց Հռոմ պէտք ունեցաւ եկուորներու՝ սահմանները պաշտպանելու համար:

Ֆրանսացի քննադատ Ֆերտինան Պրիւնեթիէր կը հաստատէր, թէ Միջին դարու ազնուականները սենեկապաններու մեղսակցութեամբ կը տեւէին: Հայ նախարարներն ալ ընտանեկան տեւականութիւնը կ'ապահովէին հարճերու հետ կեանկցութեամբ:

Նուէմի ազնուական ընտանիքները ըստպառեցան քանի մը սերունդ տեւողութեամբ: Վենետիկի ազնուականութեան թիւը 1569ին 2219 էր, 1705ին 1500 կը մնար, հակառակ բազմաթիւ ազնուացումներու: Պերլինի քաղքենիութիւնը ընդունող 487 ընտանիքներէն 379ը սպառած են երկու դար տեւելով միայն: Ո – մանք կը կարծեն, սպառումին պատճառը չուայտութիւնն է, բայց Նուէմի ազնուականները զգաստ կեանք ունէին: Ուրիշներ մերձաւոր ազգականներու ամուսնութեան կը վերագրեն, բայց Մանչի ծովուն մէջ փոքր կղզիի մը բնակիչները իրարու ազգական են եւ այլասերում չկայ: Կենսաբան Իվ Տըլաժ կը դրէ· «Համարիւն ամուսնութիւնները ոչ մէկ անպատեհութիւն ունին, կախում ունի ան – հատներու վիճակէն, առողջութիւն կամ այլասերում»:

Ընկերային անժխտելի իրողութիւն մըն է վարիչ դասակարդերու սպառումը աւելի կամ պակաս տեւողութեամբ: Ան – հրաժեշտութիւն է սակայն դասակարդերու վերանորոգումը: Հինին տեղ նորը դալու է ղեկավարելու, յառաջնորդելու համար: Երբ ժողովուրդ մը անկարող կը դառնայ նոր վարիչներ տալու, ընտրանիներ արտադրելու, կը մնայ անղեկ դանդուած մը եւ կը դադրի առողջ ընկերութիւն մը ըլլալէ: Երկար ժամանակ, հանդիստ եւ ապահով կեանք անհրաժեշտ է միջակէն վեր մարդիկ տալու համար: Անհրաժեշտ է նաեւ միջավայր՝ դործունէութեան, հասկցուելու համար:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

ՓԻԷՐ ՊԼԱՆՇԱՐ

———o———

Ֆրանսական թատրոնը եւ չարժանը – կարը կորսնցուցին իրենց լաւագոյն ներկայացուցիչներէն մին՝ Փիէր Պլանչար, որ երկու ամիս առաջ վիրաբուժական ծանր դործողութենէ մը ետք, մեռաւ անցեալ Հինդշաբթի օր, Թոքերու բորբոքումի մը հետեւանքով:

Ողբացեալ դերասանը ծնած էր Ալժերիա (Ֆիլիփվիլ), 1892 Յունիս 30ին:

Սորպոնի համալսարանին մէջ իր բարձրագոյն ուսումը հաղիւ աւարտած, վրայ կը հասնի 1914ի պատերազմը եւ Փիէր Պլանչար դինուորագրուելով կը մեկնի ճակատ ու երկու տարի ետք ծանրապէս կը վիրաւորուի: Ապաքինումէն ետք, վերստին կը մեկնի ճակատ ուրկէ այս անդամ կը վերադառնայ խոցուած թոքերով՝ թունաւոր կազերու հետեւանքով:

Հակառակ իր ծնողքին կամքին, Փիէր Պլանչար երկու անդամ փորձած է ինքնասպանութեամբ մտնել, բեմական ասպարէզ երկրպագուներ նուիրուելու համար, եւ սակայն, իր երկու փորձերն ալ անյաջող անցնելով, չէ ընդունուած:

Պատերազմէն վերադարձին, զինադադարին, երրորդ անդամ ըլլալով Փիէր Պլանչար կը ներկայանայ Քոնսէրվատուարի քննութիւններուն, եւ այս անդամ յաջողութեամբ ընդունուելով, կը բոլորէ իր բեմական ուսման շրջանը եւ կը պահպանի Բ. մրցանակով:

Այնուհետեւ, երիտասարդ դերասանին առջեւ կը բացուի արագավազ վերելքով մը համակուած ասպարէզ մը:

Թէ բեմի եւ թէ չարժանկարի պատուհանուն վրայ իր ստեղծագործութիւնները կը յաջորդեն իրարու:

———

Բեմի վրայ յաջորդաբար կը հանդիսանայ լաւագոյն մեկնարկողը Պերնշթայնի, Լատուար Պուրտէի, Մարսէլ Աշարի, Քանեոլի, Մոնթերլանի, Անտրէ Օպէյի եւ Արման Սալաքրուի հերոսներուն կեանքը դանազան դառնալով նաեւ Քամիւի, Վերքորի եւ Ռուսէնի գործերուն վինտուած դերասանը:

Շարժանկարի մէջ անսահման է եղած Փիէր Պլանչարի յաջողութիւնը: Հարիւրէ աւելի ժապաւէններու գլխաւոր դերակատարը եղած է, որոնցմէ կարելի է յիշատակել՝ «Ալքանթիա», «Փայտեայ Աչքերը», «Պարահանդէսի մը նօթատետրը», «Մաղամոլը», «Տօքթ. Լաննէք», «Լիոնի Սուրհանդակը» եւ մանաւանդ Տոսթոյեվսքիի «Ոճիր եւ Պատիժ», որուն մէջ Ռասքոլնիքովի տիպարը կարելի է համարիլ իր լաւագոյն ստեղծագործութիւններէն մին:

Իրրեւ մարդ եւ իրրեւ արուեստագէտ, Փիէր Պլանչար եղած է միշտ բծախնդիր, անզիջող եւ խիստ, ոչ միայն ուրիշներու նկատմամբ, այլեւ իր իսկ անձին ու արուեստին հանդէպ: Երբեք, իր կեանքի ընթացքին, սակարկութեան չէ դրած իր սկզբունքները, զոհելով ամէն ինչ յանուն արուեստին ու դեղեցիկին:

Լայն զարգացումի տէր եւ երաժիշտ — յաճախ դաշնակահար — Փիէր Պլանչար իր բովանդակ կեանքի ընթացքին խոր – չած է ցուցամոլութենէ եւ հեռու մնացած չունդալից ոչխլամներէ:

Պատերազմի մէջ ցոյց տուած իր քաջութեան համար ողբացեալ արուեստագէտը ստացած էր 1914 – 1918ի պատերազմական խաչը, իսկ Ֆրանսական թատրոնին եւ չարժանկարին մատուցած ծառայութիւններուն առ ի վարձատրութիւն իրեն չնորհուած էր Պատուոյ Լեգէոնի Ասպետի խաչը:

×

Փիէր Պլանչար Քոնսէրվատուարի իր աշակերտութեան շրջանին իրրեւ դասընկեր ունեցած է ողբացեալ հայ դերասան Լեւոն Ցարութը, որ ինչպէս ծանօթ է, Հայաստան մեկնելէն առաջ երկար տարիներ ծառայած է Փարիզի Հայ Թատրոնին մէջ:

Լեւոն Ցարութի միջոցով է որ ծանօթացած եմ Փիէր Պլանչարի, երբ այս վերջինը Ցարութի հրաւէրով եկած էր մասնակցելու Ֆրանքեւհայկական երեկոյթի մը՝ Քոնսէրվատուարի սրահին մէջ:

Մինակ չէր այդ իրիկունը Փիէր Պլանչար: Ցարութի հրաւէրին պատասխանած էին նոյնպէս այլ Ֆրանսացի արուեստագէտներ, բոլորն ալ Ցարութի ընկերները, ինչպէս՝ Տիկին Մառի Մարքի, Շառլը Պուայէ, Պալփեթրէ եւ ուրիշներ, որոնց անունները կը վրիպին յիշողութենէս:

Այդ երեկոյթին կը մասնակցէի ես եւս, արտասանութեամբ, ինչպէս բոլոր միւս

ՏԱՆԹՈՆԻ ՄԱՀԸ

———o———

Եւ չարունակեց խօսիլ ահարկու եւ սարսռազդեցիկ ձայնով մը որ կը թնդար ընդարձակ սրահին մէջ:

Ի վերջոյ, երդուեալները քաչուեցան իրենց սենեակը, կայացնելու համար վճիռը:

Երկար ատեն անցաւ, սակայն երդուեալները դեռ չէին վերադարձած:

Նախագահ Հերման եւ ընդհ. դատախաղ Ֆուքիէ Թէնվիլ սկսած էին արդէն մտահոդուիլ: Չէ՞ որ, հակառակ ամէն բանի, հակառակ Տանթոնի հուժկու եւ անդիմադրելի պաշտպանողականին, Քոնվանսիոնը նախապէս տուած էր իր որոշումը: Հապա ինչո՞ւ երդուեալներու այս ուշացումը: Կը վարանէի՞ն արդեօք:

Հերման եւ Ֆուքիէ յանկարծ ոտքի ելլելով յառաջացան դէպի երդուեալներու սենեակը եւ հակառակ օրէնքին խիստ արդելքին, մտան ներս:

Շուկաներ սկսան շրջան ընել սրահին մէջ թէ երկու մարդիկը երդուեալներուն քով էին զացած անոնց կասկածները փարատող նոր փաստաթուղթեր ներկայացնելու համար: Ոմանք կ'ըսէին թէ այդ փաստաթուղթերէն մէկը Մարի Անթուանէթի կողմէ Տանթոնի ուղղուած նամակներն էին, իսկ միւսը՝ մեծհռետոր մը քովէն դտնուած թուղթ մը:

Շատ չանցած երդուեալները մտան սրահ եւ իւրաքանչիւրը իր կարգին ըրին իրենց յայտարարութիւնները:

Իրենց պատասխանները հաստատական էին: Բոլոր ամբաստանեալները յանցաւոր էին:

Այն ատեն ընդհ. դատախաղը ղդայացունց ձայնով մը մահապատիժ պահանջեց եւ դատարանը հաստատեց վճիռը:

×

Դահիճը՝ Սանսոն, կ'ամաչարէր եր – թալ բանտ, այդ օրուան դլխատումներու կարդադրութիւնները տեսնելու համար:

Երբ մօտեցած էր արդէն բանտի դռան, ոստիկան – դինուոր մը պոռաց հեռուէն.

— Մեծ է որսը այսօր, հէ՞...

Տանթոնի եւ իր բարեկամներուն մահուան դատապարտութեան լուրը կայծակի արագութեամբ տարածուած էր Փարիզի մէջ: Հեռաւոր թաղերէն նոյնիսկ, բազմահազար մարդիկ կը դիմէին դէպի Արդարութեան Պալատը եւ դէպի Յեղափոխութեան հրապարակը, տեսնելու համար թէ ի՞նչպէս պիտի մեռնէին այդ մարդիկը:

Երկինքը կապոյտ էր, ծառերը՝ ծաղկած եւ այդ արեւուտ յեսմիջօրէին կարծես կեանքի ու երջանկութեան հրաւէր մը ըլլար:

Բանտին մահապարտներու խցիկին մէջ, դատապարտեալները կը սպասէին որ դային դիրենք տանելու:

Բոլորն ալ մերժած էին քարտուղար Տիւքրէյի առաջարկը, որ կ'ուղէր իրենց կարդալ վճիռին պատճէնը:

— Ջուր յաղնութիւն է, ըսաւ Տանթոն, կրնաք անմիջապէս մեղ առաջնոր – դել դէպի կառափնատ:

— Թող սպանանեն մեղ, աղաղակեց Գամիլ, այդչափը կը բաւէ:

Բոլոր իր ընկերներուն միջեւ արի ու հեղնական կանդնած, Տանթոն կ'ար – տայայտէր ահաւոր անդորրութիւն մը:

— Քաղցր ու հեշտ մխիթարութիւնը ունիմ, ըսաւ ան, հաւատալու թէ, նոյն մարդը որ դիտէ մեռնիլ իրրեւ իսկական առաջնորդ մը ու պետ մը, պիտի արժանանայ պատմութեան դնահատանքին: Արդարեւ, երբ մահապարտները խիղախ ու ժպտուն դիմաւորեն մահը, անպայմանօրէն կը փչրեն անոր մանդաղը...

Բառ մը չարտասանեց ոչ Լուիզի, ոչ ալ իր փոքրիկ Տանթոններուն մասին:

Իրրեւ իրական ու արժանաւոր առաջնորդ, մինչեւ վերջին վայրկեանը ջանաց հրահրել իր ընկերներուն քաջութիւնը: Տանթոն, մօտենալով Լաքրուայի՝ որ կը հեծկլտար իր կիներն ու զաւակները ողեկոչելով, ըսաւ.

— Ինչ, կ'ուզես քու թուլութեամբդ համո՞յք պատճառել դահիճներուդ:

Լաքրուա, ինքզինքը դտնելով, բռնեց իր բարեկամին ձեռքն ու ըսաւ.

— Իրաւունք ունիս, Տանթոն, քալ պիտի ըլլամ...

Հերոս, որ հանդարտ ու ժպտուն էր, ըսաւ.

— Լաւ ըրի որ աճապարեցի կեանքը ապրելու: Երբ քիչ ետքը վերջ տան կեանքիս, ապուշները պիտի կարծեն թէ ըսպանած են երեսունհինգուտարեկան մարդ մը, մինչ ես, այդ պահուն բոլորած պիտի ըլլամ ութսուն տարեկանս...

Անկիւն մը քաչուած, Գամիլ տխմարին, յոռետեսութենէն բզկտուած, կը հեծկլտար.

— Լիւսիլս, իմ սիրելիս, զաւակս՝ Հորաս, ինչ պիտի ըլլան...

Առատ արտասուքը կը հոսէր իր աչքերէն, թրջելով այտերուն վրայ տարածուած մազերը:

Տանթոն, մօտենալով եւ բարեկամաբար իր ձեռքը դնելով Գամիլի ուսին, կատակեց.

— Ի՞նչ պիտի ըսես հապա քիչ ետքը, երբ Սանսոն խոչտանգէ ողնայարդ...

(9 Շար.)

———o———

ՓՈՐԿՈՒՊՅԱՆ

ՆԿԱՓՈՒՆԿ ՏԻՒՆ - ՈՐԴԻ

— Ինչ որ ես կ՚ուզես, միայն թե ինձ հետ չխոսիս։ Ես ամբողջ գիշեր չեմ քնացել, մինչև որ ես ինձ ասես, թե ինչո՞ւ ես այդքան տխուր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր բաժանորդները յաճախ կը դան – դատին Ցառաջի անկանոն սպասարկու – թեան համար, ըլլայ Փարիզ, ըլլայ պա – ւառը :

Անգամ մը եւս կը չեշտենք թէ Ցառաջի կողմէ ոչ մէկ թերացում կայ առաքման մէջ : Ցառաջը Ֆրանսական մեսաժըրիյի մեծ ընկերութեան մը կողմէ Փարիզի կեդրոնական թղթատարի դրասենեակը (Րիւ տիւ Լուվր) կը յանձնուի ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 16ին : Կարգ մը չրջաններ, որոնց կարգին Փարիզի հիւսիսային արուար – ձանները եւ մերձաւոր արուասահմանը (Անգլիա, Պելժիա, Գերմանիա) կը ստա – նան չատ կանոնաւոր կերպով, մինչ մեծ մասը չստանար ամէն օր կամ քանի մը թիւ միասնաբար կը ստանայ : Այս պա – րագան, մեր կամքէն անկախ, սրտնեղու – թիւն կը պատճառէ թէ մեր բաժանորդ – ներուն ու մանաւանդ մեզի, երբ այնքան չանք ու զոհողութիւն կ'ընենք զոհ ձգե – լու համար Ցառաջի ընթերցողները :

Քանիցս բողոքած ենք թղթատարու – թեան տնօրէնութեան : Ձչդուած է թէ անկանոնութեանց պատասխանատուն ա – ռաքման դրասենեակը չէ այլ՝ ընդունող իւրաքանչիւր չրջանի բաշխումի տեղա – կան դրասենեակները : Մեր վերջին կրկ – նակի բողոքներուն առթիւ, Փարիզի Թղ – թատարական սպասարկութեանց ընդհ. տնօրէնութենէն ստացած ենք հետեւեալ նամակը :

Փարիզ, 20 Նոյեմբեր, 1963

Պ. Տնօրէն,

Հոկտեմբեր 22 եւ 31 թուակիր ձեր նա – մակները, ուղղուած Փարիզի կեդրոնա – կան թղթատարական գրասենեակի տնօ – րէնին Ցառաջի անկանոն բաշխումին վե – րաբերեալ, ինծի փոխանցուեցան խնդրոյ առարկայ գրասենեակին կողմէ :

Հսկողութիւն մը հրահանգած եմ որուն արդիւնքներուն տեղեակ կը պահեմ ձեզի : Ընդունեցէք Պ. Տնօրէն եւն. :

Ընդհ. Տնօրէնութիւն
Սպասարկութեան : Տնօրէնութիւն

(*Ստորագրութիւն*)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Որբերու Օգն. Մարմինը շնորհակալու – թեամբ ստացած է Պ. Խոսուա Մուրատ – եանէ հարիւր ֆրանք ի յիշատակ իր հօր Պ. Արտաչէս Մուրատեանի եւ մեծ մօր Տիկին Վիքթորիա Սեւֆանեանի :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.

Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette.

PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

———o———

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ըս – տիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի խումբի ընկերները այս Հինգ – չաբթի դիչեր ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմի – տէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30–ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայու – թիւնը պարտաւորիչ :

Մ. ՄԱՇՏՈՑԻ

1600 ԱՄԵԱԿԸ

ՎԱՎԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի եւ չըր – ջանի Հայ Ազգ. Մութեան, այս կիրակի (Դեկտ. 1) ժամը 15ին Սալ տէ Ֆէթի մէջ :

Հովանաւորութեամբ քաղաքապետ՝

ԺԱՆ ՓԵՐՏՐԻԻ

Բարձր նախագահութեամբ կաթ. Պատ – ուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

կը խօսին՝

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ – ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
(Բազմավէպի *խմբագրապետ*)

ՓՐՈՖ. Գ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ
(*Ֆրանսերէն*)

Գեղարուեստական բաժնին կը մաս – նակցին .— Օր. Ա. Կարապետեան, Ա. Սիրաճոսեան, Ս. Պօղոսեան, ինչպէս նաեւ խմբերգ (քառաձայն), պար, երգ, արտասանութիւն :

ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԺ ԵՒ ՕԳՆԱԿԱՆ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀ, ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ ԺԱՄԱՆԱԿ ՈՒՆԻ ԱՅԴ ՄԱՐԶԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԱՇԽԱՏԱ – ԿԻՑ ՓՆՏՐՈՂՆԵՐՈՒՆ :

Գրել «ՑԱՌԱՋ»ի որ կը փոխանցէ :

ԻՐԱՆԻ

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ԵԿՈՂՆԵՐՈՒՆ

«PARS HOTEL»

— TEHRAN —

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԴԻԱԿԱՆ

ԱՄԷՆ ՑԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ

Հեռախօս – ՄԵՆԵԱԿՆԵՐ – Բաղնիք

ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

Դալար պարտէզ – Ջուլալ լողարան

●

« PARS HOTEL »
Ave. Sepand, 40
TÉLÉPHONE : 626031
CABLES : 206 TEHRAN

●

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

1 հոգիանոց սենեակ· — Օրը 370 Ռ·
2 հոգիանոց սենեակ· — Օրը 520 Ռ·
(*Նախաճաշով, ծառայութեամբ, սակով*)

երկար մնացողին՝ մասնաւոր գիներ

ԱՅՑԵԼԵՑՔ եւ ՎԱՃԵԼԵՑՔ

« ՓԱՐԻ ՊԱՆԴՈԿԻՆ »

ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանսահայ կապո յտ Խաչի Մարսէյլի մէջ–մասնաճիւղային վարչութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր մասնաճիւղերուն :

Դեկտեմբեր 14ին, Սալ Մազընոյի մէջ, երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ :

Մանրամասնութիւնները առանձին :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

GRAND HOTEL *ի չքեղ սրահներուն մէջ*

12, Bld. des Capucines

Կիրակի, Դեկտեմբեր 1, ժամը 17էն կէս գիշեր

Հաճելի գեղարուեստական բաժին

Երկու նուագախումբ

Մուտք 10 Ֆր. , քարտ ու նեցող ուսանողներուն կէս գին

Սեղանները կ'ապահովուին հեռաձայնի կարգով

WAG. 38-54

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կրընոպլի խումբը մեծ պարահանդէս մը կազմա – կերպած է Շաբաթ, Նոյեմբեր 30, ժամը 21էն սկսեալ :

ՕԹԻԼ ՍԻՒՒՍ Է ՊՕՐՏՕ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 23ին :

×

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՄԱՐՏ 14ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սե – րունդի Պաներէօ – Քաշանի խումբին :

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՄԱՐՍԷՅԼ

Տիկնանց յանձնախումբին եւ երի – տասարդաց Միութեան պարահան – դէսը՝

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 14ԻՆ

Hôtel Splendid

ՆՈՒԱԳԱՀՈՒՄԲ

ANDRÉ GÉRARD

Նոյն դիչերը ոչ հանդանակութիւն, ոչ թոմպոլա :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կրթական հաստատութեան մը համար կ'ուզուի միջին տարիքի այր կամ կին մը տնական աշխատանքներու համար (մաք – րութիւն եւն.) : Դիմել Ցառաջի, ան – ձամբ :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e . Chèque Postal . 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ, *երկերի ժողովածու, 10 հատոր լաթակազմ*	70 Ֆր·
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, *երկերի ժողովածու, 7 հատոր, լաթակազմ*	56 Ֆր·
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, *Պապ թագաւոր, լաթակազմ*	10 Ֆր·
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, *Հայոց բերդը, լաթակազմ*	8 Ֆր·
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, *երկերի ժողովածու, 2 հատոր լաթակազմ*	14 Ֆր·
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, *մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ*	10 Ֆր·
Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ, *Հայաստանի կենդանական աշխարհը*, Բ.	8 Ֆր·
ԱՐՍԷՆ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ, *երկեր (Արովեան Պռօշեան, Պարոնեան)*	17 Ֆր·
ՄՈՒՐԱՑԱՆ, *Պատմուածքներ, գունաւոր նկարներով*	5 Ֆր·
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ *մասին յիշողութիւններ· լաթակազմ*	7·50 Ֆր·
ՄԻՒ· ՇԱԹԻՐԵԱՆ· *Գարունը ևորից եկաւ· 296 էջ·*	5 Ֆր·
ԱԲԳԱՐԵԱՆ· *Մատենադարան(անգլ·) 18 գունաւոր մանրանկարները*	3 Ֆր·
ՀԵՆՐԻԿ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ· *երգի ծնունդը· բանաստեղծութիւններ*	3·85 Ֆր·
Մ· ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ· *Տաղեր, 200 էջ· լաթակազմ*	3·50 Ֆր·
ՍՈՎԵՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ· *Ա· 800 էջ· լթկզմ·*	16 Ֆր·
ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ, *Անլռելի զանգակատուն, Պէյրութ, 1963*	10 Ֆր·

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵԼԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՁՈՒԼ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

1964-Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հատնակը նկարներով եւ ճոխ բովանդակութեամբ, գունաւոր կողք Փարիզի համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութեան, 17 Րիւ Պլէօ: եւ ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ դրատունը :

Մարսէյլ Ահարոնեան ակումբ 26, Րիւ տէ Քօնվալէսան եւ ընկեր Քէօսէկա – նի (Ֆօթօ Ռէկիւ), Րիւ Պէռնար տիւ Պուա թիւ 2

կը ծախուի նաեւ Ցառաջի մօտ

ՀԱՏԸ 6 ՖՐԱՆՔ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 75 Ֆ.	Հատը	0·30 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
28
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
JEUDI
28 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9870

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9870

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

Լինտոն Ճոնսոն

Մեծ անծանօթ մը՝ Լինտոն Ճոնսոն յանկարծ դարձաւ Միացեալ – Նահանգներու նախագահ : Ճակատագրական դէնդաձի մը հարուածով , ան որ կը ճանչցուէր իբրեւ մնայուն «փոխ»՝ գտնուե – ցաւ մեծ պատասխանատուութեան մը առջեւ :

Նոր նախագահը ունի աւանդական Ա– մերիկացին բոլոր առորոշելիները .— Միլիոնատէր, միշտ մեծ ճարպիկու – թեամբ զբաղած է իր նահանգին գործե– րով, անոր բնակիչներուն չահերով, այլ ու ձախ բաշխելի պետական պատիւներով եւ իր մատակարարութեան տակ գըտ – նուող քաղաքացիներուն ակնկալութիւն – ներով :

Մնած 1908ին Թեքսասի մէջ, 23 տարե– կանին Ուոշինկթըն փոխադրուած է եւ ե– գած խորհրդարանական Ջէֆերսի քար– տուղարը : Այս պաշտօնին չնորհիւ է որ չորս տարի ետք, կրցած է իր ծննդա – վայրը վերադառնալ իբրեւ վարիչ Նեշը– ըլ եուդ էտմինիսթրէյշընի (Ազգ· երի– ասսարդութիւն) :

Քաղաքական ասպարէզը սկսած է 1937– ին, երբ առաջին անգամ երեսփոխան ընտրուած է· բայց պատերազմը ընդհա – տած է իր պաշտօնավարութիւնը : Ծո – վային ուժի մէջ վայլուն կերպով պիտի կուէր եւ արժանանար արծաթեայ մե– ալին, որ նոյնինքն Զօր· Մաք Արթըր անոր կուրծքէն պիտի կախէր :

40 տարեկանին ծերակուտական է, 49 տարեկանին կրտսեր պարագլուխը եղած է մեծամասնութեան, Ծերակոյտին մէջ եւ հոն է որ չահած է վարպետ քաղաքա– պէտի համբաւը : Իր վարկը այնքան մեծ էր Ծերակոյտին մէջ, որ 1960ին, Քենը– տի որ առաջած էր դեմոկրատներու վա– ւերացումը իրրեւ նախագահական թեկ – նածու, չվարանեցաւ ընտրապայքարի իրրեւ ընկեր առնելու Ճոնսոնը, հակա – ռակ անոր որ ամբողջ ընտրապայքարի տեւողութեան իր ամէնէն կատաղի հա – կառաոողը եղած էր :

Ցամաք աշխատող, 1955ին սրտի ծանր տագնապ մը ունեցած է եւ տիպտած ե– գած է ժամանակ մը դադրեցնել աշխա – տանքը :

Ներքին քաղաքական ճակատին մէջ « չափաւորական » մը նկատուած է : Օ– ժանդակած է քաղաքացիական իրաւունք– ներու առաջին օրէնքին որոշման, կողմ – նակից մըն է Թափք – Հարթլի օրէնքին : Արտաքին գետնի վրայ զօրավիգ կեցած է «Թրումընի վարդապետութեան » :

Իր յարաբերութիւնները Խրուչչեւի հետ երբեք լաւ չեն եղած : 1959ին երբ կրեմ– լինի մենաւորը Ուոշինկթըն կը գտնուէր, հանդիպած է Ճոնսոնի ու ըսած, « ձեզի չեմ ճանչնար, ձեր բոլոր ճառերը կար – գացած եմ : Ոչ մէկին հաւնած եմ » :

1961 Ցունուար 4ին ի վեր « փոխ նա– խագահ» է : Ամուսնացած է կնոջ մը հետ որ ձայնասփիւռի եւ պատկերասփիւռի երկու կայաններ վարած է, ունի երկու աղջիկ :

Հակառակ իր ժողովրդականութեան, նմանութիւնն ըսելու համար, բոլորը կ'ընդունին որ նախագահի խոտոր ունեցող մարդ մը չէ, աւելի ներկայացուցչական մէկն է որ կրնար նախագահ Քենըտին փոխարինել պատուական պաշտօններով : Ցամաք ծալքի ենթարկուած է շանսո – նիէներու կողմէ որոնք կ'ըսէին թէ միշտ ամէնէն եաքը կ'իմանայ թէ ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ Ուոշինկթընի մէջ :

Պահպանողական, Լինտոն Ճոնսոն , ինքնասէր միլիոնատէր՝ կրցած է բարե– կամութիւններ ստեղծել արհեստակցա – կան շրջանակներու մէջ, ներկայ կ'ըլլայ բոլոր սիոնական կոչունքներուն : Ճկուն եւ իրատես քաղաքագէտ մը կը նկատուի :

Շատ տարբեր է անշուշտ իր նախոր – դէն : Նուազ է իր մէջ այն համոզումը թէ մտաւորականները, փրոֆէսէօրները ա – մէնէն կարող մարդիկն են Միացեալ Նա– հանգներու բարգաւաճման եւ յառաջդ – ման համար :

Վերջացնելէ առաջ եւ ամբողջացնելու համար Ամերիկացիի իր դիմագիծը, յի– շենք որ Ճոնսոն «Քրիստոսի աշակերտ » է, որ բողոքականներու ազանդ մըն է՝ ծանօթ նաեւ «Քրիստոնէական Եկեղեցի» անունով :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԼԱՒԱՏԵՍ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ

«ԱՅՆՔԱՆ ՄԵԾ ԷՓ ՈՐ ՄԻԱՅՆ ՄՏԻԿ ԿՐՆԱՄ ԸՆԵԼ ԶԵԶԻ» ԸՍԱՅ Է ՏԸ ԿՈՒԼԻՆ

Անաստաս Միկոյեան, որ Ուոշինկթընի դացած էր Խորհ· Միութիւնը ներկայա – ցնելու Քենըտիի յուղարկաւորութեան , լաւատես կը վերադառնայ Մոսկուա, Ճոնսոնի հետ իր ունեցած տեսակցու – թենէն եաք :

Ծանօթ է որ Քենըտիի մահը բաւական մտահոգութիւն պատճառած էր մանա – ւանդ Խորհ· Միութեան, որուան ըլլա – լով որ անոր յաջորդը՝ Ճոնսոն իբրեւ պահպանողական ճանչցուած է եւ վախ կար որ չէարունակէ նախագահ Քենըտիի ճկուն քաղաքականութիւնը Խորհ· Մի – ութեան հանդէպ : Ճոնսոն քանիցս դէմ արտայայտուած է Քենըտիի տեսակէտնե– րուն, մանաւանդ ինչ կը վերաբերի խա– դաղ համակեցութեան : Այսօր սակայն երբ ինք է Ամերիկայի դլուխը, տարբեր կ'արտայայտուի եւ կը խոստանայ չա– րունակել իր նախորդին քաղաքականու – թիւնը : Ընդունուած սովորութիւն է որ ընդդիմադիրը երբ ինք դառնայ պատաս– խանատու տարբեր չի դործէր քան ան դոր կը քննադատէր նախապէս :

Նախագահ Ճոնսոն երկար խօսակցու – թիւն մը ունեցած է Ա· Միկոյեանի հետ, որ աւելի վերջ ուղեւոն վայրկեան ալ կը խօսէր արտաքին նախարար Տին Ռուսքի հետ, ի ներկայութեան խորհրդային դեսպանին՝ Անաթոլի Տոպրինին :

Այս տեսակցութիւններէն եաք, Անաս– տաս Միկոյեան յայտարարած է լրագ – դրողներուն որ Ռուսքի հետ խօսած է դըր– խաւորաբար ապագինման· մասին : «Փոր– ձեցինք, ըսած է Միկոյեան, միջոցներ դտնել դիւրացնելու համար ապագինումը որ ցարդ չատ քիչ յառաջդիմութիւն ը – րած է կամ բնաւ չէ ըրած» : Երբ հար – ցուցած են իրեն թէ կրցա՞ծ են դտնել այդ միջոցները, Միկոյեան աւելցուցած է միայն .— Բանակցութեանց միջոցները դտած ենք : Քիչ ետք Միկոյեան հանդի – պում մը կ'ունենար Անգլիոյ վարչապե – տին հետ :

Նախորդ օրը, Միկոյեան խօսակցու – թիւն մը ունեցած էր տը Կոլի հետ, Ա– տաքին նախարարութեան ընդունելու – թեան առեն, անպաչտօն կերպով : Երբ տը Կոլ երկար կը չատագովէր խաղաղ մրցակցութեան առաւելութիւնները, Մի– կոյեան ըսած է դլուխը դէպի տը Կոլ բարձրացնելով .— Այնքան մեծ էք որ ձեղի մտիկ ընելէ զատ բան մը չեմ կըր– նար ընել» : Այդ պահուն տը Կոլ պատաս– խանած է «պէտք է անդութ ըլլալ կար – ճահասակ մարդոց նկատմամբ » :

Օր ըն Օրին

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՈՀԱՆՈՑԸ

Ընթերցող մը գանգատագիր մը դրկեր է Յառաջի՝ այն մեղադրանքով թէ այժ – մեական նիւթերու մասին չեմ գրեր, ու կը զբաղիմ խեղճիս բաներով, — կոտեմ ու սամիթ կը կերցնեմ, յուճարէն, ռու– սերէն, թուրբերէն, դեռ ի՛նչ ըսեմ, ջու– հուտերէն կը սորվեցնեմ՝ երբ···

Քառասուն անգամ նոյն գանգատը լսե– ցի : Միտքս հասկցողը ո՞վ :

Եղբա՛յր, ի՞նչ բանի մասին գրեմ որ այժմէական ըլլայ, — ժամ շինելո՞ւ մասին, կաթողիկոս պտըտցնելո՞ւ մա – սին : Ուտելու հարցէն աւելի այժմէական ի՞նչ կայ : Սամիթ չէք ուզեր ուտել , կո– տեմ չէք ուզեր ուտել, ըսէք , ի՞նչ հը – րամցնեմ :

Ժամանակ մը իմնի յանձնուած էր Յառաջի խոհանոցը :

— — Ի՞նչ եփեմ, ի՞նչ եփեմ, ըսելով գը– լուխս կ'ուտէի :

Ընկեր Արամ, գայլ դարձած կարծես , կը կանգնէր գլխուս վերեւ ·

— « Մամուլին » տակ ծակ մը կայ, 12 տող : Երկրորդ էջին երրորդ սիւնակն ալ աւօթի է, բերանը բացեր՝ կը ճայի, — ֆիչ մը բան ալ այդ ծակը թխելու հա – մար :

Գոգնոցը կապելով խոհանոց կը մտնէի, ճիշդ մեծ – մօրս պէս, որ կը մրթմրթար պահ մը սեմին վրայէն ու կը վերցնէ օրուան թերթերը՝ «նիւթ» փնտռելու հա– մար :

Ապահովաբար կան ընթերցողներ, ո – րոնք չեն գիտեր թէ ի՛նչ··· կենդանի է խմբագիրը : Խմբագիրը այն գայլն է, որ կ'ուտէ, կ'ուտէ եւ չի կշտանար : Այս աւօթուբիւնը *պուլիմի* կը կոչեն Ֆրան – սացիները,— Նապարեան ի՞նչ թարգմա– նած է, գիտէ՞ք, եղնեաթաղ, իսկ Բիւ – զանդացի՝ արջառաթաղ : Ո՛չ , պէտք է թարգմանել շնիթաղ : Նոթերուս մէջ գը– տայ նաեւ սուրկ հոմանիշը, (ուրկէ ա – ռեր եմ՝ չեմ գիտեր, կարծեմ աբեղաթող էսապալեանը տուաւ այս բառը), արա – բերէն՝ *ճուլուլքէլպ*, որ թարգմանի շնիթաղ, բայց կ'ըսեն նաեւ *ճուլուղղիպ* , այսինքն գայլի աւօթուբիւն, ա՛յս է ճիշ– դը : Ի՞նչ սաստիկ աւօթուբիւն է ատի – կա, անյագ, մահը աչք առնելու չափ վայրագ :

Օրաթերթ կոչուած թերթն ալ կ'աւօ – թեցնէ խմբագիրը ճիշդ այդ ձեւով, գայ– լի աւօթուբեամբ, ու կ'ուտէ, կ'ուտէ , չի կշտանար : Ամէն օր, ամէն ժամ նիւթ կ'ուզէ : Հազարումէկ ծանօթուբիւններ , — պէտք է կարդալ ամէն բան, պիտոյ – չպիտոյ, պիտանի թէ չխոտի, կամ վեր – ջապէս ըվըր – զըվըր յօդուածներ՝ սիւ – նակ լեցնելու համար :

Օրինակ, կ'ուզէ՞ք որ հաշիւ մը տամ՝ շնիթաղ խմբագրի միօրեայ ընթերցում – ներէս : Ահա թէ ի՛նչպէս կը կշտացնէի միւս շնիթաղը, որ ընկեր Արամն է :

Կը կարդայի մարզախաղերու գլուխ – ցուցնող նկարագրութիւնը, վարժապետի մը էերականական տաղտկալի դասերը , չտեսի մը ճանապարհորդական պատմու– թիւնները, կանացի նորաձեւութեանց արձագանգները (աչքիս պոչովը դիտելով հանդերձ Փարիզեան գեղուհիներուն կա – խարդական պատկերները) , դարձեալ ծանուցումներու բաժինը, նոյնիսկ ա – մուսնութեան թեկնածուներու սիւնակը , ուր մին էրիկ կ'ուզէ, ուրիշ մը կնիկ կամ ··· պէչա , յայտարարելով թէ իրեմէ ի՛նչ ճաշակ ունին, շէ՞ղ կ'ուզեն թէ սեւուկիկ, պչրասէ՞ր թէ փիլիսոփաւարի, յետոյ եւմտական յօդուած մը թիւերով խճող – եալ (խօսքը մեր մէջ՝ առանց բան մը հասկնալու), ձիարշաւին արդիւնքները՝ խաղեցնի անտարբերութեամբ մը, ազգ· պարգեւախաղին շահող թիւերը՝ բաբա – խուն սիրտով, ի վերջոյ յուսահատ՝ աչքէ մը կը նետէի թերթին խոհանոցի բաժնին վրայ : Կը տեսնէ՞ք, դիւրին բան չէ խըմ– բագիր ըլլալ :

Օրին մէկը, երբ այսպէս կը կարդայի Փարիզեան փրանսերէն թերթի մը խոհա– նոցի բաժինը, ուր կը բացատրուէր թէ ի՛նչպէս պէտք է պատրաստել «խեչեփա– ռի խճողակը» (*չաղանող տոլմասը*՝ եթէ չհասկցաք), բերնիս թուխերը սկսան հո– սի՛լ :

— Արամ, կանչեցի յաղթական ձայնս հանելով, գտա՛յ «Մամուլ»ին տակ դնե– լիդ : Այս մեր ընթերցողները միչեւ աշխարհիս վերջը խաղաքաղէտներու յի – մարութեանց պատմութի՞ւնը միայն պի– տի կարդան, ֆիչ մըն ալ ուտել սորվե – ցնենք : Դուն շարէ՛, ես սկսայ :

Ու նկարագրեցի «խեչեփառի խճողակ» պատրաստելու եղանակ մը·— Կ'առնես մէկ ֆիլօ խեչեփառ, տակաւին ողջ, ու մաղ – մաղ կրակի վրայ կը խաշես առատ ջուրով, մէկ լիթր ջուրին տասը կրամ աղ խառնելով, մէջը կը նետես ֆիչ մը ծաք– րին ու դափնիի տերեւ մը,— ոչ ստեպ – ղին, ոչ սոխ, ոչ ալ բացախ : Կէս ժամ ետքը վար կ'առնես կրակէն, կը փրցնես մկրատները, կը բանաս փորը···

— Ընկեր խմբագիր, կ'ընդմիջէ զիս Արամ , մեր թերթը բաղաքական թերթ է, Պոլսոյ ենի – ճամիին տակի *աչճիին* խառնուրդը չէ, ատանկ բան կը տպուի՞ միթէ··· –

— Մարդ Աստուծոյ, թարգմանութիւ – նըս Փարիզեան բաղաքական թերթէ կը կատարեմ, եւ յառաջապա՜հ թերթէ ···

— Խեչեփառի խճողակն ալ ուտուելիք բա՞ն է որ կը հրամցնես մեր ընթերցող– ներուն, գե՞ղդ կարծեցիր, այստեղ Փա – րի՛զ է ···

— Ռոտոսթոցի՛, մեր գեղը աւելի մա – ֆուր կ'ուտէին բան այս բաղաքակիրթ երկիրներուն մէջ, ուր կ'ուտեն ոչ միայն ոզնի, կրիայ, նոյնիսկ օձի միս, մրջի՛ւն, մարա՛խ, այլ եւ մա՛րդ կ'ուտեն, մա՛րդ, զիս ալ կ'ուտեն , եթզ ալ կ'ուտեն : Եւ յե– տոյ, խեչեփառի խճողակը սի՞րտդ կը խառնէ, հապա Հայոց կարգ մը թերթե – րուն լեզո՞ւն , գաղափարնե՞րը··· : Է՛հ , մէկը կոտեմ չի սիրեր, միւսը խեչեփառ, լա՛ւ, ձեր ժամը, ձեր մոմը ձեզի, հան – գիստ թողուցէէ զիս :

Եւ բարկացած՝ ձգեցի հեռացայ :

ԱՐՍ.Զ

ԴԵՐԵՆԻԿ ԵՊՍ.Ի

ՈՃԱՐԱԳՈՐԾԻՆ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս գրած էինք, Դերենիկ Եպսկ·ի ոճրագործը՝ Սահակ Տէմիրճեան ձերբա– կալուած է Շաբաթ օր իսկ նարնջենիի պարէզին մէջ : Նոյեմբեր 24ի Այգը եւ 25ի Ազդակը կը գրեն թէ ոճրագործը հին աչակերտ մըն է Դերենիկ եպիս·ի երբ ան տեսուչ էր Անթիլիասի դպրեվանքին եւ այդ օրէն ընդդիմացած է Սահակ Տէմիր– ճեանի բարձրագոյն ուսման հետեւելու եւ քահանայ ձեռնադրուելու փափաքին : Վերջերս ալ մերժած է զայն ընդունիլ Առաիս – Ապապայի դպրեվանքը : Ոճրա– գործը դիմած է նաեւ Մամբրէ Սրբազա– նին եւ այդ դիմումն ալ անհետեւանք մը– նացած է Դերենիկ Եպս·ի տեղեկութեանց վրայ : Ուրբաթ օր Տէմիրճեան վերջին անգամ մը դիմած է Դերենիկ Եպս·ի որ կրկին մերժած է եւ դաշոյնի չորս հար– ուածներով սպաննուած :

Քննութիւնը կը չարունակուի նոր ման– րամասնութիւններու համար :

Դերենիկ Եպս·ի թաղման եւ օծման կարգը տեղի ունեցաւ Զորեքշաբթի առ – տու Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին յատուկ կարդադրութեամբ :

ՄԵՐ ՏԵՍԱԿՅՈՒԹԻՒՆԸ

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ Մ. ՄԱԶՄԱՆԵԱՆԻ ՀԵՏ

Ճարտարապետ Միքայէլ Մազմանեան շաբաթ մը մնաց Փարիզի մէջ եւ երկու–շաբթի մեկնեցաւ դէպի Հայաստան :

Իր տուած երկու դասախօսութիւնները արեւելեան կենդանի լեզուներու վար – ժարանին մէջ Աղթամարի եւ Հայաստանի ճարտարապետութեան մասին կը կրէին անվիճելի հմտութեան դրոշմը : Պ. Մազմանեան կարճ ժամանակի մէջ մեծ համակրութիւն ստեղծեց իր անձին շուրջ, շնորհիւ իր բարեհամբոյր բնաւորութեան եւ անվերապահ հայրենասիրութեան :

Մեկնումէն առաջ Հրանտ Սամուէլ Ծառայի կողմէ իրեն հետ ունեցաւ տե – սակցութիւն մը, զոր կը ներկայացնենք ստորեւ.

×

— Ի՞նչ առիթով եկաք արտասահման :

= *Իբրեւ անդամ Գերագոյն Հոգեւոր Մարմնոյն եւ նախագահ էջմիածնի ճարտարապետական Մարմնոյն կ'ուղեկցէի վեհափառ Վազգէն Կաթողիկոսին դէպի Երուսաղէմ՝ Ս. Ցարութեան տաճարի վերանորոգութեան առիթով :*

— Ի՞նչ աշխատանք կատարեցիք երուսաղէմի մէջ :

= *Մասնակցեցանք վերանորոգութեան յանձնախումբի ժողովներուն, որոնց ներկայ էին անձնաւորութիւններ զանազան երկիրներէ, ինչպէս նաեւ ճարտարապետներ Տիրան Ոսկերիչեան եւ Իւթիւճեան : Մանրամասնօրէն ծանօթացանք վերանորոգման նախագծերուն հետ, որոնք կատարուած էին բարեխիղճ կերպով հնագէտ ճարտարապետներու կողմէ :*

— Ի՞նչ վիճակի մէջ են Ս. Ցարութեան տաճարի հայկական մասերու աշխատանքները :

= *Վերանորոգման աշխատանքները սկսած են երկու տարի առաջ եւ կը շարունակուին համաձայն մեծ հմտութեամբ կազմուած յատակագծի մը : Մասնաւոր բաթար կը հանուին այն բոլոր յաւելումները, որոնք կատարուած են զանազան դարերու ընթացքին, յաճախ անհասկնալի դարձնելով բուն ճարտարապետական կառուցուածքը : Տարբեր ժամանակներու մէջ տարբեր մասնագէտներու ձեռքով եղած յաւելումները աղճատուած են նախկին կերպարը եւ անդործածելի դարձուցած զայն :*

« Կ'ուժեղացուի հնէի կմախքը, որ բաւական թուլցած էր : Կը յայտնաբերուին անոր նախնական մանրամասները (սիւներ, խոյակներ եւայլն), որոնք ծածկուած էին աւելորդ մասերով : Այս վերջինները կը հանուին մեծ զգուշութեամբ, որպէսզի նախկին տեսքը վերականգնուի եւ հնէի յարատեւութիւնը ապահովուի : Ցաւելումներ կատարուած են ո՛չ միայն հայկական, այլ եւ յունական ու լատինական մասերուն վրայ խաչակիրներու օրերէն սկսեալ : Աշխատանքները պիտի տեւեն մինչեւ 1965 : Ամարտումէն վերջ մեր առջեւ պիտի կանգնի հոյակապ յուշարձան մը :

— Ի՞նչ ուղղութեամբ կ'ընթանայ Հայաստանի շինարարութիւնը :

= *Երկու ուղղութեամբ,— բնակարանային եւ հանրային – զանգուածային : Հայաստանի թէ՛ քաղաքները եւ թէ գիւղերը առաջին հերթին կ'ընթանան բնակարանային շինարարութեան, յետոյ նաեւ զանգուածային շինարարութեան ուղղութեամբ (մանկապարտէզներ, մսուրներ, դպրոցներ, հիւանդանոցներ եւ ակումբներ) : Բնակարանային շինարարութիւնը ծաւալով մ'ընթանայ մեծ է, որ այլեւս հին տնայնական մեթոտներով անհնարին է աշխատիլ : Մեր որմնադիր բանուորը այլեւս քարը ուսին վրայ դնելով չի բարձրացներ, այլ բոլոր աշխատանքները մեքենայացուած են : Շէնքի առանձին մասերը, սանդուխները, ծածկերը, պատերու մասերը, եւայլն , նախապէս դործարաններու մէջ կը պատրաստուին, ապա անոնց միացումը կը կատարուի շինարարական հրապարակի (շանթիէ) մէջ :*

— Տարեկան շինարարութեան ֆանակը ո՞րքան է :

= *Միայն Երեւանի մէջ տարեկան 350 հազար քառակուսի մեթր մակերեսով բնակարան կը շինուի : Այս հաշուէն դուրս են նախասենեակը, պատշգամբը, խոհանոցն ու լոգարանը : Եթէ այս մասերն ալ հաշուենք , դումարը կը հասնի շուրջ 400·000 քառ· մեթրի :*

– — Անձ գլուխ ֆանի՞ ֆառ· մեթր կը յատկացուի :

= *Իւրաքանչիւր անձի յատկացուած է ներկայիս վեց քառակուսի մեթր : 1965ին պիտի յատկացուի եօթը քառ· մեթր : Տարուէ տարի պիտի աճի մարդ դլուխ յատկացուած բաժինը, այնպէս որ 1980ին ամէն մարդու պիտի տրուի 18 քառ· մեթր բնակելի մակերես (մէկ սենեակ մարդ գլուխ) : Բնակարանները ներկայիս ունին 2, 3 եւ 4 սենեակներ : Ցետագային պիտի կառուցուին նաեւ հինգ սենեակ – նոց բնակարաններ :*

— Ի՞նչ յատակագիծով կը կատարուին շինարարական աշխատանքները :

= *Շինարարութիւնը կը կատարուի ամբողջական թաղամասերով՝ դերազանցապէս ազատ հողամասերու վրայ : Հին հնէները կը քանդուին նուազագոյն չափով : Ազատ հողերու վրայ կը կառուցուին բնակելի ընդարձակ հրջաններ՝ կազմուած առանձին մանրաշրջաններէ : Մանրաշրջանը կը դրաւէ 12 – 30 հեկտար տարածութիւն եւ կը նկատուի իբրեւ ամբողջական միաւոր (Քոնփլէքս, անսամպլը), կազմուած բնակելի հնէներէ, մանկապարտէզէ, մսուրէ, դպրոցէ, խանութներէ եւ կենցաղային սպասարկման յատուկ հնէներէ (դերձակ, սափրիչ, կօշկակար եւայլն) : Բոլորը կը համախմբուին 2 – 3 հեկտարնոց կեդրոնական հանրային պարտէզի մը շուրջը, որուն մէջ կը դանուին լողալու մեծ աւազան մը, բացօթեայ հրաժանկար թատրոնը եւ մարմնամարզական հրապարակներ :*

« Բնակելի հնէները մայթէն տասը մեթր հեռու են, որպէսզի այդ տարածութիւնը կանաչազարդուի եւ բնակիչները պատուին փողոցի ծուխէն ու աղմուկէն : Երախաները մանկապարտէզ կամ դպրոց կ'երթան առանց փողոց դուրս դալու : Երեւանի հոր կլիմայական պայմաններուն յատուկ ուշադրութիւն կը դարձուի հնէքերու դասաւորման վրայ, որպէսզի ամառը բնակելի սենեակները ազատ մնան արեւի ճառագայթներէն, իսկ ընդհակառակն ձմրան արեւի ճառագայթները ւելի խոր թափանցեն : Մեր ժողովրդական ճարտարապետութեան ուսումնասիրութիւնը ցոյց տուաւ, որ լաւագոյն դիմադարձը (օրիանթասիոն) դէպի հարաւ դարձնելն է :

« Այս սկզբունքներով արդէն կառուցուած են Հրազդանի ձախ ափին չարք մը թաղամասեր, որոնք ակնառու ցոյց կուտան կառուցապատման այս ձեւի բոլոր դրական, նպաստաւոր կողմերը, նաեւ՝ որոշ թերութիւններ, որ յետագայ թաղամասերը կառուցած ատեն նկատի կ'ունենանք : Այսպիսին կը կարծենք որ մեր ազգաբնակութեան կենցաղի եւ հանդիսատի պայմանները բարելաւելու տեսակէտէն յարմարաւէտ է :

« Ցարկայնութիւն»ը մեծ նշանակութիւն ունի մեր բնակավայրերու տնտեսական եւ գեղարուեստական կառուցման տեսակէտէն : Բարձրայարկ հնէքերը աւելի խնայողական են, հողամասերը կրճատելու եւ հանրային սպասարկութիւնները (ջրմուղ, կոյուղի եւայլն) համադրելու , նաեւ երթեւեկը դիւրացնելու տեսակէտէն : Ուստի նպատակայարմար կը նը – կատուի մեր քաղաքներու հնէքերը կառուցանել հինգ եւ 12 – 16 յարկանի՝ աշտարակաձեւ, վերելակով : Աստից հմուտ դասաւորումով կը լուծէ նաեւ քաղաքի ուրուանկարի (սիլուէք) հարցը : Աչտարակաձեւ հնէքերը որոշ համաչափ յաջորդականութեամբ կը տեղաւորուին քաղաքի վրայ : Մեր քաղաքներու «տեղանք»ը (րըլիէֆ) բաւականին բարդ է : Քաղաքի ներսը կամ բլուրներ, որոնք ցարդ չէին օգտագործուէր . այժմ մեր ճարտարապետներու դտած են կառուցման յատուկ միջոցներ՝ օգտագործելու նաեւ այդ տարածութիւնները :

« Այսպիսով հնէքերը կապուած բնական բարձրութիւններու հետ կը ստեղծեն դմայլելի ամբողջութիւն մը, — դէպի երկինք խոյացող լուսաւոր աշտարակներ, որոնք դիշերը մեր երկնքի մութ խորքին վրայ կը դծագրուին :

« Այս ձեւով աշխատանքները կը սկսին Երեւանի հին, խարխուլ կաւաշէն հնէքերով ծեփուած կոնդ թաղամասի վրայ : Նոյնը՝ նաեւ դէպի էջմիածին տանող խճուղիի եռաբլուր (Իչ Թէփէլեր) բարձունքներուն վրայ, ներկայիս ամայի , որոնք կը փլչուին, մաս մը իբրեւ հնութիւն պահելով ապագայ սերունդներուն իբրեւ կենդանի վկայ :

«Ցատակագծման ենթարկուած են մեր բոլոր քաղաքները, — Երեւան , Լենինական, Կիրովական, Զափան, Դիլիջան , Գորիս, Ալլավէրդի քաղաքաշինութեան առաջատար սկզբունքներով : Ստեղծուած են բոլորովին նոր քաղաքներ, որոնք Հայաստանի քարէէին վրայ դոյութիւն չէն ունեցած երբեք, ինչպէս Հրազդան, Սեւան, Լուսաւան, Քաջարան, ելար, եւ – այլն :

— Ի՞նչ նոր ծրագիրներ կան :

= *Նոր յատակագիծով շինութիւններ կը կատարուին կուրորդային (առողջաբարական) շրջաններու մէջ, — Արզնի, Ջերմուկ, Դիլիջան եւայլն : Այս բոլորը կը նախագծուին համաձայն Հայաստանի արդիւնաբերութեան եւ պիւզանտեսութեան զարդացման քառնամեայ ծրագրին : Այս վերջինին մաս կը կազմեն անտառապատումն ու ոռոգումները, որոնք տարուէ տարի կ'իրականացուին : Հոյակապ ծրագիր մըն է Աբարանի վիթխարի ջրամբարը, ինչպէս եւ Արփա դետի հունի տեղափոխումը դէպի Սեւանայ լիճը :*

«Այս ամէնը կը մեղմացնեն մեր երկրի խստաշունչ կլիման եւ կ'ոռոգեն մեր անջրդի քարաստան լեռնաշխարհը : Մեր ճարտարապետներն ու ճարտարագէտները տոգորուած են բուռն սիրով դէպի իրենց երկիրը եւ մեծ պատրաստակամութեամբ կը նպաստեն անոր ծաղկումին : Այս ո – դեւորութիւնը համաժողովրդական է »:

Այս եղրակացութեամբ վերջ դուաս մեր տեսակցութիւնը պ. Միքայէլ Մազմանեանի հետ, որուն յայտնեցինք մեր շնորհակալիքը :

ԿԱՐԴԱՑԻՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ «ԾԱՂԱՋԸ

ՏԱՆԹՈՆԻ ՄԱՀԸ

——o——

Պահակ մը եկաւ, տանելու դատա – պարտեալները դէպի վարի սենեակը, ուր տեղի պիտի ունենար «մահուան արդու – դարդը »:

Կարգաւ սկսան կարել անոնց մազերը , պատռել շապիկները : Մկրատներուն շրխոտոցը շրջապատի լռութեան մէջ կ'արձագանգէր մահասարսուռ սուլոցի մը հանդոյն, մինչ ոստիկաններ, պահակներ եւ դինուորները, չունչերնին բռնած կը դիտէին սպանդանոցային այս տեսարանը :

Դամիյ Տէմուլէն իր մտածումներուն մէջ բռնած էր կնոջը՝ Լիւսիլի վարսերէն խոպոպիկ մը : Երբ արդուզարդի կարգը իրեն եկաւ ու նստեցաւ փայտեայ աթոռակին վրայ, սկսաւ ցնցուիլ ու ամբողջ ուժով պոռալ .

— Ձեմ ուզեր , վեմ ուզեր ... անմեղ եմ ... անմեղ եմ ...

Կը խածնէր պահակներուն ձեռքերը , երբ դինուորներ խուժելով իր վրայ կապեցին զայն աթոռին :

Տանթոն կամացուկ մը առաւ Դամիյի մտածումներէն Լիւսիլի վարսերուն փնջիկը եւ երբ մահապարտին ձեռքերը կապանքին տակ առին, Տրիբունը վերստին դետեղեց մազերը իր ընկերոջ մտածումներուն մէջեւ : Դժբախտ մահապարտը իր արտասուալից աչքերը յառելով իր մեծ ընկերոջ , մըր – մընջեց .

— Շնորհակալ եմ, Տանթոն ...

Այնուհետեւ, երբ կարգը եկաւ Տանթոնի , այս վերջինը հանդարտութեամբ ու անայլայլ ինքզինքը յանձնեց դահիճներու «խնամք»ին ...

Մինչ մկրատը իր աւերը կը դործէր առիւծին բաշերուն վրայ, հեղնանքով մը Տանթոն ըսաւ .

— Ասիկա վերջաւորութեան սկիզբն է ... Սկիզբն է դործի մը, որուն վարիչ – ներն են անսրտունք կուրծոն մը եւ անվարժ Ռոպէսպիէր մը... Ո՜հ, եթէ կարողանայի դոնէ իմիններս ժառանդ թողուլ իրենց ... Բայց ոչ, վստահ եմ որ ի վերջոյ արիւնի այս անօդուտ վատնումին մէջ Ֆրանսան պիտի արթննայ ...

Ժամը ցերեկէ ետք չորսն էր : Պահակները քշեցին մահապարտները դէպի բակը : Ծովածաւալ բազմութիւն մը հաւաքուած էր Արդարութեան Պալատին չուրջ բոլորտիքը :

Երբ Տանթոն երեւցաւ, ոչ մէկ չուռկ լսուեցաւ ամբոխին մէջ : Բոլոր ակնարկները ուղղուած էին Տրիբունին մեծդի դլխուն, որ կարծես կը թուէր հրաւէր կարդալ մահուան ...

Կարմիր ներկուած եւ իւրաքանչիւրը դոյդ մը ձիերով լծուած երեք սայլեր կը սպասէին բակին մէջ : Սանսոնի արբան – եակները օդնեցին մահապարտներուն , բարձրանալու ու տեղ դրաւելու համար սայլերուն մէջ : Միայն Դամիյ ընդդիմացաւ : Կը մերժէր կամովին առնել որեւէ քայլ որ դինք քիչ մը աւելի պիտի մօտեցնէր մահուան : Ոստիկան – դինուորներ զայն բռնի հրեցին սայլին մէջ, մինչ Հերօ մեղմութեամբ ըսաւ անոր :

— Բարեկամս , ցոյց տանք ատոնց որ մեռնիլ դիտենք ...

Ամէնէն ետք բարձրացաւ Տանթոն եւ տեղ դրաւեց Հերոյի եւ Ֆապրը տ'Էգլանթինի միջեւ :

Թափօրը չարժեցաւ դանդաղօրէն : Տրիբունը դիտեց ամբոխը, ուրկէ սկսած էին բարձրանալ չչուկներ, խուլ ու մռայլ, նման այն աղմուկներուն որոնք կուդան հովերէն տանջուած անտառներու խորերէն :

— կենդանիներ, ըսաւ Տանթոն կողքին կանգնած Ֆապրին, յիմարներ, մեր անցնիլը տեսնելով պիտի պոռան «կեցցէ հանրապետութիւնը », առանց պահ մը խորհելու թէ ժամէ մը այդ նոյն հանրապետութիւնը պիտի մնայ անդլուխ ...

Քանի կը յառաջանային մահապարտներուն կառքերը, այնքան կը թուէր թէ այս մարդիկը դադրած էին այլեւս մտածելու դժնդակ կացութեան մասին եւ չէին դդար որեւէ ցաւ ու տանջանք : Կը պահէին կատարեալ պաղարիւնութիւն մը՝ նման սպանդանոց առաջնորդուող կենդանիներու : Ֆապրը հանդարտօրէն կը խօսակցէր Ֆիլիփոյի հետ, իսկ Հերօ փակուած էր անդորրալի լռութեան մը մէջ : Դամիյ Տէմուլէն կը չարունակէր իր անհանդիստ ու խռովայոյզ վիճակը , չարունակ կը ցնցուէր ու կը հրմշտկէր իր չուրջինները : Կը ջանար քակել իր կապանքները ու պահ մը, խօսքը ուղղելով ամբոխին, կ'աղաղակէր .

— Բարեկամնե՛ր ս ... պիտի թողո՞ւք որ զիս սպաննեն : Ցիշեցէք որ ես եղած եմ առաջին հանրապետականը, ես արձակած եմ առաջին ճիչը ազատութեան : Իմ յանցանքս, իմ միակ յանցանքս եղած է իմ ժողովուրդիս դատին համար թափած արտասուքներս ...

Ամբոխը հայհոյուներ արձակեց դէմ – բախտ յեղափոխականին հասցէին, մինչ ան, այդ պահուն, կը մտածէր իր սիրական Լիւսիլի, իրենց սիրոյն ու անցեալ երջանկութեան մասին, որ քիչ յետոյ Սանսոն պիտի փոխակերպէր արեան յորձանքի մը : Իր ամբողջ մարմինը, իր ուղեղը, երակները, վերջապէս ամէն ինչ իր մէջ դարձած էր ընդվզումի հեղեղ մը՝ դործադրուող այս խուժդուժ անարդարութեան դէմ :

(10 Շար·)

——o——

ՀՆՋԻՒՆՆԵՐՈՒ ԿԱԽԱՐԴ ՎԱՐՊԵՏԸ

—o—

Եթէ ժողովուրդի մը բանաստեղծական հոգին համայքը միւս ժողովուրդներուն կը հանուի թարգմանութեան միջոցաւ, երաժշտական բարձրարժէք ստեղծագործութիւնը իր ազդեցութիւնը կը թողու ամբիլական ձեւով :

Արամ Խաչատրեան չատոնց դասուած է աշխարհի այն մեծ երգահաններու կարգին, որոնք մարդկութեան կը ցուցադրեն արուեստին ամէնէն նուրբ զոյնը, անոր կախարդական ուժը, անոր վեհացնող ոգին : Դեռ պատանի տարիքէն Խաչատրեան խորապէս ուսումնասիրեց , իւրացուց ազգային ստեղծագործութիւնը, որ անսպառ աղբիւր դարձաւ իրեն գործին համար :

Քանքարաւոր արուեստագէտը իր առջին իսկ ստեղծագործութիւններով լուսարձակի պէս փայլեցաւ երաժշտական աշխարհին մէջ : Իր խիստ ինքնատիպ , իւրայատուկ գոյներով ան ամենուրեք հիացումի արժանացաւ : Մայր հայրենիքին՝ Հայաստանի, ինչպէս նաեւ օտար երկիրներու մէջ մէկ անդամէն գնահատուեցաւ անոր տաղանդը : Արագօրէն տարածուեցան եւ տարածուեցան Խաչատրեանի գործերը :

Երկրագունդի բոլոր անկիւններէն հրաւէրներ ստացաւ : Մարդիկ կ'ուզէին տեսնել հռչակաւոր վարպետը : Եւ ան եղաւ Լոնտոն, Փարիզ, Թոքիօ, Հռոմ, Վիէննա, Լայփցիկ եւայլն : Երբեմն թանկագին հիւր էր, երբեմն հեղինակային նուագահանդէսներու ղեկավար : Այնուամենայնիւ, ամէն տեղ եւ ինչ դերի մէջ ալ գտնուէր, լեռի – լեցուն սրահները միաբերան կը բացագանչէին՝ « Ա – չա – տըր – եան :

Հայ երգահանը ներկայիս վաթսուն տարեկան է : Բազմաբեղուն , հարուստ է անոր ստեղծագործական կեանքին ուղին: Անոր բեմապարերը, համանուագները, դաշնակի, ջութակի գործերը եւ բազմաթիւ այլ ստեղծագործութիւնները հարազատ, մօտ եւ հասկնալի են բոլորին: Տասնեակ մը չարժանկարներու եւ թատերական ներկայացումներու երաժշտութեան հեղինակ է :

Իր բարձրարժէք գործերուն համար հայ երգահանը արժանացած է բարձր մըցանակներու եւ չքանշաններու :

Արամ Խաչատրեան այժմ Երեւան կը գտնուի: Ինչպէս միշտ, գինքը այստեղ կ'ընդունին մեծ սիրով, հանդիսաւորու – թեամբ, չրջապատուած հարազատներով, բարեկամներով, արուեստակից ընկեր – ներով : Հայաստանի արեւաշող մայրա – քաղաքը իր հարազատ զաւկին առջեւ բացած է աշնանային չքեղ գոյները: Օդը կարծես յագեցած է անոր կախարդական հնչիւններով: Ամէն մարդ վերստին կ'ուզէ տեսնել հայկական իւրայատուկ դի – մագիծերով, Հայաստանի լեռներուն պէս վեհ եւ զուլալ աղբիւրներուն պէս մեղմ սրտի տէր երգահանը, որ մեր ժողո – վուրդի արուեստի պատմութեան ոսկէ չղթային վրայ ուրիշ թանկագին օ – ղակ մը :

Երգահանին ծննդեան 60ամեակին առ – թիւ կազմակերպուած առաջին նուագահանդէսը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 9ին , Հայֆիլհարմոնիայի սրահը: Ներկայ էր ինք երգահանը : Նուագահանդէսին մաս – նակից արուեստագէտները ցոյց տուին իրենց հոգիի՝ արժանանալով մեծ ար – ուեստագէտին համակրութեան :

Բացառիկ յաջողութեամբ անցաւ «ըմպարտահ» բեմապարի ներկայացումը : Այս առթիւ ողջոյնի սիրալիր խօսքեր ը – սին թատրոնին տնօրէնը՝ Էտ. Ցուվհան – նիսեան եւ արուեստի գործերու վարչութեան պետ՝ Յանչեան :

Հեղինակային նուագահանդէսներ տե – ղի ունեցան նաեւ Նոյեմբեր 11–13ին :

Արամ Խաչատրեան ներկայիս կը ղեկավարէ Հայաստանի դանազան վայրերը : Վերջերս այցելեց Դիլիջան :

Հեղինակային համերգներ պիտի տրուին նաեւ Լենինական, Կիրովական եւ այլ քաղաքներու մէջ :

ԹԱՆԿԱԳԻՆ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԱՆՀԱՒԱՏԱԼԻ ԱՐԺԷՔԸ

—o—

Ճի՞շդ է թէ Մուսաները կը մուրան այսօր եւ ոչ ոք տասնոց կուտայ «հին արժէքներուն»: Անտարակոյս որ ճիշդ չէ, դառնալով վերջերս տեղի ունեցած կարգ մը բացառիկ աճուրդներէ :

Մեր խօսքը արուեստի բանուկ հրապարակին վրայ տեղի ունեցող աղմկայարոյց վաճառումներու մասին չէ, այլ՝ անձանօթ աճուրդներուն մասին պզտիկ յիշատակներու — այստեղ ստացագիր մը , այնտեղ հազճեալ գծագրութիւն մը : Բոլոր թանկագին յիշատակներու միջեւ ունեցող միակ նմանութիւնը այն է, որ անոնք կը պատկանին այս աշխարհի մեծերուն, եւ ասիկա բաւական է, որ ամէն մէկ յիշատակի արժէքը հասնի հինգ թիւերէ բաղկացած դուարի մը :

Յիշատակներ հաւաքելը՝ միայն հարուստներու մոլութիւնը չէ ասկայն : Շատ մը երկիրներու թանգարանները ժողովուրդին աչակցութեան կը դիմեն, հաւաքածոյ կազմող անհատներուն հետ մրցակցիլ կարենալու համար :

Ինչպէս Գերմանիոյ մէջ վերջերս տեղի ունեցած աճուրդներէն ի յայտ եկաւ, անցեալի յիշատակներու հանդէպ չհետաքրքրութիւնը ազգային պատմութեան չրջանակէն դուրս կ'ելլէ : Այս աճուրդները հերքեցին նաեւ այն կանոնը, թէ միայն հնագոյն ժամանակաշրջանը հրապոյր ունի : Ճիշդ է, թէ վերջերս սուղ գինով ծախուած յիշատակներէն մէկը վճարումի ստացագիրը մըն էր, զոր չորս դար առաջ ստորագրած է Ռաֆայէլ : Բայց, նոյնքան կը փնտռուին նաեւ այն յիշատակները, զորս ձգած են ստեղծագործական աշխարհի նորագոյն դէմքերը ինչպէս՝ Մենահելսըն, Հեկէլ, Այնշթայն եւ ուրիշներ :

ՁԵՌԱԳՐԵՐԸ

Մերպուրգի համալսարանական քաղաքին մէջ կատարուեցաւ երկրորդ Աչխարհամարտէն ետք տեղի ունեցած ձեռագրերու մեծագոյն աճուրդը, որ կազմած կերպուած էր 130 տարի առաջ Պերլինի մէջ հիմնուած Սթարկարտ Տան կողմէ : Աճուրդի դրուած էին 1405 ձեռագրեր :

Աճուրդին ներկայ եղան ոչ միայն հաւաքածոյ կազմող անհատներ, այլ նաեւ բազմաթիւ մատենադարաններու, թանգարաններու եւ հետազօտական հիմնարկներու ներկայացուցիչներ :

Ամէնէն թանկագին առարկան Եոհան Սեպաստիան Պախի սրինգի եւ տաւիղի համար «Փարթիթա»ն էր, որ գրուած էր իր ձեռքով : Գինը վաթսուն հազար մարք կը հաշուուի : Անոր արժէքը վերջերս շատ բարձրացած էր երբ յայտարարուած էր թէ Պախին վերագրուած ձեռագրերէն շատեր՝ երգահանին կողմէ չէին գրուած, մինչդեռ, ոչ ոք կրցաւ կասկածիլ « Փարթիթա»ի հարազատութեան մասին :

Այսուհանդերձ, այս թանկագին ձեռագիրը տէր չգտնեց Մերպուրգի մէջ : Թեկնածու գնորդը Մոցարտի մէկ ձեռագրին համար 34 հազար մարք առաջարկելէ ետք քաշուեցաւ :

Հայտնի հինգ անտիպ «տիվերթիմենթօ»ները ծախուեցան 26 հազար մարքի : Նոյն գինով ծախուեցան նաեւ Մենահելսընի 170 նամակները: Երկու գնորդներն ալ Ֆրանսայէն էին :

ՆԱՄԱԿ՝ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Հսկայական գումարներ վճարուեցան դրական հազուագիւտ ձեռագրերու համար: Յատկապէս՝ Շիլլէրի մէկ քանի ձեռագրերուն համար : Զուիցերացիի մը կողմէ 25 հազար մարքի գնուեցաւ նամակ մը, ուր Շիլլէր իր բարեկամին՝ Քրիս – տիան Կոտֆրիտ Քերներին կը պարզէ գեղեցկութեան մասին իր տեսակէտը : Գերմանացի եւ Ֆրանսացի հաւաքածոյ կազմողներ՝ ընդամէնը 34 հազար մարք վճարեցին Շիլլէրի ուրիշ նամակներ :

Կային նաեւ կէօթէի ձեռագրերը : Բանաստեղծին կողմէ Շարլոթ Շթայնին ուղղուած եւ հինգ տողնոց նամակ մը 6 հազար հարիւր մարքի գնուեցաւ Տիւսել – տորֆի կէօթէ հաստատութեան կողմէ :

Ֆրանքֆուրթի կանտա թանգարանը 15 հազար 500 մարք վճարեց 298 էջերէ բաղկացած մէկ ձեռագրին համար Եոզէֆ ֆոն Այխենտորֆի, որ իր այդ գործին մէջ կը խօսի «Գերմանիոյ նորագոյն ռոմանթիկ բանաստեղծութեան բարոյապէտական եւ կրօնական նշանակութեան մասին» :

Կոլիայի ձեռագրերը չափազանց հազուագիւտ են : Այնպէս որ ոչ ոք զարմացաւ երբ զուիցերացի հնավաճառ մը 11 հազար 490 մարք վճարեց Կոլիայի մէկ նամակին համար եւ փարիզցի վաճառական մըն ալ՝ 7·500 մարք տուաւ ուրիշ նամակի մը համար :

ՌԱՖԱԷԼՕ ԵՒ ՌԻԼՔԷ

Հաւաքածոյ կազմող գերմանացի մը , վճռ հազար 900 մարք վճարեց Թուղթի կտորի մը համար, ուր 1517ին, իտալացի նկարիչ Ռաֆայէլօ կը հաստատէր Վատիկանէն հարիւր տուքատ ստացած ըլլալը :

Մերպուրգի աճուրդին հետ գրեթէ միաժամանակ, ուրիշ իրողութիւն մը հաւաքածոյ կազմողներու ուշադրութիւնը հրաւիրեց Համպուրգի վրայ, ուր աճուրդի դրուեցաւ Ռայներ Մարիա Ռիլքէի ձեռագրերու մէկ մեծ հաւաքածոն :

Այս հաւաքածոն կը պարունակէ բանաստեղծին գլխաւոր գործերէն մէկ քանին, ինչպէս նաեւ անգլիական, ֆրանսական եւ իտալական գործերու կարեւոր թարգմանութիւնները: Հաւաքածոն գնուեցաւ Շթութկարտէն միջնորդի մը կողմէ, 220 հազար մարքի, ի հաշիւ ա – նանուն նուիրատուներու, որ զայն պիտի նուիրեն հանրային հաստատութեան մը :

Համպուրգի մէջ առաջին անգամ չէ որ այսքան մեծ գումար մը վճարուեցաւ գրական գործի մը համար : Առեն մը առաջ, Շէյքսփիրի գործերու մէկ հազուագիւտ հրատարակութիւնը ծախուեցաւ 300 հազար մարքի :

Համպուրգի աճուրդի ընթացքին , ի միջի այլոց, ծախուեցան նաեւ հետեւեալները, — Թոմաս Մանի 59 նամակները՝ վեց հազար վեց հարիւր մարքի , գերմանի փիլիսոփայ Հեկէլի 12 էջերէ բաղկացած մէկ ձեռագիրը՝ տասը հազարի եւ Այնշթայնի չատ մը ձեռագրերը՝ ամէն մէկը երեք հազար 700էն մինչեւ 7 հազար մարքի :

Քաղեց՝ Վէն

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ – ՈՐԴԻ

ՔԱՄԵԼԻԱՋԱՐԴ ԿԻՆԸ

Այս պոռնիկը , որուն ծաղկեփունջի համար ծախսել տուած դրամը ամբողջ ընտանիքի մը ապրուստին լիուլի կը բաւէր ու կ'աւելնար իսկ, երբեմն ժամու մը չափ կը նստէր մարմանդին վրայ եւ աչքի կ'անցընէր այն պարզ ծաղիկը, որուն անունը կը կրէր :

Այդ մէջոցին էր որ յաճախ կարդայ Մաճօն Լէսքօն: Շատ անգամ դիտեցի որ դրքին վրայ ծանօթութիւններ կը դրէր եւ միշտ կ'ըսէր ինծի որ երբ կին մը կը սիրէ, չի կրնար Մանոնի ըրածը ընել :

Դուքսը երկու երեք անգամ նամակ դրեց իրեն: Մարկրիթ դիրը ճանչցաւ եւ նամակները լինծի տուաւ առանց կարդալու :

Այդ նամակներուն բառերը երբեմն արցունք թափել կուտային լինծի :

Իր քսակին բերանը դոցելով, ծերունին կարծած էր թէ Մարկրիթը պիտի հնազանդէնէր իրեն, բայց երբ տեսած էր թէ այս միջոցը օգուտ մը չէր ունեցած , այլ եւս չէր կրցած համբերել եւ նամակ դրած էր թոյլտուութիւն խնդրելց որ առաջուան պէս դարձեալ գայ տեսնէ զինքը, ինչ ալ ըլլայ Մարկրիթի պայմանները այս վերաղարձին համար :

Ուստի սոխակողաբար եւ յամախակի կրկնուած այս նամակները կարդալէ ետք կը պատուէր, առանց անոնց բովանդակութիւնը Մարկրիթի հաղորդելու եւ առանց խորհուրդ տալու անոր որ ծերունին դարձեալ ընդունի, , թէպէտ խեղճ մարդուն վշտին կը կարեկցէի եւ այդ ղղացումը կը պարտաւորէր զիս այս խորհուրդը տալու Մարկրիթի: Բայց կը վախնայի որ մի գուցէ Մարկրիթ կարծէ թէ կը փափաքիմ տան ծախքերը դուքսին ընել տալ, յորդորելով զինքը որ չարունակէ ընդունիլ ծերունիին այցեր – լութիւնները: Ամէնէն մեծ վախս այն էր որ կը կարծէր թէ չէի ուզեր ստանձնել իր կեանքին պատասխանատուութիւնը այն բոլոր հետեւութիւններուն մէջ, ուր լինծի համար ղղացած իր սէրը կրնար տանիլ զինք :

Ասոր արդիւնքը սա եղաւ որ դուքսը, պատասխան չստանալով, ալ անգամ մըն ալ չդրեց եւ Մարկրիթ ու ես չարունակեցինք միասին ապրիլ առանց ապագան մտածելու :

ԺԸ.

Դժուար պիտի ըլլայ մանրամասնօրէն նկարագրել մեր նոր կեանքը, որ կը բաղկանար չարք մը տղայութիւններէ, մեզի համար սիրուն բայց ուրիշներուն համար աննչան: Գիտէք թէ կին մը սիրելը ի՞նչ կը նշանակէ: Գիտէք թէ օրերը ինչպէս կը կարճնան եւ թէ ինչ սիրատենչիկ ծուլութիւնով մը օրն իրիկուն կ'ըլլայ: Զէք անդիտանար թէ մարդ ինչպէս ամէն բան կը մոռնայ, իբրեւ արդիւնք բուռն վատահալից եւ փոխադարձ սիրոյ: Սիրուած կնոջմէն զատ ամէն էակ արարչագործութեան մէջ անօգուտ մէկը կը թըւի: Մարդ կը ցաւի թէ ինչո՞ւ իր սրտին մասնիկները թողած է ուրիչ կիներու եւ կարելի չի նկատեր բնաւ իր ձեռքերուն մէջ սեղմածէն տարբեր ձեռք մը սեղմել: Ուղեղը չընդունիր ոչ աչխատութիւն, ոչ յիշատակ, վերջապէս ոչինչ որ կարենայ իրմէ հեռացնել չարունակ իրեն ներկայացող միակ մտածումը: Մարդ ամէն օր իր սիրուհիին մէջ կը գտնէ նոր հրապոյր մը, անծանօթ հեչտութիւն մը:

Կեանքը այլ եւս ուրիչ բան չէ բայց եթէ ընդհատում չունեցող բաղձանքի մը իրագործումը եւ հոգին՝ վեստեան կոյս մը, որ սիրոյ նուիրական հուրը արծաթե ծելու սահմանուած է :

Գիշեր ըլլալուն պէս չատ անգամ կ'երթայինք կը նստէինք փոքր անտառին մէջ, որ տունին վրայ կը նայէր : Հոն մտիկ կ'ընէինք գիշերուան ներդաշնակութիւն – ներուն, երկուքս ալ խորհելով այն մօտալուտ ժամուն վրայ, որ մեզ իրարու գիրկի մէջ պիտի թողուր մինչեւ յաջորդ օրը: Երբեմն ալ մինչեւ իրիկուն կը պահէինք , առանց նոյն իսկ թողլու որ արեւին ճառագայթները սենեակին մէջ թափանցեն :

Վարագոյրները ամբապէս փակուած էին եւ արտաքին աչխարհը պահ մը դոյութիւն ունենալէ կը դադրէր մեզ համար : Միայն Նանին իրաւունք ունէր մեր դուռը բանալու, ան ալ մեր ճաշը բերելու համար, զոր կ'ուտէինք առանց անկողնէն ելլելու եւ չարունակ կը խնդայինք ու խենթութիւններ կ'ընէինք : Ետքը քիչ մը կը քնանայինք, վասնզի մեր սիրոյն մէջ անհետանալով մենք կը նմանէինք երկու յամառ սուզակներու , որոնք չունէ առնելու համար միայն ջուրին երեսը կ'ելլեն :

Սակայն կը նշմարէի որ Մարկրիթ երբեմն կը տխրէր եւ երբեմն ալ արցունք կը թափէր : Կը հարցնէի թէ այս յանկարծական վշտին պատճառը ինչ էր :

— Մեր սէրը սովորական սէր մը չէ , սիրելի Արմանս, կը պատասխանէր լինծի :

(Շար.)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր բաժանորդները յաճախ կը զան – գատին Ցառաջի անկանոն սպասարկու – թեան համար, ըլլայ Փարիզ, ըլլայ պա – ւառը :

Անգամ մը եւս կը չեշտենք թէ Ցառաջի կողմէ ոչ մէկ թերացում կայ առաքման մէջ : Ցառաջը ֆրանսական մեսաժըռիի մեծ ընկերութեան մը կողմէ Փարիզի կեդրոնական թղթատարի գրասենեակը (Րիւ տիւ Լուվր) կը յանձնուի ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄՐ 16ԻՆ : Կարգ մը շրջաններ, որոնց կարգին Փարիզի հիւսիսային արուար – ձանները եւ մերձաւոր արուստահմանը (Անգլիա, Պելժիա, Գերմանիա) կը ստա – նան չատ կանոնաւոր կերպով, մինչ մեծ մասը չի ստանար ամէն օր կամ քանի մը թիւ միասնաբար կը ստանայ : Այս պա – րագան, մեր կամքէն անկախ, սրտնեղու – թիւն կը պատճառէ թէ մեր բաժանորդ – ներուն ու մանաւանդ մեղի, երբ այնքան ջանք ու զոհողութիւն կ'ընենք զոհ ձգե – լու համար Ցառաջի ընթերցողները :

Գանիցս բողոքած ենք Թղթատարու – թեան տնօրէնութեան : Ճչդուած է թէ անկանոնութեանց պատասխանատուն ա – ռաքման դրասենեակը չէ այլ՝ ընդունող իւրաքանչիւր շրջանի բաշխումի տեղա – կան դրասենեակները : Մեր վերջին կրկ – նակի բողոքներուն առթիւ, Փարիզի Թղ – թատարական սպասարկութեանց ընդհ. տնօրէնութենէն ստացած ենք հետեւեալ նամակը :

Փարիզ, 20 Նոյեմբեր, 1963

Պ. Տնօրէն,

Հոկտեմբեր 22 եւ 31 թուակիր ձեր նա – մակները, ուղղուած Փարիզի կեդրոնա – կան թղթատարական գրասենեակի տնօ – րէնին Ցառաջի անկանոն բաշխումին վե – րաբերեալ, ինծի փոխանցուեցան խնդրոյ առարկայ գրասենեակին կողմէ :

Հսկողութիւն մը հրահանգած եմ որուն արդիւնքներուն տեղեակ կը պահեմ ձեզի : Ընդունեցէք Պ. Տնօրէն եւն. :

Ընդհ. ճննիչ թղթատարական Սպասարկութեան : Տնօրէնութիւն
(*Մտորագրութիւն*)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. Ս. Մինաս – եան ենթակոմիտէն չնորհակալութեամբ ստացած է, ողբ. ընկերներուն յիշատա – կին հոգեհանգստեան պաշտօնին առթիւ հետեւեալ նուէրները.— Արշակ Մկրեան յիսուն ֆրանք, Երեցկին Տէր-Պարսամ – եան, Տիկին Անահիտ Ուզունեան, Վարդ – ուհի Գոստիկեան երեսունական ֆրանք, Տիկին Սրբուհի Նշանեան, Տիկին Զապէլ Տէր-Խաչատուրեան, Քրիստափոր Նե – տիլեան, Արտաշէս Զապունեան քսանա – կան ֆրանք: Նոյնպէս Տիկին Պերճուհի Պաղտասարեան կը նուիրէ հարիւր ֆր. իր զաւկին՝ Միշէլի մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ (ինկած՝ Ալժերիոյ ճակատը) :

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Համախումբ. Մխիթեան մասնաճիւղի վարչութիւնը խորին ցա – ւակցութիւնները կը յայտնէ տարաբախտ հայրենակից Պ. Արշակ Խարոյեանի մահ – ուան առթիւ իր այրիին, եղբօր եւ ըն – տանեկան բոլոր պարագաներուն :

ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Սէնթ – Անթուանի Ս. Թաղէոս եկե – ղեցւոյ թաղականութիւնը կը ծանուցա – նէ թաղիս եւ չրջանի հաւատացեալ ժո – ղովրդեան թէ այս կիրակի Ս. Եկեղե – ցւոյ անուան տօնակատարութեան առ – թիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգե – հանդիստ պիտի կատարուի թեմիս բազ – մարդիւն առաջնորդ Տ. ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊՍ. ՊԱԼԱՔԵԱՆԻ, նորոգ հանդուցեալ Ս. եկե – ղեցւոյս հոգեւոր հովիւ ՆԵՐՍԷՍ ՔՀՆՑ. ԿԱՏԱՐԻՆԵԱՆԻ, կնքամօր ՆՈՒՒՆԻԿ ՏԷՐ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆԻ եւ եկեղեցւոյս պայծա – ռութեան սատարողներուն :

Նոյն օրը կէսօրէ վերջ ժամը 3ին այդ հոգելոյս Սրբազանին եւ Տէր Հօր չիրմին վրայ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի :

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը ներկայ ըլ – լալ այս արարողութեանց :

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Անթառամ Գարեգինեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կի – րակի առաւօտեան Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, հոգեհան – գստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ ԳԱՐԵԳԻՆԵԱՆԻ

զաւկին եւ եղբօր՝ ՍՈՒՐԷՆԻ եւ հօրեղ – բօր Պ. ՄԻՆԱՍԻ յիշատակին :

Կը հրաւիրուին ննջեցեալներու յիշա – տակը յարգող բարեկամներ եւ ընկերներ :

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ըս – տիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի խումբի ընկերները այս Հինգ – շաբթի դիւերժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Վարանդեան կոմի – տէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30 – ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայու – թիւնը պարտաւորիչ :

ՄԱՐՍԷՅԼ – ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Հ. Ց. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, որոշուած հաւաքատեղին : Խիստ կարե – ւոր օրակարգ :

Մ. ՄԱՇՏՈՑԻ

1600 ԱՄԵՆԱԿԸ

ՎԱՒԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի եւ չըր – ջանի Հայ Ազգ. Մխիթեան, այս կիրակի (Դեկտ. 1) ժամը 15ին Սալ տէ Ֆէթի մէջ :

Հովանաւորութեամբ քաղաքապետ՝
ԺԱՆ ՓԵՐՏՐԻԻ

Բարձր նախագահութեամբ կաթ. Պատ – ուիրակ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը խօսին՝
Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ – ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
(Բազմավէպի խմբագրապետ)
ՓՐՈՖ. Դ. ՆԱՑԻԿԵԱՆ
(Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական բաժինն կը մաս – նակցին .— Օր. Ա. Կարապետեան, Ա. Սիրաճոսեան, Ս. Պօղոսեան, ինչպէս նաեւ խմբերգ (քառաձայն), պար, երգ, արտասանութիւն :

ՀԱՑ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Գրական – Գեղարուեստական ցերեկոյթ
Նուիրուած

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ 250ԱՄԵԱԿԻՆ

Այս կիրակի, ժամը 15ին, Ազգային Տան թատերասրահին մէջ, 32 Րիւ տը Թրէվիզ :

Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտա – սանութիւն եւ սալեր Սայաթ-Նովայէն :

19 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1964

ՀԱՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

« Au Pavillon Bleu »
(Bord de Seine)
BAS-MEUDON
50, Route de Vaugirard
Téléph : OBS. 14-39

Տէր եւ Տնօրէն
ՆԻԿՈՂՈՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

BAR-RESTAURANT
— Spécialités Orientales —
NOCES — BANQUETS
SALLE DE DANSE

ՀԱՐՍԱՆԻՔԻ, ԽՆԶՈՑԻ, ՊԱՐԻ
վարմու սրահ, ճաշով ու
խմիչքով կամ ոչ :

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

REVEILLONS

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԶՈՒԱՐԹ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
Մայրամուտէն մինչեւ կէս գիշեր
ԿԻՐԱԿԻ՝ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 8, ԺԱՄԸ 17Է ՆՆ 24

3. AVENUE GABRIEL **Ambassadeurs** Métro: CONCORDE

ՊԵՌՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

ժողովրդական եւ արդիական Պարերու Իր Մեծ Նուագախումբով
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԵՒ ԸՆՏԻՐ ՑԱՑՏԱԳԻՐ

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ ԽԱՂԵՐ ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔՆԵՐ
ATTRACTIONS **BAR** **BUFFET**

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Դեկտեմբեր 7ին, երեկոյեան ժամը 22Է ն լոյս :
Կը մասնակցի՝ Հարաւային Ֆրանսայի լաւագոյն նուագախումբը՝
Claude BESSET et ses célèbres Fantaisistes
SALONS DE L'ALHAMBRA, 340, Bd. Chave
Մանրամասնութիւնները առանձին :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանսահայ Կապո յտ Խաչի Մարսէյլի միջ-մասնաճիւղային վարչութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր մասնաճիւղերուն :
Դեկտեմբեր 14ին, Սալ Մազրնոյի մէջ, երեկոյեան ժամը 21Է մինչեւ առաւօտ :
Մանրամասնութիւնները առանձին :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կրընոպլի խումբը մեծ պարահանդէս մը կազմա – կերպած է Շաբաթ, Նոյեմբեր 30, ժամը 21Է ն սկսեալ :

ՕԹԵԼ ՍԻՒԻՍ Է ՊՕՐՏՕ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՅՆԱՐԲ. Հայր. Մխիթեան Մար – ւկիլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովո – րական հաւաքատեղին : Օրակարգ տեղ – ւոյն վրայ : Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ տարեւոյս առաջին այս կարեւոր ժողովին :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ
GRAND HOTEL *ի չքեղ սրահներուն մէջ*
12, Bld. des Capucines
Կիրակի, Դեկտեմբեր 1, ժամը 17Է ն կէս գիշեր
Հաճելի գեղարուեստական բաժին
Երկու նուագախումբ
Մուտք 10 ֆր. , քարտ ունեցող ուսանողներուն կէս գին
Սեղանները կ'ապահովուին հեռաձայնի կարգով
WAG. 38-54

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ, երկերի ժողովածու, 10 *հատոր լաթակազմ*	70 Ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, երկերի ժողովածու, 7 *հատոր, լաթակազմ*	56 Ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Պապ թագաւոր, լաթակազմ	10 Ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Հայոց բերդը, *լաթակազմ*	8 Ֆր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, երկերի ժողովածու, 2 *հատոր լաթակազմ*	14 Ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, *մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ*	10 Ֆր.
Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ, Հայաստանի կենդանական աշխարհը, Բ.	8 Ֆր.
ԱՐՍԷՆ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ, երկեր (*Արովեան Պռոչեան, Պարոնեան*)	17 Ֆր.
ՄՈՒՐԱՑԱՆ, Պատմուածքներ, գունաւոր նկարներով	5 Ֆր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ մասին յիշողութիւններ. *լաթակազմ*	7·50 Ֆր.
ՄԻՒՔ. ՇԱԹԻՐԵԱՆ. Գարունը նորից եկաւ. 296 էջ.	5 Ֆր.
ԱՐԴԱՐԵԱՆ. Մատենադարան (*անգլ.*) 18 *գունաւոր մանրանկարներ*	3 Ֆր.
ՀԵՆՐԻԿ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ. երգի ծնունդը. բանաստեղծութիւններ	3·85 Ֆր.
Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ. Տաղեր, 200 էջ. *լաթակազմ*	3·50 Ֆր.
ՍՈՎԵՏԱՀԱՑ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. Ա. 800 էջ. *լ/կզմ.*	16 Ֆր.
ՊԱՐՈՑՐ ՍԵՒԱԿ, Անլռելի զանգակատուն, *Պէյրութ*, 1963	10 Ֆր.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԶԱՑՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 75 Ֆ. Հատը 0·30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ
29
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
VENDREDI
29 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9871

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9871

ՄԵՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

Ազգային ըլլալիք կարգադրութեանց եւ անկախութեանց մասին խօսելով՝ վարչէն Հայրապետը ըսած է գահավիրժ արտասանած իր հրաժեշտի խօսքին մէջ. «Յաւակապէս արտասահմանի հայ մամուլին է, որ կը սպասենք ողջմիտ եւ ջինջ հայեացք կեցուածք»։

Սիփւոքի հայ մամուլը այն չէ՛ ինչ որ է մամուլը Հայաստանի մէջ, նաեւ՝ այն չէ՛ ինչ որ է միջազգային մամուլը, առհասարակ։

Յատուկ պաշտօն, դեր, առաքելու – թիւն ունին Արեւելքի մէջ լոյս տեսնող հայ պարբերականները, հրատարակու – թիւնները, թերթերը։

Առանձնապէս մեր մամուլին մասին խօսելով կը կարծենք, թէ աւելորդ է յիշել ու բացատրել հանրածանօթ այն ի – րողութիւնը, որ ան լրատու է իր առա – քելութեան երկրո՛րդ հանդանակով մի – այն։

Առաջին հանդանակը բոլորանուէր եւ անվերապահ ծառայութիւնն է հա՛յ չա – րին, հա՛յ նպատակներու, հա՛յ ազգա – յին խնդիրին։

Համեմատաբար դիւրին են հանդանա – կի բանաձեւումն ու բնութագրումը եւ գործադրութիւնը։

Բնական ու հասկնալի է, որ կարծիք – ներու տարբերութիւն եւ վէճ ըլլայ հայ տիներու, անոնց ըմբռնումին եւ մեկնա – նութեան չուրջ։ Շահեր կան, որոնք տխում ունին պայմաններէն եւ պարա – մաններէն եւ տակաւին դնուած չէ ապա – հով «կողմնացոյց» մը, որուն հիման վը – րայ հնարաւոր ըլլայ առուգել չափի միջոց մեկնաբանութիւնը՝ սխալէն, անոր առնչ ըմբռնումը՝ ապատոդջէն։

Տարակարծութիւն կրնայ ըլլալ — թէ – ւ աւելի սեղմ սահմաններու մէջ — նա – հեատպնդուած աղդային նպատակնե – ու պարագային։ Օրինակ. աչխարհի առաջադէմ ժողովուրդներուն համար ոլեւս նուիրագործուած սկզբունք մըն ժողովրդավարութիւնը։ Անդին իրո – ութիւն է, սակայն, որ անոր գործա – րութեան պարագային կ'որդեգրուին նպատան ձեւեր ու կերպեր։ Այս մասին տակէա ու կարծիք կրնան տարբերիլ, յմանով, որ միասնաբար ու կատա – պապէս ընդունին հիմնական սկզբուն – ՝ ժողովրդավարութիւնը։

Ինդիրը կը բարդանայ, երբ խօսքը կը պարերի ազգային վախճանական եւ ոգեղջական խոհլին։

Ազգային խոհլը իմացական եւ գա – ափարական այն ամբողջութիւններէն է, րոնցմէ եթէ հիւլէ մը խլ պակսեցուի՝ ղաձաւուի, կ'ապատուի եւ կը քան – ուի ամբողջութիւնը։

Կրնայ պատահիլ, որ ասիկա դիւրաւ ընելի ճշմարտութիւն մը չէ։ Սակայն ոչ ջաժեշտ չէ, որ զանդուածները զայն ցացականօրէն հասկնան եւ իրաւաբա – ական կաճառի մը առկէս պաշտպանեն ազգային այս դաւանանքը։ Պատմութիւ – ը կը յորդի վկայութիւններով, որ ազ – այինն զանգուածները մեր ըսածը հաս – ցած եւ կատարելագէս իւրացուցած են ազգային քնագդով։

Այնուամենայնիւ, անհրաժեշտութիւն է, ազգային ծառայութիւն է եւ սրբա – ան պարտականութիւն է մեր նշած ճըշ – արտութիւնը միշտ վերաներկայացնել, միշտ վերարծարծել, միշտ բոցավառել։ Եօթը տասնամեակներու ընթացքին ր մամուլը հարազատ ու հաւատարիմ ցաց այս հանդանակին։ Հարազատ ու ատարիմ պիտի մնայ ասկէ ետքն ալ, անաւա՛նդ՝ ասկէ ետք։

Այս լոյսին տակ կը պարզուի, որ մենք ոկով եւ անվերապահօրէն պիտի ընդ –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՃԱՌԸ

ՀԱՒԱՏԱՐՄՈՒԹԻՒՆ

ՔԵՆԸՏԻ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՆ

Լինտոն Ճոնսոնի համար ամերիկեան խորհրդարանին ներքնագքները նորութիւն մը չեն բերեր, 32 տարի է ծանօթ է ա – նոնց, բայց առաջին անդամն է որ նա – խագահական աթոռը պիտի դրաւէ։ Ներ – կայ են նաեւ Քենըտիի երկու եղբայր – ները։ Նոր նախագահը տխուր է։ Իր ա – ռաջին խօսքը պիտի ըլլայ ըսել «ամէն բան կատարի այսօր հոս չըլլալու հա – մար»։ Իր ճառը արդէն յարդանքի խօսք մըն է պլխաւորաբար Քենըտիի։ «Պէտք է սկսիլ» ըսած էր Քենըտի, «Պէտք է չարունակել» կ'ըսէ այսօր Ճոնսոն։ Կը – տակակատար մըն է, նոր նախագահը որ կը հաստատէ թէ հաւատարիմ պիտի մը – նայ Քենըտիի գծած ճամբուն այսինքն՝ հաւատարմութիւն ՄԱԿի, դինակցու – թեանց, ամերիկեան դինուորական ուժի զօրութեան, տոլարին պաշտպանութեան եւ կայունութեան, արտաքին առեւտու – րին տարածման եւն.։ «Պիտի պատուենք մեր յանձնառութիւնները, հարաւային Վիէթնամ եւ արեւմտեան Պերլին»։ Այս ձեւով Ճոնսոն տէր կը դառնայ իր նա – խորդին վարկերուն եւ պարտքերուն։

Վաղուան համար, Ճոնսոնի գործերն են.— Ա) Քաղաքացիական իրաւունքնե – րու օրէնսդրութեան արագ քուէարկու – թիւնը որ Թոյլ պիտի տայ ցեղային

առաջնեք Վեհափառի բաղձանքին։

«Ողջմիտ» եղած ենք ու պիտի չա – րունակենք ըլլալ այն իմաստով, որ պի – տի պիտանք զանազանել Հայութիւնն ու հայ հողը ընկերային վարդապետութեան մը հետապնդածներէն։

Հոն, ուր խնդիրը կը վերաբերի Հա – յութեան եւ հայ հողի չահերուն, մեծ անվերապահ, անդաթ եւ ամբողջական ուժերով այս շահերուն հետ ենք։

Ասկէ կը հետեւի նաեւ «Հրջահայեաց» մօտեցումը։ Մենք չէ, որ ամբոխավա – րութենէ կամ ճոռոմ յայտարարութեանց մոլեգնութենէն վարակուած պիտի ար – տասանենք անփափկանկատ բառ մը կամ պործենք չմտածուած ու խակ արարք մը քանդելու համար կամուրջներ, որոնք կրնա՛ն հաստատուիլ, քակելու համար հանդոյցներ, որոնք կրնա՛ն կապուիլ, տկարացնելու եւ ձախողեցնելու համար միասնաբար կերտուած գործեր, որոնք կրնա՛ն կոթողուիլ։

Մենք տարակոյս չունինք, որ մեր հայ – րենիքին մէջ վճռական դեր կը կատարեն ազգային մտահոգութիւններով տոգոր – ուած տարրեր, որոնք լիովին կ'ըմբռնեն, թէ որքան բախտորոշ ու ճակատագրական է ներկայ պատմաշրջանը։

Այս դիտակցութիւնը ունինք նաեւ մենք։

Հետեւաբար, իսկապէս անհրաժեշտ է ըլլալ «ողջամիտ» եւ ըլլալ «Հրջահայ – եաց»։

Երկիր եւ արտերկիր կը մտածեն իրա – րու։ Հայ հոգիները կը խօսին։ Անօրի – նակ մրմունջ մը կը լսուի, որ նման է ազօթքի։ Հաղարամեակներէն եկած եւ հաղարամեակներուն գացող Հայ երազն է անեղրական, որ եղական իր եղերգին կ'ինձեցնէ յուշիկ Արարատի կատարին։

Ամէն հայ մարդու հոգիին մէջ քաղ – ուած «Արարատ»ի կատարին։

« ՅՈՒՍԱԲԵՐ »

խորհականութեան բոլոր հետքերը ջնջել։ Բ) Տուրքերու բարեփոխում եւ աւելի եաք այն միջոցները որոնք պիտի բարե – լաւեն հանրային ուսուցման դրութիւնը։ Նախագահը չէշտեց թէ այս ամբողջը պիտի կատարուի ամէնէն կարճ ժամա – նակամիջոցին։

Ճոնսոն իր ճառը վերջացուց խոստու – մով մը եւ կոչով մը։

Ապահովութիւն տուաւ Խորհրդարանին որ այս կառավարութիւնը ազդու ձեւով պիտի գործէ։ Իր կոչին մէջ, նոր նախա – գահը հանդիսաւոր կերպով պահանջեց որ վերջ դրուի առեղծեան, եւ բռնու – թեան, ալի եւ ճախի մոլեռանդութեան։

Շատ յոյս չկայ սակայն որ այս հան – դիսաւոր խօսքերը թոյլ տան որ Խորհըր – դարանը քուէարկէ ինչ որ Ճոնսոն ուզեց՝ արձան մը կառուցանել Ճոն Քենըտիի, մէկ անդամէն քուէարկելով ընկերային բոլոր օրինագիծերը զորս մերժած էր քուէարկել երբ Քենըտի ողջ էր։

×

Քենըտիի սպանութեան պարագաները կը չարունակեն խորհրդաւոր բնոյթ մը ունենալ։

Նոյն ժամանակ երեք քննութիւններ բացուած են.— Ա) Էֆ Պի Այի ոստիկա – նական քննութիւնը, հրահանգուած նա – խագահ Ճոնսոնի կողմէ։ Տալլասի ոս – տիկանութիւնը Էֆ Պի Ային փոխանցեց բոլոր տուեալները որոնք կապ ունին Քե – նըտիի սպանութեան հետ։ Բ) Մերակու – տական քննութիւնը։ Մերակուտական Տիրքսէն, որ հանրապետական համա – խմբման պարագլուխն է, յայտարարած է թէ լրիւ քննութիւն մը պիտի կատար – ուի Քենըտիի եւ անոր սպանիչին սպա – նութեանց պարագաներուն վրայ, ծերա – կոյտին դատական յանձնախումբին կող – մէ։ Այս յանձնախումբը կ'ուզէ պլխաւո – րարար ճշդել թէ Տալլասի ոճիրներուն համար մեղսակցութիւններ կա՞ն եւ թէ այդ ոճիրները ներքին կամ արտաքին կազմակերպութեանց կողմէ եղած է՞։ Գ) Թեքսասի դատական քննութիւնը։

Ամէն պարագայի մէջ կասկածելի եւ տարօրինակ բազմաթիւ դիպուածներ կան։ Մինչ կը կարծուէր թէ նախագահ Քենըտի սպաննուած է հրացանի մէկ գնդակով միայն, կը ճշդուի թէ երկու գնդակ ստացած է մէկը՝ գլուխը, միւսը ճիշդ ծոծրակին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՁԻՆ կը հաղորդեն թէ դիւա – գիական Ազգ. կուսակցութիւնը որոշած է քաշուիլ համախմբական կառավարութե – նէն։ Կը թուի թէ այս որոշումը ճակա – տագրական դեր կրնայ խաղալ Ինէօնիւի դահլիճին համար։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷն կը տեղեկացնեն թէ պարենաչափ հաստատուած է Սուրիոյ մէջ բոլոր անհրաժեշտ ուտեստեղէններու համար։

ԴԱՀԻՐԻի մամուլը կը հաղորդէ թէ պաղտատի ձայնասփիւռին համաձայն, Իրաքի Պաշտպանութեան նախարարը՝ Զօր. Հարտան Թաքրիթի ներկայ եղած է ընդունելութեան մը, Հապպանիէի ռազ – մակայանը «Իրաքէն սուրիական զօրքին մեկնումին առթիւ»։ Ձչդուած չէ որ այդ մեկնումը Դամասկոսի կողմէ որոշուած է թէ պաղտատի կողմէ առաջարկուած։ Սուրիական զօրքը Իրաքի հիւսիսը հա – սած էր անցեալ ամառ քրտական ապըս – տամբութեան դէմ դնելու համար։

ԹԵՀՐԱՆի մէջ համաձայնութիւն մը ստորագրուած է Պարսկաստանի եւ Խորհ. Միութեան միջեւ քսան տարի ժամկէտով։ Միութեան միջեւ քսան տարի ժամկէտով։ Ան կը նախատեսէ որ Խորհ. Միութիւնը երկաթուղիի սահերը կը դնէ իրենց հողամասէն փոխադրուող

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ՄԱՍՆԱԿԻՑ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՍՈՒԳԻՆ

ԿԻԼԻԿԻՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ, ԵՐՈՒՍԱղէ – ՄԻ ԵՒ ՊՈՂՍՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔՆԵՐԸ ՅԱ. – ԻԱԿՅԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՂՐԿԵՑԻՆ

Նախագահ Քենըտիի եղերական մահը խոր յուզումի մատնեց համայն աչխարհի ժողովուրդները, որոնց կարգին՝ նաեւ հայ ժողովուրդը։

Շաբաթ, Նոյեմբեր 23ին, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին կողմէ, Բերիոյ Թեմի Առաջնորդ Գերչ. Տ. Ղեւոնդ Արք. Զէ – պէեան, Լիբանահայոց Առաջնորդ Գերչ. Տ. Տաճատ Արք. Ուրֆալեան եւ Դպրե – վանքի տեսուչ Գերչ. Տ. Գարեգին Ծ. վրդ. Սարգիսեան Եարդէ երթալով, յա – նուն Վեհափառ Հօրէն Ա. Կաթողիկոսի եւ Լիբանահայութեան, ցաւակցութիւն յայտնեցին Լիբանանի ամերիկեան դես – պան Պ. Արմին Մայէրի, Նախագահ Քե – նըտիի ցաւալի մահուան առթիւ։

Նոյն առթիւ, Վեհափառին կողմէ, ցա – ւակցական հեռագիր մը ղրկուեցաւ Մի – ացեալ Նահանգներու նոր նախագահ Լին – տոն Ճոնսընի։

Ցաւակցական հեռագիրներ ղրկուած են նաեւ Պոլսոյ եւ Երուսաղէմի նուիրա – պետական աթոռներուն կողմէ։

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Վերջին չաբաթներու ընթացքին մեր խմբագրատունը այցելեցին.—

Տոքթ. Քէֆլիքեան (Միացեալ Նա – հանգներէն) որ երկար չրջապտոյտ մը կատարելէ ետք մինչեւ Հայաստան Փա – րիզի ճամբով կը վերադառնար բնակա – վայրը։

Տոքթ. Տիրայր Ֆրանճեան, մեր աչ – խատակիցը, որ Հայրըլպերկէն Փարիզ եկած էր քանի մը օրուան համար։

Տոքթ. Եղիկ Գոճեալեան, Պէյրութէն որ Փարիզ կը դտնուի մասնակցելու հա – մար ատամնաբուժական միջազգային հա – մագումարին։

Պ. Տէր – Կարապետեան, Նիւ Եորքէն։

Ե. Ֆրնտբլեան Քալիֆորնիայէն։

Կ. Թաշճեան, Պէյրութէն։

ապրանքներու համար։

ԱԼԺԵՐԻՈՑ երկրորդ փոխ – նախա – դահը՝ Մոհամմէտ Սայիտ Ալժէ վերա – դարձաւ երկու չաբաթուան ճամբորդու – թենէ մը եաք Գահիրէ։ Ցայտարարու – թեան մը մէջ, Սայիտ չէշտեց.— «Նա – խագահ Նասր մեր մեծ եղբայրն է։ Պատրաստ է մեղի օդնելու բոլոր մար – դերուն մէջ, առանց փոխարէն բան մը ստանալու։ Պատրաստ է մեր տրամա – դրութեան տակ դնելու բոլոր թեքնիսի – էններն եւ ամէն ինչ որու մեր երկիրը պէտք ունի, բացի զրահապատ օժանդա – կութենէ։

ՀԱԿԱԿՐՕՆԱԿԱՆ պայքարը սաստկա – ցնելու համար խիստ միջոցներ պիտի առնուին Խորհ. Միութեան մէջ։ Արդա – րեւ կուսակցական մասնաւոր նիստ մը տեղի ունեցած է Մոսկուա ազդու միջոց – ներ գտնելու համար վասնզի նկատի կ'առնուի թէ ցարդ տարուած հակակրօ – նական պայքարը չէր բաւեր։ Նոր դասըն – թացքներ եւ դասախօսութիւններ պիտի ըլլան անաստուածութիւն քարոզելու հա – մար։

ՌՈՄԱՆՈՍ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 80ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ)

—o—

«Ես Ռոմանոսին առաջին անգամ տեսել եմ 1904 թուին, գարնանը, Նոր Նախիջեւան քաղաքում: Առաջին վայրկեանից նայ նա զրաւեց ինձ, հրաշալի խօսակից էր՝ սրամիտ, համայիչ իր ճայնով, իր բանաստեղծական շարժուձեւերով: Հա – դիւ 20 – 21 տարին անցած լինէր: Բարձրահասակ, գեղեցիկ, ճոխ մազերով:

Ամէն օր հանդիպում էինք իրար ... Մեծ հաճոյք էր պատճառում նա ինձ, երբ ոգեւորուած խօսում էր իր ծրագրերի մասին — ուզում էր կովկաս գնալ, ջրջել հայկական գիւղերը, հաւաքել մեր ժողովրդական երգերը, ուսումնասիրել, մշակել... եւ զարկ տալ հայկական աղ – դային երաժշտական արուեստի ամբոց – մանն ու զարգացմանը, որ նոր էր սկըսուած հանճարեղ Կոմիտասի չնորհիւ»:

Մեծ բանաստեղծ Իսահակեանը այս մի քանի նախադասութեամբ ամենավառ գծերով մեր առաջ կենդանացնում է Ռոմանոս Մելիքեանի կերպարը՝ իր խոհերի ու գործունէութեան չրջագծի մէջ, որն այնքան բնորոշ է մեծ երաժիչտ արուեստագէտին ու հասարակական դոր – ծչին:

Այո՛, Ռոմանոս Մելիքեանը մեծ սրտով այն արուեստագէտն էր, որ իր յախուռն բնաւորութեամբ կարծես միանգամից մըխրճուեց մեր ազգային երաժշտական կեանքի մէջ, իր ձեռքն առնելով մեր երաժշտական – հասարակական կեանքի ղեկը:

Ծնուել է նա 1883 թուականի Հոկտեմբերին, Հիւսիսային Կովկասի Ղըզլար քաղաքում: Տարրական ուսումը աւարտե – լուց յետոյ գնում է Նոր Նախիջեւան՝ դպրեվանքում սովորելու եւ այստեղ է, որ առաջին անգամ չփւում է երաժըշ – տութեանը: Բայց առաջին իսկ չփումը տեսանելի է դարձնում նրա մէջ եղած կայծը: Հազիւ մի տարի անց, նա արդէն ղեկավարում է քաղաքի հայկական եկեղեցու երգչախումբը: Ու այնուհետեւ ուսումը, ստեղծագործութիւնը, խմբավարութիւնը, երաժշտական հասարակական գործունէութիւնը միմիանց յաջորդելով, բայց միեւնոյն ժամանակ մի ամբողջութիւն կազմած, եղել են Ռոմանոս Մելիքեանի կեանքի էութիւնը:

1902 թուականին նա Ռոստովի երաժշտական ուսումնարանի ուսանող է, մնալով նաեւ եկեղեցու երգչախմբի ղեկավար: 1906 թուականին նա Մոսկուա – յում է, ժողովրդական երաժշտանոցի ուսանող: Պաշտամունք Զայքովսկու երաժշտութեան հանդէպ, բայց եւ Լազարեան ճեմարանի սանների ազգային ջերմ մրթնոլորտ, եւ առաջին ստեղծագործու – թիւններ:

1908 թուականին նա վերադառնում է Թիֆլիս, զբաղում մանկավարժական աշխատանքով: Նոյն թուականին նա կազ – մակերպում է հայկական երաժշտական Միութիւնը: Ամբողջովին համակուած է հայ երաժշտութեան զարգացման նոր ուղիներով ու հեռանկարներով:

1910 թուականի ամրանը նա մեծ չըրջայութիւն է կատարում Հայաստանի գիւղերում, հաւաքում ժողովրդական երգեր եւ մեկնում Պետերբուրգ: Այստեղ նա սովորում է երաժշտանոցում, հայկական եկեղեցում ղեկավարում երգչախումբը: 1912 թուականին այստեղ հրապարակւում են Ռոմանոսի ժողովրդական վեց երգերի մշակումները՝ «Խաքիղներ» անուան տակ, իսկ յետոյ մի չարք այլ երգեր՝ «Աչնան տողեր» խորագրով՝ վիպերգային քնարերգութեան անդրանիկ նմոյշները:

Երաժշտական հասարակական կեանքի տենչը նորից նրան ձգում է դէպի Կովկաս: 1915 թուի Յունուարին նա նորից Թիֆլիսում է: Այդ չրջանում նա ստեղծում է «Զմրուխտի» եւ «Զատ – վատ» երգային չարքերի հիմնական կտորները:

1920ին մեկնում է Երեւան: Նոր ուժով ու եռանդով ծաւալւում է նրա գործունէութիւնը: Նրա ջանքերով ու գլխաւորութեամբ հիմնադրւում է ազգային եւ երաժշտական առաջին արուեստանոցը, մի տարի անց՝ երաժշտանոցը: Ու այսպէս, մինչեւ իր կեանքի վերջը Ռոմանոս Մելիքեանը մերթ Երեւանում է, մերթ Թիֆլիսում, որ դեռ մնում էր հայ մշակոյթի ու արուեստի կարեւոր կենդրոնը, գործում է ու գործում, մի կողմից հիմնելով ու կազմակերպելով արուեստի օճախներ, որոնց թւում եւ հայ արուեստի տունը Թիֆլիսում, եւ դասաւանդում է ու ստեղծագործում: Մի կողմից բազմանում են նրա քնարերգութեան սքան – չելի նմոյշները, որոնք իրաւացիօրէն դնահատուած են իրրեւ ամէնէն քնարերգական չնչի ու փիլիսոփայական խոհ – թեան երգեր, միւս կողմից մանկավարժը ստեղծում է երգերու քանի մը չար – քեր:

Ահա մի բեղուն կենսագրութեան չատ սեղմ չարադրանքը, կենսագրութիւն, որ միահիւսուած է իր ժողովրդի երաժշտական – հասարակական կեանքի մի նոր չրջանի ձեւաւորման հետ: Այլ կերպ ասած՝ Ռոմանոս Մելիքեանի կրքոտ ու բազմակողմանի կեանքի էութիւնը հայ արուեստի նոր փուլում չինարար ճարտարապետի առաքելութիւնն էր, որ նա պատուով կատարեց: Բայց նա դեռ չատ բան ունէր անելու, եթէ անողոք ճակատագիրը այնքան վաղ չկտրէր նրա կեանքի թելը: Այդ 1935 թուականի Մարտի 30ին էր:

Արուածը, սակայն, արդէն մեծ պատմական նչանակութիւն է ստացել այսօրուայ արժէքաւորմամբ: Ըստ արժանւոյն դնահատելով երաժշտական – հասարակական մեծ գործչի աշխատանքը, պէտք է ասել, որ առաւել չափն է ու մնայուն, անչուշտ, նրա ստեղծագործական ժառանգութիւնը:

Ճշմարիտ է, որ Ռ. Մելիքեանին է վերագրւում մեր ազգային երաժշտութեան մէջ վիպերգութեան սեռի հիմնադրումը: Ռոմանոսն այն անձնաւորութիւնն էր, որ Կոմիտասից անմիջապէս յետոյ ամէնից աւելի էր մտահոգուած մեր նոր երաժըշտական գպրոցի ստեղծագործական ու – ղինների զարգացման հարցով: Նա էլ կոմիտասի նման պրպտում էր մեր երաժըշտական արուեստի զարգացման ճամբաները ու բարեբախտաբար իր մեծ տաղանդի ու ինքնազգացողութեան չնորհիւ դտաւ ճշմարիտ ճանապարհը: Ռոմանոսին եւս իր ներքին ղգացողութիւնը մղել է խորացնելու հայ երաժշտութեան արտայայտչական հնարաւորութիւնները, դրսեւորելու համար ազգային կերպարը, հոգեկան հազար ու մի նրբերանգները: Այս իղձերի իրականացման ճանապարհին նա իրաւացի էր, անչուշտ, որպէս սեռ ընտրելով երգայինը: Իրաւացի էր, որովհետեւ երգայինն էր, որ իր անմիջականութեամբ, մատչելիութեամբ, ժողովրդականութեամբ համապատասխանում էր մեր երաժշտութեան ինքնատիպ զարգացման պատմական ընթացքին: Բայց սրա հետ միասին, կամ աւելի ճիշդ, երգային երեւոյթի տակ, Ռոմանոսին, ի հարկէ, աւելի չատ դրաւեցրել է նոր ազգային, հայկական երաժշտական լեզուի հարստացումն ու զարգացումը, չափանիշներով Կոմիտասի ուղին: Մենք չենք սխալուի, եթէ ասենք, որ Ռոմանոսը Կոմիտասի հիմնադրած երաժշտական ոճի ու լեզուի ամենամեծ ժառանգորդն է ու չարունակողը՝ նրանից յետոյ: Ռոմանոսն էլ, ինչպէս եւ Կոմիտասը, կարող էր դրել աւելի չատ նուագարանային երաժշտութիւն, դրել համանուագ ու այլ երկեր: Բայց նա էլ մտահոգուած էր ազգային երաժշտութեան չէնքի հիմքերի ամրապնդմամբ, որի վրայ կարելի լինէր բարձրացնել կառոյցը: Եւ մերթ Ռոմանոս Մելիքեանի իւրաքանչիւր երգն ու վիպերգը, կատարեալ իր սեռի ու տեսակի մէջ, իր երկայնութեամբ, բայց եւ մեղեդիական, կշռոյթաւոր ու մանաւանդ ներդաշնակման հէնքով չի կարող նուագարանային երկ, համանուագ մանրա – նկար լինել: Կարող է, միայն պէտք է համապատասխանեցնել յօրինուածքը ու իւրայատուկ նրբագծերը:

Այս է Ռոմանոս Մելիքեանի սքանչելի ստեղծագործութեան հիմնական եւ իմաստը, եւ արժանիքը, եւ պատմական արժէքը:

Ռոմանոսը չատ դնահատելի է եւ իր – րեւ խմբավար: Նա էր, որ հիմք դրեց երգի կատարման ոճական, իմաստալից, կերպարային մեկնաբանութեանը:

Ցաւերժ յարգանք տաղանդաւոր արուեստագէտին, աղնիւ քաղաքացուն, մեծ հայրենասէրին՝ Ռոմանոս Մելիքեանին:

ՅԻՅԻԼԻՍ. ԲՐՈՒՏԵԱՆ

ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ԳՈՐԾ ՄԸ

—o—

Երեւանի բժշկական դասին յատնի դէմքերէն Ա. Կծոյեան՝ հայ բժշկագիտութեան պատմութեան նուիրած է կարեւր մը չատ ընդարձակ յօդուածներ, ընդ որս ուսումնասիրութիւն մը, մինչեւ – դարեան հայ բժիշկի մը՝ Գրիգորիսի մասին, ցոյց տալով անոր բնագիտական աչխարհահայեացքը, յառաջդիմական դաղափարները եւ իր ժամանակի բժշկութեան մէջ անոր խաղացած դերը եւ յայտնաբերած նորութիւնները: Նչենք միաժամանակ, որ այդ յօդուածները լոյս տեսած են հայերէն, ռուսերէն, Ֆրանսերէն եւ դերմաներէն լեզուներով, ինչ որ ցոյց կուտայ անոր գործերուն հանդէպ եղած մեծ հետաքրքրութիւնը:

Այս յօդուածներուն մէջ առանձին տեղ մը կը դրաւէ բժիշկ Գրիգորոսին նուիրուած ուսումնասիրութիւնը՝ «Գրիգորիս, քննութիւն բնութեան մարդոց եւ նորին ցաւոց», որ լոյս տեսաւ 1962ին, խմբագրութեամբ Լ. Ալչիկեանի եւ որուն կցուած էր աւելի քան հինգ մամուլ ընդարձակ նկարագրական մը, ուր հեղինակը մանրամասն կը նկարագրէ արժէքաւոր ձեռագրատակարանին հետ կապուած պատմաբանասիրական բոլոր պարագաները, որոնց միջոցաւ ընթերցողը լայն դիծերով կը ծանօթանայ Երեւանի Մատենադարանին մէջ գտնուող ձեռագրին: Բժիշկ պատմագիրը նոյնիսկ բնութագրած է լեզուն, որով գրուած է «Քննութիւն բնութեան մարդոց եւ նորին ցաւոց» գործը, եւ ամփոփ ու սեղմ տեսութեան մը մէջ ուրուագծած է բժիշկ Գրիգորիսի ապրած ժամանակաշրջանի բժշկապետական մշակոյթը, որ միջնադարեան Հայաստանի մշակութային կեանքի կարեւոր օղակներէն մէկն է:

Ներածականի ամենակարեւոր բաժինը ձեռագրատակարանի դիտական բովանդակութեան բացայայտումն է, զոր Ա. Կծոյեան կատարած է փայլուն կերպով: Այս՝ կարգի եւ աշխատասիրութեան մեծ ուժ պահանջող, դժուարին ու դնահատելի աշխատանք մըն է, զոր կատարած է բժիշկ պատմագէտը մանրամասն վերլուծութեան ենթարկելով, բացայայտելով եւ հրատարակելով միջին դարու հայերէնով դրուած, ժամանակի խօսակցական լեզուի բառերով եւ արաբերէնի տարրերով բարդացած այս ձեռագիր ձեռատակարանի բնագիրը:

Բժշկարանի հրատարակիչը գիտական հարուստ բովանդակութեամբ իր ներածական խօսքին մէջ լրիւ կը ներկայացնէ ձեռատակարանի մասնագիտական բովանդակութիւնը ոչ միայն սովորական ընթերցողի համար, այլ նաեւ բժիշկներու եւ բժշկութեան պատմութեան ու տեսութեան հարցերով զբաղողներուն համար: Ուսումնասիրողը չէ բաւականացած միայն ձեռատակարանի բովանդակութեան դրական չարադրութեամբ, այլեւ իրաքանչիւր դրոյթ, բժշկութեան ամէն մէկ

ՏԱՆԹՈՆԻ ՄԱՀԸ

—o—

Տեսնելով որ տխմար ամբոխը կը ծիծաղէր իր դժբախտ վիճակին վրայ, տաբաբախտ երիտասարդը աղեխարչ ձայնով մը հեծկլտաց.

— Զեզմէ ոչ ոք կրնայ կամ զաւակ չուներ՞ ...

— Մի մտածեր քածիդ մասին, պոռաց մարդ մը, մէկը պիտի գտնուի անպայման, անոր ոտքին յարմար կօշիկ մը գտնելու համար...

Այն ատեն, Տանթոն, բարձրացնելով իր ատենդրեան ճայնը, գոռաց.

— Հանդիստ կեցիր, Գամիլ, եւ մէկդի թող այդ սրիկան:

Սայլերը, դանդաղօրէն կը յառաջանային, ճեղքելով խռնուած ամբոխը:

Գարնանային այդ իրիկնամուտը լեցուն էր քաղցր ու հեշտալի օդով մը, զրեթէ տաք էր, ու արդէն կը տեսնուէին կիներու եւ երիտասարդ աղջիկներու կիսատ – մերկ կուրծքերը ...

Երբ թափօրը կ'անցնէր Պարնաս սրբ – ճարանին առջեւէն, Տանթոն անդին դարձուց իր դլուխը: Ոչ, չէր ուղեր յիշել ու այդ բանին համար պէտք ունէր իր բո – վանդակ կորովին:

Ցանկարծ զգաց որ ակնարկ մը յամառութեամբ կը յառէր իր վրայ: Արդարեւ, տեսնէ մը ի վեր, մարդ մը, կը հեռեւէր սայլին եւ իր ակնարկները չէր հեռացներ Տանթոնի վրայէն: Մարդը բարձրահասակ էր, նիհար եւ հագուած աղքատի մը նման: Տրիբունը կը փնտռէր անուն մը՝ զետեղելու համար այդ դէմքին վրայ: Ո՞վ էր այդ անձը, ո՞ւր էր տեսած զայն:

— Աբրայ Քերվերան, մրմնջեց ի վերջոյ:

Ակնթարթ մը երկու մարդոց ակնարկները մխրճուեցան իրարու մէջ ու Տանթոն տեսաւ որ քահանային չրթները կը չարժէին ու անոր ձեռքը դէպի իր կողմը թողութեան չարժում մը կ'ընէր:

Այս յիշատակին ծանրութեան տակ, անյողդողդ Տրիբունը պահ մը սարսռաց:

Իսկապէս, այդ անձը Աբրայ Քերվերանն էր որ ամուսնացուցած էր զինքը Լուիզի հետ, Լուիզի՝ որ իր մահէն ետք պիտի մնար թշուառ ու դժնդակ կացութեան մը մէջ: Իր երեւակայութեան պատուհանին վրայ տեսաւ իր կինը, անոր քնքուշ ու նուրբ բերանը, անոր գեղեցիկ վարսերը, եւ այս պատկերը կարծես սրբատաց դաշոյնի մը նման մխուեցաւ իր սրտին մէջ: Սակայն, ընդվզումը հզօր ճիգով մը, հեռու վանեց իր մտքէն այս պատկերը որ կը սղոցէր իր ծունկերը ու իրմէ կ'անհետացնէր իր վերջին կորովը: Այո, պէտք չէր որ զինք դիտող ստահակները, այդ զարչելի հրէշները, տեսնէին իր թուլութիւնն ու անձկութիւնը: Պէտք չէր որ դոյդն արատ մը իջնէր իրեն մնացած քիչիկ մը կեանքին վրայ: Իրաւունք չունէր այլեւս սիրտ մը ունենալու ...

Հիմա, այլեւս հանդարտ աչքերով կը դիտէր Սէնթ Օնօրէ փողոցին կրպակներն ու անոնց նչանատախտակները: Ցանկարծ տեսաւ նկարիչ Դաւիթը, որ, Ռէ – ժանս սրճարանին առջեւ նստած, կը գծագրէր մահապարտները:

— Ծառայ, պոռաց Տանթոն նկարիչին:

Սայլերը կը յառաջանային: Լոյսը ըսկսած էր նուազիլ երկնակամարին վրայ:

Տանթոն մտածեց. դիշերը որ վրայ կը հասնէր, վերջ պիտի դնէր ինչպէս օրուան, այնպէս ալ իր կեանքին:

Հիմա, կ'անցնէր նոյն այն ճամբայէն, ուրկէ անցած էին իրմէ առաջ Վերնիօ, Պրիսօ, Տիկին Ռոլան, Էպէր եւ այնքան ուրիշներ:

Ուրեմն, յեղափոխութիւնը կը բղխէ՞ իր զաւակները ...

Ներքին ձայն մը, մրմունջ մը, որ հետզհետէ սաստկանալով իր դանկը կը լեցնէր վայրենի աղմուկով մը, կ'ըսէր իրեն. «Կորսուած ես, կորսուած, վերջացած է այլեւս, ոչ ոք կրնայ բան մը ընել քեզի համար, կ'ապրիս տակաւին, բայց արդէն մեռած ես, մեռեալ մըն ես որ կը տանջուի ...»:

Ցնցում մը ազատեց զինքը այս մռայլ մտածումներէն: Փողոցին մէջ պատահած անկարդութիւն մը պատճառ էր զարձած որ սայլերը պահ մը կանգ առնեն:

Տանթոն վերցուց իր գլուխը եւ դէմքը ստացաւ ահաւոր ու սարսռազդեցիկ երեւոյթ մը:

Կը գտնուէին Ռոպէսպիէրի բնակարանին առջեւ:

Ցիշատակ մը, բոցի մը նման այրեց իր ուղեղը:

Կը յիշէր հիմա, իր սիրելիներէն մէկուն մահուան օրը, Տանթոն ստացած էր նամակ մը, ուր Ռոպէսպիէր գրած էր նաեւ հետեւեալ բառերը. «Կը սիրեմ քեզ ցմահ»: Նոյն այդ Ռոպէսպիէրն էր որ այսօր իր գլուխը կը յանձնէր դանակին:

Տանթոն կը դիտէր տունը, որուն բոլոր պատուհանները դոց էին, բայց ինք դիտէր, կը զգար, վստահ էր որ Ռոպէսպիէր հոն էր, այդ պատուհաններուն ետեւ, ծուարած՝ ինչպէս զարշահոտ պտան մը:

(11 Շար.)

—o—

հարց քննած է մեր ժամանակի գիտական բժշկութեան հողի վրայ եւ ըստ այնմ արժէքաւորած է յիշատակարանը :

Գրիգորիսի բժշկարանը բաժնուած է երեք մեծ գիրքերու : Առաջին գիրքին մէջ հեղինակը առանձին գլուխներով կու տայ ջերմային եւ արտաքին հիւանդութիւններու նկարագրութիւնը :

Երկրորդ գիրքը նուիրուած է ներքին հիւանդութիւններուն : Գիրքը կը սկսի գլուխի եւ կ'աւարտի ծայրանդամներու հիւանդութիւններով, ըստ որում , կը պահպանուի գործարանային կազմերու նկարագրութեան չարադասման վերէն վարի սկզբունքը :

Վերջին մասը նուիրուած է դարմանման տեսական եւ կիրառական կարեւոր արժէք ունեցող հարցերուն : Սկիզբէն իսկ կը յայտնուի այն ուշադրաւ միտքը, որ «Բժշկին իմաստութիւնն , ու չանքն ի յայն երեւնայ, որ պահէ զառողջ մարմինն իւր սահմանն եւ հիւանդն դեղով խնամէ» : Այնուհետեւ առանձին գլուխներ – բով երեւան բերելով բժշկական խոր գիտելիքները, Գրիգորիսը կը չարադրէ իր տեսակէտները մարդու առողջութեան, հիւանդութեան ու մահուան մասին, չեշտելով հիւանդի սնունդի , կենցաղին եւ առողջապահութեան կարգաւորման, աչխատանքի բնոյթի, միջավայրի, երկրի կլիմայի եւ չարք մը այլ պատկներու կարեւոր ու վճռական նշանակութիւնը առողջութեան համար :

Այս ընդհանուր բնութագրականէն ետք, ուսումնասիրողը մէկ առ մէկ կանդ կ'առնէ բժշկագիտական մեծ ու պզտիկ հարցերու վրայ, կը քննարկէ դանոնք , կը վերլուծէ, եաքը կը բացայայտէ այն նորն ու յառաջդիմականը, որ կը հարբսացոյնէ միջնադարեան բժշկագիտութիւնը եւ յիշատակարանը կը դարձնէ ժամանակաշրջանի մշակութային կոթողներէն մէկը :

Բնագրի ընթերցումին կը նպաստեն խնամքով կազմուած օտար տարաղներու բառատետրը, անձանօթ բառերու ցանկը եւ հայերէն բժշկական տարաղներու ցուցակը :

Գալով երկին ինքնուրոյն կամ թարգմանութեան հարցին, պէտք է նշել, որ ուսումնասիրողը հաստատուն փաստերով կ'ապացուցանէ, որ յիշատակարանը թարգմանութիւն չէ, այլ հայ բժիշկի աչխատանքին արդիւնքը : Ձեռագիրը գրուած է հայ մեծ մասնագէտ բժիշկի մը ձեռքով, որ եղած է հմուտ իր ժամանակի ամբողջ բժշկագիտութեան եւ երկը դիտաւորեալ գրած է պարզ ու խոսակցական միջին հայերէնով , որպէսզի հասկնալի ըլլայ լայն հասարակութեան :

Երեւանի Մատենադարանին մէջ գըտնուող այս յոյժ գիտական երկը հայ հանճարի սեղծագործութիւնն է եւ զայն ուսումնասիրողը եւ հրատարակողը արժանի է ամէն խրախուսանքի եւ չնորհակալութեան :

Թ. Կ.

ՍՓԱՆՉԵԼԻ ԽԱՂՈՂԸ

Նոյ նահապետի չրջանէն մարդիկ այնքան ժամանակ յատկացուցած են այդ – մշակութեան եւ այնքան խնամք տարած են, որ այսօր գոյութիւն ունին խաղողի բազմաթիւ տեսակներ : Այսպէս , խաղող կայ՝ որ միայն դինի կ'ըլլայ : Խաղող ալ կայ՝ որ միայն կ'ուտուի : Վերջապէս՝ խաղող ալ կայ, որ թէ՛ դինի կ'ըլլայ եւ թէ կ'ուտուի :

Բոլոր պտուղներուն պէս , խաղողն ալ բացառիկ տեղ մը կը դրաւէ մեր սննդառութեան մէջ : Եւ ամրան եղանակի վերջերը կամ աշնան սկիզբները հասունանալուն համար, խաղողը յատկեցած կ'ըլլայ ամրան արեւուն լոյսով ու կը պարունակէ այն բոլոր տարրերը, որոնք կը նպաստեն մեր ուժերու պահպանման ու վերանորոգման :

Բայց, խաղողը օգտակար է, երբ ունի համեղի համ եւ անտարակուսելի անուշիչ ուժ : Այս տեսակէտէն՝ նախընտրելի է արեւուն տակ հասունցած խաղողը՝ քան թէ ջերմոցի մէջ հասունցածը կամ դեռ բոլորովին չհասունցած քաղուած խաղողը :

Ասիկա կը նշանակէ, թէ խաղողը պէտք է ուտել իր եղանակին : Կարելի է – ղածին չափ պէտք է նախընտրենք մեր բնակավայրի չրջանին հասուն խաղողը : Յակ խաղողը՝ դժուարամարս է :

Սննդականոնի (տիէք) կարգ մը մասնագէտներու համաձայն, խաղողը ամէն – նէն կատարեալ պտուղն է, միշեցուցիչ է եւ մաքրողական : Իր այս յատկութիւնը կը բացատրուի այն իրողութեամբ , որ իր ջուրի պարունակութիւնը կը հասնի ութսուն առ հարիւրի : Բայց այս ջուրը , տեսակ մը կենդանի ջուր է, որ օրգանիզմին կողմէ իւրացուող տարրեր կը պարունակէ :

Խաղողը չափազանց հարուստ է չաքարով : Այս խիստ օգտակար տարրէն կը պարունակէ 15էն 25 առ հարիւր համեմատութեամբ եւ երբեմն, նոյնիսկ աւելի շատ, հասունութեան աստիճանին համեմատութեամբ : Այս չաքարը գաղտրոյթ է (կլիւճոզ), որ առանց ներքին փոփոխութեանց ենթարկուելու պէտք ունենալու՝ դիւրաւ կ'իւրացուի օրգանիզմին կողմէ : Այսպէս, խաղողը սքանչելի վառելանիւթ մըն է մեր կազմին համար, քանի որ 75 կրամ խաղողը 75 ջերմոյժ (քալորի) կը հայթայթէ մեզի :

Խաղողը հարուստ է նաեւ Բ. եւ Գ. կենսանիւթերով (վիթամին) : Բ. կենսանիւթը մեծ դեր կը խաղայ ուտեստեղէնները իւրացումին մէջ : Գ. կենսանիւթը շատ կարեւոր է մեր օրգանիզմին համար : Երբ բաւարար քանակութեամբ չըստանանք այդ կենսանիւթէն՝ յողնածութեան, տկարութեան, մարսողական անկանոնութեանց, լինտերու կամ աղիքնե – րու արիւնոտի ախտանչանները ի յայտ կուգան :

Վերջապէս , խաղողը կը պարունակէ նաեւ զանազան հանքային աղեր, ու մասնաւորապէս փոթաս :

Իբր դեղ, խաղողը կ'աղդէ դժուարա – մարսութեան վրայ ու կը դիւրացնէ երիկամունքի գործունէութիւնը : Իր միզե – ցուցիչ յատկութիւններուն չնորհիւ՝ ե – րիկամունքները իրապէս կը լուայ : Ընդհանրապէս խաղողը կը յանձնարարուի բոլոր առողջ մարդոց՝ իր զօրացուցիչ եւ զովացուցիչ յատկութիւններուն համար : Նմանապէս կը յանձնարարուի ամէն ա – նոնց՝ որոնք կը տառապին լեարդի եւ երիկամունքի տկարութենէ : Խաղողը կը յանձնարարուի նաեւ՝ արեան պակասէ տառապողներուն, ուժասպառ մարդոց , յդի ու կաթ տուող կիներուն :

Ընդհակառակն , չի յանձնարարուիր չաքարախտաւորներուն, մեծ քանակու – թեամբ չաքար պարունակելուն համար :

Խաղողաբուժութիւն ընել ուզողները , պէտք է օրական չորս հարիւրէն հինգ հարիւր կրամ խաղող ուտեն : Նախընտրաբար պէտք է ուտեն առաւօտուն, ուրիչ որեւէ նախաճաչի տեղ եւ կէսօրէ ետք , ժամը չորսի առենները : Կրնան ուտել նաեւ առաւօտուն, կէսօրուան ճաչէն եւ իրիկուան ընթրիքէն առաջ :

Ամբողջական խաղողաբուժութիւն ը – նել ուզողները պէտք է չարաթը մէկ կամ երկու օր միայն խաղող ուտեն, սկսելով օրական մէկ քիլոյէ եւ հասնելով մինչեւ երկուքուկէս քիլոյի : Որոշ պարագաներ՝ կարելի է մինչեւ երեք քիլօ ուտել : Այս դարմանումը չատ արդիւնաւէտ է յօդացաւէ (ռիւմաթիզմ) եւ աղիքային անհանգստութիւններէ տառապողներուն համար, բայց լաւ է որ բժիշկի խորհուրդով կատարուի :

Խաղողին հիւթը միզեցուցիչ ու զովացուցիչ է եւ մանաւանդ չատ օգտակար՝ աճումի չրջանի մը մէջ դանուող տղոց :

Զոր խաղողը (չամիչ) չատ մեծ քանակութեամբ չաքար կը պարունակէ եւ այդ պատճառով յանձնարարելի չէ դիւրնալու հակում ունեցողներուն եւ չաքարախտաւորներուն :

Քաղեց՝ Վ.Ն.

ԿԱՐԾԻՔ ԳԻՏՆԱԼ

Ամերիկեան կօշիկի գործարան մը կ'օգտագործէ կաչի մը, որ ծածկուած է թափանցիկ կերպընկալէ բարակ շերտով մը : Այս կաչին եօթը անգամ աւելի դիմացկուն է քան սովորական կաչին : Շնորհիւ թափանցիկ կերպընկալին՝ կաչին կը պահէ իր փայլը եւ գոյնը· մաքրելու համար բաւական է թաց լաթով մը սրբել :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ ՆՈՐ ՆՈՒԻՐՆԵՐ

Ազգապետ Վ. Համբարձումեան Մ. Նահանգներէն վերադարձին, իրեն հետ բերած է արեւելեան ութ հին ձեռագիրներ՝ վեցը արաբերէն (երկրաչափութիւն, օրացոյց եւ չորս դուրան), մէկը պարսկերէն (դիրք հնդկական աղանդներու մասին) եւ մէկն ալ հինգի լեզուով գրուած ձեռագիր մը :

Հայաստանի Հեռաւրական գործակալութիւնը, որ կը հաղորդէ այս լուրը , կ'աւելցնէ , թէ ութ հին ձեռագիրները Երեւանի Մատենադարանին նուիրողն է ամերիկաբնակ ազգային մը՝ Յարութիւն Նազարեան, որ ուրիշ առիթներով արաբերէն, պարսկերէն եւ թրքերէն 277 ձեռագիրներ ալ նուիրած է :

Աւելցնենք , որ այս տարի Մատենադարանը ձեռագիրներ ստացած է Թուրքիայէն, Սուրիայէն, Հնդկաստանէն եւ Հայաստանի զանազան չրջաններէն : Նոր ստացուած ձեռագիրներուն մէջ են Ժդ. դարու «Աստուածաչունչ» մը, ԺԸ. դարու «Բժշկարան» մը, Ղուկիանոս երգիչին 1843ի «Տաղարանը», 1346ին Սեբաստիոյ մէջ կազմուած «Հաւաքածոյ» մը, որ կը բովանդակէ միջնադարեան բանաստեղծներ Գրիգոր Նարեկացիի , Գրիգոր Մագիստրոսի, Ներսէս Շնորհալիի եւ այլոց տաղերը :

ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐ

Դասական երաժշտութեան մարզին մէջ երկրորդ եւ երրորդ մրցանակները ստացած են Ա. Ցարութիւնեան եւ Ս. Զրբաչեան : Հայ երկու երաժիշտներուն դործերը դասուած են Խորհ. Միութեան 146 լաւագոյն դործերու չարքին :

ՆՈՐ ՕՐԻՆՔ ԵՒ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Անձնական մանր մունր դործեր ընողները աւելի խիստ պատիժ պիտի կրեն այսուհետեւ : Արդարեւ, նոր հրամանագրով մը, Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութիւնը մինչեւ վեհուրդի նախագահութիւնը մինչեւ վեհուրդի տուգանք սահմանելու իրաւունք կուտայ դատական մարմիններուն, բոլոր անոնց, որոնք կողմնակի աչխատանքներ կը կատարեն, յանձնակ մը չարհելու նպատակաւ :

Ուրիչ հրամանագրով մը կը ծանուցուի, թէ կազմուած է մամուլի պետական կոմիտէ մը, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ դեկավարել հրատարակութիւնները, գիրքերու առեւտուրը երկրին մէջ :

ԿԱՐԴԱՑԻՔ ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (66)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ – ՈՐԴԻ

ՔԱՄԵԼԻԱՋԱՐԴ ԿԻՆԸ

Դուն պիտ այնպէս կը սիրես որ երբ թէ երբեք ուրիշին անձնատուր եղած չեմ եւ կը դողամ որ եաքը, քու սիրոյդ վրայ դղջալով եւ անցեալս ոճիր մը համարես – լով, չպարտաւորես պիտ գարձեալ նետուիլ այն կեանքին մէջ, ուրկէ ազատե – ցիր պիտ : Մտածէ թէ հիմակ որ նոր կեանքի մը համը առի, պիտի մեռնիմ եթէ նախորդ կեանքիս վերադառնամ : Ը – նէ ուրիմն ինձի թէ երբեք պիտի չզատուիս ինձմէ :

— Կ'երդնում :

Այս բառին վրայ երեսս կը նայէր, որպէս թէ աչքերուս մէջ կարդալու համար որ երդումս անկե՞ղծ էր : Ցետոյ թեւե – րուս մէջ կը նետուէր եւ գլուխը կուրծքիս վրայ դնելով կ'ըսէր .

— Զես պիտեր թէ ինչպէս կը սիրեմ քեզ :

Իրիկուն մը թեւերնիս կրթնցուցած է – ինք պատուհանին եղերքին եւ կը դիտէ – ինք լուսինը, որ կարծես թէ դժուարաւ կ'ելլէր իր ամպածրար անկողնէն եւ մը – տիկ կ'ընէինք հովին, որ ծառերը կը չարժէր աղմկալի կերպով : Իրարու ձեռք բռնած էինք եւ քառորդ ժամէ ի վեր չէ – ինք խօսեր, երբ Մարկրիթ ըսաւ ինծի :

— Ահա ձմեռը եկաւ. կ'ուզես որ մեկնի՞նք :

— Ո՞ւր :

— Իտալիա :

— Կը ձանձրանա՞ս :

– Ձմեռէն կը վախնամ , մանաւանդ մեր փարիզ վերադառնալէն կը վախնամ :

— Ինչո՞ւ :

— Շատ պատճառներ կան :

Եւ առանց իր վախնալուն պատճառները ըսելու, խնդոյն աւելցուց .

— Կ'ուզե՞ս մեկնիլ, բոլոր ունեցած – ներս կը ծախեմ եւ կ'երթանք Իտալիոյ մէջ կ'ապրինք : Անցեալէն հետք մը պիտի չմնայ եւ ոչ ոք պիտի գտնայ թէ ով եմ : Կ'ուզե՞ս :

— Մեկնինք, եթէ հաճոյք կը զգաս , Մարկրիթ , ճամբորդութիւն մը ընենք, կ'ըսէի : Բայց ի՞նչ հարկ կայ ծախել այնպիսի բաներ զոր վերադարձիդ գըտնելով ուրախ պիտի ըլլաս : Այդպիսի զոհողութիւն մը ընդունելու չափ մեծ հա – րըստութիւն մը չունիմ, բայց ունեցածս կը բաւէ որ հինգ – վեց ամիս հանգստութեամբ ճամբորդենք, եթէ ամենափոքր հաճոյք մը կը պատճառէ քեզ ճամբոր – դութիւնը :

— Իսկապէս ոչ, չարունակեց պատու – հանէն հեռանալով եւ սենեակին մթաստուերը մէկ անկիւնը բազմոցի մը վրայ նստելով, ի՞նչ հարկ կայ հոն երթալ եւ դրամ ծախսել : Աշխէն հոս բաւական ծախք կ'ընես ինծի համար :

— Երեսի՞ս կը զարնես, Մարկրիթ, վհատանձնութիւն չէ ատիկա :

— Ներողութիւն, բարեկամ, ըսաւ ձեռքը ինծի երկնցնելով : Այս փոթորկայից օդը չիղերս կը դրդռէ : Ուզածս չէ որ կ'ըսեմ :

Եւ դիս համբուրելէ ետք, խորունկ մըտածումի մէջ թաղուեցաւ :

Այսպիսի տեսարաններ քանի մը անդամ պատահեցան եւ եթէ ասոնց պատճառը չէի դիտեր, բայց կը զգայի թէ Մարկրիթ ապագային համար մտահոգ էր : Չէր կրնար կասկածիլ սիրոյս վրայ, որ ամէն օր կ'աւելնար եւ սակայն չատ անգամ տխուր կը տեսնէի զինքը եւ բուն պատճառը չէր ըսեր բնաւ :

Վախնալով որ այս խիստ միօրինակ կեանքը կը յոդնեցնէ զինքը, կ'առաջարկէի փարիզ դառնալ, բայց միշտ կը մերժէր առաջարկութիւնը եւ կ'ապահովէր դիս թէ ոչ մէկ տեղ կրնար այնքան երջանիկ ըլլալ որքան էր գիւղին մէջ :

Բրիւտանն սկսած էր իր այցելութիւնները քիչցնել, բայց ի փոխարէնն նամակներ կը գրէր, զորս երբեք ուզած չէի տեսնել, թէպէտ անոնք խորին մտատանջութիւն մը կը պատճառէին Մարկրիթի : Չէի գիտեր թէ ինչ երեւակայեմ :

Օր մը Մարկրիթ իր սենեակը մնաց : Ներս գացի : Գիր կը գրէր :

— Որո՞ւ կը գրես, հարցուցի :

— Բրիւտանսին : Կ'ուզե՞ս որ գրածս կարդամ :

Ամէն բան որ կրնար կասկածի երեւոյթը ունենալ, սոսկում կը պատճառէր ինծի : Ուստի պատասխանեցի Մարկրիթի թէ պէտք չունէի իր գրածը դիտնալու եւ սակայն վստահ էի թէ այդ նամակը պիտի իմացնէր ինծի Մարկրիթի տխրութեան բուն պատճառը :

Ցաջորդ օրը, հիանալի օդ կար : Մարկրիթ առաջարկեց ինծի նաւակով պտոյտ մը ընել եւ Քրուասիս կղզին այցելել : Շատ դուարթ կ'երեւար : Ժամը հինգն էր երբ վերադարձանք :

— Տիկին Տիւվէրնան եկաւ, բաւ նայնին, տունէն ներս մտնելնիս տեսնելով :

— Մեկնեցա՞ւ, հարցուց Մարկրիթ :

— Այո, ձեր կառքը նստեցաւ գնաց : Ըսաւ թէ այսպէս որոշուած էր :

— Շատ աղէկ, ըսաւ Մարկրիթ : Ուտելիք բեր մեզի :

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Գէորգ Թօփսաղալեան – Նիկողոս – եան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց կնոջ եւ մօր՝ Սրբուհի Նիկողոս – եանի *մահուան քառասունքի առթիւ հո – գեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ու – նենայ Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյն մէջ, այս կիրակի : Կը հրաւիրուին իր յիշա – տակը յարգող աղգականներն ու բարե – կամները :*

×

Այս կիրակի ողբ. Տիկին Մարիամ Գարօղլանեանի մահուան քառասունքի առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյն մէջ : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յար – գող աղգականներն ու բարեկամները :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Ֆաչէ Շրջ. վարչութեան եւ Փարիզի շրջանի իր մաս – նաճիւղերուն : Տեղի կ'ունենայ, Հինգ – շաբթի (Դեկտեմբեր 19) ժամը 3ին, Քա – ոէ, Սալ տէ Ֆէթի մէջ :

Ծիծաղաշարժ ներկայացում մը, տղոց կողմէ եւ սիրուն անակնկալներ :

Կաղանդ Պապան պիտի բերէ նուէր – ներ եւ նախընթրիք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոն.— Ֆ. Կ. Ֆաչէ Լիոնի մասնա – ճիւղի «Մանուկներու Օր»ը տեղի կ'ունե – նայ յառաջիկայ Յունուար 12ին, կիրակի օր, եկեղեցւոյ սրահը :

×

Կապոյտ Ֆաչէի Օրը, մեծ պատրաստու – թեամբ կը տօնուի Փետրուար 23ին, Շի – միի սրահը :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Տիկնանց յանձնախումբի կողմէ յառաջիկայ Դեկ – տեմբերի 8, 9, 10 օրերուն համար յայ – տարարուած «Գթութեան Վաճառք»ը յե – տաձգուած է :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Սէնթ – Անթուանի Ս. Թաղէոս եկե – ղեցւոյ Թաղականութիւնը կը ծանուցա – նէ Թաղիս եւ շրջանի հաւատացեալ ժո – ղովրդեան թէ այս կիրակի Ս. Եկեղեց – ւոյս անուան տօնակատարութեան առ – թիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգե – հանգիստ պիտի կատարուի Թեմիս բաղ – մապետն առաջնորդ Տ. Գրիգորիս Եպս. Պալաճեանի, նորոգ հանդուցեալ Ս. եկե – ղեցւոյս հոգեւոր հովիւ Ներսէս Քհնց. Կաւսարինեանի, կնքամօր Նունիկ Տէր Ղեւոնդեանի եւ եկեղեցւոյս պայծա – ռութեան սատարողներուն :

Նոյն օրը կէսօրէ վերջ ժամը 3ին այց հոգեհոյս Սրբազանին եւ Տէր Հօր շիրմին վրայ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի :

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը ներկայ ըլ – լալ այս արարողութեանց :

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

կիրակի, ԴԵԿՏԵՄԲ. 15, ժամը 4ին

ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ

Ծնողաց եւ Բարեկամաց մտերմիկ Օր

ԲԵՄԻ ՎՐԱՅ՝

Մանկական սիրուն խաղեր

ԵՂԵՒՆԻԻՆ ՏԱԿ՝

Հարիւրաւոր նուէրներ

ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ՝

Ընտանեկան ճաշի սեղաններ

ՈՒՐԱԽ ՏՕՆ՝ ՈՒՐԱԽ ՕՐ

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Մ. ՄԱՇՏՈՑԻ
1600 ԱՄԵԱԿԸ
ՎԱՂԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի եւ չըր – ջանի Հայ Աղգ. Միութեան, այս կիրակի (Դեկտ. 1) ժամը 15ին Սալ տէ Ֆէթի մէջ :

Հովանաւորութեամբ քաղաքապետ՝
ԺԱՆ ՓԵՐՏՐԻԻ

Բարձր նախագահութեամբ կաթ. Պատ – ուիրակ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

կը խօսին՝
Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ – ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
(Բագմավէպի *խմբագրապետ*)
ՓՐՈՖ. Գ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ
(Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական բաժինն կը մաս – նակցին :— Օր. Ա. Կարապետեան, Ա. Սիրանոսեան, Ս. Պօղոսեան, *ինչպէս նաեւ խմբերգ (քառաձայն), պար, երգ, արտասանութիւն :*

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻԻՆ

Գրական – Գեղարուեստական ցերեկոյթ
Նուիրուած

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻ
ԾՆՆԴԵԱՆ 250ԱՄԵԱԿԻՆ

Այս կիրակի, ժամը 15ին, Ազգային Տան Թատերասրահին մէջ, 32 Բիւ տը Թրէվիզ :

Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտա – սանութիւն եւ սալեր Սայաթ-Նովայէն :

19 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1964
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մ. Ֆաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 23ին :

GALERIE FRAMOND

3, Rue des Saints-Pères
PARIS (VIe)

ZAVARO

PEINTURES D'ISTANBUL

Heures d'ouvertures : 10 h. à 12,30
14 h. à 19

Métro : Palais-Royal ou
Saint-Germain des Près

« Au Pavillon Bleu »
(Bord de Seine)
BAS-MEUDON
50, Route de Vaugirard
Téléph : OBS. 14-39

Տէր եւ Տնօրէն
ՆԻԿՈՂՈՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

BAR-RESTAURANT
— Spécialités Orientales —
NOCES — BANQUETS
SALLE DE DANSE

ՀԱՐՍԱՆԻՔԻ, ԽՆԶՈՑՔԻ, ՊԱՐԻ
վարձու սրահ, ճաշով ու
խմիչքով կամ ոչ :

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

REVEILLONS

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի միջ–մասնաճիւղային վարչութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր մասնաճիւղերուն :

Դեկտեմբեր 14ին, Սալ Մազընոյի մէջ, երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ :

Մանրամասնութիւնները առանձին :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կրընոպլի *խումբը մեծ պարահանդէս մը կազմա – կերպած է Շաբաթ, Նոյեմբեր 30, ժամը 21էն սկսեալ :*

ՕԹԻԼ ՍԻՒԻՍ Է ՊՕՐՏՕ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնուի, նախա – ձեռնութեամբ Անիվա – Պուա Քոլոմպի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ մասնակ – ցութեամբ Նոր Սերունդին, Դեկտ. 28, Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Անիվայի քաղաքապետարանի չքեղ սրահ – ներուն մէջ :

Մանրամասնութիւնները առանձին :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
ՄԱՐՏ 15ԻՆ

×

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ, կիրակի, Մարտ 1, կէսօրէ վերջ, ժամը 14.30ին :
MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

×

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի տարե – կան մեծ պարահանդէսը 16 Փետրուար, 1964, կիրակի, ժողմ ե.ի չքեղ սրահներուն մէջ :

×

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՄԱՐՏ 14ԻՆ
Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ – Քաշանի խումբին :

Հ. Յ. Դ.

Լիոն.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմի – տէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20.30– ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայու – թիւնը պարտաւորիչ :

ՄԱՐՍԷՅԼ – ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, որոշուած հաւաքատեղին : Խիստ կարե – լոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ, սովորական հաւաքավայրին մէջ : Բացա – ոիկ օրակարգ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՒԱՐ. Հայր. Միութեան Մար – սէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովո – րական հաւաքատեղին : Օրակարգ տեղ – ւոյն վրայ : Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ տարւոյս առաջին այս կարեւոր ժողովին :

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ
ԵՐԳԱՀՈՒՄԲ
ՓԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻ
ՀԱՄԵՐԳ
ԿԻՐԱԿԻ՝ 8 ՄԱՐՏ, 1964, ԺԱՄԸ 17
ՍԱԼ ԿԱՎՕ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ
GRAND HOTEL *ի չքեղ սրահներուն մէջ*
12, Bld. des Capucines
Կիրակի, Դեկտեմբեր 1, ժամը 17էն կէս գիշեր
Հաճելի գեղարուեստական բաժին
Երկու նուագախումբ
Մուտք 10 Ֆր., քարտ ուներող ուսանողներուն կէս գին
Սեղանները կ'ապահովուի ն հեռաձայնի կարգով
WAG. 38-54

L'ECLAIREUR SPORTS
13, ALLEES LEON GAMBETTA — MARSEILLE
Տնօրէն՝ Խ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ Tél. : 64-28-01

Spécialiste de Sports d'Hiver
Toutes les grandes Marques

SKIS — SKI-BOB — FIXATIONS — LUGES — ACCESSOIRES
CHAUSSURES — ANORACKS — FUSEAUX — APRES-SKIS — PULLS

ATELIER DE GARAGE ET REPARATION
LOCATION — SKIS — CHAUSSURES — CANNES
GRANDS CHOIX — QUALITE — PRIX

ՀԱՅԱՍ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PROvence 86-60
C.C.P. : PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 75 Ֆ. Հատը 0·30 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ
30
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
SAMEDI
30 NOVEMBRE
1963

LE NUMERO : 0,30 FR.

39րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9872 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 39e ANNÉE — N° 9872

ՆԱՀԱՏԱԿԻ ՄԸ ԹԱՂՈՒՄԸ

(Նիւ Եորք, Յաւաղ, 25 Նոյեմբեր)

Մինչեւ այս տողերուն ձեռի հասնիլը, ողջ արդէն տեղեկացած կ'ըլլաք Մ. Նահանգներու նախագահին՝ Ճոն Ֆիցճերըլտ Քենըտիի մահուան ու անոր յաջորդող կարգ մը դէպքերու մասին : Հարիւր ութսուն միլիոնոց ազգ մը, քանի մը րոպէի մէջ , սրտաբեկ, սուգը մտաւ :

Ուրբաթ , Նոյեմբեր 22ի կէսօրին էր որ բոլոր ձայն եւ պատկերասփիւռի կայանները միաժամանակ դուժեցին թէ Տալաս, Թեքսասի մէջ, ուր նախագահը շրջապտոյտ էր եղած , սպաննուած է անարեկիչի մը ղնդակով :

Դժուար է նկարագրել այս ախուր լուրին ձգած տպաւորութիւնը: Չհաւատացինք, թերեւս չուզեցինք հաւատալ , չկրնանք հաւատալ... Ո՞վ կրնար եղած ըլալ այն չար ձեռքը՝ որ համարձակած էր այդ ծաղիկ ու օգտակար կեանքի թելը կտրել... Չէ, սխալ մը կար· սխալ մը ըլլալու էր... Մեծ, չարժուն կենդանի քաղաքը, Նիւ Եորքը, իր չունչը բռնեց՝ ու քարացաւ կարծես, դէմքերը տխրեցան ու աչքերուն մէջ արցունք քալեց :

Սարսափ չէր ղացուածը, պետութիւնը անղեկ մնալու վախ չկար... երկու ժամ վերջ արդէն նոր նախագահ մը ունէր երկիրը: Չգացուածը խորունկ, խարանող ցաւ էր, սուգ, կսկիծ... Նախագահէն առաջ ու աւելի, մարդը, երիտասարդը , ընտանիքի բարի հայրն էր որ կ'ափսոսացինք :

Մարդը որ սպաննուած էր, հազիւ երեք տարի առաջ նախագահ էր ընտրուած : Այն առեն, ազգը, քաղաքակիրթ աշխարհը զարմացան՝ որ Ամերիկայի նման պետութիւն մը, իր ազգային նաւուն ղեկը այդքան երիտասարդ անձի մը կը վստահէր ու թերահաւատութեամբ չարժեցին իրենց ղլուխը :

Փորձառութիւնն ու կեանքը ցոյց տըւին որ Մ. Նահանգներու ժողովուրդը սխալած չէր իր ընտրութեան մէջ, եւ Քենըտիի մահուամբ, ոչ միայն Ամերիկացիք, այլեւ ամբողջ աշխարհը, խնամակալ մը եւ բարեկամ մը կորսնցուց : Բառին բովանդակ իմաստով խեչալա պաշտ մըն էր հանդուցեալ նախագահը . երդիներ ու լայն հորիզոններ ընդգրկող ծրագիրներ ունէր, անիրաւութիւնները ու ղրկանքները կ'ուզէր սրբել սրբագրել ոչ միայն իր ղեկաւարած երկրին, այլեւ ամբողջ աշխարհի չատ մը հեռաւոր մասերուն մէջ: Կ'ամաչպարէր, որովհետեւ ղեկէր որ իրեն տրամադրուած ժամանակը չատ կարճ էր.— Շատ չատ չորս տարուան չրջան մը եւս , անարիւն յեղափոխու – թեամբ մը կը ջանար ղլուխ հանել իր ծրագիրները, երբ չար հովը փչեց ու բաց պատուհանի մը առջեւ ղրուած մոմի մը պատուհանի մը առջեւ ղրուած մոմի մը բոցին պէս մարեցաւ իր կեանքի ճրագը :

Դիւրչակի մը մէջ ծրարուած իր պրոնզեայ ղոց դագաղը, երկու լման օր ցուցադրուեցաւ Կապիտոլի եւ Սպիտակ Տան մէջ, եւ ժողովուրդը, անհատնում, ան – վերջ չարքերով, ղլխաբաց եւ արտուասքաթոր աչքերով, եկաւ իր վերջին հրաժեշտը տալու, իր սիրելի նախագահին ու բարեկամին ...

Երկուշաբթի առաւօտ, դագաղը, պինուրական նուագախումբերու, ջոկատներու, ծովայիններու, սպայից վարժականներու ուսանողներու, պետական ա – ղաղնիին, պինուրական երեք բաժանմունքներու ներկայացուցիչներուն եւ աշխարհի չորս կողմերէն հասած բարեկամ ազգերու ներկայացուցիչներուն մասնակցութեամբ ճամբայ ելաւ դէպի եկեղեցի: Թափօրին կը մասնակցէին Շառլ դը Կոլ, Անղլիոյ իշխան Ֆիլիփ, Ալէք Տուկլաս Հիւմ, եւ, աշխատաւորական կազմակերպութեան կողմէ, Հերոլտ Ուիլսըն : Արեւմտեան Գերմանիոյ կողմէ Լուտվիկ Էրհարտ, Ճափոնի վարչապետ Հայաթօ Իքէտա, Խորհ· Միութեան կողմէ Միկոյեան, Պելժիոյ թագաւորը, Իրլանտայի կողմէ Տը Վալերա, Քանատայի կողմէ Լեսթըր Փիրսըն, Լիւքսէնպուրկի Մեծ Դուքսը, Հոլանտայի կողմէ իշխան Պերնհարտ : Նորվեկիոյ գահաժառանգը , Յունաստանի Ֆրեդերիքա թագուհին, Եթովպիոյ կայսրը Հայլէ – Սելասիէ , Թուրքիոյ, Մարոքի, Ֆիլիփինները, Տանգանգրիկայի, Ափրիկեան նորազատ երկիրներու, Միացեալ Ազգերու ներկայացուցիչները, դեսպանները, դաստուր – ներ, ծերակոյտի ու ներկայացուցչական ատեան անդամները, աշխարհի ամէն կողմերէն հասած իշխաններ եւ իշխանուհիներ, միակ բացակայ կարմիր Չինաստանն էր :

Աչնան ղով , պայծառ ու մաքուր օ – դին մէջ չարժող յուղարկաւորներու թափօրը, մղոններով երկար, երբ կտրեց Փէնսիլվանիա Ավընիւն, եկեղեցիներու դանդակները յամր ու ախուր կ'ողբային: Դիակառքը կը քաշէին եօթը սպիտակ ձիեր, անոր եռեւէն պինուր մը կը կրէր նախագահական դրօշը, պետական կնիքը՝ կապոյտ խորքով մեսաքսի ծիսեան կտորի մը վրայ· անոր կը հետեւէր նախագահին ձին, անղուսպ կենդանի մը, բոլոր խելօքներուն մէջ միակ անխելօ – քը, որ, սանձը ծամելով, միչտ ծառա – նալ կը փորձէր ...

Սէնթ Մէթիւս մայր Տաճարին մօտ ատոը փողոց մնացած, Տիկին Քենըտիի կարղադրութեամբ, բոլորը կ'իջնեան կառքերէն ու կը քալեն դէպի եկեղեցի : Տաճարի մուտքը հրաւիրատոմսով էր, 1100 աթոռները հազիւ բաւելով հիւրերուն ու հրաւիրեալներուն: Եկեղեցւոյ դրան առջեւ կարղինալ Քուչինկ, ղեկատուր – ուած, դիմաւորեց Տիկին Քենըտին ու մեծ հանդուցեալին պարագաները՝ մայրը, երկու եղբայրները, հարսներն ու զաւակները Քարոլայն եւ Ճոնսոն, որ իր հօր մահուան լուրը առնելէն ետք, մօրը բողոքեր էր թէ «ալ իր հետ խաղացող չունի» ... Օ՛, սքանչելի ու կ՛րճ , կ՛րճ, կ՛րճ մանկութիւն... Յուղու – մով կը նայիմ Բապըրթ ու Թէտի Քենըտիի յորնած, վշտէն խորչոմած դէմքերուն ու մտքէս կ'անցնի թէ «արդեօք ա – նոնք այս պահուն կ'ափսոսա՞ն, որ իրենց եղբօր թեկնածութեան պահուն այնքան եռանդագին աշխատեցան անոր ընտրութիւնը յաջողցնելու համար »...

Տաճարը լեցուած է բերնէ բերան . ու մինչ կարգինալը կը ղեկատուորուի, մէկը ուժեղ՝ տիրական ձայնով մը կը սկսի երգել Կունոյի «Աւէ Մարիան» : Սար – սուռ մը կ'անցնի ողնայարէս : Պատարագիչը կ'աղօթէ : Կը խնդրէ Աստուծմէ որ «ամէն պատիժէ ղերծ կացուցանէ Ճոն Ֆիցճերըլտ Քենըտին՝ ու զայն ընդունի իր արքայութեան մէջ»:

« Ես եմ Յարութիւն եւ կեանք... Ցա – ւիտեան հանդիստ պարգեւէ ծառայիդ , Ճոն Ֆ. Քենըտիի... Ընդունէ մեր աղօթքը Տէր» ...

Ցետոյ կ'առնէ հաց ու գինի ու կ'օրհնէ դանոնք :

« Սա է մարմին իմ, սա է արիւն իմ »:

Հաղորդութիւն կուտայ հանդուցեալին պարագաներուն:

Երախան, Ճոնսոնը, որ վաղը երեք տարեկան պիտի ըլլայ, ինքն ալ կը մօտենայ մօրը հետ Հաղորդութիւն առնելու: Զայն ետ կը բերեն իր տեղը :

Ուշինկթընի առաջնորդը բեմ կը բարձրանայ քարոզելու :

Իր քարոզը , հանդուցեալին տարբեր ժամանակներու մէջ խօսած ճառերէն իրարմէ բաժանել՝ ընդհակառակն աւելի ամրապնդեց մեր մխիթարութիւնը »:

Ապա նախագահը յայտնեց, թէ գալ Քանավէրըլի հրթիռներու արձակման կեդրոնը այսուհետեւ պիտի կոչուի «Քափ Քենըտի »:

Այս ուղերձէն մէկ օր առաջ, Լինդըն Ճոնսոն ամերիկեան Քոնկրէսին առջեւ խօսած էր նախագահական իր առաջին մեծ ճառը, որուն մէջ կը յայտնէր, թէ ներքին ու արտաքին քաղաքականութեան մարզերուն մէջ հաւատարմօրէն պիտի չարունակէ իր նախորդին սկսած գործը: Ներքին քաղաքականութեան մէջ խօսքը առաւելաբար սեւամորթներու հաւասարութեան խնդրին մասին է :

× Այս ճառին ոճն ու բովանդակութիւնը նպաստաւոր արձագանգ գտած են Մ. Միութեան մէջ :

Մ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ Զեխոսլովաքիոյ միջեւ 12 Դեկտեմբեր 1943ին կնքուած բարեկամութեան եւ փոխադարձ գործակցութեան դաշինքը քանի տարիով երկարաձգուեցաւ՝ Մոսկուայի մէջ կնքուած նոր համաձայնութեան մը հիման վրայ , զոր ստորագրած են երկու երկիրներու նախագահներն ու վարչապետները: Տնտեսական, դիտական եւ թէքնիք համագործակցութեան մէջ – պետական յանձնախումբ մըն ալ պիտի ստեղծեն :

ԱԼՏՕ ՄԸՐՕ, որուն յանձնուած է ի – տալական դահլիճին կազմութիւնը , կը չարունակէ իր խորհրդակցութիւնները՝ բոլորէն ընդունելի ձեւով բաչխելու համար նախարարական աթոռները : Կը կարծուի թէ ընկերվարականներուն պիտի վիճակուի հինգ նախարարութիւն , սոցիալ – դեմոկրատներուն՝ երեք, մէկ կամ երկու՝ հանրապետականներուն , եւ վարչապետութեան հետ 15ի չափ ալ աթոռ՝ քրիստոնեայ դեմոկրատներուն : Կը կարծուի թէ Ալտ. նախարարութիւնը պիտի վստահուի Սարագաթի :

ԻՐԱՔԻ Հանրապետութեան նախագահը, մահէչալ Արէֆ, կոչ մը ուղղած է « Հիւս. Իրաքի Քիւրտ եղբայրներուն» , որ իրենց ղէնքերով անձնատուր ըլլան իշխանութեան : Խօսք տուած է, որ անձնատուր եղողներուն կեանքին ու ինչքերուն վնաս պիտի չհասնի :

ԿԵԴՐ. ԱՓՐԻԿԷի Համագաշնակցութիւնը, որուն վարչապետը, Սըր Ռոյ Վելենսքի պաշտօնական այցելութեամբ Լոնտոն կը գտնուի, պիտի լուծուի մին – չեւ Նոր Տարի :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ վարչապետին Եուկոսլաւիա այցելութեան առթիւ, երկու երկիրներուն միջեւ տնտեսական եւ առեւտրական համաձայնութեանց բանակցութիւններ սկսած են :

ՄԱԿի Ընհանուր ժողովը միաձայնութեամբ բանաձեւ մը անցուց հրաւիրելով որ Ժընեւի «Տասնրութներու» ժողովը « հաստատամտութեամբ եւ վճռականութեամբ» հետապնդէ ընդհանուր եւ բացարձակ ապաղինման ծրագրին իրագործումը :

ՎԻՆԻԶՈՒԼԱՑԻ մէջ հանրապետութեան նախագահի ընտրութիւններ տեղի պիտի ունենան այս Կիրակի: Կիրքերը չափազանց լարուած են եւ ծայրայեղութիւններու վտանգը ներկայ է: Այս ընտրութիւնները կարեւոր չափանիշ մը կը նկատուին՝ Հարաւ. Ամերիկայի մէջ ժողովրդավարութեան սկզբունքներու ապագայ զոյավիճակին նկատմամբ :

Մ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հրթիռներու նոր փորձեր պիտի կատարէ Խաղաղականի մէջ՝ Դեկտեմբերի առաջին օրերուն :

ՍՊԱՆԱԿԱՆ ԿԻՆԷԱՆ ինքնաւարութիւն պիտի ստանայ Ցունուար մէկէն սկսեալ : Պիտի ունենայ ուրոյն Երեսփոխանական ժողով եւ կառավարութիւն, բաղկացած բնիկներէ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը, Լին – տըն Ճոնսոն, «Թէնքսկիվինկ Տէյ»ի (Օրհնաբանութեան Օր) առթիւ կար – դացուած ուղերձի մը մէջ խնդրեց բոլոր Ամերիկացիներէն, որ իրեն զօրավիղ հանդիսանան՝ առաջադրուած նպատակ – ներուն իրագործման համար: Ակնարկելով նախագահ Քենըտիի սպանութեան, Ճոնսոն աւելցուց· «Մեծ ղեկավար մը կորնցուցինք: Բայց մեծ ազգ մը պէտք է չարունակէ ընթանալ իր ուղիէն : Անլուր ոճիր մը, որուն նպատակն էր մեղ մէկդիրումներու չարք մըն է: Խոստում – ներ, առաջադրութիւններ, ծրագիրներ :

« Ջահը հիմա մեր, նոր սերունդին ձեռքն է... Թող բոլորը դիտնան թէ ա – զատութեան եւ խաղաղութեան համար ոչ մէկ դին չատ մեծ է... Ամօթ է որ այս դարուն, աշխարհի վրայ տեղ մը, մարդիկ մեռնին անօթութիւն է ... « Մի հարցնէք թէ հայրենիքը ի՛նչ կրնայ ընել ձեզի համար, հարցուցէք թէ դուք ի՞նչ կրնաք ընել հայրենիքին համար» ...

Վերջապէս թափօրը կ'ուղղուի դէպի Արլինկթընի Ազգ. գերեզմանատունը ուր պիտի հանդչի նահատակ նախագահը :

Տեսնելով այս բոլորը, ճամբան կը մտածեմ թէ ինչպէս ծառին մեծութիւնը, նոյնպէս ալ, մարդոց մեծութիւնը իրենց կտրուելէն վերջն է որ ճշդրտօրէն կը չափուի ու մահը չէ այն պլանը որ բոլորը կը հաւասարեցնէ... Ընդհակառակն մեծերը կը գտնէ փոքրերէն ու հասարակներէն ...

Գերեզմանատան բաց փոսին չուրջ , նախորդ դիչեր Իրլանտայէն ժամանած ջոկատ մը պատուի է կեցած, արձանագրած : Աղօթք: Թնդանօթի 21 հարուած : Ծառերու ոստերուն կառչած քանի մը դեղնած տերեւներ կը թափին վար երբ օդը կը դողայ: Կը ծալլեն պրոնզէ դագաղը ծածկող դրօչակը ու կուտան նախագահ տը Կոլի, որ իր կարգին, զայն կը փոխանցէ, անօրինակ քաջալերանքով ու տոկունութեամբ իր սուգը կրող Տիկին Քենըտիի :

Փոսին ոտքի կողմը, մչտավառ մնալու համար ջահ մըն է հաստատուած : Այրին ու իր տարբերը կը վառին զայն, հրամաններ կը տրուին ու ընդարձակ գերեզմանատունը լեցնող հաղարաւոր զին – ուորները պատուի կը կենան: Կը հնչէ պինուրական փողը ու իր տխուր երկար ելեւէջները կը լեցնեն սպիտակ պարզ քարերով կէտագրուած գերեզմանատունը :

— Այս փողհարումը մեր « Ի վերին երուսաղէմի»ն դերը կը կատարէ, կ'ըսեմ քովիններուս ու գաղտնօրէն կը սրբեմ կոպէս կախուած արցունք մը :

Ցուղարկաւորները, դանդաղ, տխուր կը վերադառնան քաղաք :

Ֆիչ անդին, Անծանօթ Զինուորի գերեզմանին առջեւ պահակը կը քալէ վեր վար, ու գերեզմանատան ծառերուն չուքերը մարը մտնող արեւուն դէմ կ'երկարին :

Ցուղարկաւորներուն երթալէն վերջն է որ, երկու հոգի, մեծ զգուչութեամբ կը կոխեն կոճակը ու երիտասարդ նախագահին դագաղը դանդաղօրէն կ'իջնէ հողը: Փոսը:

Բայց իր յիչատակը, ինչպէս իր ոտքերուն տակ նորոգ վառուած ջահը, պիտի մնայ միչտ վառ, որովհետեւ, հոգը չի կրնար ծածկել մեծութիւնները ..

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ՍԵՐՈՒՆԴՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԸ

Ինչպէս միշտ անցեալին մէջ, նաեւ վերջին դարու Հայոց Պատմութիւնը ձեռակերտն է քանի մը սերունդներու :

Տարբեր պայմաններու տակ ապրեցան անոնք, տարբեր նպատակներ հետապնդեցին, տարբեր ճակատագիր ունեցան :

Ինչ որ կատարուեցաւ վերջին հարիւր տարիներուն հայ իրականութեան մէջ՝ համագօր է հրաշքի :

Անցեալ դարու վաթսունական թուականներուն, տակաւին կար հայ իրակա – նութիւն, սակայն չկար ազգային իրա – կանութիւն : Իսկ անցեալի մը լոկ տար – տամ ու ժժգոյն արձագանգը հանդիսա – ցող հայ իրականութիւնը ուրիշ բան չէր, բայց եթէ ոչ անարդ եւ անփառունակ ազգային մայրամուտ մը :

Բոլոր պայմաններու եւ պարագաներու տակ, անցեալ դարու վաթսունական թը – ւականներուն, կատարելապէս անհնար ու բացարձակապէս անկարելի էր խօսիլ կամ մտածել ազգային արշալոյսի մը մասին :

Հոդեվարքի մէջ էր Հայութիւնը : Հո – գեվարքի մէջ էր Հայաստանը : Օրհասա – կան վարագոյրն էր վերջին, որ պիտի իջնէր հնամենի ժողովուրդի մը պատ – մութեան վրայ, արձանագրութեան վեր – ջնթեր էջին արկածագի ճղճիմ ճիչե – րու անասնական կործանումը եւ արեան, անծայր արեան անպատմելի պատմու – թիւնը պատմելով :

Եթէ մնացեր էր դէթ ասուած մը Հայուն բարի աստուածներէն, անոր ալ միակ մաղթանքը ուրիշ բան չէր կըր – նար ըլլալ, բացի այն, որ լրանայ, որ – քան հնար է չուտ լրանայ ճղնաժամն այս նեմ ու անվայել :

Ո՛ւր եւ ի՛նչպէս էր պահուած այն ո – գին, որ այս պայմաններու տակ իջաւ Թաւերաբեմ իբրեւ Ազգային Զարթօնք, ասիկա, դէթ այսօր, անհնար է ճշդել :

Իականը փաստն է, անտարակոյս :

Մորտակուող խորանին խաւար՝ մոմեր վառուեցան : Դէպի անդունդ դահավիժող յորձանքին առջեւ՝ թումբեր կանգնուե – ցան : Եւ անտեսանելի ձեռք մը կասեցուց վարագոյրը վերջին :

Աստիճանաբար ձեւ ու կերպարանք ա – ռաւ Ազգային Զարթօնքը : Կերտեց իր հաւատամքը, ճշդեց անոր կենսական նախադրեալները, գտաւ գործադրու – թեան կերպն ու տարազը : Եւ ասիկա ե – ղաւ ձեռակերտը սերունդի մը : Բնական է, որ անկէ զատուեցան կարգ մը ան – հատներու անունները, առանձին մատ – եանի մը մէջ արձանագրուելու եւ յա – տուկ պատուանդանի մը վրայ տեղ դրա – ւելու :

Սակայն պատմութեան անիւը չդիզը անհատ անունները չէն : Հաւաքականու – թիւն է, որ ազգային նոր ակօս կը բա – նայ եւ այս պարագային հաւաքականու – թիւն ըսելով պէտք է հասկնալ՝ սերունդ մը ամբողջ :

Ազգային Զարթօնքին յաջորդեց Հայ Յեղափոխութիւնը, որ պսակուեցաւ ազ – գային անդառնալի յարութեամբ՝ Հա – յաստանի պետական ազատութեամբ :

Դամբանէն վերընձիւղած Հայութիւն եւ Հայաստան գարձան քաղաքական անքան – դելի իրականութիւն, ազգային անպար – տելի պահանջ, համամարդկային անկո – ղոպտելի իրաւունք :

Այս ալ եղաւ սերունդի ձեռակերտ : Հոս եւս որոշ անհատներու անունները պատմական երկնակամարին վրայ առան – ձին աստղերուն յաւերժ ցոլքեր կ'արձա – կեն : Սակայն Կուկունեան խումբի վեր – ջին կամաւորէն մինչեւ Սարտարապատի ամենածանօթ նահատակը, բոլոր անոնք, որոնք խորացուցին բացուած նոր ակօսը, բոլորն ալ կը ներկայացնեն այն հաւաքա – կանութիւնը, որուն կամքով, կորովով ու կռուով իրականութիւն դարձաւ Ցա – րութեան Օրը մեր նորագոյն պատմու – թեան : Նաեւ այդ հաւաքականութեան անունը սերունդ է դարձեալ :

Շուրջ կէս դար է, որ ազգային պայքարը կը չարունակուի Երկրին մէջ . կը չարունակուի Արտերկրին մէջ :

Այս վերջինի պարագային, երկրէ եր – կիր, քաղաքէ քաղաք եւ տունէ տուն, անօրինակ եւ անիմանալի հիւսք մը հիւս – ուեցաւ, հայ հիւսք մը հոգիներու, հայ հիւսք մը յոյսերու, հայ հիւսք մը հա – ւատքի :

Այո, անցեալին ալ, բազմաթիւ դարերու ընթացքին, հնագոյն ժամանակներէ ի վեր, ունեցած ենք արտահայաստանեան հայ դաղութներ : Սակայն Արտերկիր մը այնպէս, ինչպէս ան ձեւ եւ կերպարանք, ոդի ու հոդի ստացաւ այս վերջին կէս դարուն ունեցած չե՛նք :

Անդգալաբար, անաղմուկ, պարզ բը – նազդէն չատ վեր ինչ որ կախարդական իմաստութեամբ, հաղարաւոր մղոններ – րով բաժնուած «միաւորներ» դարձան հաչտ ու հարազատ մասերը նոյն կառոյ – ցի, իւրացուցին ներքին բոլոր հանդոյց – ները ամրացնող հոգեբանութիւն, կեր – տեցին ազգային իմացականութեան ընդ – հանուր յայտարար, կոթողեցին գործ մը, որ ամբողջութիւն է, ամբողջութեան մը անհրաժեշտ բոլոր ատորոգելիներով :

Եւ այս ալ, ինչպէս միշտ, եղաւ ձե – ռակերտը սերունդի մը :

Այժմ կարգը եկած է յաջորդին : Ցա – ղորդ սերունդին : Անոր, որուն անդամ – ներէն եթէ ոչ բոլորը, սակայն ճնշող մե – ծամասնութիւնը կամ հայրենիքը չեն յի – շեր եւ կամ արտասահման են ծնած :

Ոչ հերոսական եւ ոչ ալ յեղափոխա – կան կրնայ ըլլալ այս սերունդին գործը ներկայ պայմաններու տակ :

Սակայն նոյնքան բախտորոշ է այն ար – դիւնքը, որ ձեռք պիտի ձգուի ներկայ սերունդի գործին հետեւանքով, որքան բախտորոշ էր արդիւնքը այն գործին, որ կատարեցին նախորդ սերունդները :

Եւ պայմանը նոյնն է ինչ որ էր անց – եալին : Պարզ անպաճոյճ, դրեթէ անհրա – պոյր պայման մը . զոհողութիւն :

Հոս է, որ «հերոսական» եւ «յեղափո – խական» բնութագրումները իրենց մեծա – գոյն դերը կը կատարեն : Ի՛նչ խօսք, ի՛նչ տարակոյս, ի՛նչ կասկած, ի՛նչ առար – կութիւն, որ մեծ, երբեմն վերմարդկա – յին ըլլալու չափ մեծ էր զոհողութեան չափը, որ անհրաժեշտ էր հերոսական եւ յեղափոխական գործին համար :

Եւ սակայն, հերոսականն ու յեղափո – խականը ունին իրենց եւ միայն իրենց յատուկ հրապոյրը, կախարդանքը, դիւ – թեղ ու կլանող ոգին : Հերոսական, որ յեղափոխական գործերուն մէջ դերակչիռ դեր կը կատարէ անօրինակ ջերմեռան – դութիւն մը, հոգիներու անպակելի մո – լեգնութիւն մը, աստուածային բոցավա – ռող հուր մը, որ կը քաչէ՛, կը կլանէ՛, կը քչէ՛, կը տանի՛ :

Այլ է հերոսականէն ու յեղափոխակա – նէն կատարելապէս պարպուած գործ ու ժանգ կապող բնականոնը, միջինը ընդ – հանրականը : Այն, որուն բոլոր արշա – լոյսներու արեւները ճիշդ նոյն կերպ կը ծագին եւ բոլոր մայրամուտներու արե – ները ճիշդ նոյն կերպ կը մարին :

Եւ սակայն, հոս ալ եւ մանաւանդ հոս, զոհողութիւն պէտք է :

Այլեւս ոչ մեծ խիզախութեանց եւ պատմարժան յանդգնութեանց համար անհրաժեշտ, այլ ամենօրեայ, աքնաղան, ժժգոյն եւ միայն կաթիլ առ կաթիլ հա – ւաքուող գործերու :

Եւ ինչպէս միշտ, այս պարագային ալ, հոս, հոն երեւցող անհատ անունները չեն, որ կարեւոր են : Բանակ մը կայ խո – նարհներու, բանակ մը կայ անծանօթ – ներու, բանակ մը հաւատաւորներու, որ հաւաքականութիւն մը կը ներկայացնէ եւ որ մերօրեայ սերունդն է ահա :

Սերունդին ձեռակերտը անհատներուն կողմէ չէ, որ կ'իրագործուի : Գայէք որեւէ պաղատի համեստ մէկ ակումբը, ներկայ եղէք որեւէ մեկուսացած համայնքի մէկ հանդէսին, մասնակցեցէք որեւէ հայա – շատ քաղաքի չինուհեանց յանձնախում – բի աշխատանքներուն, եւ հոն, հոն ու միայն հոն պիտի գտնէք այն համեստ եւ անանուն ճշմարտօրէն անձինք նուիր – եալքը, որոնց չնորհիւ կը պահպանուի չարունակականութիւնը մեր ազգային պատ – մութեան :

Եւ ուրեմն գալուկ ու տամուկ չէշտե – րով պէտք չէ խօսիլ այս սերունդի մա – սին :

Վախտ ու վհատ աւազումներու առենը չէ :

Գո՛րծ կայ կատարելիք : Գործ, որ սե – րունդի մը ձեռակերտը պիտի ներկայա – ցընէ : Գործ, որ մեր պատմութեան մէջ օղակը պիտի հանդիսանայ : Գործ, որ երկկն ու վաղը իրարու պիտի կապէ :

Եւ եթէ կայ հաւատք ազգային այդ վաղուան հանդէպ, ապա ուրեմն ամէն տեղ, ամէ՛ն կերպ եւ ամէ՛ն առիթ ուժ պէտք է տալ գործին :

Սերունդի՛ գործին :

Բ. Վ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

ՎԻՊԱԿԱՆ ԾԱՌ ՄԸ

—o—

Վերջերս անգլիական «Թու–Տէյ» ամ – սագիրին մէջ լոյս տեսաւ Ռոսէ Մելոյի պատմութիւնը, պատմութիւնը մարդու – մը, որ քսան տարի կորսուելէ ետք ա – մազոնեան եղեգնուտին մէջ, կրցեր է ա – զատիլ եւ վերադառնալ մարդոց մէջ : Ամսագիրը կը տեղեկացնէ, թէ Ռոսէ Մելօ մէկը եղած է 45·000 աշխատաւոր – ներու այն բանակին, որ 1942ին խոր – ուած չհադէանները կեղծ խոստումնե – րէն, մեկնած էին Ամազոնի եղեգնուտը, աշխատելու համար ձգախէժի տնկարան – ներուն վրայ : Այդ օրերուն ճափոնցինե – րը դրաւած էին ազատ աշխարհի ձգա – խէժի բնական կեդրոնները : Սումաթրա, Ճաւա, Պորնէօ, Մալայա, Սինկափուր, Հնդկաչինի ինկած էին անոնց ձեռքը եւ այսպիսով ամբողջ աշխարհը զրկուած էր այս կարեւոր հում նիւթէն : Այն ա – տեն բոլորին հայեացքները կ'ուղղուին դարձեալ դէպի ձգախէժի պատմական օրրանը եղող Ամազոնի հովտին եզե – րնուտը, ուր առաջին անգամ յայտնաբե – ուեցաւ աշխարհի տնտեսութեան մէջ մեծ յեղաշրջում յառաջ բերող այս հում նիւ – թը :

×

Ձ.Զ. դարու սկիզբը բեղնաւոր եղաւ նոր յայտնաբերումներով : Տասնեակ ա – ռագաստանաւերով մեկնած հազարաւոր արկածախնդիրներ եւ ասպատակողներ, ոսկ դրին այն աշխարհը, որուն չուրջ հիւսուած էին խիստ հրապուրիչ պատ – մութիւններ : Անոնք ելան փնտռելու ա – ռասպելական «էլ Տօրատօ»ն եւ միւռճուե – ցան ամազոնեան հովտի անծայրածիր ե – ղեգնուտին մէջ : Կոնդալօ Փիզարօ, Փե – րուն գրաւելէ ետք, ուղի հազար անձերէ բաղկացած բանակի մը գլուխն անցած մեկնեցաւ Քուիթոյէն փնտռելու համար առասպելական այն երկիրը, ուր ամէն բան չինուած է ոսկիէ եւ թանկարժէք քարերէ : Եօթը ամիս տեւեց այս բանա – կին դեղերումները անծանօթ երկրի մը մէջ, ուր ան սոխրուած էր դիմադրել հազարումէկ դժուարութիւններ, մինչեւ որ ուժասպառ, հիւանդ եւ անօթի ամբո – խը հասաւ Ամազոն գետի ափերուն տա – բածուղ եղեգնուտը : Երազուած «էլ Տօրատօ»ն զոյութիւն ունէր միայն ա – պատակողներուն հիւանդագին երեւակա – յութեան մէջ : Դիւրաւ հարստանալու տենդէն տառապողները, չուտով սկսան ծանօթանալ անօթութեան, ջերմախտին, թունաւոր օձերու մահացու խայթոցնե – րուն, վայրենի դազաններու ընկերակ – ցութեան եւ վերջապէս տեղացի բնիկնե – րու թշնամական վերաբերումին : Եւրո – պացիները այստեղ առաջին անգամ ըլլա – լով երկրի բնիկներէն տեղեկացան լացող ծառէն ստացուած հեղուկի մասին : Մեր – ձարեւադարձային անձրեւներէն բնիկնե – րէն համար թուռն դէպի երկինք՝ սարսափա – հար : Տանթոն պահ մը հետեւեցաւ ան – մեղ կենդանիներուն սպիտակ թեւերու թափահարումին, ու ապա աչքերը դար – ձուց վերստին դէպի արձանը : Այս այն արձանն էր, որուն առջեւ, Տիկին Ռո – լան իր դլխատման օրը աղաղակած էր . «Ազատութիւն, որքան ոճիրներ կը դոր – ծուին քու անունովդ » :

Երկաթներու ճռինչ մը : Սայլերը կանգ էին առած :

Դահիճին օգնականներուն աջակցու – թեամբ մահապարտները իջան սայլերէն :

Սանսոն, իր հազուստներուն վրայէն կարմիր չապիկ մը անցուցած, կ'աճապա – րէր իր «գործը» վերջացնել, մուքը կո – խելէն առաջ :

Ամէնէն առաջ դլխատեցին Ֆապրը, ո – րուն հետեւեցաւ Ֆիլիքօ :

Մնացած էին չորս հոդի :

Երբ կարգը եկաւ Հերոլի, Տանթոն չարժում մը ըրաւ դէպի իր ընկերը, դայն համբուրելու համար : Սանսոն մէկ – դի ըրաւ դինքը բրտօրէն :

Տրիբունը, որուն աչքերը իր թաւ յօն – քերուն տակ կը փայլէին վառուող ածու – խի նման, պահ մը դիտեւէ ետք դահիճը, ըսաւ անոր անզուսպ բարկութեամբ մը :

— Արդեօ՞ք քեզի հրամայած են որ ա – ւելի անազորոյն ըլլաս քան մահը ... Ձի – մար, պիտի կրնա՞ս արդեօք արդիլել մեր դլուխները որ քիչ յետոյ ողջակուրուին դամբիւղին մէջ :

Լաքրուայի դլխատումէն ետք, մնացած էին Գամիլն ու Տանթոն :

Գամիլ չարունակ կը չարժէր այս կողմ այն կողմ, այն տպաւորութիւնը թողլով որ կարծես կը պարէր : Շրթունքները կը չարժէին, եւ աչքերը կարծես երկինքէն կը փնտռէին յանկարծական ու հրաշա – գործ օգնութիւն մը : Անկարելի էր, պէտք չէր որ խողխողէին դինք, քանի որ անմեղ էր, քանի որ հրաչքով մը իր բա – րեկամները պիտի դային դինք ազատա – դրելու ու ինք պիտի երթար դտնել իր սիրական Լիւսիլը ...

Կը տապլտկէր, կը հրմչտկէր դահիճին օգնականները, երբ այս վերջինները, միացած դրոհով մը հրեցին մահապարտը դանակին տակ, ուր ան կը չարունակէր միշտ պոռալ . «Ահա թէ ինչպէս կը վեր – ջանայ կեանքը ազատութեան առաջին ա – ռաքեալին ...» :

Իր վերջին աղաղակը՝ «Ո՛հ, իմ խեղճ կինս ...» վերջացաւ վայրենի հռնդիւնի մը մէջ : Տանթոն դլուխը անդին դար – ձուց : Դանակը իջած էր ...

Մինակ էր մնացած Տանթոն, վերջինը, ամէնէն ուժեղը :

Նախ քան որ Սանսոն նչան ընէր իրեն, ինքնաբերաբար բարձրացաւ այն տասը աստիճանները, որոնք դինքը կը բաժ – նէին կեանքէն :

Կը թուէր աճապարել, դիմելու համար դէպի վերջնական ազատագրումը :

Իւրաքանչիւր աստիճանի վրայ, սա – կայն, անուն մը, սիրելի դէմք մը կ'անց – նէր իր մտքէն .

— Լուի՛զ, Լուի՛զ, սիրականս, քեզ այլեւս պիտի չտեսնեմ ...

Եւ սակայն, հսկան չուտով դանելով իր պաղարիւնը, յաղթահարեց իր թուլու – թեան, մռնչելով .

— Օն, Տանթոն, տկարութիւն պէտք չէ ...

Հայեացքը ուղղելով Սանսոնի աչքե – րուն, իր հսկայ ձայնով որոտաց .

— Կ'արժէ որ ժողովուրդին ցոյց տան դլուխս ...

Ու ցցեց իր տիտանեան հասակը, որ ե – րեկոյեան իջնող ստուերներուն մէջէն անջատուեցաւ ու յայտնուեցաւ իրրեւ հոյակապ չուք մը :

Դահիճին օգնականները խուժեցին իր վրայ, եւ ամբոխը, տեսնելով հսկային մարմնին անկումը դանակին տակ, ար – ձակեց խուլ հառաչ մը :

Եւ Տիտանին դլուխը դլորեցաւ դամ – բիւղին մէջ այն պահուն, երբ արեւը, ա – րիւնաշաղախ դունակ մը նման, կը հա – կէր դէպի հորիզոնին միւս կողմը :

(12 եւ վերջ)

ը կը պաշտպանուէին ձգախէժի հեղուկով քսուած լաթերով, պարապայ մը, որ մինչ այդ անծանօթ էր Սպանացիներ – րուն: Յոյսերու եւ յուսալքումներու ա – կունքը հանդիսացող ամպրոնեան եղեգ – նուին մէջ դնուող ձգախէժի ծառէն ստացուած հեղուկին օգտագործումը չու – տով մոռցուեցաւ: Մոռացութեան թաղ – ման քօղ մը պատեց ամպրոնեան եղեգ – նուին մէջ դնուող երեւակայական «էլ Տօրատօ»ն:

Հարիւր 1743ին, Ամազոն գետը եւ իր հիւղաւորումները քննելու եկաւ եւրո – պական գիտական արշաւախումբ մը՝ գլխաւորութեամբ Ֆրանսայի ուսուցա – դէտ Քոնտամինի, որ հրահանգ ստացած էր չափել աշխարհի զուգահեռականնե – րը: 1745ին Փարիզ վերադառնալով Քոն – տամին կը խօսի բնիկ Հնդիկներու կողմէ չինուած զնդակներու մասին, որոնք եթէ գետին նետուին վեր կը ցատկեն: Ան ցոյց տուաւ ձգախէժէ չինուած քանի մը զնդակներ: Այդ օրէն ամպրոնեան եղեգ – նուին մէջ դնուող ձգախէժի ծառը սկսաւ ընդհանուր հետաքրքրութիւն յա – րաձգել: Գիտնականները սկսան տար – բալուծել զայն հասկնալու համար անոր քիմիական եւ ֆիզիքական յատկութիւն – ները եւ հասան որոշ եզրակացութիւննե – րու, որոնք մինչեւ այսօր ալ կը պահեն իրենց այժմէութիւնը: Սակայն հարց էր, թէ ինչպէս պէտք է ձեռք ձգել այդ հրա – շալի հումի նիւթը, որուն կը սպասէր փայլուն ապագայ մը: Անհասկնալով եղեգ – նուտի ահռելի դժուարութիւնները Պրա – զիլիոյ մէջ սկսան գործել բազմաթիւ կեդրոններ, որոնք կը հաւաքէին «հեվէա – Պրազիլիէնսիս»ը, այսինքն ձգախէժի ծա – ռին արտադրած խէժը:

Կը յիշուի, թէ դեռ 1760ին փորթու – կալցի առեւտրական մը հաստատուած Ռիօ Եավուրայի մէջ, երկրին չորս կող – մը կը ղրկէր տեղացի Հնդիկներ ձեռք բերելու համար ձգախէժը, որ մշակուելէ ետք կ'ուղարկուէր Եւրոպա, ուր արդէն սկսած էր օգտագործուիլ իբրեւ ռեհին: ԺԸ. դարու վերջերը Պրազիլիոյ մէջ ձգ – ախէժ հաւաքելու կեդրոնները բազմա – ցան, բայց արտադրութեան մեծ մասը ընծեց Անգլիոյ ճամբան: Այսպիսով ձգ – ախէժը մուտք գործեց զարդացած ճար – տարարուեստին մէջ:

ԺԸ. դարու վերջերը, աշխարհի մէջ ճարտարարուեստը զգալի նուաճումներ ըրած էր, ծնունդ տալով մեծ ծաւալով արտադրութեան եւ արտադրողական ու – ժերու: Արհեստակցական մրութիւններու ձեռական արտադրութիւնը տեղի տալ մեքենական արտադրու – թեան, որ կը պահանջէր հսկայ քանա – կութեամբ հումի նիւթեր: Տեղի կ'ունե – նային հետազօտութիւններ՝ ձեռք բերե – լու համար անտեսական որոշ անկախու – թիւն: Անգլիա, որ այդ ժամանակ կը համարուէր « Աշխարհի արհեստանոցը » պէտք ունէր ձգախէժի եւ մրեւնոյն ատեն կ'ուզէր ունենալ նաեւ իր սեփական ար – տադրութիւնը: Այս նպատակով ան հայ – եցքը ուղղեց դէպի դաղութները եւ մասնաւորապէս դէպի Հնդկաստան եւ Մալայեան թերակղզին:

Կալկաթայի բուսաբանական պարտէզի տնօրէնը, առաջին անգամ ըլլալով, ձեռք կը բերէ Հնդկաստանի մէջ արտադրուած ձգախէժէ դունտ մը, որ ստացուած էր Թղենիի հեղուկէն: 1818ին առաջին ան – գամ Լոնտոնի չուկային մէջ կ'երեւի հնդկական Թղենիէն ստացուած ձգախէ – ժը, որ եթէ սկզբնական չրջանին կ'օգ – տագործուէր լոկ մելան սրբելու հա – մար, ետքը, 1822էն սկսեալ մինչեւ 1836, տեղի ունեցան նշանակալից յայտ – նաբերումներ, որոնք ընդլայնեցին անոր օգտագործման չրջանակը:

Մարդկութիւնը ըմբռնելով ձգախէժի օգտագործումէն յառաջ եկած առաւելու – թիւնները, տարբեր երկիրներու մէջ կը սկսին տեղի ունենալ զանազան փորձեր: Նոու Հիվըն քալաքին մէջ, խիստ ծանր աշխատանքի լծուած էր ամերիկացի Ջարլըս Կուտեըր: Անհամար դրկանքնե – րէ, ձախողանքներէ եւ յուսախաբու – թիւններէ ետք, Կուտեըր 1842ին կը յա – ջողի Լոնտոնի մէջ բանալ ցուցահանդէս մը, ներկայացնելով ձեռք բերուած լաւ աշխատուած տոկուն ձգախէժ մը, զոր իբրեւ պատրաստուած էր ծծմբաւորման (վիւլքա – նիզասիոն) ձեւով: Տեղի ունեցան բազ – մաթիւ փորձեր, ստանալու համար նոր բաղադրութիւններ, որոնք կարենան փո – խարինել մինչ այդ օգտագործուած բնա – կան խէժը: Ձգախէժի եւ ծծումբի բա – ղադրութենէն կը ստացուի «էպոնիթ» կոչուած կերպընկալը: Գիտական յեղա – չրջումները կը պահանջեն մեծ քանակու – թեամբ ձգախէժ: Վիճակագրական տըւ – եալները կը հաստատեն, որ այս հումի նիւթի պահանջը մեծապէս աւելցած է: 1840ին օգտագործուած 350 թոնէն, ան 10 տարուան ընթացքին, հասաւ չորս հա – զար թոնի: Պրազիլիա սկսաւ իր վրայ դարձնել աշխարհի ուշադրութիւնը: Ամա – զոն գետի եղեգնուտը դարձաւ թատեր – բեմը աշխոյժ գործունէութեան մը, բայց ոչ թէ միջնադարեան «էլ Տօրատօ» փնտռողներու, այլ ձգախէժի ծառէն կա – թող «ձերմակ ոսկի»ն հաւաքողներու կողմէ: Այստեղ չահագործումը հասաւ իր գագաթնակէտին: Հազարաւոր բնիկ – ներ եր սպիտակամորթներ գացին Պրա – զիլիոյ Փարա չրջանը, հաւաքելու համար ձգախէժի հեղուկը, չափազանց անտա – նելի պայմաններու մէջ: Այս մասին յատկանչական է գոյց տալ, թէ ինչպէս Ամազոն գետի չրջանէն ստացուած մէկ թոն ձգախէժը 1880 – 1885 տարիներուն կ'արժէր ութ հնդիկի կեանքը: Այս պատճառով Պրազիլիոյ չատ մը չրջաննե – րուն մէջ ապրող Հնդիկներ զոհ գացին անմարդկային չահագործման: 1870ին, Պրազիլիոյ կառավարութիւնը քուէարկեց օրէնք մը, որուն համաձայն արգիլուե – ցաւ ձգախէժի տունկերուն եւ կուտին արտածումը: Այս կարգադրութիւնը հե – տեւանք էր անգլիական մրցակցութեան, որ սկսած էր ստեղծել իր սեփական ձգ – ախէժի տնկարանները: Ձգախէժի մեծ պահանջը պատճառ դարձած էր Պրազի – լիոյ բնական անտառներու փճացման, այս պետութիւնը կացութեան առաջքը առնելու համար, անգլիական կառավա – րութիւնը 1870ին խնդրեց Պրազիլիոյ կա – ռավարութենէն ձգախէժի կուտեր ծախել Լոնտոնի բուսաբանական պարտէզին հա – մար: Այս առաջարկը մերժուեցաւ: Տեղի ունեցան ձգախէժի կուտի առաջին մաք – սանենգութիւնները, բայց ձեռք բերուած արդիւնքները չէին գոհացներ պահանջ – ները: 1870ին էր որ անգլիացի Հենրի Ուիքհամ կարողացաւ խաբել Պրազիլիոյ մաքսային պաշտօնէութիւնը եւ ձգախէ – ժի կուտեր հասան Լոնտոնի բուսաբանա – կան այգին:

ԺԹ. դարու վերջերը ձգախէժը սկսած էր դառնալ զբեթէ համատարած մշակու – թեան առարկայ ամբողջ Մալայեան թե – րակղզիին մէջ: Յորտակելով թէյ եւ սուրճ մշակողներու ընդդիմութիւնը եւ յամառութիւնը, անգլիական կառավա – րութիւնը ընդլայնեց ձգախէժի տնկա – րանները, ստեղծելով, այսպէս, երկրին համար սեփական հում նիւթի աղբիւր մը: Ան ձգախէժ արտադրելու կարեւոր կեդրոն մը ստեղծեց Մալայայի եւ Սէյ – լանի մէջ, պայքարելու համար հոլան – տական եւ պրազիլական մրցակցութեան դէմ: Պէտք է ըսել, թէ Հոլանտացիներն ալ մեծ ժամանակ սկսած էին ձգախէժի մշակութեան համար մեծ տարածութիւն – ներ տրամադրել Սումատրա, Ճաւա, Պորնէօ եւ այլ կղզիներու մէջ: Եթէ անգեալին Ասիոյ հարաւ – արեւելեան չրջանը ծանօթ էր միայն իր արտադրած անագով, սուրճով, պղպեղով, չաքարով, բրինձով եւ մանաւանդ քարիւղով, ի վերջոյ ան աւելի չահագրգռեց իր ձգա – խէժի արտադրութեամբ: Այս չրջանին երեւան եկաւ, որ Պրազիլիա այլեւս դադրած էր կարեւոր դեր ունենալէ: Տասնեակ տարիներու ընթացքին, ան – խնայ չահագործումի հետեւանքով ամա – զոնեան եղեգնուտի մէջ դնուող ձգա – խէժի անտառները փճացած էին: Ի. դա – րէն առաջ, ճարտարարուեստը արձանա – գրած էր մեծ յաջողութիւններ: Եւրոպա – կան քաղաքներու մէջ երեւան եկաւ ինք – նաշարժը, որ կը պահանջէր ձգախէժէ պատրաստուած նոր ձեւի անիւներ: 1900 – ին բրիտանական Մալայայի մէջ ձգախէ – ժի մշակութեան յատկացուած հողերու ընդհանուր տարածութիւնը հասաւ վեց հարիւր հազար էքըի: Նոյն տարուան վի – ճակագրական տուեալները ցոյց կուտան, թէ ձգախէժի արտադրութիւնը հասած էր 45·000 թոնի: Ճարտարարուեստի զար – գացումը պատճառ դարձաւ նորանոր պահանջներու եւ դիւտերու: Բազմացաւ ձգախէժէն պատրաստուած իրերու թի – ւը: Ձգախէժը սկսաւ մուտք գործել ա – ռօրեայ կեանքի գրեթէ բոլոր մարզերուն մէջ: Այս՝ պատճառ դարձաւ որ անոր արտադրութիւնը 1910ին հասնի 95·000 թոնի, 1920ին՝ 342,500 թոնի, 1930ին՝ 825,000 թոնի, 1940ին՝ 1,417,000 թոնի եւ վերջապէս 1962ին՝ 2,105,000 թոնի: Ահա փայլուն ուղին խոովայոյզ պատ – մութիւն ունեցող այն ծառին, որ մօտ չորս դար առաջ կ'օգտագործուէր միայն գնդակներու չինութեան համար, ամա – զոնեան եղեգնուտին մէջ ապրող Հնդիկ – ներու կողմէ: Ձգախէժի արտադրութեան մէջ մեծ պայքար մղուեցաւ անգլիական եւ հոլանտական մենաշնորհը ջախջախե – լու համար, պայքար, որուն մէջ նորա – գոյն քիմիան ունեցաւ իր վճռական խօս – քը: Այս ուղղութեամբ մեծ աշխատանք կատարուեցաւ Մ. Նահանգներու, Անգ – լիոյ, Գերմանիոյ եւ Ռուսիոյ մէջ: Հա – մաշխարհային առաջին պատերազմէն ետք, ռուս գիտնականները առաջին ան – գամ ըլլալով ձեռք բերին արուեստական ձգախէժ պատրաստելու միջոցները: Ա. – նոնցմէ առաջ փորձեր կատարուած էին գերմանացի գիտնականներու կողմէ: Ե – թէ անգեալին տեղի կ'ունենար կատաղի մրցակցութիւն մը այս հրաշալի հումի նիւթին համար, ներկայիս այս մրցակ – ցութիւնը կը չարունակէ դանելու համար այնպիսի նիւթ մը, որ փոխարինէ բնա – կան ձգախէժը: Այս ուղղութեամբ յայտ – նաբերուեցան այսպէս կոչուած սթերէօս – փեսիֆիք արուեստական ձգախէժները, որոնք կ'արտադրուին բազմաթիւ երկիր – ներու մէջ:

Ի. դարու ճարտարարուեստը կարելի չէ ըմբռնել առանց ձգախէժի օգտագործ – ման:

Թ. Ա. Թ.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Անցեալ կիրակի, Իսիի «Զաւարեան» կոմիտէն եւս ոտնեց Հ. Ց. Դաշնակցու – թեան «Օրը», տեղւոյն Սրբիմեան սրա – հին մէջ՝ մասնակցութեամբ Նոր Սերուն – դի « Խանասոր » խումբին:

Ի յարգանս մեր հերոսներու յիշատա – կին՝ մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութիւ – նէ յետոյ, ընկեր Ս. Յովհաննէսեան խօսք ուղղեց օրուան բանախօս՝ ընկեր Ա. Մը – կըրտիչեանին, որ կուռ ու իմաստալից ճառ մը խօսեցաւ այս առթիւ, չեչեւելով. — « Չեմ գիտեր, ուրիշ ազգերու մէջ դո – յութիւն ունեցա՞ծ է թէ ոչ այնպիսի կազմակերպութիւն մը, որ կարենար մէկ օրէն միւսը այլափոխել ու յեղաշրջել ժողովուրդի մը դիմագիծը, ինչպիսին եղաւ մեր նորագոյն պատմութեան մէջ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը: Երեսուն տա – ժանեայ տարիներ պայքարեցանք երկրի մէջ... երեսուն այլօրինակ տարիներէ ի վեր կը մաքառինք արտերկրի մէջ, մին – չեւ որ վերջապէս մեր դաշափարաբանու – թեան ձայնը լսելի դարձուցինք հայրե – նիքի ներկայ մեր պետականութեան, որ սկսած է մտածել սփիւռքի ցիրուցան Հայութեան ճակատագրով ... Մանա – ւանդ, սրտի անխառն գոհունակութեամբ է որ կ'ողջունենք մեր հայրենիքի այն մտաւորականութիւնն ու գրագէտները, որոնք Արարատն ու Արագածը կ'երգեն, եւ Անդրանիկը կը պանծացնեն ...

Մենք կանք ու կը մնանք ձեզի հետ, ձեր կողքին՝ հայրենի հեռաւոր հարա – պատներ »:

Մէջընդմէջ խօսք առին նոյնպէս ըն – կերներ՝ Հ. Հանտալեան, Կ. Յակոբեան, Գ. Միւճէրէթեան, Յ. Շիրվանեան եւ Նոր Սերնդական Ազատ Խաչիկեան:

Հայրենաբաղձ ու հաճելի մեներգներ ըրին տիկիններ Յովսէփեան, Միւճէրէթ – եան, Օր. Շաքէ Պէնկեան, ինչպէս նաեւ Լեւոնեան վարդապետ, Փուշումեան և Ս. Յովհաննէսեան:

Օրուան պատշաճ արտասանութիւննե – րով իրենց մասնակցութիւնը բերին՝ Ա. – րիս Քարաեան, Վ. Մեքենաճեան, Ս. Գրճըրեան եւ Զաւիկ Զաւիկեան:

Մինչ Նոր Սերնդականներն իրենց խըմ – բերգներով եւ մասնաւորաբար իրենց պարախումբով, մթնոլորտը այնքան ջերմացուցին, որ ներկաները խանդա – վառ, արտաբուխ նուիրատուութիւններ ըրին՝ Սրբիմեան դպրոցի բարեզարդման ի նպաստ:

Ընկեր Ա. Մկրտիչեանի փակման խօս – քէն ետք, երբ մեր հեռաւոր հիւրերը հարկադրուած մեկնեցան, անդին դեռ խնջոյքը կը չարունակուէր նոր ու ջերմիկ չունչով, մինչեւ ուշ գիշեր, ինչ որ մա – սամբ մոռցնել կուտար մեր ժրաջան Խա – չուհիներուն եւ կազմակերպիչ ընկերնե – րուն տքնաջան յողնութիւնը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ – ՈՐԴԻ

ՔԱՄԵԼԻԱՋԱՐԴ ԿԻՆԸ

— Երկու օր ետք նամակ մը եկաւ Բրիւտանէն եւ Մարկրիթ տատնրհինդ օ – րի չափ այլեւս չենթարկուեցաւ այն խորհրդաւոր մեքամտածութիւններուն, որոնց համար միշտ ներում կը խնդրէր ինձմէ անոնց անհետանալէն ետքը:

Սակայն կառքը չէր վերադարձուեր:

— Բրիւտանս ինչո՞ւ կառքը չի ղրկեր, հարցուցի օր մը:

— Երկու ձիերէն մէկը հիւանդ է եւ կառքն ալ նորոգութեան կը կարօտի: Ա – ւելի աղէկ է որ այս ամէնը կարգադրը – ուին մեր հոս գտնուած ատեն, երբ կա – քի պէտք չունինք, քան թէ սպասենք մեր Փարիզ վերադառնալուն:

Քանի մը օր ետքը Բրիւտանս եկաւ եւ Մարկրիթի ըսածը հաստատեց ինծի:

Երկու կիները առանձին պտտեցան պարտէզին մէջ ու երբ միացայ իրենց, խօսակցութեան նիւթը փոխեցին:

Իրիկունը, մեկնած ատեն, Բրիւտանս ըսաւ թէ ցուրտ է եւ Մարկրիթէն խնդ – րեց որ չալ մը փոխ տայ իրեն:

Այսպէս ամիս մը անցաւ, որու միջո – ցին Մարկրիթ աւելի զուարթ եւ սիրուն էր քան որչափ չէր եղած:

Սակայն կառքը վերադարձուած չէր եւ չալն ալ ետ դարձուած չէր: Այս ամէնը ակամայ կը հետաքրքրէին զիս եւ որով – հետեւ գիտէի թէ Մարկրիթ որ դարակին մէջ կը պահէր Բրիւտանսի նամակները, անոր պարտէզին ծայրը գտնուած մէկ վայրկեանէն օգտուելով եւ դարակին մօտ վաղելով փորձեցի բանալ զայն: Բայց ի դուր: Դարակը կղպուած էր:

Այն ատեն պրպտեցի այն դարակները, ուր սովորաբար կը գտնուէին գոհարե – ղէններն ու ադամանդները: Անոնք չու – տով բացուեցան, բայց տուփերը անհե – տացած էին իրենց պարունակութիւնով մէկտեղ:

Դառնակսկիծ երկիւղ մը պատեց զիս:

Մարկրիթէն պիտի պահանջէի որ ճըշ – մարտութիւնն ըսէ ինծի այս անհետա – ցումներուն վրայ, բայց անշուշտ պիտի չխոստովանէր այդ ճշմարտութիւնը:

— Բարի Մարկրիթս, ըսի այն ատեն, փարիզ երթալու արտօնութիւն կը խնդ – րեմ քեզմէ: Իմ տունէս չեն գիտեր ուր ըլլալս, հօրմէս նամակներ եկած ըլլա – լու են: Անշուշտ հոգ կ'ընէ: Պէտք է որ պատասխանեմ իրեն:

— Գնա, բարեկամս, ըսաւ ինծի, բայց չուտ եկուր:

Մեկնեցայ:

Իսկոյն Բրիւտանսին տունը վազեցի:

— Ինծի նայեցէք, ըսի առանց ուրիշ յառաջաբանի, անկեղծօրէն պատասխա – նեցէք ինծի թէ Մարկրիթի գիւերը ի՞նչ եղան:

— Ծախուեցան:

— Շա՞լը:

— Ծախուեցաւ:

— Ադամանդնե՞րը:

— Գրաւի դրուեցան:

— Ո՞վ ծախեց եւ գրաւի դրաւ:

— Ես:

— Ինչո՞ւ ինծի չիմացուցիք:

— Վասն զի Մարկրիթ արգիլեց:

— Ինչո՞ւ ինձմէ դրամ չուզեցիք:

— Վասն զի անիկա չէր ուզեր:

—Այդ դրամը ի՞նչ բանի գործածուե – ցաւ:

— Պարտքերը վճարելու:

— Շատ պարտք ունի ուրեմն:

(Շար.)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախարբերդցիական Մխիթեան Ֆրանսայի չրջանի կեդր. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերու կողմէ իր խո – րին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տի– կին Մ. Մանուկեանի եւ զաւակներուն ու ընտանեկան բոլոր պարագաներուն իրենց ամուսնոյն եւ հօր Մաւուկ Մաւուկեանի զառնաղէտ մահուան առթիւ: Ողբացեալը Լիոնի մասնաճիւղին ամէնէն պարտաճա– նաչ անդամներէն մին, քանիցս եղած էր քարտուղար եւ նախագահ մինչեւ վեր – չերս :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ առթիւ Իսիի նուիրատուներուն ցանկը Խրիմեան դպրոցին.— Գէորգ Ալէքսանեան 50 ֆր., Կարապետ Թօփալեան 50, « Զաւարեան » կոմիտէ, Թորոս Գասպարեան, Յարու – թիւն Ֆէրհատեան, Աւետիս Քիրեմիթ – ճեան, Յարութիւն Պաղամեան, Կիւլպէնկ Աչնամեան, Գէորգ Անկիւճեան քառնական Ֆրանք, Յարութիւն Գոտոյեան 15, Տի– կին Յովսէփեան, Տիկին Մարի Քարա – եան, Տիկին Պօյաճեան, Գրիգոր Մխի– թարեան, Սերթիվան Շերպէթճեան, Կարպիս Յակոբեան, Երուանդ Ըմբատ – եան, Յարութիւն Շիրվանեան 10ական Ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի խը– նամակալութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ. Հայկ Քրիքճեան (Վերէօն) 200 Ֆրանք, Տիկին Աբրահամեան յիսուն, Տիկին Ա. Սարգիսեան, Տիկին Ս. Մխիքճեան 50ա– կան ողբ. Ծաուրօֆի յիշատակին : Տէր եւ Տիկին Պայրամեան 50, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պահչէճեան 30 Ֆրանք, ողբացեալ Տիկին Պայրամեանի յիշատա– կին փոխան ծաղկեպսակի: Տիկին Հ.Փա– փազեան քսան Ֆրանք իր մօրը եւ Տիկին Մուրատի յիշատակին : Տիկին Քէօչկեր– եան քսան Ֆրանք Տիկին Մուրատի յի – շատակին :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Առաքել Սէմէրճեանի մահուան առ – թիւ, եղած են հետեւեալ նուէրները. — Դպրոցին.— Տէր–Մինասեան եղբարք Պօմոնի 10, Սէն Ժեռոմի քսան Ֆրանք, Բիւզանդ Խաչատուրեան Պօմոնի 10 Ֆր:

Եկեղեցիին.— Պ. Կարապետ Սէմիճեան երեսուն Ֆրանք, Միսակ Ժամկոչեան 20, Պերճ Մինասեան , ճարտարապետ Պ. Ա– կինեան, Արսէն Տէր– Զաքարեան 20ա – կան, Վարդան Քիւրքչեան, Հայկ Մկր – տիչեան, Յովհաննէս Մարզարեան, Մի – նաս Աճէմեան, Յովհաննէս Մանկեան , Ժան Յովհաննէսեան ,Միսակ Խմանիճ – եան, Սօղոմոնեան ընտանիք տասնական , Գէորգ Տէմիրճեան հինգ Ֆրանք , ինչ – պէս նաեւ Հմայեակ Փափազեանի թաղ – ման առթիւ Դաւիթեան եղբարք 10 Ֆր. Պօմոնի աղքատաց տասը, Տիկին Մաք – րուհի Արութեան Պօմոնի Աղքատաց 20 Ֆրանք:

Թաղականութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ երկու ննջեցեալներու պարա – գաներուն եւ չնորհակալութիւն կը յայտ– նէ բոլոր նուիրատուներուն :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Խաղնէճեան եւ Անահիտ Խաղնէճեան, ողբացեալ Մա– նուկ Մանուկեանի թաղման առթիւ 50 Ֆրանք կը նուիրեն Լիոնի Հայկազեան վարժարանին: Լիոնի եկեղեցիին կը նը– ւիրեն.— Պ. Հայկ Քիթապճեան , Պ. Թէրզեանի մահուան առթիւ 20 Ֆր. : Պ. Յակոբ Ղարիբ Շահպազ՝ ողբ. Տիկին Գարօղլանեանի թաղման առթիւ 10 Ֆր.: Տիկին Քնարիկ Թէրզեան՝ Տիկին Զա – քարեանի մահուան առթիւ 10 Ֆրանք :

Տիկին Փերուզ Աճէմեան հարիւր Ֆր. կը նուիրէ Լիոնի Հայոց եկեղեցիին բարեզարդման համար :

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Գրական – Գեղարուեստական ցերեկոյթ
Նուիրուած

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ 250ԱՄԵԱԿԻՆ

Այս կիրակի, ժամը 15ին, Ազգային Տան թատերասրահին մէջ, 32 Բիւ տը Թրէվիզ :

Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտա– սանութիւն եւ սալէր Սայաթ–Նովայէն:

HAUTES... GAP ...ALPES

★

HOTEL RESTAURANT
DE LA GARE

Տէր եւ Տիկին
ՓԻԷՌ ՋԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

●

ՀԱՆԳՍՏԱՒԷՏ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ
ԽՆԱՄՈՒԱԾ ՃԱՇ
ԴԱՐԱՍՏԱՆ ԵՒ ԿԱՌԱՏՈՒՆ

Ski — Natation — Patinage
Տարին 300 օր Արեւ
Ալպեան 800 մ. Բարձունք

●

« HOTEL RESTAURANT
DE LA GARE »
Téléphone : 086
— 1, Avenue des Alpes —

★

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ
T. S. C.

Ձմեռը՝ Օրը 18 Ֆ.
Ամառը՝ Օրը 22 Ֆ.

ՈՎ ՈՐ ԳԱՑ
ՏՆԵՑԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, ԴԵԿՏԵՄԲ. 15, ժամը 4ին

ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ

Ծնողաց եւ Բարեկամաց մտերմիկ Օր

ԲԵՄԻ ՎՐԱՅ՝

Մանկական սիրուն խաղեր
ԵՂԵՒՆԻԻՆ ՏԱԿ՝
Հարիւրաւոր նուէրներ
ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ՝
Ընտանեկան ճաշի սեղաններ
ՈՒՐԱԽ ՏՕՆ՝ ՈՒՐԱԽ ՕՐ

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է
բոլոր ճամբորդութիւններու համար
ՕԴԱՆԱՒ–ՇՈԳԵՆԱՒ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage

PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39

Բաց է ամէն օր,
ժամը 9–12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն,

IMPRIMERIE SPECIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանսահայ Կապո յտ Խաչի Մարսէյլի մէջ–մասնաճիւղային վարչութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր մասնաճիւղերուն :

Դեկտեմբեր 14ին, Սալ Մազընոյի մէջ, երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ:

Մանրամասնութիւնները առանձին :

ՏՕՆԱԾԱՌ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տօնածառի հանդէսը կիրակի, Դեկ– տեմբեր 22, կէսօրէ վերջ ժամը 3– ին, վարժարանին մէջ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ Փարիզի չրջանի իր մաս– նաճիւղերուն: Տեղի կ'ունենայ, Հինգ – շաբթի (Դեկտեմբեր 19) ժամը 3ին, Քա– ոէ, Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Ծիծաղաշարժ ներկայացում մը, տղոց կողմէ եւ սիրուն անակնկալներ:

Կաղանդ Պապան պիտի բերէ նուէր – ներ եւ նախընթրիք:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կապ. Խաչի Վիէնի տարեկան պարա – հանդէսը Դեկտեմբեր 7, Շաբաթ , ժամը 21էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 2 , Սալ տէ Ֆէթի մէջ :

Պիտի նուագէ Վալանսի նուագա – խումբը՝ ԺԱՔ ՔՈՖԻ :

Ճոխ պիւֆէ :

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Տիկնանց յանձնախումբի կողմէ յառաջիկայ Դեկ – տեմբերի 8, 9, 10 օրերուն համար յայ – տարարուած «Գիթութեան Վաճառք»ը յե– տաձգուած է :

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ – ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, որոշուած հաւաքատեղին: Խիստ կարե – ւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ, սովորական հաւաքավայրին մէջ: Բացա– ոիկ օրակարգ:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընկե – րական ընդհ. ժողովը այս Զորեքշաբթի, ժամը 21ին: Կարեւոր օրակարգ: Կը հր– աւիրուին բոլոր ընկերները: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՒԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մար – սէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովո– րական հաւաքատեղին : Օրակարգ տե– ւոյն վրայ : Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ տարեւոյս առաջին այս կարեւոր ժողովին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի պե– պարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 22ին, Սալ տը լա Շիմի :

19 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1964

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

GRAND HOTEL *ի չքեղ սրահներուն մէջ*

12, Bld. des Capucines

Կիրակի, Դեկտեմբեր 1, ժամը 17էն կէս գիշեր

Հաճելի գեղարուեստական բաժին

Երկու նուագախումբ

Մուտք 10 Ֆր. , քարտ ունեցող ուսանողներուն կէս գին

Սեղանները կ'ապահովուի ն հեռաձայնի կարգով

WAG. 38-54

